

KÄLLOR TILL JÄMTLANDS OCH HÄRJEDALENS HISTORIA
utgivna digitalt av Landsarkivet i Östersund och Jämtlands läns fornskriftsällskap

---

SKOGSAVVITTRINGEN I JÄMTLAND

Protokoll rörande Ragunda tingslag och Borgvattnet

1759–1779

Redigerade av Anders Sjöberg

KÄLLOR TILL JÄMTLANDS OCH HÄRJEDALENS HISTORIA
UTGIVNA DIGITALT AV LANDSARKIVET I ÖSTERSUND
OCH JÄMTLANDS LÄNS FORNSKRIFTSÄLLSKAP

Skogsavvittringen i Jämtland

Protokoll rörande Ragunda tingslag och
Borgvattnet 1759–1779

Redigerade av Anders Sjöberg

Serien *Källor till Jämtlands och Härjedalens historia* består av fritt tillgängliga digitala utgåvor i pdf-format. De nås via Jämtlands läns fornskriftsällskaps hemsida, www.fornskrift.se, samt genom DiVA, www.diva-portal.org.
Serieredaktörer: Olof Holm, Georg Hansson och Mats Göransson.
En förteckning över utgåvor i serien finns i slutet av denna publikation.

© 2018 Anders Sjöberg

Omslagsbild: Dalsbergsrådet, ett femstenarå rest i oktober 1759 på Dalsberget, där socknarna Fors, Ragunda och Håsjö möts. Som gränspunkt gällde dessförinnan den så kallade Dalsbergsfuran på samma plats. Foto: Jonas Törnsten 2018.

ISBN 91-971242-3-0

Innehållsförteckning

Förord	7
Inledning	9
Avvittringsprotokoll rörande Ragunda tingslag och Borgvattnet 1759–1779	13
Stugun–Ragunda–Hällesjö 26 september–10 oktober 1759	13
Plan för kommande förrättningar 8 september 1760	27
Stugun 22–23 september 1760	28
Hammerdal 3–4 juni 1761	31
Revsund/Håsjö 14–17 september 1762	35
Stugun 18–20 juni 1764	38
Hammerdal–Lit 19–23 september 1764	42
Ragunda 24–28 september 1770	54
Hällesjö–Ragunda–Hällesjö–Ragunda–Stugun 2 oktober–15 november 1770	63
Hammerdal 14 januari 1771	155
Hammerdal 19–27 oktober 1773	156
Hammerdal 16–17 december 1773	161
Hammerdal 5 och 10 december 1774	162
Borgvattnet–Stugun 19–25 juli 1775	163
Hammerdal 11–19 december 1775	173
Hammerdal 28–29 juni 1776	180
Hammerdal 12 december 1776	187
Stugun–Ragunda 10–21 februari 1777	190
Stugun–Ragunda 6–24 oktober 1777	215
Ragunda 16–24 februari 1778	231
Häggenås 10 juli 1778	248
Ragunda 5 juli 1779	250

Bilaga 1: Styrdokument	262
Bilaga 2: Lagmansrättsdomar	268
Bilaga 3: Brev till landshövdingen	278
Bilaga 4: Sammanfattande tabeller	288
Översiktligt ortregister	291
Utgåvor i serien Källor till Jämtlands och Härjedalens historia	293

Förord

Skogsavvittringen i Jämtland 1755–1786 var en process som, där den genomfördes, för alltid förändrade den lokala geografin. I särskilt hög grad gällde detta Ragunda tingslag och de trakter som så småningom kom att ingå i Borgvattnets socken. Här avskildes mark till en lång rad nya hemman och byar – mark som tidigare tillhört kronan men som brukats för jakt, fiske och slätter m.m. av bönder i de gamla byarna. Protokollen från denna process är intressanta inte bara för den inblick som de ger i motsättningarna mellan bönder på gamla hemman, nybyggare, stat och skogsbruksintressenter, utan också för sina detaljerade upplysningar om hur gårdar och utmarker brukades, om ortnamn och om gränser.

Denna utgåva, redigerad av Anders Sjöberg, innehåller protokoll från åren 1759–1779 som rör Ragunda tingslag samt de trakter som så småningom kom att ingå i Borgvattnets socken. Utgåvan bildar en andra och avslutande del till Sjöbergs tidigare utgåva, som omfattar motsvarande protokoll från åren 1755–1758 (publicerad 2015, ny och utökad utgåva 2017). Liksom i den föregående utgåvan är en hel del brev och handlingar som rör avvittringsarbetet medtagna i bilagor. Kartor med tillhörande akter som tillkom under avvittringsprocessen är däremot inte medtagna, men de är lätt åtkomliga genom Lantmäteriets digitala arkiv *Historiska kartor* (www.lantmateriet.se).

Undertecknad Georg Hansson har kontrolläst texten mot originalprotokollen i Landsarkivet i Östersund och Olof Holm har medverkat vid slutredigeringen. Vi vill härmed rikta ett stort tack till Anders Sjöberg för hans omfattande arbete med att transkribera och redigera dessa innehållsrika protokoll.

Stockholm och Östersund den 8 november 2018

Olof Holm och Georg Hansson
Riksarkivet/Landsarkivet i Östersund
Jämtlands läns fornskriftsällskap

Biskopen, ett naturligt gränsmärke längs den gränslinje som sommaren 1757 rösdades i skogen för att avskilja nybygget Österövsjö i Håsjö socken. Foto: Martti Westman 2018.

Inledning

Ordet *avvittra* betyder 'avskilja'. Syftet med avvittringen enligt Karl XI:s förordning 1683 samt skogsordningen av år 1734 var att fastställa gränser mellan kronans skogar, som huvudsakligen fanns i norra Sverige, och byskogarna. Detta var en förutsättning för att kronoskogar skulle kunna anslås till järn- och kopparverk efter behov samt för att kronan skulle kunna avdela mark till nybyggare i syfte att öka odlingen och befolkningen i landet.

I Jämtland hade staten genom så kallade avradsbrev från 1666 och 1667 givit bönderna rättighet att nyttja kronoskogarna mot en årlig avgift som kallades avrad. Bönderna i Jämtland motarbetade genomförandet av avvittringen eftersom de beförde att de skulle förlora försörjningsmöjligheter för sig och sina efterkommande. Avradsbreven och böndernas motstånd gjorde att avvittringen kom att starta betydligt senare i Jämtland än i angränsande landskap.

När den ändå kommit igång 1755 med en särskild avvittringsrätt, oftast kallad Allmäningsavvittringsrätten, och särskilt förordnade lantmätare var det alltså med ogillande från böndernas och deras representanters sida. Avvittringsrättens arbete försvårades dessutom av otydliga instruktioner och av den oenighet som uppstod redan efter ett års arbete mellan domaren och lantmätarna. Det sagda finns beskrivet i inledningen till den tidigare utgåvan *Skogsavvittringen i Jämtland. Protokoll från Ragunda tingslag 1755–1758* och mer utförligt i uppsatsen *Den äldre avvittringen i Fors, Håsjö, Hällesjö och Bräcke socknar i östra Jämtland 1753–1773*.

Nedan sammanfattas händelseförloppet fram till år 1786, då den äldre avvittringen i Jämtland avbröts. Vi kan bland annat se att Kungl. Maj:ts och underordnade instansers beslut och förordnanden inför avvittringsstarten kom mycket sent, samt att den första instruktion som uttryckligen gällde avvittringen i Jämtland utfärdades först 1770.

1752	Kungl. Maj:ts beslut om att avvittring snarast skulle genomföras i Jämtland (resolution 29 juni).
1753–1754	Undersökning av Hällesjö avradsland beordrad av landshövding Gripenhielm efter begäran av ägarna till Ljungå finbladiga såg. Detta var den egentliga starten av avvittringen i Jämtland.
1754	Beslut av Kungl. Maj:t att inrätta en särskild avvittringsrätt för Jämtland. Förordnande av två avvittringslantmätare (lantmäterikontoret 2 december).
April–juni 1755	Förordnande av kronoombud i rätten (landshövdingen 19 april). Förordnande av avvittringsdomaren J. J. Wasell (Kungl. Maj:t 24 april). Besked om att instruktionen för Ångermanland från 1742 med förklaringen av år 1752 skulle användas i Jämtland ”på lämpligt sätt” (landshövdingen 19 juni).
Jun–okt 1755	Avvittringsrättens första sammanträde i Utanede, Fors socken den 25 juni, vilket var den formella starten av avvittringen i Jämtland. Förrättningar och utslag för Fors och Håsjö socknar samt södra delen av Hällesjö socken. Avslutning i Mjösjö, Hällesjö socken den 30 oktober på grund av kraftigt snöfall.

- 1756 Första och enda sammanträdet på Ragunda gästgivaregård den 10 juni. Den ovannämnda oenigheten i rätten framgår av protokollet och av brev från april–juni.
- 1757 Riksdagens upphävande av instruktionen för Ångermanland den 26 oktober. Rörläggningar och gränsbestämningar framförallt i Håsjö och Hällesjö socknar. Osäkerhet huruvida instruktionen för Ångermanland fortfarande var giltig i Jämtland. Order av vice landshövding Svahn den 5 augusti att mätningar och andra förberedelsarbeten skulle fortsätta. Undersökningar bland annat med anledning av inkomna ansökningar om nybyggen.
- 1758–1764 Besked den 5 maj 1758 om att upphävandet av den använda instruktionen även avsåg Jämtland. Fortsatta mätningar och andra arbeten, men inga utslag av rätten.
Första förrättningen utanför Ragunda tingslag i september 1758 rörande Börjesjö ödesböle i Sundsjö socken.
- 1763 Förslag till ny instruktion ingiven i september av 16 bönder i Jämtland, se Bilaga 1.
- 1765–1769 Endast ett fåtal förrättningar 1769; inga i Ragunda tingslag.
- 1770–1779 Instruktion för avvitrningen i Jämtland utfärdad den 15 mars 1770, se Bilaga 1. Under år 1770 tillträdde Carl Magnus Wasell som avvitrningsdomare. Den sista i förrättningen i Ragunda tingslag skedde i juli 1779 och gällde socknarna Fors, Håsjö och Hällesjö, dvs. de socknar där avvitrningen inletts 24 år tidigare.
- 1780 Ny instruktion för avvitrningen i Jämtland utfärdad den 12 december.
- 1786 Beslut av Gustav III att avbryta avvitrningen i Jämtland den 28 september.

I denna utgåva är även avvitrningsprotokoll medtagna som rör det område som 1873 kom att bli Borgvattnets socken. Större delen av detta område var före 1750-talet en obebyggd utmark hörande till Hammerdals socken i Hammerdals tingslag. År 1781 gavs nybyggarna i området tillstånd att uppföra ett eget kapell, vars gudstjänster skulle skötas av en sockenpredikant stationerad i Stugun (Bygdén 1923–26, 3 s. 104, 4 s. 19).

Sammanfattningsvis ledde den så kallade äldre avvitrningen i Jämtland till bestående förändringar i flera delar av landskapet och i särskilt hög utsträckning i Ragunda tingslag. I detta Jämtlands östligaste tingslag tilldelades mer än fyrtio nya hemman mark av avradslanden och flera nya byar växte fram, se Bilaga 4. Det innebar också att ägarna till gamla hemman förlorade nyttjanderätten till stora markområden, vilket de också förutsett. Särskilt tydliga var förändringarna i detta avseende för de sju bönderna i Sörbygden, Hällesjö socken som mellan 1755 och 1759 förlorade mark till nya hemman i alla fyra väderstreck: Alanäset/Albacken i väster, Ljungå i öster, Sunnansjö/Hemsjö i söder och Mjösjö i norr. På andra håll i tingslaget, däremot, kunde bönderna förhindra eller försena etableringen av nybyggen, tydligast i Fors socken där inga nya hemman anlades.

Det är viktigt att notera att nybyggen på kronans mark tillkom både före avvitrningens start 1755 och under den drygt tioåriga period då instruktion saknades, nämligen genom att landshövdingen gav anläggningstillstånd. Så skedde till exempel i Köttsjön 1749 och i Mårdsjön 1758 och 1760 utan att nybyggenas gränser fastställdes. Avvitrningsrättens uppgift var sedan att avgränsa kronomark för varje nybygge, sådan att den dels innehöll lämpliga platser för uppodling av åker och äng, dels var tillräckligt stor för att täcka behoven av mulbete, slåtterplatser, fåbodställen, trävirke och ved. Rätten hade på samma sätt i uppgift att fastställa gränserna för de närliggande gamla hemmanens skatteskog på så sätt att hemmanen blev ”fullsuttna”, dvs. fick markresurser som svarade mot deras skatt (mantal). Innan dessa gränsdragningar var klara i en bygd levde både nybyggare och bönder på gamla hemman i osäkerhet om

vilka marker de disponerade och på vilka ställen de kunde lägga ner arbete på uppodlingar och förbättringar. För Köttsjöns del dröjde fastställandet ända till 1778, dvs. nästan 30 år.

Gemensamt för avvitringsens parter var att de ville ha så stora marker som möjligt; det var alltså konkurrens om marken. Jämtlands regementes chef argumenterade i brev till landshövdingen under perioden 1755–1775 för att militärboställena genom avvitringsen tidigt skulle tillförsäkras nödvändiga marker, men detta tillmötesgicks inte av rätten och detsamma kan sägas om motsvarande anspråk gjorda av kyrkans representanter i rätten. Kronan hade som tydligt mål att öka odlingen och därmed skatteintäkterna genom att skapa förutsättningar för nya hemman. Detta uttrycktes vid många tillfällen genom inlägg eller memorial i rätten av kronoombudet.

Från nämndemännen, som var hemmansägare i tingslaget, finns det inga protokollförda inlägg. Av protokollet framgår att avvitringsrätten hade att hantera marktvister bönder och byar emellan samt bönder och nybyggare emellan. Några av dessa tvister gick vidare till lagmansrätten för avgörande, se Bilaga 2. Viktig information om avvitringsens förlopp ges, förutom i protokollet, i brev från lantmätarna och från domaren Johan J. Wasell under perioden 1755–1762. Från den senares efterträdare och bror Carl Magnus Wasell finns däremot inga brev rörande Ragunda tingslag i avvitringsrättens arkiv.

Bakom anspråken på stora markarealer med betes- och slåtterplatser låg det faktum att boskapskötseln var den viktiga näringen och den enda som gav säkra penninginkomster. Här kan skjutas in att inget sägs om hur försäljningen av smör och andra produkter gick till, alltså inget om den i Jämtland omfattande bondehandeln. Som framgår av Bilaga 4 uppvisar det antal tunnland mark per mantal som tilldelades gamla och nya hemman mycket stor variation, som minst 1 523 och som mest 40 072. Ett mönster är att tilldelningarna var betydligt mindre i början av avvitringsperioden än i slutet. Som motiveringar i fall då arealerna var mycket stora angavs att skogsmarken var mycket mager och stenig och vidare kan sjöar och andra vattendrag i vissa fall vara inräknade i större utsträckning än i andra. Trots detta är det svårt att hitta rationella skäl för de stora skillnaderna. I rättens första utslag, däremot, som gällde Fors, Håsjö och Hällesjö socknar 1755, fick hemmanen samma antal tunnland duglig skog per mantal. Detta var dock en skenbar rättvisa som rätten kunde åstadkomma genom att klassa en för respektive by lämplig andel av bruttoarealen skog som oduglig. Dessa andelar var ofta höga och finns redovisade i tabellerna i Bilaga 4.

Avvitringsen var en jordbruksreform. Efter 1770 tog rätten självmant på sig undervisande uppgifter och föregrep därmed uppgifter som hushållningssällskapen fick flera decennier senare. Man gav exempelvis detaljerade råd om dikning, förbättringar av åkrar och ängar samt användning av kreaturens spillning. Vid ett tillfälle, i Köttsjön 1778, förekommer potatis under namn av ”jordpäron”. Rätten förordade starkt odling av denna nya gröda med motiveringen att den var mindre frostkänslig än korn och råg. För att åstadkomma frosthindrande ”fria väderdrag” och därmed bättre skördar ålade rätten bönder och nybyggare att hugga bort skog runt åkrar och andra odlingar. Å andra sidan gav rätten order om sparsamhet med skogen; man skulle inte fälla friska träd i onödan utan så långt som möjligt ta till vara vindfällan, stubbar och kvistar. Här användes formuleringar från 1734 års skogsordning.

Avvitringsen var inte en skiftesreform, men det bör påpekas att storskiftet genomfördes parallellt här och var i tingslaget. Byar som sedan tidigare hade samfällt brukade marker fick i avvitringsen skatteskog avgränsad för samfälligheten. Nybyggestrakter med mer än en åbo som Höglunda–Borglunda i Stuguns socken tilldelades också sina marker samfällt. Som undantag kan ses de två nybyggerna vid Övsjön i Håsjö socken, sedermera Västerövsjö och Österövsjö, som avrösades var för sig 1755–1757.

Den finbladiga sågen i Ljungå, Hällesjö socken var Jämtlands första exportsåg och kallades ”storsågen”. Vidare skilde rätten mellan hustimmer och sågtimmer. Det finns flera exempel där sågindustrins framväxt kan anas, som i formuleringar av typen ”timmer kan säljas till

handlande från Sundsvall som härifrån flotta det till staden” samt att Överammers nybyggare förväntades få inkomster genom flottning av avsalutimmer på Ammerån till Indalsälven. Eftersom det handlade om platser ovanför Storforsen – sedermera Döda fallet – bekräftar protokollen att bönderna i Ragunda socken och timmerköparna från Sundsvall hade ett starkt gemensamt intresse i att ”öppna låset” till Ragundas och Jämtlands skogar, alltså att skapa en flottled förbi Storforsen.

Gränsdragningarna och det därmed tydligare markägandet, som var resultat av avvittringen, kan ses som moderniseringar som fick uppföljningar i den yngre avvittringen från 1820 och det laga skiftet från 1827. Sammantaget ledde det till mer utspridda eller ”sprängda” byar och gjorde det betydligt enklare att sälja och köpa hemman. 1700-talets avvittring kan därför ses som en inledning till de stora förändringar som kom att äga rum i Ragunda tingslag på 1800-talet. Några av de stora avradsland som förekommer i protokollen och som delats upp och överlåtits till bönder och nybyggare vid 1700- och 1800-talens avvittringar lever fortfarande kvar på kartor i form av by- eller platsnamn. Exempel är *Målålandet*, *Selsålandet* och *Svedjelandet*.

Avvittringsprotokollen är noggrant förda med korrekt språk. Vissa ord kunde ha andra betydelser än nu, exempelvis *såvida* ’eftersom’ och *påstå* ’pågå; begära’. Dialektala ord och böjningsformer förekom främst i namn på slätterplatser och liknande såsom *Godhole*, *Ratdrole* och *Sönna Långtjärna*. Stavningen, som inte sällan avvek från dagens och stundtals var inkonsekvent, har behållits i denna avskrift.

Vid avskrivningen har texten återgivits bokstavstroget (med reservation för felläsningar), men bruket av stora och små bokstäver samt punkt och komma har i viss mån anpassats efter nutida praxis för att underlätta läsningen. Framhävningar av datum med **fet stil** och av vissa ortnamn med KAPITÄLER har gjorts av redaktören för att underlätta för läsaren att orientera sig i texten. Av redaktören infogade uppgifter och kommentarer, såsom originalets sidnumrering, förtydliganden, tveksamheter etc., har satts inom hakparentes med kursiv stil.

Vissa kvarstående fel i avskriften kan inte uteslutas; geografiska namn, såsom namn på slätterplatser, har på sina ställen varit svåra att tolka.

Tills sist vill jag tacka redaktörerna Georg Hansson och Olof Holm: Hansson för omfattande kontrolläsning och Holm för slutredigeringen av utgåvan.

Uppsala och Sörbygden, september 2018

Anders Sjöberg

REFERENSER

Bygdén, Leonard, 1923–26: *Hernösands stifts herdaminne* 1–4. Uppsala/Stockholm.

Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmänne beswär uppå the allmänne beswär, som thesz trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theras utskickade fullmäktige, wid sidst öfwerståndne riksdag, i underdånighet ingifwa låtit. Gifwen Stockholm i råd-cammaren then 29 junii 1752. Stockholm 1752. [Även tr. som bilaga 22 i *Bondeståndets riksdagsprotokoll* 7, Stockholm 1963.]

Sjöberg, Anders, 2014: *Den äldre avvittringen i Fors, Håsjö, Hällesjö och Bräcke socknar i östra Jämtland 1753–1773. Konkurrens om skogens resurser.* Otryckt masteruppsats, Historiska institutionen, Uppsala universitet. Tillgänglig i fulltext: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-219866>.

Skogsavvittringen i Jämtland. Protokoll från Ragunda tingslag 1755–1758. Andra, utökade utgåvan. Red. av Anders Sjöberg. Pdf-dokument (Källor till Jämtlands och Härjedalens historia utg. digitalt av Landsarkivet i Östersund och Jämtlands läns fornskriftsällskap.) www.fornskrift.se. Publicerat 2017.

Avvittringsprotokoll rörande Ragunda tingslag och Borgvattnet 1759–1779

Stugun–Ragunda–Hällesjö

26 september–10 oktober 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 2, fol. 78r–106v, ÖLA. Ingår i en bunt protokoll (fol. 52–126) rubricerad ”Allmänningafvittringsrättens uti Jämtland protocoller och utslag för september och october månader åhr 1759”. Protokollsbumten är på sista bladet undertecknad och besegrad av domaren i avvitringsrätten i Jämtland Johan J. Wasell. På första bladet är påskrivet ”Ank. 24 dec. 1759”, vilket visar när den inkom till landskansliet i dåv. Västernorrlands län (Gävleborgs län). Jfr följebrev från Wasell till landshövdingen 11/12 1759 (i Bilaga 3).

Åhr 1759 den 26 och följande dagar i september månad blef, til underdånigste efterlefnad af Hans Kongl. Maj:ts allernådigste förordnande i 36§ af resolutionen på allmogens besvär den 7 juli 1752, och i ödmjukt följe af Konungens befallningshafwandes höggunstige skrifwelse den 5 augusti 1757, öfwer SKATTEHEMMANEN I SOCHNEN STUGUN uti Ragunda tingelag i Jämtland, undersökning til skogsafwittring förrättad af undertecknad wice häradshöfdinge med nämndemännen Pär Pålsson i Gewåg, Magnus Jönsson i Hammarsgård, Esbjör Nilsson [*fol. 78v*] på Hammaren, Salomon Swensson i Wästanede, Nils Larsson i Swedje och Håkan Erichsson i Håsjö, hwilken sidstnämnde nu aflade domareed; närwarande extra ordinarie landtmätaren herr Pehr Björnlind, och, som kronans ombudsman, i landsfiscalens herr Olof Klingbergs ställe, wice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman, efter herr generallieutenantens, landshöfdingens och commendeurens af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredric Sparres höggunstige förordnande den 31 maji innewarande åhr.

Härwid instälte sig, efter behörig kungjörelse, icke allenast skatteägarne af hemmanen Stugun: Pär Bengtsson, enkans Lisbeta Jonsdotters son och fullmäktig Erich Matsson, Nils Andersson å egna och enkans Karin Erichsdotters wägnar, Jon Jonsson, Mårten Pålsson, Olof Andersson och Pål Pärsson, utan ock nybyggare Pär Matsson och Jöns Turesson ifrån Mårdsjön, samt nybyggaren Welam Pärsson ifrån det angräntsande [*fol. 79r*] afradslandet Brynjegårdslandet.

Alle förenämnde ämbetsmän och parter församlades i sochnen Stugun, hwarest Rätten af framgifne skrifter och handlingar först inhämtade nödig underrättelse; finnandes af jorde- och qwittenceböcker at alle hemmanen i sochnen Stugun äro skatte, och bestå af följande tunnetal och ränta, nämligen:

N:o 1, som Pär Bengtsson äger, af trij tunneland med åtta daler 7 ½ öre silfwermynts åhr-lig ränta;

N:o 2, som tilkommer afledne Mats Erichssons arfwingar, af lika skatte- och tunnetal;

N:o 3, som tilhörer afledne Erich Anderssons enka och barn, af tu tunneland med sex daler 21 ½ öre silfwermynts ränta;

N:o 4, som Jon Jonsson innehafwer, af lika hemmantal och skatt;

N:o 5, som Mårten Pålsson bebor, af tu och ett halft tunneland, räntar sju daler 14 ½ öre silfwermynt och

N:o 6, som Olof Andersson brukar, af lika tunne- och skattetal, så at alle hemmanen i sochnen Stugun [fol. 79v] bestå tilhopa af femton tunneland eller tu och ett halft gärdemantal och ränta åhrligen fyratiofyra daler 23 öre silfwermynt.

Af desse hemman äro fem dragonehåll med särskilda dragoner wid Råfsunds compagnie och Jämtelands regemente; men ett, som Mårten Pålsson innehafwer, är reservehemman under bemälte regemente. Ibland skattehemmanen i Stugun äro N:o 5 och 6 klufne, så at Pål Pärsson äger en tridjedel i det förre, och Nils Andersson en femtedel i det sednare; men de öfrige brukas ännu af en åbo hwardera.

Stugu sochnemäns rättigheter och förmoner i äldre och sednare tider wille styrckas med följande nu uptedde skrifter, nemligen:

Åhr 1540 på Sanct Johannis dag hafwa Stuguns byemän af danska regeringen fått försäkran derom, at de skulle man efter man wara skattefrie på sina gårdar, med det willkor, at de skulle med skjuts och underhåll förese Hans Maj:ts folck, så ofta det der framtogade; hwarjemte samma försäkran innehåller, at til Stugu hemmanen [fol. 80r] skulle ligga en afradsmil på alla sidor om skattemilen.

Åhr 1545 på Sanct Botulfs afton har lagmannen Olof Hemmingsson med behörig nämnd, förklarar, at de förr gifne bref angående byen Stugun på Ragundaskogen [rättat från Ragunda stugun] skulle för tilkommande tider wara gällande och lända deras innehafware til godo.

Samma åhr på tridje dag pinges hafwa Jämtelands dåwarande tolf lagrättismän förehaft twist emellan Ragundamän och Stugun, angående skogar, fisken och andra ejde wonor, samt emellan Bogsjö och Lith, hwarwid Stugumän uptedt ganska mäktige herrebref både af Norrige och Sverige om alla deras ägor och nyttningar, såsom de af Konung Christian Fredrichson stadfastade blifwit. I anseende dertil har Rätten dömt Stugumännen til skog och nyttningar efter följande märcken, nemligen: ifrån Näfweredstaholm til Hornsjöberg, Törmedetjärn och Eldsjöberg, tädan som genast i Strånäset, sedan söder i Digersel och i Byttesjö, vidare i Skifteshög som märcket står, samt i Ramsjö och Näfwersjön, och sidst åter i Näfweredstaholm.

Genom dombref af den 26 september [fol. 80v] åhr 1736 är, uti twisten emellan Stugu och Krångede byemän faststaldt, at de förre borde först njuta deras skattemil och sedan deras afradsmil på östra, västra och norra sidorna om gårdarna.

Åhr 1667 den 3 september äro af Konungens befallningshafwande Stuguns sochnemän försäkrade, at emot tre daler silfwermynt åhrlig afrad, få nyttja kronoafradsländet Målålandet, belägit inom följande märcken, nemligen: Näfwerforssholmen, Bleckåberg, Bolstennäset, Digersell, Östersidsjön, Storflo skifteshög, Ramsjön och Näfwersjön.

Åhr 1702 den 29 januarii har Konungens befallningshafwande resolverat, at aldenstund bönderne i Stugu by och Ragunda sochn woro, genom Konglige resolutioner af den 5 augusti 1668 och den 25 martii 1682, befriade ifrån den åhr 1670 den 27 februarii Jämtelands allmoge pålagda dubbla ränta istället för utskrifningen och ryttarefourageringen, emedan Stuguboerne med skjutsande på twenne stora stråkwägar woro beswärade; för den skull borde de jemwäl bibehållas.

Inför Ragunda häradsrätt hafwa Stuguns sochnemän den 22 december 1755 wisat, det deras hemman [fol. 81r] äro, mer än de öfrige i landet, underkastade misswäxt, samt swårigheter med egen kyrckas byggande och underhållande, lång skjuts- och wäghållning, jemte starck rotering; i anseende til hwilcket alt, med mera, som då anfördt och befunnit är, Stugu sochnemän ei skola å sina swaga hemman wara bergade, om de icke få tilräckelig skog och slått, samt fiskewatn, til hjelp och understöd, emedan de skola af boskapen hafwa sin förnämsta näring, och desutom behöfwa flera hästar, än andre hemmansåboer.

Åhr 1757 den 16 junii är å Ragunda häradssting undersökdt angående ett nybyggesställe kalladt Skålörn, som berättats wara belägit wid skilnaden emot Stugu sochnemäns skatteskog. 1758 den 19 och 20 julii har Afwittringsrätten om förrberörde nybyggeslägenheter undersökdt;

i anledning hwaraf herr generallieutenanten, landshöfdingen och commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparre har den 15 september samma år täckts bifalla dertil, at dragonerne Åkerman, Skalberg och Krångberg måge der inrätta nytt hemman til sex tunneland, som, efter fjorton åtnjutna frihetsår, bör wara i så fullkomligt stånd, at full ränta deraf utgå kan. [fol. 81v]

Wid detta tilfälle lät corporalen Simon Holmström hos Afwittringsrätten inlemna en skrift, hwaruti anföres, at han har å sidsthållne sommaring i Ragunda begärt, at få anlägga nybygge på Stugu sochns afradsländ norr om Gesund, uppå en skogstract som kallas Kilen, belägen emellan Skålörns nybygge och Strånäset samt Målålandet, hwarom han skal hafwa fått Häradsrättens undersökningsprotocoll, som blifwit til Konungens befallningshafwande insändt, fast ingen resolution derå ännu är gifwen. Holmström förbehåller sig altså förmonsrrätt til detta ställe framför alla andra.

Stugu sochnemän påminte härwid, det deras hemman förmodas wara berättigade at behålla skog och ägor, som af ålder dertil hört, och skola hemmansägarne wid den af Holmström nämnde undersökning hwarcken warit stämde eller blifwit deröfwer hörde.

Likaledes uptedde afskjedade ryttaren Welam Pärsson, hwilcken nu är nybyggare på ett intil Stugumäns skog gräntsande kronoafradsländ kalladt Brynjelandet, ett rågångsbref [fol. 82r] öfwer Brynjegårdens gräntser gifwit den 13 februarii 1590, samt 1666 års afradsbref öfwer berörde kronoafradsländ, och Konungens höge befallningshafwandes för Welam Pärsson och Jakob Karlsson den 18 september 1758 gifne resolution och tilstånd, at å Brynjelandet inrätta nytt hemman. Bemälte Welam Pärsson och Stugu byemän öfwerensstämde i den utlåtelse, at de icke hafwa med hwarandra någon twist, emedan den förre och hans lagsman icke påstå någon del af Stuguboernes skog, och desse sednare icke bestrida nyttningen af nybyggeslägenheten på Brynjelandet.

Den 27 september. *Samma dag* wisade Nils Andersson, som är ägare af en femtedel i skattehemmanet N:o 6 i Stugun, at han har wid Ragunda häradsting den 20 decembr 1756 anmält, det å södra sidan om Stuguälfwen wid det så kallade Qwarnäset skal finnas tjänlig jordmon til åkers upbrytande, och i framtiden til torps anläggande; hwarå han altså begärt laga utsyning, som Häradsrätten bewiljat. I anledning deraf hafwa länsmanen Haquin Frisk, samt nämndemännen [fol. 82v] Esbjör Nilsson på Hammaren och Pär Pålsson i Gewåg den 21 i denna månad förrättat sådan utsyning, och funnit, at å det upgifne stället, som är bewäxt med björkris och någon tall, gifwes tilfälle til ny åkers upodlande af sandjord med lerblandning och stadig lerbotn, så ock, at närmare emot älfwen kan uparbetas någon hårdwallsslått, och at lägenheten är tjänlig til torps anläggande.

Nils Andersson begärte, i anseende thertil, det honom måtte frihet lemnas, at å Qwarnäset upodla ny åker och framdeles inrätta torp. Men som de öfrige Stugu sochnemän icke wille samtycka, at Nils Andersson, som innehafware af allenast ett halft tunneland i byen, må allena tilägna sig detta uptagsländ, som skal wara ibland de fördelachtigaste i hela sochnen; så underrättades desse byemän, at, der de ei kunna förenas om lägenhetens upbruk anten samfäldt eller efter hwardera gårdens skatt, så måge de wid wederbörlig domstol anmäla sig om laga skifte.

Derefter företogs besichtning öfwer Stugu hemmans åkrar [fol. 83r] och öfrige hemägor, hwarigenom, såwål som af den af herr landtmätaren Björnlind nyligen uprättade geometriska affattning, med deröfwer gjord beskrifning, fants, at alle gårdarne i Stugun äro försedde med förswarliga husbyggnader både i man- och ladugårdar, samt hafwa humlegårdar, med tilfällen til deras utwidgande, så at de blifwa emot gårdarnes behof swarande.

Alle bygrannarne i Stugun hafwa sina åkrar i många stycken eller smärre tegar om hwarandra liggande, och består jordmonen mäst öfweralt af enahanda slag, nemligen af fin

sandmylla, med dels gröfre och dels finare sand til botn, som på några ställen är blandad med klapursten.

I brist af lera och stadig grund under matjorden, är denna jordmon mycket mager, så at den måste wid hwart säde gödas, om den skal gifwa någorlunda gröda. De åkrar, som ligga närmast under gårdstomterna och få derifrån någon fruchtbarhet, blifwa i tu [fol. 83v] åhr i rad besådde, men alle de öfrige åkrarne trädes hwart annat åhr. En del af Stuguhemmanens åkrar ligga i flowålen, så at den här förrnämnde stora älfwen, hwarigenom watnet utur Jämtelands Storsjö ledes ned til Hafssjön, somlige åhr, när den mycket flödar, om våren stiger in på åkren och förderfwar säden, hwilcket efwen har i detta åhr skett til byemännens stora skada. Alle gårdarnes åkrar utgjöra, enligt chartabeskrifning, tretioåtta tunnelands, tretio och ett halft kappeland, och är, i anseende til berg och stenigt land, föga lägenhet til mera åkers uptagande; dock äro byemännen sinnade, at dermed gjöra början och försök på södra sidan om älfwen, hwarest jordmonen tyckes på ett eller annat ställe innehålla någon lerblandning.

Af tiondelängderna fants, at Stuguhemmanens åkrar hafwa i medelmåttiga åhr gifwit förkofrad gröda til fjerde eller femte kornet. Denna art af åkerjord [fol. 84r] synes altså komma närmast öfwerens med den, som i 1748 åhrs project til skatteläggningensmethode för Jämteland utsättes under fjerde graden.

Slätter hafwa Stugumännen hemma wid gårdarna tilhopa til sextioåtta tunnelands widd, som i medelmåttig åhrswäxt gifwa nitton skrindor gärdeshö och fem skrindor af sämre slag. De öfrige slätterne ligga här och der på utmarcken, bestå mästadels af myror, som trädas hwart annat åhr, och kasta medelmåttigt af sig etthundrade fyratiosex skrindor hö åhrligen.

Efter egit uppgifwande hafwa Stugu hemmansägare så stort åhrligt utsäde, och födo för så många kreatur, som följer, nemligen: Pär Bengtsson sår tre tunnor, föder tre hästar, tjuhu boskapskreatur, yngre och äldre sammanräknade, och tretio småfäkreatur, hwarunder får och getter begripas. Mats Erichssons arfwingar hafwa för deras hemman lika stort utsäde och foder för efwen så många [fol. 84v] kreatur som Pär Bengtsson. Jon Jonsson och afledne Erich Anderssons arfwingar hafwa hwardera åhrligt utsäde til två tunnor, samt foder för två hästar och en fola, aderton boskapskreatur och tretio småfä. Mårten Pålsson och Olof Andersson så hwardera två och en half tunna, föda tre hästar, tjuhu boskapskreatur och tretio småfä.

Härwid märckes, at förrberörde utsäde skjer på den ena hälften af åkren, då den andre hälften trädes, och at utsädet består mäst af korn, emedan rågsäde är här fögo brukeligt, samt at det uppgifne antal af kreatur är rättadt efter åhrswäxten i medelmåttiga åhr, och födes med det foder, som bergas icke allenast på hemmanens skatteägor, utan ock på det hittils brukade kronoafradslandet Målålandet.

Den 28 september. Til skilnad omkring Stuguhemmanens skatteskog beropade byemännen sig förnämligast på det här [fol. 85r] frammanföre nämnde rågångsbref af åhr 1545, hwarwid de påstodo at blifwa bibehållne, och at de, jemte den deruti utstakade skatteskog, måge få framgent nyttja ett afradsland kalladt Målålandet, för hwilcket de, enligt 1667 åhrs afradsransakning, åhrligen gifwa tre daler silfwermynt.

Wid besichtning af Stugumännens utmarck fants, at den är mycket mager och torr, emedan den mästadels består af ojämn, berg- och stenig jordmon, samt mojord och sand, förutan få ställen söder om älfwen, hwarest någon lera finnes.

Skogwäxten består mäst af furu, tjänlig både til hustimmer och flera gårdstarfwor, men, i anseende til sten och backig landmon, rätt swår at hemforsla. Genom några furuträds fällande och safwuloppens räknande, utröntes, at en stock på denna marck behöfwer wid pass tuhundrade åhrs wäxtetid, innan den blifwer til hustimmer nyttig. Af gran- och löfskog finnes något til husbehof, men ei ymnigt. Mulbete är, i anseende till berg, [fol. 85v] backar och stenig jordmon, ganska swagt.

Uppå den marck, som Stugu byemän hålla för sin skatteskog, har hwardera hemmansåboen tu fäbodeställen, förutan Mårten Pålsson och Olof Andersson, hwilcke denna tiden hafwa allenast ett dugligt fäbodeställe.

Såwål på skatteskogen som på Målå kronoafradsländ har i forna tider warit godt djur- och fogelfänge, som i sednare åhren mycket aftagit, och skal på sidstnämnde ställe fögo löna mödan, sedan nybyggare hafwa för någon tid tillbaka satt sig neder wid Mårdsjön.

På Målå afradsländ hafwa Stugu sochnemän, förutan ofwanberörde swaga wonskog, starrslätter til femtio lass hö åhrligen, samt någon hästefodersslätt.

Af chartabeskrifningen öfwer Målå afradsländ wisades, at der gifwas tilfällen til flera slätters uparbetande, och lägenhet til åkers upodlande på den så kallade Mårdsjöhögen och neder wid sjön Gesund ofwanför Bolstennäset, dock til mindre widd på sednare stället. [fol. 86r]

Fiske af gäddor, abbor, sik, harr och mört samt laxöring hafwa Stugu sochnemän i sjön Gesund och en wik deraf kallad Fiskewiken, så ock i Mörtsjön, Äcklingen, Settsjön och Stuguälfwen, dock allenast til husbehof men ei til afsalu.

För byen finnas goda qwarnställen nära intil gårdarna uti en å kallad Medskogsåen, så ock ett annat wid pass en half mil ifrån byen i Mörtåen. På dessa ställen kunna hemmansägarne mala til husbehof.

Stugu sochnemäns näringsfång består i åkerbruk och förnämligast boskapsskjötsel, men genom träwerckes försäljande hafwa de här ingen förtjänst.

På Stugu byemäns ägor finnas ej någre masteträd eller ämnen dertil, icke eller, såwida nu weterligt är, någre malmstrek eller nyttige bergarter.

Ifrån sochnen Stugun äro til Sundswall, som närmaste kjøpstad, femton mil, och til Gränge järnbruk, som närmaste bergwerck, åtta och en fjerdedels mil.

Den 29 september war Michaëlis dag och

den 30 war söndag. [fol. 86v]

Den 1 october. *Samma dag* inlemnades til Rätten en af dragonen Anders Dalström, samt drängarne Hemming Bengtsson och Esbjör Pålsson undertecknad skrift, hwaruti de andraga, det de äro hugade, at å kronoafradsländet MÅLÅLANDET upodla nytt hemman til så många tunneland, som derå befintelige lägenheter tillåta; begärandes för den skull, det de måge warda förklarade berättigade, at, framför någon annan uparbete denna lägenhet, som skal ifrån uråldriga tider warit nyttjad under Stuguhemmanen, och icke eller förr blifwit af någon annan sökt eller wunnen. Och utlåto sig desse sökande, at den så kallade Mårdsjöhögen skal wara på hela Målålandet det enda ställe, som är til åkers upodlande tjänligt.

Stugu byemän yttrade sig, at de förmoda, det deras hemman warde, i stöd af nu wisade domar och skäl, bibehållne wid ständig nyttning af Målå afradsländ, som skal, i synnerhet för slätterna skull, wara ifrån gårdarna omisteligt; men der, emot deras bättre förhoppning, landet skulle gå hemmanen ifrån och användas til nybyggen, så medgifwa [fol. 87r] de häldre, at desse sökande, såsom förre innehafwarnes barn och arfwingar, måge det til hemman upodla, än at någon främmande skulle sig det tilwälla. I öfrigt gåfwo Stugu sochnemän tilkänna, at de hafwa å sidsthållne riksdag låtit, genom Jämtelands allmoges herredagsman, hos Hans Kongl. Maj:t ingifwa underdånig ansökning derom, at de måtte anses berättigade, at plantera sina barn och anhöriga til upodlan af den skog och marck, som förr warit under deras gårdar, men wid skeende afwittring kunde derifrån dömd warda, såsom öfwerstigande gårdarnas skatt; men at de icke ännu fått utan afwachta nådig resolution derå.

Efter gjord anstalt om inkallande af nybyggarne ifrån Mårdsjön, instälte sig nu Jöns Thyrisson och Anders Pärsson i Mårdsjön, å egna och deras medlagares Karl Nilssons och Pär

Matssons wägnar, och hos Rätten skrifteligen anförde, at sedan högwälborne herr baron, generallieutenanten och landshöfdingen Sparre hade genom resolution af den 7 december 1758 täckts [fol. 87v] tillåta, at det så kallade Mårdsjö nybygge må delas och bebos af fyra åboer, så skola de finna, at hemman af trij tunnelands skatt icke är för dem alla tilräckeligt; hwarföre de begära at få upodla större hemmantal til ett och ett halft gärdemantal, eller så stort, som lägenheterne kunna medgifwa. Och som nu skal wara utröndt, at det först utsynade stället är frostländt och således odugligt til åkers upodling samt osäkert til ständigt hemman; så anhålle nybyggarne, at de måge derifrån få flytta til det sednare nybygde stället, hwarest skal wara både utrymme och säkrare jordmon til nya hemmans anläggande och fullbordan.

Til bifalls winnande i sådan ansökning förmena nybyggarne sig wara så mycket mera berättigade, som de skola, i hopp om egen utkomst och til kronans inkomsters förökande, hafwa med mycken mödo och kostnad uparbetat såwäl hus som åker och äng, och Stugu sochne- [fol. 88r] män jämwäl skola hafwa lemnat dem tilstånd, at å Mårdsjölandet anlägga nybygge.

Jemte denna skrift, uptedde nybyggarne Liths häradsrätts undersökningsprotocoll den 12 november 1757, af innehåll, at sedan landbonden Nils Erichsson i Smedsta och drängen Pär Matsson i Hölje hade sökt, at uti skilnaden emellan Solbergs och Stugu byemäns afradsländ, samt Gräninge byeskog, wid Mårdsjön på ett moland få sätta sig neder och uptaga nybygge, så hafwa Stuguboerne sig utlåtit, at af deras kronoafradsländ wilja til bemälte nybyggare afstå den tract, som ligger på norra sidan om förnämnde sjö; dock med det förbehåll, at de, wid tio daler silfwermynts wite, ei måtte tilfoga Stugumännen någon åwerckan å den öfrige delen af berörde afradsländ, och at ei flera nybyggare må tillåtas, at då eller i tilkommande tider [fol. 88v] sig der nedsättja; Detta hafwa Olof och Nils Anderssoner i Stugun, å egna och de öfriga grannarnes wägnar, widkändt.

I anledning så häraf, som af lantmätarens herr Gabriel Espings skrifteliga intygande den 13 julii 1757, at å förnämnde ställe funnits tjänlig lägenhet til nybygge, hwartil då redan warit tilgång på sextio lass slått, har Häradsrätten föreslagit å detta rum nytt hemman om ett tunneland, och til des fullkommande projecterat aderton frihetsår.

Derefter har Nils Erichssons son Karl Nilsson, hwilcken efter sin fader tilträdt hälften af detta nybygge, efter en af Liths tingsrätt den 13 november 1756 gillad förening, afstått til sin syster Karin Nilsson och des fästman drängen Jöns Thyrisson hälften af sin andel uti samma påbegynte nybygge; och Pär Matsson har den 6 october år 1757, i witnens närwaro, uplåtit til sin halfbroder [fol. 89r] Anders Larsson hälften af sin del i meranämnde nybygge, som således komme at bestå af fyra åboer, hwilcke, uti en hos Konungens höge befallningshafwande ingifwen ansökning, utfäst, at, inom de af Häradsrätten föreslagna aderton frihetsår, upodla Mårdsjö nybygge til hemman af trij tunneland eller ett halft gärdemantal. Hwilcket alt herr generallieutenanten, landshöfdingen och commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparre har genom höggunstig resolution den 17 december 1758, täckts fastställa, och til den i Jämtland förordnade Allmänningsafwittringsrätten förwisa, at ofwan berörde lägenhet nödig skog och utrymme, i proportion af ett halft mantal, tildela och afrösa, hwaröfwer nybyggarne ei wore tillåtit några inkräckningar at gjöra.

Desutom blef nu af Mårdsjö nybyggare munteligen anfördt, at i den hos Konungens befallningshafwande ingifna ödmjuka ansökning rörande detta nybygge skal wäl af länsmanen Njure, hwilcken den författadt, wara andragit at de wille uparbete nytt hemman [fol. 89v] til trij tunneland; men deras mening skal hafwa warit, at de den tiden hade öpen åker til berörde tunneland, men wille föröka det til nio tunneland, på sätt, som de nu hafwa hos Rätten angifwit.

Stugu sochnemän uptedde den skrift, som de hafwa wid 1753 års Landsting ingifwit hos herr generalmajoren, landshöfdingen och commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Gripenhjelm, hwaruti är anfördt, at ehuru Stugu hemman skola ifrån uråldriga tider innehaft och nyttjat Mårdsjö kronoafradsländ, för hwilcket de, efter 1667 års taxebref, åhrligen betalt tre daler silfwermynt, så skola likwäl Nils Erichsson i Smedsta och Pär Mats-

son i Hölje hafwa af 1751 åhrs undersökningsprotocoll tagit sig anledning, at å berörde af-
radsland inrätta nybygge, och derwid åberopat tilstånd af Olof och Nils Anders söner i Stugun.
Men som de sidstnämnde icke hafwa af de öfrige Stugumännen warit anmodade eller befull-
mäktigade, at å deras wägnar lemna häröfwer något utlåttande, emedan Stugu sochnemän ei
skola warit derom stämde eller eljest tillsagde; [fol. 90r] så hafwa de förmodat, at Olof och
Nils Anderssons yttrande wid tinget ei bör anses som gällande til hela byens och sochnens
skada. Pär Matsson skal jemwäl hafwa, utan wederbörligt tilstånd, intagit sin halfbroder An-
ders Pärsson, som, jemte de öfrige skola inkräcktat sådana ställen, som icke warit för dem
utsynade eller uplåtne. Stugu sochnemän hafwa för den skull anhållit, at de måtte warda wid
Mårdsjö eller Målå afradsland, såsom ifrån gårdarna omisteligt, bibehållne, och at de ägor,
som obehörigen intagne blifwit af samma afradsland, måtte åter utläggas til afradsgifwarnes
nyttning.

Konungens höge befallningshafwande har deruppå den 2 april 1753 gifwit det utslag, at
Stugu sochnemän borde wid allmänna undersökningen om skogarna i Jämteland anmäla detta
ärende. Imedlertid blefwe nybyggarne förbudit, at ofreda dem utom den tract, dem anslagen
blifwit; som ock Anders Pärsson och Pär Matsson, utan föregången laga undersökning och
tilstånd, [fol. 90v] ei efterlåtit wore, at inkräckta något af afradslanden, utan, der sådant för-
märcktes, borde de utdrifwas och i någons tjänst sättas, som dem behöfde, hwarom kronobe-
fallningsmannen i orten hade at foga anstalt; dem likwäl obetagit at förblifwa hos nybyggarne
dem til hjelp, om den betarfwades wid torpens upodlande inom de dem anslagne tracterne.

Stugu sochnemän förebragte jemwäl nu, at Mårdsjö nybyggare skola ei allenast, emot
högwäl bemälte resolution, hafwa fortfarit med nya inkräcktingar utom de för dem utsynade
och anslagna tracter, utan ock i sednare åhren flyttat hälften af nybygget wid pass en fjerde-
dels mil in på Stuguboernes afradsland, och jemwäl på södra sidan om Mårdsjön gjort
åwerckan både med boskapens betande, slätter och aspekaf. I anseende hwartil Stugumännen
påstå, at bemälte nybyggare måge utdrifwas ifrån det [fol. 91r] ställe, som de utan lof intagit,
och derjemte för gjord åwerckan söder om Mårdsjön plichta efter lag, och wara förfallne til
det af Liths häradsrätts förelagde wite tio daler silfwermynt. I öfrigt beropade Stugumännen
sig på det nu gjorde och här frammanföre i protocollintagne förbehåll, at deras hemman
måge handhafwas wid afradslandets ständiga nyttning; men der sådant icke är med Kongl.
förordningar öfwerensstämmande, deras barn och anhörige då måge wara närmast, at, efter
gjordt anbud, på Mårdsjölandet inrätta och fullborda nytt hemmansbruk.

Mårdsjö nybyggare förklarade sig, at sedan Stugumännen friwilligt afsagt sig den del af
Målålandet, som ligger norr om Mårdsjön, så hafwa de, i anseende til befintelig bättre åker-
jord uppå den så kallade Mårdsjöhögen, titflyttat med tu hushåll, hwilcket de förmoda hafwa
warit [fol. 91v] tillåtit, ehuru ingen särskild utsyning blifwit deröfwer hållen. På södra sidan
om Mårdsjön hafwa nybyggarne nyttjat mulbete och slagit några hästehöråkar til wid pass
aderton lass hö, och en myra om sex lass. Til det förre skola de hafwa fått munteligt tilstånd af
en del Stuguboer, ehuru de ei hafwa derom något bewis, och det sednare eller myrans berg-
ande skal hafwa skett efter öfwerenskommelse med Jon Jonsson och dragonen Anders Dal-
ström, som, för samma myras brukande i tu åhr, hafwa betingat och fått hjelp af ett qwinfolk,
som hos dem räfsat i tre dagar. Nybyggarne tilstodo ock, at de hafwa, utan lof af Stugu bye-
män, tagit skaf eller aspebarck på södra sidan om Mårdsjön, och det stundom om sommaren
och stundom om våren, i brist på annat foder; dock förmoda de, at dermed icke skett någon
skada, utan skal det mästa aspfället til skaf hafwa skett af Gräninge byemän i Lith sochn, och
påstod [fol. 92r] Anders Pärsson, at han för sin egen del aldrig har söder om Mårdsjön tagit
mer skaf, än tre eller fyra i nästledne sommar fälte aspetrad.

Kyrckoherden i Ragunda wälärewördige och högwällärde herr Salomon Klingberg lät
härwid anmäla, at som wid detta tilfälle torde wara utröndt, at nybyggarne wid den så kallade
Mårdsjön hafwa sina förnämsta nyttningar på Stugumäns afradsland Målålandet, och således

inom skilnaden för Ragunda pastorat, men de likwäl skola intil denna tiden hafwa hållit sig til annan sochn; så förbehålles, at de måge inställa sig til gudstjänst i den församling, dit de rätteligen höra.

Dragonen Olof Åkerman företedde herr generallieutenantens, landshöfdingens och commendeurens af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparres den 15 september 1758 gifne resolution, hwarigenom bemälte Åkerman samt dragonerne Nils [fol. 92v] Skalberg och Jonas Krångberg hafwa, i anledning af Allmänningsafwittringsrättens i augusti månad samma åhr hållna undersökning, fått tilstånd, at wid den så kallade Skålörn på norra sidan om sjön Gesund, inom fjorton frihetsåhr, inrätta och fullborda nya hemman tilhopa af sex tunneland eller ett helt gårdemantal; tilkommande Afwittringsrätten, at med första tildela samma nybygge skog och marck efter skattetalet, samt den afrösa. I anledning deraf blefwo förnämnde dragoner underrättade, at den af Konungens höge befallningshafwande förordnade skogsafwittring för Skålörns nye hemman icke kan werckställas, innan den förväntade nya instruction för Afwittringsrätten utkommit, och de til Skålörn gräntsande gamla skattehemman i Stugun och Krångede hafwa derefter först fått fyllnad emot skatten, samt derigenom blifwit utröndt, huru stor tilgång [fol. 93r] för nybyggens utmarck til begge förnämnde sidor blifwa kan.

Til bewakande af Kongl. Maj:ts och kronans rätt, anförde vice landsfiscalen Lundman följande:

Beträffande byens och sochnens upwiste documenter och skiljemärcken omkring skatteägorna, kan jag wid detta tilfalle hwarcken för oryggeliga erkänna eller aldeles bestrida, utan warda de efter deras beskaffenhet til kronans bästa högwederbörandes bepröfwande understälte til förswagande eller gillande, i anseende dertil, at icke någon formell skattelägning finnes wara försiggången, och såwida hela rymden synes nog widsträckt emot så få tunneland, hwilcken rymd dock i hänseende å chartan med des beskrifning och nu hållen undersökning samt besichtning, medgifwes wara mindre nyttig til största delen, men kan dock än med bättre häfd til vidare nyttning uparbetas, fast med någon kostnad, hälst om hwardera hemmanet får sitt afskildt efter all möjelighet, i synnerhet hwad hemägorna och så kallade åslätter angår, uti stor- och solskifte, [fol. 93v] emot de små och obeqwäme lägen, som de nu innehafwa enligt chartan och befinnandet.

Derföre påstås nu endast, at Stugu sochn och by ej tarfwa kronoafradslandet Mårdsjön kalladt, och at byägarna böra befordras til stor- och solskifte, såwida de finnas i jämgod häfd, äfwensom at berörde Mårdsjöland med des lägenheter måtte nu genast som Kongl. Maj:t och kronan förbehållit förklaras, samt til särskildt nybygge anslås til de närmast dertil berättigade i anledning af förekomna skäl wid denna undersökning, och ingalunda sammansmälta til förminskning af kronans bättre interesse, med nuwarande Mårdsjö nybyggares uplätne nybygge, emedan det til ingen del med utsyning eller annat stödjer sig på Mårdsjölandet, utan andre tillunder, utom någon del på norra sidan om Mårdsjön, som således förmodas än stå åtminstone såwida under höge Konungens befallningshafwandes fria disposition, at bygningsstället för andra nybyggare kan derå efwen uplätas, när af hållen undersökning och herr landtmätarens lemnade underrättelse [fol. 94r] icke torde wara annat bygningsställe at tilgå, än den så kallade Mårdsjöhögen, och aldenstund de, som sig der nedsatt, är anmält och äskat nybygge derstädes til nio tunneland, och hwartil kommer, at de hafwa, efter högkonglige förordningar och wunnen resolution blifwit fullsutne förklarade på hwad redan af dem sökt och intagit är. I annor händelse blefwe ock hela tracten, särdeles söder om Mårdsjön, med des lägenheter, i brist af bygningsställe til hus och åker til kronans högsta skada, onyttigt och otilräckeligt för något nytt hemman eller särskilte åboer; hälst om icke

Stugu hemmansbrukare kunde åläggas någon lämpelig ökeskatt efter oftaberörde Mårdsjö afradslands beskaffenhet och tillunder, emedan förmodeligen befunnit är af försiggången landmätareförrättning, at de hafwa öfwer skatten öpen åker, och kunna desutom, särdeles öster om hemmanen emot Gesund, efvensom söder om Stuguälfwen, hafwa tillgång på mera åkerland; och hwarefter Stuguhemmanen [fol. 94v] kunde tola flera klyfningar eller åboer til Kongl. Maj:ts och kronans forderligaste och säkraste inkomst. Begärandes häröfwer loflige Afwittringsrättens mogne betänkande til befordran af kronans bästa och säkraste inkomsters förökande, til undwikande af widlöftig omgång eller skadelig och kostsam tidsutdrägt.

Sidst förbehålles talan wid laga forum emot eho, som wid denna hållne undersökning är anmärckt för begången olaglighet. Och ändteligast underställes i djupaste ödmjukhet til högwederbörandes ompröfwande, om icke Mårdsjö nybyggare, som ei förr, utan nu först den 1 october wid undersökningens lycktande, och sedan andre terminer äro å andra ställen utsatte, som ei stå at ändra, warit så långsamme med sin wanna remiss upwisande för loflige Afwittringsrätten, at kronan kan blifwa utsatt för någon oförmodad och onödig kostnad, derest vidare undersökning skulle nödig mostas.

Sidst påminte Olof och Nils Anders söner i Stugun, at de, wid den åhr 1751 å Liths häradsting hållna undersökning [fol. 95r] angående Mårdsjö nybygge, hafwa samtyckt dertil, at nybyggare måtte, af Stuguhemmanens afradsländ Målålandet, nyttja någon del, som är belägen på norra sidan om Mårdsjön, men icke det, som ligger österut derifrån eller norr om älfwen. Mårdsjö nybyggare utlätto sig derom, det de påstå, at under sådant begifwande skal wara begripit ei allenast det, som är belägit på norra sidan om Mårdsjön, utan ock norr om den der ofwanföre warande älfwen.

Den 2 october blef, efter öfwerwägande, författadt och afsagdt följande

Utslag

Sedan Afwittringsrätten hade, på sätt som föregående protocoll wisar, gjort sig behörigen undermåttad om nödige omständigheter til afwittring emellan Stugu skattehemmans och de angränsande kronoskogar, samt lägenheterna synat och wederbörande hört, så pröfwade Rätten enligt Konungens befallningshafwandes [fol. 95v] höggunstige skrifwelse af den 5 augusti 1757, at så med afwittring för oftaberörde by som med skilnadslinernes råläggande, låta til vidare anstå.

Och beträffande Målå eller Mårdsjö afradsländ, med derå sökta nybyggen; så aldenstund af jordeboken, såwäl som 1667 åhrs afradsländ, tydeligen wisar, at berörde land är krono, som med hemmanens skattelagda ägor ingen gemenskap hafwer. Fördenskull, som den öfwer samma kronoafradsländ nyligen uprättade charta med dertil hörande beskrifning gifwer wid handen, at derå finnas lägenheter af den beskaffenhet, at de kunna til hemman uparbetas; altså pröfwar Afwittringsrätten enligt 36§ af Kongl. Maj:ts nådigste resolution på allmogens beswär den 7 Julii 1752, at kronoafradsländet Målå- eller Mårdsjölandet bör användas til nye hemmans inrättande. Til sådana nybyggen [fol. 96r] kan likwäl Afwittringsrätten icke nu med behörig säkerhet föreslå hwarcken skattetal eller frihetsåhr, emedan förrut fordras ei allenast syn in loco, utan ock Konungens höge befallningshafwandes utslag, antingen det, som Mårdsjö nybyggare hafwa af Stugu sochnemäns afradsländ intagit öfwer det, som för dem utsynadt och anslagit är, må af dem behållas til upodling, eller uplåtas dem af Stuguboerna, som nu hafwa gjort ansökning om tilstånd at på Mårdsjölandet uptaga nye hemman; äfwensom den nu förehafda twist om företräde til upodling av hela det öfriga afradsländet ankommer på höggunstigt afgjörande hos herr generallieutenanten, landshöfdingen och commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparre.

Sidst lemnas til underrättelse, at twisten om åwerckan, som Mårdsjö nybyggare skola hafwa gjort byemännen i Stugun, må, der parterna ei annorledes åsämjer, wid Häradsrätten lagligen utföras.

Åhr och dagar, som före skrifne stå.

På Allmänningafwittringsrättens wägnar
Johan J. Wasell [fol. 96v]

Åhr 1759 den 4 october församlades i byen Näset uti Ragunda sochn och tingslag under-tecknad wice häradshöfdinge med nämndemännen Esbiör Nilsson på Hammaren, Jon Nilsson i Ammer, Olof Nathanaelsson i Krångede, Pär Pålsson i Gewåg, Olof Johansson i Döwiken och Ingemar Jonsson i Lien, hwilcken sidstnämnde nu aflade domareed; närwarande ei allen-ast extra ordinarie landtmätaren herr Pehr Björnlind, utan ock, til bewakande af Kongl. Maj:ts och kronans rätt, i landsfiscalens herr Olof Klingbergs ställe, wice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman.

Samma dag. Genom höggunstig skrifwelse af den 18 maji 1758, har herr general-lieutenanten, landshöfdingen och commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparre täckts förordna, at skilnaderne emellan FORSS SOCHN OCH DE ÖF-RIGE DERINTIL GRÄNTSANDE SOCHNAR, borde med första fastställas och rörläggas; [fol. 97r] til wördsamste följe hwaraf Allmänningafwittringsrätten har i junii och september må-nader nästledit åhr samma gjöromål förehaft, men i anseende til då förekomne hinder, icke kunnat det fullborda. Och som herr landtmätaren Björnlind nyligen lemnat under-tecknad af-wittringsdomare den underrättelse, at en af herr landtmätaren Calwagen uprättad charta öfwer Håsjö sochn, hwari skilnaden emellan Forss och Håsjö sochnar är utsatt, nu finnes i orten til nödig uplysning wid denna förrättning; så är den anstalt fogad, at skilnaden emellan berörde sochnar måtte nu upgå och räläggas, til hwilcken ända herr landtmätaren Björnlind har den 3 i denna månad börjat med des upgående genom stafled, hwilcket arbete icke ännu är ändadt. I anseende så dertil, som til någon domhafwanden åkommen sjuklighet, blef, igenom dragonen Anders Åberg ifrån Näset, [fol. 97v] som til Dalsberget afskickades, kungjordt, at med rå-läggnigen skal göras början nästa lördag, som är den 6 october, och at alle såwäl ämbetsmän som angräntsande sochne- och byemän skola på berörde dag om morgonen tidigt inställa sig på det så kallade Dalsberget, dit sochneskilnaden förr är rörlagd, och hwarest då kommer at sättas förste märcket.

Den 5 october war bönedag.

Den 6 october. *Samma dag* infunno sig helt tidigt om morgonen såwäl Afwittringsrättens ledamöter med flera ämbetsmän som Näs skattehemmans ägare Olof Nilsson, Erich Nilsson och Olof Larsson, samt ifrån byen Östansjö i Håsjö sochn Erich Nilsson, Olof Olofssons son och fullmäktig Pär Olofsson, och landbonden på fourierbostället Anders Lindberg; men ifrån Forss sochn, som på den ena sidan gräntsar intil denna linea efter hela des sträckning, kom ei någon [fol. 98r] tilstådes, ehuru Forss sochnemän jemwäl fått antydning om arbetsmans-kaps anskaffande.

Som Allmänningafwittringsrättens protocoll för nästledit åhr wisar ei allenast, at Forss och de derintil gräntsande sochnemän hafwa för ostridiga märcken til sochneskilnaden ibland andra erkänt Dalsbergsfurun och Dalsberget, samt dernäst Grafberget, och sochnelineen är redan uppgången och med laga rämärcken belagd intil Dalsberget, hwarest kommer at blifwa knå på lineen; så gjordes nu fortsättning med räläggnigen ifrån sidstnämnde ställe.

På det större Dalsberget inwid den så kallade Dalsbergsfurun, såsom godkänd punct til skilnad emellan både Forss och Ragunda och Forss och Håsjö sochnar, nära intil wägen emellan Forss sochn och Kjälén eller Håsjö och Hällesjö sochnar, sattes alltså nu femstenarå uppå

en stor flat jordfast sten. Härtill togs så stor hjertesten, som å detta ställe fants, nemligen en fullkomligen [fol. 98v] tjock och tung gråsten af en och tre fjerdedels alnars högd något spitsig upåt. De fyra stenar, som lades utom hjertestenen, äro alle af fullkomlig storlek, och så stälde, at den ena wisar streket tillbaka til det i september månad sidstledne åhr lagde femstenarå, Kalfhällerrået kalladt, öfwer de deremellan uprättade fyra ledare, den andre utmärcker skilnaden emellan Ragunda och Håsjö sochnar, och den tredje tecknar lineens sträckning framåt emellan Forss och Håsjö sochnar til nästa femstenarå uppå Grafberget, men den fjerde satt til sidan såsom til witne. Desse fyra stenar, såwål som sielfwa hiertestenen, äro med smärre stenar wäl om- och underskolade, samt förwarade genom en med stadiga stenar gjord ringmur om fyra och en half alns bredd mitt öfwer, och en och en half alns högd, som innantil fylltes med stenklapur, och så täcktes med sand och jord, at ei flere, än de fem här frammanföre beskrifne stenar [fol. 99r] der ofwanom synes. Såwål i streket, tädan rågången kommer ifrån Kalfhällerrået, som i des sträckning framåt til Grafberget, och des wisning til skilnaden emellan Ragunda och Håsjö sochnar, sattes stadige och wäl omskolade utliggare, af hwilcka den förste står åtta, men de två sednare hwardera tio alnar ifrån råets hjertesten.

Emellan detta femstenarå, som blef Dahlsbergsrået kalladt, och Grafberget, hwarest åter kommer at läggas femstenarå, blefwo, til ledning i rågången, uprättade följande wisare, nemligen:

1:o. Ett tusende etthundrade alnar ifrån Dahlsbergsrået, i slutningen af en backe strax söder om en liten myra, sattes och omskolades en stor flat gråsten.

2:o. Niohundrade alnar ifrån berörde wisare lades i en granås en ledare med en stor qwartsblandad gråstenshälla.

3:o. Ett tusende alnar derifrån, litet söder om en utur Bölesmyrorna rinnande bäck, nedsattes en något kullrig gråsten.

4:o. Ett tusende alnar derifrån, i norra [fol. 99v] slutningen af en stenbacke, nedsattes en sten om en och en half aln högd, något kullrig, men med en kamm til wisning.

5:o. Ett tusende femhundrade alnar ifrån sidstberörde ledare blef, öster om Östansjöbyens fäbodar, på en backe eller högd bewäxt med tall, som eljest är å denna marck sällsynt, lades en trekantig gråsten med högsta spitsen upåt.

6:o. Ett tusende femhundrade ahlmar derifrån, något öster om en rätt stor jordfast sten, lades en sandig gråsten om en alns högd, flat på den til öster wände sidan, men kullrig på de andra sidorna.

7:o. Ett tusende femhundrade alnar derifrån sattes en grof sandig sten en och en half aln hög, flat på norra men kullrig på södra sidan och spitsig ofwan i wisningen.

8:o. Ett tusende femhundrade alnar ifrån berörde wisare blef, något söder om det så kallade Graffiskänget, lagd en något kullrig gråsten om en alns högd, och af mer än en mansbördas tyngd.

Derifrån är til Grafberget icke längre, än ropas höras kan. Och som lineen kommer der at krökas, så blef jemwål på den godkända [fol. 100r] puncten af Grafberget uprättadt femstenarå, hwartil här icke fants större hiertesten, än til en och en half alns högd, men af fullkomlig tjocklek och tre mäns bördors tyngd. De fyra stenar, som härtill sattes, äro alle gråstenar af mer än en mansbördas tyngd, och står den ena i streket tädan rågången kommer ifrån Dahlsbergsrået, den andra i sträckningen framåt, och de öfrige två til sidorna, så at de med de två förra formere en fyrkant omkring hjertestenen. Alle desse stenar äro jämwäl med andra stenar under- och omskolade, samt omkring dem lagd en ringmur af stadiga stenar, tre alnar bred mit öfwer och en aln hög, inuti fylld med stenklapur och täckt med sand. Utliggare sattes såwål i streket tillbaka til Dahlsbergsrået, tio alnar ifrån hjertestenen, som i lineen framåt til Hällesjö Mörtsjön. Detta femstenarå är lagdt på en högd ofwanför en grof grantjäl, och blef kalladt Grafbergsrået.

Til detta ställe kommo rörläggningmännen klockan fyra efter middagen, då Håsjö byemän, som med sine ägor här möta, och för den skull woro tilsagde, at här hafwa arbetsman-

skap, woro bortgångne, [fol. 100v] sedan de förrut hade upbrutit och framburit någon sten, samt upgjort eld.

Icke des mindre, och på det arbetet ei måtte komma at studsa, blef femstenarået på förrberörde sätt här lagdt af nämndemännen och det manskap, som hitfölgt ifrån Östansjö.

Ifrån Grafbergsrået går sochneskilnaden rätt fram till Hällesjö Mörtsjön. Och som häremellan är längre sträcka, än mansrop höres, så blef efwen en wisare med en stadig och något kullrig gråsten lagd på en bergshögd niotio ahlnar norr om stranden af Håsjö Mörtsjön, hwari från rop kan höras til Hällesjö Mörtsjön.

På sidstberörde ställe blifwer åter knä på lineen; dock kunde derstädes icke nu uprättas femstenarå, emedan den til underrättelse derwid nödiga chartan öfwer Hällesjö sochn, hwars ägor här möta, icke är hos herr landtmätaren Björnlind til finnande, och berörde märcke desutom bör så inrättas, at det jämwäl utwisar ändemärcket [fol. 101r] i landsskilnaden emot Medelpad, hwars punct ei kan utstakas, innan landsskilnaden behörigen fastställd och upgången warder.

Wice landsfiscalen Lundman anförde å ämbetes wägnar, följande:

Wid denna försiggångna rörlägnig är icke annat, at loflige Afwittringsrätten underställa, än at de derifrån uteblifne warde befordrade til laga tiltal och ansvar för slik försummelse; äfwensom at de ensamme, men ei Kongl. Maj:t och kronan, löpa fara för all vidare kostnad, om denna rågång, för deras uteblifwande ifrån råläggningen, skulle framdeles förswagas eller fordra någon ytterligare besichtning.

Sedan, för ofwanberörde orsaker, intet vidare til denna rörlägnig af Rätten werckställas kunde, så blefwo de uprättade femstenarå, med sina utliggare, wisare och ledare, fastställte til laga rättelse i skilnaden [fol. 101v] emellan Forss och angräntsande sochnar i Ragunda tingslag.

I öffrig lärer wederbörande kronobetjänt wid Häradsrätten i orten lagligen tiltala dem som, emot antydan, uteblifwit ifrån de nu förrättade rörlägnigar.

Åhr och dagar, som före skrifne stå.

På Allmänningafwittringsrättens wägnar
Johan J. Wasell

Åhr 1759, den 9 och 10 oktober blef, til ödmjukt följe af herr generallieutenantens, landshöfdingens och commendeurens af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparres höggunstige förordnande af den 6 nästledne augusti, öfwer ett af WÄSTANBÄCKS BYEMÄN I HÄLLESJÖ SOCHN och Ragunda tingslag begärt nybygge, undersökning förrättad af undertecknad [fol. 102r] wice häradshöfding med nämndemännen Olof Nathanaelsson i Krångede, Jon Nilsson i Ammer, Magnus Jönsson i Hammarsgård, Esbiör Nilsson på Hammararen, Olof Erichsson i Håsjö och Pär Nilsson i Thomasgård; närwarande extra ordinarie landtmätaren herr Pehr Björnlind, och som kronans ombudsman, i landsfiscalens herr Olof Klingbergs ställe, vice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman.

Härwid instälte sig, efter behörig kungjorelse, såwäl de sökande Jon Jonsson och Anders Nilsson i Wästanbäck, som berörde bys grannar Pär Jonsson i Karlsgård, samt Erich Abramsson och Simon Erichsson i Hårgård; men Salomon Jonsson i Byen och Olof Pålsson i Sandlegden, hwilckas skattehemman jemwäl ligga i samma byelag, kommo ei tilstädes, ehuru de hafwa om denna förrättning fått kunskap.

Afwittringsrättens ledamöter, tillika med ämbetsmän och parter församlades [fol. 102v] i Wästanbäck, hwarest först uplästes den ansökning, som Jon Jonsson och Anders Nilsson i Wästanbäck hafwa låtit hos Konungens höge befallningshafwande ingifwa, af det innehåll, at, genom Allmänningafwittringsrättens åhr 1755 gifne utslag, skal en skogstract belägen på

södra sidan om den så kallade Hemsjön wara förklarad för krono, ehuru den ligger nära intil skattehemmanen Wästanbäck, och skal af ålder wara hållen för skatteskog. Och emedan Wästanbäcks byemän hafwa å berörde ställe fäbodas, samt några slätter och upodlingar, om hwilcka de til gårdarnes bättre utkomst wilja göra sig försäkrade; ty hafwa de anhållit om tilstånd at å förenämnde skogstract inrätta nybygge til ett tunneland, eller så högt skattetal, som pröfwat emot ågorne swarande, och det inom förelagde frihetsåhr til hemman upodla. [fol. 103r]

Herr generallieutenanten, landshöfdingen och commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparre har den 6 augusti detta åhr täckts häruppå resolvera med remiss til Allmänningsafwittringsrätten, som hade, uti angräntandes närwaro, om detta tilärnade nybygge lagligen undersöka, huruwida det, utan andras förfång, kan anläggas, hwad lägenhet derstädes är til åkers och ängs upodlande, til huru stort hemmantal samma nybygge kan uparbetas, och huru många frihetsåhr til upodlingen kunna erfordras.

Af det utslag, som Afwittringsrätten har den 21 october åhr 1755 gifwit, angående skilnad emellan hemmanens Bys, Sanlegdens, Karlsgårds, Hårgårds och Wästanbäcks samfälte skatteskog och angräntande kronoallmänning, fants, at förrberörde skogstract söder om Hemsjön är förklarad för krono, och at gårdarne hafwa på andra ställen fått deras då tilslagna skogsrymd af sjutusende femhundra tunneland, hwart tunneland beräknadt [fol. 103v] til fjorton tusende quadratalnar, men at likwäl på sådan tildömd skatteskog funnits ringa slätter och lägenheter til slåtts upodlande.

Wästanbäcks byemän anförde nu at de och deras grannar wäl hafwa hos Hans Kongl. Maj:t gjordt underdånig ansökning om nådig ändring i föreberörde Rättens utslag, men icke ännu wunnit någon resolution, utan wilja, på det de icke måge, genom någon främmandes tidigare anbud warda utestängde, åtaga sig särskild skatt för ågan söder om Hemsjön.

Pär Jonsson i Karlsgård förebragte, å egna och de öfrige byegrannarnes wägnar, at nog många nybyggen skola redan wara anlagde på den marck, som i gamla tider warit brukad under skattehemmanen, och om flere warda inrättade, skola förre hemmanen komma alt för mycket at lida, så ock, at alle de grannar, som ligga i samfäldt byelag, förmodas åga lika rätt til nybygge, om lägenhet dertil finnes; skolandes hela byen hafwa nödigt, at behålla skogsnyttning söder om Hemsjön, emedan eljest icke skal [fol. 104r] wara tilräckeligt mulbete, eller något tilfälle at inrätta fäbodas.

Wästanbäcksboerne utlätto sig, at de til det sökte nybygget icke påstå någon slått af grannarna, utan wilja i synnerhet göra sig försäkrade om sina fäbodewallar, der Hans Kongl. Maj:t skulle ei täckas ändra Afwittringsrättens utslag, och tillägga gårdarna denna skogstract som skatteåga.

Wid besichtning fants, at det rum, som Wästanbäcksboerne förnämligast söka til nybygge, består af ett söderut ifrån gårdarna och wid södra stranden af Hemsjön belägit fäbodeställe med wall, hwarest ock förr warit öpen åker, som för sju eller åtta åhr sedan blifwit igenlagd, hwarförutan jemwäl syntes teckn efter gammalt brutit land i synnerhet österut ifrån nuwarande wall, ehuru stället denna tiden är bewäxt med löfskog.

Jordmonen består dels af sand med sandbotn wästerut, och dels af lera med sandblandning och lerbotn til östra sidan, hwarest kan, emellan sjöstranden och en der ofwanföre belägen stenbacke, göras upodling til åker och slått af någorlunda jämn och lagom slutande marck, intil des en grantjäl möter, der landet blir mera sumpigt och stenbundit. Til wästra sidan [fol. 104v] kan efwen af löf- och granskog göras upodling särdeles til slått eller legde. Det stycke af wallen, som sednast warit åker och blifwit til nyland igenlagdt, är wid pass två målingar eller ett tridjedels tunneland, och slåtten wid fäbodewallarna gifwer denna tiden åtta lass hårdwallshö i medelmåttiga åhr.

Såwäl detta fäbodeställe som skogstracten här omkring ligger på en marck, som Afwittringsrätten har åhr 1755 förklarad för kronoallmänning, och gräntsar på ena sidan emot Hälle-

sjö sochns skatteskog, och på den andra sidan emot Torp och Borgsjö sochnar i Medelpad, warandes ifrån desse fäbodewallar wid pass en half mil til landskilnaden emot Medelpad.

Utom de tilfällen til ny slåtts uparbetande, som ligger intil sjelfwa fäbodewallarna, finnes jemwäl här och der på kronoafradsländet eller allmänningen myror och andre slåtter, hwaraf det tilärnade nybygget kan hafwa nödigt understöd, der sådane slåtter ei warda, efter byemännens gjorda underdånigsta ansökning, bibehållne under gamla hemmanen. [fol. 105r]

Af skog fants å denna tract tilräckeligt förråd både til husbyggnad, gärdslä, störr, wedbrand och flera gårdsförnödenheter, tillika med rödningsland samt löf- och näfwerfång.

Mulbete är af medelmåttig godhet närmast omkring fäbodewallarna, men magrare längre bort, der marcken är mera stenig och bergachtig.

På skogen finnes ei, såwida nu weterligt är, någre malmstrek eller nyttige bergarter, icke eller masteträd eller ämnen dertil.

Djur- och fogelfänge är i forna tider idkadt med fördel på denna kronoskog, men skal numera wara så knapt, at det föga lönar arbete och tidspillan. Fiske kan i Hemsjön hafwas til några kok, men ei til fullt husbehof.

Qwarnställe finnes i en bäck nära intil nybyggnadsstället, hwarest kan hafwas något qwarnwatn om höst och wår, men eljest är tilräckeligare watn i en å kallad Qwarnåen, belägen wid pass en fjerdedels mil ifrån gårdarna; dock fordras til qwarns inrättande å sednare stället nog arbete [fol. 105v] och kostnad med updämning.

Wästanbäcks byemän hemstälte til Rättens bepröfwande, huruwida å de nu synade ställen gifwes lägenhet til större hemmantal, än til ett tunneland, som de hafwa anbudit at upodla.

Pär Jonsson i Karlsgård, tillika med Erich Abramsson och Simon Erichsson i Hårgård, förbehöllo, at hemmanen måge, til des Hans Kongl. Maj:ts nådiga resolution öfwer deras underdånigsta ansökning utgifwen warder, få nyttja sina slåtter på lika sätt, som ifrån gamla tider warit wanligt, och at, til följe af Konungens höge befallningshafwandes resolution, må tilses, at intet andra måtte ske förfång med det begärte nybygges anläggande; wiljandes byemännen häldre åtaga sig, at, i anseende til de slåtter, som de ännu berga på en del af kronoafradsländet, til Kongl. Maj:t och kronan erlægga åhrlig afrad, än til gårdarnes skada och undergång, afstå dem til nybyggare.

Wid efterfrågan fick Rätten den kunskap, at By, Sandlegden, Karlsgård, Hårgård och Wästanbäck hafwa efter 1666 års afradsransakning warit innehafware af Hällesjö afradsländ, och derföre åhrligen betalt två daler silfwermynt afrad, til des Afwittringsrätten tildelt hemmanen [fol. 106r] deras skatteskog, och nybyggen blifwit inrättade så wid Ljungåen som Alanäset, hwarefter afradspenningarne icke blifwit af desse hemmansåboer fordrade, men en del af slåtterna på kronoallmänningen likwäl af dem brukas.

Kronofullmäktigen wice landsfiscalen Lundman anförde följande:

Både i anledning af 1755 års afradsransakning och afkunnandt slut derefter, samt andre förekomne skäl wid denna undersökning, kan jag ei med full trygghet påstå något owilckorligt nybygge, utan lemna til Afwittringsrättens ompröfwande efter omständigheterna, så at bygningsstället för hela blifwande kronoafradsländet blifwer söder om Hemsjön; och der, emot förmodan, nu besichtigade lägenheterna blifwa under hemmanen bibehållne, sökanderne til detta nybygge måge då til Kongl. Maj:t och kronan återgälda denna förorsakade kostnad.

Härom afsades:

Aldenstund det utslag, som Allmäningsafwittringsrätten har den 21 oktober åhr 1755 gifwit, angående skilnad emellan hemmanens Bys, Sandlegdens, Karlsgårds, Hårgårds och Wästanbäcks samfälda skatteskog och angräntsande kronoallmänning, emot hwilcket ei är wädjadt, utan hos Hans Kongl. Maj:t underdåniga beswär anförde, wisar, at [fol. 106v] det ställe söder

om Hemsjön, som nu är til nybygge upgifwit, ligger på den marck som blifwit för krono förklarad; hwarjemte är wid denna undersökning utröndt, at å berörde ställe gifwas tilfällen til någon åkers och ängs upodling, samt på den omliggande kronotracten slåtter och flera til nytt hemman nödiga lägenheter; för den skull pröfwar Afwittringsrätten för sin del, at der den för skogsafwittringswercket wäntade nya instruction icke warder uphäfwande hwad redan gjordt är, och Hans Kongl. Maj:t icke eller täckes, i anledning af ofwannämnde hemmansåboers underdåniga ansökning, gjöra deruti ändring, så kan på oftaberörde plats, med tilhjelp af tarfveliga slåtter samt skog och utmarck på kronoallmanningen, inrättas nytt hemman til ett tuneland eller ett sjettedels gårdemantal, hwartil, i anseende til slåtternes aflägenhet och upodlingens swårighet i denna skogsbygd, tjugufem frihetsåhr projecterade warda.

Detta warder herr generallieutenantens, landshöfdingens öfwer Wästernorrlands län och commendeurens af Kongl. Maj:ts swärdsorden, högwälborne baron Fredrich Sparres höggunstige bepröfwande med djup wördnad understäldt.

Åhr och dagar, som förr skrifne stå.

På Allmänningsafwittringsrättens wägnar
Johan J. Wasell

Plan för kommande förrättningar

8 september 1760

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 2, fol. 128r–129v, ÖLA. Ingår i en bunt protokoll (fol. 127–200) rubricerad ”Allmänningsafwittringsrättens uti Jämtland protocoller och utslag för september och october månader åhr 1760”. Protokollsbumten är på sista bladet undertecknad och besegrad av avvittringsdomaren Johan J. Wasell. På första bladet är påskrivet ”Ingif. d. 19. December 1760”.

Åhr 1760 den 8 september blef, til ödmiukt följe af Konungens höge befallningshafwandens, til domaren wid Allmänningsafwittringswercket i Jämtland, den 16 junii åhr 1755 aflättna höggunstiga skrifwelse, emellan de til skogsafwittringsförrättningen hörande ämbetsmän, nemligen undertecknad wice häradshöfdinge som domhafwande, herrar extra ordinarie landtmätarne Pehr Björnlind och Hans Bjur, samt kronans ombudsman landsfiscalen herr Olof Klingberg, öfwerläggning hållen, på hwad sätt de til Syne- och afwittringsrättens giöromål hörande förrättningar måge kunna i denna höst beqwämligast werckställas, och det ena efter det andra til den ändan så indelas, samt tiden blifwa så nyttjad, at ingen onödig omgång och widlöftighet må hindra förrättningens jämna fortsättande.

I anseende til allmänningsafwittringsarbetets nuwarande beskaffenhet, medan instruction för Afwittringsrätten saknas, och i anledning af herr generallieutenantens och landshöfdingens, samt commendeurens af Kongl. Maj:ts swärdsorden, högwälborne baron Fredrich Sparres höggunstigt utfärdade [*fol. 128v*] remisser til Afwittringsrätten, funno ämbetsmännen til arbetets skyndsamma befordran bäst, at förrättningarne företagas och werckställes i följande ordning, nemligen:

1:o. Undersökning om hemmanen Fjäl i Lith sochn, och angående kronoafradlandet Sän-sjölandet, efter remiss den 13 october 1759.

2:o. Angående nybyggeslägenheter uppå kronoafradlandet Målålandet i Stugun sochn, hwarest dragonen Dahlström, samt drängarne Hemming Bengtsson och Esbiör Pålsson wilja anlägga nye hemman, hwarom de erhållit remiss til undersökning den 30 november 1759.

3:o. Undersökning om tilfalle til nybygge på en allmanningstract kallad Kilen, belägen emellan Stugun och Ragunda sochnar, på hwilcken dragonerne Salomon Norström och Johan Edstedt, samt corporalen Simon Holmström, hafwa sökt tilstånd at inrätta nybyggen, och fått remisser til Afwittringsrätten den 25 augusti och 13 november 1739 [*bör vara 1759*].

4:o. Undersökning om befintelige nybyggeslägenheter på kronoafradslaget Kärndalen i Lits sochn, hwarest dragonen Pål Strömwall och drängen Olof Nilsson begära frihet at upodla nytt hemman, hwilcket mål är til Afwittringsrätten remitteradt den 4 juni innewarande år.

5:o. Om tilfälle til nytt hemmans uparbetande på afradslaget [fol. 129r] Kaf- eller Kalfåsen i Råfsunds sochn, der drängen Jon Erichsson från Skylnäs sökt lof at anlägga nybygge, enligt remiss den 8 April 1760.

6:o. Undersökning huruwida herr lieutenanten Hindrich Wilhelm Rickman må, utan andras förfång, anlägga nytt hemman på ett ödesböle kalladt Norderösiö i Råfsunds sochn, hwarom remiss är gifwen den 24 april innewarande år.

7:o. Undersökning om tilfälle at anlägga nybygge på den så kallade Hofdsjömarcken i Råfsunds sochn, hwarom dragonerne Jon Hällström och Erich Byman hafwa sig anmält, och den 21 januarii 1760 fått remiss til Afwittringsrätten.

8:o. Undersökning om Klysta by i Lith sochn, såsom nödig til uplysning uti emellan Fjåls och Klysta byemän upkommen och til Allmänningafwittringsrätten den 13 october 1759 förwisad twist om bättre rätt til afradslaget Sänsjölandet.

Wid de fyra förstnämnde af dessa förrättningar kommer herr landtmätaren Biörnlind at göra Rätten biträde, och herr landtmätaren Bjur at imedlertid syslesättas med ref- och affattnings fullbordan öfwer Klysta by; men de fyra sednare biwistar herr landtmätaren Bjur, och herr landtmätaren Biörnlind företager på den tiden en af Konungens höge befallningshafwande förordnad affattning öfwer byen Landön i [fol. 129v] Offerdals sochn, såsom tjänande til uplysning uti en der förekommande nybyggesundersökning. Om dessa förrättningar komma altså behörige kungjörelser af domhafwandan at utfärdas.

Åhr och dag som förr skrifwidt står.

På ämbetets wägnar
[underskrift saknas]

Stugun

22–23 september 1760

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 2, fol. 140r–145v, ÖLA. Ingår i samma protokolls-bunt som ovanstående text.

Åhr 1760 den 22 och 23 september blef, til ödmuikt följe af herr generallieutenantens och landshöfdingens, samt commendeurens af Kongl. Maj:ts swärdsorden, högwälborne baron Fredrich Sparres höggunstige förordnande den 25 augusti och 13 november 1759, angående lägenheter til nybygge, som ei allenast dragonerne Johan Edstedt och Salomon Norström tilhopa, utan ock corporalen Simon Holmström särskild, hafwa begärt at få anlägga på en allmänningstract kallad KILEN, BELÄGEN I STUGUN SOCHN och Ragunda tingslag i Jämtland, undersökning förrättad af undertecknad vice häradshöfdinge och följande nämndemän af Ragunda tingslag, nemligen: Olof Johansson i Döwiken, Magnus Jönsson i Hammarsgård, Esbjörn Nilsson på Hammaren, Salomon Swensson i Wästanede, Nils Nilsson i Swedje och Nils Pärsson i Walla; närwarande herr landtmätaren Pehr Biörnlind och kronans ombudsman herr landsfiscalen Olof Klingberg.

Härwid instälte sig, efter behörig kungjörelse, såwål [fol. 140v] dragonen Salomon Norström å egna och sin lagsmans Edstedts wägnar, efter bewittnad skriftelig fullmagt den 18 i denne månad, samt corporalen Holmström och de öfrige nybyggarna wid Skålörn Nils Skälberg och Olof Åkerman, som Stugu byemäns fullmäktige Jon Jonsson och Mårten Pålsson, så ock Olof Nathanaelsson i Krångede, å egna och sina grannars Erich Nilssons och Johan Erichssons wägnar, tillika med dragonen Anders Dalström, för sig och sina bolagsmän Hemming Bengtsson och Esbjörn Pålsson at bewaka deras rätt för det sökte och nyligen utsynade nybygge på den ändan af Måla afradslaget, som ligger omkring Mårdsjön.

Ofwannämnde ämbetsmän och parter församlades wid Skålörns nybygge, såsom belägit närmast det til nytt hemmans uptagande angifne ställe, och uplästes först den ansökning, som dragonerne Edstedt och Norström hafwa hos herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden, högwälborne baron Sparre låtit den 25 augusti 1759 ingifwa, af innehåll, at på allmänningstracten emellan Ragunda och Stugu sochnar norr om siön Gesund wore lägenhet til tu nybyggens inrättande, med [fol. 141r] tarf-welig jord til åker och äng, besynnerligen på inre sidan om Bolstenshammaren och Fiskewiken.

Och som berörde ställe förmodats ei kunna göras stridigt hwarcken af angräntsande nybyggare eller skatteägare; så hafwa Norström och Edstedt anhållit, det måtte dem tillåtas, at, under förelagde frihetsåhr, der upodla nytt hemman til fyra tunneland, hwarjemte de begärt, at få nyttja fiske i den nära intil byggningsstället liggande Fiskewiken, emot aderton öre silf-wermynt årlig afrad.

Högwälbemälte herr generallieutenant och landshöfdinge har deruppå täckts til Allmän-ningsafwittringsrätten förwisa, at, uti angräntsandes närwaro undersöka om det af Norström och Edstedt angifna ställe, huruwida, utan andras förfång, nybygge kan der anläggas, hwad lägenhet der är til åkers och ängs upodlande, til huru stort hemman det kan uparbetas, och huru många frihetsår nödwändigt erfordras.

Corporalen Simon Holmström uptedde Ragunda häradsrätts protocoll af den 20 junii 1759, hwilcket innehåller, at han då har för Rätten anmält, det han wore hugad, at anlägga nybygge utanom och näst intil det så kallade Strånäset emellan Stugu sochn och Skålörns nybygge, hwarest på ett ställe, som kallas Kilen, skal kunna upodlas nytt [fol. 141v] hemman til ett och ett halft tunneland.

Samma begäran har ock corporalen Holmström, wid påstående undersökning til skogs-afwittring för hemmanen i Stugun, den 26 september nästledit år gifwit Allmänningsafwittringsrätten tilkänna hwarefter Holmström uppå en hos herr generallieutenanten och landshöfdingen, samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Sparre ingifwen ödmjuk ansökning om tilstånd at uppå Måla afradsländ och Kilen få anlägga nybygge, har den 13 november 1759 wunnit remiss til den i Jämteland förordnade allmän-ningsafwittringsrätt, som hade, i wederbörandes närwaro, om förrnämnde til nybygges anläggande upgifna allmänning at undersöka, huruwida, utan andras förfång, nybygge kan der anläggas, hwad lägenhet derstädes är til åkers och ängs uptagande, och huru stort hemman der kan uparbetas, samt huru många frihetsår til upodlingen fordras.

I anledning af sådana skrifter förmodade corporalen Holmström, at han är framför dragonerne Norström och Edstedt berättigad at å förrberörde ställe uptaga nytt hemman, om lägenhet dertil [fol. 142r] gifwes, sedan de wid Skålörn utsynade och af Konungens höge befallningshafwande faststälde nybyggen hafwa fått fyllnad i slätter och utmarck för sex tunneland eller ett helt gårdemantal.

Dragonen Norström förebragte deremot, at som han och dragonen Edstedt hafwa, förr än corporalen Holmström, wunnit högwälborne herr generallieutenantens och landshöfdingens remiss til Afwittringsrätten, angående detta nybygges utsynande; så förmodades ock, at de äga til des uptagande närmare rätt.

Holmström androg deruppå, at han likwäl har några månader förrut anmält wid Häradsrätten, at han wore hugad til nytt hemmans upodlande å merberörde ställe hwaraf Norström och Edstedt torde hafwa tagit sig anledning, at derom giöra ansökning.

Wid nybyggeslägenheternes besichtigande upgaf Norström, på norra sidan om siön Gesund den så kallade Kilen, hwilcken begynnes wid ett märke kalladt Bolsten och går til ett annat, som nämnes för Strånäset, hwaremellan är största bredden på denna kil, hwilcken sedan blir smalare ju närmare man kommer til Eldsiöberget, der den på norra ändan slutas, enligt den under afwittringsförrättningen [fol. 142v] giorda geometriska affattning, hwarest

wisades, på ett näs ut til siön Gesund belägit i wäster om Bolstenhammaren, det ställe på hwilcket Norström och hans lagsman äro sinnade at anlägga husbygnad för det tilärnade nye hemmanet, tillika med den mästa åkren. På norra sidan af detta näs är en stenbacke, och öfwer en del af det öfrige näset går watnet, när siön Gesund flöder, så at den del här af, som kunde wara duglig til åkerland icke kan utsättas högre, än til tu tunnelands widd.

Jordarten på detta ställe består af hård lera, som begynnes strax under måsan eller liungwäxten och tyckes räcka långt ned på diupet.

Dernäst wisade Norström uptagsland til åker på ett längre i wäster och närmare intil Fiskewiken liggande näs, kalladt Bystanäset, hwarest kan af samma slags jord uhtagas ny åker til ett halft tunneland; så ock på ett annat litet näs liggande än närmare i Fiskewiken, åkerland af lika jordart til en fjerdedels tunneland. Den öfriga delen af detta näs berättas stå under watn den tiden på året, då siön Gesund flöder.

Utom dessa näs förmodade [*fol. 143r*] Norström nog lägenhet wara til ny åkers uhtagande af lerjord längre up på molandet emot sommarvägen omkring Gesund.

Til slått kunde ei wisas andra lägenheter än någre på samma tract, der åkerlandet är utsynadt, warande råkar eller dälder emot siöstranden, hwarest floden på wissa årstider upstiger; och kunna, när de blifwa uprögde, gifwa wid pass fem eller sex skrindor hö, dels starr och dels hästefoder, om de blifwa wäxtelige, hwarom likwäl är twifwelsmål, emedan siöwatnet, då det går här öfwer, bortskiöljer matjorden på några ställen, och gör marcken gropig, tufwig och obördig.

Öster om berörde ställen är litet rödningsland wid siöstranden hwarpå synes kunna fås hästehö til wid pass ett lass. Desutom förmente Norström, at här och der på marcken af Kilen finnes uptagsland til slått, som kan efter hand uparbetas, fast icke til så stor widd på hwart ställe, at han nu kan derpå begära utsyning.

Corporalen Holmström påminte, at de af Norström nu wisade slåttelägenheter skola förr wara utsynade och anslagne til Skålörs nybygge, til bewis hwarom åberopades det undersökningsinstrument, som i julii månad år 1758 är öfwer Skålörns nybyggen uprättadt.

På allmanningstracten Kilen finnes skog, både af furu, gran och [*fol. 143v*] löfträäd af den wäxtelighet och myckenhet, at den är för ett litet hemman tilräckelig til timmer, gärdslé, stör, wedbrand och flera gårdstarfwor.

Fiske gifwes til husbehof uti en wid det sökte nybyggesstället belägen wik af siön Gesund, Fiskewiken kallad, som nu för tiden brukas under hemmanen i Stugun, hwartil innehafwarne påstå den wara en skatteäga. Qwarnställe kan på wid pass en half mil nära byggningsstället fås uti en å kallad Sätån söder om Gesund. På afradsländet Kilen finnas ei någre masteträd eller ämnen dertil, icke eller, såwida nu wetterligt är, någre malmstreck eller nyttige bergarter.

Allmanningstracten Kilen ligger ifrån trij anlagde nybyggen på Skålörn wid pass en sextonedels mil; ifrån Stuguns kyrcka en mil; ifrån Sundswall, som närmaste stad, fiorton mil; och ifrån Graninge järnbruk, som närmaste bergwerck, siu och en fjerdedels mil.

Derefter begärte Norström, å egna och dragonens Edstedts wägnar, at de måge få til nytt hemman upodla de lägenheter, som finnas uppå den så kallade Kilen, såsom ostridigt warande kronomarck; wiljandes Norström för sådan upodling skaffa nöjachtig [*fol. 144r*] borgen, der höga wederbörande den äska, och nybyggesinrättningen bewiljad warder.

Corporalen Holmström, samt dragonerne Skalberg och Åkerman, som hafwa år 1758 fått Konungens höge befallningshafwandens resolution at wid Skålörn norr om Gesund utaga nye hemman til sex tunneland, hwarmed början efwen är strax derpå giord, påstodo, at de måge först få fyllnad för sådant skattetal, särdeles af slätter, som skola wara dertil utsynade på Kilen, och desutom icke befintelige, mindre tilräckelige. I öfrigt förbehåller corporalen Holmström särskildt sin förmånsrätt til nybygge å Kilen, såwäl som på det öfrige Målålandet, enligt de skrifter, som han för Afwittringsrätten uptett.

Dragonen Dalström gjorde, å egna och Hemming Bengtssons samt Esbiör Pålssons wägnar, det förbehåll, at til nybygget uppå Kilen, om något kan der inrättas, icke må anslås och tagas slått eller andra ägor så långt i nordväst på Mållålandet, at de nyligen utsynade nybyggen wid Mårdsjön komma derigenom at lida.

Stugu sochnemän påstodo, at de måge få behålla sina slätter, fisken [*fol. 144v*] och flera nyttningar orubbade, efter gamla domar, bref och skiljemärcken, samt at således intet vidare nybygge må tillåtas til de gamla skattelagda hemmans förfång.

Olof Nathanaelsson i Krångede androg, at i den händelse nybygge kommer at anläggas på afradstrachten Kilen, så förbehålles, at åboen derå ei må göra åwerckan eller intrång hwarcken på fisket i Gesund, eller på Krångedeboernes omkring detta ställe belägna krono- och skatteägor.

Kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg anförde, til bewakande af Kongl. Maj:ts och kronans rätt, at af den år 1758 hållna undersökning angående Skålörns nybygge finnes, at til nybygge å Kilen upgifne lägenheter af slätter äro för det förre stället utsynade. Stugu sochnemän, hwilcke skola häromkring hafwa sina skatte- och afradsägor, äro icke eller ännu afwittrade, eller af Rätten faststaldt, huru långt deras skatteskog rätteligen bör sig sträcka. I anseende dertil finner landsfiscalen betänckeligt at tilstyrcka nybygge på den så kallade Kilen innan utrönt warder, huru [*fol. 145r*] mycket öfrigt är sedan Skålörns nybyggare fått ägor för ett helt gårdemantal, och Stuguboernes rågång jemwäl blifwit faststald och uphuggen; hwarefter förmodes wara tid nog för dragonerne Norström och Edstedt å ena, och corporalen Holmström å andra sidan, at twista om förträde til det sökte nybygge.

Härom afsades:

Ehuru å kronotrachten kallad Kilen finnes lägenhet til åkerland af god jordmon, som kunde til nytt hemman upodlas; likwäl som ei allenast derstädes är brist på slått, emedan de upgifne få ställen redan år 1758 äro sökte och anslagne under det när intil liggande nybygget Skålörn, utan ock behörig afwittring än felar såwäl för nästberörde nybygge, hwilcket bör niuta ägor för ett helt gårdemantal, som för Stugu sochnemäns hit gräntsande skatteskog, och Allmänningafwittringsrätten således ei förr, än desse fördelningar och afrösningar werckstälde äro, kan med säkerhet weta, hwilcke tilfällen mer än åkerjord blifwa at tilgå för det å Kilen sökte nybygge, altså kan Allmänningafwittringsrätten icke nu föreslå något nytt hemmans anläggande [*fol. 145v*] på oftaberörde ställe, men lemnar såwäl dragonerne Norström och Edstedt å den ena, som corporalen Holmström å den andra sidan, öpen talan om bättre rätt til nybygges inrättan- och fullbordande, sedan utwäg funnits, at til den på merbemälte rum warande tjänliga åkerjord få slätter och flera til hemmansbruk nödige tilägor.

Åhr och dagar som förr skrifne äro.

På Allmänningafwittringsrättens wägnar
[underskrift saknas]

Hammerdal

3–4 juni 1761

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 2, fol. 240r–245v, ÖLA. Ett försättsblad (fol. 201) har texten ”Allmänningafwittringsrättens uti Jämtland protocoller och utslag för åhr 1761”. Se även brev från avvittringsdomaren Wasell till landshövdingen den 22 januari 1762 i Bilaga 3. – I det område som kom att bilda Borgvattnets socken fanns ingen bebyggelse förrän på 1750-talet. Den mark där Skyttmon och Aspnäset anlades var tidigare utmark med oklara gränser till hemman i Hammerdals socken. De två byarna växte fram i konkurrens med Mårdsjön och Öravattnet i nuv. Stuguns socken.

Åhr 1761 den 3 och följande dagar i junii månad blef, til ödmjukt följte af herr general-lieutenantens och landshövdingens samt commendeurens af Kongl. Maj:ts swärdsorden, hög-

wälborne baron Fredrich Sparres höggunstige förordnande den 20 december 1760, af under-
teknad vice häradshöfdinge, samt nämndemännen af Hammerdals tingslag, Erich Larsson i
Lorås, Lars Pärsson i Hoxås, Hemming Erichsson i Sikås, Anders Mårtensson i Ön, Jöns An-
dersson i Risselås och Anders Nilsson i Grelsgård; närwarande at bewaka Kongl. Maj:ts och
kronans rätt, under landsfiscalens herr Olof Klingbergs siuklighet, vice landsfiscalen herr Pehr
Ersson Lundman, undersökning förrättad öfwer anlagde nybyggen på SKYTTMO och ASP-
NÄSET i Hammerdals sochn och tingslag.

Härwid instälte sig, efter behörig kungiörelse, ej allenast de på berörde ställen warande
nybyggarne Anders Dal, Jöns Hindersson, Pär Erasmundsson, Mats Pärsson, Mats Jakobsson
och Swen Swensson [fol. 240v] utan ock länsmanen Jonas Kjöstadius och Erich Jonsson i
Wiken, som fullmäktige för Fyrås, Solbergs och Wikens byemän hwilke för kronoafradslan-
det Solbergslandet, hwaruppå desse nybyggen äro belägne, åhrligen betala til kronan 16 daler
28 öre *kopparmynt* afrad.

Rättens ledamöter, ämbetsmän och parter församlades på nybyggesstället Skyttmon, hwar-
est Afwittringsrätten sökte inhämta nödig kunskap om denna saks beskaffenhet, och fann, at
Anders Dal har den 21 december 1758 erhållit Konungens höge befallningshafwandes resolu-
tion och tilstånd, at på Solbergs kronoafradslan anlägga nybygge om tu tunneland, emot fem-
ton frihetsåhr, som kommo at räknas ifrån 1759 åhrs början.

Bemälte nybyggare har, genom afhandling den 10 maji 1760, som blifwit för Hammerdals
loflige häradsrätt den 18 november samma år wisad och til des riktighet intygad, samt den 9
martii detta åhr af herr generallieutenanten och landshöfdingen, samt commendeuren af
Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Sparre gillad.

Per Erasmundsson och Mats Pärsson hafwa, genom resolution den 21 december 1758, fått
lof at på den så kallade Skyttmon [fol. 241r] i skilnaden emellan Solbergs och Ede afradslan
tilhopa inrätta nytt hemman om trij tunneland, och det på tio frihetsåhr fullborda.

Mats Jakobsson har på samma dag wunnit Konungens höge befallningshafwandes tilstånd,
at på Solbergs afradslan wid den så kallade Skyttmon upbruka nytt hemman til ett och ett
halft tunneland hwartil aderton frihetsår bewiljade äro.

Swen Swensson har, efter afhandling med Pär Erasmundsson den 5 martii 1759 samt
Hammerdals häradsrätts deröfwer meddelte bewis den 30 martii samma år, och högwälborne
herr baronens, generallieutenantens och landshöfdingens gifne bifall den 24 derpå följande
maji, blifwit innehafware af Pär Erasmunssons halfwa del, och således berättigad, at å detta
ställe uparbeta nybygge om tre fjerdedels tunnelands skatt.

Ibland dessa sex nybyggare hafwa fyra, nemligen Pär Erasmundsson, Mats Jakobsson,
Mats Pärsson och Anders Dal, hos Konungens höge befallningshafwande öfwer detta län an-
fört, at de skola i flera åhr lidit stor skada och åwerckan på deras nära intil nybyggesställen
liggande slätter af angräntsande bygrannar och andra nybyggare, til förekommande hwaraf de
i ödmukhet anhållit, at Allmänningsafwittringsrätten måtte få befallning, at på första som-
mardag tildela deras nye hemman, som böra tilhopa utgiöra sex och ett halft tunnelands skatt,
nödig skog och utmarck, tillika med tarfwelige slåttelägenheter.

Herr generallieutenanten och landshöfdingen, samt commendeuren af Kongl. Maj:ts
swärdsorden, högwälborne [fol. 241v] baron Sparre har den 20 december förledit åhr täckts
deruppå gifwa det utslag at denna rätt borde med första af kronoafradslan tildela dem hwad
til deras nybyggen i proportion af åtagen skatt, höra bör, samt sådant genom afrösning ifrån
nästgräntsande och det öfrige kronoafradslan afskilja. Då Afwittringsrätten wille, til öd-
miuk efterlefnad häraf, sådan utbrytning företaga, efterfrågades om öfwer Solbergs afradslan
finnes geometrisk affattning och charta hwarpå blef tilkännagifwit, at ordinarie landtmätaren
herr Gabriel Esping har åhr 1750 uprättat charta öfwer berörde afradslan, men at hwarcken
nybyggarne eller någon af de närwarande och angräntsande byemän äro med den försedde.

Den 4 juni infunno sig uppå gjord anstalt, nybyggarna wid det så kallade ÖREWATTNET Olof Jönsson, Jonas Andersson och Erich Pärsson, hwilcke uptedde herr generallieutenantens och landshöfdingens samt commendeurens af Kongl Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrichs Sparres den 21 martii år 1759 gifna höggunstiga resolution, hwarigenom dem är tillåtit, at på Örewatnsbrännan inrätta nybygge til trij tunnelands skatt, och det inom tjuugu frihetsåhr fullborda.

Emellan desse nybyggare, och dem som äro boende på Skyttmon och Aspnäset har om några myreslätter upkommit twist, som warit före wid tingsrätten [*fol. 242r*] i Hammerdal den 18 november förledit åhr, då Rätten sig utlåtit, at nybyggarna borde om utslag häröfwer anmäla sig wid Allmäningsafwittringsrätten, men at nybyggarna på Örewatnsbrännan blefwo wid nyttningen af de omtwistade slätter imedlertid bibehållne.

Samtelige nybyggarna på Skyttmo wisade med utsyning den 7 october 1752 hållen af läns- och nämndemän i Hammerdals tingslag, at en myra om tio lass norr om Erlandssjön är för dem utsedd och til deras nybyggen anslagen hwaremot Örewatns nybyggare föredde en af länsmannen och två nämndemän i Lits tingslag den 6 juli 1758 förrättad utsyning som innehåller at samma myra är upgifwen och utsynad för de nybyggen hwarpå de äro boende, och begärte för den skull, at de måge i förmågo deraf blifwa ägare af sådan myreslått.

Men Skyttmo nybyggare påstodo, at de måge, såsom försedde med äldre utsyning, få nyttja merberörde myra, som ock skal wara för dem ganska angelägen, emedan slättelägenheterne skola til denna kant af kronoafradlandet wara mindre ymnige.

Herr fiscalen Lundman hemstälte til Afwittringsrättens bepröfwande om icke den omtwistade myran må brukas under Skyttmo nybyggen dit den först blifwit utsynad, och hwartil slättelägenheterne förmodeligen äro mindre tilräckelige för nuwarande sex åboer.

Häröfwer afsades:

Ehuru Allmäningsafwittringsrätten, utan noga bepröfwande, som kommer at grundas på behörig ref- och affattning, ej kan tildela Örewatns och Skyttmo nybyggen som alle äro på Solbergs kronoafradsländ anlagde, sådan [*fol. 242v*] jämnad af ägor och tillunder som swarar emot det för dem projecterade tunnetal, likwäl som Skyttmo nybyggare hafwa med 1752 åhrs utsyning wisat at en myreslått om tio lass wid Erlandssjön är för deras nybyggen utsedd och anslagen förr än syn för Örewatns nybygge blifwit år 1758 hållen af läns- och nämndemän i Lits tingslag hwilcke om den förra utsyningen ej någon kunskap haft; altså pröfwar Allmäningsafwittringsrätten skäligh, at Skyttmo nybyggare skola tilgodoniuta den förmons rätt, som en äldre utsyning med sig förer, och i följe deraf nyttja förberörde myra wid Erlandssjön til des laga delning och afwittring för dessa nybyggen sker, då Rätten wil härom sig vidare utlåta.

Efter detta utlät sig nybyggaren Pär Erasmundsson det skal han hafwa Hammerdals häradsrätts protocoll derom, at samtelige interessenterne uti Edes afradsländ tillåtit at Skyttmo nybyggare måge på samma afradsländ hafwa deras nyttningar, men at det ej nu kan för Rätten wisas emedan vice länsmannen Martin Collin skal hafwa det emottagit och icke återlemnad.

Som Skyttmo nybyggare beswärat sig deröfwer, at delägarna i Solbergs afradsländ tilfogat dem skada och åwerckan, så tilfrågades [*fol. 243r*] de närwarande fullmäktige, om Fyrås, Solbergs och Wikens byemän bestrida Skyttmo nybyggare nyttningen af den tract, som häromkring ligger, och kan dem tildelad warda, hwartil swarades at delägarna i afradsländet wäl icke neka nybyggarna fyllnad af ägor efter sin nuwarande skatt, men wilja icke medgifwa at nybyggarna åtaga sig flera tunnelands upodling och på det sättet draga under sig större rymd af afradsländet; hwaruti jämwäl herr landsfiscalen Lundman, för det i Fyrås warande kronohemman, gjorde ett med de öfrige byemännen.

Anders Dal och Jöns Hindrichsson anförde wid detta tilfälle, at på det wästra nybyggestället, Aspnäset kalladt der de satt sig neder, skal wara ganska stenig jordmon, som icke utan odrägelig mödo och kostnad kan til åker upbrytas, och ändå förmodas blifwa bärande; derföre begärte de, at få uptaga åker längre österut intil en framrinnande liten bäck eller watnskjöl.

Pär Erasmundsson wille icke medgifwa, at Dal och Jöns Hindrichsson måge sträcka upbruket för deras antagne nybygge längre, än til den på östnorra sidan derom framlöpande stora bäck, emedan hela den öfriga mon skal wara utsynad för Pär Erasmundsson och hans lagsman Mats Pärsson, hwilckas lägenhet til åker och hemslått eller hårdwall skal böra gå ifrån berörde wästra intil den [fol. 243v] östra bäcken, men Mats Pärsson förklarade sig wara i detta mål lika nögd.

Afwittringsrätten besåg begge desse nybyggens åkerjord, och fann, at närmast omkring den plats der Anders Dal sig nedsatt, och, tillika med Jöns Hindrichsson upbrutit någon åker, är ganska mycken klapur- eller kampsten, så at tjänligt uptagsland deromkring finnes allenast på några små bitar, nemligen ett stycke ut på det så kallade Aspnäset, och något större stycke wästerut ifrån Dals hustomt hwarest Jöns Hindrichsson begynt anlägga husbyggnad och uparbete åker för sin hälft i nybygget. Desutom hafwa nästnämnde nybyggare upodlat ett åkerstycke på östnorra sidan om den större bäcken, på hwilcket rum är mer tjänlig och stenfri marck til åker, och til denna kant wilja de än uparbete ett stycke åker, om de få lof dertil.

Deremot fants at på den hed eller mo, der Pär Erasmundsson och Mats Pärsson anlagt början til deras nye hemman, är tjänligt och stenfritt åkerland och det af större widd, än de för sina nybyggen behöfwa.

Samtelige Skyttmo nybyggare begärte, at de måge få bruka mulbete norrut på Edes afradsländ, emedan närmast omkring deras nybyggen skal wara idel sten och berg, så ock at de måge, i anseende [fol. 244r] til sådan torr och swag marck, få skog och lägenheter österut til Erlandssiön.

Afwittringssynerätten fann ock det wara sant, at omkring Skyttmo nybyggen är så stenig och bergachtig jormon, at, utom de stycken närmast intil siön, der åker skal uptagas, är hwarcken mulbete eller tilfälle at uprödja slätter. I öfrigt hafwa alla desse nybyggare med flit och eftertryck börjat arbeta på de dem tildelte ställen, så at de til större delen äro försedde med nödiga hus, samt hafwa upbrutit och i stånd satt wackra åkerstycken, hwilcke efwen i detta åhr woro besådde och gåfwo hopp om frodig gröda.

Herr landsfiscalen Lundman anförde å ämbetes wägnar, följande:

Berörande sielfwa delningen och afrösningen, så torde den ej, efter hög remiss, kunna denna gången werckställas och det så i brist af herr landtmätarens Espings uprättade charta som af flera nödige skrifter, dem länsman Collin skal hafwa emottagit; derföre warder til loflige Afwittringsrätten wördsamt hemstaldt, om icke nybyggarne böra sielfwa förse sig med desse documenter och derefter strax gifwa Rätten eller domhafwanden sådant wid handen.

För de nästliggande nybyggen på Örewatnsbrännan torde förmodeligen afwittring efwen kunna [fol. 244v] skje wid samma tilfälle efter högwederbörlig remiss.

Angående twisten emellan Anders Dal och Jöns Hindersson på den ena och Pär Erasmundsson med Mats Pärsson på den andra sidan om åkerland, så ehuru den åberopade utsyningen ej lærer kunna anses för grund til laga delning, likwäl som de torde förmodeligen få ägor hwar för sitt ändelag uti storskift, så mycket möjligt är, så underställes, om icke de böra fortsätta arbete der de börjat, samt Dal och Jöns Hindersson äga frihet at utwidga sin åker något österut allenast lilla lägenheten af råkländ eller slättesbiten efter bäcken icke förtages Pär Erasmundsson och Mats Pärsson. Til tidens winnande och kostnads besparande förmodar jag at Rätten lærer finna nödigt, det landtmätare må, förr Rättens hitkomst at werckställa delning och afrösning, hit förordnas at uptaga och

på chartan utsätta de upodlingar och ändringar, som efter chartans uprättande, kunna wara tilkomne, tillika med det som wid förra affattningen torde ei wara så noga obserweradt.

Efter öfwerwägande afsades följande

Utslag:

Emedan den af herr ordinarie [fol. 245r] landtmätaren Esping åhr 1750 uprättade charta öfwer Solbergs kronoafradsländ, på hwilcket Aspånäs, Skyttmo och Örwatns nybyggen äro anlagde och grundade, finnes wara nödig til en laglig afwittring och delning för desse nye hemman och det derhos länder til besparing af kronans kostnad, samt wederbörande nybyggares lättande med arbete och handtlangning, som skulle förorsakas der aldeles ny affattning göras skulle; ty pröfwar Allmäningsafwittringsrätten skäligt, at Aspånäs, Skyttmo och Örwatns nybyggare böra ofördröjeligen förse sig med sådan charta och dertil hörande beskrifning, hwartil wederbörande afwittringslandtmätare må sedan lägga de upodlingar, ändringar och tilsatser, som nödige finnas til en ordentlig delnings werckställande.

Och aldenstund Afwittringsrätten under hållen syn funnit, at det wästre nybyggesstället har swårt och stenigt uptagsland til åker omkring de bygda husen, men at för de i öster derifrån liggande nybyggen är tilräckelig stenfri och bättre åkerjord, för den skull och på det Anders Dal [fol. 245v] och Jöns Hindersson ej må fela tilfälle til nyttigt och lönande arbete, til des en laglig och beständig delning kan werckställas; altså finner Afwittringsrätten skäligt, at de måge sitt längst österut uparbetade åkerstycke så mycket utwidga, at det sträcker sig intil den wäster om Pär Erasmundssons och Mats Pärssons åkerland warande lilla bäck eller watnskjöl, dock så, at fri wäg ej betages, och at desse sidstnämde måge tils widare få nyttja hela lilla slättelägenheten efter berörde dæld eller bäckdäl.

Åhr och dagar, som förr skrifne stå.

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar.
Johan J. Wasell

Revsund/Håsjö

14–17 september 1762

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 3, fol. 75r–81r, ÖLA. Ingår i en protokolls bunt (fol. 1–152) som på sista bladet är undertecknad och besegrad av avvittringsdomaren Johan J. Wasell. – Nedanstående protokoll gäller nybyggen i Gastsjön, som sägs ligga vid gränsen mellan Ragunda och Revsunds tingslag även om nästan hela den aktuella marken låg på avradsländet Svedjeländet i Håsjö socken. Gastsjön öfverfördes senare till Hällesjö socken. Stavningen *Gasjön* är i överensstämmelse med uttalet "Gaschön" som varit vanligt.

Åhr 1762 den 14, 15, 16 och 17 september blef til ödmjukt följe af herr generallieutenantens och landshöfdingens, samt commendeurens af Kongl. Maj:ts swerdsorden, högwälborne baron Fredrik Sparres höggunstige förordnande den 9 martii och 31 julii 1761, angående lägenheter til nybyggen, som dragonerne Olof Andberg, Olof Frimodig, Anders Hanström och Måns Byman sökt WID SKILNADEN EMELLAN RÄFSUNDS OCH RAGUNDA TINGSLAGER i Jämtland, undersökning förrättad på det sättet, at, under afwittringsdommarens sjuklighet hölts besichtningen af af häradskrifwaren herr Jonas Berg, med nämndemännen af Råfsunds tingslag: Herman Swensson i Målgåsen, Nils Olofsson i Mellgård, Jöns Olofsson i Sund, Olof Knutsson i Fanbyen, Jon Knutsson i samma by och Pär Olofsson i Ubyen; närwarande kronolänsmannen Jonas Åkerdahl; men wid synens bepröfwande, [fol. 75v] protocollets uprättande och författande af Synerättens utslag, war domhafwanden efwen tilstädes.

Wid denna förrättning infunno sig, efter behörig kungjörrelse, ei allenast de sökande dragonerne Anders Frimodig, Hanström och Byman, samt för Swedje och Wästanede byemän i

Hällesjö [*skall vara Håsjö*] sockn, som innehafware af kronoafradslandet SWEDJELANDET, hwarpå de mäste af de til nybyggen begärte lägenheter skola wara belägne, Johan Pärsson i Wästanede, efter skriftelig fullmagt den 9 i denna månad gifwen af Nils Nilsson och Jon Nilsson i Swedje, Erich och Jon Salomonssöner, samt Lars Håkansson i Wästanede, utan ock, som angräntsande, Pär Nilsson i Ansjö för sig och sina grannar Anders Månsson och Nils Pärsson, så ock ifrån byen Hofdsjö i Råfsunds tingslag Eskil Andersson, Michel Olofsson och Olof Jönsson.

Wederbörande embetsmän och parter församlades i byen Hofdsjö, såsom belägen närmast til det upgifne nybyggesstället, [*fol. 76r*] och blefwo der först upläste de skrifter och handlingar, som kunde tjäna til uplysning i detta undersökningsmål.

Således fants, at dragonen Olof Anberg har hos Konungens höga befallningshafwande anmält, at på det så kallade Rotsjönäset wore lägenhet til nytt hemman, det han sökt tilstånd at uptaga under nödiga frihetsåhr. Likaledes hafwa, hos högwälborne herr baronen, general-lieutenanten och landshöfdingen Sparre, dragonerne Anders Hanström och Måns Byman gjort ödmiuk ansökning om frihet, at anlägga nybygge på det så kallade GASJÖLANDET wid skilnaden emellan Råfsunds och Ragunda tingslager. Uppå begge förberörde ansökningar har högwälbemälte herre täckts gifwa remiss till Allmänningsafwittringsrätten, som hade om de äskade nybyggen behörigen at undersöka.

Nu anmäldes, ei allenast at dragonen Andberg har til bolagsman antagit dragonen Olof Frimodig, utan ock at, som wid Rotsjönäset finnes mindre tjänlig jordmon och lägenhet til nytt hemmans upodlande, så komma bemälte två dragoner så [*fol. 76v*] öfwerens med dragonerne Hanström och Byman, at de blifwa med dem lika delaktige i nybyggeslägenheterna wid den så kallade Gasjön.

På Swedje och Wästanede byemäns wägnar upteddes framledde herr baronens, generalmajorens och gouverneurens Carl L. Sparres den 3 september åhr 1667 gifne stadfästelsebref, angående kronoafradslandet Swedjelandet i Håsjö sochn och Ragunda tingslag, hwilket är til Swedje och Wästanede byemän uplåtit emot en daler silfwermynt åhrlig afrad til kronan.

Hofdsjö byemän wisade afskrift af ett på Sanct Johannis dag åhr 1504 skrifwit rågångsbref, som utsätter märcken omkring Hofdsjöbyens skog och mark, hwarwid de påstå at de måge blifwa bibehållne.

Derefter företogs sielfwa besichtningen och derwid fants, at stället, som til nybygge sökes är belägit ifrån byen Hofdsjö i Råfsunds sochn wid pass en och en half mil, ifrån byen Ansjö i Hällesjö sochn en mil, samt ifrån Wästanede och Swedje i Håsjö sochn en och en half mil, ongefärligen en tolfthedels mil ifrån [*fol. 77r*] en sjö kallad Gastsjön och på wästnorra sidan derom. Åkerjorden derstädes består af röd sand med botn af stenklapur; warandes matjorden dels 1 ½, dels 2, och dels 3 qwarter djup med ganska liten lerblandning. Af denna jordart är tilräckelig widd, men pröfwat fordra mycken gjödsel, om den skal blifwa bärande.

Nedanför det tilärnade åkerlandet, och intil sjön är tilfälle at upodla åtminstone tu lass hästehö och tu lass hårdwallshö, eller ock mera, eftersom arbete deruppå användes.

På den häromkring belägna del af Swedjelandet hafwa dels innehafware Swedje och Wästanede byemän icke haft annan nyttning än fiske i Gastsjön, älgsgiller norr och söder om samma sjö, samt på ett näs wäster om sjön, der Ramsjöån inlöper, starrslått til 3 ½ häsja, och norr om åhn mittemot förre stället en häsja, som tilhopa wärderades til trij lass, så ock längre up på åtskilliga ställen tilsammans 11 häsjor, som ansågs för fyra lass starr; men som bemälte byemän slagit allenast det bästa, och hwad som warit aldeles slagslätt, så kunna desse slätter utwidgas och förbättras samt [*fol. 77v*] emellan dem i en myrdäld upodlas ny slått til tre skrindor ängeshö, som kan brukas antingen för boskaps- eller hästekreatur.

Derofwanföre och til Ramsjöforssen kan på södra sidan om åen å tu särskilte ställen upodlas starrslått til fyra skrindor, samt på norra sidan om åen efwen å tu ställen fyra skrindor starrslått. Södost om Gastsjön wid den så kallade Kjålsjöbäcken, kan på trij ställen uparbetas

starrslått til åtta skrindor, och på södra sidan efter hela Gastsjön är lägenhet at uparbeta slått til åtminstone tretio lass hö dels för hästar och dels för boskaps kreatur. På norra sidan om Gastsjön och östra ändan deraf, wid Swedje- och Wästanedeboernes fiskehus, är tilfälle at upodla slått til tu lass hö, som kan brukas antingen för hästar eller boskaps kreatur, samt wäster om nybyggestället til et lass hästehö. Östsöder om Gastsjön wid Gasttjärnen, belägen wid pass en fjerdedels mil ifrån nybyggestället, är lägenhet at uparbeta starrslått til ett lass och hästehö til tu lass.

Nordväst om nybygget uti den så kallade Finnsjödalen, finnes följande lägenheter til slått upodling [fol. 78r] nemligen: hart wid Ramsjöforssen tu lass starr och ett lass hästehö; norr om Finnsjön fem lass hästehö; wid Finnsjöbäcken tu lass hästehö och fem lass starr; wid Lillsjöändan tio lass starr och tiio lass hästehö; och norr om Digerbäcken aderton lass starr; desutom kan jemwäl i kanterna af Gastsjön åhrligen bergas piprör til fem eller sex lass.

Mulbete är på denna marck af hielpelig godhet. På den tract af Swedje afradsland, hwar på förrberörde nybyggeställe är belägit, består skogwäxten dels af tall och gran, och dels af löfträd, och är tilräckelig til hustimmer och flera gårdstarfwor.

Qwarnställe finnes öster om Gastsjön i den så kallade Lången, hwilken löper utur Gastsjön. Derstädes, såwäl som wid Ramsjöforssen finnes humlerötter wildt wäxande, och kunna wara tilräckelige til humlegårds planterande. Fiske til husbehof kan hafwas i Gastsjön, såsom ock i Lillsjön.

Pär Johansson i Wästanede påstod [fol. 78v] at han och hans grannar måge blifwa bibehållne wid alt det, som är belägit inom de i 1667 åhrs afradsbref utsatte märken, i synnerhet som på Swedje och Wästanede skog skola redan wara anlagde tu nybyggen, och det öfrige af marken skal wara för de gamla hemmanen omisteligt.

Dragonerne Anberg, Frimodig, Hanström och Byman utläto sig, det Swedje och Wästanede byemän ei skola kunna förswara hwad de ei behöft sielfwe bruka, utan i så många åhr låtit ligga öde; men om de bruka billighet emot nybyggessökande, så wilja desse medgifwa, at byemännen i Swedje och Wästanede måge jemte dem fiska i leketiden om wåren, så ock tilhopa med dem bruka gillerskog och djurfång.

Utom förrberörde lägenheter, som alle äro liggande på kronoafradlandet Swedjelandet finnas på Hofdsjö byemäns upgifna skogstract til den kanten, som gräntsar emot de begärte nybyggen, några upodlingstilfällen, som Hofdsjöboerne aldrig brukat, eller särskildt påstå, der de icke kunna bibehållas wid [fol. 79r] alt det, som 1504 åhrs bref omförmåler, såsom emellan Ramsjön, belägen öfwer en mil ifrån byen Hofdsjö och Ramsjöforssen samt Ramsjöåen på ett ställe til fyra lass starr och på trij andre ställen tilhopa til sex lass hästehö.

Uti den så kallade Rotsjödalen, som sträcker sig ifrån Ramsjön, äro följande lägenheter, dem Hofdsjöboerne tilstå sig aldrig hafwa nyttjat, och hwilka nybyggarne således påstå at de måge få til deras nybyggens understöd, enligt deras hos Konungens höga befallningshafwande gjorde ödmiuka ansökningar, och berättas, at en del af samma lägenheter nu innehafwas af inspectoren herr Olof Hofdlander, dock efter Hofdsjöboernes utsago, utan deras lof.

1:o. Hardt ofwanföre Ramsjö nio skrindor ängeshö; 2:o. Der östanföre på Ramsmyran äro nitton starrgolf i denna sommar slagne, och trij golf äro trädde; 3:o. Derintil ett lass hästehö på södra sidan om myrdalen; 4:o På norra sidan om samma myrdal kan upodlas hästehöslått [fol. 79v] til ett lass; 5:o. Der österom är en myra, kallad Rotsjö- eller Stormyran, som i detta åhr är afslagen, men, efter der befinteliga gålfstörar fants, at Hofdlander förr slagit dertil fyratioåtta gålf, fast han slagit allenast det bästa af samma slått, uppå hwilken kan desutom upslås tio gålf, eller lass; 6:o. Derintil kan jemwäl uparbetas hästehöslått til ett lass; 7:o. Emellan Hofdsjöboernes gamla slått, kallad Rotsjömyrorna, kan upodlas starrslått til trij lass; 8:o. Wid wästra ändan af Östra Rotsjön på begge sidor om bäcken är tilfälle at upslå starr til ett lass.

Den 17 september. Sedan synemännen återkommit til byen Hofdsjö, instälte sig inspectoren Olof Hofdlander, och berättade, at hans afledne broder Jöns Pärsson samt de öfrige grannarne i Hofdsjö skola hafwa i gamla tider slagit berörde slätter, men sedan lemnat dem til Hofdlanders nyttning. [fol. 80r]

Eskil Andersson i Hofdsjö utlät sig, at han på en rödning och på Ramsjömyran har två eller tre gånger slagit några häsjor, samt Jöns Pärsson i Hofdsjö några golf på Stor-myran, men aldrig något mera af ofwanberörde slätter.

Gastsjö nybygge ligger ifrån Sundsvall som närmaste stad 14 mil, ifrån Graninge järnbruk, som närmaste bergwerk 8 mil, ifrån Räfunds kyrka 3 ½ mil, ifrån Håsjö kyrcka 2 ½ mil och ifrån Hällesjö kyrcka, dit de beqwämligast köra, 2 ¼ mil.

På denna marck finnas ei några masteträd, eller ämnen dertil, icke eller några nyttiga bergarter.

Utslag

I anseende til funna och här frammanföre antecknade omständigheter, såwäl som dertil, at Allmäningsafwittringsrättens den 3 october 1755 gifne utslag angående skilnad emellan Swedje och Wästanede byars skatteskog och derintil gränsande afradsland, som blifwit för kronoallmanning förklarad, wisar, at de ställen [fol. 80v] och lägenheter på Swedjelandet, hwilke nu blifwit til nybyggen sökte och utsynte, äro belägne utom gränsen af Swedje och Wästanede byemän tildömde skatteskog, pröfwa synemännen, at de af dragonerne Anberg, Frimodig, Hanström och Byman åstundade nybyggen kunna utan andras förfång, anläggas och upodlas til hemman om ett tunnelands eller ett fjerdedels [skall vara sjettedels] gärdemantal för hwardera, och således tilhopa til fyra tunneland eller två tridiedels mantal; dock til större hemmantal, om de ansenliga slätter, som inspectoren Hofdlander denna tiden brukar, warda til desse nye hemmans understöd anslagne.

Och som detta nybyggesställe är långt aflägsse, så at man ei utan största swårighet, kan dit föra hwad som tarfwas, och upodlingen af åker och äng jemwäl blifwer derstädes mycket kostsam; så warda til ofwanberörde fyra nya hemmans upodlande och iståndsättjande projecterade tretio frihetsår, hwarefter de [fol. 81r] böra til Kongl. Maj:t och kronan skatt erlægga.

Och ehuru i brist af instruction, nu ei kan skje afwittring för de tilärnade nye hemman, eller någon wiss tract skog och utmark med säkerhet för dem afskiljas och afrösas; så warder likwäl, til wederbörandes nödiga underrättelse förslagswis utsatt, at nybyggarna måge tils vidare hålla sig inom efterskrefne märken och ställen, nemligen: på östra sidan östra Gastsjöändan, på norra sidan i högden af berget norr om Gastsjön, på wästra sidan til Ramsjön, ofwanföre eller wäster om Finnsjödalen, så at slätter derinom begripes, och på södra sidan til Rotsjön.

Sidst blefwo de sökande nybyggarna underrättade at de böra hos herr generallieutenanten och landshöfdingen, samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swerdsorden, högwälborne baron Fredrich Sparre, om stadfästelse härom i ödmjukhet sig anmäla.

Åhr och dag som förr skrifwit står.

Stugun

18–20 juni 1764

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 3, fol. 243v–252r, ÖLA. Ingår i en protokolls bunt (fol. 216–344) rubricerad ”Allmäningsafwittringsrättens uti Jämteland protocoller och utslag för åhr 1764”. Protokolls buntens är på sista bladet undertecknad och besegrad av avvittringsdomaren Johan J. Wasell.

Åhr 1764 den 18, 19 och 20 junii blef, til ödmjukt följte af Konungens höge befallningshafwandes resolution den 3 augusti 1763 och höggünstiga skrifwelse den 16 september samma åhr, angående nybyggeslägenheter på de kronoafadsland, som STUGUNS SOCHNEMÄN i

Ragunda tingslag innehaft, undersökning förrättad af underteknad domare wid Allmänningsafwittringswercket i Jämteland, samt nämndemännen Pär Pålsson i Gewåg, Magnus Jönsson i Nygården, Esbjörn Nilsson på Hammaren, Jon Nilsson å Ammer, Olof Eriksson i Håsjö och Elias Jonsson i Ede; närwarande å ämbetes wägnar, herr landtmätaren Pehr Björnlind, samt, at bewaka Kongl. Maj:ts och kronans rätt, vice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman; och, at gå Afwittringsrätten tilhanda, kronolänsmannen i Ragunda [fol. 244r] tingslag Haqvin Frisk.

Härwid instälte sig ei allenast som fullmäktig för öfwersten och riddaren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne herr Carl Otto von Segebaden, såsom å förrberörde ställen sökande nybyggen, herr fendrichen Sachris Berndt Arendt, samt Stugu byemän, nemligen: Pär Bengtsson, enkan Lisbeta Jonsdotter, enkan Karin Eriksdotter, Jon Jonsson, Mårten Pålsson, Pål Pärsson, Olof Andersson och Nils Andersson, alle skattejordägare, utan ock, som angräntsande, Jon Nilsson i Bogsiö, Pär Matsson på Mårdsjön å egna och sina grannars Karl Nilssons, Jöns Toressons och Anders Pärssons wägnar, afskjedade corporalen Simon Holmström för sig och de öfrige nybyggarne wid [fol. 244v] den så kallade Skålörn Olof Åkerman och Nils Schalberg samt för nybyggarne på Sättsjö kronoafradsländ wid så kallade Sjellstenarna afskjedade dragonen Jon Högberg.

Sedan bemälte ämbetsmän och parter woro församlade i byen Stugun, så sökte Afwittringsrätten inhämta om detta undersökningsmål någon underrättelse; finnandes, at högwälborne herr öfwersten von Segebaden har hos Konungens höge befallningshafwande anmält, det torde Stuguns sochnemän innehafwa större ägor, än emot deras skatt swarade, hwarföre högwälbemälte herr öfwerste begärt, at de kronoafradsländ, som nu nyttjas af berörde by, måtte honom uplåtas til nybyggens anläggande under tjugu frihetsåhr, då herr öfwersten för den wanliga afraden blefwe ansvarig.

Häruppå har högwälloflige landshöfdingeämbetet den 3 augusti nästledit åhr, resolverat, det hade Allmänningsafwittringsrätten Stuguns [fol. 245r] byemark behörigen at afwittra och rörlägga, samt det af berörde bys hittils innehafde område, som för krono warder ansedt, för herr öfwersten Segebaden til nybygge utsyna, samt derwid tilse, hwad upodlingsländ af åker, äng och betesmark med mera derstädes gåfwos, af hwad jordart de bestodo, huru stort hemmantal deraf blifwa kunde, samt hwad friheter och förmoner til upodlingens werckställande kunde erfordras.

Derefter har högwälborne herr landshöfdingen Örnköld, uti höggunstig skrifwelse til underteknad domhafwande, den 16 september förledit åhr förordnat, at som brist på instruction hindrade Allmänningsafwittringsrätten at öfwer Stugu byemark werckställa afwittring och rörläggning, så hade Rätten at allenast undersöka marckens beskaffenhet, och hwad lägenheter til nybyggen utan andras förfång på afradsländ kunde gifwas.

Til erhållande af nödig uplysning i nästberörde ämne företog sig Rätten til genomseende ei allenast de undersökningsprotocoller, [fol. 245v] som i juli måned åhr 1758, i september måned 1759, i berörde måned 1760 och i juli måned 1763 äro hållne dels öfwer Stugu sochns ägor, och dels öfwer de derintil gräntsande kronoafradsländ, Målålandet och Fiskesiölandet, med derå utsynade nybyggen, utan ock den geometriska charta, som herr landtmätaren Björnlind åhren 1758 och 1759 uprättat öfwer Stugu sochnemäns påstådde skatteägor, och ett af dem nyttjadt kronoafradsländ, kalladt Målå- eller Mårdsjölandet; och af dessa handlingar fants, at Stugu byemän, i anledning af ett på tredje dag pinges åhr 1545 gifwit profbref, påstått, at deras skatteskog bör sträcka sig til följande märcken, nemligen: Näfweredstaholm, Hornsiöberg, Törmedetjärn, Eldsjöberg, Strånäset, Degersel, Sittesjö, Skifteshög, Ramsjö och Näfwersjö, men at Målå afradsländ är, enligt 1667 åhrs afradsbref, belägit inom efterskrefne märcken: Näfwerforssholmen, Blekåberg, Storflotjärnen, Rönningssiön, Målåberg, Bolstennäset, Digersel, Östra Sidsjön, Storflon, Skifteshög, Ramsjö [fol. 246r] och Näfwersjö.

På berörde afradsländ äro anlagde nybyggen för tre personer wid den så kallade Skålörn til sex tunneland eller ett helt gärdemantal, hwilcke nye hemman skola hafwa sin nyttning dels af

Målå afrafsland, och dels af en under byen Krångede förswarad, men derifrån långt aflägs skogstract, så ock för tre andre personer wid Mårdsjöhögen til fyra tunneland eller två tridjedels mantal, utom det, at de fyra nybyggare, som nedsatt sig på ägor hörande til Solbergs kronoafrafsland, hafwa äfwen på Målålandet gjort några upodlingar.

Ofwanberörde gräntsor omkring skatteskogen och kronoafrafslandet äro af tilstötande byemän och afrafslandsinnehafware erkände på de öfrige ställen, förutan det så kallade Strånäset, om hwars rätta belägenhet wederbörande icke warit aldeles ense, och på den kanten, som stöter emot kronoafrafslanden Sänsjö- och Brynjegårdslanden, der twist upkommit om ett märcke kalladt Näfwerforssholmen. [fol. 246v]

I öfritt äro Stugu sochns ägor och lägenheter såwäl hemma wid gårdarna, som på skogen och utmarken, beskrefne uti Allmänningafwittringsrättens undersökningsprotocoll af den 26 september 1759, samt på förrberörde charta med dertil hörande charta[*beskrifning*] uptagen.

Nu utlät sig herr fendrichen Arendt, at han, på högwälborne herr öfwerstens wägnar, icke kan för laggild antaga ofwannämnde skilnader omkring den upgifna skatteskogen och afrafslandet, emedan de förmodas ei wara lagligen stadfäst, eller af den beskaffenhet, at de kunna hwarcken tillägga Stugu byemän större ägor, än dem efter skatten tilkomma, eller förminska Kongl. Maj:ts och kronans rätt til afrafsmarken och des användande til nye hemman.

Afskjedade corporalen Holmström å egna och de öfrige nybyggarnes wid så kallade Skålörn wägnar, förbehölt, at de måge til de för dem utsynade nybyggen få fyllnad af Målålandets afrafsland, särdeles til slått, som, nära omkring nybyggesställen [fol. 247r] skal wara rätt swag. Lika förbehåll giordes äfwen af Per Matsson ifrån Mårdsjö nybygge för honom och hans grannar.

Herr fendrichen Arendt förebragte, at ehuru han ei haft sig bekant det hinder, som förefallit wid werckställigheten af Stugu hemmansägars afwittring och afrösning, och han förden skull icke nu kan til utsyning upgifwa alla de ställen, som äro til nye hemmans anläggande tjänlige och förmodas wara för Stugu byemän mistelige, så begärte han likwäl, at lägenheterna wid den så kallade Medskogsån emot gräntsen af Fiskesiö afrafsland, samt på norra sidan om Stuguälfwen ned emot Gesund måtte warda synade. Och som Rätten fann skäligt dertil at bifalla, så blef sådan syn företagen, och derigenom fants, at öster ifrån byen wid pass en fjerdedels mil, wid de så kallade Löfhässjorna, är tilfälle at uptaga ny åker af grann sand, med botn [fol. 247v] af något finare sand och lerblandning.

Af samma jordmon är äfwen uptagsland öster om berörde ställe, dock angafs, at dessa ställen skola förr wara utsedde til upodlingsland för Stuguboerne. På den så kallade Fagermon til samma kant belägen är äfwen lägenhet at uptaga åker af lika jordart, men af mindre widd. Längre österut, wid pass en half mil ifrån byen, wid Mörtån är på wästra och östra sidorna inwid stora älfwen tilfälle at uptaga åker af fin sand med liten lerblandning i botnen, warandes marken å detta ställe något stenig.

På en holma uti Mörtån kunna bergas några fång hästefoder, men inwid åen är ei tilfälle at uprödja slått, utan ett litet stycke derifrån äro de så kallade Lokarna, och på östra sidan litet hästefoderslått. Sammaledes på wästra sidan någon starr- och hästefoderslått samt ett hässjeslåtte, som byemännen nyttjad.

Skogwäxten på denna marck [fol. 248r] består mäst af tall och furu, tjänlig både til timmer och annat gårdsfång för nytt hemman, der det skulle här omkring anlagdt warda. Fiske kan hafwas til husbehof i Stuguälfwen, och qwarnställe gifwes i Mörtån. Mulbete är, i anseende til sand och stenig jordmon nog swagt.

Tre fjerdedels mil efter landswägen ifrån byen Stugun, på wästra sidan om Medskogsån, wid skilnaden emellan Stuguns och Sundsiö sochnar, wisades jemwäl åkerland til wid pass tu och ett halft tunnelands widd, hwarest jordmonen består af hwit sandmjåla ofwanuppå til en twärhands djup, dernäst af röd sandmjåla til plogmons djup, samt med liten lerblandning och stadig botn.

Ett stycke norr om skilnaden nedre wid Medskogsåen är en liten myra, hwarest i gamla tider är slagit ett lass starrfoder. Dels på berörde myra, och dels på begge sidor om åen kan, [fol. 248v] med updämning och annat kostsamt arbete upodlas några lass åhrlig slått. På Korssflon, som sträcker sig på begge sidor om landswägen ett litet stycke ifrån det upgifne nybyggesstället, äro hwart annat åhr slagne fem lass starr af åbon på hemmanet N:o 3 i Stugun, och den öfriga delen af samma flo eller myra kan, fast med kostnad, uparbetas til swahlslått, som dock ei nu kunnat til wist lassetal utsättjas.

Efter detta anförde herr fendricken Arendt, at han, å sin herr hufwudmans wägnar påstår, det måtte högwälborne herr öfwersten wara förbehållit til nye hemmans inrättande, ei allenast det, som nu blifwit utsynt, samt det som kan blifwa öfrigt på Målå eller Mårdsjö kronoafradsländ, sedan de derpå förr anlagde nybyggen fått deras nödtorft, utan ock en kil, som wid skilnadens upgående emot angräntsande skogar, är funnen emellan Stugumarcken på ena [fol. 249r] och Settsjö med Fiskesiö kronoafradsländ å andra sidan, och hwilcken kil skal ostridigt wara krono; hwarjemte gjordes förbehåll af högwälborne herr öfwerstens förmons rätt til upodling af alt det, som kan på andra ställen blifwa öfrigt, sedan gårdarna fått deras fyllnad efter skatten, så ock til uptagande af de floar, myror och annan ofruktbar marck, som Stugu byemän icke wilja eller mächta sielfwa nyttige giöra.

Stuguns sochnemän androgo, at de nu utwiste och synade ställen skola wara belägne inom deras skatteägor; wid hwilcka de trodde, at de warda bibehållna. Och hwad angår den så kallade Kilen på södra sidan om Stuguälwfen, så skola Stuguns byemän förr hafwa gjort derom ansökning på det sättet, at de wilja upodla åker på tjänliga ställen närmare gårdarna, men hafwa den som understöd dertil, och för sådant [fol. 249v] gifwa ökeskatt til Kongl. Maj:t och kronan, såwål som för flere lägenheter, hwilcka, wid skeende afwittring kunde pröfwat öfwerstigande deras hemmans skattetal. Til bewis hwarom företeddes Konungens höge befallningshafwandes resolution den 16 october 1759.

Herr fendricken Arendt påminte härwid, at den åberopade resolutionen skal så mycket mindre wara hinderlig, som den tydeligen utsätter, at kronans rätt skulle wara förbehållen, der någon wille nybygge på så kallade Kilen anläggja; skolandes desutom på Stugubyens marck wara nog tilräckelig lägenhet til nye upodlingar, om byemännen wilja dem företaga, och icke med blotta förbehåll deraf söka utestänga andra.

Kronans ombudsman herr landsfiscalen Lundman ingaf följande ämbetsmemorial:

Af ei mindre geometriska chartan och beskrifningen, samt flera undersökningar än försiggången [fol. 250r] storskiftesdelning öfwer thenne by och sochn täcktes loflige Allmänningsafwittringsrätten finna, det jordmonen och flera tillunder af gode nybyggeslägenheter äro från äldre tider nyttjade under Stugun, men sednare til särskilte nybyggen anslagne, som icke ännu kunnat afrösas, äfwensom at det ei är afgjordt huruwida Stugu sochns upgifne och påstådde rågång bör wara gällande eller ei; ty är til befarande, at ei särdeles torde nu kunna åtgjöras, til ännu flere nybyggens nedsättjande, utan vidare tidsutdrägt; derföre blifwer wördsamst underställande, om icke redan nedsatte nybyggare på afradsländen måtte blifwa ansvarige, om de söka skydda mera rymd och tillunder än deras nybyggen kunna anslås, wid skeende afrösning, efter nu antagne skatte- och tunnetal.

Och på det at en älskare af nye upodlingar må kunna med någon uträkning giöra [fol. 250v] sig underrättad om inom Stugu sochns och bys påstådde rågång, utom de å chartan uptagne nyttningar ännu finnas lägenheter til särskildte hemman, begäres at loflige Allmänningsafwittringsrätten täcktes, genom utslag, pröfwat huruwida rågångsbrefwet af 1545 kan tjäna til laga skilnad eller ei emot tilstötande kronoafradsländ; hwarjemte ock anhålles, til besparande af onödig och onyttig kostnad, ei mindre för Kongl. Maj:t och kronan än enskilte, at loflige Allmänningsafwittringsrätten täcktes be-

fordra at sökanderne til nybyggen ei måge lätteligen winna undersökning förrän någorlunda tjänlige och tilräckelige tilfällen til bygningsställe, åker och slåtts upodlande kunna in loco upgifwas och utwisas; och at högwälborne herr öfwerstens och riddarens af Kongl. Maj:ts swärdsorden nu anmälte åstundan måtte lända til någon förmons rätt af hwad, som kan blifwa öfrigt [fol. 251r] af afradslanden eller och af hwad vidare för kronojord warder ansedt; men at nu påstå det the upwiste ställen, ehuru tjänlige kunna anslås genast til särskildte nybyggen, finner jag ei nog säker anledning, utan sådant med det mera i djupaste ödmjukhet högwederbörandes ompröfwande underställer, samt underställes med all wördnad loflige Allmänningafwittringsrätten om icke wederbörande angräntsande, som uteblifwit, i synnerhet från Lit och Brynjegårdslandet, böra blifwa ansvarig om the förorsaka något hinder genom sin frånwarelse wid detta tilfället.

Föregående protocoll uplästes, hwarwid, å Stugu sochnemäns wägnar, gjordes af Nils Andersson den påminnelse, at, wid nämmande af de märcken, som, i anledning af 1545 åhrs rågångsbref, blifwit hållne för skilnad omkring Stugu sochns skatteskog, är i Rättens protocoll det första märcket kalladt Näfweredstaholm [fol. 251v], då likwäl sielfwa råbrefwet skal kalla det Näfweredsta utan tillägning af ändestafwelsen holm.

Afwittringsrätten eftersåg altså noga denna omständighet, och fann, at uti originalbrefwet af år 1545 på förra rummet, der upräknandet af Stugu skogsmärcken börjas står Näfweredstaholm, men i sednare rummet, der brefwets innehåll är at skilnadslinien skulle åter gå til förstberörde märcke, står Näfweredsta, dock märckes tydligt at derefter stått ännu en stafvelse eller ett kort ord, som är utraderadt. Och i twänne wisade afskrifter af samma rågångsbref står allenast Näfweredsta.

Sedan ei något vidare war at påminna, så tog Rätten de förekomna omständigheter i öfwerwägande, och stadnade i följande

Utslag

Emedan Allmänningafwittringsrätten, utan behörig instruction [fol. 252r] icke kan företaga eller werckställa afwittring hwarcken för gamla skattehemmanen i sochnen Stugun, eller för de redan der anlagde nybyggen, och det, förrän sådan afwittring warder fullbordad, ei är möjligt, at med säkerhet weta, hwilcka och huru nyttiga ägor kunna derefter blifwa öfrige til flera nybyggens inrättande; ty kan Rätten icke eller nu utlåta sig, om och på hwilcka ställen högwälborne herr öfwersten och riddaren von Segebaden må, utan andras förfång, nya hemman anlägga, utan warder såwäl högwälbemälte herres, som Stuguboernes rätt i detta mål efter lag förbehållen.

Hammerdal–Lit

19–23 september 1764

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 3, fol. 297r–326r, ÖLA.

Åhr 1764 den 19 och 20 september blef, til ödmjukt följe af högwälborne herr landshöfdingens Pehr Abraham Örnskölds höggunstige förordnande den 10 september 1763, angående slätter och flera nyttningars läggande til de wid ASPNÄSET och SKYTTMON på Solbergs kronoafradsländ i Hammerdals sochn inrättade nybyggen, undersökning förrättad af under teknad domhafwande wid Allmänningafwittringswerket uti Jämteland, med nämndemännen: Lars Pärsson i Håxås, Elias Eriksson i Åsen, Anders Hansson i Grånås, Elias Månsson i Görwik, Hemming Bengtsson i Sikås och Mårten Larsson i samma by, af hwilcka de två sidstnämnde nu aflade domareed; [fol. 297v] närwarande herr landtmätaren Pehr Björnlind, och på ämbetes wägnar, at gå Rätten tilhanda kronolänsmannen Elias Fredenborg.

Härwid instälte sig, efter kungjörelse som blifwit å predikostolarna upläsen, ei allenast nybyggarne på Aspnäset och Skyttmon, afskedade ryttaren Anders Dal, Jöns Hindrichsson, Mats Pärsson, Swen Swensson och Mats Jakobsson, å egna och deras sjuka grannes Pär Rasmunssons wägnar, utan ock Anders Swensson i Solberg, å egna wägnar och som fullmäktig för de öfrige delägande i Solbergs kronoafradsländ, samtelige byemännen i Fyrås, Solberg och Wiken, efter skriftelig fullmägt [fol. 298r] af 16 i denna månad, jemwäl å egna och de öfrige skattemännens wägnar i byen Ede, Olof Jonsson i samma by, efter upredd fullmägt af den 15 i denna månad; hwarjemte sig infunno de här intil gräntsande nybyggarne på den så kallade Öråwatsbrännan Olof Jonsson, Erik Pärsson och Nils Jonsson.

Men kronofullmäktig kom ei tilstädes, ehuru domhafwanden hos högwälborne herr landshöfdingen i ödmjukhet anhällit om des förordnande, samt låtit landsfiscalen herr Olof Klingberg, hwilken wid åtskilliga tilfällen warit kronans ombudsman wid allmänningsafwittringsförrättningarna, weta terminen til denna och flera i denna höst förefallande gjöromål. Icke des mindre, och på det arbete ei [fol. 298v] måtte hindras och kronans dryga kostnad icke wara förgäfwes använd, blef undersökningen företagen på följande sätt.

Ämbetsmän och parter församlades på nybyggesstället Aspnäset, hwarest de hithörande skrifter och handlingar först uplästes, och deraf fann Rätten, at ofwanbemälte nybyggare hafwa, genom Konungens höge befallningshafwandes resolutioner den 21 december 1758, den 24 maji 1759 och den 9 martii 1761, fått tilstånd, at på kronoafradsländet Solbergsländet anlägga nye hemmansbruk tilhopa om sex och ett halft tunneland eller ett och ett tolftefels gårdemantal, til upodlande hwaraf Anders Dal och Jöns Hindriksson fått femton, Pär Erasmundsson, Mats Pärsson och Swen Swensson tio och Mats [fol. 299r] Jakobsson aderton frihetsåhr.

Uppå bemälte nybyggares gjorda ansökning har herr generallieutenanten och landshöfdingen, samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparre den 20 december 1760 förordnat, at denne rätt borde af kronoafradsländet tildela dem hwad til deras nybyggen, i proportion af åtagen skatt, höra borde, och sådant behörigen afrösa.

Til följe deraf har Allmänningsafwittringsrätten i junii månad 1761 sig här infunnit och sådan förrättning påbegynt, men ei kunnat fullborda, emedan den af herr landtmätaren Gabriel Esping åhr 1751 uprättade charta öfwer Solbergs kronoafradsländ icke då warit tilstädes eller kunnat framskaffas. Wid sidsthällne landsting hafwa hos högwälborne herr landshöfdingen desse nybyggare anhällit, det måtte herr landtmätaren [fol. 299v] Esping anmodas at lemna nödig del af förrberörde charta öfwer Solbergs afradsländ, och Allmänningsafwittringsrätten förordnas ågor och upodlingsländ efter deras skatt med första dem at tildela.

Högwälborne herr landshöfdingen har, i anledning häraf, den 10 september 1763 gifwit det utslag, at Allmänningsafwittringsrätten hade för des nybyggare at utsyna tjänlig och emot deras åtagna skatt swarande upodlingsmark til åker, äng och slått så nära til deras byar, som möjligt är, samt derwid på det nogaste tilse, at de af lättja för ängesmarks uprödande och utdikande, icke måtte få stryka widt och bredt öfwer afradsländen til gamla och upbrukade skatteägors bergande, hwilket emot sunda upodlings- och nybyggesgrunder wore stridande; och tilkomme Rätten åfwen at utstaka, huru långt de med upodlingen måtte sträcka sig, men ei, innan frihetsåhren äro förflutna någon rörläggning werckställa. Wid samma tilfälle [fol. 300r] ägde ock Rätten at noga beskrifwa deras redan gjorda bygnads- och upodlingsarbete, samt til högwälborne herr landshöfdingens vidare bepröfwande föreslå, hwad upodling en hwar af dem komme hädanefter åhrligen at förrätta. I öfrigt hade herr landtmätaren Björnlind, hwilken wid denna förrättning komme at wara tilstädes, at upte den öfwer Solbergs afradsländ befinteliga charta.

Til fullgjörande af högberörde resolution gjorde Afwittringsrätten sig jemwäl af den åhr 1751 uprättade charta med dertil hörande beskrifning, som herr landtmätaren Björnlind nu

hade til hands, om Solbergs afradslands gränser och öfriga beskaffenhet noga underrättad; finnandes, at skilnaderne emot angränsande krono- och skatteägor då äro gångne, affattade och ostridige funne, samt at wid jemnförande af framgifne afradsbref öfwer Solbergslandet och det på östra sidan tilstötande [fol. 300v] kronoafradsländet Edsskogen, är utröndt, at emellan begge desse afradsländ är en kil, som ei kan räknas hörande til någotdera, fast Solbergs afradsländs innehafware den nyttjat; tilkommandes berörde kil deraf, at Solbergs afradsbref förmäler, det skilnaden borde på den kanten gå ifrån märcke kalladt Fjärflyhällan til ett annat, som kallas Swaningsklimpen och vidare til högsta hällen, men Edes afradsbref utsätter emellan de två förstnämnde märcken ett mellanmärcke, som kallas Borgberget och ligger något til sudost ifrån Fjärflyhälla, emellan hwilka begge märken denna kil altså är bredare, men blir smalare längre i nordväst til des rågångarne åter träffa tilsammans wid Swaningsklimpen; warandes inom samma kil åtskillige nära intil nybyggesstället liggande slätter, särdeles efter [fol. 301r] den derigenom flytande älfwen Amran. I öfrigt äro icke alle på Solbergs afradsländ befintelige sjöar, myror eller andra slätter och lägenheter teknade, utan förnämligast de, som träffats wid gränssorna, eller efter watndalarna, dem herr landtmätaren Esping under affattningen framfarit.

Afwittringsrätten pröfwade altså nödigt, at genom syn, skaffa sig kunskap om de ägor och lägenheter, samt i synnerhet slätter, som nybyggarne på Aspnäset och Skyttmon dels redan nyttja, och dels böra til deras fullsutenhet undfå, fast de nu för tiden kunde af andra innehafwas.

Genom sådan syn fann Rätten, at omkring dessa nybyggesställen är emot det projecterade skattetalet sex och ett halft tunneland åkerjord af tilräckelig widd, men af torr och mager art, nemligen dels gröfre sand med stenklapur, och [fol. 301v] dels finare sand eller sandmjåla med lös grund och stadig botn.

Slätter och tilfällen til slätters upodlande äro här följande. På Glittermyran söder om älfwen Amran wid pass 1/2 mil ifrån nybyggesstället är starrslått til 16 skrindor; på Hedningsmyran, belägen något närmare til Skyttmon 38 skrindor starr; Grundswaflon 3/4 mil ifrån nybygget 40 skrindor starr och 10 skrindor hästehö; Stormyran norr om älfwen wid pass 1/4 mil ifrån nybygget, 20 skrindor starrfoder; Storflon 3/8-dels mil ifrån nybyggesstället 5 skrindor; Småmyrorna belägne norrut ifrån nybygget wid pass 1/4 mil 5 skrindor starr; Grundswaflon 10 skrindor hästehö; Lillänge på 3/8 mil när intil nybygget 4 skrindor hästehö; Rörmyran belägen på 3/4 mil när intil nybyggesstället 4 skrindor hästehö; Småmyrsunden lika långt aflägs 4 skrindor af samma slags foder; Nysundet på 1/4 mil när til nybygget [fol. 302r] 6 skrindor, och wid Skyttmobäcken der bredewid 14 skrindor, hwilcke alle slätter nybyggarne wid Aspnäset och Skyttmon hafwa upslagit och rögt der förr ei warit någon brukad slått; wid Nysundet kan ock än uparbetas hästehöslått til en skrinda.

På Fjälmyran hafwa afradsländsinnehafwarne slagit 12 skrindor starr, och på samma myra, som ligger wid pass 1/2 mil ifrån Skyttmon, hafwa nybyggarne bergat 6 skrindor starr. På Stakamyran äro af afradsinteressenterne slagne 12 skrindor starr, och på södra Grundswamyran 14 skrindor starr, samt på den norra 5 skrindor. Begge desse myror ligga ifrån Skyttmon allenast 1/8 mil, och på den södra Grundswamyran hafwa älfwen nybyggarne upslagit 6 lass starr; på Långmyran, liggande bredewid nybyggesstället, hafwa Solbergs afradsländs innehafware [fol. 302v] slagit 12 skrindor starr; på Bergmyran, der nära intil belägen, 8 skrindor, och på samma myra äro af nybyggarne bergade 8 skrindor starr, samt derintil af dem upslagne 3 skrindor starr. På Mårtensmyran är gammal starrslått til 18 lass, och der omkring äro af nybyggarne ånyo upslagne 20 skrindor starr och 27 skrindor hästehö. På norra sidan om älfwen wid pass 1/8 mil ifrån nybygget äro af delägarne i afradsländet slagne 10 lass så kallad fettjeslått eller strandfoder, och på samma ställe kan ännu upodlas ny slått af samma slag til 9 lass. På södra sidan om älfwen hafwa afradsinteressenterne brukat en myra kallad Aspmyran om 2 skrindor starr, ehuru den ligger strax bredewid nybyggesstället.

Utom förrberörde slåttelägenheter är tilfälle at på begge sidor om älfwen upodla ny slått af stränne eller åslått til tio skrindor, om skogen borthugges och håltufworna afskäres. På Faxsiömyran, [fol. 303r] som ligger wid pass 1/2 mil ifrån Skyttmon in på kronoafradslandet Edsskogen, hafwa nybyggarne, i anledning af innehafwarnes inför Häradsrätten i Hammerdal den 27 martii 1756 gjorde begifwande, det stodo nybyggarne fritt at på berörde afradsländ göra upodlingar och nyttja mulbete, äfwen upslogit starrslått til 40 skrindor.

Alle ofwanberörde slätter och slåttelägenheter göra tillsammans tuhustradeniotio skrindor starr, som bergas hwart annat år och således på hwart år etthustradefyratiofem skrindor, och notiofem skrindor hästehö, som åhrligen slås, och således tilhopa af begge höslagen tuhustradefyratio skrindor åhrligen, så at på hwart tunneland af de å Aspnäset och Skyttmon föreslagne sex och ett halft tunneland belöpa åhrligen inemot tretiosju skrindor. [fol. 303v]

Mulbetet är, i anseende til sten- och bergachtig jordmon ganska swagt nära omkring nybyggesställen Aspnäset och Skyttmon, men något bättre til den kanten, som [gräntsar] emot Eds afradsländ, hwarpå de hafwa, som förrberördt är, fått lof att nyttja mulbete, i anledning hwaraf de der anlagt fäbodas; och blefwo desse nybyggare med Edes afradsländs innehafwares fullmächtig Olof Jonsson i Ede jämwäl nu inför Rätten förlikte på det sättet, at såwäl de förre som de sednare, utan åtal, hinder eller intrång, nyttja de fäbodas, som redan äro på berörde afradsländ bygde, men at ingendera må, utan de öfrigas samtycke, flytta sina bodas närmare på den andras mark eller fäbodelot.

Skogwäxten på den omkring Aspnäset och Skyttmo nybyggen belägna mark är för de här inrättade nybyggen tilräckelig [fol. 304r] både af furu, gran och löfträd, fast til mindre myckenhet af sidstberörde slag; warandes här likwäl ei tilfälle, at af skogen hafwa annan nyttning än til husbehof. Uti älfwen Amran kunna nybyggarne hafwa fiske til husbehof.

Hwad nybyggarnes wid Aspnäset och Skyttmon gjorda upodlingar och husbyggnader angår, så fants, at, utom de slätter som här frammanföre nämnde äro, har Mats Jakobsson öpen åker til sex målningar, Swen Swensson sju målningar, Pär Erasmunsson sju målningar, Mats Pärsson tretton målningar, Jöns Hindrichsson fem målningar och Anders Dahl nio målningar, hwaraf de hafwa i detta år hwardera upbrutit en målning eller inemot sex kappeland.

Nybyggarne hafwa upsatt och förfärdigat följande hus, nemligen: [fol. 304v]

Mats Jakobsson

- 1:o. En stuga med förstuga och kammare, 14 alnar lång, 10 alnar bred och 3 ¼ aln hög.
- 2:o. Ett fähus 11 ½ aln långt, 11 ½ aln bredt och 3 alnar högt.
- 3:o. En foderbod 8 alnar lång, 8 dito bred och 4 ½ aln hög.
- 4:o. En kornlada 10 ½ aln lång, 10 ½ aln bred och 4 ½ aln hög.
- 5:o. En badstuga med utskott, 8 ½ aln lång, 6 alnar bred och 2 ¾ aln hög.

Swen Swensson

- 1:o. En stuga med förstuga och kammare, jemte en kjällare. Stugan är 14 ½ aln lång, 10 alnar bred och 3 ¼ aln hög. Kjällaren är 4 alnar lång, 3 alnar bred och 3 alnar hög, som är med sten murad förutan hwalfwet.
- 2:o. Kornlada 14 ½ aln lång, 10 alnar bred och 3 ¾ aln hög.

Pär Erasmunsson

- 1:o. En stuga 9 alnar lång, 7 alnar bred och 3 ½ aln hög.
- 2:o. Ett herberge med utskott, 10 alnar långt, 6 alnar bredt och 5 alnar högt. [fol. 305r]
- 3:o. Ett wisthus och en kjällarebod med en derunder af sten murad kjällare utan hwalf. Boden är 8 alnar lång, 6 ½ aln bred och 3 ½ aln hög. Kjällaren 4 alnar lång, 3 alnar bred och 3 alnar hög.
- 4:o. Ett redskaphus, 8 ½ aln långt, 7 alnar bredt och 3 ½ aln högt.

- 5:o. Ett stall med utskott, 10 alnar i längden, 6 ½ aln i bredden och 5 alnar högt.
- 6:o. Ett fähus 13 ½ aln långt, 13 alnar bredt och 3 ¼ högt.
- 7:o. En foderbod med utskott, 8 alnar lång, 6 alnar bred och 4 alnar hög.
- 8:o. En kornlada 9 ½ aln lång, 7 ½ aln bred och 5 alnar hög.
- 9:o. En liten hölada ned wid siön.

Mats Pärsson

- 1:o. En stuga med kammare 15 alnar lång, 10 alnar bred och 3 alnar hög.
- 2:o. Ett redskapshus 9 ½ aln långt, 6 ½ aln bredt och 3 alnar högt.
- 3:o. Ett stall med utskott och skulle 11 alnar lång, 6 ¼ aln bred och 4 ½ aln hög. [*fol. 305v*]
- 4:o. Ett fähus, 12 alnar långt 10 alnar bredt och 3 alnar högt.
- 5:o. En foderbod 7 ½ aln lång, 6 ½ aln bred och 3 alnar hög.
- 6:o. En liten hölada utom gården om 2 lassrum.
- 7:o. En kornlada 11 alnar lång, 10 alnar bred och 5 alnar hög.
- 8:o. En badstuga 6 alnar lång, 5 alnar bred och 3 alnar hög.

Jöns Hindriksson

- 1:o. En stuga 11 ½ aln lång, 9 ½ aln bred och 3 ½ aln hög.
- 2:o. Ett fähus 12 alnar långt, 11 ¾ aln bredt och 3 ¼ aln högt.
- 3:o. En foderbod 8 ¼ lång, 6 ¼ aln bred och 3 ¼ aln hög.
- 4:o. En kornlada, 11 ¼ aln lång, 11 ¼ aln bred och 4 ½ aln hög.

Anders Dahl

- 1:o. En stuga 10 alnar lång, 10 alnar bred och 3 alnar hög.
- 2:o. Ett redskapshus med utskott, 15 alnar långt, 9 alnar bredt och 3 ½ högt.
- 3:o. Ett stall 6 ¼ aln långt, 6 alnar bredt och 3 alnar högt.
- 4:o. Ett fähus, 14 alnar långt, 12 alnar bredt och 3 alnar högt.
- 5:o. En foderbod, 8 alnar lång, 7 ¼ aln [*fol. 306r*] bred och 4 alnar hög.
- 6:o. En foderbod, 6 alnar lång, 3 ¾ aln bred och 3 alnar hög.
- 7:o. En kornlada, 14 ¾ aln lång, 10 ¾ aln bred och 5 ¾ aln hög.
- 8:o. En kornlada norr om siöwiken, 10 alnar lång, 7 ½ aln bred och 4 alnar hög.

Efter detta begärte nybyggarna på Aspnäset och Skyttmon, det wille Afwittringsrätten wid tildelande af upodlingsmark för deras nybyggen, taga i öfwerwägande jordmonens swaga beskaffenhet så til äng och mulbete, som til åker, hwars iståndsättjande och widmagthållande skal fordra ansenlig gödsel, som ei kan fås, der icke tilräckelige slättelägenheter derunder lagde warda.

För innehafwarne af Solbergs afradsländ gjordes det förbehåll, at de måge få framgent behålla de slätter och flera nyttningar, som de ifrån äldre tider brukat, och för hwilka de jemwäl ännu betala afrad fem daler 16 öre silfwermynt åhrligen. Likaledes förbehölls å innehafwarnes af Edes kronoafradsländs [*fol. 306v*] lands wägnar, det måtte dem icke warda betagit, at på berörde afradsländ nyttja hwad de derstädes af ålder brukat, särdeles deras nära intil gräntsen emot Solbergslandet inrättade fäboddar.

Efter öfwerwägande författades och afsades följande

Utslag:

Allmänningsafwittringsrätten pröfwar skjäligt, at nybyggarna på Aspnäset och Skyttmon måge til des wederbörlig skatteläggning öfwer deras nye hemman werckställd warder, få som upodlingsmark den tract, med slätter, skog, fiske och flere lägenheter, som ligger inom efterskrefne känneteckn, nemligen ifrån högsta hällen rätt fram til den så kallade Mårtensmyran,

hwilken nybyggarne brukat och äfwen härefter böra behålla; derifrån går skilnaden rätt fram til Stuguberget, och sedan i rätt linea til Borgberget. [fol. 307r]

Häri genom komma nybyggarne på Aspnäset och Skyttmon at få slätter, som innehafwarne af Solbergs afrafsland brukat til tretiotwå och en half skrinda starr åhrligen och tio skrindor så kalladt stränne eller hästehö, och således tilhopa fyratwå och ett halft lass åhrlig slått, hwilken mistning för Fyrås, Solbergs och Wikens byemän bör så mycket mindre wara kändbar, som berörde slått är til större delen belägen på en emellan Solbergs och Edes afrafsland warande kil til hwilken de ei warit berättigade, och de desutom inför Häradsrätten den 14 november 1752, då om dessa nybyggens anläggande blifwit undersökt, icke förbehållit sig mera af Solbergs afrafsland, än så mycket af deras förra nyttningar, som kunde swara emot afrafspenningarna fem daler 16 öre silfwermynt, för hwilka de ändå innehafwa ansenliga slätter, och komma jemwäl tils vidare at bibehållas wid nyttningen af [fol. 307v] mulbete och redan anlagde fäbodor, fast, wid skilnadernes upgående, skulle finnas at de äro belägne inom förrberörde til upodling för nybyggarne anslagne skogstract.

Deremot äga nybyggarne ei frihet, at på något sätt ofreda afrafslandsinnehafwarne uti deras nyttningar, eller tilwälla sig något öfwer de nu utsatte märken; dock är dem lika betagit, at på kronoafrafslandet Edsskogen berga någon slått och bruka mulbete, efter den med innehafwarne deraf, så wid Häradsrätten den 27 martii 1756, som nu inför Allmänningafwittringsrätten träffade förening.

I öfrigt åligger nybyggarne på Aspnäset och Skyttmon, at under frihetsåhren, på deras nybyggesställen åhrligen upodla ny åker til en måling eller sex kappeländ för hwart tunnelands åtagen skatt, samt på hwart år uprödja ny slått til fyra lass för hwardera [fol. 308r] tunnelandet af deras projecterade skattetal, så at Anders Dal och Jöns Hindriksson, hwilcke åtagit sig, at uptaga hemman om ett tunneland, böra hwart år uparbeta en måling ny åker och fyra lass slått hwardera, men de öfrige, som komma framdeles at skatta för ett och ett halft tunneland, skola åhrligen uptaga en och en half måling ny åker, och slått til sex lass eller winterskrindor, hwilcka nya upodlingar de wid anställda syner böra kunna wisa wara fullgjorde.

Och warder detta högwälborne herr landshöfdingens höggunstige bepröfwande med all wördnad understäldt.

Åhr och dag, som förr skrifwit står. [fol. 308v]

Åhr 1764 den 21 och 22 september blef, til ödmjukt följe af högwälborne herr landshöfdingens Pehr Abraham Örnskölds höggunstige förordnande den 10 april innewarande åhr, angående några omständigheter rörande nybyggen wid den så kallade ÖREWATNSBRÄNNAN i Liths sochn och tingslag, undersökning förrättad af undertecknad domhafwande wid Allmänningafwittringswärcket i Jämteland med nämndemännen: Lars Månsson i Håxås, Elias Eriksson i Åsen, Anders Hansson i Grånås, Hemming Bengtsson i Sikås och Mårten Pärsson der sammastädes; närwarande herr landtmätaren Pehr Björnlind, och på ämbetes wägnar, kronolänsmannen Elias Fredenborg.

Härwid instälte sig, efter kungjorelse, som blifwit å predikostolarna upläsen, ei allenast nybyggarne på Örewatnsbrännan Olof Jonsson, Carl Pärsson [fol. 309r] och Nils Jonsson, samt för Fyrås, Solbergs och Wikens byemän, såsom innehafware af kronoafrafslandet Solbergslandet, hwarpå berörde nybyggen äro anlagde, deras fullmäktig Anders Swensson i Solberg, utan ock, som angräntsande, Jöns Hindrichsson, å egna och de öfrige nybyggarnes på Aspnäset och Skyttmon wägnar, samt Karl Nilsson och Jonas Eriksson i Mårdsjön, för sig och de öfrige derwarande nybyggare Pär Matsson, Jöns Tyrisson och Anders Pärsson, så ock för Gräninge byemän Erik Olofsson i samma by.

Af de til detta ärende hörande skrifter och handlingar sökte Allmänningafwittringsrätten gjöra sig om ofwanberörde undersökningsmål, underrättad, finnandes at Konungens höge befallningshafwande åhr [fol. 309v] 1758 tillåtit, det trij nybyggen, hwardera om ett tunne-

land, måtte anläggas på den så kallade Örewatnsbrännan, samt at de som nu äro deraf innehafware, hafwa hos högwälborne herr landshöfdingen anhållit, det måtte Allmäningsafwittringsrätten förordnas, at wid samma tilfälle då undersökningar komme at skje för Skyttmo och Mårdsjö nybyggen, äfwen tildela nybyggarne på Örewatnsbrännan tarfwelig rymd af skog och ängesmarck efter deras antagne skatt om trij tunneland, emedan de, såsom af de angräntsande mycket trängde, icke skola wara i stånd nödige upodlingar särdeles af slått desförrinnan at företaga.

Konungens höge befallningshafwande har, i anledning deraf, *den* 30 april detta år täckts förordna, at Allmäningsafwittringsrätten, wid werckställande af ofwanberörde flera förrättningar, hade at tildela nybyggarne på Örewatnsbrännan nödigt utrymme för deras nybruk.

Jemte det Afwittringsrätten af den år 1751 öfwer Solbergs kronoafradsländ uprättade charta [*fol. 310r*] sökte inhämta nödig uplysning, blefwo efwen de ägor, som dels blifwit härunder nyttjade, och dels beqwämligen kunna härtill brukas, synade, hwarigenom fants, at åkerjorden består här dels af sandmjäla med stenklapur på höjderna, och dels af myrejord i dälerna, der nybyggarne underrättades af dikens uptagande.

Olof Jonsson har nu öpen åker til fyra mälingar, Erik Pärsson til två mälingar och Nils Jonsson til tre och en half mäling, hwilken åker warit i år besådd dels med korn och dels med råg, samt gifwit wacker och mogen säd, som icke eller blifwit skadd af kjöld. Tilfälle finnes jemwäl at af berörde jordarter upbryta mer ny åker, så at den blir wid pass swarande emot nybyggarnes åtagne skattetal, men fögo til större widd.

På denna tract äro följande slätter och lägenheter til slåtts upodlande, nemligen: Fagerbrännan om fem skrindor, Tufflon 9 skrindor, Långtjärnflon 12 skrindor, wid Rörtjern 8 skrindor, [*fol. 310v*] wid Lilltjärnen 10 skrindor, wid Södertjärnen 10 skrindor, på Stamråflon 7 skrindor, på Ostmyrorna 12 skrindor, Örewatnsmyran 16 skrindor, Stenmyran 3 skrindor, Tjällmyran 9 skrindor, östra Blekwatnsmyran 23 skrindor, wästra Blekwatnsmyran 22 skrindor, wid kanterna af samma myror 8 skrindor och wid Blekwatnen 4 skrindor, tilhopa ett-hundradesextiosex skrindor starrfoder, som bergas hwart annat år, och således utgjör åhrlig slått til åttatitotre skrindor.

Til hästehö, som bergas hwart år, äro följande lägenheter: Fagerbrännan 2 skrindor, Långtjärnsflon 3 skrindor, söder om Erlandssjöbäcken 1 skrinda, wid östra Östmyran 9 skrindor, Örewatnsbrännan 7 skrindor, emellan Öst- och Stenmyrorna 7 skrindor, norr om Tjällmyran 6 skrindor, norr om Benmyran 8 skrindor, wid wästra Blekwatnsmyran 1 skrinda, wäster om samma myra 4 skrindor, öster om berörde myra 5 skrindor, wid Blekwatnen 8 skrindor och på några råkar inwid nybyggesstället 9 skrindor; tilhopa sjutio skrindor hästehö.

Mulbetet å denna mark är af hjälplig godhet. Skogwäxten består mäst af gran, dock finnes här äfwen furu och löfträd, [*fol. 311r*] så at för gårdar är nödig tilgång af timmer och annan skogsnyttning til husbehof.

Uti de inom en half fjerdingSwäg liggande sjöarna större och mindre Blekwatnet kan fiskas til husbehof, men ei til salu af gäddor, abbor, mört och lakar. På denna mark är litet fogel, men intet diurfänge.

Nybyggarne på Örewatnsbrännan anhöllo, det måtte af Solbergs afradsländ lemnas dem tilräckeligt utrymme, och at de måge få nyttja de slätter och lägenheter dertil, som de antingen sielfwe uparbetat eller af radsländets innehafware icke sjelfwe behöfwa.

För Fyrås, Solbergs och Wikens byemän gjordes det förbehåll, at de måge warda bibehållne wid deras på Solbergs af radsländ brukade slätter.

De angräntsande nybyggarne wid Skyttmon och Mårdsjön begärte, det wille Rätten, wid tildelning af utmark för detta nybygge, tilse, at de öfrige på samma af radsländ anlagde nye hemman, icke måge lida mehn [*fol. 311v*] och intrång.

Efter öfwerwägande afsades följande

Utslag:

Til nyttning och upodlingsland för de nybyggen om trij tunnelands skatt, som wid Örewatnsbrännan blifwit tillåtne, warder til des behörig afwittring och afrösning framdeles kommer at werckställas, af kronoafradslandet Solbergslandet anslagen den marck, som ligger inom efterskrefne märken och känneteckn, nemligen: 1:o Borgberget, 2:o Fjörflyhälla, 3:o Derifrån går lineen rätt fram til södra ändan af östra Blekwatnsmyran, 4:o dädan til en punct mitt emellan wästra Blekwatnsmyran och östra Långwatnsmyran, 5:o vidare går skilnaden norrut til åmynnet, der bäcken, som rinner utur Lilla Blekwatnet, faller ned i Erlandssjön och 6:o derifrån rätt fram til des denna linea träffar inpå den, som är utsatt til skilnad för Aspнас och Skyttmo nybyggare.

I följe häraf komma nybyggarne på Örewatnsbrännan at bruka de slättelägenheter, som i föregående [fol. 312r] undersökningsinstrument för dem utsatte äro, samt at inom de nu föreskrifna gränsor gjöra deras upodlingar; men i den händelsen några flera slätter eller lägenheter, som af andra nyttjas, skulle wara härinom liggande, hwarom Rätten ei kan nu få tilförlätelig underrättelse, såwida de ei äro på chartan tecknade, så blifwa förre innehafwarne wid dem bibehållne, til des laga afwittring och afrösning för dessa nybyggen warder förrättad; efvensom ock nybyggarne på Örewatnsbrännan äga til vidare rätt at behålla nyttningen, fast någon del af de för dem utsatte slätter skulle finnas liggande utom de skilnadslinier, som för deras upodlingsland nu äro föreslagne.

Och som til understöd för nybyggen på Örewatnsbrännan blifwit härigenom anslagne någre slätter, kallade Storblekwatnsmyran, Lillblekwatnsmyran [fol. 312v] och ett myreäng dersammastädes, som Gräninge byemän nyttjat ibland de slätter til niotio lass på Solbergs afradsland, för hwilka de betalt åhrlig afrad til kronan 1 daler 16 öre silfwermynt, och ibland hwilka slätter de förrberörde äro utsatte til sjutton lass hö; så komma nybyggarne på Örewatnsbrännan at för sådan slätt taga proportionerlig del i afraden, och således under frihetsåhren nio och ett tridjedels öre silfwermynt om året erlægga.

Detta Allmäningsafwittringsrättens utslag warder högwälborne herr landshöfdingens höggunstige bepröfwande med all wördnad understäldt.

Åhr och dag, som förr skrifwit står. [fol. 313r]

Åhr 1764, den 23 september [rättat från 24, 25 och 26 september] blef, til ödmjukt följe af högwälborne herr landshöfdingens Pehr Abraham Örnskölds höggunstiga förordnande den 9 september åhr 1763, öfwer några omständigheter, rörande MÅRDSIÖ nybyggen, belagne wid skilnaden emellan Hammerdals, Liths och Ragunda tingslager, undersökning förrättad af domhafwanden wid Allmäningsafwittringswerket i Jämteland, med nämndemännen af Liths tingslag: Elias Hemmingsson i Näset, Pär Larsson i Ringsta, Nils Hemmingsson i Byn, Olof Pärsson i Bringåsen, Pär Pålsson i Backegården och Isak Nilsson i Kogsta; närwarande afwittringslandtmätaren herr Pehr Björnlind, och på ämbetes wägnar, kronolänsmannen [fol. 313v] Magnus Njure.

Härwid instälte sig, efter kungjörelse som blifwit å predikostolarne upläsen; ei allenast de på Mårdsjön warande nybyggare Pär Matsson, Jöns Tyrisson, Karl Nilsson, och för den sjuka Anders Pärsson hans fullmäktig Olof Matsson i Fjäl, utan ock följande, som dels äro innehafware af de afradsland och skogar på hwilcka desse nybyggen äro anlagde, och dels äro derintil gräntsande, nemligen: Pär Olofsson i Solberg, Mårten Olofsson, Pär Pärsson, samt Erik och Pär Olofssöner i Gräningen, Mårten Pålsson i Stugun, å egna och de öfrige Stugu sochnemäns wägnar efter fullmakt af den 23 i denna månad, Lars Eriksson i Grötom å egna [fol. 314r] wägnar och som fullmäktig för de öfrige delägande i kronoafradslandet Halasiölandet, Erik Pärsson på Öråwatnsbrännan för sig och de öfrige derwarande två nybyggare Olof och Nils Jonssöner, så ock Nils Pärsson ifrån Storhögen som fullmäktig för derwarande nybyggare Erik Pärsson och Olof Risberg.

Sedan förenämnde ämbetsmän och parter woro församlade på nybygget wid Mårdsjön, så gjorde sig Allmänningsafwittringsrätten, af ingifna handlingar, såwäl som af befintliga geometriskas chartor öfwer kronoafradsländan Solbergslandet och Målålandet samt öfwer den mark, som Gräninge byemän påstå wara deras skatteskog, om detta ärende behörigen underrettad; finnandes, at uppå en af Liths häradsrätt *den 12 november 1751* hållen undersökning, har Konungens [*fol. 314v*] höge befallningshafwande, genom resolution af *den 7 december 1758*, tillåtit Anders Pärsson, Pär Matsson, Jöns Tyrisson och Pär Matsson [*skall vara Karl Nilsson*], at i skilnaden emellan Solbergs och Stugu byemäns afradsländan samt Gräninge byeskog wid den så kallade Mårdsjön anlägga nybygge om trij tunneland eller ett halft gärdemantal, som borde på aderton frihetsår uparbetas och i fullkomligt stånd sättjas.

Derjemte hafwa desse nybyggare, enligt afhandling *den 25 junii 1762* och Konungens höge befallningshafwandes resolution *den 6 october* samma år blifwit innehafware af ett annat nybygge, som efter hållen undersökning af Allmänningsafwittringsrätten *den 16 september 1760*, är *den 16 october* derpå följande af herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrich Sparre, för dragonen Anders Dahlström, samt drängarne [*fol. 315r*] Hemming Bengtsson och Esbjörn Pålsson bewiljad til fyra tunneland uppå kronoafradsländan Målålandet, hwartil tolf frihetsår bestådde äro.

Om utbrytning af ägor och lägenheter för det förre nybygget om 3 tunneland hafwa hos Konungens höge befallningshafwande nybyggarna gjort ödmjuk ansökning *den 1 december 1760*, hwarpå är *den 29 augusti 1761* gifwen den resolution, at de borde derom anmäla sig hos den i Jämteland förordnade Allmänningsafwittringsrätten; och hwad angår nybygget om fyra tunneland på Målå afradsländan, så hafwa Mårdsjö nybyggare, som innehafware deraf, wid det sidstledit år hållne Landsting i Stugun, hos högwälborne herr landshöfdingen anhållit, det måtte dem tillåtas, at derunder bruka de ägor och i synnerhet slätter, som wid 1760 års undersökning af Allmänningsafwittringsrätten blifwit dertil [*fol. 315v*] anslagne, hwaremot Stuguns sochnemän påstått, det måtte deras skattehemman warda bibehållne wid slätterne Målåflon med derintil liggande Lillmyran, så ock Slättemyrorna och Slättmyran, emedan deras gårdar ei ännu fått fyllnadägor efter skattetal, och berörde slätter icke skola wara lemnade til främmande utan allenast til deras slächtingar och anhöriga, som först gjort ansökning om nybygge på Målå afradsländan, med mera.

Beträffande åter det nybygge, som är anlagdt wid Solbergs afradsländan och Gräninge byeskog, så är ei allenast af en delägande i Solbergs afradsländan wid namnan Pär Olofsson i Solberg, tillika med Mårten Olofsson i Gräningen, gjord ansökning, at på några afradsägor hörande til Solbergslandet få göra nybygge, utan ock af skatteägarna uti byen Gräningen [*fol. 316r*] påstått, det några under Mårdsjö nybyggen brukade slätter uti den så kallade Flodalen woro deras gårdar tilhörige, samt at de måtte anses berättigade framför bemalte Pär Olofsson och Mårten Olofsson göra nytt hemman af det, som kunde wara dertil tjänligt af de ägor, som de förr innehaft emot afrad til Kongl. Maj:t och kronan.

I anledning af dessa gjorda ansökningar har högwälborne herr landshöfdingen *den 9 september* förledit år täckts gifwa det utslag, at Allmänningsafwittringsrätten hade öfwer förberörde omständigheter wederbörligen at undersöka och sitt utlåtande afgifwa. Wid efterfrågan huruwida gräntsorna omkring Solbergs afradsländan äro ostridige, fick Rätten den kunskap, at de för riktige erkännas efter de skilnadsmärken och lineer, som wid 1750 års affattning [*fol. 316v*] uptagne och antecknade äro.

Genom besichtning fants, at åkerjorden för Mårdsjö nybyggen består af sand och sandmjåla, med liten lerblandning på någre ställen emot dalarna til östra kanten ofwanför Målån, der medelst dikning och skogens afrödjande, kan fås god och bärande åker.

Til slätter för det wästra nybygget om trij tunneland upgåfwos och synades de ställen och lägenheter, som härefter upförde äro, nemligen: På Sjömyran strax wästan sjön 2/3 mil bort,

15 skrindor starr; söder och öster från Slätthögsmyran hästefoder 2 skrindor; på bemälte myra upslagen starrslått til 4 skrindor, är ifrån nybygget wid pass 2/3 fjerdingswäg; på then öfriga delen af bemälte myra, som är af Gräninge byemän nyttjad, kan bergas i medelmåttiga åhr 30 skrindor starrfoder och 3 dito med hästefoder, hwilcket ock thetta åhr skjedd. På Rismyran äro af nybyggarne bergade strax der norrom [fol. 317r] 5 skrindor hästehö; på Gammalflon kallad än ett litet stycke längre nere 10 skrindor starrfoder; strax östsöder från ofwannämnde Rismyra äro på Hässjeslätten kallad hästefoder 2 skrindor; Hässjeslätten eller ängst strax nederom Mårdsjöhögen 3 skrindor dito, der ock kan göras upodling til en skrinda; strax ofwan Mårdsjöängen 1 skrinda af samma slag; Hästtjernsflon norr om Mårdsjöberget 1/8 mil bort starr 21 skrindor; Småmyrorna på samma led än 3/8 mil längre bort starr 9 skrindor; Bergmyran strax västnorr ifrån Hästtjärnen äfwen starr 10 skrindor; der bredewid hästefoder 2 skrindor; på Bäckmyran västnorr ifrån Mårdsjöhögen 2/3-dels fjerdingswäg, hästefoder 3 skrindor; Långråken, strax norr och öster om Mårdsjöhögen, hästefoder 9 skrindor.

På dessa tracter är ei tilgång slätten vidare utwidga, men kan genom rödning ock ränsning förbättras, [fol. 317v] desutom hafwa Mårdsjö nybyggare uti den så kallade Flodalen uppå den marck Gräninge byemän wilja hålla för sin skatteskog upslagit tretio lass starr och fyra lass hästehö.

Likaledes äro af nybyggarne upslagne och bergade på den marck, som förmenas tilhöra det angräntsande kronoafradsländet Selslandet, hwilcket brukas under byen Krängede i Ragunda sochn, någre lass starr och hästefoder, som wäl icke kunna uptagas för ständig slått under nybygget, såwida innehafwarne af Selslandet ei äro deröfwer hörde, men warder likwäl för underrättelse i framtiden, här antecknade til de upgifne namnen. Således äro bergade på Wåtmyran, litet öfwer en half mil ifrån nybygget 10 skrindor starr; strax söder derifrån närmare gården 2 skrindor starr; omkring Röningskjärnen 1 1/2 fjerdingswäg ifrån nybygget 6 skrindor hästehö, och [fol. 318r] kan der än uparbetas hästefoderslått til 3 skrindor; emellan berörde tjärn och Röningsjön 2 skrindor starr; samt strax norr om sjön 6 skrindor hästefoder och 1 skrinda starr. De slätter och flera lägenheter, som blifwit anslagne til det östra eller på Målå afradsländ utsynte nybyggesställe om fyra tunneland, äro alle upteknade och beskrifne uti det deröfwer författade undersökningsinstrument den 16 september 1760.

Mårdsjö nybyggare begärte nu, det måtte, af Solbergs kronoafradsländ dem tilläggas så mycket af slätter med skog och utmark, som pröfwat swarande emot det åsatte skattetalet trij tunneland, samt at de måge få framgent behålla och under nybyggen bruka den slått til tretio lass starr och fyra lass hästehö, som de på Flodalen af Gräningebyens påstådda marck upslagit och hittils nyttjat, så ock at der [fol. 318v] det östra nybygget om fyra tunneland på Målå afradsländ, måtte förblifwa den slått och öfriga lägenheter, som wid 1760 åhrs utsyning äro dertil utsynte och anslagne, så at derifrån ei måtte undantagas den del, som Stugu soknemän sökt återfå under sina gårdar. Men, i den händelse slätterna warda förminskade, så förmodades, at äfwen skattetalet bör derefter lämpas, och blifwa så mycket ringare, som lassetalet af slått förminskas. Mårdsjö nybyggare anhöllo jemwäl, det måtte dem tillåtas, at å Målå afradsländ uppå den så kallade Slättmyrhögden wid pass 3/8 mil ifrån nybyggesstället, anlägga fäbodas och nyttja mulbete för deras boskap.

Häruppå anförde Gräninge byemän, at den slått, som Mårdsjö nybyggare brukat uti Flodalen skal wara belägen på deras skatteskog, och fördenskill böra [fol. 319r] wara fredad från Mårdsjö nybyggares intrång, hwarföre de jämwäl skola warit nödsakade, at för åwerkan härpå tiltala dessa nybyggare wid tinget den 10 november 1759, hwarom wisades Häradsrättens protocoll och utslag, som innehåller, at wid af länsmanen i Liths tingslag och två nämndemän den 4 juli berörde åhr hållen syn är befunnit, det en slått kallad Mårdsjöänge om 7 lass, och några der intil liggande stycken, kallade Hässjeslätten, tilhopa om trij lass, äro belagne på den del af Målå afradsländ, som Stugu soknemän medgifwit måtte brukas under Mårdsjö nybyggen, samt at nybyggarne på den så kallade Flodalen emellan Gräningebyen och Mårdsjö

nybyggen, wid pass en fjerdedels mil ifrån wästra ändan af Mårdsjön, ånyo upslagit starrslått til tretio lass, som borde trädas hwart annat åhr, och således femton [fol. 319v] lass åhrlig slått af det slaget, samt fyra lass hästefoder. Men, som Gräninge byemän bestridt richtigheten af sådan syn, och begärt ny syn öfwer de twistiga slåtterna, så har Häradsrätten sig utlåtit, det måtte de å egen kostnad låta hålla ny syn, och den til Rättens bepröfwande å nästa ting derefter ingifwa, om de funno sig befogade vidare talan i detta mål giöra.

I anledning häraf skola Gräninge byemän låtit hålla ny syn och sin talan wid Häradsrätten fullfölgt, men swarade, på Allmäningsafwittringsrättens tilfrågan, at Häradsrättens protocoll och utslag deröfwer ei nu kan af dem uptes för Rätten, emedan det, tillika med flera härtill hörande handlingar, skal blifwit insändt til Kongl. Maj:ts och riksens högloflige Swea hofrätt, dit Mårdsjö nybyggare skola dragit saken medelst beswärs [fol. 320r] anförande öfwer Häradsrättens i åwerkanstwesten gifne utslag.

Allmäningsafwittringsrätten gjorde, i anseende til de å begge sidor anförda omständigheter, om de så kallade Flodalsslåtterna sig närmare underrättad och fann af den åhr 1750 uprättade charta med dertil hörande beskrifning, at slätter hwarom nu twistas emellan Gräninge byemän och Mårdsjö nybyggare, icke äro uptagne ibland dem, som blifwit under Gräninge hemmanen skattelagde, hwarjemte uti Kongl. Maj:ts och riksens högloflige cammarcollegii öfwer hemmanet N:2 i Gräninge by den 17 februarii 1753 utfärdade skattebref finnes infördt det förbehåll, at berörde hemman ei mera af skogen borde tilläggas, än hwad detsamma, enär allmanningen blefwe afwittrad i proportion af des hemmantal, efter 1750 [fol. 320v] åhrs skatteläggning kunde tilkomma.

Gräninge byemän påstodo jemwäl, at utan intrång af Mårdsjö nybyggare, få nyttja de i gränsen emot Solbergs afradsländ anlagde fäboddar kallade Kläppebodarne, efvensom timmerskog til gården Kläppen i byen Gräningen skal wara nödigt at tagas ifrån berörde kant af marken, såwida intet timmer til husbygnad skal fås på annat ställe af byskogen.

Mårten Pålsson i Stugun förebragte, å egna och sina grannars wägnar, at som skattehemmanen i sochnen Stugun icke ännu fått afwittrade de ägor med skog och utmark, som de böra hafwa emot deras gårdars skattetal, och de af Mårdsjö nybyggare påstådda slätter Målåflon med Lillmyran, samt Slättemyrorna och Slättmyran blifwit undantagne [fol. 321r] wid det kjøp, som Dahlström och hans bolagsmän gjort med nybyggarne wid Mårdsjön om förmons rätt til nybygges anläggande på kronoafradsländet Målålandet, så påstås, at berörde slätter ei måge numera anses som lydande under samma nybygge, sedan des inrättande gått ifrån deras anhöriga och til främmande, särdeles som slåtterna ei skola wara af Allmäningsafwittringsrätten til nybygge anslagne, utan allenast nämnde med den anmärkning, at de, i anseende til belägenheten kunde beqwämligen brukas under det på Målålandet sökte nybygge. Och hwad angår Mårdsjö nybyggares ansökning at på Målå afradsländ wid den så kallade Slättmyran få inrätta fäboddar, så bestriddes den af den grund, at Stugu sochnemän skola nära derintil hafwa slätter, som af ålder blifwit [fol. 321v] brukade under deras hemman, men skulle, om fäboddar blefwo der anlagde, blifwa ofredade och förtrampade.

Å samtelige delägandernes wägnar i Solbergs afradsländ anfördes, at som skattehemmanen i Fyrås, Solberg och Wiken ei hafwa ännu fått fyllnadägor til deras gårdar efter det tunneland, hwarföre de skattelagde äro, så förbehålles i medlertid, och til des sådant genom behörig afwittring försiggått, deras rätt både til skog och annan nyttning, i synnerhet, som til berörde hemman skola wara så swaga ägor, at de, utom afradsslätter och flera på Solbergs afradsländ warande förmoner, förmodas icke hafwa fyllnad emot deras skattetal.

Efter öfwerwägande afsades följande

Utslag:

Mårdsjö nybyggen finnes nu bestå af sju tunneland, hwaraf [fol. 322r] trij tunneland redan åhr 1751 äro anslagne at anläggas wid skilnaden emellan Solbergs och Målå kronoafradsländ,

samt Gräninge bys skogsmark, med understöd af någre förmoner, som Stuguns sochnemän bewiljat på deras afradsland Målålandet; men fyra tunneland af Mårdsjö nybyggen äro år 1760 bewiljade til inrättning på de lägenheter, hwilke wid den af Allmäningsafwittringsrätten samma år hållne undersökning äro funne och beskrifne uppå kronoafradsländet Målålandet.

Beträffande altså förstnämnde trij tunneland, så komma tils vidare, och des methodisk skatteläggning deröfwer förrättad warder, derunder at nyttjas slätter, skog och upodlingsmark på Solbergs afradsland och uppå den tract, som är öfrig emellan kronoafradsländet [fol. 322v] Selslandet i Ragunda sochn och den för nybyggarne på Öråwatsbrännan den 22 i denna månad utsatta och på chartan tecknade linea ifrån märcket Fjölflyhällan til Mårdsjöhögen, samt vidare efter skilnaden emot Gräninge bys skog til en på chartan utsatt punct uti samma skilnad, ifrån hwilcken Mårdsjö nybyggens upodlingsmark går förbi kanten af den slått, som ligger wid wästnorra ändan af Långvatnet, och derifrån rätt fram til det ställe, der bäcken, som rinner utur Lilla Blekwatnet, faller in i Erlandsjön. Igenom sådan skilnad få nybyggarne wid Mårdsjön de slätter och lägenheter, som i föregående protocoll äro för detta wästra nybygge utsatte, och måge ei med sina upodlingar sträcka sig öfwer den föreskrifne skilnaden, men i den händelsen någre flere slätter eller tilfällen til slåttis uptagande [fol. 323r], som til andra nybyggen anslagne blifwit skulle wara härinom liggande, hwarom Rätten ei nu kunnat få tilförlätelig underrättelse, såwida de ei äro på chartan tecknade, så blifwa förra innehafwarne derwid bibehållne til des laga afwittring och afrösning försiggått, eftersom ock nybyggarne wid Mårdsjön äga tils vidare at behålla alla dem tillagda slåttisnyttningar, fast de skulle finnas belägne utom de skilnadslinier, som för deras upodlingsland nu föreslagne blifwit.

Härjemte tilkomma delen af Mårdsjö nybyggen ei allenast de förmoner af Målå afradsland, som på ofwanberörde sätt dertil bewiljade äro, utan ock nyttningen af de tretio skrindor starr och fyra skrindor hästehö, som Mårdsjö nybyggare, [fol. 323v] enligt Liths loflige häradsrätts protocoll den 10 november 1759, upslagit på den så kallade Flodalen emellan Gräninge hemman och Mårdsjö nybyggen på wid pass en fjärdedels mil ifrån wästra bygningsstället, kunnandes Mårdsjö nybyggen så mycket mindre \efter Gräninge byemäns påstående/ nu uteslutas ifrån berörde slätters nyttning, som af 1750 åhrs geometriska charta med beskrifningen finnes, at sidstnämnde byemän för desse wid pass en half mil ifrån deras hemman liggande slätter icke äro skattelagde, och de hwad skog och utmark angår äro, til följe af Kongl. Maj:ts och riksens högloflige kammarcollegii den 17 februarii 1763 utfärdade skattebref, ei berättigade til mer, än på deras skattetal tilhopa fyra och tre åttendedels tunneland, wid skeende afwittring belöpa kan.

Och som til det wästra nybygget [fol. 324r] wid Mårdsjön härigenom blifwit anslagne någre slätter på den så kallade Långwatsmyran, som Gräninge byemän nyttjat ibland de slätter, tilhopa niotio lass uppå Solbergs afradsland, för hwilcka de betalt afrad til kronan en daler 16 öre silfwermynt, och ibland hwilcka slätter den förrberörde är, wid afradens utläggande, utsatt til sexton lass; så komma Mårdsjö nybyggare för sådan slått at taga proportionerlig del i afraden, och således at under frihetsåhren derföre betala nio och ett tridjedels öre silfwermynt åhrligen.

Hwad angår det östra nybygget wid Mårdsjö, som år 1760 är anlagdt til fyra tunneland, så kommer det efter sådant skattetal at njuta ägor af Målå afradsland, enligt Konungens höge befallningshafwandes samma år gifne utslag.

Men som emellan Målå afradsland och Stugu hemmanens [fol. 324v] byskog ei finnes laga skilnad och berörde bys skatteskog ei ännu blifwit lagligen afwittrad, så kan för denna gången Allmäningsafwittringsrätten icke nu tildela Mårdsjö nybyggare någon wiss tract af Målå afradsland, utan måge de til des laga afwittring blifwit werkstäld, derwid rätta sig efter Allmäningsafwittringsrättens år 1760 för detta nybygge uprättade undersökningsinstrument och gifne utslag, såsom af Konungens höge befallningshafwande til alla delar gillade.

Och berörande den emellan Stuguns sochnemän och Mårdsjö nybyggare upkomna twist om nyttningen af slåtterna Målåflon och Lillmyran, samt Slättemyrorna och Slättemyran, gjörande tilhopa fyratioått lass starr, som bergas hwart annat åhr; så aldenstund Allmänningafwittringsrätten [fol. 325r] wid hållen undersökning af merberört nybygge på kronoafradslandet Målålandet i september månad 1760 sig utlåtitt, at på den delen af berörde land, som ligger omkring östra och södra sidorna af Mårdsjön, kunde, der afradslandet blefwe ifrån Stugu byemäns nyttning afskildt, inrättat nye hemman til fyra tunneland, hwilcke, om de redan brukbare warande ställen, som den tiden nyttjades under hemmanen i Stugun, äfwen blefwo dertil anslagne, kunde inom tolf frihetsåhr uparbetas och i fullt stånd sättas, hwilcket alt Konungens höge befallningshafwande, genom resolution af den 16 october 1760, har täckts gilla och stadfästa, hwaraf följer, at de slätter, som blifwit af Allmänningafwittringsrätten til dessa nybyggen anslagne, skulle warda derunder nyttjade, emedan, i annor händelse, det projecterade skattetalet til fyra tunneland [fol. 325v] hade så mycket säkrare blifwit förminskadt, som, utom de af Stugu socknemän bestridda myror om fyratioått lass starr, skulle til dessa nybyggen wara allenast fyratiosju lass starr til bergning hwart annat åhr, och således för hwart åhr ei mer än tjugutre och ett halft lass starr, som jemte der funna hästefoderställen och lägenheter dertil om fyratiofyra lass åhrligen, ei skulle kunna anses som swarande emot nödtorften för hemman om fyra tunneland eller två tredjedels gårdemantal; för den skull, och ehuru då förra innehafwarne af de föreslagne nybyggen uti kjöpebref af den 25 junii 1762, då de til Mårdsjö nybyggare försålt sin rätt, hafwa, tillika med de öfrige Stuguns sochnemän, welat ifrån nybygget undantaga förrberörde myrslätter, hwilcka de jämwäl nu påstått få under hemmanen [fol. 326r] behålla, til des de njutit fyllnadägor emot tunne- och skattetal, likwäl, som Konungens befallningshafwande ofwan högwälbemälte resolution af åhr 1760, hwarigenom merberörde myreslätter blifwit til desse nybyggens understöd anslagne, wunnit laga kraft, och det således icke stått i Stugu sochnemäns magt, at förminska nybyggeslägenheterna, af den grund, at deras barn och slägingar numera icke äro innehafware deraf, sedan de sin rätt til andra bortsålt; altså pröfwar Allmänningafwittringsrätten för sin del skäligt, at oftaberörde myror böra utan afseende på skjedd ändring med Målålands nybyggens innehafware, wara derunder lydande, til de wid skjeende afwittring så för skattehemmanen i Stugun, som för Mårdsjö nybyggen warder lagligen faststældt, under hwilckendera af berörde byar sådana slätter skatteläggas och framgent brukas böra.

Åhr och dag, som förr skrifwit står.

Ragunda

24–28 september 1770

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 5, fol. 150v–168r, ÖLA. Ingår i en protokolls bunt rubricerad ”Allmänningrättens uti Jämtland protocoller och utslag för åhr 1770” (fol. 1–480), undertecknad och besegrad på sista bladet av avvittringsdomaren J. J. Wasell (som också har undertecknat t.ex. fol. 8v och 38r). – Den första instruktionen som var specifikt avsedd för avvittringen i Jämtland utfärdades den 15 mars 1770 (se Bilaga 1). Avvittringen kunde därför starta på nytt 1770 med början i Lits och Ovikens socknar. Därefter följde en lång rad förrättningar i Ragunda tingslag.

Åhr 1770 den 24 september instälte sig uti gästgifwaregården Munsåker i Ragunda sokn undertecknad härads höfdinge och afwittringsdomare, med nämndemännen af Ragunda tingslag, Nils Andersson i Stugun, Erik Isaksson på Ede, Salomon [fol. 151r] Danielsson i Byen, Jon Natanaelsson i Kråkwåg, Jon Nilsson i Ammer, Nils Andersson i Skogen och Jon Larsson i Böle, at, til underdånigste följe så af Hans Kongl. Maj:ts nådiga resolution på allmogens beswär den 7 julii år 1752, som den för Allmänningafwittringsrätten i Jämtland nådigst utfärdade instruction den 15 martii 1770, företaga skogs- och allmänningafwittringar för de

byar och hemman i detta tingslag, öfwer hwilka geometriska affattningar äro giorde och wederbörliga undersökningar skjett.

Efter föregångna tidiga kungiörelser å predikostolarna kommer början härmed at skje för hemmanen NÄSET OCH LIEN I RAGUNDA SOKN, hwarwid sig instälte eij allenast afwittningslandtmätaren ädle och högaktade herr Pehr Björnlind, samt kronans ombudsman vice landsfiscalen herr Pehr [fol. 151v] E. Lundman, efter Konungens höge befallningshafwandes förordnande den 5 i denna månad, tillika med kronolänsmannen i detta tingslag wälaktade Haqvin Frisk at gå Rätten tillhanda efter kronobefallningsmannens Jonas Bergs ordres af den 30 junii innewarande år, utan ock, såsom parter, Jon Jönsson, Nils Olofsson och Olof Larsson i Näset, samt Jon Ingemarsson och Gustaf Olofsson i Lien. Derjemte woro Pålgårds byemän Jon Olofsson, Salomon Olofsson och Håkan Skalberg i Pålgård tilstådes, såsom närmast angräntsande intil hemmanen i Lien.

I alle ofwannämndes närwaro uplästes först Allmänningsafwittningsrättens i september månad år 1757 hållna undersökningsprotocoller öfwer byarna Näset och Lien, som jemnfördes med de öfwer byarnas ägor uprättade och nu jämwäl til hands warande chartor.

Och fant Rätten deraf, at omkring Näsbyens tilhörighet och [fol. 152r] skogsmark äro på alla sidor gillade och erkände rågångar; men hwad hemmanen i Lien angår, så äro deras ägor, jemte utmarken, försedde med behörige skilnader på de öfriga sidorna, förutan på den kanten, som gräntsar emot Pålgårds byemän, hwilke åter hafwa samfäld skogsnyttning med de öfrige hemmanen uti den så kallade Kyrkoslätten i Ragunda sokn, hwilken skilnad wid Ragunda häradsting den 24 september år 1715 blifwit ansedd för twistig och af den beskaffenhet, at, enligt såwäl Häradsrättens berörde dag gifne utslag, som wälloflige Lagmansrättens dom af den 19 december 1717, deröfwer borde hållas häradssyn, hwilken altsedan eij blifwit förrättad, emedan Liensboerne, hwilke, såsom kärke bordt kostnaden förskjuta funnit sig dertil oförmögne.

Den 25 september. *Samma dag* företogs ytterligare undersökning om skogsskilnader [fol. 152v] för skattehemmanen Lien, i närwaro så af Liens byemän som af hemmansägarna uti så kallade Kyrkoslätten, då Liensboerne wäl föregåfwö, at emellan deras skatteskog och det kronoafradsländ Biertmyreskogen kalladt, som de, emot tolf öre silfwermynt årlig afrad innehaft, skal efter gammal berättelse, skilnaden gått ifrån Billtjärnen til gamla fäbodehögden längs efter samma högd; men som öfwer denna linea icke funnes någon dom eller annat bewis, så wille herr landsfiscalen Lundman icke antaga den för det intil och tilhopa med skatteskogen liggande kronoafradsländet som gällande eller för laga skilnad anses.

Och beträffande skilnaden emellan Liens byemän å ena och innehafwarne af gårdarna i så kallade Kyrkoslätten [fol. 153r] på den andra sidan, eller förnämligast Pålgårdsmännen, såsom närmast angräntsande, så skal den efter häfd och byemännens öfwerenskommelse, tagit sin början i ett stenmärke neder wid Ragundaelfwen, och derifrån gått til Ösiön, samt vidare til Bjertmyreåsen; men som häröfwer icke eller gifwes något lagligt bewis, utan twärtom finnes, at redan år 1715 och 1717 härom blifwit dömdt til häradssyn, hwilken, såsom redan förmäldt är, icke ännu är hållen, hwarföre ock herr landsfiscalen Lundman, i anseende til kronans härunder beroende rätt för afradsländet, hwilka både på Liens- och Pålgårdsmäns sida tilstöta, den aldeles bestridde. Altså kunde Allmänningsafwittningsrätten berörde skilnad icke för laglig anse, utan pröfwade skjäligen Liens- och Pålgårdshemmanens skogar at förklara för samfælde och i oskifta [fol. 153v] liggande.

Derefter ingåfwö Näs hemmansägare förteckning på de af dem nu för tiden nyttjade slätter, som skola för hela byen bestiga til 2½ lass hårdwallshö, 64 lass hästehö och 44 lass starr årligen, hwarföruatan jemwäl finnas uppå byens mark några lägenheter til mera slåtts uparbetande.

Likaledes blef, uppå Rättens tillsägelse, af Liensboerne ingifwen följande förteckning på de slätter, hwilka de nu för tiden innehafwa [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form*]:

Lien N:o 1 Gustaf Olofssons hemman har:

Åkerhö hemma wid gården 8 hå; Andersswedjan och Swärdswedjan tilhopa 1 hå; Bowallen på Ellsjöhögden 2 hå; Uti gammalbodarna 2 hå; Uti Nybodarna 1 hå; Uti Torrmyrriiset 3 hä; Wid Torrmyrån 1 hä; Hälldalen der kan bergas 1 hä; Stormyran 5 st; Sunnen 5 st; [*fol. 154r*] Torrmyran 2 st; Pålgårdsmyran 2 st; Nymyran 2 st; Fäbodemyrans 1 st; Bjertmyran på afradslandet 24 st; Hållåänget der kan fås ibland 1 st; Sunnån der har jag nyligen uprögd 1/4 hä.

Summa 14 hå; 5 1/4 hä; 42 st.

Utaf de nämnde starrslätter kan allenast bergas hwartannat år; så at årliga starrbergningen blir 21 lass. Til at upodla hästhöslätter kan finnas några tilfällen wid Sunnån, och wid Hälldalen fast med swårt arbete och ej til någon myckenhet.

Dragonen Lidberg har åkerhö 1 hå. Efwen på så kallade Kärustopflon 2 st och på Nästmyran 1 st.

Ragunda den 25 september 1770

/ Gustaf Olofsson [*bomärke*]

Lien N:o 2 Jon Ingemarssons hemman har:

Hemma uti åkren 8 hå; Ellsjöfabodarna 2 hå; [*fol. 154v*] Gammelbodarna 2 hå; Nybodarna 1 hå; Wästerdrolet 2 hä; Dito nyligen upodlat 1 hä; Österdrolet 3 hä; Högsmyrbäcken 2/3 hä; Torrmyrån 1/3 hä; Flobäckarna tilhopa 3 hä; Bjertmyrbäcken 1 hä; Stormyran 5 st; Sunne 3 st; Torrmyran 3 st; Pålgårdsmyran 2 st; Nymyran 4 st; Björnmyran 3 st; Bjertmyran på afradslandet 24 st.

Dragonen bergar på Storflon 2 st; Nästmyran 1 st; Häljeflon 2 st. Uti torpet bergas årligen 1 hä.

Summa 14 hå; 11 hä; 49 st.

Uti Wästerdrolet och Högsmyrbäcken kan med mycket arbete upodlas hästehöslätt til 2 lass. Starrslätterna bergas allenast hwart annat år. Mera slätter finnas wid mitt hemman ej at berga.

Ragunda den 25 september 1770

/ Jon Ingemarsson [*bomärke*]

Denna förteckning blef i Rätten [*fol. 155r*] upläsen och af byemännen til alla delar widkänd. Och emedan wid des jemnförande med den af herr landtmätaren Mellin år 1756 uprättade charta, fants, at åtskillige i förteckningen nämnde slätter icke blifwit affattade eller på chartan lagde, hwilket likwäl pröfwades högst nödigt; ty blef herr landtmätaren Björnlind af Rätten anmodad sådana felande slättelägenheter at aftaga och på chartan tillsättja.

Den 26 september. *Samma dag* företog sig Allmänningsafwittringsrätten at ytterligare syna Liens byemäns slätter och lägenheter dertil, särdeles dem, som icke förrut äro på chartan teknade, såwäl som ock tilfällen til nya slätters uparbetande, såwida desse, til följe af 1770 års instruction för Allmänningsafwittringsrätten, böra lika med nu befintliga slätter i beräkning komma. I den afsigt anstältes nu resa til den wid pass en half mil ifrån gästgifwaregården liggande byen Lien, och derstedes [*fol. 155v*] fants, at i anseende til jordmonen, som är ganska stenig och bergaktig, i synnerhet nära omkring gårdarna, gifwas få lägenheter til nya slätters uparbetande, men de gamla kunna något förbättras och til höbergningen ökas, dels dermed, at de afrödjäs samt til kanterna utwidgas, och dels derigenom, at de fredas från betande och boskapstramp, hwarigenom mycken skada och minskning i afkomsten syntes wara åkommen.

På östra sidan om gårdarna äro dock några ställen, som kunna til nye slätter uparbetas, fast icke af synnerlig betydelighet, efvensom synemännen pröfwade, at gräswäxten kan något ökas derigenom, at wissa til den kanten liggande skogstracter warda afrögde och swedjade samt derefter uprensade, då de ock borde; åtminstone i några år wara til slått dugelige.

Den 27 september. *Samma dag* blefwo såwäl kronans ombudsman herr landsfiscalen Lundman, som Näs skattehemmansägare ytterligare hörde [fol. 156r] öfwer de omständigheter, som höra til skogsafwittring för berörde hemman, då Näsboerne anhöllo, at de som, enligt Allmänningafwittringsrättens hållna undersökningsprotocoll, hafwa til sina gårdar ganska bergaktig och ofrugtbar skogsmark, ehuru den kan wara något stor til widden, måge framgent bibehållas derwid, såwida deras skatteskog icke ligger samfäld hwarken med något kronoafradsländ eller med andra byeskogar, utan förmodas wara rundt omkring och på alla sidor lagliga afraad.

Herr landsfiscalen Lundman ingaf i detta mål följande embetsmemorial:

Ehuru det wil synas, at Näsbyemännen innehafwa större ägor och rymd, än them efter skatten tilborde, kan wäl icke nu påstås, at inom deras påstådda rågång, efter upwiste domar finnes någon kronolägenhet; dock som Kongl. Maj:t och kronan tilstöter numera istället för Östansjö by ifrån Håsiö, så underställes, huruwida dom kan wara hinderlig eller ej hwad Dahlbergs rå, Andershällan och Skrafwelrå beträffar, [fol. 156v] emedan ingen warit närwarande til Kongl. Maj:ts och kronans rätts bewakande wid dessa märkens antagande, och at loflige Allmänningafwittringsrätten täcktes derefter detta mål så gunsträttwisligen afhjälpa, i anledning af hög instruction och förekomne omständigheter, at allmän nytta med enskildtas utkomst må winnas.

Afwittringsrätten tog denna sak i behörigt öfwerwägande, och författade deröfwer det utslag, som härefter följer.

Allmänningafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för hemmanen i byen Näset af Ragunda sochn och tingslag belägne, öfwer hwilka behörig undersökning är förrättad i september månad år 1757, och hwarom såwäl kronans ombudsman, vice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman, som skatte-
männen Jon Jonsson, [fol. 157r] Nils Olofsson och Olof Larsson i Näset, hörde blifwit, samt deras påståenden och påminnelser giordt; afsagdt på afwittrings-
tingsstället Munsåker i Ragunda sokn den 28 september 1770.

Såwäl af ingifna handlingar och deribland af den geometriska charta, hwilken år 1756 blifwit af dåwarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Erik Johan Mellin uprättad öfwer Näsbyens ägor och utmark, samt genom hållen syn och besigtning, som af hwad byemännen sielfwe upgifwit, har Allmänningafwittringsrätten om denna sak sig noga underrättat, och funnit at hemmanen i Näset bestå tilhopa af fyra och trifjerdedels tunneland, med tretijo daler silfwermynt årlig ränta, hwarförutan sergeantsbostället Skogen af Råfsunds compagnie och Kongl. Jämtelands regimente har ifrån urminnes tider uti denna by ägt någon åker, slått och flera ägor, som skola wara swarande [fol. 157v] emot ett halft tunneland skatt, ehuru i den delen ej finnes någon underrättelse hwarken af jordeböcker eller andra skrifter; efwenledes äro, i kraft af uptedde domar, Wästerede byemän af Forss sokn innehafware af någon wid byen Näset belägen hårdwallsslått.

Näs hemmansägare hafwa, efter egit upgifwande, åhrligt utsäde til tijo och en half tunna, uti åkerjord som består af hård lera med botn af samma slag, hwilken i medelmåttig årswäxt kastat af sig förkofrad gröda til fjerde kornet, och således pröfwat närmast passande til andra graden uti skattelägningsmetoden för Jämteland; warandes jemwäl tilfalle at uptaga mer

åker af lika jordmon. Derjemte äro efter skattemännens til Rätten nu ingifna förteckningar, wid dessa gårdar befintelige höslåtter til tjugusiu och ett halft lass hårdwallshö, sextijotre lass hästehö och fyratijofyra lass starrfoder åhrligen, med hwilken höbergning, tilhopa med halmfodret, samt löf, bark, skaf och granris, warda för alla tre gårdarna [fol. 158r] födde sex hästar, tretijotre boskapskreatur, yngre och äldre sammanräknade och femtijo småfäkreatur, hwarunder får och getter inbegripas; hwarjemte är funnit, at gårdarnas slåtter hemma wid byen och på skatteskogen kunna förbättras och til lassetalet något ökas, dels derigenom at några stycken warda ånyo uparbetade, och dels dermed, at den gamla slåtten mera rödjes och rensas.

Näs byemäns samfälta skog och utmark är på alla ställen medelst häradsynedom af den 24 maji 1698 och häradsrättsutslag af den 5 september 1702, lagliga skild ifrån de skatte- och kronoägor, som derintil stöta, och innehåller hela rymden åttatusendretretijo tunneland, sjöar och watn om sjuhundredrettijofem tunneland derunder inbegripne, och hwart tunneland räknadt til fjortontusende quadratalnar, och hwarinom jemwäl äro begripne såwäl byens gårdstomter, åkrar och hemägor som de åker- och lägdesstycken hwilka sergeantbostället Skogen och Wästerede byemän härstädes innehafwa. Uppå berörde skogstract hafwa Näsboerne [fol. 158v] hjälpeilig tilgång på såg- och husbyggnadstimmer, giärdsle, stör och wedbrand, jemte någon näfwer- och löftägt; warandes mulbetet derå icke af särdeles frodighet, men likwäl af hemmansägarna nyttjat för deras kreatur öfwer hela sommaren, såwida de icke hafwa fäbodrar eller mulbete på något annat ställe.

Til byen Näset hörer icke något afradsländ. Och på ofwanberörde mark, den de hafwa som skatteskog nyttjat, äga de något fogelfänge, men intet djurfång. Fiske hafwa de i Ragundasiön och halfwa Råsiön, dock eij til fullt husbehof, och för laxfisket, som Näsboerne bruka i Forssälflen, betalas särskild taxa 2 daler 8 öre kopparmynt om året. Qwarnställe har byen Näset 1/4-dels mil ifrån gårdarna, men ingen såg är för dem inrättad. Näs byemäns näringsfång består i åkerbruk och boskapskjötsel, hwarjemte de til kronoutskylders och flere penningeutfifters erläggande hafwa något understöd af handel med träwerke, som de sälja til Sundsvalls stadsborgare, hwilka härifrån flåtta det neder til Sundsvall. [fol. 159r]

Detta alt, med hwad mera inhämtas kunnat, har Afwittringsrätten i behörigt öfwerwägende tagit. Och aldenstund Näs hemmans skog och mark numera icke ligger med något kronans afradsländ samfäld, utan på alla sidor är ifrån angräntsande skogar utmärckt och afrösad, fördenskull, och til underdånigste följe af 5§ uti den af Hans Kongl. Maj:t för Allmänningafwittringsrätten i Jämteland allernådigtst utfärdade instruction den 15 martii 1770, tilkommer det eij Afwittringsrätten at befatta sig med granskning af Näs hemmanens fullsutenhet, eller at pröfwa, huruwida de hafwa antingen för mycket eller för litet ägor emot deras tunne- och skattetal, utan bör nu och framgent förblifwa wid de skilnader och märken, hwilka för Näsbyens skatteskog, på sätt, som undersökningsprotocollet förmäler, utsatte, erkände och gillade äro.

Och emedan häraf följer på ena sidan, at ägarne och innehafwarne af hemmanen i Näset aldrig hafwa [fol. 159v] af kronan at wänta någon tilökning på deras skog, och å andra sidan at de kunna wara försäkrade, det sådan mark icke skal på ett eller annat sätt wara förminskad, samt at de ägor och nyttningar af åker, nyland, slått eller hwad det hälst wara må, som inom förnämnde tract upodlas och förbättras, skola aldrig blifwa med någon särskild skatt eller tunga belagde; ty åligger det byemännen i Näset, til följe af Sweriges lag i 10 capitel byggingabalken samt Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734 och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, at så sparsamt och försigtigt handtera den hemmanen tilhörande skatteskog, at den eij, til Kongl. Maj:ts och kronans, såwäl som til gårdarnas skada och saknad i framtiden, blifwer utödd; til förekommande hwaraf de, enligt 8§ 10 capitel byggingabalken och 6§ af 1734 års skogsordning, äro skyldige, at först taga de på denna skogsmark til myckenhet befintelige windfällen, torra trän, qwistar och stubbar til wedbrand, innan friska trän [fol. 160r] dertil bleckas eller fällas. Likaledes äro desse byemän, likmätigt 6 och 7

§§ i 1770 års instruction för Afwittringsrätten förpliktade, at til lägder och slätter uparbeta de lägenheter, som kunna wara befintelige nära intil deras gårdar så ock at efter hand til beteshagar uprensa och afstänga mulbetet på deras skatteskog.

Emot föregående utslag har kronans ombudsman herr landsfiscalen Lundman i laga tid wädjat under wälloflige Lagmansrätten, der saken altså wid nästkommande års lagmansting med Jämteland och Medelpad fullföljas bör, såfram wadet någon werkan äga skal.

Den 28 september. Sedan föregående utslag blifwit för parterne afkunnat, så företog Allmänningafwittringsrätten en til denna dag utsatt förrättning, angående skogsafwittring för de nära intil hwarandra liggande hemmanen THORSGÅRD, SKOGEN, MUNSÅKER, GISLEGÅRD, PÅLGÅRD, HAMMARSGÅRD OCH RAGUNDA PRÄSTEGÅRD. Härwid woro til Rättens bisittjare inkallade [fol. 160v] nämndemännen Nils Andersson i Stugun, Esbjörn Nilsson på Hammaren, Jon Larsson i Böle, Håkan Eriksson i Håsiö, Nils Pärsson på Österede, Erik Isaksson i Ede och Olof Larsson i Näset, hwilken sidstnämnde nu aflade domareed.

Derjemte woro wid denna förrättning tilstädes såwäl herr landtmätaren Björnlind och kronans ombudsman herr landsfiscalen Lundman, som efterföljande parter och hemmansägare, nämligen: Måns Olofsson, Gustaf Ingemarsson och Olof Olofsson i Thorsgård; Nils Andersson i Skogen; kronolänsmannen Haquin Frisk för Munsåker; Gulik Olofsson och Anders Eriksson i Gislegård; Jon Olofsson, Salomon Olofsson och Håkan Olofsson i Pålgård; Magnus Pärsson och Vincent Andersson i Nygården; hwarjemte ock lieutenanten wälborne herr Eric Gustaf Liljesköld war tilstädes at bewaka sergeantsboställets i Skogen rätt och förmon, samt för Ragunda prästegård, såsom venerandi consistorii fullmäktig, efter anmodan af den 12 i denna månad, magistern och comministern [fol. 161r] wälärewördige och höglärde herr Anders Jöransson Oldberg, så ock på enkepastorskans wälädla fru Caisa Greta Åströms wägnar, hennes son studiosus herr Olaus Åström.

Uti alle förnämndes närwaro uplästes Allmänningafwittringsrättens den 23 och följande dagar i september månad år 1757 hållna undersökningsprotocoll öfwer dessa hemman, hwilket tillika med den af dåwarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Eric Johan Mellin år 1756 uprättade charta, wisar at berörde hemmans skatteskogar icke äro lagliga skilde ifrån de kronoafradsländ, som gårdarnes innehafware tillika nyttjat, nämligen Lundsgrådslandet, Pålgårdslandet, en fäbodewall wid gräntsen emellan Jämteland och Ångermanland, samt Runmyrorna och Gräsflon, så ock på södra sidan om Ragundaälflen ett ödesböle och afradsländ, Ho kalladt.

Och hwad angår de gräntser, som skola omgifwa och innesluta såwäl byarnas skatteskogar som deras innehafde afradsländ tillika med Liens bys skatte- och kronomark, såsom liggande [fol. 161v] med de ofwannämnde i oskifta, så äro de nu icke på något ställe twistiga, sedan Uthäradssynerätten, genom utslag af den 10 october 1765, faststält den då för Rätten anmälda förlikning, at gräntseskilnaden emellan Ångermanland och Jämteland ifrån Kjälö till Fulltufwan och Granbergsskalet skal gå rätt fram ifrån berörde Kjälö till en med träkorss teknad liten tufwa i sjön Ytterfullen; men at Ragunda soknemän skola icke des mindre behålla och bruka de slätter och andra nyttningar, som de af ålder haft och ifrån deras gårdar ei kunna umbäras, så ock at landsskilnaden skal ifrån berörde Fulltufwa gå till Tjärnsiökällan och dädan till Granbergsskalet, hwilke begge sidstnämnde äro ostridige skiljemärken.

Emot byen Gewåg skal skilnaden ifrån ålder warit hållen för ostridig, efvensom både Gewågs byemän och hemmansinnehafwarne uti så kallade Kyrkslätten nu för Rätten erkände, at rålineen dem emellan bör taga sin begynnelse i en furu wid en slått kallad Rasor i stranden af Ragundaälflen, dädan öfwer allmänna wägen, [fol. 162r] der skifteshaga och grind skal hafwa warit, sedan i Stakajällmyran, och sidst i Halstaänge; dock finnes denna linea icke wara på 1756 års charta uptagen.

Uppå Rättens antydan blefwo af samtelige byemännen uti Ragunda Kyrkoslätta såwäl som för Ragunda prästegård förtekningar ingifne uppå de slätter både i hemägorna och på utmarken, hwilka nu för tiden warda under gårdarna nyttjade, hwarwid hemmansbrukarne fått af Rätten påminnelse, at denna upgift borde skje med så fullkomlig sanning och redlighet, at de kunna wara derföre ansvarige; så ock at slätternas afkomst til höbergning bör angifwas sådan, som den kan wara i medelmåttig årswäxt.

Sådana förtekningar blefwo nu i Rätten upläste, och äro följande, som, til behörig säkerhet och rättelse i framtiden, blefwo i protocollet intagne [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st), vilka här återges i komprimerad form*]:

Förteckning på de slätter, som bergas under hemmanet N:o 1 i Thorsgård, nemligen: [*fol. 162v*]

Hemslått inom åkerhågnaden 7 hå; Fäbodewallen 2 hå; Gamla fäbodarna 1 hå; Halafäbodarna 1/6 hå; Jon Andersdrole 2 hä; Ratdrole 3 hä och 1 st; Hoswedjan 1 hä; Storflobäcken 1 ½ st; Ratån 3 hä; Fäbodebäcken 1 hä; Labbtjärnbäcken 1 hä; Runån 1 hä; Borgensbäcken 1/4 hä; Hwilstensswedjan 1/4 hä; Halänge 4 hå; Nymyran 1 st; Fäbodemyrans 1/2 st; Storflon 3 st; Bergemyran 1 st; Löfliden 1 st; Skarpmyran 1 st; Runmyran 2 st; Gräsflon 2 st; Hammarsön 1 st; Homansön 1 st; Hågsmyran 1/2 st; Lillörsjömyran 1/2 st.

Summa 14 1/6 hå; 12 ½ hä; 17 st.

/ Gustaf Ingemarsson i Thorsgård

Under hemmanet N:o 2 i Thorsgård bergas af nedanskrefne slätter i medelmåttiga år; nemligen: [*fol. 163r*]

Hemslått inom åkerhågnaden 7 hå; Nybo fäbodewall 2 hå; Gamla fäbodewallen 1 hå; Hala fäbodewall 1/4 hå; Wästermyrtjärn 4 hä; Nästmyrbäcken 1 hä; Holägden 1 hä; Hammarsön 1 st; Hoön 1 st; Halänge 5 hå; Storflobäcken 1 hä; Digersiöbäcken 1 st; Storflorödnigen 3 hä; Bölesån 1 hä; Fäbomyran 1 st; Nymyran 1 st; Storflon 3 st; Åhmyran 1 st; Runmyran 3 st; Gräsflon 3 st; Wästerrunmyran 1 st; Runån 1 hä; Hwilstensswedjan 1/2 hä; Hågsmyran 1 st; Lillösiömyran 1 st.

Summa 15 ¼ hå; 12 ½ hä; 18 st.

Torpet 1 hå; 2 st.

/ Måns Olofsson i Thorsgård

Under hemmanet N:o 3 i Torsgård bergas af nedanskrefne slätter i medelmåttiga år, nemligen:

Hemslått i åkren 7 hå; Nybowallen 2 ½ hå; Gamla fäbodewallen 1/2 hå; [*fol. 163v*] Halafäbowallen 1/2 hå; Halaången 5 hå; Swänsmyran 3 hä och 1 st; Lillswänsmyran 1 ½ hä; Swänsmyrdrole 1 ½ hä; Hammarsön 1 st; Hoön 1 st; Bredteg 1/2 hä; Borgensbäcken 1/2 hä; Römyrbäcken 1/2 st; Fäbodemyran 1 st; Nymyran 1 st; Storflon 3 st; Wästerruna 1 st; Österruna 3 st; Runån 1 hä; Lillån 2 hä; Nymyrbäcken 1 hä; Kjänselflobäcken 1 hä; Hågsmyran 1 st; Lillösjömyran 1 st; Örsjöstammen 2 st.

Summa 15 ½ hå; 12 hä; 19 ½ st.

Dito Storflobäcken 2 st.

/ Olof Olofsson i Thorsgård

Förteckning på de wid skattehemmanet Skogen befintliga slätter:

Hemma wid gården i åkren 6 hå och 2 hä; Nybowallen 4 hå; Gammelbowallen 1 hå; Bredteg 1/4 hå; Hammarsön 1/2 hå; Bålänget 2 hå; Skiftesmyran 1 hä; [*fol. 164r*] Skalsmyrbäcken 1 hä; Skalsbäcken 2 hä; Yttersta Skalsbäcken 1/2 hä; Wästra och östra drolet 1 hä; Wid Halån 1 hä; Wid Ottsjön i lilla bäcken 2 hä; Storflobäcken 1 hä; Örsiöån 1 hä; Nyån 6 hä; Fäbodemyran 2 st; Digersiömyran 2 st; Måssarotflon 3 st; Wid

Örsjön 1 st; På Åmyran 1 st; Ångermanflon 1 st; Uti dragontorpet 1 ½ hå; Swedjan utom gården 1 hå.

Summa 16 ¼ hå; 18 ½ hä; 13 st.

Mera slätter fins eij wid detta hemman at berga. Starrslätten bergas til hälften årligen.

Ragunda den 26 september 1770

/ Nils Andersson

Förteckning på de wid hemmanet Gislegård befintelige slätter:

Hemma wid gården i åkren 6 hå; Nybodarna 4 hå; Gammelbodarna 1 hå; Halstaänget 2 hä; Halängen af stubbstranden 1/4 hä; Halängen af långstranden 1/2 hä; [fol. 164v] Wid Runån 1 ½ hä; Wid Prästflon 1 hä; Storflobäcken 1 hä; Gislegårdsbäcken uti Ho 6 hä; Trättmyran i Ho 4 hä; Landmarkmyran 3 st; Långflon 2 st; Prästflon 2 st; Långmyran 2/3 st; Fäbodemyran 2/3 st; Halafäbodarna 1/4 st.

Summa 11 ¼ hå; 16 ¼ hä; 8 1/3 st.

/ Gulick Olofsson

Förteckning på de wid hemmanet N:o 2 i Gislegård befintelige slätter:

Hammarsänget 2 hä; Hammarön 1/2 hå; Hemma wid gården 6 hå; Nybodarna 4 hå; Gammelfäbowallen 1 hå; Halstaänget 2 hä; Stubbstranden 1/4 hä; Långstranden 1/2 hä; Wid Runån 1 ½ hä; Wid Prästflon 1 hä; Storflobäcken 1 hä; Gislegårdsbäcken i Ho 6 hä; Trättmyran d:o 1 hä; Landmarkmyran 3 st; Långflon 2 st; Prästflon 2 st; Långmyran 1 ½ st; Fäbodemyran 1/2 st; [fol. 165r] Halafäbodarna 1/4 st.

Summa 11 ¾ hå; 18 ¼ hä; 8 1/3 st.

Ragunda den 28 september 1770

/ Anders Ersson

Förteckning på de wid sergeantsbostället Skogen befintelige slätter:

I hemägorna 8 hå; I Fjälingsbowallen 5 hå; I Skiftesmyran 2 hä; I Bålänget 1/2 hä; I Hammarsön 1 hä; På Bredteg 1/4 hä; I Storskalsbäcken 2 hä; I Lillbäcken 1 hä; I drolet 1 hä; På Skalsmyran 3 st, denna slås hwart annat år.

Summa 13 hå; 7 ¾ hä; 3 st.

/ Elias Borg

Förteckning på slätter och foder för underteknad:

I hemägorna 24 hå; I Gammelwallen 1 hå; I Nybowallen på Lundsgårds afradsland 5 hå; I Runån 3 hä; I Ho på Stormyran 9 hä; I Ytterdrolet 2 hä; I Öfwerdrolet 1 hä; På Munsåkermyran 2 hä; Holägden 1 hä; Hoswedjan 1/2 hä; [fol. 165v] Granswed 1/4 hä; Hoön 1 hå och 1 ½ hä; Hammarsön 1 st; Bålänget 2 st; Bredteg 1 st; Halänge 4 st; Storflobäcken 4 st; Kjäljsjöängen 1 st.

Starr, som slås hwart annat år: Landwerkmyran 6; Långflon 5; Fäbodemyran 2; Tågmyran 1 ½; Prästflon 7; Stammen 2; Wid Ledtjärnen 1/2; summa 24; dito Starrmyran på Ho 6. Summa starr 30; gör årligen 15 lass starr.

Torpet nyss uptagit 1 hå.

Summa 31 hå; 19 ¾ hä; 27 ½ st.

Munsåker den 27 september 1770

/ Haqvin Frisk

Förteckning på de wid hemmanen N:o 1 och 2 uti Pålgård befintliga slätter och upodlingsland:

N:o 1 Jon Olofsson

Hemma wid gården 8 hå och 3 hä; Grötningen i åkerhågnaden 6 hå; Flakås fäbodewall 6 hå; Hala fäbodewall 7 hä; Bredteg 1 hå; [fol. 166r] Rödingebäcken 1/2 hä; Halaänget 2

hä; Wid Halabron ny upodling 6 hä; Högsmyrbäcken 1 hä; Bobäcken 7 hä; Kjälörödningen 2 hä; Lillörösiömyran 6 st; Högsmyran 9 st; Digerörösiömyran 2 st; Kjälöröflon 9 st; Rörösiöflon 1 st.

Summa 21 hä; 28 ½ hä; 27 st.

Mera slätter finns ej wid detta hemman at berga. Starrslätten bergas hwart annat år.

Ragunda den 28 september 1770

/ Jon Olofsson

N:o 2 uti Pålgård, Salomon Olofsson och dragon Skalberg

Hemma wid gården 12 hä; Halbodewallen 3 hä; Flakåsbodarna 3 hä; Uti dragonetorpet 1 hä; Bodbäcken 2 ½ hä; Hopbäcken 1 ½ hä; Swartängelsbäcken 1/2 hä; Öhlsjöbäcken 1 hä; Kjälöröänget 1/2 hä; Tjärnmyran 8 st; Kjälöröflon 5 st; Dragonen bergat på Tjärnmyran 2 st; [fol. 166v] På Kjälöröflon, dragon bergat 1 st; Flakåsmäran 5 st; Östra Tufmyran 5 st; Västra Tufmyran 2 st; Ahltjärnflon 2 st; Lomyran 1 st; Björkåsfon 1/2 st; Bredteg 1 hä; Halaängen 1 ½ hä; Borgansbäcken 1 hä; Nötnäset och Malmarsstadsänget tilhopa 1/2 hä.

Summa 20 hä; 9 hä; 31 ½ st.

Mera slätter finnas ej wid detta hemman at berga. Starrslätter bergas allenast til hälften årligen.

Ragunda den 28 september 1770

/ Salomon Olofsson i Pålgård, Håkan Skalberg

Förteckning på nedanskrefne slätter som bergas af följande i Hammars- och Fangårdarna, nemligen:

Hemslätt i åkrarna 14 hä; Fangårdsmäran 3 hä; Nybo fäbodewallen 5 hä; Gamla fäbodewallen 1 ½ hä; Hala fäbodewall 1/2 hä; Halaängen 2 hä; Römyrsbäcken 2 hä; Fäbomyran 3 ½ st; Skalsmäran 8 st; Måssarotflon 1 st; Öhriöflon 1 ½ st; [fol. 167r] Örsjöån slås årligen 4 st; Storflon 1 ½ st; Bergemyran 2 st; Runmäran 5 st; Gräsflon 5 st; Runån 5 hä; Fäbomyrbäcken 1 hä.

Summa 23 hä; 11 hä; 31 ½ st.

Ångermanflon 1 st; i torpet 1 hä.

/ Magnus Jönsson i Hammarsgård

Följande slätter bergas under Fangård, nemligen:

Hemslätt i åkrarna 2 hä; Borgansbäcken 1 hä; Nya fäbodewallen 2 hä; Gamla fäbodewallen 1/2 hä; Storflon 2 st; Känselöbäcken 2 hä; Stenån 1 hä; Fäbomyrbäcken 1/2 hä; Kiällmäran 4 hä; Skarpmäran 1/4 st; Halabron 1/4 hä.

Summa 4 hä; 8 ¾ hä; 2 ¼ st.

/ Vincents Andersson

Ragunda Prästegård bergar på nedan nämnde slätter årligen per medium, som följer nämligen: [fol. 167v]

I hemägorna 16 hä; Fjärdingsbowallen 18 hä; Gamla bodewallen 1 hä; Ammersänget på den wästra sidan 4 hä; Dito på den östra 2 hä; Öhn 1/2 st; Bredteg 1 ½ st; Singsån 5 st.

Summa 35 hä; 6 hä; 7 st.

Flera slätter äro här ej at tilgå, som intygas af

/ Caisa Greta Åström, enkepastorska.

Wid dessas jemnförande med den af herr landtmätaren Mellin uprättade charta finnes några slätter aldeles uteslutne, och de öfrige hwarken til namn eller deras arealeinnehåll utmärkte, hwilket förmodeligen härrördt deraf, at, efter den instruction och methode, som Afwitt-

ringsverket den tiden fölgde, har sådan noggranhet icke varit wanlig; derföre fant sig Afwittringsrätten nu föranlåten anmoda herr landtmätaren Björnlind, at på förra chartan tillsättja hwad som fattas, samt giöra den så fullständig, [fol. 168r] at Afwittringsrätten dess dom deruppå med säkerhet grunda kan.

Imedlertid, och på de dagar, som til verkställighet häraf fordras, kommer Afwittringsrätten at företaga undersökning in loco öfwer byarna Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord.

Den 29 september war Mickelsmässodagen.

Den 30 september war söndag. *Samma dag* foro Rättens ledamöter jemte kronans ombudsman ifrån Ragunda gästgifwaregård til Hällesiö sokn, som är 2 ½ mil, dels siö- och dels landväg, hwarunder äro fem särskilte ombyten af båtar och emellan fyra siöar ifrån Håsiö til Hällesiö sokn, är ingen annan väg, än den man måste gå til fots.

Den 2 oktober börjades afwittringsundersökning för ofwannämnde byar i Hällesiö sokn, och fortsattes den 3 oktober, på sätt, som Rättens härefter följande särskilte protocoll wisar. [fol. 168v]

Hällesjö–Ragunda–Hällesjö–Ragunda–
Stugun

2 oktober–15 november 1770

Källa: Afwittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 5, fol. 168v–376r, ÖLA. Ingår i samma protokollsbok som ovanstående protokoll. – Endast fyra nämndemän nämns.

År 1770 den 2 oktober blef til underdånigste följe så af Kongl. Maj:ts nådige förordnande i 36§ af resolutionen på allmogens besvär gifwen den 7 julii 1752, som af den för Allmäningsafwittringsrätten i Jämtland af Hans Kongl. Maj:t allernådigt utfärdade instruction den 15 martii 1770, angående skogsskilnad och flera omständigheter wid de nära til hwarandra belägne hemman LUND, THOMASGÅRD OCH HÄLLESIÖ PRÄSTEBORD I HÄLLESIÖ SOKN och Ragunda tingslag uti Jemteland, behörig undersökning til skogs- och allmäningsafwittring företagen af underteknad häradshöfdinge, med nämndemännen Jon Larsson i Böle, Håkan Eriksson i Håsiö, Nils Pärsson i Österede och Jon Pärsson i Walla, hwilken sidstnämnde nu aflade dommared; närwarande, som kronans ombudsman, [fol. 169r] efter Konungens höge befallningshafwandes förordnande den 5 nästledne september, landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman. Härwid instälte sig eij allenast skattemännen Nils Eriksson och Anders Jonsson i Lund, samt Nils och Jon Pärssöner i Thomasgård, för hwilken sednare hans fader Pär Nilsson war fullmäktig, samt landbonden Pär Eriksson på Hällesiö prästebord, utan ock, såsom angräntsande, Anders Månsson, Pär Nilsson och Nils Pärsson i Ansiö, jemte Olof Pärsson i Mjösiö.

Sedan ofwannämnde ämbetsmän och parter woro församlade i byen Lund, så gjorde sig Afwittringsrätten först af befintliga skrifter och handlingar underrättad om det, hwaruti de någon uplysning gifwa kunna.

Således fants af utdrag utur Jämtlands fögderies specialjordebok för år 1761, at hemmanet N:o 1 i Lund, som Nils Eriksson [fol. 169v] besitter, är 2 ¾ tunneland med 17 daler 4 ½ öre *silfwermynt* ränta; N:o 2 i Lund, är til tunne- och skattetal aldeles lika med det föregående. Hemmanet Thomasgård N:o 1, som nu är klufwit til två lika delar emellan bröderne Nils och Jon Pärssöner, består helt af trij tunneland, och räntar 17 daler 5 öre *silfwermynt*, warandes alle tre desse hemman skatte och indelte til reservehemman wid Jämtlands regimente. Hälle-

siö prästebord är 3/4-dels tunneland, som brukas under stommefrihet af kyrkoherden i Ragunda pastorat, så at desse hemman tilhopa utgiöra nijo och ett fjerdedels tunneland, eller ett och tretton tjugundefjerdedels gårdemantal.

Uppå Nils Erikssons och Anders Jonssons i Lund samt Pär Nilssons i Thomasgård hos Konungens höge befallningshafwande giorda ansökning om tilstånd, at, emot erbudet af rad til kronan en daler 16 öre *silfwermynt* årligen, få ständigt behålla och nyttja ett sikstrålfiske uti den så kallade Lungsiön, har wälloflige landshöfdingeembetet förordnat, at syn [fol. 170r] af länsmannen och två ojäfaktige nämndemän hållas borde. Til följe hwaraf kronolänsmannen Haqvin Frisk, samt nämndemännen Salomon Jonsson i Byen och Pär Jonsson i Karlsgård hafwa den 18 januarii 1765 sådan syn förrättat, och derwid utsatt, at berörde fiske, som föregifwits wara liggande på sökandernes gamla skatteskog wid pass 3/8 mil ifrån deras gårdar, befunnits af så ringa värde, at det i den förnämsta fisketiden, som skal wara strax efter nyåret, icke ens lönar möda och fiskeredskap, men likwäl blifwit af Lunds och Thomasgårds byemän sökt, egenteligen i den afsicht, at ej någon främmande måtte tränga sig derin, i händelse någon del af Sösiön och landet deromkring skulle, wid skeende allmäningsafwittring, warda för krono förklarad. Häremot har ock ingen haft at påminna, mer än Olof Pärsson i Mjösjö, hwilken förbehållit fiske för den del af Mjösjön [fol. 170v] som skal, genom hållen skatteläggning, wara hans gård tillagd.

Häruppå har wälloflige landshöfdingeembetet den 26 februarii 1765 gifwit den resolution, at, i anseende til hwad synemännen anfört och herr kronobefallningsmannen Berg uti särskild skrift sig utlåtit, har höge landshöfdingeembetet bifallit, at Nils Eriksson och Anders Jonsson i Lund, samt Pär Nilsson i Thomasgård måge uti Lungsiön få idka det åstundade fisket, emot årlig ränta til Kongl. Maj:et och kronan af en daler 16 öre *silfwermynt*.

Wid Ragunda häradsting den 17 december 1767 har Anders Jonsson i Lund begärt, det måtte honom tillåtas, at giöra upodling til ny fäbodewall och nybygge ej längre ifrån hans förra fäbodeställe, än ifrån den södra ändan af den så kallade Sösiön, och wäster om densamma, hwilken ansökning Häradsrätten förwisadt til syn av länsmannen [fol. 171r] med två nämndemän.

I följe deraf är den förordnade synen förrättad den 7 oktober 1768, då befunnit är, at Anders Jonssons gamla fäbodeställe wid östra ändan om Sösiön bestått af så stenig och mager jordmon, at ehuru boskap blifwit der hållen i 30 års tid, så har likwäl ganska ringa slått och förbättring i höwäxten kunnat skje; hwarföre ock Anders Jonsson funnit sig nödsakad derifrån flytta, och har han til den ändan upwist ett nytt fäbodeställe wäster om Sösiön wid pass en åttendedels mil ifrån gamla fäbodarna. På det sednare eller nya stället hafwa synemännen funnit tjänlig jordmon til höwall, men mulbetet blefwe detsamma som Anders Jonsson nyttjat til det gamla fäbodestället.

Wid denna syn hafwa Anders Jonssons grannar i Lund och Thomasgård å tinget den 14 december 1769 giort den påminnelse, at det upgifne nya byggningsstället til fäbodar wore belägit på deras samfälta [fol. 171v] skatteskog, och at de til den begärta flyttningen icke welat samtycka, i anseende hwartil Häradsrätten lemnat Anders Jonsson den underrättelse, at han sin talan häruti lagligen utföra kunde.

Derefter, och sedan målet blifwit til Ragunda loflige häradsrätt instämddt, så hafwa parterna den 26 martii 1770 ingått sådan förening, at Nils Eriksson i Lund, samt Nils och Jonas Pärssöner i Thomasgård medgifwit, det Anders Jonsson måtte få verkställa den äskade fäbodeflyttning til wästra sidan om Sösiön, allenast han håller sin boskap at beta på den förr wanliga löten, och icke drifwa kreaturen öfwer Skinnsåsbäcken eller låter dem utbeta byemännens hemlöt, warandes sådan förening af tingsrätten stadfästad.

Til följe af Ragunda häradsrätts förordnande är jemwäl syn af länsmannen och två nämndemän den 7 oktober 1769 förrättad på något slätteland, der Nils Eriksson och Anders Jonsson i Lund, [fol. 172r] tilhopa med Nils och Jon Pärssöner i Thomasgård, wille företaga ny upod-

ling, och hwilken tract funnits belägen wid den så kallade Flärkån emellan och på sidorna om byemännens derwarande gamla slätter, hwarest tjänligt tilfälle gifwits at ånyo upodla femton lass åfoder, ehuru mycket arbete dertil fordrades, emedan skogarten bestode af tjärr- och wdeskog och jordmonen wore nog tufwig och oländig. I öfrigt, och som desse byars skatteskog icke ändå blifwit afwittråd, så hafwa synemännen icke eller kunnat säjja om det upgifne stället wore belägit på skatteskogen eller på kronans afradsland, såwida det låge ifrån byen Lund wid pass en mil.

Sedan berörde syn blifwit wid tinget den 14 december 1769 för Häradsrätten upwisad, och om tilstånd til den nya upodlingens företagande ytterligare anhållan skjett, så har Rätten sig utlåtit, at deremot ej wore något at påminna, om upodlingen giordes på sökandernes enskilda ägor, men om flere hade [fol. 172v] deruti del, och marken wore oskift, hade de at ställa lagens föreskrift i 4§ 10 *capitel byggningabalken* sig til efter rättelse.

Gårdarna Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord hafwa, tilhopa med de flästa af Hällesiö soknemän, del uti ett kronoafadsland, som kallas Hällesiölandet, och hwarföre skattemännen berättat sig årligen gifwa til kronan 6 öre silfwermynt afrad, men afradsbrefwet skal icke nu wara i dessas händer eller kunna wid detta tilfälle framskaffas, emedan det uti en yppad twist emellan Ljungå sågwerk och en del Hällesiö soknemän, blifwit til Stockholm öfwerkickadt.

Då Allmänningsafwittringsrätten, i anledning af den charta, som dåwarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Eric Calwagen år 1756 uprättadt öfwer Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords hemägor och utmark, efterfrågade, huruwida skilnaderne deromkring woro ostridige [fol. 173r] eller lagligen faststälde, så gåfwo byemännen sielfwe tilkänna, at emellan deras skatteskog och Hällesiö afradsland icke finnes någon skilnad, utan at hela marken blifwit såsom öfweralt af dem nyttjad, men emot byen Ansiö skal skogsskilnaden börjas i Gransiöforssen och derifrån gå rätt fram til ett stenrå på Skogråberget, vidare til Mörtsiönäset, dädan til en stor sten på Flakaflon, och sidst i Björnåsen; skolandes inom dessa märken ligga såwäl Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords skog och utmark, som Hällesiö afradsland, uti hwilket Ansiöboerne tillika äga del, så ock alt det, som tilhör nye hemmanet Mjösiö. Detta erkändes både af Ansiö byemän och af Olof Pärsson i Mjösiö, hwilken sidstnämnde likawäl föregaf, at hans hemmans rättighet til skogs- och slåttenyttning skal sträcka sig längre, än den på chartan [fol. 173v] updragne linea synes medgifwa. Men som han ej hade med sig at för Rätten upwisa de skrifter och handlingar, som han i detta ämne, och til bestyrkande af sin talan, åberopade, så antyddes honom, at, innan Afwittringsrättens utslag, angående skogsskilnad för dessa byar gifwit warder, upte sådana documenter, och fördenskull sig inställa på den dag och ort, som framdeles kungiord warder.

Til gårdarna Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord äro, efter hemmansbrukarnes egit upgifwande, så stora utsäden och foder för så många kreatur, som följer, nemligen: Nils Eriksson i Lund sår hwart år fem tunnor, föder tre hästar och en fola, tjugu boskapskreatur, äldre och yngre sammanräknade, och tjugu småfäkreatur, hwarunder får och getter begripas; [fol. 174r] Anders Jonsson i Lund har åhrligt utsäde til fem tunnor, foder för tre hästar och en fola, aderton nöt och tjugu småfäkreatur; Nils och Jon Pärssöner, som hwardera bruka hälften af hemmanet Thomasgård, hafwa jemwäl hwardera årligt utsäde til två och en half tunna, foder för en häst och en fola, tijo nöt och åtta småfäkreatur; landbonden Pär Eriksson kan, på Hällesiö prästebord, så två tunnor, föda en häst, ellofwa nöt och tjugu småfäkreatur.

Härwid märkes, at det årliga utsädet är upgifwit efter hälften af åkren, då den andra hälften ligger i träde, och at utsädet mäst består af korn och allenast litet råg.

Afwittringsrätten företog sig derefter at syna ofwannämnde gårdars hemägor, hwarwid fants, at hemmanen äro försedde med nödiga hus i man- och ladugårdar, samt hafwa humlegårdar och tilfällen [fol. 174v] til deras utwidgande.

Åkerjorden består af sandmjäla och botn af samma slag med ingen vidare skilnad, än at matjorden eller mullblandningen är på somliga ställen mer och på somliga ställen mindre djup, så ock at sanden är dels finare och dels gröfre, samt mer eller mindre blandad med klappur och stengrus, hwaraf i synnerhet är myckenhet uppe på högderna och til wästra kanten af ägora. Åkrens läge är mycket ojämnt, och en del åkerstycken äro upbrutne på särskilda ställen uppe i backarna och längre ifrån byen, wid hwilkas häfdande förefalla twänne swårigheter 1:o i det de icke utan mycken beswärlighet kunna upkjöras samt förses med giödsel, och 2:o deruti, at währfloden och starkt rägnwatn om sommaren lätteligen bortskjöljer en god del både af giödningen och matjorden. Til åkrens utwidgande [*fol. 175r*] inom gamla hägnaden äro få och ringa lägenheter; derfore hafwa hemmansägarna börjat afrödja skogen och tilämna åkerupodling ofwanför gårdarna eller på wästnorra sidan deraf.

Dessa gårdars hemslätter ligga nästan alla inom den gamla åkerhägnaden, och bestå [*af*] sådane backar och dälder emellan åkerskiften, som ej warit tjänlige til åkerbruk, och ibland dessa kunna några ännu förbättras, dermedelst, at de upkjöras eller med spade upläggas, med giödsel förses och sedan igenläggas til så kallade nyland.

Utom åkerhägnaden finnes några, fast icke särdeles fördelaktiga lägenheter til slåttis uparbetande, medelst skogens afhuggande och bortrensande, uppå hwilken slätteförbättring likwäl ej något wisst lassetal af synemännen utsättas kunde.

Den 3 oktober. *Samma dag* blef til Rätten ingifwen [*fol. 175v*] följande förteckning på byemännens brukade slåttentytningar [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hä), hästhö (hä), starr(st) och sjöfoder (sj), som återges här i komprimerad form*]:

Lund N:o 1 Nils Eriksson

Åkerrenarna 3 hä; Swidja 1 ½ hä; Åsen 1 ½ hä; Fäbodewallen i Bergebodarna 9 hä; Dito i Bosiön 2 ½ hä; Dito i Mjösiön 8 hä; Illeråsen 1 ½ hä.

Storgrönänge 4 hä; Rörmyra 5 hä; Alderbäcken 3 hä; Nyänge 5 hä; Åhsmyran 3 hä.

Flärkan 20 st; Söån 20 st; Mjöån 4 st; Slåttjärnarna 8 st; Mörtsiöfloarna 3 st; Brännåsflo 4 st; Norråmarkflo och Klingermyran 4 st; Hästflo 5 st; Nötflo 3 st; Rismyran 4 st; Lokarna 3 st. Summa 78 st; hälften deraf, som är årlig slått 39 st.

Norrån 1 sj; Gransiön 1 sj.

Summa 27 hä; 20 hä; 39 st; 2 sj. [*fol. 176r*]

Lund N:o 2 Anders Jonsson

Åkerrenarna 3 hä; Swidje 1 hä; Åsen 2 hä; Anneråkerdalen 1 hä; Wästerråken 1 hä; Fäbodewallen i Mjösiö 8 hä; Dito i Bosiön 2 hä; Dito i Bergebodarna 8 hä; Dito i Sösiön 3 hä.

Backsiöänge 2 hä; Kärbacken 6 hä; Gammelänge 2 hä; Wallsbacken 2 hä; Lillkärbacken 1 hä; Tosmyränge 1 hä; Nyänge 1 hä; Åhsmyran 3 hä.

Flärkan 22 st; Söån 20 st; Kärnorna 6 st; Sösiön 20 st; Mörtsiöflo 3 st; Mjösiön 4 st; Öst med Kärnorna 8 st; Brännåsflo 4 st; Rismyran 4 st; Norråmarkflo 4 st; Loken 3 st; Hästflo 6 st; Nötflo 4 st. Summa 108 st; hälften deraf, som är årlig slått 54 st.

Norrån 1 sj; Gransiön 1 sj.

Summa 29 hä; 18 hä; 54 st; 2 sj. [*fol. 176v*]

Thomasgård N:o 1 Nils Pärsson och Jon Pärsson

Åkerrenarna 3 hä; Krånga 5 hä; Myra 2 hä; Flakaflo fäbowall 1 hä; Fäbowallen i Bergebodarna 2 ½ hä; Dito i Österbodarna 8 hä.

Bergebodarna ¾ hä; Grönänge 4 hä; Forssänge 5 hä; Nyänge 5 hä; Skinsåsbacken 1 hä; Åsmyran 3 hä.

Flärkan 13 st; Kärnorna 7 st; Sösiön 8 st; Mjöån 8 st; Lilltjärnen 3 st; Mörtsjöflon 3 st; Brännåsflon 4 st; Milskiftflon 6 st; Norråmarkflon 4 st; Rörmýran 8 st; Longsiönore 8 st; Flon 8 st; Flakaflon 5 st; Lokarna 3 st. Summa 88 st; hälften deraf, som är årlig slått 44 st.

Norrån 3 sj; Flärkan 3 sj.

Summa 21 ½ hå; 18 ¾ hä; 44 st; 6 sj. [fol. 177r]

Prästbolet Pär Eriksson

Åkerrenarna 3 hå; Berge fäbodewall 5 hå.

Åhsmyran 3 hä; Småängen 2 hä; Qwarnänge 2 hä; Åkroken 1 ½ hä; Bålsiökalfwen 1 hä.

Söderflon 16 st; Stortolmyran 10 st; Lilltolmyran 5 st; Mörtsjön 1 st; Mjöån 1 st; Longsiönore 2 st; Stranden 1/2 st. Summa 35 ½ st; hälften slås, årligen 17 ¾ st.

Stranden 1/2 sj.

Summa 8 hå; 9 ½ hä; 17 ¾ st; 1/2 sj.

At detta är rätteliga upgifwit, betyga

/ Nils Eriksson, Pär Eriksson, Nils Pärsson, Jon Pärsson och Anders Jonsson

Denna förteckning blef i Rätten upläsen och til alla delar widkänd, hwarjemte medgafs, at här och där på marken kunna finnas några ställen til slåttis uparbetande, fast icke af synnerligit [fol. 177v] värde, eller af den beskaffenhet, at de kunna med säkerhet antagas såsom växande någon lång tid, utan allenast i några år efter afrödnigen.

Wid besigtning af skog och utmark fann Afwittringsrätten, at nära omkring dessa gårdar är jordmonen mycket stenbunden, men skogväxten ändå någorlunda, mäst af gran och löfträd, och allenast några tallar deremellan; men längre bort på marken, särdeles til östnorra kanten och emot så kallade Åhsmyran är frodigare grankjäl, hwaraf en god del kan med fördel användas til swedjeland och rödning, hwaruppå gräs warder växande åtminstone i några år efter afhuggningen. På den mark, som warit nyttjad under gårdarna Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord hafwa byemännen tilgång på [fol. 178r] såg- och husbyggnadstimmer, samt annat skogsfång til husbehof, hwarjemte de ock hafwa i sednare åren börjat hugga något sågtimmer til afsalu åt Ljungå finbladiga sågwerk, som ligger wid pass 1 ½ mil härifrån; men som de för fullkomligt sågtimmer, framfört til ett wisst ställe wid siön, icke fått mera än fjorton öre kopparmynt ståcken, så hafwa de hittils ej eller lemnat någon myckenhet til salu.

Åsmyran, såwäl som flere på marken liggande skogsslätter, kunna til sidorna något utwidgas och til höbergningen förbättras efwen dermed, at de fredas från betande och boskapstramp, särdeles under mycken wäta, hwarefter nu syntes ansenlig skada. Nära omkring gårdarna är, för steniga jordarten skull, swagt mulbete, men längre bort något bättre; hafwandes byemännen inrättat fäbodar til sommarbete, nemligen allesammans wid så kallade [fol. 178v] Bergebodarna, och desutom har Nils Ersson i Lund fäbodeställe wid Bosiön, Mjösiön och Illeråsen; Anders Jonsson i samma by wid Bosiön, Mjösiön och Sösiön; Nils och Jon Pärssöner i Thomasgård på Flakaflon och wid Österbodarna; men Hällesiö prästebord har ej flere fäbodeställen än det ena wid Bergebodarna.

Uppå desse byemäns mark har i forna tider warit djurfång, som i sednare åren icke skal blifwit brukadt, såsom mindre lönande tidsspilla och kostnad, men fogelgiller äro derstädes ännu brukelige.

Ingen sågqwarn eller lägenhet dertil finnes på dessa ägor, utan måste bräder til husbehof antingen klyfwas och täljas, eller kjøpas och forslas ifrån Ljungå sågwerk. Mjölqwarn til husbehof hafwa byemännen wid pass en fjerdedels mil ifrån gårdarna uti Ängesforsen, hwarest damm och rännor likwäl måste med nog dryg kostnad underhållas. [fol. 179r] Fisken til egna hushålls förnödenhet hafwa byemännen uti Hällsiön, Tråssiön, Bosiön, Gransiön, Sösiön,

Flärkan, Mörtsjön och Lungsjön, för hwilken sidstnämnde dock betalas särskild afrad 1 daler 16 [öre] silfwermynt årligen til kronan.

Oftaberörde byemäns näringsfång består i åkerbruk och boskapskjötsel, och penningar till kronoutskylders betalande och til flere behof skola de förnemligast få genom boskapsafwel, jemte det de ibland få sälja någon fola och litet fogel.

Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord äro belägne ifrån Sundsvall, som närmaste kjøpstad, 9 mil, ifrån Graninge järnbruk, som närmaste bergwerk [*utelämnat antal*] mil och ifrån Ljungå sågwerk 1 ½ mil.

Uppå desse hemmans ägor finnas inga masteträd, ej eller, såwida nu weterligt är, några malmstrek eller nyttige bergarter.

Lunds och Thomasgårds skatteägare [*fol. 179v*] ingåfwo til Rätten en skrift, så lydande:

Sedan loflige Allmänningsafwittringsrätten genom dom utstakat vår skatteskog, som lærer wara med kronans derintil stötande afradsländ samfäld, men blifwit af underteknade, såsom owisse om någon laga skilnad, ifrån ålder och intil denna tiden öfweralt nyttjad, deruppå wi icke eller hafwa underlåtit med all flit och til gårdarnas förbättring med understöd af tillräckelig foderbergning och boskapskjötsel, upodlat åtskillige slätter, som torde til en del och efter sådan afwittring blifwa såsom kronans behållning förklarad; i sådan händelse, och ifall loflige Allmänningsafwittringsrätten, wid så kallade Flärkan, der wi föreställa oss, såsom af våra gamla häfder längst bort belägne land, kommer utom skatteskogen, [*fol. 180r*] finner lägenheter til nytt hemman, äro wi hugade, at under nybyggeswilkor företaga upodlingar til så stort skattetal och ränta, som efter wissa frihetsår, och efter loflige Allmänningsafwittringsrättens gunsträttwisa bepröfwande, utgå kan.

Imedlertid lefwa wi i den förhoppning, at vår skatteskog, i anseende til mycket bergaktigt och onyttigt land, icke måtte blifwa altför knapp och otillräckelig för oss och våra efterkommande.

Derjemte anförde desse byemän, at, i händelse omkring den så kallade Flärkan ej wore lägenhet til åkerjord, dem måtte ändå tillåtas derstädes giöra nybygge, på det sättet, at de uptaga åker hemma wid gårdarna, och på förrberörde ställe njuta de öfrige förmoner, som fordras til hemman om så stort skattetal, som der blifwa kan.

Kronans ombudsman [*fol. 180v*] herr landsfiscalen Lundman ingaf följande embetsmemorial:

I anseende til befintelig rymd och lägenheter, enligt affattning och beskrifning samt skjedd besigtning, underställes och påstås i all ödmjukhet at detta bylag, såsom ock oskildt ifrån tilstötande kronoafradsländ Hällesiölandet kalladt, måtte i anledning af allmän lag, Kungl. skogsordningen och hög instruction så afwittras, at hwad öfrigt blifwer, förmodeligen til söder och wäster må kunna användas til särskilte hemman och upodling, samt at icke mindre skatteskogen än Kongl. Maj:ts och kronans behållning må från alt missbruk befordras, och att hemmansåboerne åläggas, at fortfara med började upodlingar til slätters ökande och mulbetets förbättrande närmast inwid gårdarna så at de inom få år kunna såsom för gamla hemman aldeles umbära hwad som kan falla utom den tract som dem [*fol. 181r*] nu för dragande skatt afwittras, oförgripeligen efter skattelägningsmethodens 3:dje grad; dock at skogen må dem något rundare förunnas, i anseende til des mindre både wäxtelighet och godhet samt oundwikelig byggnad för tillämnad och börjad hemmansklyfning härstädes; samt kan jag för min del icke annat än styrka til byemännens giorda ansökning om nybyggens uptagande, af blifwande öfwer-skott, allenast det skjer til särskilte rökars winnande med werkelige upodlingar, som den

tilförordnade afwittringen förnämligast påsyftadt, til både folkmängdens och Kongl. Maj:ts och kronans inkomsters förökande; hwarförutan ödmjukast underställes om icke sådane nybyggnader kunde nu genast föreslås i anseende til befintelig åkerjord, i synnerhet inwid sielfwa hemmanen, til undwikande af särskild utsyning, som icke torde kunna medföra större uplysning, i afseende [fol. 181v] på nu skjedd besigtning samt befintelig charta och sökandernes widkännande om befintelige lägenheter.

Sedan wid denna undersökning eij war något vidare at påminna, så tillsades byemännen i Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord, at sig infinna på tid och ort, som framdeles utsatt warder, då Rätten detta afwittringsmål til sluteligt afgjörande företaga wil.

Den 4 october. *Samma dag* skjedde resan ifrån Hällesiö sokn tillbaka til Ragunda gästgifwaregård, på lika sätt och med samma obeqwämligheter, som den giordes til Hällesiö.

Den 5 october war böndag.

Den 6 october. *Samma dag* församlades åter Rättens ledamöter, tillika med wederbörande embetsmän och parter uti Ragunda gästgifwaregård, til fortsättning af påbörjad undersökning och afwittring [fol. 182r] för hemmanen LIEN, THORSGÅRD, SKOGEN, MUNSÅKER, GISLEGÅRD, PÅLGÅRD, HAMMARSGÅRD OCH RAGUNDA PRÄSTEGÅRD.

Af Liens byemän inlemnades til Afwittringsrätten Ragunda loflige häradsrätts protocoll af den 11 april 1763, som innehåller, at sedan de hade så wid förra som detta ting twistat med Näs hemmansägare om en i Ragundaälflen liggande öh eller holma, den begge parterne welat under sina gårdar förswara, så hafwa de förre eller Liensboerne anbudit en daler silfwermynt årlig skatt derföre til Kongl. Maj:t och kronan, med utfästade, at framdeles gifwa mera, ifall så skjäligt pröfwades, så ock at inom siu år derefter hafwa på samma öh upodlat fem fjerdedels tunnelands åker, wid förlust af deras arbete och vidare rättighet i denna holma. Och som Näs byemän icke welat ingå i [fol. 182v] samma wilkor, så har Häradsrätten beslutit, at hos högwälborne herr landshöfdingen Liensboernes anbud och begäran anmäla.

Likaledes upteddes för Rätten skriftelig berättelse om den besigtning, som nämndemännen Esbjörn Nilsson på Hammaren och Olof Larsson i Näset, efter Rättens förordnande, hållit öfwer några på skogsmarken längre aflägsna slätter och lägenheter dertil, hwilka kronofullmäktigen förmodadt icke wara så noga upförde uti de af byemännen ingifna slätteförteckningar; och af den inlemnade beskrifningen, såwäl som af bemälte nämndemäns muntliga berättelse, inhämtade Afwittringsrätten, at detta års höbergning har på några ställen, i synnerhet wid de så kallade Nybodarna bestigit til högre lasstal, än förteckningarna [fol. 183r] innehålla, så ock at några, fast föga betydliga lägenheter äro wisade til nya slätters uparbetande, jämte det, at gamla slätterna kunnat genom rödning och rensning något förbättras och til kanterna litet utwidgas, af desse synemän jemwäl anmärkt, at på ett eller annat ställe hästehö blifwit i förteckningarna upgifwit för starr, dock eij til någon myckenhet af någondera slaget.

I anledning af herr landsfiscalen Lundmans angifwande, at uppå skogsmarken wid och omkring gräntsen emot Ångermanland torde mera tjänlige lägenheter at upodla nya slätter, samt at utwidga och förmera dem, som redan kunna til någon del wara derstädes nyttjade, öfwer hwilka omständigheter, i händelse byemännen neka, han begärte syn af domaren och nämnden, tilstodo hemmansägarna sielfwe, at på berörde [fol. 183v] mark kan här och där gifwas någon fläck, hwarest slått kan ånyo uparbetas, samt at någre ibland de gamla slätterna kunna til kanterna uthuggas och uprödjäs, ifrån hwilken förbättring de medelst den långa och swåra wägen blifwit afhållne.

Til inhämtande af närmare uplysning, huruwida någre tilfällen gifwas til slätters förbättrande eller ånyo upodlande, medelst legders inrättande nära omkring gårdarna, blef, efter

kronoombudsmannens begäran, syn af Rätten företagen, hwarwid fants, at dels inom och dels utom gamla ringhagan eller åkerhågnaden äro tilfällen at uptaga mera land af aldeles lika jordmon, som den, hwaraf någre ibland byemännen hafwa deras åkrar, särdeles är deruppå tilräckelig tilgång å östra och västra sidorna omkring Kyrkoslätten; och på sednare stället, eller emellan [fol. 184r] hemmanet Skogen och byen Gewåg, äro nog stora och emot söder lutande lermoar, med ränlar eller bäckar emellan, rinnande ner til Ragundaälfwen, der herr landsfiscalen Lundman trodde, at ny slått kunde fås genom skogs och buskars afrödjande, samt watnets updämmande, så ock derigenom, at bara skogen på molandet blefwe afhuggen, bränd och bortrensad, hwarefter kunde wäntas skogväxtens förwandling i löfträd och markens wäxtelighet med gräs, såsom på andra i landet befinteliga lägder, hwilke förmodas ej eller wara tilkomne af blotta naturen och utan människjoarbete; men byemännen inwände, det sielfwa jordarten af en swag och wåtaktig lera, utan blandning af mull eller sand, icke skal blifwa bördig til gräswäxt, ehuru deruppå arbetes, och fastän dikning skulle dertil läggas, utan skal den lika fullt uppskjuta i tufwor och likasom i lerpipor, hwarom til [fol. 184v] öfwertygelse wisades det arbete, som nämndemannen Jon Olofsson i Pålgård fants hafwa med berömlig flit och mycken kostnad, uppå des hemmans skatteägor giordt, til ny åkers brytande af ganska oländig mark, hwarwid ej eller fattas tilräckelig dikning. Då Rätten gaf det förslag, at sands förande på denna slags lera skulle kunna förbättra des art och göra den mera frugtbar både på säd och gräs, utlätto sig byemännen, at derstädes ej är tilgång på sand, utan at den måste föras altför lång och swår wäg.

Den 7 oktober war söndag.

Den 8 oktober. *Samma dag* uplästes de handlingar, som angå HO ÖDESBÖLE eller afradsland, och wid den år 1757 hållna undersökning icke är utkommit eller då warit at tilgå, och för den skull ej eller äro i förra undersökningsinstrumentet omförmälte, nemligen:

1:o. Konungens höge befallningshafwandes i Sundswall *den 11 september 1764* gifna resolution, af innehåll, [fol. 185r] at sedan herr landtmätaren Calwagen icke giort någon byggnad eller upodling på ödeshemmanet Ho, ehuru han altsedan *den 5 april 1756* warit deraf innehafware, så hafwa åtskillige sig anmält, med ansökning at få samma nybyggesställe tilträda och nytt hemman der uptaga, ibland hwilka herr fendriken Zacharias Berndt Arendt blifwit ansedd såsom ägande förmons rätt, och för den skull erhållit tilstånd at detta förrut tilätne nybygge, i herr landtmätaren Calvagens ställe, uptaga; til följe hwaraf honom ålåge at göra början med upodlingen uppå de platser, der Munsåkers, Thorsgårds, Gislegårds och Kånkebackens byemän uti deras upodlade slätter icke blefwo förfördelade, emedan de kommo derwid at bibehållas til des Afwittringsrätten tildelt dem hwad dem deraf med rätta tilkomma bör, uppå hwilken grund herr kronobefallningsmannen Berg [fol. 185v] hade at låta utsyna tjänliga platser, der herr fendriken Arendt, utan bemälte byemäns förfång, måtte kunna göra början med rödjande och hägnader.

2:o. Den utsyning, som til följe af nästberörde förordnande blifwit *den 16 och 17 september* år 1765 hållen af kronolänsmannen i Brunflo tingslag wälaktade Olof Odenplan, samt nämndemännen Pär Pålsson i Gewåg och Pål Pärsson i Stugun, uti hwilken syn utsättas de slätter, som ofwanberörde byemän hafwa på Ho afradsland nyttjat, samt hwilke lägenheter der wore at tilgå, för Ho nybygges innehafware, de der, efter synemännens tanka kunde rödjans och uparbetas utan skada och intrång för de byemän, som nyttja slätter på Ho ödesböle.

3:o. Wälloflige landshöfdingeembetets resolution *den 4 november 1765*, hwarigenom, i anledning af ofwanberörde syn, [fol. 186r] finnes förordnadt, at herr fendriken Arendt borde genast få tilträda wissa slättelägenheter på Ho afradsland, hwarjemte finnes utsatt hwilka slätter derå förre innehafwarna komme tils widare at behålla.

4:o. Kongl. Maj:ts och riksens högloflige kammarcollegii utslag af den 8 october 1766, hwilket förmår, at emedan med Ho afradsländ icke wore förfarit likmätigt Kongl. Maj:ts nådigste förordnande i 36§ af resolutionen på allmogens underdåniga beswär år 1752, och samma afradsländ icke eller warit något ödeshemman, utan ett gods eller en lägenhet, skattemän tilhörigt; ty har Kongl. kammarcollegium förre innehafwarne ifrån deras wanliga slätter och ägor icke welat utestänga, innan Allmänningafwittringscommissionen dermed förfarit, som högstberörde 1752 års Kongl. resolution föreskrifwer, i följe hwaraf högbemälte Kongl. [fol. 186v] collegium pröfwat skjäligt at bibehålla byemännen wid Konungens befallningshafwandes den 5 april 1756 och den 11 september 1764 gifna resolutioner, så at de så efter den tiden som förrut borde disponera de ägor och slått på Ho afradsländ, som de ifrån äldre tider derå nyttjat, til des Allmänningafwittringsrätten i Jämteland derom ransakat och utslag i saken lemnat.

5:o. Ragunda häradsrätts protocoll den 3 martii 1708, som wisar, at twist warit om den kostnad som länsmanen Håkan Frisk hade giordt til slätters återwinnande på Hoswedjan, och Jon Anders-drolet, deraf hälften tilkommit Olof Bark under Gislegård.

6:o. Afskrift af Häradsrättens den 22 december 1749 hållna undersökningsprotocoll, angående ödesbölet och slättegodset Ho, och finnes berörde protocoll uti den omständighet, som angår utredande af hwar delägende slått med bewisen dertil innehålla, [fol. 187r] det Rätten funnit, at länsmanen Frisk för des skattemann Munsåker och Olof Pärsson för Thorsgårdshemmanet hwardera årligen gifwa sex öre silfwermynt, som äro under deras hemmans skatt begripne, och dessutom 10 $\frac{2}{3}$ öre silfwermynt, som i sednare tider tilkommit, så ock at Jon Olofsson i Gislegård gifwer årlig afrad 6 $\frac{2}{3}$ öre och Olof Jonsson i Kånkebacken 4 öre silfwermynt.

7:o. Ragunda häradsrätts protocoll den 19 september 1735, hwarmed wille wisas, at Gislegårdsmannen har efwen den tiden warit hållen för laglig innehafware af sin anpart uti Ho afradsländ; och såwäl deraf, som af de flere här frammanföre nämnde handlingar förmodade Gulik Olofsson och Anders Eriksson i Gislegård det wara tirläckeligen bewist, at deras gårdar warit och ännu äro berättigade at njuta lott uti Ho afradsländ, [fol. 187v] fast de icke kunnat upte det afrads- eller tilståndsbrief eller ock med dom, som deras förfäder i forna tider fått deruppå, men torde, under en långwarig rättegång om detta slättegoods wara bortskickad eller eljest förkommen.

Derefter yttrade sig herr landsfiscalen Lundman, at de wid dessa hemman warande torpare och dragoner, såwäl som soknestufwumännen och en trumslagare, skola jemwäl bruka några til byen hörande ägor och slätter, hwilka uppå byemännens ingifna förteckningar ej blifwit upförde; och detta tilstods efwen på det sättet, at likwäl några sådana nyttningar skola wara ibland gårdarnas öfriga tilhörigheter angifne. I öfrigt utlät sig bemälte herr landsfiscal, det han ej finner ytterligare besigtning nödig uppå så kallade Nybodarna eller öfriga längst [fol. 188r] aflägsna slätter, men begär, at syn må anställas öfwer slättelägenheterna på närmare ställen och i synnerhet på den del af marken, som förrut warit hållen för gårdarnas skatteskog.

I anledning deraf synades några lägenheter på den til så kallade Kyrkoslätten hörande utmark, hwilken befants mycket stenig på närmare håll intil hemmanen, men något bättre och mera stenfri längre bort, och efter älfwen Halan äro på begge sidor slätter, men allenast smala rimsor närmast stranden, der åtskillige af byemännen äro delägende, och somlige efwen giort arbete med slättens utwidgande och nya rödningar, i synnerhet länsmanen Frisk och nämndemannen Jon Olofsson i Pålgård. Likaså funnes wid älfwen Halan, samt annars til den kanten af marken några få och mindre [fol. 188v] betydliga tilfällen at uptaga slättebitar och til kanterna litet utwidga de förra slätterna. Men detta, såwäl som de förr anmärkta upodlingslägenheter af ny slått, ansåg Rätten af den beskaffenhet, at icke möjijeligen kunde med någon säkerhet til wist lassetal utsättas.

Den 9 oktober. *Samma dag* företogs syn på ödes- och slättebölet Ho, hwilket ligger wid pass $\frac{3}{4}$ mil ifrån Ragunda kyrka efter älfwen, men allenast en half mil som genast, och hwaruti länsmannen Frisk för Munsåker, samt Thorsgårds och Gislegårds och Kånkebackens byemän äga del. Men förut och strax hitom berörde slättelägenhet ligger uti Ragundaälfwen en holma, som kallas Hoön, hwaruppå åtskillige skatteägare i Munsåker, Thorsgård, Kråkwåg och Ammer hafwa någon slått, den herr fendriken [fol. 189r] Arendt jemwäl sökt få under sitt å Ho började nybygge; och fants, at å berörde öh är i detta år bergat hö af Thorsgårds byemän tilhopa tre skrindor, af länsmannen Frisk $2\frac{1}{2}$ skrindor, af Kråkwågs byemän 2 skrindor och af Jon Nilsson i Ammer $\frac{1}{2}$ skrinda; påståendes skattemännen, at de, i anledning af urminnes häfd, måge bibehållas wid nyttningen af denna öh.

Wid ankomsten til Ho gjorde sig Afwittringsrätten först underrättad, huruwida de uppå chartan derföre utsatte gräntsor äro til alla sidor ostridige, då det såwäl af kronans ombudsman som af wederbörande skattemän erkändes, at emellan Ho ödesböle och skattehemmanens i Böle angräntande mark, går skilnaden efter den på chartan updragna linea ifrån ett stenmärke på Fiskesiöberget til ett stenrå på Bollsiöberget, och dädan til Trätmyrberget, [fol. 189v] samt vidare ned til Ragundaälfwen nästan emellan begge Ödebolmyrorna, hwaraf den södra nyttjas under Ho, och den norra af Böles byemän.

Emellan Ho slättegods och Hammarens skatteägor medgifwes skilnaden gå ifrån ett litet längre til söder warande stenmärke på Fiskesiöberget, rätt fram til högsta kullen af Lillberget, hwarifrån Ho afradsinteressenter, såwäl som Hammarens skatteägare wilja sträcka skilnaden ned til Ragundaälfwen mitt för det så kallade Gerilhofde, på hwilket ställe blef af dem för ändamärke wisad en stor och kantig jordfast sten i södra stranden af älfwen; men herr landsfiscalen Lundman förmodade, det kunna uplysas, at kronans rätt för Ho ödesböle har å detta ställe sträckt sig mycket längre til östsödra [fol. 190r] kanten af älfwen til en annan sten som är något lägre och rundare, samt ligger 936 alnar ifrån den förre, och nästan mitt för en på norra sidan om älfwen warande slått, kallad Buback. Detta sednare märkesställe bestriddes likwäl af Hammarens skattemän; och Ho afradsinnehafware sade sig aldrig hafwa på detta ställe afwetat annat skiljemärke, än den stora stenen mitt för Gerilhofde. Således förbehölt sig kronans ombudsman tid och rådruum, at i detta mål upte befinteliga skjäl och bewis, med utlå-tande, at han wid skilnaderne för de öfrige kanter af Ho icke har något at påminna.

Uppå Ho afradsland skal, efter kronofullmäktigens påstående, i forna tider warit hemman, som sedermera råkat i ödesmål, hwarefter wisades tekn i en uti den af herr fendriken Arendt afrögde [fol. 190v] skogsmarken funnen stenrösa eller samling af medelmåttiga stenar, som förmodas hafwa warit lagde i någon mur, särdeles som deribland jemwäl skal finnas brändt tegel, hwaraf ett stycke efwen nu wisades. Denna omständighet, at å detta ställe någon tid warit hemman eller folk boende, blef likwäl af Ho afradsinteressenter aldeles bestridd.

Uppå detta ställe, icke långt ifrån stranden af Ragundaälfwen, har herr fendriken Arendt, i anledning af de här frammanföre åberopade handlingar och resolutioner, anlagdt och til en del förfärdigat hus för det tilärnade nybygge, samt afrögdt skogen på ett stycke land, der han warit sinnad upodla ny åker, och hwartil stället, i anseende både til läge och jordmon, icke wore otjänligt. Skogwäxten på den tract, som räknas tilhörande Ho afradsland, [fol. 191r] består dels af tall och furu til god wäxtelighet och dels af granträn, som på flästa ställen är med löfskog blandad. Utom två små slättelägenheter, den ena til östnorra och den andra til östra sidan om nybyggesstället, finnes der nära omkring eij några gamla slätter, icke eller någre betydande tilfällen at upodla ny slått; men längre upp på marken i söder och sudost ifrån berörde nybyggesställe ligga eij allenast de slätter, som Ho afradsinteressenter nyttjat, utan ock de tilfällen til ny slått uparbetande, som warit upgifne til nybyggets understöd.

De förre, eller skattemännens häfder, bestå dels af hästehö och dels af starrfoder; warandes onekeligt, at en del deraf warit gammal afrögdt slått, ehuru jemwäl tydeliga syntes, at något af den nu brukbara slätten är i sednare tiden uprögdt, och somt derutaf nyligen eller sedan [fol.

191v] twist om dessa slätter blifwit yppad. De sednare eller lägenheterna til ny slåtts uparbete bestå mästadels af sådana ställen, som ligga intil och wid kanterna af de gamla slätter, samt äro på några ställen mindre betydliga, men ändå icke wilja af Ho afradsinnnehafware afstås under nybygge och til des uphjälpande, utan förmodes i framtiden kunna af afradsmännen sielfwe eller af deras barn och efterkommande uparbetas och i stånd sättjas til hemmanens förnödenhet och nytta.

I öfrigt fann Afwittringsrätten under denna synegång, at afkomsten eller höbergningen uppå de å Ho afradsland liggande slätter är i högsta måtto upgifwen, och ändå på några ställen öfwer det lassetal, hwartil bergningen för detta år rätteligen bestigit; såsom på Nästmyrebäcken, [fol. 192r] der Måns Olofsson i Thorsgård angifwit ett lass, finnes ej mera än ett halft, och på Nästmyrekälen, der han upgifwit fyra lass, finnes tre. Gulik Olofsson och Anders Eriksson i Gislegård hafwa hwardera angifwit deras bergning på Gislegårdsbäcken til sex lass hö, men der pröfwades i år icke swara för mer än fyra lass för dem hwardera. Gustaf Ingemarsson i Thorsgård har å den ingifne slätteförteckningen låtit antekna, det han på Ratdrolet hade tre lass hästehö och ett lass starr, men detta åhrets bergning stiger ej til mera än två skrindor hästhö. Likaledes har han för Jon Anders-drolet angifwit två lass hästehö, då der likwäl nu ej finnes mera än ett lass.

Slätteägarne förklarade detta således, at deras upgifwande skal warit rättadt eftersom dessa slätter kunna kasta af sig en mer ymnig gräsväxt, [fol. 192v] än för innewarande år warit, så ock at de på somliga ställen tagit det i beräkning, som de trodde kunna winnas genom slåtterns utwidgande til kanterna; och skal med de öfrige slätterna, som här icke nämnde äro, efwen wara lika beskaffenhet.

Den 10 oktober. *Samma dag* blef föregående protocoll upläsit och widkändt. Derefter och när Afwittringsrätten til ytterligare ransakning företog den igår yppade twist om lineens sträckning til skilnad emellan Ho ödesböle på den ena, och Hammarens skatteägor på den andra sidan, ifrån Lillberget ner til Ragundaälfwen, så utlät sig kronans ombudsman herr landsfiscalen Lundman, at de witnen, som han förmodar kunna i det målet gifwa uplysning, icke ännu kommit tilstädes, derföre begärte Esbjörn Nilsson på Hammaren, å egna wägnar och som fullmäktig för sin granne [fol. 193r] Esbjörn Månsson, enligt intygan af nämndemannen Olof Larsson i Näset, at de witnen, som han låtit inkalla och nu tilstädes äro, nemligen Olof Nathanaelsson i Krångede, afskjedade dragonen Isak Lindahl och afskjedade dragonen Eric Wiberg i Thorsgård, måtte afhörde warda. Och som emot dem ej war något jäf, så aflade de med hand å bok den wanliga witnesseden, och derefter särskildt berättade som följer.

Olof Nathanaelsson, 74 år gammal, är född på Krånged i Ragunda sokn, och har altså haft sin kyrkowäg förbi Ho ägor igenom Ragundaälfwen, hwarförutan han jemwäl warit innehafware af en del ägor i Kråkwåg, och tillika i sin ungdom warit soldat för hemmanet Hammaren, samt wet således intyga, at efter den kunskap han har, som grundar sig på berättelser af hans förfäder och andra gamla män, är den stenen, som ligger [fol. 193v] på södra stranden af Ragundaälfwen, mitt emot Gerilshofde, hållen för ostridig skilnad emellan slättebölet Ho och Hammarens skogsmark; men den andre stenen, som ligger längre ned i älfwen wid Hammarsswedjan och mitt för Buback, har han aldrig hört talas om som något skiljemärke. Uplästes och widkändes.

Isac Lindbom [bör vara Lindahl som ovan], 66 år gammal, född i byen Lien, har i slutet på 1720:de-talet warit i tjänst hos Salomon Jacobssons enka på samma gård i Hammaren, der Esbjörn Nilsson nu är boende, och under den tiden har han af sin matmoder och hennes swägerska, en gammal piga der i gården, fått den underrättelse, at skilnaden emellan Hammarens ägor och Ho afradsland skulle taga sin början i en sten mitt för en tufwa wid Gärilshofde, och sedan gå wäster om Hammars fäbodas, samt vidare [fol. 194r] fram til Fiskesiöberget. Upläsit och widkändt.

Eric Wiberg, 81 år gammal, född och upfödd i byen Kråkvåg af denna sokn, har hört af gamla män, och deribland jemväl af sin mosters man Ifwar Hemmingsson i Kråkwåg, at stenen, som ligger i södra stranden af Ragundaälfwen mitt för Gerilshofde, har varit hållen för skilnad emellan Ho afradsland och Hammarens ägor, men har icke hört omtalas til hwad märke lineen skulle vidare gå, eij eller om den stenen, som finnes närmare hit wid Hammarsswedjan mitt för Buback. Upläsit och widkändt.

Derjemte uppedde nämndemannen Esbjörn Nilsson på Hammaren ett af Olof Johansson i Dövikén gifwit skrifteligt witnessbörd, af innehåll, at då sergeanten herr Patrick Nandelstedt, i herr landtmätaren Espings ställe, upgick skilnaden omkring Hoskogen, så begynte han wid stora älfwen i stranden ifrån en stor sten, som då angafs wara skiljemärke, och [fol. 194v] hwaremot ingen gjorde någon påminnelse. Olof Johansson war icke nu tilstädes, och herr landsfiscalen Lundman utlät sig, det han icke finner hans witnessbörd i detta mål af sådan wigt, at des bekräftande med ed må för nödigt anses.

Derefter gaf herr landsfiscalen Lundman tilkänna, at två af de witnen, som han låtit kalla, äro nu tilstädes, begärandes för den skull deras edeliga afhöranden. Således förekallades nämndemannen Pär Pålsson i Gevåg och Swen Olofsson i samma by, hwilke, efter aflagd ed och undfången påminnelse, deras berättelser särskildt aflade.

Pär Pålsson, at han, som är född i byen Gevåg och nu öfwer 62 år gammal, har wäl hört sägas, at en sten i södra stranden af Ragundaälfwen skulle wara märke emellan Ho och Hammarens ägor, men wet aldeles icke på hwad ställe i samma strand sådan märkessten är liggende, [fol. 195r] emedan den aldrig skal blifwit för honom utwisad. Uplästes och widkändes.

Swen Olofsson, inemot 70 år gammal, född och upfödd i byen Gevåg, der han och altse dan wistats, har eij någon kunskap om skilnaden emellan Ho ägor och Hammarsmannen, den han icke eller skal någonsin efterfrågat, utan har allenast af sin sedan afledne son Olof hört berättas, at när skilnaden upgicks omkring Ho, så hafwa de börjat wid en stor sten i stranden af Ragundaälfwen. Upläsit och widkändt.

Herr vice landsfiscalen Lundman yttrade sig, at han af de redan afhörde witnens berättelser icke finner anledning at förorsaka hinder eller widlöftighet genom flera witnens inkallande öfwer denna omständighet, utan förbehåller sig, at wid des sluteliga påstående i sielfwa saken anföra hwad härwid nödigt pröfwat kan.

Til utrönande huruwida [fol. 195v] hemmanen i Lien och Ragunda Kyrkoslätte såwäl som Ragunda prästegård, blifwit förbättrade sedan undersökning år 1757 blef af Allmänningafwittringsrätten deröfwer hållen, fordrades nu af byemännen en sanfärdig upgift på årligt utsäde, samt huru många kreatur för hwardera gården födas kunna, då til Rätten ingafs skriftelig förteckning deruppå, af innehåll, at wid Ragunda prästegård säs siu tunnor, och med tilhjälp af tijondehalmen af hela pastoratet, födas der sex hästar, 22 mjölkkor, 8 à 10 ungnöt och 80 småfäkreatur, hwarunder får och getter begripas.

På sergeantsbostället Skogen är årligt utsäde til 2 ½ tunna, foder för en häst, 6 kor, 3 ungnöt och 12 småfäkreatur. Nils Andersson i Skogen sår hwart år 2 ¾ tunna, föder 2 hästar, 8 kor, 4 ungnöt och 16 småfäkreatur. Länsmannen Frisk kan på Munsåker utså hwart år 4 tunnor, föda [fol. 196r] 2 ½ hästar, 10 kor, 6 ungnöt och 24 småfäkreatur. Gulik Olofsson och Anders Eriksson i Gislegård hafwa hwardera årligt utsäde til två tunnor, foder för 1 ½ häst, 6 kor, 3 ungnöt och 18 småfäkreatur. Gustaf Ingemarsson, Måns Olofsson och Olof Olofsson i Thorsgård, som hafwa lika stora hemmansdelar, så hwardera 2 ¼ tunna, föda två hästar, 7 kor, 4 ungnöt och 17 småfäkreatur.

Jon Olofsson i Pålgård sår årligen 6 ½ tunna, föder 2 ½ hästar, 10 ungnöt, 6 kor och 24 småfäkreatur. Salomon Olofsson och Håkan Skalberg i samma by hafwa tilhopa årligt utsäde til 3 ½ tunnor, föda 2 hästar, 10 kor, 5 ungnöt och 24 småfäkreatur. Magnus Jönsson och Vincents Andersson i Hammarsgård så årligen fyra tunnor, föda 2 ½ hästar, 10 kor, 6 ungnöt och

24 småfäkreatur. Gösta Olofsson och Jon Ingemarsson i Lien så hwardera årligen 2 ½ tunna, föda 1 häst, 7 kor, 4 ungnöt [fol. 196v] och 12 småfäkreatur.

Härwid anmärkes, at utsädet består mästedels af korn och allenast litet råg, emedan detta sednare sädeslag å denna orten ej är mycket brukeligt, så ock at det wid det nu giorde upgifwande deraf byemännen icke haft afseende på ristor och nya upodlingar, utan endast på gamla moderåkren, såwida nyristornas bestående skal wara obeständigt, emedan de, efter någon tid, lägges igen til nylandsslått.

Samma dag anförde venerandi consistorii fullmächtig herr magister Oldberg skrifteligen, som följer:

Til loflige Allmänningsafwittringsrätten hyser jag det fullkomliga förtroende at Ragunda prästebord, efter Kongl. Maj:ts nådige instruction och Jämtlands skattläggningsmethode, gunsträttwisligen ansedt warder, ehuru någon auctoriserad skattläggningsmethode öfwer Jämtland är mig obekant, eftersom den icke blifwit [fol. 197r] allmänneligen publicerad. Mitt ödmjuka påstående:

1:o. At prästebordet måtte tillägas någre tilfällen til ytterligare höslåtts upodlande, emedan af upgifter befinnes, at uppå både Ragunda och Forss kyrkobol, tillsammans, som utgiöra 6 ½ tunnelands skattetal, födas allenast 30 nöt, 6 hästar och 80 småfäkreatur, och det ändå med tilhjälp af hela pastoratets tijondehalm. Således är sielfwa stommejorden, i jämnförelse emot sina grannar, icke, efter sin dragande skatt, med tilräckelige slätter försedde. Likwäl göres för Prästebordet ingen pratention på uparbetad slått, utan allenast på sådane tilfällen, som wore mindre långwägade, och kunna löna at nedlägga arbete och kostnad uppå.

2:o. Efter loflige Allmänningsafwittringsrättens hållne besigtning och protocoll är det ofelbart, at Ragunda prästebord ej hafwer mera, än högst 14 dagars tid mulbete för boskapen, som måste hela [fol. 197v] sommaren wara i Fjärdings fäbodas, 2 mil bort på fjällen, där dock högsta nödwändigheten fordrade, för ett så widlöftigt hushåll, at hålla några mjölkkor hemmawid om sommaren; at ej nu omtala pastoris egen bordhållning samt hederligt främmandes undfägnande. Alt derföre påstås, at ock Prästebordet, på något närmare ställe, der det kan falla beqwämligt, måtte, efter gårdens storlek, tilläggas tarfweligit mulbete.

3:o. Hwad skogen beträffar, så är Prästebordet icke försedt med fångskog eller wedbrand; utan måste sådant betinga och kjøpa, fastmindre äger det någon timmerskog, deraf pastor och aflägsna soknemän wircke och byggnadsämnen hämta kunna; altså är mitt wördsamma påstående, at detta skoglösa Prästebordet til sin rätt i denna omständigheten, förhiälpas måtte, enligt Kongl. skogsordningen och Hans Maj:ts nådiga resolution 1720 på [fol. 198r] presterskapets beswär, samt allmän lag.

4:o. Som Prästebordet hafwer med sina grannar i Kyrkoslätten samfäld skog, så påstås at desse sednare ingen skogstract sig enskildt måtte få tilräkna, med prästegårdens utestängande derifrån; utan om ägan Ho är eller blifwer förklarad för en skattelägenhet, som en del wilja påstå och bewisa; förbehålles Prästebordet också des nyttjanderätt derå, efter dragande skatt och tunnetal. Men om Ho är och förblifwer förklaradt för kronoafradsländ, så är detta thet som för Prästebordet ligger närmast och beqwämligast, at deruppå njuta såwäl mulbete som i synnerhet skog och wedbrand, den hiälp och understöd, som Kongl Maj:t i nåde sina trogne undersåtar af prästerskapet försäkrat i resolutionen på ståndets beswär 1723; hwarföre ock, framför alla andra, Prästebordet sig i sådant fall samma lägenhet förbehåller. [fol. 198v]

Efter erhållen del häraf inkommo ägarne och innehafwarne af gårdarna uti Ragunda Kyrkoslätte med följande utlåtande:

Sedan den skog och de slätter, som undertecknade på norra sidan om Ragundaälfwen, såväl wid loflige afwittringsundersökningen år 1757 som under nu påstående förrättning blifwit til sin godhet synade och derwid funnit är, at skogen, slätterna och mulbetet äro otilräckelige och för ingen del swarande emot det tunne- och skattetal, som hemmanen åtfölja; fördenskull som denna wälloflige allmänningafwittring är så betydlig at derå beror så til säjandes all wår och våra efterkommandes timeliga utkomst och wälmåga; hafwa wi, uppå loflige Afwittringsrättens gunstiga tillåtelse följande ödmjukast skolat anföra.

1:o. Anhålles at enligt Kongl. Maj:ts [fol. 199r] nådige instruction och den deruti åberopade skatteläggningssmethoden, slätter warda oss tillagde och desamma graderade til des egenteliga godhet, så at stjätkar, måssa och starr såsom af oss nu angifwit är icke warder beräknadt til lasstal utan efter sielfwa grässlagets godhet, til det gillingstal, som berörde methode för hwart och ett hemman utstakar. Och som det omöjelige på långt när kan utgiöra fyllnaden på denna sidan om älfwen hwad oss Ho interessenter angå, fast både gamla skattesbogen med Lundsgårds afradsland samt Gräsflolandet som norrom landskapsskilnaden belägit är, til såväl slätter som slättelegheter skulle sammanräknas så påstå wi på det kraftigaste at wid alla de slätter, som wi nu å Ho afradsland innehafwa samt de lägenheter som til slätt [fol. 199v] ännu kunna der upodlas, til fyllnad för våra hemman, bibehållas och i synnerhet som Ho altid warit en äga skattmän tilhörig och wi under skattemannarätt ännu til en del innehafwa.

2:o. Skogen beträffande, så påstå wi samtelige lika ödmjukt at behålla på de ställen, hwarifrån byggningstimmer och annat outhärligt gårdsfång med någon beqwämlighet hämtas kan och är tilräckelig för så många hemman på norra sidan om älfwen ej kan erhållas, at wi då af Ho afradsskog, såsom närmast och beqwämligast kunna få fyllnad så långt den räcker och det öfriga utaf hwad närmast belägit är af kronoafradslanden.

3:o. Hafwa wi ock skolat ödmjukelige erhindra at ehuru uti Uthäradssynerättens protocoll och utslag rörande landskapsskilnaden emellan Ångermanland och Jämtland [fol. 200r] oss äro förbehållne de nyttningar, som wi förrut derstädes innehaft; så lära wi ändå blifwa uteslutne från de lägenheter som torde wara at tilgå på norra sidan om gränsen och är så mycket mindre något härstädes at giöra sig räkning på, som ej ännu någon gränsskilnad efter nyssnämnde utslag är upgången.

4:o. Som wi ej kunna påstå skattesbogen så widlöftig at wi derå finna tilräckeligt mulbete för de kreatur, som wi efter skatten böra förmå underhålla, hälst marken på hela milen nära Kyrkslätten är mäst bara torra sten och berg, ty påstås at blifwa bibehållne wid de fäbodas och de mulbeteslägenheter, som wi förr nyttjadt.

5:o. Wid såväl förra undersökningen som nu har loflige Afwittringsrätten funnit wederbörandes näringsfång wara åkerbruk, [fol. 200v] boskapsskjötsel och någon liten försälgning af sågtimmer. I anseende dertil anhålla wi ödmjukast, at i brist af sådane fördelar, som åtfölja andra hemman här i tingslaget, få någon tjänlig skogstract til så oumgängeligt behof hälst ej någon annan utwäg til penningars och kronoutlagors förwärfwande är at tilgå.

6:o. Som ock åkerjorden är af så ringa bördighet at den för ingen af alla dessa hemmansåboer kan skattas af första eller andra classen, så påstås at wi med ymnigare slätter måtte warda ersatte, för hwad som brister i åkerjordens godhet.

Haqvin Frisk Jon Olofsson i Pålgård Nils Andersson i Skogen
Gustaf Olofsson Gustaf Ingemarsson Olof Olofsson,
Måns Olofsson i Thorsgård Gulik Olofsson och Anders Ersson i Gislegård
Salomon Olsson i Pålgård Håkan Skalberg [fol. 201r] i Pålgård
Magnus Jönsson i Hammarsgård och Vincents Andersson ibidem.

Herr lieutenanten Liljesköld gaf tilkänna, at han, til bewakande af sergeantsboställets i Skogen rätt, giör ett med skattemännen och Ragunda prästegård uti det, som deras nu ingifna skrifter och ansökningar innehålla; förbehållandes jemwäl i alt öfrigt boställets förmon, hwars i acht tagande skal wara så mycket mer nödigt, som des tilhörigheter skola wara ganska swaga, särdeles til slätter och höbergning.

Sidst ingaf kronans ombudsman herr landsfiscalen Lundman följande embetsmemorial:

Efter chartans completerande och sedan så owäldig som noga undersökning försiggått, får jag, i anledning både af mig ålagd skyldighet på boställs- och skatteinnehafwarnas samt deras fullmäktiges skrift- och munteliga andragande, [fol. 201v] ärna, at hos loflige Allmänningafwittringsrätten til ömt och rättwist öfwerwägende underställa at flere kronolägenheter, nemligen Bjärtmyran, Pålgårds-, Lundsgårds- och Gräsflolandet eller Fjärdingen kallad, med någre nyttningar ofwan landamäret, äro desse boställen och skattehemman uplätne från äldre och nyare tider, mot årlig afrad, utom en tract såsom skatte intil så kallade Halan, som icke ifrån berörde kronoafradsländ afskild är, utan endast emot angräntsande skattemän fast endast genom åsämjande, som ock under denna loflige rätts pröfwande beror.

Hwarförutan för Munsåker, Gisel- och Thorsgård welat egenteligen påstås, at ock Ho med des tillydigheter äro skatte och från desse hemman oskiljaktige; men som Ho icke är angräntsande, eller bewisas kan, at det annorlunda än som annan kronoäga, mot [fol. 202r] årlig afrad men icke skatteafgift blifwit lemnad til nyttjande- men icke äganderätten, efter dels wederbörligt tilstånd, såsom för Munsåker, och dels utan wisad laga utkomst för de öfrige, ehuru de deltagit i nyttningen och årliga afgiften, såsom genom ensidigt åsämjande och hwarjehanda tillfälligheter och förändringar, enligt loflige Häradsrättens protocoll den 18, 19 och 20 maji 1698, hwarest finnes, at Munsåkers förre innehafware och skatteägare nuwarande kronolänsmans Frisks faderfader i lifstiden erkändt, at Ho icke allenast ware krono, utan ock genom ett gammalt pergamentsbref af år 1500 och andre omständigheter styrkt, at der warit särskildt skattehemman, som sedermera genom ödesmål til kronan återfallit; och at Ho icke är skatte bewisas af det, at Munsåker, Gisle- och Thorsgård, i jemnförelse mot sine samfalte grannar äga sin fyllnad, om icke öfwer, [fol. 202v] uti hemägor och skogsslätter i den mon som hwar och en wisat större och mindre idoghet med upodling, som uplyses af nu skjedde upgifter och lägenheter; hwarföre anhålles, at loflige Afwittringsrätten täckes rättwisligen anse Ho för en Kongl. Maj:t och kronan tydeligast förwarad äga aldeles skild ifrån detta byelag såsom belägit på södra sidan om älfwen emot skattehemmanen Böle och Hamaren, samt Håsjö sokn, och hwarföre om des rätta sträckning och skilnad, icke nu lærer kunna sluteligen företagas, efvensom hwad angår så kallade Hoön til des äganderätt, hwarom twist är yppad enligt närlagde loflige häradsrättsprotocoll den 16 december 1766, och aldenstund icke någon ännu wist sin laga åtkomst til densamma, som likwäl nyttjas af särskilte bylagare hwilke i öfrigt eij hafwa någon [fol. 203r] ägoblandning i hem- eller utägor, särdeles som Konungens höge befallningshafwande redan för flere år tillbaka disponeradt Ho ödeshemman til nybygge, och höglöflige Kongl. kammarcollegium sådant bifallit, när allenast förrige innehafwarne ad interim blifwit bibehållne wid nyttjanderätten af wissa förmoner, men sielfwa målet för öfrigit til denne högtärade rätt hänskutit; hwaraf icke mindre *venerandi* consistorii fullmäktiges yppade begär, än Munsåkers med Thorsgårds och Gislegårds mäns äskade skatterättighet synes böra förfalla likasom af sig sielf, til denna lägenhet, som ock numera, i stöd af så högt som lagakraftwunnit förordnande, blifwit med både husbyggnad och upodling märkeligen påkostadt, så at den icke rimeligen kan räknas bland de kronoägor hwaraf skattemännen och förre innehafwarne, [fol. 203v] som welat och ännu likasom mot bättre wett söka

draga den undan Kongl. Maj:t och kronan, böra få sin fyllnad, om deras skatteskog och tilunder skulle pröfwat otillräckelige.

Dock at ock nu ifrågawarande boställsinnehafware och skattehemmans åboer eller ägare ej måtte sakna hwad de nödwändigt tarfwa, täckes loflige Afwittringsrätten finna, at de inom hägnaden hafwa wid gårdarna icke allenast mera åker utom nyristor, än dem efter skatten beräknas kan, utan ock flere lägenheter til både åker och slått, af samma godhet til öster och wäster nära intil gårdarna, likmätigt besigtning och befunde nye intagor och försök, af nämndemannen Jon Olofsson, bonden Magnus Jönsson i Nygården och torpare, samt flere, särdeles til hårdwallsslått, genom watuledning ifrån bäckarna som finnas i dälder mot [fol. 204r] lermoar; hwartil kommer, at tillräckelig skogsslått, fast icke af den bästa, finnas jemte mulbete på utmarken, hwarest ock slåtter kan både utwidgas och ånyo uptagas i synnerhet wid ån Halan, enligt kronolänsmannen Frisks och berörde Jon Olofssons der nedlagde arbete.

Af sådana och flere omständigheter påstås med all wördnad at Liens och des samfälte eller oskilde rågrannar samt boställen härstädes, måtte å norra sidan om Ragundaälfwen få sine ägor och skatteskog til laga nyttning, och särskildt afrösning til eller något öfwer Halan, samt i öfrigit hwad dem och ingen annan til slått och mulbete wid och öfwer gräntsen mot Ångermanland blifwit genom lagakraftwunnen häradsstyndom tillagdt; men det öfrige Kongl. Maj:t och kronan tilägnat och befordrat; efvensom at Ho til särskildt hemman än vidare anslås och bibehålles, [fol. 204v] med hwad dertil lydt och tilwinnas kan.

Men skulle efter herr landtmätarens uträkning och högädle herr härads höfdingens samt Rättens värdebesittares bepröfwande något brista emot skatten i nu upgifwen tillgång af foder så tyckes sådant härröra af detta års mindre wäxtelighet och underlåtna upodlingar från längre tider tillbaka, och kan hiälpas i anledning af 6§ denne högtärade rätts höge instruction, inom få år, dock så oftaberörde började nybygget på Ho må ock imedlertid få nödige slåtter och lägenheter til sin utkomst eller des fortsättjande, emedan aldrig någon skatteskillning är för Ho erlagd blifwit, sedan det i ödesmål förfallit.

Hwad i öfrigit af förnämligast *venerandi* consistorii fullmäktigen och för bostället Skogen blifwit andragit, som skulle de wara bristande mot sina [fol. 205r] byegrannar äro omständigheter som förmodeligen icke hithöra, om det ock skulle så werkeligen wara.

Ändteligen hwad beträffar de nu sluteligen framgifne documenter för Gisle- och Thorsgård, så bestrides at de uplysa något annat än hwad angår åtkomsten til nyttjande-, men icke äganderätten, och at Ho blifwit för krono ansedt; hwartil ock lägges eller kommer, at någre i jordeböckren uptagne afradspenningar och anteknad skinnskatt med deröfwer lemnad uträkning och bewis af herr kronobefallningsmannen och herr härads-skrifwaren i orten icke medföra någre laga skjäl om at Ho är til någon del skatte i warande innehafwarnes händer; men at Hoön är en tillydighet under Ho, uplyses och til någon del bestyrkes af Ragunda loflige tingsrätts protocoll den 23, 24, 26 martii 1708, hwilket nu blifwit in originali upredd, [fol. 205v] men en del af de öfrige i obewitnade afskrifter, som således kommer tillika med alt, under loflige Afwittringsrättens gunstiga bepröfwande, så at Kongl. Maj:ts och kronans höga rätt winnes jemte skattemännens bestånd.

Härjämte uptedde herr landsfiscalen Lundman Ragunda loflige häradsrätts protocoll den 16 december 1766, af innehåll, at herr fendriken Zacharias Berndt Arendt, såsom innehafware af Ho nybygge, hade sökt af förre innehafwarne derunder winna en i Ragundaälfwen liggande holma, kallad Homansön, den ägarne likwäl med urminnes häfd förswara; och har tingsrätten

sig utlåtit, at öfwer denna twist ej kunde dömas, innan någon wore förordnad Kongl. Maj:ts och kronans rätt derwid at bewaka.

För skattemän och boställshafware, såwäl som Ragunda [fol. 206r] prästegård, åberopades ytterligare, hwad dels munt- och dels skrifteligen anfördt är, särdeles i den omständigheten, som angår slåtternas otillräckelighet och skogsmarkens ganska karga och nästan aldeles odugeliga beskaffenhet.

Sedan i denna sak ej war något vidare at påminna, så blef **den 11 oktober** uträkningar på chartan gjorde, och utslag i denna sak författadt.

Den 12 oktober. *Samma dag* församlades åter i gästgifwaregården Munsåker de öfrige ämbetsmän och parter med nämndemännen Nils Andersson i Stugun, Håkan Eriksson i Håsjö, Olof Larsson i Näset, Lars Håkansson i Wästanede, Nils Pärsson i Österede, Salomon Daniellsson i Byen och Jon Larsson i Böle, med hwilka domaren öfwerwägade saken, hwarefter afkunnades följande utslag. [fol. 206v]

Allmäningsafwittringsrättens uti Jämtland dom, angående skogsskilnad för hemmanen Lien, Thorsgård, Skogen, Munsåker, Gislegård, Pålgård, Hammarsgård och Ragunda prästegård uti Ragunda sokn och tingslag, öfwer hwilka byar och hemman behörige undersökningar äro förrättade i september månad år 1757, och såwäl kronans ombudsman, landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman och regementsfullmäktigen för sergeantsbostället Skogen lieutenanten wälborne herr Eric Gustaf Liljesköld, samt det högwördige domcapitlets fullmäktig för Ragunda prästegård, comministern wälärewördige och höglärde herr magister Anders Jöransson Oldberg, som innehafware af berörde hemman enkepastorskan dygdädla fru Caisa Greta Åström; [fol. 207r] kronolänsmannen wälaktade Haqvin Frisk för des skattehemman Munsåker; Måns Olofsson, Gustaf Ingemarsson och Olof Olofsson i Thorsgård; Nils Andersson och landbonden Elias Borg i Skogen; Gulik Olofsson och Anders Eriksson i Gislegård; Jon Olofsson, Salomon Olofsson och Håkan Olofsson i Pålgård; samt Magnus Jönsson och Vincents Andersson i Nygården jemte Jon Ingemarsson och Gustaf Olofsson i Lien, ytterligare hörde blifwit, samt deras påståenden och erhindringar giort, afsagd på afwittringstingsstället Munsåker den 12 oktober 1770.

Allmäningsafwittringsrätten har ej allenast af förekomna handlingar och af deröfwer förrämnde hemmansägore uprättade geometriska charta, samt genom hållen syn och besigtning, [fol. 207v] utan ock af hwad byemännen sielfwe upgifwit; samt de, tillika med kronans ombudsman, såwäl som regiments- och consistoriifullmäktige, anfördt och påstått, giordt sig om denna sak noga underrättad, och funnit, at hemmanen i Lien, Thorsgård, Skogen, Munsåker, Gislegård, Hammarsgård och Ragunda prästegård hafwa med hwarandra samfäld skog och utmark, som ifrån de af hemmansbrukarne nyttjade kronoafradsländ Bjertmyreskogen, Lundsgårdslandet, Pålgårdslandet, fäbodewallen wid Ångermannagräntsen, Runmyrorne och Gräsflon icke är laglige eller med rå och rör afskild, så at desse hemman bestå tilhopa af tretijotwå och sju adertondedels tunneland eller $5 \frac{43}{108}$ -dels gårdemantal med ethundradeåt-tatijonijo daler 25 öre *silfwermynt* årlig ränta, utan förmedling; warandes alla gårdarna gamla skattehemman, [fol. 208r] förutan Ragunda prästegård och sergeantsbostället Skogen.

Berörde hemman hafwa ock, efter det för Rätten nu gjorde upgifwande, tilsammans öppen åker til fyratijosex tunnors årligit utsäde, hwartil jordmonen består för Liens byemän af sandmylla, som är blandad på somliga ställen med lera, och på andra stycken med sand och stenklapur, samt har botn af samma slag, men för Ragunda prästegård och de öfrige hemman, som räknas hörande til den så kallade Kyrkoslätten, består åkerjorden til större delen af hård

lera med lerbotn, som på några ställen är mycket wåt och swår at hålla watnfri, med botn af samma slag, men på några stycken är sand och sandmylla med lösare botn, hwilka jordarter fördenskull, och i anseende til deras afkastning i medelmåttig årswäxt, synes närmast passande för Liens by til den tridje, men [fol. 208v] för de öfrige hemmanen til den andra graden uti skatteläggningssystemet för Jämteland.

Slåtter hafwa desse hemman, enligt ägarnes och åboernes til Rätten nu ingifna förteckningar, til tuhundradetjugu och fem tolftefels lass hårdwallshö, etthundradesextijofyra och ett halft lass hästehö, samt etthundradetijo och siu tolftefels lass starrfoder; hwarwid märkes, at med lass här förstås sådana skrinkor, som wintertiden kjöras med en häst, och at af starrslåtterne en del eller några myror slås hwart år, men de öfrige trädas hwart annat år, och således utgiöra de allenast hälften af det för dem upgifne lassetal.

Utom sådana nu för tiden brukbara slåtter, finnas jemwäl några lägenheter til nya slåtters upodlande, dels närmare intil gårdarna och dels längre bort på skogsmarken, ehuru större delen deraf icke utan drygt och kostsamt arbete kan i [fol. 209r] stånd sättjas; men den tilökning af årlig höbergning, som hemmanen kunna i framtiden winna antingen igenom nya slåtters uparbetande, eller dermed, at de gamla warda uprögde och til kanterne utwidgade, har Afwittringsrätten icke kunnat på någon säker grund til wist lasstal utsätta; efwensom en del byemän sielfwe medgifwit, at sådana slåtter och lägenheter dertil, som de icke sielfwe nyttja, utan äro lemnade til dragoner och torpare, ej eller äro uti förteckningarna beräknade, hwarjemte genom hållen syn är utrönt, at på ett och annat ställe kunnat wara misstag på foderslagen, så at det ena, i stället för det andra, blifwit upfördt.

Med den wid ofwanberörde hemman befintelige höbergning, tilhopa med halmfodret, samt löf, bark, skaf och granris, hwilka delar efwen warda här å orten brukade til hiälp [fol. 209v] och besparing i utstillningen, blifwa, efter hemmansåboernes upgifwande för alla gårdarna tilhopa födde tjugunijo hästekreatur, etthundradetjugutre mjölkkor, sextijofyra ungnöt och trehundradetretton småfäkkreatur, hwarunder får och getter begripas.

Widare har Afwittringsrätten funnit, hwad skog och utmark för dessa byar angår, at den på norra sidan om älfwen, men inom Jämtlands gränts, innehåller en rymd af tretijotrij tusende trijhundradeåttatijo tunneland, hwarunder hemägor, slåtter, siöar, floar och berg jemwäl äro inräknade, och at denna mark, til en stor del består af bergaktigt och stembundit land, samt tillika mycket backigt, och fördenskull rätt swårt at öfwerfara både med foder och med det, som fordras af träwerke til såg- och husbyggnadstimmer, samt annat [fol. 210r] gårdsfång, hwaraf likwäl finnes nödig tilgång; så ock at mulbetet är swagt i synnerhet nära intil gårdarna, för hwilken orsak byemännen jemwäl på flere ställen inrättat fäbodas til sommarbete för deras boskap, och dertil såwäl som til slåtteland, nyttjas de här frammanföre nämnde kronoafradsländ, tillika med ödesbölet eller afradsländet Ho på södra sidan om Ragundaälfwen, hwilket ock allena är igenom berörde älf och andra byars deromkring liggande ägor aldeles afskildt ifrån dessa hemmans områden i skatteskog och dermed sammanblandade kronoafradsländ, i anseende hwartil kronans ombudsman jemwäl påstått förnämligast, at Ho ödesböle måtte til kronans bästa förmon användas til ett nytt hemmans inrättande.

I öfrigt wisa de hållna undersökningar, [fol. 210v] at til hemmanen i Lien och de flere, som komma under namn af Ragunda Kyrkoslätte, icke finnes djur- men litet fogelfänge och något fiske uti Ragundaälfwen, samt de på skogsmarken liggande siöar Eldsion och Digersion, dock icke til nödigt husbehof. Ingen såg eller lägenhet til des anläggande gifwes på dessa byars ägor, men mjölqwarnar hafwa de til husbehofs nyttning; och består deras näringsfång i åkerbruk och boskapsskjötsel, samt en så sparsam hushållning med skogen, at den kan tåla någon försälgning af träwerke til kronoutskyldernes afbördande.

Detta, med hwad mera undersökningsinstrumenterne, jemte flera handlingar, widlöftigt innehålla, eller eljest funnit och anfördt blifwit, har Allmänningsafwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit.

Och aldenstund Liens och [fol. 211r] Ragunda prästegård, samt flere til Kyrkoslätten hörande hemmans skatteskog icke är med rå och rör eller på annat lagligt sätt skild ifrån tilgränsande kronoafradsländ, hwadan, til följe af 4§ uti den för Allmänningsafwittringsrätten utfärdade instruction den 15 martii 1770, det tilkommit Rätten at, så i hemägor och slått, som i skog och utmark, tildela dessa hemman så mycket, som emot deras skatt och behof rätteligen swara kan; til utrönande hwaraf, i synnerhet hwad angår slåtterna, såsom til en del af swag art och uppå skogsmarken dels inom och dels utom landsgränsen widlöftigt kringspridde, Afwittringsrätten icke kunnat finna säkrare grund, än af de kreatur, som här blifwa födde, öfwer fem hästar och wid pass tjugutre mjölkkor för hwart mantals eller hwarje sex tunnors skatt, utom ungnöt och småfäkreatur, [fol. 211v] som ock fulleligen swarar emot hwad skattelägningsmetoden för Jämteland utsätter; för den skull och emedan oftaberörde byars skogsmark är ganska oländig, beswärad med sten och berg, samt för den orsaken jemwäl litet wäxtelig, i anseende hwartil Rätten icke kunnat beräkna den högre, än til hälften emot dugelig mark, ty pröfwar Allmänningsafwittringsrätten skjäligt at, utom hwad desse byemän, efter domfäst förlikning, nyttja öfwer gränsen och inpå Ångermanland, tillägga dem en rymd af tjugunijotusende fyrahundradefyratjofem tunneland, hwart tunneland räknadt til fiortontusende quadratalnar, hwilken tract begripes inom de på chartan utsatta skiljemärken och rålineer, på sätt, som här nedanföre förmålas skal, men öfwerskottet, som består i en kil til wästra kanten om tretusende nijohundradetretjofem [fol. 212r] tunneland, warder härmed för krono förklaradt, byemännen likwäl efterlåtitt, i stöd af 6§ högstberörde instruction, at de häruppå nyttjade gamla slätter behålla i åtta års tid, eller til och med 1778, på det de måge i medlertid kunna å egen mark slått i stället upodla.

De ägor, samt den skog och utmark, som efter detta Afwittringsrättens utslag komma at tilhöra Liens byemän och samtelige innehafwarne af hemmanen uti Ragunda kyrkoslätt, jemte prästegården, äro belägne inom följande märken, skiljetekn och emellan dem updragna lineer: början skjer wid Ragundasjön och det så kallade Medskogsrå, som är soknemärke emot Forss, och går derifrån til Halahällsrå i Ellsion, vidare til Biltjärnsbäcken, såsom efwen erkändt sokneskilnadsmärke, och derifrån til landskapsskilnaden emellan Jämteland och Ångermanland i en punct deruppå, som ligger nijotusende siuhundradesex alnar söderut [fol. 212v] ifrån ett i samma landskapsskilnad och i den linea, som är dragen rätt fram emellan Tolleråsen och Kjälsjön antagit märkesställe uti Kjälsjön, eller den del deraf, som kallas Fjärdingen, hwarifrån landskapsskilnaden följes tijotusende tvåhundradetjugufyra alnar til en deruti teknad punct, hwarest blifwer knä, som ställer denna skatteskogslinea wid pass i sudwäst ända ned til Ragundaälfwen, och det ställe deraf, som blifwit wederbörligen erkändt för skilnad emellan hemmanen i Kyrkoslätten och byen Gewåg, samt består nu för tiden i en furustubbe wid en slått kallad Rasan; och ifrån sidstberörde märkesställe eller stubbe går skilnaden för de nu afwittrade hemmanens ägodel just efter Ragundaälfwen och förra wanligheten intil förstnämnde märke Medskogsrådet.

Den behållning, som, efter föregående dom och til utsatte tunnelandstal på denna [fol. 213r] sidan tilhörer kronan, ligger således emellan den härnäst frammanföre beskrifna linea ifrån en tagen punct af landsskilnaden ned til Ragundaälfwen och den för hemmanen i Gewåg warande skogsskilnad på denna sidan, nemligen ifrån furustubben wid Ragundaälfwen och derifrån rätt fram til Halstaänge och en der stående torr rask eller furu på södra sidan om Halån just i stranden, hwilken är för skiljemärke teknad, och derifrån rätt fram i samma wäderstrek alt til skilnaden emellan Jämteland och Ångermanland.

Och beträffande det på södra sidan om Ragundaälfwen belägne ödesböle eller afradsländ, Ho kalladt, hwilket ifrån byemännens öfriga hemägor aldeles afskildt är, och med dem ingen gemenskap hafwer, så ehuruwäl innehafwarne deraf icke med jordebok, skatteläggning eller andra lagliga skjäl gittat styrka, at det til hela sin widd, och förnämligast at alle de derå befintelige [fol. 213v] slätter, äro under deras hemmans skatt och ränta inbegripne; dock likwäl,

och som deras slätteägor icke desutom funnits emot skatten swarande, thy pröfwar Afwittringsrätten skjäligt och 8§ i 1770 års instruction likmätigt, at deraf tildela dem så mycket, som för dem annars brista skulle, och således at bibehålla dem wid nyttningen af en widd til trijhundradeåttatijotwå tunneland, hwarinom de äga största delen af deras slättehäfder på detta ställe. Och derefter blifwer det öfriga af Hoägan, nemligen ettusendefemhundredesextijofyra tunneland, ansedt som kronan tilhörigt, hwilket til nybygge hälst användas må, och uparbetas til så stort skattetal, som af denna behållning, med tilhiälp af någon kronodel norr om Ragundaälfwen, blifwa kan.

Den tract af Ho ödesböle, som förre innehafwarne, enligt detta utslag, fått behålla, [fol. 214r] blef uppå den öfwer samma äga författade charta genom updragna lineer utmärkt, och tager sin början uti lineen, som går emellan södra märket på Fiskberget rätt fram til Lillberget ettusendefemhundredefyratijosex alnar ifrån sidstnämnde märke, och sträcker sig så twärt öfwer Ho afradsländ intil lineen, som löper emellan Trätmyrberget och Ragundaälfwen, och i berörde linea stannar ettusendefyrahundredefemtijotwå alnar ifrån Trätmyreberget, men följer annars ifrån den i sådan linea utsatta punct ej allenast til Trätmyreberget, utan ock derifrån efter strecket, som går emellan berörde berg och Bollsiöberget, til en på berörde linea utsatt punct twåtusende femhundredetjugufyra alnar ifrån märket på Trätmyreberget, då skilnaden [fol. 214v] för byemännens behållning åter går twärt öfwer Hoägan til en punct, som blifwit teknad i lineen emellan Fiskeberget och Lillberget, hwilken punct ligger ifrån det förstnämnde kännemärket femtusendeåttatijofyra alnar, och samma alntal utgiöra således längden af byemännens behållning på denna sida. Och skal, til följe af 2§ uti 1770 års instruction, öfwer de här frammanföre utsatta skilnader behörig rörläggning af Allmäningsafwittringsrätten framdeles förrättad warda.

I öfrigt och som oftanämnde hemmans innehafware kunna efter detta Rättens utslag, der det icke af wederbörande Lagmansrätt ändradt warder, wara försäkrade, at den mark, som dem nu tildömd blifwit, icke skal på ett eller annat sätt blifwa förminskad, samt at de ägor och nytningar af åker, nyland, slått eller hwad det hälst wara [fol. 215r] må, som inom förrberörde tract upodlas och förbättras, skola aldrig blifwa med någon särskild skatt eller tunga belagde; ty åligger det byemännen, til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningabalken* samt Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734 och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, at så sparsamt och försiktigt handtera den hemmanen tilhörande skatteskog, at den ej, til Kongl. Maj:ts och kronans, såwål som gårdarnas skada och saknad i framtiden blifwer utödd; til förekommande hwaraf, enligt 8§ i 10 *Capitel byggningabalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, de äro skyldige, at först taga til wedbrand de på denna skogsmark til myckenhet befintelige windfällen, torra trän, qwistar och stubbar, innan friska träd dertil bleckas eller fällas. Likaledes äro desse byemän likmätigt 6 och 7 §§ i 1770 års instruction för Afwittringsrätten, förpliktade, at til lägder och slätter uparbete [fol. 215v] de lägenheter, som kunna wara befintelige nära intil gårdarna, så ock at efter hand förbättra mulbetet medelst des uprensande och beteshagars inrättande.

Emot detta utslag hafwa fru pastorskan Åström för Ragunda prästegård; länsmannen Haqvin Frisk; Anders Eriksson och Gulik Olofsson i Gislegård; Jon Olofsson och Salomon Olofsson i Pålgård; Nils Andersson i Skogen; Gustaf Ingemarsson, Måns Olofsson och Olof Olofsson i Thorsgård; jemte regimentsfullmäktigen för sergeantsbostället Skogen; samt Magnus Jönsson i Nygården med 24 [öre] *silfwermynt* wädjat under wälloflige Lagmansrätten, der saken altså wid nästkommande års lagmansting med Jämteland och Medelpad fullföljas bör, om wadet någon werkan äga skal.

Likaledes har kronans ombudsman herr landsfiscalen Lundman i laga tid wad anmält; hwarom bewis meddelat warder. Äfwenledes venerandi consistorii [fol. 216r] fullmäktig herr magister Oldberg för Ragunda prästegård.

År 1770 den 12 oktober blef, til underdånigste följe så af Hans Kongl. Maj:ts nådiga förordnande i 36§ af resolutionen på allmogens allmänna besvär gifwen den 7 juli 1752, som den för Allmänningsafwittringsrätten i Jämtland utfärdade instruction den 15 martii 1770, skogs- och allmänningsafwittring för byarna GEVÅG OCH KROKVÅG i Ragunda sokn och tingslag, företagen af undertecknad härads höfdinge med nämndemännen Kristian Olofsson i Pålgård, Elias Jönsson i Ede, Olof Larsson i Näset, Esbjör Nilsson på Hammaren, Lars Håkansson i Wästanede, Håkan Eriksson i Håsjö och Magnus [fol. 216v] Jönson i Nygården; närvarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Pehr Björnlind, samt, såsom kronans ombudsman vice landsfiscalen högaktade herr Pehr Ersson Lundman, efter Konungens höge befallningshafwandes förordnande den 5 nästledne september. Härwid instälte sig, efter behöriga kungörelser, ej allenast Anders Andersson, Swen Olofsson, Pål Pärsson, Olof Pärsson och Pär Olofsson i Gewåg, samt Nils Olofsson, Olof Johansson och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg, utan ock Nathanael och Johan Olofssöner i Krångede, samt Pär Andersson och Jon Nilsson i Ammer, hwilke innehafwa några ägor wid byen Krokqwåg. [fol. 217r]

Sedan ofwanbemälte Rättens ledamöter, embetsmän och parter woro församlade i byen Gewåg, så uplästes först Allmänningsafwittringsrättens öfwer denna by hållne undersökningsprotocoll af den 1 och följande dagar i oktober månad år 1757, hwaraf såwäl som af den för Ragunda Kyrkoslätta den 28 i denna månad hållna ransakning, samt Afwittringsrättens protocoll wid undersökningen om Kråkwågs bys ägor och utmark den 5 oktober 1757, Rätten fick, hwad gräntsorna för Gewågs by angår, den kunskap, at de äro klara och ostridiga såwäl på östra sidan emot Ragunda Kyrkoslätta, som på wästra sidan emot byen Kråkwåg; men på den kanten, som stöter emot kronans afradsländ Halasiö- och Kjälllandet är ingen laglig skilnad.

Den 13 oktober [fol. 217v]. *Samma dag* ingåfwo Gewågs byemän til Afwittringsrätten förteckningar på de slätter som de skola nu för tiden berga under deras gårdar. Och wid dessa förteckningars jemnförande med den af landtmätaren ädle och högaktade herr Eric J. Mellin år 1756 uprättade charta öfwer Gewågs bys ägor, fants, at åtskillige af de nu angifne slättelägenheter icke äro på berörde charta tecknade; efvensom skilnaden emellan byarna Gewåg och Kråkwåg ej eller blifwit å berörde charta utsatt; skolandes sådan rågång likwäl den tiden warit erkänd och ostridig, ehuru den sedermera wid 1757 års undersökning, såwäl som genom en af Ragunda loflige häradsrätt den 16 december 1766 stadfästad förlikning blifwit til sina skiljetekn tydeligen utsatt, så at den bör taga sin början ifrån så kallade Matputten wid stora älfwen och sedan gå norrut til Grubban [fol. 218r] och vidare til Högforssen, hwilken linea genom berörde förening af år 1766 är ytterligare förklarad på det sättet, at Grubban skal wara i sågdammen, samt at Jerilån skal hållas för skilnad til Högforssen eller så långt deras ägor sammanstöta.

De af Gewågs byemän ingifna förteckningar på slätt och höbergning finnes lydande som följer [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form]:

Uptekning på slätterna för Olof Pärsson i Gewåg. Slätternas namn:

Åkerhö 12 hå; Hänåswallen 2 hå; Halsiöwallen 4 hå; Döwiken 3 hä; Ammersänge 3 st; Gerelsön 1 st; Råstänget 1 st; Hammarsön 2/3 st; Bäckeqwilänge 5 hä och 3 st; Sjösbäcken 1 hä; Dröckjesbäcken 2/3 hä; Mökemyran 4 st; Siåsmyrn 1 st; Wästmyran 4 st; Lillmusa 2 st; [fol. 218v] Trunuflon 5 st; Österhalan 3 st; Storflon 6 st; Wägersiöflon 6 st; Stenmyran 2 st; Åbbortjärnflon 2 st; Halasiöbäcken 5 hä.

Summa 18 hå; 14 ²/₃ hä; 43 ²/₃ st.

Gevåg N:o 2 Anders Andersson

Åkerhö 7 hå; Hänåswallen 2 hå; Halsiöwallen 3 hå; Lokmyran på Ammers slätt 6 hä; Bäckeqwilänge 3 hä; Qwarnån 1 hä; Karistranna på Råfsänget 3 st; Gerilshufwud 1 st;

Gerelsön 1 hä; Siåsmýran 1 st; Mökelymyran 6 st; Stormusa 2 st; Musdrolet 2 hä; Trunuflo 8 st; Trunuflobäcken 1 st; Norrtrunuflobäcken 1/3 st; Siöändmyran 2 st; Gråjonke 2 st; Halsiöbäcken 2 st; Wäst med Halan 1 hä; Storflo 6 st; Wägersiöflo 6 st; Wästmyran 2 st; Österhalan 3 st.

Summa 12 hä; 14 hä; 45 $\frac{1}{3}$ st. [fol. 219r]

Gevåg N:o 3 Swen Olofsson

Åkerhö 16 hä; Djupdalswallen 2 hä; Norrbowallen 5 hä; Räfsänget 4 hä; Slättmyrbäcken 6 hä; Råndrolet 1 hä; Susmyran 4 st; Halänget 4 hä; Bostugbränna 2 hä; Stormyran 16 st; Ladumyran 5 st; Öfwerstormyran 1 st; Nissemyran 4 st; Grankälen 12 hä och 3 st; Gräslanna 4 hä och 2 st; Runflo 4 st.

Summa 23 hä; 33 hä; 39 st.

Gevåg N:o 4 Pål Pärsson

Åkerhö 6 hä; Hänåswallen 2 hä; Halsiöwallen 4 hä; Slättmyrbäcken 5 hä; Ängesbäcken 3 hä; Qwarnån 1 hä; Räfsänget 6 hä; Husbäcken 1 hä; Sjäsmýran 1 $\frac{1}{2}$ st; Millestmyran 1 $\frac{1}{2}$ st; Mökelymyran 4 st; Hänåsdrolet 1 st; Österhalan 3 st; [fol. 219v] Mökelymyrdrolet 1 $\frac{1}{3}$ hä; Lillmusa 2 st; Stormusa 2 st; Troneflo 8 st; Halsiöbäcken 5 hä; Storflo 6 st; Wägersiöflo 6 st; Millestmyran 1 st; Måssamyran 3 st; Döwiken 3 hä; Ammersänget 2 hä.

Summa 12 hä; 26 $\frac{1}{3}$ hä; 39 st.

Gevåg N:o 5 Pär Olofsson i Kråkwåg

Åkerhö 5 hä; Hanåsen 3 hä; Halsiöön 3 hä; Stenmyran 3 hä; Prästön 1 $\frac{1}{2}$ hä; Öst på Räfsänget 6 hä; Gerilshufwud 1 hä; Gerelsön $\frac{1}{2}$ hä; Qwarnån 1 hä; Mökelymyran 6 st; Mökelymyrbäcken 1/4 hä; Stormusa 4 st; Musänge östanföre 2 hä; Wästermusänget 3 hä; Nymyrbäcken 3 hä; Nymyran 2 st; Troneflo 8 st; Fyrpjälmyran 1 st; Halflo 1 st; [fol. 220r] Wid Halan öfwer runet (?) 21 hä; Ytterhalan 2 hä; Gråjonke 1 st; Wägersiöflo 1 st; Halsiöråkan 2 hä.

Summa 11 hä; 49 $\frac{1}{4}$ hä; 27 st [verkar inte stämma helt].

Ofwanstående förteckningar blefwo i Rätten upläste och wederbörligen widkände; hwarjemte Gevågsboerne angåfwo, at de nu för tiden hafwa så stora utsäden, och foder för så många hästar och andra kreatur, som följer: Swen Olofsson sår årligen fem och en half tunna, då halfwa åkren trädes, föder tre hästar och somliga år en fola, fjorton mjölkkor, siu ungnöt och fyratijo småfäkreatur; Anders Andersson sår hwart år 3 $\frac{1}{2}$ tunna, föder två hästar och en fola, nijo kor, fem ungnöt och tjugufem småfäkreatur; Pål Pärsson har årligit utsäde til tre och en half tunna, foder för två hästar och en fola, tijo kor, sex ungnöt, och tjugu småfäkreatur; [fol. 220v] Olof Pärsson sår fyra och en half tunna, föder tre hästar, tolf kor, sex ungnöt och tretijo småfäkreatur; Pär Olofsson har årligit utsäde til tre och en half tunna, foder för två hästar, tijo kor, fyra ungnöt och tjugu småfäkreatur. Likaledes har Pär Andersson från Ammer härstädes öppen åker til en half tunnas årligit utsäde.

I anseende til felande rålinea emellan Gevågs och Krokvågs byar, såwäl som dertil, at flera af begge byarnas slätter sagnades uppå 1756 års affattning, hwilket förmodes hafwa härrördt af en annan och särskild methode af herrar afwittringslandtmätarne då brukelig, och icke lika med den noggrannhet, som, efter 1770 års instruction fordras, fann Afwittringsrätten på byemännens begäran, nödigt anmoda herr landtmätaren Björnlind at på samma [fol. 221r] charta tillsättja såwäl den felande byskilnaden, som flera omständigheter, dem han nu möjeligen utkomma kan.

Den 14 oktober war söndag.

Den 15 october. *Samma dag* företog sig Allmänningrätten at syna och pröfwa Gevågs byemäns upodlingslägenheter til åker och slått, och det ej allenast nära intil gårdarna utan ock längre bort på utmarken; och derwid fants, at desse hemman hafwa ymnig tilgång på åkerjord af samma art och beskaffenhet, som deras nuwarande öpna åkrar, nemligen mästadels hård lera med lerbotn, och allenast på få bitar någon sandmjäla.

Kronofullmägtigen förmente, at af de här befintliga starr- och jämna lermoar, hwilka ock redan til en del blifwit af Gewågsboerne afrögde, kunna inrättas legder til höbergning, såsom på flera ställen och nästan öfweralt uti andra soknar af Jämteland, och hwarigenom byemännen kunde för framtiden undgå den altför kännbara swårigheten [*fol. 221v*] at tillita swaga skogsslätter, som äro ibland 2 à 3 mil aflägsne ifrån gårdarna. Men häremot inwändes at denna jordmon ej skal wara bördig til gräswäxt, ehuru man söker förbättra den medelst rödning och barrskogens borthuggande, utan skal endaste medlet til gräswäxtens förökande å denna mark, bestå deruti, at jorden ristas och upplöijas, samt förses med gödsel, och någon tid hålles til öpen åker, men sedan lägges igen til nyland, hwarefter den ändå allenast i några år skal bära gräs til någon ymnighet. Och skal, i brist af tilräckelig gödning, detta sättet ej annorledes, än med några små bitar kunna verkställas. De på utmarken warande myr- och skogsslätter kunna til någon del bättras och til bergningen ökas dermed, at de uprödjas och til kanterna utwidgas, men än mer derigenom, at de frias från tramp och boskapsbete, hwarefter märkelig skada syntes.

Dessutom finnes här och der på utmarken dels närmare och dels längre bort några lägenheter til nya slåtters [*fol. 222r*] upodlande, särdeles i dälдер och wid sidorna af några bäckar; dock woro sådana tilfällen ej af särdeles värde eller af den beskaffenhet, at den tilökning i höbergning, som gårdarna kunna dermedelst winna för framtiden; kan af Rätten utsättas til wist lassetal.

Byemännen medgåfwo sielfwe, at några slåttestycken, som warda brukade af de til byen hörande torpare och dragoner, icke blifwit alle beräknade och upgifne ibland dem, som skattemännen nyttja; efvensom en del af deras nyristor icke äro under årliga utsädet inbegripne, emedan de icke skola just wara ämnade til ständigt säde wid gårdarna.

Den 16 october. *Samma dag.* Enär Afwittringsrätten sökte inhämta all möjelig underrättelse om beskaffenheten af gårdarna i Kråkwåg och deras ägor, såsom i särskildt byelag liggande, så uplästes först Allmänningafwittringsrättens deröfwer hållne undersökningsprotocoll [*fol. 222v*] den 5 och följande dagar i october månad år 1757; hwarjemte den öfwer samma by uparbetade charta närmare skärskådades, då det fants, at gräntseskilnaderne omkring Kråkvågs by äro aldeles ostridige och erkände såwäl på östra sidan emot byen Gevåg, som på wästra sidan emot byen Ammer, då Ragundaälflen utgör en oryggelig gränts på den södra kanten; men på norra kanten, der kronans mark och afradsland tilstöta, finnes ej någon skilnad.

Kråkvågs byemän ingåfwo förteckningar på de slåtter, som denna tiden warda under deras gårdar nyttjade, och härefter nämnde finnes [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hä), hästhö (hä) och starr (st) som här återges i komprimerad form*]:

Uptekning på det foder som detta år är bergat på hemmanet N:o 1 i Krok-wåg af åboen Nils Olofsson:

Hemma i åkren hårdwallshö 5 hä; Ängesfoder i åkren 4 ½ hä; Lillmyrbäcken 2 hä; Klädesbäcken 1 hä; Husrån 4 ½ hä; [*fol. 223r*] Nästmyrbäcken 1/2 hä; Nästmyrhalsen 1 hä; Gamla Bomyran 3 st och så mycket trädd til nästa år 3 st; Traneflon 7 st och så mycket trädd til nästa år 7 st; Wid Qwarnån Storholmen 1 hä; Mårtenholmen 1 hä; Öhn 3/4 hä; Björkstranden 1/2 hä; Hammarsön 1/4 hä; Storänge upsin Ammersån 1 hä; Nyänge 2 hä; Ytterststranden 1 hä.

På Storfloskogen: Warf 1 hä; Fäbodewallen 9 hä; Nydrolet 2 hä; Starr på Storflon 12 st och träd till nästa år 12 st.

På afradslandet: Wid Manlössjön 3 st och träd på Nyfloarna till nästa år 6 st; Östra Döwiken 1 ½ hä; På Selslandet 1 hä.

Summa 14 hä; 22 hä; 53 st.

Krokvåg N:o 2 Olof Johansson

Hårdwallshö i ägorna 4 ½ hä; Ängesfoder i åkren 3 hä; [fol. 223v] På Räfsänge 4 ½ hä; På ön 1 ½ hä; Björkstranden 1/2 hä; Långmyran 2 hä; Nymyran 2 hä; Dalsbäcken 1/2 hä; Lillbäcken 4 ½ hä; Klädesbäcken 1 hä; Giäddtjärnbäcken 3 hä; Klöfvingmyran 1/2 hä; Öflättet 1 hä; Lasstranden 1 hä; Gamla fäbodewallen 2 ½ hä; Hammarsön 1/4 hä; Traneflon 12 st och träd till nästa år 7 st; Bomyran 2 st och träd till nästa år 1 ½ st

På afradslandet: Bowallen wid Giäddwatnen 6 hä; Wid Manlössjön 7 st; Nya upodlings-slätter wid Halån 8 hä; På Nyfloderna 4 st och träd till nästa år 8 st.

Summa 13 ½ hä; 31 ¾ hä; 40 ½ st.

Än tillkommer Lemtjärnbäcken 5/6 hä.

Krokvåg N:o 3 Jon Nathanaelsson

Hemma i åkren 5 hä; Änges- och bäckfoder 2 ½ hä; Lillbäcken 3 hä; [fol. 224r] Annersbäcken 2 ½ hä; Mårtenbäcken 1/4 hä; Långmyran 1 hä; Grubbänge 1/2 hä; Skafdal-
en 1/4 hä; Giäddtjärnbäcken 1 ½ hä; Hoån 1/2 hä; Urmåsaänge (?) 1/2 hä; Gamla fäbo-
dewallen 2 ½ hä; Bobäcken 1/2 hä; Wid Qwarnån Storholmen 1 hä; Långstranden 1/2
hä; Kjålsstranden 1/2 hä; Wid Giäddtjärnen 2 st och till nästa år träd 2 st; Wästjärnen 1
st; Watbergmyren 1 ½ st; Tranuflon 6 st och träd till nästa år 6 st.

På afradslandet: Gäddwattbowallen 4 hä; Wid Manlössjön 7 st; Ny upodling wid Halån 4 hä; På Nyfloarna 4 st och träd till nästa år 6 st.

Summa 11 ½ hä; 19 hä; 35 ½ st.

Til utrönande om hemmanen i Kråkvåg är något förbättrade sedan år 1757, då undersökning öfwer dem är hållen, lät Rätten byemännen upgifwa huru stora utsäden de nu för tiden hafwa, och huru många kreatur för [fol. 224v] hwardera gården födas kunna. Således angaf Nils Olofsson, at han på ena hälften af sin åker, då den andra hälften ligger i träde, sår tre och tre-fjerdedels tunnor, så ock at han föder två hästar, nijo mjölkkor, fyra ungnöt och tjugu små-fäkreatur. Olof Johansson har årligt utsäde til fyra tunnor, foder för två hästar, tijo kor, fem ungnöt och tjugufem småfäkreatur. Jon Nathanaelsson sår två och trifjerdedels tunnor, föder två hästar, siu kor, fyra ungnöt och sexton småfäkreatur, hwarunder får och getter äro be-gripne.

De upodlingslägenheter, som finnas nära omkring byen Kråkvåg blefwo efwen besedde, då det fants, at här icke är brist på tilfällen at uptaga ny åker af just samma jordmon, som by-ens öfriga åkrar, nemligen dels wåt lera, som tarfwar tilräckelig dikning, och dels lösare samt torrare art af sandmjälblandning; och hafwa efwen [fol. 225r] Kråkvågs byemän i synnerhet Olof Johansson, giort mycken flit och kostnad at uptaga ny åker sedan undersökning af Rätten år 1757 hållen blef.

Inom Kråkvågs by och des områden hafwa Jon Nilsson i Ammer, samt Nathanael och Johan Olofssöner i Krågedede, tillika med Nils Olofsson i Kråkvåg, särskilda andelar, såsom parter af den så kallade Jon Simonslotten i samma by; och de åkerstycken som tilkomma be-mälte innehafware af sådan särskild hemmanslott, ligga i flere små skiften tilhopa med Kråkvågsboernes åkertegar, hwilka icke eller äro i storskift delade. Ibland dem, som inom Kråkvågs by äga del i Jon Simonssons lott, har Jon Nilsson i Ammer wäl brukat och häfdat sin anpart, samt i denna höst dertil giort nyristning til åkrens utwidgande.

Afwittringsrätten synade jemwäl de upodlingstillfällen af slätter, som kunna [fol. 225v] gifwas uppå den af Kråkwågs byemän brukade skogsmark, och fann, at några lägenheter til nya slätters uparbetande äro här och der på skogsmarken befintelige af den beskaffenhet, at de kunna afrödjas och uparbetas, särdeles i dälder och bredewid eller i kanterna af några små bäckar, dock ej af särdeles värde eller betydelighet; hwarjemte de gamla skogsslätterna kunna något förbättras medelst rökning och rensning, samt derigenom, at de til kanterna ut-huggas.

Den tilökning i höbergning, som gårdarna i Kråkwåg kunna för framtiden winna medelst de här före anslagna förbättringar och nya upodlingar, kunde Afwittringsrätten likwäl icke med någon säkerhet til wist antal utsättja; efvensom byemännen sielfwe medgåfwo, at icke just alla slättebitar, som warda nyttjade af de til byen hörande torpare och dragoner, torde [fol. 226r] wara på deras nu ingifna slätteförteckningar upförde.

Den 17 october. *Samma dag.* Til utrönande af den omständighet, huruwida de andelar af så kallade Jon Simonssonslotten i Kråkwågs by, hwilka nyttjas af främmande byemän i Krångede och Ammer, äro med särskild skatt belagde, och i grund deraf, böra njuta delaktighet i skog och utmark, eller om de blott äro at anse som utgiordar inom hank och stör, tilsades innehafwarne deraf, at i den delen upte nödige bewis.

För Nathanael och Johan Olofssöner ingafs deruppå bewitnad utdrag af Jämtelands fögderies jordeböcker, af innehåll, at uti en jordebok uprättad på 1640:de åratalet finnes för Nathanael Jonsson i Krångede införd tre tunnelandsskatt i berörde by, hwarföre den tiden räntan bestigit til 2 daler 13 [öre] 12 penningar silfwermynt, och för Kråkwåg 1 tunneland, hwars afgift uptages [fol. 226v] under titul af landsskild til 18 öre samma mynt. Och efter den tiden finnes hemmanet N:o 1 i Krångede uti alla de följande årens jordeböcker uptagit til fyra tunneland, hwaraf skatten eller räntan nu för tiden utgör 20 daler ett öre silfwermynt. Och som berörde hemman skal med hufwudgården Krångede hafwa ägor för allenast tre tunneland, så förmodes wara ostridigt, at det bör i Kråkwåg niuta rättighet och fyllnad för ett tunneland.

Hwad angår Nils Olofssons del af förrberörde Jon Simonssons lott, så bestrides icke, at den är under hans hemmansskatt inbegripen, och at hans hemman bör så i hemägor, som skog och utmark njuta fyllnad för det skattetal, nemligen 3 ½ tunneland, hwartil det i kronoräknenskaperna nu för tiden upfördt är; men hwad beträffar Jon Nilssons i Ammer andel uti Kråkwåg, så skal han ej kunnat förskaffa sig af jordeböcker eller andra [fol. 227r] gamla handlingar något särskildt bewis derom, at hans gård för Kråkwågsdelen drager någon tunnelandsskatt eller delaktighet i de kronoutskylder, som utgå efter hwarje hemmans tunneland; dock trodde han sådant kunna klarligen slutas deraf, at hans anpart i Kråkwåg ligger just i laga skifte med de öfriga delarna af Jon Simonssons lott, och i jemnförelse med dem, såwäl som med de öfriga gårdarnas gamla moderåkrar, innehålla sin rätta widd; och altså icke mer än de skal kunna wara ifrån tunnelandsskatt uteslutit, utan förmodeligen inräknadt under det tunnelandtal, hwarföre Jon Nilsson skattar i Ammer.

Kråkwågs byemän wille sådant likwäl ej medgifwa, utan förmodade, i synnerhet Olof Johansson, at Jon Nilsson för denna ägodel ingen skatt erlägger, och til någon styrko derom upteddes Ragunda loflige häradsrätts protocoll och utslag den 3 september 1704, hwarigenom [fol. 227v] Rätten afslagit Ammers byemäns påstående at för deras andelar i Kråkwåg der bygga torp åt sina dragoner för Ammer.

Derjemte wisade Kråkwågs byemän Konungens höge befallningshafwandes i Sundsvall den 6 october 1766 gifne utslag, af innehåll, det är dem tillåtit, at emot 4 daler silfwermynt årlig afgift, å kronoafradsländet Halasiö- eller Kjällandet, med de öfrige interessenterne njuta delaktighet i mulbete och gillerskog, samt at få intaga och upodla de myror och slättelägenheter, hwilka ej förrut woro af afradsländets innehafware ständigt nyttjade, utan lemnade

oslagne, och hwarunder således efwen förstås halfwa Halån ofwanför Gewågs winterwäg, såsom förr aldrig nyttjad, utan bewuxen med tjärr- och björkskog.

Ammersboerne, såsom delägande i Halasiö afradsländ förmodade och förbehöllo, [fol. 228r] det Kråkwågs byemän ej måge sträcka nästberörde wanna tilstånd så långt, at de skulle, i anledning deraf, wilja tilgripa sådana slätter, som en eller annan af delägarne kunde i brist af förmågo och arbetsfolk, på någon tid lemnadt obergade.

Kråkwågs byemän yttrade sig deruppå, at deras mening aldrig warit sådan, utan at de endast hafwa rättighet til de slätter, som förre innehafwarne af landet icke welat eller behöft berga.

De ägor och slättenytningar, som Kråkwågs byemän hafwa uppå en i Ragundaälfwen liggende holma kalad Hoön, så ock på ett ödesböle wid Östra Dövikén, skola efter urminnes häfd lydt til deras hemman, fast de, i synnerhet hwad Hoön angår, icke kunna med några skrifter bewisa äganderätten. I öfrigit blef af Jon Nathanaelsson, Olof Johansson och Nils Olofsson i Kråkwåg skrifteligen anfördt, [fol. 228v] som följer:

Med höga resolutionen af den 6 oktober 1766 få wi i ödmjukhet wisa, at på Halasiö- och Kjällandet är oss efterlåtit, emot 4 daler silfwermynt årlig afrad til Kongl. Maj:it och kronan, nyttja mulbete och gillerskog, samt at få intaga och upodla de myror och slättelegheter, som förrut af afradsländets innehafware ej warit ständigt slagne; i följe hwaraf redan är, af Olof Johansson och Jon Nathanaelsson, wid så kallade Halån åtskiltige upodlingar gjorde til slätters uptagande med nog drygt arbete genom rödning och rensning, men Olof Nilsson har, i brist af arbetare, ej ännu giordt någon upodling derå. Sammaledes är wid Nyfloarna, som ligga norr om gränsen emellan Jämtland och Ångermanland, några starrmyror upslagne och rensade deruti Olof Nilsson icke eller [fol. 229r] ännu, af samma orsak, hunnit något tilgiöra, men efter öfwerenskommelse har Olof Johansson des lott i samma myror hittills uptagit och nyttjat.

Wid Namnlössjön, som ligger längst bort på detta afradsländ, hafwa wi tilsammans giort arbete och kostnad med utdikning af nästberörde siö; men wägen til och ifrån detta ställe är altför swår och oländig.

Dessa slätter och upodlingstilfällen hafwa wi warit föranlätne söka för den orsak, at på skatteskogen icke gifwits någon lägenhet; fördenskull anhålla wi ödmjukast, at, der det ej skulle låta sig giöra, at på närmare och beqwämligare ställe få fyllnad emot våra behof, underteknade då i sådant fall måtte blifwa bibehållne wid ofwannämnde upodlingar och fäbodenytningar wid Hallsjön och på Kjällandet.

Widare kunde Afwittringsrätten med Gewågs och Kråkwågs [fol. 229v] byars skogsafwittring [här saknas: ej] fortfara, innan förrberörde felande skilnadslinea byarna emellan, samt några mästbetydande slätter uptagne och på chartan teknade blifwit, utan förfogade sig åter til gästgifwaregården Munsåker, at företaga en til morgondagen utsatt afwittringsförrättning, angående skogsskilnad för byarne Ansiö, Lund, Thomaskård och Hällesiö prästebord i Hällesiö sokn.

År 1770 den 18 oktober företog sig Allmäningsafwittringsrätten en til denna dag utsatt förrättning, angående skogs- och allmäningsafwittring för hemmanen ANSIÖ, LUND, THOMASGÅRD OCH HÄLLESIÖ PRÄSTEGÅRD I HÄLLESIÖ SOKN och Ragunda tingslag; närwarande nämndemännen Magnus Jönsson i Nygården, Elias Jonsson på Ede, Olof Larsson i Näset, Lars Håkansson i Wästanede, Kristian [fol. 230r] Olofsson i Pålåsen, Salomon Olofsson i Pålgård och Måns Olofsson i Thorsgård, ibland hwilka de två sidstnämnde nu aflade domareed, warandes jemwäl härwid tilstädes afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Pehr Björnlind, och, som kronans ombudsman i provincialfiscalens högaktade herr Olof

Klingbergs ställe, efter Konungens höge befallningshafwandes förordnande af den 5 nästledne september, vice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman, och at i nödiga mål gå Rätten tilhanda, kronolänsmannen wälaktade Haqvin Frisk.

Härwid instälte sig, efter behörig kungiörelse, eij allenast skattemännen Anders Månsson, Pär Nilsson och Nils Pärsson i Ansiö, samt Nils Eriksson och Anders Jonsson i Lund, jemte Nils och Jon Pärssöner i Thomasgård, samt Olof Pärsson i Mjösiö, tillika med landbonden Pär Eriksson på Hällesiö prästebord, utan ock venerandi consistorii fullmäktig, berörde [fol. 230v] prästebords rätt at bewaka, comministern, wälärewördige och höglärde herr magister Anders Göransson Oldberg.

Til erhållande af nödig uplysning i förewarande ämne, uplästes först de hithörande handlingar, och deribland Allmänningsafwittringsrättens undersökningsprotocoll öfwer Ansiö den 2 october 1758, samt öfwer hemmanen Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord den 2 october innewarande år; hwarjemte framwisades och til skärskådan förehades de öfwer berörde byar åren 1756 och 1757 uprättade geometriska chartor.

Derjemte uptedde Ansiö byemän Ragunda loflige häradsrätts protocoll och utslag den 3 september 1700, af innehåll, at uti en wid tinget den 20 september 1699 förehafd twist emellan Swen Jönsson i Wästanede och Pär Olofsson i Ansiö med des grannar, om någon slått Ösmyran kallad, har Rätten dömdt, at aldenstund berörde slått hade ifrån urminnes tider legat under Ansiö, så [fol. 231r] borde den ock oqwald derunder förblifwa.

Lunds byemän wisade en hos Konungens höge befallningshafwande den 18 januarii 1763 ingifwen skrift, hwaruti de anhållit, at til sina hemmans fördel och styrko få til torpare antaga en wid namn Eric Ersson, med det förswar, som Kongl. Maj:ts nådiga förordningar för torpare medgifwa. Häruppå har högwälborne herr landshöfdingen den 19 i samma månad gifwit den resolution, det wore, i förmågo af Hans Kongl. Maj:ts nådiga bref den 18 februarii 1757, sökanderne tillåtit, at å deras hemmansägor torp anlägga, som ifrån deras lagliga ägo och rätta bolstad eij måtte dragas, men wore dock för särskild skatteläggning och rotering befriad; i följe hwaraf bemälte Erik Eriksson wore såsom torpare wederbörligen förswarad, samt fri ifrån wärfning och utskrifning så länge han torpet behörigen förestår.

Olof Pärsson i Mjösiö, hwilken, efter föregången skatteläggning och wärdering, har, enligt [fol. 231v] Kongl. Maj:ts och riksens högloflige kammarcollegii skattebref den 11 julii år 1763, fått til skatte lösa kronodelen i hemmanet Mjösiö af Hällesiö sokn om 1 ¼ tunneland, hwarförutan han, efter kjøp och afhandling, warit ägare til 1/2 tunneland i samma hemman, anmälte nu hos Rätten, det han skal hos Konungens höge befallningshafwande öfwer Sundsvalls län gjort ödmjuk ansökning, at jemte de ägor, som skatteläggningssinstrumentet och en år 1757 uprättad charta utsätta, få til sitt hemman nyttja en större skogswidd, som skal ifrån äldre tider warit begripen under den så kallade Mjösiöskogen, för hwilken han ärbudit betala särskild afgift, eller ökeskatt i hemmansräntan sig åtaga. Och ehuruwäl han icke ännu wunnit något utslag på ofwanberörde sin ansökning, så har han dock trodt det wara nödigt sådant wid detta tilfälle wid handen gifwa, på det den af honom åstundade skogstract, som han ock nu på chartan utwiste, eij måtte på annat sätt [fol. 232r] disponerad warda.

Uppå Rättens erfordran ingafs följande förtekning på slåtterna wid Ansiö by [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä), starr (st) och sjöfoder (sj) som här återges i komprimerad form]:

Ansjo N:o 1 Anders Månsson

I hemägorna 3 hå; I Flobergs fåbowall 8 hå; Nybowallen 5 hå; Lilltjärnbodarna 3 hå; Storbäcken 7 hä; Slåttmyran 6 hä; Röningen 8 hä; Floänget 8 hä; Boänget 3 hä; Norrladuslätta 3 hä; Homoränget 1 hä; Fränen 1/4 hä; Bergemyreån 2 st; Grundsiön 16 st; Sör i flon 16 st; Täkelsjöflon 6 st; Lillsjöflon 6 st; Lillbjörnåsflon 7 st; Storflon 20 st; På

Ösmyran 4 st; Stugumyran 4 st; Norsmyran 1 ½ st; Siöbotnmyran 4 st. Summa 84 ½ st; hälften deraf årlig slått 42 ¼ st.

I Öfsjön 2 sj; i Grundsjön 1 ½ sj.

Summa 19 hå; 38 ¼ hä; 42 ¼ st; 3 ½ sj. [fol. 232v]

Ansjo N:o 2 Pär Nilsson

Åkerens hö 3 hå; Gamla fäbodwallen 7 hå; Nya fäbodwallen 5 hå; Slättmyrbäcken 4 hä; Småängen 1 ½ hä; Ildrolet 2 hä; Nötwikänget 4 hä; Norsänget 1 hä; Ömyränget 2 hä; Boänget 1 hä; Grundsjön 16 st; Ömyran 3 st; Lillkärnan 2 st; Lillkärnmyran 6 st; Lillkärnflon 10 st; Lillsjöbotnmyra 1 st; Täckelsjöflon 6 st; Lillsjöflon 6 st; Storåskärnan 6 st; Storbjörnåsfon 2 st; Täckelån 1 st; Storflon 15 st; Rotkärnan 5 st; Twärån 3 st; Widsån 6 st; Baltjärnan 4 st; Flakaflon 2 st. Summa 94 st, hälften slås årligen 47 st.

I Öfsjön 3 sj; i Grundsjön 1 ½ sj.

Summa 15 hå; 15 ½ hä; 47 st; 4 ½ sj. [fol. 233r]

Ansjo N:o 3 Nils Pärsson

Åkerrenarna 3 hå; Flobergs fäbowall 7 hå; Nybowallen 5 hå; Lillkärnbodarna 3 hå; Ängsbäcken 12 hä; Hiterbäcken 5 hä; Ytterbäcken 1 ½ hä; Homoränget 1 hä; Täckelsjöbäcken 4 hä; Småmyrorna 1/2 hä; Hemwikänge 2 hä; Bergemyran 2 hä; Grundsjön 16 st; Sör i flon 16 st; Täckelsjöflon 6 st; Lillsjöflon 6 st; Stugumyran 4 st; Norsmyra 1 ½ st; Sjöbotnmyra 4 st; Storåstjärnen 6 st; Storbjörnåsfon 2 st; Täckelån 1 st; Storflon 20 st; Ösmyran 4 st; Ansiöån 5 st. Summa 91 ½ st; hälften deraf, som är årlig slått 45 ¾ st.

Wid Öfsjön 2 sj; wid Grundsjön 1 sj.

Summa 18 hå; 28 hä; 45 ¾ st; 3 sj.

/ Anders Månsson, Pehr Nilsson och Nils Pärsson i Ansiö [fol. 233v]

Denna förteckning blef i Rätten upläsen, och til alla delar widkänd.

Den 19 oktober. *Samma dag* infann sig provincialfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, och uppedde herr vice presidentens och landshöfdingens, samt riddarens af Kongl. Maj:ts nordstjerneorden högwälborne herr Germund Abraham Falkengrens den 11 augusti innewarande år gifne constitutorial, at, som kronans ombudsman, biwista allmänningsafwittringsförretningarna i Jämteland; i anledning hwaraf herr vice fiscalen Lundman gaf tilkänna, at han, som under herr landsfiscalen Klingbergs frånvaro, efter högt förordnande denna sysla förestått, kommer nu härifrån at afresa.

Efter Afwittringsrättens påfordran upgåfw Ansjo byemän at de nu för tiden hafwa wid deras gårdar så stora utsäden och foder för så många kreatur, [fol. 234r] som följer: Anders Månsson kan, då halfwa åkren ligger i träde, årligen så tre och en half tunna, föda tre hästar och en fola, fjorton mjölkkor, siu ungnöt och sextijo småfäkreatur, hwarunder får och getter äro beräknade. Pär Nilsson sår årligen tre och en fjerdedels tunna, föder två hästar och en fola, tretton kor, siu ungnöt och femtijo småfäkreatur. Nils Pärsson har årligt utsäde til tre och en half tunna, foder för tre hästar och en fola, fjorton kor, siu ungnöt och sextijo småfäkreatur.

Herr landsfiscalen Klingberg anförde, at sedan han fått tilfälle genomläsa de för byarna Ansiö, Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord hållna undersökningsprotocoller, och deraf funnit, at wid dessa hemman ej är at tilgå någon sågqwarn, til hwars byggande likwäl torde gifwas tilfälle, fast i någon bäck eller mindre watndragt, der sågning dock kunde idkas åtminstone i några dygn [fol. 234v] om wahren til hemmansägarnes och åboernes husförnödenhet; så har han ansett för sin ämbetskyldighet at påminna, det husbehofssåg för dessa gårdar må, såwida möjligt är, warda anlagd til besparing både af skog och arbete, som til myckenhet

upgår, då bräder skola klyfwas och täljas. I anledning häraf giordes i detta ämne föreställning, til ofwan bemälte byemän, hwilka deruppå utlåto sig, det de wilja nogare efterse, om på deras ägor eller på marken deromkring är lägenhet til såginrättning för egna gårdsbehof.

Då Rätten, i anledning af framlagda och skärskådade chartor, sökte närmare underrättelse om gräntsorna för byarnas Ansiö, Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords skogsområde, fants det och af samtelige byemännen erkändes, at emellan Ansiö och de öfriga hemmanen går skogskilnaden [fol. 235r] från Gransiöforssen til ett stenrå på Skogråberget, vidare til Mörtsjönäset, dädan til en stor sten på Flakaflon och sidst i Björnåsen. Likaledes yttrade sig desse byemän, at de eij hafwa något at påminna emot de på chartorne utsatta skilnader, ehuru icke på alla ställen äro laglige rå och rör at tilgå; men emellan byarnas skatteägor och det af dem brukade kronoafradslandet Hällesiölandet weta de eij af någon skilnad, emedan skogsmarken är, såsom undersökningarna förmåla, brukad som under enahanda rättighet och utan minsta skilnad.

För Ljungå finbladiga sågwerk i Hällesiö sokn upteddes en af numera framledne rådmannen i Sundsvall herr Lars Lund hos Konungens höge befallningshafwande giord ansökning, om tilstånd, at, såsom innehafware af enkans Karin Guliksdotters rätt, och tillika ägare af Ljungå finbladiga [fol. 235v] sågwerk, få under nybyggesförmon til hemman upodla ett torpställe söderut ifrån skattehemmanen i Lund belägit, hwaruppå herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrick Sparre har den 8 martii 1762 gifwit den resolution, at Allmäningsafwittringsrätten hade, efter föregången ref- och affattning, berörde ny bygge at skattlägga, samt nödig skog och utmark tildela, sedan enkan Karin Guliksdotter, såwål som angräntsande byemän hörde blifwit.

Likaledes har herr rådmannen Lund hos Konungens befallningshafwande giort ansökning, at för Ljungå sågwerk få framför någon annan anläggas och til skatte lösa ett ny bygge om ett fjerdedels gårdemantal på oafwittrade kronoallmänningen [fol. 236r] öster och norr om Mjösjön i Hällesjö sockn emellan Olof Pärssons ägor och Lungsjön, wid pass 3/4-dels mil ifrån berörde sågwerk. Häruppå har högwälborne herr landshöfdingen och riddaren af Kongl. Maj:ts nordstjerneorden Pehr Abraham Örnsköld den 18 martii 1763 resolveradt, det hade Allmäningsafwittringsrätten i nästgräntsandes och flere wederbörandes närwaro, om det angifne nybyggestället at undersöka, och derwid tilse, hwad upodlingstillfällen af åker och äng derstädes gifwas kan; men ifall Lunds byemän skulle anse det för omisteligt, så borde deras ägor och mark tagas i ögnasichte och under pröfning, huruwida deruppå kunde gifwas nog utrymme samt tilfälle til vidare upodling och förbättring.

Af dessa handlingar lemnades Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords innehafware [fol. 236v] del, at til i morgon med deras påminnelser derwid inkomma.

Den 20 october. *Samma dag* upwiste torparen Olof Olofsson ifrån Näcksjön af Liden sokn i Medelpad Konungens höge befallningshafwandes i Sundsvall utslag den 23 april 1763, af innehåll, at emedan ändå icke wore utrönt, huru långt Lunds byägor, efter gårdarnas innehafwande skattetal sig sträckte, och det följakteligen wore owist, hwad rätteligen för kronoallmänning anses borde, ty är bemälte Olof Olofssons ansökning om nybygges upodlande på oafwittrade kronoallmänningen i Hällesiö sokn wid Lunds byskog på östra sidan öfwerst för Lungsjön, förwisad til Allmäningsafwittringsrätten, som, uppå föregången affattning, hade Lunds bys ägor och mark efter des skattetal behörigen afrösa och rörlägga, samt sedermera det sökte nybygget at utsyna och nödiga frihetsår dertil föreslå. [fol. 237r]

Uppå bemälte Olof Olofssons ytterligare giorda ansökning om skyndesam verkställighet af hwad höga landshöfdingeembetet i ofwanberörde måtto förordnat, har Konungens befallningshafwande den 23 januarii 1765 gifwit den resolution, at Allmäningsafwittringsrätten,

samt herr landtmätaren Björnlind, borde nästa sommar derefter i fullbordan ställa resolutionen af den 23 april 1763.

Och ehuru såväl afwittringsdomaren som herr landtmätaren Björnlind fått del af begge förrberörde resolutioner, så har likväl brist på instruction för Afwittringsrätten, såsom grund til den afwittring, hwilken för Lunds by borde föregå utsyning til nybygge på en oafwittrad allmänning, hindrat verkställigheten af högwälbemälte landshöfdingeembetes i detta mål gifne utslager. Icke des mindre har Olof Olofsson än vidare beswäradt sig öfwer [fol. 237v] tidsutdrägt, med anhållan at utsyning til det äskade nybygget af herr kronobefallningsmannen Berg förrättas måtte.

I anledning deraf har höge landshöfdingeembetet den 3 augusti 1766 förordnadt, at bemälte herr kronobefallningsman borde sielf, eller genom en länsman och två nämndemän, syna och pröfwa huruwida det upgifna stället kunde sökanden til nybygge uplåtas.

Til följe häraf, är af kronolänsmannen wälaktade Haqvin Frisk med två nämndemän den anbefalte synen förrättad den 25 october 1767, hwaruppå wälloflige landshöfdingeembetet i Sundsvall den 7 december samma år gifwit det utslag, at som Hällesiö afradsländ, på hwilket nybygge blifwit sökt, icke är afwittradt och skildt ifrån Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords angräntande ägor, och således owist, hwad del berörde byemän uti den utsynta tracten [fol. 238r] äga kunna, och hwarpå intet intrång dem tilfogas må; så har höge landshöfdingeembetet ej kunnat deröfwer sig vidare utlåta, än at Olof Olofsson blifwit försäkrad om förmonsrätt til den delen deraf, som, efter skjedd pröfning, odisponerad finnes, och hwaruti honom inrymme kommer at lemnas, sedan berörde byar fått sin tilständighet efter skatten, och ifrån afradsländet lagligen skilde blifwit.

I öfrigt wisa dessa handlingar, och förnämligast 1767 års utsyning, at den tract, som Olof Olofsson til nybygge upgifwit, skulle, såsom ofwanberördt är, wara belägen på östra sidan öfwerst för Lungsiön, men wid berörde syn har han anwist den som liggande, öfwerst för och på östra sidan om Bosiön wid pass en åttendedels mil närmare til byen Lund, och altså icke längre än en fjerdedels mil ifrån samma by.

Så öfwer nästberörde Olof Olofssons begärte nybygge, som öfwer herr rådmannen [fol. 238v] Lunds ansökningar, om nybyggesrättigheter på två särskilda ställen, utlåto sig nu venerandi consistorii fullmäktig herr magister Oldberg för Hällesiö prästebord, samt skattemännen i Lund och Thomasgård, at de intet hufwudsakligt häruti anföra kunna, innan Allmänningafwittringsrätten tildelat desse hemman deras skatteskog, och den ifrån allmänningen afskildt, och det således blifwit utrönt, om det af Olof Olofsson upgifne nybyggesställe wid Lungsiön, som sedan blifwit flyttat til Bosiön, är belägit på skatte- eller kronogrund, så ock om de af herr rådmannen Lund för sågverket begärte nybyggesplatser äro til lägen och beskaffenhet sådana, at de, utan gamla hemmanens skada och intrång, kunna dem fränkännas; efter hwilket alt de hoppas få tilgodonjuta den förmonsrätt til nybyggens uptagande, som Kongl. förordningar dem tillägga uppå den skogsmark, hwaraf de ifrån urminnes [fol. 239r] tider warit innehafware, och hwarom de wid hållen undersökning sig anmält och förbehåll giordt.

Kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg yttrade sig, at han, hwad de öförmälte nybyggen angår, icke kan, til bewakande af Kongl. Maj:ts och kronans rätt, något påstående göra innan, genom laga afwittring warder faststält, at de dertil upgifne platser och lägenheter ligga på kronans grund och allmänning; men beträffande det torpställe söder om Lunds by, som enkan Karin Guliksdotter innehaft och til herr rådmannen Lund afstått, så förmodade herr landsfiscalen, det icke wara enligt hwarken med lag och billighet, eller med Konungens höge befallningshafwandes om berörde torpställe och des innehafwares försvar år 1763 gifne resolution, at denna plats, hwilken ifrån äldre tider blifwit med skattemännens anstalt och bifall uparbetad såsom på deras ostridiga skattegrund, skulle [fol. 239v] til nytt hemmans uptagande för kronans eller Ljungå sågwerks räkning anslagne warda. I öfrigt åberopades hwad under

herr landsfiscalen Klingbergs frånwaro, af vice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman blifwit anfördt i den del, som kan röra Kongl. Maj:ts och kronans rätt wid förestående skogsafwittring för hemmanen Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord.

Venerandi consistorii fullmäktig herr magister Oldberg begärte, at Hällesiö prästebord, som har den swagaste åkerjord i berörde by, och tillika få och otillräckeliga slätter, måtte warda försedt med nödige ägor, så hemma wid gården, som längre bort, särdeles af slättelägenheter, så ock at detta prästebord, som hittils haft allenast ett fäbodeställe, må med de öfrige grannarna njuta del på tjänlig plats uti ännu ett fäbodeställe, samt i alt det öfriga efter sitt skattetal en proportionerad lott emot de öfrige byemännen. [fol. 240r]

Sedan herr fiscalen Klingberg gifwit tilkänna, det han efwen för sin del funnit sådant för prästebordet giordt påstående enligt med lag och Kongl. förordningar, så förklarade sig Lunds och Thomasgårds byemän nöjde dermed, at berörde prästebord må med dem njuta sin fulla rätt emot skatten uti alla de ägor, som de haft eller hädanefter kunna få samfælde.

Efter detta anförde Ansiö byemän skrifteligen som följer:

Loflige Allmäningsafwittringsrätten lærer nogsamt funnit wid undersökningen til skogs- och allmäningsafwittring den 2 october 1758, at våra hemmans åkrar äro sådana, som fordra en beständig flit med drygt arbete och nästan årlig påförsel af giödning, om skattedragarne, hwars näringsfång och enda utväg til kronoutlagors samt flera utgifters betalande förnämligast deruppå beror, skola kunna af så [fol. 240v] beskaffadt åkerbruk hafwa tarfwelig näring. Boskapsskjötsel med tilräckelig foderbergning är derföre en nödvändighet, som ock warit bland våra mäst betydande hushållsdelar ansedt. De slätter, hwilka under Ansiöhemmanen hittils och af ålder warit nyttjade, och äro belägne de fläste emellan Björnåsen på östra sidan och Kjälsjön på den wästra, samt Rotjärnen, Storflon, Storåstjärnflon, Björnåstjärnflon och Täcklan, som, jemte fäbodestället, äro belägne nära omkring samma tract, anhålla wi således i största odmjukhet måtte blifwa underteknade hemmansåboer til ständiga skatteägor förundte.

Kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg anförde följande:

Genom den år 1758 förrättade undersökning öfwer de nödige underrättelser, som erfordras til utbrytning af tilständig skatteskog för Ansiö by, med flere derwid fundne och [fol. 241r] härintils af samma bys hemmansägare brukade slättelägenheter, som blifwit geometrice affattade och å charta lagd, befinnes, at Ansiö bys nyttjade skog och slätter, samt derwid belägne kronoafradsländ för ej finnes wara til sine gräntsor lagligen skilde mot afradsländet eller kronoallmanningen utan allenast emot öfrige skattebyarne. Likaledes är befunnit, at Ansiö bys åker är både til jordmon och botn af swagare art och beskaffenhet, som tarfwar tilräckeligare giödning, om den skal bära någorlunda årswäxt til åboernes och arbetarnes nödwändiga understöd, ehuru det är weterligit, at denne deras årswäxt icke alltid förslår til födo och sädesfrö, som alt, i brist af annat betydande näringsfång, måste ersättas genom idog boskapsskjötsel, såsom understöd til födan, ej mindre än kronoutsylders afbördande.

Wid så fatta omständigheter samt i stöd af Kongl. Maj:ts nådigt utfärdade instruction påstås, det måtte Ansiö bys [fol. 241v] skattedragare tildelas så mycken skog och slättelägenheter, hwarmed de, likmätigt den i orten warande skatteläggningssmethode skäligen måge wara belätne til hemmanens bestånd nu och i framtiden; dock med de wilkor, at de slätter, hwilka efter denna skogsutbrytning, blifwa belägne utom Ansiö bys skogsområde, skola stå under Kongl. Maj:ts och kronans fria disposition, at användas til nybyggen, såwida lägenhet dertil finnes, så ock, at hemmansåboerne måge förpliktas,

at, efter lag förbättra och upodla sina slättelägenheter nära wid gårdarna, samt efwen, til undgående af laga answar, sparsamt hushålla med skogen.

Den 21 oktober war söndag.

Den 22 oktober. *Samma dag* giordes på chartorna uträkning, hwarefter Afwittringsrättens utslag författades såwäl för Ansiö, som för Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord. [fol. 242r]

Den 23 oktober. Sedan ojäfaktig nämnd, såwäl som parterne, hade åter inställt sig uti gästgifwaregården Munsåker, så androgo Ansiö byemän, at i händelse, efter skjedd afwittring för deras by, det finnas skulle, at någon del af den mark, som kommer utom deras skatteskogs linea, wore tjänlig til nybygges inrättande, så förbehålla byemännen sig, at sielfwe wara närmast til des anläggande, samt at de måge, emot behörig ökeskatt eller särskild afgift til kronan, få behålla och nyttja såwäl slätter, som fäbodas och mulbete på den tract af utmarken, hwilken til efwentys torde blifwa för krono förklarad, men icke pröfwat til nybygge duglig.

Herr landsfiscalen Klingberg yttrade sig, det han för sin del finner Ansiöboernas begäran at sielfwe få anlägga nybyggen uppå tjänliga ställen af den under gårdarna nyttjade [fol. 242v] marken, wara så mycket mer billig och med ändamålet af påstående afwittringsarbete öfwerensstämmande, som byemännen förmodeligen gjort någon kostnad och arbete på de slätter, som kunna gå dem ifrån; hwarjemte Kongl. Maj:t och kronan skal för nya hemmans upodlande altid hafwa större säkerhet hos hemmansåboerne och ägarne sielfwe, än hos främmande, hwilke sednare efwen med större swårighet och kännbarare kostnad måste sådant arbete företaga och fullborda.

Derefter utlätto sig parterne at de ej hafwa något vidare härwid at påminna; altså tog Afwittringsrätten saken i behörigt öfwerwägande, och afkunnade deruppå utslagen så för Ansiö, som för Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord, hwilke härefter särskildt författade och införde äro. [fol. 243r]

Allmäningsafwittringsrättens uti Jämtland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Ansiö i Hällesiö sokn och Ragunda tingslag, hwaröfwer i oktober månad 1758 behörig undersökning blifwit in loco förrättad, och såwäl kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, som skattehemmansägare Anders Månsson, Pär Nilsson och Nils Pärsson ytterligare hörde blifwit, och deras påståenden gjort; afsagdt på afwittringstingsstället Munsåker i Ragunda sokn den 23 oktober 1770.

Såwäl af ingifna handlingar och den öfwer Ansiö skatteägor jemte tilstötande kronoafradsländ, Hällesiölandet kalladt, uprättade charta, samt genom hållen syn och besigtning, som af hwad byemännen sielfwe upgifwit, och de, tillika med kronans ombudsman, anfördt [fol. 243v] och påstått, har Allmäningsafwittringsrätten om denna sak sig noga underrättad giordt, och funnit, at hemmanen i Ansiö, som utgiöra tilhopa sex tunneland eller ett gärdemantal, med fyratijotwå daler 21 öre *silfwermynt* årlig ränta, äro alla skatte, och hafwa, jemte humlegårdar til husbehof, öppen åker til tijo och en fjerdedels tunnans årligit utsäde [på jord] af sand och stenklapur med liten mylla eller lerblandning på några ställen, men eljest mycket beswärad med berg och jordfasta stenar, så at jordmonen icke högre, än til tredje graden i skatteläggningssättet för Jämtland, anses kan.

Derjemte äro, efter byemännens egit upgifwande, dels på deras skatteägor och dels på deras nyttjade lott af Hällesiö afradsländ, slätter under gårdarna brukade, som i medelmåttig årswäxt kasta af sig femtjotwå lass eller [fol. 244r] winterskrindor hårdwallshö, åttatjotett och trifjerdedels lass hästehö, etthundradetretjotfem lass starr och ellofwa lass så kalladt

åfoder, samt således tilsammans årlig bergning af etthundredsiutijonijo och trifjerdedels lass eller skrindor. Och med detta hö, tilhopa med halmfodret, samt löf, bark, skaf och granris, hwilka delar jemwäl i denna bygden warde brukade til understöd wid utställningen, warda för alla tre gårdarna i Ansiö tilsammans födde åtta hästar och tre folar, fyrtioen mjölkkor, tjugue ett ungnöt och etthundredsiutijo småfäkeatur, hwarunder får och getter äro begripne.

Widare har Afwittringsrätten funnit, at wid Ansiöhemmanen äro få och ringa lägenheter til ny åkers uptagande, men at skogsslätterne kunna något utwidgas och förbättras.

Ansiö byemäns skog och utmark, som är samfäld [fol. 244v] eller odelad emellan alla tre grannarna, finnes, efter den å chartan gifna anledning och wederbörligt erkännande, wara skild ifrån angräntsande byemäns ägor och skogsmark, men emellan Ansiöboernas skatteskog och kronans allmänning eller afradsländ gifwes ej någon skilnad. Hela den rynd, hwilken hittils blifwit räknad såsom tilhörande Ansiö by, och består dels af gårdarnas skatteskog och dels af deras lott i Hällesjö afradsländ, innehåller sextontusende sexhundredtjugufem tunnland, hwarunder gårdstomter, åkrar och slätter, såwäl som siöar, berg och odugeliga måssar likwäl äro inberäknade; warandes skogwäxten uppå hela denna tract dels tall och furu, samt dels gran och löfträd, så at både timmer, giärdle och wedbrand med flera förnödenheter af träwerke deruppå hafwas kunna, men genom salu eller träwerkshandel kunna Ansiö byemän icke [fol. 245r] göra sig någon nytto af skogen, emedan här icke gifwes någon siöled, och landvägen är ganska swår och lång til grofwa träns framforslände; och mulbetet på denna mark är mera widsträgt än fördelaktigt innan skogsslätterna blifwa afbergade, så at kreaturen få beta på myrorna.

Likaledes är wid undersökningen funnit, at Ansiö byemän hafwa uti Ansiön, Medlerstsiön, Öfsiön, Wallsiön och begge Täckelsjöarna idkat fiske til hushållens behof, och somliga år til några lispunds säljande, så ock at til byen Ansiö ej hörer någon sågqwarn eller lägenhet til des inrättande, men mjölqwarnar til husbehofs nyttning på en fjerdedels mil nära intil gårdarna. Desse byemäns näringsfång består i åkerbruk och förnämligast i boskapsskjötsel, af hvars afwel de skola årligen sälja något [fol. 245v] til betalande af kronoutskylder och andra penningeutgifter, hwarwid de jemwäl i somliga år hafwa någon hielp medelst djur- och fogelfänge, ehuru deruppå, i synnerhet på det förra eller djurfänget skal nu för tiden icke kunna göras någon säker räkning; hwarföre, och som tilräckelig boskaps underhållande skal utgöra det påliteligaste medlet til Ansiö byemäns föda och utkomst, så hafwa de ock begärt, at nödige och ej altför knappa slättelägenheter måge warda deras gårdar tillagde.

Detta, med hwad mera undersökningsinstrumentet af år 1758, jemte Afwittringsrättens nu hållna ytterligare ransakning förmåla, eller eljest inhämtadt, anfördt och påstått blifwit, har Afwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och aldenstund Ansiö bys skatteskog icke är lagliga [fol. 246r] skild ifrån Hällesjö kronoafradsländ, hwadan, til följe af 4§ uti den för Allmänningsafwittringsrätten den 15 martii 1770 gifna instruction, det tilkommer denne rätt, at så i hemägor och slätt, som skog och utmark tildela berörde hemman så mycket, som emot deras skatt och behof rätteligen swarar; til utrönande hwaraf, i synnerhet hwad angår slätterna, såsom til en del af swag art och uppå skogsmarken widlöftigt kringspridde, Afwittringsrätten funnit säkrast, at, jemte hållen syn och besigtning, för grund antaga byemännens upgifwande til höbergning och antal af de kreatur, som här födde blifwa, hwilket antal på dessa gårdar, som tilhopa utgöra ett gärdemantal bestiger til ellofwa hästar och fyratijoen mjölkkor utom ungnöt och småfäkeatur, som något öfwerstiger hwad skatteläggningens methoden utsätter, i synnerhet som än befintelige upodlingslägenheter icke härwid i beräkning [fol. 246v] kommit; fördenskull, och emedan merberörde byars skogsmark är mycket oländig, beswärad dels med berg och sten och dels med onyttigt floland, i anseende hwartil Rätten icke kunnat beräkna den högre, än til hälften emot duglig mark, hwartil kommer, at åboerne wid hemmanen Ansiö mera af boskapsskjötsel än af sädeswäxt böra hafwa sin näring; ty pröfwar Allmänningsafwittringsrätten skjäligt, samt 4§ i högstberörde Kongl. instruction af år 1770 likmätigt,

at Ansiö byemän tildöma en rymd af nijotusende fyrahundradesexton tunneland, hwart tunneland räknadt til fjortontusende quadratalnar, af hwilken widd för hemägor och slåtter samt för siöar och watn, jemte berg och annan onyttig mark, afgå två tridjedelar eller sextusende tvåhundredesiutijosiu och ett tridjedels tunneland, hwarefter äro i behåll som duglig skogsmark tretusende etthundradetretijoätta [fol. 247r] och två tridjedels tunneland.

Denna Ansiö byemän tillagda skatteskog finnes nu teknad genom de på chartan updragne lineer, hwarmed början göres uti Anåbron, hwarifrån lineen går i W:S:W: nijotusende femhundredefemtijo alnar, öfwer norra Ansiöviken, Mellerstsiön, något söder om Öfsiön; derefter blifwer knä, som ställer lineen i S: 2 grad: T: O, hwilket strek följes fyratusende sexhundredefyratijosex alnar på wästra sidan, men icke rätt nära Åhltjärnen; sedan göres åter krökning, och lineen går S:S:O: 2 grad: til O: åttatusende fyrahundradeåttatijofyra alnar til östra brädden af östra Täckelsiön, der lineen brytes i N:O: 3 grader nordligare, och fortsättes nijttontusende trehundredefyratijotre alnar och således öfwer södra delen af Wallsiön, öfwer Sjöbotn och Nötviken i Ansiön, alt til en punct i den linea, [fol. 247v] som går rätt fram emellan Anåbron och Gransiöforssen; derpå blifwer åter knä och streket ställes i W:N:W: 3 grad. T:W: sjutusende femhundredetretijoätta alnar, til förstnämnde märke Anåbron.

Och skal, til följe af 2§ i 1770 års instruction, förrberörde skilnad framdeles uphuggas och af Allmänningafwittringsrätten rörläggas; blifwandes det, som utom de för skatteskogen ut-satta lineer är belägit, härmed förklaradt för krono, som hälst til nya hemman må användas, der tilfällen och lägenheter dertil gifwas, hwarom Afwittringsrätten utan närmare anstald undersökning, eij tilräckelig kunskap äga kan.

Men emedan uppå den Ansiö byemän tildömda skattemark är swagt mulbete, som icke el-ler utan altför stor kostnad kan, åtminstone på ganska lång tid, blifwa genom någon slags förbättring, tilräckeligt [fol. 248r] för den boskap, som för denna by underhållas bör; altså emedan, i anledning af 7§ i Hans Kongl. Maj:ts nådiga instruction för Afwittringsrätten af år 1770, Konungens höge befallningshafwande öfwer Sundswalls län i ödmjukhet understäldt, om icke Ansiö byemän, måge, emot särskild afgift, nyttja mulbete och behålla deras anlagda fäbodas på den del af Hällesiö kronoallmänning eller afradsland, som de innehaft, såwida ingen nybyggeslägenhet derpå är befintelig; dock med wilkor, at Ansiöboerne kronones å samma afradsland warande skog eij måge tilgripa vidare, än til nödige fäbodehus och hägnader omkring de ristningar, som de måge derwid göra, och hwartil giödsel från deras fäbodas användas bör, der den icke til deras egna åkrar hemförd warder, och sådant alt, wid förlust af deras kostnad och wanna rättighet. [fol. 248v]

Ansiö byemän, hwilke på föregående sätt blifwit om deras ägodel underrättade, äro til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningabalken*, samt Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734, och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, förpliktade, at så sparsamt handtera den gårdarna tillagda skatteskog, at den eij, til Kongl. Maj:ts och kronans, såwäl som hemmanens skada och afsaknad i framtiden, blifwer utödd eller otilräckelig giord; til förekommande hwaraf dem åligger, enligt 8§ 10 *capitel byggningabalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, at til wedbrand först taga de uppå skogsmarken til nog myckenhet befintliga windfällen, torra trän, qwistar och stubbar innan friska träd til sådant behof bleckade eller fälde warda. Likaledes äro i förmågo af mer högstberörde Kungl. instructions 6 och 7§§, Ansiö byemän [fol. 249r] skyldige, at til legder och slåtter uparbete de lägenheter, som kunna finnas uppå den nu tildömda skogsmark, särdeles nära omkring gårdarna och deras hemägor, så at långa och swåra slättebergningar och foderwägar måge efter hand kunna undwikas.

Allmänningafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Lund och Thomasgård samt Hällesiö prästebord i Hällesiö sokn och Ragunda tingslag, hwaröfwer behörig undersökning är förrättad *den* 2 och 3 i denna månad, och hwarom såwäl kronans ombudsman landsfiscalen högaktade

herr Olof Klingberg och venerandi consistorii fullmäktig för Prästebordet comministern wälärewördige och höglärde herr magister [fol. 249v] Anders Göransson Oldberg, som skattemännen Nils Eriksson och Anders Jonsson i Lund samt Nils och Jon Pärssöner i Thomasgård, tillika med landbonden Pär Eriksson på Hällesiö prästebord, ytterligare hörde blifwit, samt deras påminnelser och påståenden giordt; afsagdt på afwittringsstället Munsåker i Ragunda sokn den 23 october 1770.

Allmäningsafwittringsrätten har, så af ingifna handlingar, och af den öfwer Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords ägor giorda affattning, samt genom hållen syn och besigtning, som af hwad consistoriifullmäktig och byemännen sielfwe anfördt och upgifwit, samt de, tillika med kronoombudsmannen, påstått, giordt sig om denna sak noga underrättad, och funnit, at hemmanen i Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord, [fol. 250r] hwilke hafwa med hwarandra samfäld skog och utmark, bestå tilhopa af nijo och ett fjerdedels tunneland eller ett och tretton tjugufjerdedels gärdemantal, med femtjoen daler fjorton öre silfwermynt årlig ränta, och äro gamla skattehemman, förutan Hällesiö prästebord, som är skrifwit för trifjerdedels tunneland och af kyrkoherden i Ragunda nyttjas under stommefrihet; så ock at desse hemman hafwa tilsammans årligt utsäde til siutton tunneland, då halfwa åkren trädes; och at jordmonen dertil består af sandmjäla, med botn af samma slag, dels gröfre och dels grannare, och på somliga ställen mer och på somliga ställen mindre djup til matjorden, samt på några ställen beswärad med grof stenklapur och stengrus, jemte det åkrarna hafwa obeqwämt läge uti åtskillige ifrån hwarandra söndrade högder och backar, så at denna åkerjord ej kunnat [fol. 250v] anses högre, än til tridje graden uti skatteläggningssmetoden för Jämteland.

Derjemte äro, efter byemännens upgifwande och til Rätten inlemnade förteckningar, wid dessa gårdar befintelige slåtter til årlig bergning af åttatjofem lass hårdwallshö, sextijosex och ett fjerdedels lass hästehö, etthundradefemtijofyra och trifjerdedels lass starr, och tijo och ett halft lass siöfoder, samt således tilhopa trihundradesexton och ett halft lass eller sådana skrindor, som här å orten warda på winterföret kjörde med en häst. Och med detta hö, tilhopa med gårdarnas halmfoder, samt löf, bark, skaf och granris, som brukas til utspisning i boskapsstillningen, warda, efter åboernes angifwande för alla fem gårdarna tilsammans födde nijo hästar, fyra folar, fyratijo mjölkkor, tjugunijo ungnöt, och åttatijo småfäksatur, eller får [fol. 251r] och getter sammanräknade.

Widare har Afwittringsrätten inhämtat, at wid dessa gårdar äro få tilfällen at uptaga ny åker, men några lägenheter til slåttis upodlande, särdeles inwid och omkring de gamla skogs-slätterna.

Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords gemensamma skog och utmark är, efter chartans anledning, icke sammanblandad med tilstötande byars ägor, men emellan berörde hemmans skatteskog och angräntsande kronoafradsländ Hällesiölandet, hwaruti byemännen efwen äro delägande, finnes ingen skilnad, utan hafwa de brukat altsammans såsom under enahanda rättighet; och innehåller hela rymden af den mark, hwilken blifwit under gårdarna Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord nyttjad, dels som gammal skatteskog och dels som afradsländ, en widd af fyratijotwåtusende trehundradefyratijosex tunneland, hwarunder gårdstomter, åkrar [fol. 251v] och öfriga hemägor, såwål som skogsslätter, siöar, berg och onyttiga måssar äro inräknade.

Uppå berörde skogstract hafwa byemännen nödig tilgång ej allenast på såg- och husbyggnadstimmer, giärdslä, stör, wedbrand och flera gårdstarfwor af träwerke, utan ock på något sågtimmer til salu, som kunnat föryttras til Ljungå sågwerk, belägit wid pass 1½ mil ifrån dessa hemman; warandes mulbetet på denna mark rätt swagt nära omkring gårdarna, men något frodigare längre bort på skogen, der byemännen, i afseende deruppå, inrättat flere fåbodeställen. I öfrigit wisar den hållna undersökningen, at til hemmanen Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord, icke finnes något lönande djurfång, men något fogelfänge med brukeliga

giller, samt at fiske warit til husbehof idkadt uti Hällsiön, Tråssiön, Bosiön, Gransiön, [fol. 252r] Sösiön, Flärkan, Mörtsiön och Lungsiön, för hwilken sidstnämnde likwäl betales årlig afrad til kronan en daler 16 [öre] silfwermynt; warandes wid gårdarna på wid pass en half fjärdingswäg mjölqwarn til husbehof, men ingen såg eller lägenhet til des anläggande. Och bestå oftaberörde byars näringsfång i åkerbruk och förnämligast boskapsskjötsel, af hvars afwel de skola sälja och til penningar utwända något, hwarmed de kunna betala kronoutskylder och flera årliga afgifter, hwarwid de dock hafwa litet understöd genom säljning af något sågtimmer.

Wid hållen undersökning hafwa skatteägarne i Lund och Thomasgård anmält den begäran, at få sielfwe upodla nye hemman af de lägenheter, som kunna blifwa öfrige, sedan gårdarna fått fyllnad efter deras skatt, och i synnerhet hafwa de som nybyggestilfalle upgifwit den wid så kallade Flärkan belägna tract, i händelse den för krono förklarad warder. [fol. 252v]

Derjemte är för Ljungå finbladiga sågwerk wid nu hållen ransakning påminnelse giord om verkställighet och tilgodonjutande af Konungens höge befallningshafwandes åren 1762 och 1763 til Allmänningsafwittringsrätten utfärdade remisser uppå numera afledne rådmannens i Sundswall herr Lars Lunds giorda ansökningar om nybyggens inrättande på ett gammalt torpställe söder om Hällesiön intet långt ifrån byen Lund, och uppå oafwittrade kronoallmänning- en öster och norr om Mjösiön emellan Olof Pärssons ägor och Lungsiön.

Likaledes har wid detta tilfalle Olof Olofsson ifrån Näcksiön af Liden sokn i Medelpad anmält sig hos Konungens höge befallningshafwande år 1763 först giorda och sedan flera gånger påyrkade ansökning, om tilstånd at anlägga nybygge på ett ställe, det han angifwit liggande öfwerst för Lungsiön, men wid en år 1767 hållen [fol. 253r] syn utwist öfwerst för och på östra sidan om Bosiön wid pass en fjerdedels mil ifrån byen Lund.

Detta med hwad mera undersökningsprotocollerne innehålla, eller eljest funnit och anfördt blifwit, har Afwittringsrätten i noga öfwerwägende tagit. Och aldenstund Lunds, Thomasgård och Hällesiö prästebords skatteskog icke är med rå och rör eller på annat lagligt sätt skild ifrån angräntsande kronoafradsländ Hällesiölandet, hwarföre och til underdånigste följe af Hans Kongl. Maj:ts för Allmänningsafwittringsrätten den 15 martii 1770 i nåder utfärdade instruction och des 4§, det tilkommer denna rätt, at i ägor och slått samt skog och utmark tildela berörde hemman så mycket, som emot deras skatt och behof rätteligen swarar; til utrö- nande hwaraf, i synnerhet hwad angår slåtterna, såsom til en del af swag art och uppå skogs- marken widlöftigt kringströdde, Afwittringsrätten [fol. 253v] funnit säkrast, at jemte hållen syn och besigtning, för grund antaga byemännens upgifwande til höbergning och antal af de kreatur, som här födde blifwa, och på dessa gårdar, som tilhopa utgiöra litet öfwer ett och ett halft gärdemantal, bestiga til wid pass åtta hästekreatur och tjugusex mjölkkor, utom ungnöt och småfäkreatur, för hwart gärdemantal eller hwarje sex tunnelands skatt, hwilket antal öfwerstiger hwad skattelägningsmetoden eljest utsätter, i synnerhet som än befintelige up- odlingslägenheter icke härwid i beräkning kommit; fördenskull, och emedan merberörde by- ars skogsmark är mycket oländig, beswärad dels med berg och sten, och dels med onyttigt flo- land, hwarföre behörigt afdrag måst göras, efvensom dertil kommer, at åboerne wid hemmanen Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord mera af boskapsskjötsel än af sä- deswäxt böra hafwa sin näring [fol. 254r] och utkomst; ty pröfwar Allmänningsafwittringsrät- ten skjäligt, och högstberörde Kongl. instructions 4§ likmätigt, at byarna Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord tildöma en rymd af fjortontusende fyrahundradetretijotre tunneland, hwart tunneland beräknadt til fjortontusende quadratalnar, hwilken tract warder som skatteäga och mark ansedd, och ligger inom de på chartan nu teknade lineer, hwarmed början göres wid Gransiöforssen, der Håsjö soknelineen framgår, och följer samma soknelinea til rämärket wid Bernicketjärnen, hwarest göres knä, som ställer lineen i S:S:W:, 6 grader T:S:, hwilket strek följes sextontusende siuhundradefyra alnar, och altså öfwer Baksiön och östra kanten af Bär- flon, men derefter brytes lineen til W:N:W: och går så ellofwatusende etthundredesjutijo al-

nar, hwarwid skilnadslinien stryker öfwer Lungsiön och Mjösiön strax söder om Mjöåflon och söder om desse byemäns fäbodas; hwaruppå lineen krökes til N: 7 *grader* ostligare, och går ända fram tijotusende tvåhundredretetijo [fol. 254v] alnar intil det förr erkände märkestället mot Ansiöbyen uppå Mörtsiönäset, samt dädan i N:O: til förstnämnde märke Gransiöforssen.

Men alt det, som derutom belägit är, blifwer härmed förklarad för kronans behållning eller allmänning, som hälst til nybyggens inrättande eller nye hemmans understöd användas må, såwida tilfällen och lägenheter dertil gifwes, hwarom Afwittringsrätten, utan närmare undersökning, icke kan äga tilräckelig eller vidare kunskap, än at större delen af den tract, som herr rådmannen Lund i lifstiden begärt til nybygge emellan Lungsiön och Olof Pärssons i Mjösiö ägor, äro belägne utom Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords tildömda skatteskog, tillika med tracten wid och omkring så kallade Flärkan, der Lunds och Thomasgårds byemän begärt frihet at sielfwe upodla nye hemman, hwars tunne- och skattetal Afwittringsrätten [fol. 255r] likwäl icke eller nu med säkerhet föreslå kan.

Lunds, Thomasgårds och Hällesiö prästebords innehafware, hwilke på föregående sätt blifwit om deras ägodel underrättade, kunna altså wara försäkrade at sådan dem tillagd mark icke skal på ett eller annat sätt warda förminskad, samt at de ägor och nyttningar af åker, nyland, slått eller hwad det hälst wara må, som inom förrnämnde tract upodlas och förbättras, skola aldrig blifwa med någon särskild skatt eller tunga belagde; och böra de fördenskull eij allenast använda all möjelig flit til gårdarnas och deras ägors förbättring, och i synnerhet med uparbetande af slätter nära intil byen, så at aflägsna höbergningar och swåra foderwägar måge efter hand kunna umbäras och undwikas, utan ock at så sparsamt hushålla med den byarna tillagda skatteskog, at den må både nu och i framtiden wara tilräckelig i hwilket afseende de jemwäl [fol. 255v] til följe af 8§ 10 *capitel byggningsbalken* och 6§ af Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket, äro förpliktade at til wedbrand först taga de på skogsmarken befintelige torra trän, qwistar, windfällan och stubbar innan några friska trän til detta behof blekas eller fällas.

Sedan desse domar woro afsagde, ingafs för byarna Lund, Thomasgård och Hällesiö prästebord en skrift, lydande, som följer:

Sedan för Hällesiö prästebord och des grannar i Thomasgård och Lund nu tilständig skatteskog är tildelt och afwittrad, återstår eij mera, än angående de af främmande begärte 3:ne nybyggen, å Hällesiö förrut innehafde skogstract, giöra ödmjukt påstående. Så aldenstund Olof Olofsson i Näcksiön och Lidens sokn i Medelpad sökt hiälpa sig fram med osanningar och inför Konungens höge befallningshafwande angifwit det af [fol. 256r] sig begärte nybygge, såsom belägit på afwittrad kronoskog, och på sådan falsk berättelse erhållit utsyning; hwilken då den skulle verkställas, han sig ock understått flyttja ifrån ett angifwit ställe wid Ljungsiön, 1/4 mil närmare intil våra hemman, upp til Bosiön, ungefärligen allenast 1/8 mil ifrån byen; påstås i all ödmjukhet, at han, för sådan oredlig framfart må warda lagligen ansedd, hälst han ock haft nog tiltagsenhet, at han af ett honom ifrändömdt document sig betjäna, i det han thetsamma eij til oss, utan til afledne rådmann herr L. Lund aflemnad, som derefter begärt vårt skattetorp efwen til nybygge.

Wälbemälte herr rådmans 2:ne nybyggesansökningar åter, äro oss icke communicate eller witterlige blefne, förrän nu under warande upwaktning wid loflige Allmänningsafwittringsrättens session; derå wi dock förrut, wid besigtningen oss til 3 *stycken* nybyggen anmält, och nu warder för Prästebordet [fol. 256v] ödmjuk ansökning giord om det 4:de nybyggets uparbetande, til 1/4 tunnelands skatt, eller mera, om rymden så tillåter. Fördenskull, som wi förrut härom, inför loflige Afwittringsrätten i ödmjukhet

oss anmält, hoppas wi ostridigt hafwa förmons rätt framför bemälte herr rådman; hälst 2:o [*1:o saknas*] wi ej förr kunnat sådan ansökning anmäla; eftersom wi alt nyttjat under skattemannarätt, och ej sielfwe wetat huru långt vårt område sig rätteligen sträka skulle; 3:o hafwa wi på den nu för krono förklarade tracten arbete nedlagt, med de der befintelige slåtters mer och mindre upodling; 4:o hafwa wi och våra förfäder för denna skogsrymd i långlig tid dragit skatt och afgift til kronan, 5:o ärbjude wi oss för upodlingens verkställande sättja nöjaktig borgen, det hwarken Olof eller rådmannen giordt; [*fol. 257r*] och 6:o går vår afsigt icke ut på skogarnes fällande och utödande wid stor-sågen, utan på åkers och slåtts uptagande, såsom hwarmed i längden Kongl. Maj:t och kronan kan wara bäst belåten, och fördenskull oss allerödmjukast utbedja, at såsom wane wid arbete, och kände för trogne arbetare, framför alla andra få dessa nybyggen inom tillagde frihetsår uptaga och istånd sättja, til det skattetal, som möjeligit och skjäligt kan pröfwat.

I anledning häraf lemnades Lunds, Thomaskårds och Hällesiö prästebords innehafware den underrättelse, at i Allmänningsafwittringsrättens utslag finnes utsatt, hwilka af de här frammanföre nämnde lägenheter äro ansedde som skatteägare, eller för krono förklarade blifwit, och således af den beskaffenhet, at nybyggen derå måge anläggas, hwarom altså hos Konungens höge befallningshafwande [*fol. 257v*] wederbörande hafwa i ödmjukhet sig at anmäla, hwarefter och uppå den tid, som dertil utsatt warder, Afwittringsrätten behörig syn och afrösning deröfwer företaga wil.

Derefter förfogade sig Allmänningsafwittringsrättens ledamöter til en utsatt förrättning på södra sidan om Ragundaälflen, för byarna Kånkebacken, Hammaren och Kullsta.

År 1770 den 23 october instälte sig underteknad häradshöfdinge med nämndemännen Magnus Jönsson i Nygården, Jon Nilsson i Ammer, Jon Olofsson och Salomon Olofsson i Pålgård, Elias Jonsson på Ede, Nils Pärsson i Ansiö och Måns Olofsson i Thorsgård, at förrätta laga skogs- och allmänningsafwittring för hemmanen KÅNKEBACKEN, HAMMAREN OCH KULLSTA I RAGUNDA SOKN och tinglag; närwarande afwittringslandtmätaren [*fol. 258r*] ädle och högaktade herr Pehr Björnlind, så ock kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Pehr [*skall vara Olof*] Klingberg. Härwid instälte sig, efter behörig kungörelse, skatteägarne af berörde hemman, nemligen afledne Olof Jonssons i Kånkebacken enka Ingrid Olofsdotter, genom sin son och fullmäktig Jon Olofsson efter intygadt befullmäktigande; Esbjör Nilsson och Esbjör Månsson på Hammaren; för afledne Esbjör Jonssons enka Ingierd Eriksdotter i Kullsta hennes son och fullmäktig Jon Esbjörsson, bruksinspectoren högaktade herr Eric Bergroth och Johan Pärsson i Kullsta.

Ofwannämnde Rättens ledamöter, embetsmän och parter församlades hos Esbjörn Nilsson på Hammaren, hwarest, til erhållande af nödig uplysning om denna sak, först uplästes Allmänningsafwittringsrättens öfwer byarne Kånkebacken, Hammaren [*fol. 258v*] och Kullsta den 28 juni och den 12 juli 1757 hållne undersökningsprotocoller, jemte Afwittringsrättens protocoll, angående skilnaden emellan hemmanens skatteägare, på ena, och kronoafradlandet Ho, på andra sidan, hållit den 9 i denna månad. Derhos framgafs och skärskådades den affattning, som dåwarande afwittringslandtmätaren, numera ordinarie landtmätaren, ädle och högaktade herr Eric Calvagen år 1756 uprättat öfwer dessa byars hemägor och utmark; i anledning hwaraf alle byemännen erkände de på samma charta utsatta skilnadslinier så emot kronoafradlandet Ho, Håsjö sokn och skattehemmanet Näset, som emot det inom samma tract liggande ödesbölet, Mann kalladt. Och emedan samtelige byemännen påstodo, at gammal erkänd skogsskilnad finnes emellan alla tre byarna Kånkebacken, Hammaren och Kullsta, så at hwardera af dem skal hafwa sin särskilda mark, hwarwid de begärte framgent [*fol. 259r*] blifwa bibehållne, men skilnadslinien emellan Hammaren och Kullsta ej fants på chartan uptagen, så anmodade de herr landtmätaren Björnlind den nu at affatta.

Uppå Rättens erfordran ingåfwö byemännen följande förteckningar på de under gårdarna hörande slätter.

Efterskrefne slätter bergas under hemmanet N:o 1 i Kånkebacken, nemligen [denna och följande förteckningar har spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form]:

Hemslått i åkrarne 6 hå; Uti ängt wid Kjälawägen 1 st; Singån 16 st; Skyttbäcken 5 hä; Mäckelmyran 1 st; Dito på Lillbacken och rödningen 1/2 hä; Trätmyran 1 hä; Nätmyran 4 hä; Hammarsön 3 hä; Fäbodarne 4 hå; Häbersmyrhalsen 1/2 st.

Summa 10 hå; 10 1/2 hä; 21 1/2 st [de två sista stämmer ej].

Under ofwannämnde hemman födes följande kreatur, nämligen 2 hästar, 10 kor, 15 får, 10 getter, 6 ungnöt.

Kånkebacken den 23 october 1770

/ Jon Olofsson [fol. 259v]

Förteckning på de slätter, som bärgas under N:o 1 i Hammaren [se förklaring ovan]:

Hemslått i åkrarna 6 hå; Skals fäbodas 3 hå; Fisksjö fäbodas 1 1/2 hå; Hammarsängen 3 hä; Långbroängen 1/4 hä; Wöijen (?) 1 1/2 st; Nyänge och Pålänge 1/4 hä; Lillflon 1/4 st; Skalstjärn 1/4 st; Grönmyrdröle 3/4 hä; Grönmyran 4 hä; Galtjärnbäcken 1/4 st; Lillakmyrbäcken 1/2 hä; Akmyrbäcken 1 1/2 st; Kullstamyran 3 st; Fisksjöbäcken 3 hä; Singsån 6 1/2 st.

Summa 10 1/2 hå; 11 3/4 hä; 13 1/4 st.

Myror wid Fiskesjön 1/2 st.

Utaf förestående foder underhålles följande kreatur, nemligen 2 hästar, 10 kor, 18 får, 12 getter, 6 stycken ungnöt.

/ Esbjörn Nilsson

Förteckning på de slätter som undertecknad hemmansåbo på Hammaren nyttjar [se förklaring ovan]:

I hemägorna 2 hå; I ängt nedan gården 1 hä och 2 st; I Wågen 1/2 st; I Bowallen 1/2 hå; [fol. 260r] I Sjöbowallen 1/8 hå; I Bodrolet 1/2 hä; På Munsåkermyran 4 hä och 3 st; På Hammarsmyran 1/2 hä; I Galtjärnbäcken 1 st; Wid Sjöån 2 hä.

Starr som slås hwart annat år på Ackmyran 1 st; På Flon 1 st; årligen 1 lass starr.

Summa 2 5/8 hå; 6 1/2 hä; 7 1/2 st.

/ Esbjörn Månsson

Derjemte angaf Esbjörn Månsson, at han wid sin hemmansdel föder en häst, fyra kor, två ungnöt och tijo småfäkreatur.

Följande slätter bergas under hemmanet N:o 1 i Kullsta [se förklaring ovan]:

Hemslått i åkrarna 6 hå; Sörbodarna 8 hå; Nybodarna 2 hå; Kullstaängen 4 hä och 7 st; Kullstamyrorne 8 hä och 18 st; Grönrå 2 hä; Bägjälsmyran 3 hä och 2 st; Wisan 1/2 st; Lillbäcken 2 st.

Summa 16 hå; 17 hä; 29 1/2 st.

Af förrnämnde foder underhållas följande kreatur, nemligen 4 hästar, 12 kor, 20 får, 10 getter, 5 stycken ungnöt.

/ Esbjör [bomärke] Jons enka, Ingel Ersdotter [fol. 260v]

Kullsta N:o 2

Hemslått i åkrarna 1 hä; Kullstamyrorne 1 st; Grönrå 1 ½ hä; Lidflon och bäcken 1 hä och 1/2 st; Södra fäbodarna 1 hä och 1/4 hä; Singsåfäbodarna 1/2 hä; Singån 6 ½ st; Kullstaängen 1 hä; Mann 1/2 hä.

Summa 3 hä; 3 ¾ hä; 8 ½ st.

Under ofwannämnde hemman födas följande kreatur med tilhjäl af kjøpefoder, bark och löf nemligen 2 hästar, 7 kor, 8 får, 6 getter, 2 ungnöt.

/ E. Bergroth

Kullsta N:o 3

Hemslått i åkrarna 4 hä; Södra fäbodarna 6 hä; Nybodarna 2 hä; Kullstamyrorne 4 hä och 5 st; Grunmyran 1 ½ hä; Per Ersrödningen 2 hä; Qwarnänge och Nybrobäcken 2 hä; Wisan 2 hä och 1 st; Kullstaängen 3 hä och 2 st; Singsån 7 st; Mann 1/2 hä.

Summa 12 ½ hä; 14 ½ hä; 15 st

Ut af ofwanstående foder födas följande kreatur, nemligen 3 hästar, 10 kor, 15 får, 10 getter, 5 stycken ungnöt.

Kullsta den 23 october 1770

/ Johan Pärsson [fol. 261r]

Den 24 october. *Samma dag* blefwo föregående förteckningar upläste och til alla delar widkände, hwarjemte byemännen afgåfwo den förklaring, at de på hwart lass, som i dessa förteckningar blifwit upfördt, räknat två sådana skrindor, som här å orten warda om wintern förde med en häst.

Herr landsfiscalen Klingberg utlät sig, at som det upgifne lassetal af foder synes wara nog ringa emot gårdarnas storlek och det antal kreatur, som här födde warda, så begärtes, at de mäst betydande slätter måtte tagas i ögnasikte, då tillika finnas torde, om de äro af den beskaffenhet, at de genom rödning och rensning eller widare utarbetande förbättras kunna.

I anledning här af blef sådan äskad syn företagen, då det fants, at nära omkring gårdarna äro några lägenheter och tilfällen, der slått kan dels förbättras genom rödning och rensning på de gamla slätteställen, och dels ånyo upodlas i några dälдер och [fol. 261v] sidlänta platser uppå lermoar, som nu äro med barrskog bewäxte, men förmodas kunna förwandlas til lägder när sådan skog blifwit afhuggen, bränd och bortrensad, i hwilket afseende jemwäl, efter herr inspectorens Bergroths ankomst til byen Kullsta, en nedanför åkrarna belägen skogstract blifwit nedfäld och til afbränning ämnad. Längre bort på marken kunna de gamla slätterna något förbättras dels dermed, at de warda rögd och rensade, och dels derigenom at de til kanterna något uthuggas, dock kunde Afwittringsrätten icke med någon säkerhet til wisst lassetal utsättja den tilökning uti höbergningen, som gårdarna på förrberörde sätt i framtiden winna kan.

Den särskilta äga lydande til ödesbölet Mann, fants bestå dels af öppna åkerstycken, hwaraf likwäl den mästa är nyligen ristad, och dels af slättebitar med ringa [fol. 262r] gräswäxt, så ock af ett litet stycke rödningsland til wästra sidan utom nu befintelig hägnad. Detta sidstnämnde tillhör hemmanet N:o 1 i Hammaren som brukas af Esbjörn Nilsson, hwilken i förledne sommar nedfäldt denna skogstract, i tanka at der uparbete slått, men uti åker- och slättebitarna inom hägnaden är herr inspectoren Bergroth och Johan Pärsson i Kullsta delägande. Och desse begge, tillika med Esbjörn Nilsson på Hammaren, äro jemwäl innehafware af den skogstract och de slätter, Singsån kallade, som skola ifrån äldre tider blifwit ansedde såsom tilhörande ödesbölet Mann.

På detta ställe och inom samma tract är jämwäl ett stycke af Singsåslätten brukat och lydande under Ragunda prästegård.

Den 25 october. *Samma dag* wisades för Rätten, at den skilnadslinea emellan Hammarens och Kullsta ägor och skogsmark, som desse byemän angifwit, nu blifwit på chartan teknad [fol. 262v] och utsatt, tagandes sin början wid så kallade Skyltbäckbron och går derifrån til ett stenmärke på Kullstaberget eller Högberget, samt vidare til ett stenmärke på Fiskesjöberget, så at gårdarna i Hammaren skola äga hwad som ligger emellan denna linea och skilnaden för Ho ödesböle, men det som är belägit emellan förrberörde nu updragna linea och den så kallade Kälawägen skal tilhöra Kullsta byemän, och Kånkebacksmannens ägodel skal wara ifrån Kälawägen intil skilnaden emot byen Näset, dock härwid undantagen den inom samma rymd liggande och särskildt utmärkta tract, som räknas lydande til ödesbölet Mann, och brukas av dem som äro deruti delägende och här frammanföre nämnde.

Alle desse rålineer och skilnader blefwo nu af samtelige byemännen widkände och antagne til rättelse [fol. 263r] för hwardera byens lott i ägor och utmark; efwensom hwad den på chartan utsatte skilnad emot Håsjö sokn angår, alle förklarade sig dermed nöjde, förutan herr inspectoren Bergroth, som hemstälte til Rätten, om det icke wore möjligt at Kullsta byemän, i anseende til deras swaga och ringa ägor, kunde få sträcka sin skogswidd och nyttningsmark något öfwer berörde skilnad emot Håsjö, såwida på andra sidan deraf eller emot Håsjö skal wara kronoallmänning at tilgå.

På Rättens tillfrågan yttrade sig herr inspectoren Bergroth, såwäl som de öfrige Kullstaberne, at de aldrig haft ägor eller nyttning på andra sidan om merberörde linea, utan at de deruti warande märken af ålder blifwit för gällande ansedde.

Studiosus herr Olof Åström wisade, å sin moders fru pastorskan Åströms wägnar, en skriftelig [fol. 263v] ansökning, som kyrkoherden wälärewördige och högwällärde herr Carl Åström har den 11 september 1757 til Allmäningsafwittringsrätten ingifwit, af innehåll, at der wid laga afwittring hända skulle, at någon skogstract wid Mannsjön emellan Kullsta, Näset och Östansjö byar blefwe för kronoallmänning förklarad, så har herr kyrkoherden, som märkt, at på södra sidan eller wäster om Kjälån wid förrnämnde sjö, funnes tjänlig åkerjord, samt några lägenheter til slåtters upodlande, begärt, det måtte honom lemnas frihet, at på berörde ställe anlägga nybygge til så stort skattetal, som pröfwades emot lägenheten swarande. Och denna ansökning, med den förmons rätt, som derwid åtfölja kan, begärte nu fru pastorskan Åström at för sig och sina barn få [fol. 264r] tilgodonjuta.

I anledning deraf blef om beskaffenheten närmare undersökt, då innehafwarne af ödesbölet Mann berättade, at det af framledne herr kyrkoherden Åström upgifne nybyggesställe skal wara belägit utom den för ägan Mann utsatte skilnad, och således uppå en tract, som, efter skjedd afwittring för soknen Håsiö, förmodes wara som krono förklarad.

Herr studiosus Åström utlät sig, at han i den delen ej har fullkomlig underrättelse, eller med wisshet wet, om det af hans salig fader sökte nybyggesställe skulle wara inom eller utom Mans ägor belägit.

I öfrigt blefwo af samteliga delägende i ödesbölet Mann åberopade de skjäl och omständigheter, som i Afwittringsrättens undersökningsprotocoll af år 1757 finnas införde, [fol. 264v] och förmodas wara tilräckeliga at bibehålla förra ägarne wid ständig besittning deraf, i synnerhet som med utdrag af 1639 års jordebok wisades, at hemmanet Hammaren har redan den tiden warit för slättegodset Mann skattlagt til sex öre *silfwermynt*, och det jemwäl i anledning af företedt utdrag af äldre och nyare jordeböcker, förmodes wara oförnekeligit, at ödesbölet Mann är inräknadt under den skatt, som af herr inspectoren Bergroths och Johan Pärsons gårdar i Kullsta utgiöras.

Herr landsfiscalen Klingberg anförde härwid följande:

Sedan loflige Skogs- och allmäningsafwittringsrätten numera undersökt om alt hwad som hörer til skattesogs utbrytning för byarna Hammaren, Kånkebacken och Kullsta

häruti Ragunda sokn, återstår hwad mig åligger til bewakande af Kongl. Majj:ts och kronans höga rätt, at anföra. Och [fol. 265r] hwad fördenskull angår

1:o den stridiga skogsskilnaden emot nybygget Ho och nästgränsande Hammars skattehemmans åboer; så emedan de sednare med laga witnen styrkt, at sådan skilnad eller sträckning bör gå och stadna wid en stor sten mitt för Gerilshofde uti Ragunda-älffwen, sådant bewis jemwäl enligt med hwad lagen i 12 och 13 *capitel jordabalken* stadgar i sådant fall bör wara gällande, ty finner jag för min del, i brist af andra skjäl, det nämnde skiljemärke härwid för gällande bör anses.

2:o är jemwäl befunnit, at alla ofwannämnde skattebyar, som wid detta tilfalle böra njuta tildelning af skatteskog, hafwa sins emellan upgifwit och godkändt wissa skilnadsmärken i skog och mark, med påstående derwid få förblifwa; så ock at de fläste af desse byars hemmansägare begärt med sin skatteskog få gå til sokneskilnaden mot [fol. 265v] Håsiö sokn. At desse byar wid sine byeskilnader, såsom å alle sidor widkände, måge förblifwa, derwid har jag intet at påminna; men såwida berörde byars hemmansägare lagligen ej kunnat styrka deras skogars sträckning mot allmanningen eller förr faststälde sokneskilnaden emot Håsiö; anser jag nödigt at wördsammast begära, det loflige Afwittringsrätten täckes af den öfwer desse byars skogsrymd, som på charta finnes lagd, samt i grund af Kongl. instructions föreskrift noga pröfwa hwad rymd skatte-
männen böra tildelas; likwäl med det kraftiga förbehåll å kronans wägnar, at tildelning af skatteskog ej måtte sträcka sig öfwer meranämnde sokneskilnad, såsom förrut faststält emot kronoallmanningen å andra sidan.

3:o. Under warande undersökning har efwen förekommit fråga om ett ödesböle eller slättegoods, [fol. 266r] så kalladt Mann, som twänne hemmansägare i Kullsta och ena åboen å skattehemmanet i Hammaren wilja förswara, på sådan grund, at denna äga, i stöd af wisade utdrag af äldre och sednare jordeböcker, skal wara inbegripen i deras hemmansräntor. Således bör jag hemställa til loflige Afwittringsrättens granskning och nogaste pröfwande, likmätigt 8§ i Kongl. Majj:ts nådigst gifne instruction ej mindre än skattelägningsmetoden, huruwida skattehemmanen, utom Mannsägorna, kunna wara emot skattetalet besutne eller ej.

4:o. Enär samtelige ofwannämnde byar och hemman undfått tilständig skatteskog utbruten, som med laga rå och rör kommer at skiljas från tilgränsande allmanning; är efwen mitt påstående, det skatte-
männen tillika åläggas, at til wedbrand använda stubbar och windfällan, samt derifrån afrensa marken innan annan [fol. 266v] skog dertil nedtages; så ock å nu funne tjänliga platser genom upodling och rödning förbättra sine slättelägenheter; likaledes at inrätta beteshagar, hwartil lägenheter på flere ställen gifwas.

5:o. Den skrifteliga ansökning, som framledne herr kyrkoherden Åström i lifstiden giort, at få, om lägenhet dertil gifwes, anlägga nybygge wid Kjålsån, och hwarom bemälte kyrkoherdes enkefru nu påminnelse giort; så aldenstund ingen wiss tract dertil ännu blifwit upgifwen; ty kan jag för denna gången å kronans wägnar ej vidare mig utlåta, förrän sedan samma lägenhet, der den gifwes, warder utwist och synad.

Den 26 oktober. *Samma dag* blefwo, efter giorda uträkningar på den öfwer gårdarnas ägor befinteliga charta, och skälens granskande efter hållna undersökningar, domar och utslag för hemmanen Kånkebacken, Hammaren och Kullsta särskildt upsatte, hwarmed efwen

den 27 oktober [fol. 267r] skjedde fortsättning, och *samma dag* blefwo, efter öfwerläggning med nämnden, sådana utslag för parterne afkunnade, hwarmed Rättens ledamöter, såwäl som parterne åtskildes.

Allmäningsafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Kånkebacken i Ragunda sokn och tingslag, hwaröfwer behörig

undersökning är förrättad i junii och julii månader år 1757, och hwarom såwäl kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, som skatteäganden enkan Ingiärd Olofsdotter, genom sin son och fullmäktig Jon Olofsson, ytterligare hörde blifwit, samt deras påståenden och påminnelser giordt; afsagdt på afwittringstingstället Kullsta den 27 october 1770. [fol. 267v]

Såwäl af ingifne handlingar, och deribland af en år 1756 uprättad geometrisk charta öfwer Kånkebackehemmanets ägor och utmark, samt genom hållen syn och besigtning, som af hwad skatteäganden sjelf upgifwit, har Allmäningsafwittringsrätten om denna sak sig noga underrettat, och funnit, at hemmanet Kånkebacken består af fyra tunneland, och räntar 20 daler 3 öre *silfwermynt*, dragonehåll N:o 87 af Råfsunds compagnie och Jämtlands regimente. Wid detta hemman är, efter ägarens upgifwande, årligt utsäde til fyra och en half tunna, då hälften af åkren trädes, och jordmonen består mäst öfweralt af hård lera med lerbotn, som blifwit ansedd til andra graden i skatteläggningssystemet för Jämtland; warandes jemwäl tilfälle at uptaga mer åker af samma jordart.

Derjemte äro, enligt nu ingifwen förteckning, wid hemmanet Kånkebacken [fol. 268r] befintelige slätter til tijo lass hårdwallshö, tijo och ett halft lass hästehö samt tjuguet och ett halft lass starrfoder, och således årlig bergning til fyratijotu lass hö, med hwilket, tilhopa med gårdens halmfoder samt löf, bark, skaf och granris, som å denna orten brukas til understöd wid utställningen, födas två hästar, tijo mjölkkor, sex ungnöt och tjugufem småfäkskreatur. Afwittringsrätten har ock funnit at slätterna, så hemma wid gården, som längre bort på skogsmarken, kunna något förbättras och til höbergningen ökas, dels dermed at några stycken eller dälder warda ånyo uparbetade och dels derigenom at den gamla slätten rödjes och rensas, samt til kanterna något utwidgas.

Kånkebackshemmanets skog och utmark är til alla kanter wederbörligen skild ifrån de skatte- och kronoägor, som derintil gräntsa och innehåller hela rymden [fol. 268v] trijtusende etthundradesextijotre tunneland, hwart tunneland räknad til fjortontusende quadratalnar; och hwarinom hemmanets gårdstomt, åker, äng och slätter inbegripas, men ej den tract, som tilhör Manns ödesböle och särskildt utmärkt är. Uppå sådan mark har åboen hiälpelig tilgång på såg- och husbyggnadstimmer, giärdslä, stör och wedbrand, jemte flere gårdsförnödenheter af träwerke; warandes mulbetet derå icke af särdeles frodighet, men likwäl sådant, at hemmansägaren warit dermed hulpen för sina kreatur, såwida han icke äger fäbodas eller mulbete på något annat ställe, än å skatteskogen.

Til hemmanet Kånkebacken finnes litet fogelfänge med giller uppå hemskogen, så ock något fiske i Ragundaälfwen, Fiskesiön och Mannsiön, dock icke til full husbehof. Mjölqwarn har hemmansägaren til husbehofs nyttning [fol. 269r] wid pass en half mil ifrån gården, men ingen såg eller tilfälle som tros wara dertil tjenligt. Näringsfånget för detta hemmanets åbo består i åkerbruk och boskapsskjötsel, jemte så sparsam hushållning med skogen, at deraf må kunna göras någon afsalu til Sundsvalls stads handlande, som härifrån flåtta träwerke til deras stad.

Detta, med hwad mera inhämtas kunnat, har Allmäningsafwittringsrätten i behörigt öfwerwäggande tagit. Och aldenstund Kånkebackens skattehemmans skog och utmark icke ligger samfäld med något kronans afradsländ, utan på alla sidor är ifrån tilstötande skogar utmärkt och afskild; fördenskull, och til underdånigste följe af 5§ uti den af Hans Kongl. Maj:t för Allmäningsafwittringsrätten i Jämtland allernådigst utfärdade instruction den 15 martii 1770, tilkommer det ej Afwittringsrätten at befatta sig med granskning af detta hemmans fullsutenhet, eller at pröfwa, [fol. 269v] huruwida det har antingen för mycket eller för litet ägor emot des tunne- och skattetal, utan bör nu och framgent förblifwa wid de skilnader och märken, hwilka för Kånkebackens skatteskog, på sätt som undersökningsinstrumenterne förmåla, utsatte, erkände och gillade äro.

Och emedan här af följer, på ena sidan at ägaren af skattehemmanet Kånkebacken aldrig har af kronan at wänta tilökning på des skog, och å andra sidan at han kan wara försäkrad, det hans skatteskog icke skal på något sätt warda förminskad, samt at de upodlingar och förbättringar, som derå göras, icke skola med någon särskild skatt eller tunga belagde warda; ty åligger det Kånkebacks hemmans innehafware, til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningsbalken* och Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734, samt Kongl. förklaringen deröfwer [*fol. 270r*] af år 1739, at så sparsamt och försiktigt hushålla med des skog, at den ej, til Kongl. Maj:ts och kronans, såwäl som hemmansägarens skada och saknad i framtiden må blifwa utödd eller otillräckelig giord; til förekommande hwaraf jemwäl tjänar, at de på marken befintelige windfällen, torra träen, qwistar och stubbar warda, likmätigt 8§, 10 *capitel byggningsbalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, använda til wedbrand innan friska träd dertil bleckas eller fällas. Likaledes är enligt 6 och 7 §§ i 1770 års instruction för Allmänningsafwittringsrätten, Kånkebackens skattehemmansägare förpliktad, at til legder och slätter uparbeta de lägenheter, som kunna finnas nära intil gården, på det aflägsne höbergningar och långa foderwägar måge i framtiden kunna undwikas, så ock at, til mulbetets förbättrande, efter hand [*fol. 270v*] och så mycket förmågan tillåter, inrätta och uprensa beteshagar på hemlöten.

Allmänningsafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Hammaren uti Ragunda sokn och tingslag, öfwer hwilkas ägor och utmark geometrisk charta finnes uprättad, samt behörig undersökning blifwit af Allmänningsafwittringsrätten hållen år 1757, och hwarom såwäl kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, som skattehemmansägarene Esbjörn Nilsson och Esbjörn Månsson på Hammaren, ytterligare hörde blifwit, samt deras påminnelser och påståenden giordt; afsagdt på allmänningsafwittringsstället Kullsta den 27 october 1770.

Allmänningsafwittringsrätten har, [*fol. 271r*] både af ingifne handlingar, och af det som wid hållna syner och undersökningar är inhämtat, samt af hwad parterne dels skrift- och dels munteligen anfördt, sig om detta undersökningsmål noga underrättat, och funnit, at begge skattehemmanen i Hammaren bestå tilhopa af fyra tunneland eller två tredjedels gårdemantal och ränta tjugutwå daler 16 ½ öre *silfwermynt*, så ock at desse hemman hafwa i öppen åker årligt utsäde til fem tunnor, då hälften träd; warandes jordmonen mäst hård lera, som i anseende til des art och bärande gröda, pröfwats närmast passande til 2:a graden i skatteläggning-metoden för Jämteland.

Derjemte äro, efter hemmansägarnes upgifwande och til Rätten inlemnade förteckningar, wid dessa gårdar i medelmättiga år höbergning til tretton lass hårdwallshö, 18 ¼ lass hästehö samt 20 ¾ lass starrfoder, [*fol. 271v*] med hwilket hö, tilhopa med halmfodret och det understöd som tages af löf, bark och granris, warda för begge gårdarna tilsammans födde tre hästar, fjorton mjölkkor, åtta ungnöt och fyratijo småfäkreatur. Til mer åkers uptagande af lika jordmon som den gamla åkren, är tilfälle inom och bredewid åkerhägnaden; efwensom höbergningen kan något ökas dels genom gamla slätters rödning och utwidgande, och dels med nya lägenheters upodlande, fast de icke äro af synnerlig god och frugtbärande art.

Hammarens byemän hafwa deras skog och utmark samfäld eller odelad sinsemellan, men genom gamla och erkände råmärken samt derefter på chartan updragna linear afskild så ifrån ödesbölet och slättegodsset Ho, som ifrån flere angränsande [*fol. 272r*] ägor. Och utgiör hela rymden af den mark, som Hammarens byemän påstå wara deras skatteskog, fyratusende åttahundradesiutijoåtta tunneland, hwart tunneland räknadt til fjortontusende quadratalnar, hwarinom gårdstomter, åkrar och slätter, såwäl som berg, floar och annan onyttig mark är inbegripen. Och dessutom har Esbjörn Nilsson för hemmanet N:o 1 i Hammaren delaktighet uti en särskild äga, som kallas Manns ödesböle uppå berörde skatteskog, ehuru mycket stenig och

oländig, såwål som på nyssnämnde ödesböle, hafwa Hammarens byemän tagit deras nyttning af såg- och husbyggnadstimmer, samt giärdsle, wedbrand och flera gårdsförnödenheter, hwaruppå jemwål ännu finnes hiälpelig tilgång, såwål som på mulbete för gårdarnas kreatur, som häruppå blifwit bergade öfwer sommaren, emedan desse hemman [fol. 272v] icke hafwa något afradsland eller fäbodas och mulbete på annat ställe, än förrberördt är.

Den hållna undersökningen wisar efwen, at på Hammarshemmanens skog och mark är intet djur- men litet fogelfänge och at byemännen hafwa litet och fögo lönande fiske. Mjölqwarn til husbehof på en half mil nära gårdarna, men ingen såg eller lägenhet dertil, utan måste bräder til husbehof klyfwas och täljas eller kjøpas och föras från längre wäg.

Hammarens byemäns näringsfång består i åkerbruk och boskapskjötsel, hwarwid de til kronoutskylders och flere penningeutgifters betalande, hafwa litet understöd derutinnan, at de kunna sälja några sågstäckar om året til de handlande i Sundsvall, som hafwa lägenhet at häri från flätta [fol. 273r] träwerke til staden.

Detta, med hwad mera undersökningsinstrumentet innehåller eller eljest utrönt och anfördt blifwit, har Afwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och aldenstund skattehemmanen i Hammaren icke hafwa deras skog samfäld med kronans jord eller något afradsland, utan deras ägor finnas på alla sidor derifrån skilde och afrösade; fördenskull och til följe af 5§ uti den af Hans Kongl. Maj:t för Allmänningafwittringsrätten allernådigst utfärdade instruction den 15 martii 1770, tilkommer det ej Afwittringsrätten at granska desse hemmans fullsutenhet, eller pröfwa huruwida de äro innehafware af för litet eller för mycket ägor emot skatten, vidare, än blott hwad angår Esbjörn Nilssons lott för hemmanet N:o 1 i Hammaren uti ödesbölet Mann. Och [fol. 273v] ehuruwål berörde ödesböle finnes wara aldeles afskildt ifrån byen Hammarens här ofwanföre utsatta skatteskog och ägor, hwarmed det ingen gemenskap hafwer; dock likwål, och som deläganden deruti Esbjörn Nilsson ej allenast är på sitt åboende hemman skattelagd för någon lott i Manns slättegods och ödesböle, utan det jemwål är funnit, at merberörde hemman i Hammaren utom sådan lott icke har fyllnadägor, särdeles af slätt, emot des skattetal; ty pröfwar Afwittringsrätten, likmätigt 8§ i högstäberopade instruction, at oftaberörde gård i Hammaren bibehålla wid des äganderätt och nyttning i ödesbölet Mann.

I öffrig åligger det skattemännen i Hammaren, til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningabalken*, samt Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734, och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, at med all sparsamhet handtera deras [fol. 274r] skog, så at den både nu och för framtiden må wara tilräckelig; til winnande hwaraf de, enligt 8§, 10 *capitel byggningabalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, äro skyldige, at först taga de på skogsmarken befintelige windfällen, torra trän, qwistar och stubbar til wedbrand innan wäxande trän dertil fällas eller bleckas. Likaledes äro hemmanens skatteägare förpliktade, at til legder och slätter uparbeta de lägenheter, som gifwas nära intil deras gårdar, så ock at efter hand uprensa och til beteshagar afstånga mulbetet på hemskogen, så at byemännen eller deras efterkommande måge i framtiden undgå det, som nu är en betydande swårighet, at taga nödig höbergning på swaga och långt aflägsne myror, samt at, i brist af tarfweligt mulbete på närmare håll, drifwa deras boskap lång wäg, och ifrån åkrarna mista den kraftiga sommarspillningen. [fol 274v]

Allmänningafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Kullsta i Ragunda sokn och tingslag, hwaröfwer behörig undersökning är förrättad i junii och julii månader år 1757, och hwarom ej allenast kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, utan ock skattehemmansägarne, bruksinspectoren högaktade herr Eric Bergroth, afledne Esbjörn Jonssons enka Ingiärd Erikdotter och sonen Jon Esbjörnsson, samt Johan Pärsson i Kullsta, ytterligare hörde blifwit och deras påminnelser giordt; afsagdt på afwittringstingsstället Kullsta den 27 october 1770.

Allmänningsafwittringsrätten har, så af uppedda handlingar och den öfwer Kullsta bys ägor uprättade [fol. 275r] charta, samt genom den in loco hållne syn och besigtning, som af hwad parterne dels skrift- och dels munteligen andragit, om detta afwittringsmål sig behörigen underrättad giordt, och funnit, at alla tre skattehemmanen i byen Kullsta bestå tilhopa af tijo och ett halft tunneland, med femtijo daler 29 öre *silfwermynt* årlig ränta, och at desse gårdar hafwa öppen åker til 13 ½ tunnans årligt utsäde, af lerjord med lerbotn, hwilken efter des art och bärande gröda, blifwit ansedd såsom närmast passande til andra graden i skatteläggningssystemet för Jämteland; warandes efwen lägenhet at af samma jordmon mera åker upbryta. Wid hemmanen i Kullsta äro, efter byemännens til Rätten ingifna förteckningar, slätter til 31 ½ lass hårdwallshö, 35 ¼ lass hästehö och 53 lass starrfoder, och altså årlig bergning til 119 ¾ lass, hwart lass räknadt til 2 skrindor; [fol. 275v] och med sådant hö, tilhopa med gårdarnas halmfoder, jemte understöd af löf, bark, skaf och granris, födas 9 hästar, 29 kor, 12 ungnöt och 60 småfäktur, hwarunder får och getter begripes.

Derjemte kan höbergningen något förbättras och ökas dels dermed, at de gamla slätterna rödjäs och rensas samt til kanterna utwidgas, och dels derigenom at några nya slåttestycken uparbetas, ehuru dertil icke äro särdeles goda och wäxteliga lägenheter.

Widare har Afwittringsrätten funnit, at den skog och utmark, hwilken Kullsta byemän hafwa som skatteskog nyttjat, är på alla sidor både ifrån krono- och skatteägor skild och afrösad, och innehåller till hela sin rymd femtusende nijohundradesextijotwå tunneland, hwarunder gårdarnas byggnadstomter, åkrar [fol. 276r] och slätter, såwål som de uppå denna skogstract liggande berg och onyttiga floar, äro inbegripne; dock hafwa hemmanen N:o 2 och 3 i Kullsta delaktighet uti en särskild äga som kallas Manns ödesböle, och påstås wara under deras gårdars skatt inbegripen.

Den hållna undersökningen wisar efwen, at på Kullstaboernes mark är litet fogel- men intet djurfänge; fiske til några kok på wissa årstider, men ej til fullt husbehof; mjölkwarnar til husbehofs nyttning på en half mil nära byen, så ock en nyligen anlagd sågbyggnad uti en liten bäck wid pass ¼-dels mil bort, hwarest byemännen förmoda, at de skola få såga i några dygn om wåren.

Kullsta byemäns näringsfång består i åkerbruk och boskapsskjötsel, och af de sednare, jemte försälgning af några sågstäcker hwart år til de handlande i Sundsvall, skola de förnämligast skaffa [fol. 276v] sig penningar til betalande af kronoutskylder och flera årliga utgifter.

Detta, med hwad mera undersökningsinstrumentet förmåler, eller eljest inhämtadt och anfördt blifwit, har Allmänningsafwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och aldenstund skattehemmanen Kullsta icke hafwa deras ägor eller utmark samfælde med kronans jord eller afradsländ, utan de på alla sidor derifrån skilde och afrösade äro; fördenskull och til underdånigste följe af Kongl. Maj:ts allernådigste förordnande i 5§ af den för Allmänningsafwittringsrätten utfärdade instruction den 15 martii 1770, tilkommer det ej Afwittringsrätten at företaga granskning af Kullstabyens fullsutenhet, eller at pröfwa huruwida deras afrösade skatteägor äro mer eller mindre swarande emot [fol. 277r] deras skatt, utan pröfwar med högståberopade Kongl. instruction likmätigt, at de nu och framgent under gårdarna nyttjas måge.

Och hwad angår den särskilda ägan, Manns ödesböle kallad, hwilken ifrån Kullsta byemäns öfriga ägor aldeles afskild är, och med dem ingen gemenskap hafwer, så ehuruwål gårdarna N:o 2 och 3 i Kullsta, hwaraf herr inspectoren Bergroth och bonden Johan Pärsson äro ägare, icke hafwa med jordebok, skatteläggning eller andra lagliga skjäl, gittat styrka äganderätten til de lotter, som de i berörde ödesböle samt des tilhörande skog och slätter innehaft, dock likwål, som berörde 2:ne gårdar hafwa af ålder och förr indelningstiden warit innehafware deraf, och deras öfriga ägor, i synnerhet hwad slätterna beträffar, äro nog ringa [fol. 277v] och swaga; altså finner Afwittringsrätten skäligt och 8§ i 1770 års instruction enligt, at

herr inspectorens Bergroths, såväl som bondens Johan Pärssons hemman N:o 2 och 3 i Kullsta bibehålla wid dess nyttjandelotter i oftaberörde Manns ödesböle.

I öfrigt och som Kullsta byemän kunna wara försäkrade, at deras skatteägor, sådana som de genom detta Rättens utslag faststälde äro, icke skola på något sätt blifwa förminskade, och at de upodlingar, som i en eller annan måtto derå göres, skola aldrig warda med särskild skatt eller tunga belagde; ty åligger det Kullsta byemän, til följe af Sweriges lag i 10 *capitel* byggningabalken samt Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734, och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, at så sparsamt och försigtigt hushålla med deras skog, at [fol. 278r] den ej, til Kongl. Maj:ts och kronans, såväl som skattemännens egen skada och afsaknad i framtiden, må blifwa utödd; til förekommande hwaraf, enligt 8§ i 10 *capitel* byggningabalken och 6§ af 1734 års skogsordning, byemännen äro förpliktade at först til wedbrand taga de på marken befintelige windfällan, torra trän, qwistar och stubbar innan växande trän dertil fällas eller bleckas.

Likaledes äro [de], likmätigt 6 och 7 §§ i 1770 års instruction för Afwittringsrätten, skyldige, at til legder och slätter uparbeta de lägenheter, som gifwas nära omkring gårdarna, så ock at efter hand, och så fort det sig giöra låter, förbättra mulbetet medelst des uprensande och beteshagars inrättande, på det gårdarna måge framdeles undgå de kännbara swårigheter at hafwa aflägsne höbergningar, och at drifwa deras boskap i bete på [fol. 278v] lång wäg, samt derigenom från åkrarne förlora en stor del af sommargiödnigen såsom likwäl warande den kraftigaste, och följakteligen af den beskaffenhet, at den på alt möjligst sätt wid hemmanens åkerbruk nyttjas bör.

Den 28 oktober war söndag.

År 1770 den 29 oktober fortsattes den förr påbegynte undersökning til skogsafwittring för byarna GEWÅG OCH KRÅKWÅG I RAGUNDA SOKN och tingslag, af underteknad domhafwande, samt nämndemännen Nils Andersson i Stugun, Lars Håkansson i Wästanede, Esbjörn Nilsson på Hammaren, Magnus Jönsson i Nygården, Elias Jonsson på Ede, Olof Larsson på Näset och Salomon Olofsson i Pålgård; närwarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Pehr Björnlind, [fol. 279r] samt kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg.

Härwid instälte sig ej allenast Gevågs byemän Swen Olofsson, Anders Andersson, Pär Pålsson, Olof Pärsson och Pär Olofsson samt Kråkwågsboerne Olof Johansson, Jon Nathanaelsson och Nils Olofsson, utan ock såsom delägande med Pär Olofsson i Gewåg, Pär Andersson och Jon Nilsson i Ammer, hwilken sednare äger en särskild lott uti byen Kråkwåg; men för Nathanael och Johan Olofssöner i Krångede, hwilkas hemman efwen hafwa jordalotter i byen Kråkwåg, woro Olof Johansson och Jon Nathanaelsson fullmäktige.

Samma dag uplästes de öfwer byarna Gewåg och Kråkwåg förr hållna undersökningsinstrumenter; hwarjemte af chartan fanns, at skilnadslinien emellan berörde byar nu är teknad och updragen [fol. 279v] efter de märken och skiljetekn, som wederbörande erkänt, och här frammanföre i undersökningsinstrumentet införde finnas. Och förklarade sig, på Rättens tillfrågan, såväl Gevågs som Kråkwågs byemän aldeles nöjde med denna linea til skilnad emellan deras skatteägor; men hwad angår de märken och skiljetekn, hwarom de vidare förents, så förbehöll herr landsfiscalen Klingberg, at de ej måge anses för gällande längre, än til des laga afwittring skjer, emedan i annor händelse Kongl. Maj:ts och kronans rätt kunde wara derigenom förminskad; i anseende hwartil de ej eller kunna wara på längre tid stadfästade.

Gevågs byemän anförde, at de slätter, som blifwit under deras gårdar brukade intil denna tiden, skola wara belagne för Swen Olofssons hemman närmast intil skilnaden emot [fol. 280r] Ragunda Kyrkoslätta, och för de öfrige byemännen dels til den kanten, som gräntsar til landsskilnaden mot Ångermanland och dels inwid Kråkwågsskilnaden, hwarest Pär Olofsson,

hwilken warit i kronoräkenskaperna anteknad såsom hörande til Kråkvåg, fast han rätteligen ligger inom Gevågs gränts, skal förnämligast hafwa sina ägor och nyttningar. Och begärte samtelige Gewågs byemän, at de och deras hemman måge bibehållas wid de ägor och i synnerhet slåtter, som af ålder warit derunder lydande, såwida de skola wara så swaga, at de förmodas ändå ej öfwerstiga gårdarnas tilbörliga lott efter deras skattetal och förnödenhet. Och som Gewågs byemäns skog och utmark skal wara ganska stenig och bergaktig, så begärtes, det måtte dem så mycket större widd deraf tildelad warda.

Då Rätten efterfrågade, hwad Kråkwågs byemän kunna [fol. 280v] wid den hållne undersökningen hafwa at påminna, yrkades ytterligare på den förr yppade twist, angående rätta beskaffenheten af de i Kråkvåg warande särskilda hemmansdelar af den så kallade Jon Simonssons lott; hwarwid Olof Johansson i Kråkwåg androg, det skola innehafwarne deraf efwen wid 1757 års undersökning hafwa upgifwit, at hwarderas del deruti warer allenast ett halft tunneland, men nu hafwa de föregifwit, at hwar af dem ägde deruti ett helt tunneland; skolandes ock wara i synnerhet at anmärka, det Jon Nilsson i Ammer icke kunnat wisa at han drager någon skatt för sin ägande del.

Häruppå swarades, at ehuru wid 1757 års undersökning är angifwit, at hwar delägande i Jon Simonssons lott hade allenast ett halft tunneland, så skal det wara händt [fol. 281r] endast af okunnighet, emedan ingen med säkerhet wisse, huru store desse delar rätteligen woro, förän genom det utdrag af jordeböckerna, som Olof Nathanaelsson i Krångede år 1758, och således året efter undersökningen, sig förskaffat, blef uplyst, at hans andel i Kråkwåg, hwilken sedan blef klufwen emellan begge hans söner Nathanael och Johan, bestod hel af ett tunneland. Och som Jon Nilssons lott skal wara just lika stor med nästberörde anpart, så förmodades det wara otwifwelaktigt, at efwen den består af ett helt tunneland och at skatten derföre är under gamla gårdsräntan uptagen, som ock wille styrkas med Ragunda häradsrätts domar af den 24 september 1712 och den 26 september 1717. Och som Jon Nilssons gård i Ammer skal långt förr indelningstiden warit berättigad til oftaberörde lott i Kråkvåg, så påstods, i stöd af Hans Kongl. Maj:ts nådige bref den 12 februarii [fol. 281v] 1696, at derwid jemwäl bör förblifwa, och at Jon Nilsson efwen måtte för sådan hemmansdel, och i proportion af des storlek til ett tunneland njuta del i skog och utmark, och det antingen wid Kråkvåg eller ock wid Ammer, på hwilketdera ställe Afwittringsrätten kan finna bättre tilgång emot Kongl. Maj:ts och kronans del, emedan, Kråkwågs och Ammers utägor annars äro sammangräntsande och så nära hwarandra at för Jon Nilsson kan wara lika beqwämligt, på hwilkendera byskogen han får sin lott för jordadelen i Kråkvåg.

Olof Johansson förmodade, at den tiden Krångedemans lott i Kråkvåg blifwit i jordeboken uptagen för ett tunneland, torde den del, som Jon Nilsson nu innehafwer jemwäl hafwa warit derunder inbegripen; dock swarades på Rättens tilfrågan, det intet bewis finnes derom, at Jon Nilssons del har någon tid legat under Krångede. Jon Nilsson angaf, at för [fol. 282r] Ammersdelen har han åhrligt utsäde til en tunna, med de ristningar han der uptagit, så ock tre lass swalhö, ett lass hästehö och ett lass starr; och på Krångededelen skal sås årligen 20 kappar, samt bergas tu lass hö.

I öfrigt åberopades för Kråkwågs byemän hwad i en eller annan måtto under förra ransakingarna anfördt är.

Herr landsfiscalen Klingberg ingaf följande embetsmemorial:

Genom de protocoller och undersökningar, hwilka flere tilfällen blifwit hållne, til utrönande af de omständigheter, som höra til skatteskogs och slåtters utbrytning för byarna Gevåg och Kråkvåg ifrån de härwid warande kronoafradsländ, är befunnit, at desse byar äro från angräntsande byars skatteskogor å alla sidor från detta lagligen skilde men ej för felande brist på laga skilnad öfwer rätta [fol. 282v] sträckningen emot kronans

afradsländ och allmänning, af skattejordägarne kunnat säjas eller påstås, huru mycket dem af skatteskog tilkomma bör.

Härwid är jemwäl befunnit, at hemmansåboerne i Gewåg och Kråkwåg, på sätt som undersökningsinstrumentet förmäler, hafwa emot årlige afradspenningar innehaft någon mer och mindre nyttning och slättesbergning å kronoafradsländen Käls- och Hällesjölandet, dermed berörde byars hemmansägare, jemte den slått de i hemägorne och på deras förmente skatteskog, hafwa haft sin bergning, för de i deras ingifna förteckning upteknade hästar och boskaps kreatur, och utom hwilka slätter å dessa afradsländ, hemmansåboerne föregifwa sig ej kunna warda besutne, hälst och i synnerhet som å hemmansägorna närmare til byarna ringa tilgång på upodlingslägenheter skal finnas. Warandes härwid i synnerhet anmärkt, det [fol. 283r] Kråkwågs bys hemägor skal wara til åkerjorden något swagare än för Gewåg, och såsom mindre bördig.

I anledning hwaraf, med flere til förestående afwittringswerk förekomne och i undersökningen intagne omständigheter, och enär å ena sidan förekommen uti ömsint öfwerwägande skattehemmanens med deras innehafwares bistånd nu och i tilkommande tider, och å andra sidan Kongl. Maj:ts och kronans höga rätt och förmon til hwad som rätteligen bör blifwa kronoallmänning, såwäl til skogens nyttjande för publice behof, som nya hemmans uptagande derest så lägenhet finnes, är jag föränlåten at wördsamast begära och påstå, det måtte i grund af Kongl. Maj:ts nådigst gillade instruction för denne wälloflige afwittringsrätt under den 15 martii 1770, samt i stöd af den för Jämtland utgifne skattelägningsmethode, desse byar Gewåg och Kråkwåg under nogaste granskning [fol. 283v] af hemägor och skogars egenteliga beskaffenhet och bördighet, samt efter hwardera byens ägande tunne- och skattetal åter at de wid denna undersökning förekomne twistigheter om äganderätten af wisse jordeparter i Kråkwågs by, såsom egenteligen hörande til ordinarie domstolar i orten, må i wägen ligga, tildela så mycken skog och utmark emot kronoafradsländen, hwarigenom de å desse hemman nuwarande åboer och deras efterkomande skjäligen böra wara besutne, jemte det uttyckeliga förbehåll, det måtte kronans blifwande allmänning tillika och på alt möjeligit sätt så läggas, at den efwen med beqwämlighet må kunna nyttjas, så ock at sådan del af skogen, som för krono blifwer förklarad, nu blifwer på den öfwer dessa skogar författade charta utprickad til wederbörlig [fol. 284r] efterrättelse, til des sådan allmänning framdeles kommer at rörläggas.

Sluteligen och såwida skattebonden, efter lagens tydeliga föreskrift åligger, at upodla och förbättra åker och äng, samt tillika ej missbruka sin skatteskog, ty har jag med lika wördnad skolat anhålla om wälloflige Syne- och skogsallmänningssafwittringsrättens laglikmätiga förordnande i denne delen til skattehemmansåboernes ofelbara efterlefnad, samt til undgående af laga ansvar om häremot brytes.

Den 30 oktober. *Samma dag* företog sig Afwittringsrätten at ytterligare efterfråga nödiga omständigheter, rörande skogsafwittring för skattehemmanen AMMER i Ragunda sokn och tingslag; närwarande de här frammanföre nämnde Rättens ledamöter och ämbetsmän, så ock skatteägarne af gårdarna Ammer Jon Nilsson, Jon och Lars Anders söner. Til uplysnings [fol. 284v] erhållande i detta ämne uplästes först Allmänningssafwittringsrättens öfwer byen Ammer, med dertil hörande ägor och rättigheter, hållne undersökningsprotocoll den 12 och 13 julii 1758, hwarjemte Rätten til ytterligare skärskådan och granskning förehade den öfwer berörde bys ägor och utmark med derunder brukadt afradsländ uprättade geometriska charta.

Och fants deraf, at för byen Ammer är skilnaden klar och med laga kraft wanna förlikningsdomar fastställd, så emot byen Kråkwåg, som emot Dövikén, med förbehåll hwad sednare byen angår, at hwardera af de angräntsande skola icke des mindre nyttja alla de slätter, som de förrut innehaft på andra sidan om den antagna byskilnaden. Likaledes tjänar Ragundaälffwen

för ostridig skilnad på södra sidan, men på norra sidan eller til den kanten, som stöter emot [fol. 285r] kronoafradsländet Halasiö- eller Kjälländet, hwaruti Ammers byemän warit och än äro delägande, tilhopa med Gewågs byemän, emot en daler 24 [öre] silfwermynt af rad på dem allesamman, efter afradsbref af den 28 maji 1666, finnes ej någon laga skilnad; efvensom den så kallade Flo- eller Wästerammersskog, hwilken Pär Andersson i Ammer påstår under skattemannarätt tilkomma hans gård, tilhopa med Nils Olofssons hemman i Kråkwåg, icke är til sin widd och omkrets på chartan utsatt. I anledning deraf efterfrågades skilnaderne deromkring, som likwäl ej kunde med domar eller andra skjäl wisas.

På Rättens antydan och föreställning at ej i något mål förtiga sanningen, upgåfwö Ammers byemän, at de nu för tiden nyttja de slätter, och föda så många kreatur, samt hafwa så stora utsäden, som följer:

Förteckning på befintliga [fol. 285v] slätter wid hemmanen uti Ammer [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st) som här återges i komprimerad form].

Ammer N:o 1 Pär Andersson

Inom åkerhågnaden 3 hå; Gamla fåbodewallen 3 hå; Björnmyran 14 hä; Lortmyran 4 hä; Lillmyran 1/2 hä; Öfwerwåle 3 hä; Twå tegar, tilsammans 3 hä; Masholmen 1/2 hä; Bondstranden 1 hä; Holmen 1/4 hä; Kånkeloken 1/2 hä; Nyängeswåle 1/4 hä; Rågswedbacken 1/8 hä; Kutholmen 1 hä; Kyrkholmarne 1 1/2 hä; Milleststranden 1/4 hä; Nystranden 1/2 hä; Yttra Warf 1 1/2 hä; Ladumyran 1/2 st; Barrmyran 1/4 st; Långmyran 1/6 st; Hästmyran 1/6 st; summa 13/12 st; hälften deraf slås årligen 13/24 st.

Storflo fåbodewall, som ligger på Wästerammers skatteskog 4 hä; likaledes Storflon 18 st, hwaraf hälften slås årligen, 9 lass starr. [fol. 286r]

På afradsländet: Kånkebackflon 22 1/2 st; Nyflon 4 1/2 st; Ytterwatnet 1 1/2 st; Yttersjön 1/2 st; Kårnflon 1 st; summa 30 st, hälften slås årligen 15 st.

Summa 10 hå; 31 7/8 hä; 24 13/24 st.

Dito Lars Andersson

Inom åkerhågnaden 3 1/2 hå; Björnmyran 4 hä; Lillmyran 2 hä; Swedjan 1 1/2 hä; Storånge 1/2 hä; Öfwerwåle 1 hä; Ytterwåle 1 hä; Ålderwålmon 1/2 hä; Öfra warf 1/2 hä; Olförsswedjan 1/4 hä; Ladumyran 1/8 st; Starrmyra 1/16 st; Starrmyrdrole 1/4 st; Pildrole 1/6 st; Ladumyrdrole 1/6 st; Swällbäckdrole 1/6 st; summa 15/16 st, hälften deraf årlig slått 15/32 lass starr.

Storflo fåbowall, belågen på Wästerammers skatteskog 2 hå; likaså Storflon 6 st, deraf hälften slås årligen 3 lass starr. [fol. 286v]

På afradsländet: Kånkebackflon 6 1/2 st; Nyflon 1 1/2 st; Ytterwatnet 5/8 st; Yttersjön 1/8 st; summa 8 3/4 st, hälften årlig slått 4 3/8 lass starr.

Summa 5 1/2 hå; 11 1/4 hä; 7 27/32 st.

Ammer N:o 2 Jon Nilsson

Har inom åkerhågnaden 5 hå och 4 hä; Öst i Swedjan 1 1/2 hå; Gammalbodarna 4 hå; I Björnmyran 14 hä; Kafwelbrobåcken 4 hä; Wågen 4 hä; I Swedjan 6 hä; Lillmyran 1/4 hä; Lok 1/8 hä; Såttra 6 hä; Storånge 1 1/2 hä; Drole 1 1/2 hä; Nyångwålen 1/2 hä; Löflasswedjan 1/2 hä; Wålfbåcken 1/4 hä; Wålfmon 1/4 hä; Mittede 1/4 hä; Nyånge 1/2 hä; Alderwålmon 1/2 hä; Långbacken 2/3 hä; Ytterwårf 1 1/2 hä; Pildrolet 1/4 hä; Kråkdrole 2/3 hä; [fol. 287r] Döwiken 1 st; Wäst med kårnen 1 st; Wattkårnen 1 st; Ladumyran 1 st; summa 3 st, hälften deraf årlig slått 1 1/2 lass starr.

På afradsländet: Kånkebackflon 29 st; Nyflon 5 st; Norr med kårnen 1 st; Ytterwatnet 2 st; Yttersjön 1 st; Kårnflon 1; summa 39 st, hälften slås årligen 19 1/2 lass starr
Gåddwatns fåbowall 4 hå; Nybowallen 3 hå.

Summa 17 ½ hä; 48 ⁵/₂₄ hä; 21 st.

Pär Andersson föder 3 hästar, 12 kor, 4 ungnöt, 26 småfä; Lars Andersson 1 häst, 4 kor, 3 ungnöt, 13 småfä; Jon Nilsson 4 hästar, 14 kor, 5 ungnöt, 30 småfä; summa 8 hästar, 30 kor, 12 ungnöt och 69 småfä.

Pär Andersson sår årligen, när halfwa åkren trädes 3 ³/₄ tunna; Lars Andersson 1 ½ tunna; Jon Nilsson 4 ½ tunna; summa 9 ³/₄ tunnor.

/ Pär Andersson, Lars Andersson och Jon Nilsson i Ammer.

Denna förteckning och upgift blef nu upläsen, och af byemännen til alla delar widkänd, med berättelse, [fol. 287v] at de ägor, som de hafwa uti byen Kråkwåg, äro härunder icke begripne, utan särskildt upgifne, fast de för dem icke draga apart skatt, utan förmoda, at berörde lott är intagen uti Ammers hemmans tunne- och skattetal, som för begge gårdarna tilhopa gör sex tunneland eller ett gärdemantal.

På Rättens tillfrågan swarade Ammers byemän, at wid den år 1758 hållna afwittringsundersökning icke alla lägenheter til slåtters uptagande ånyo eller af gammal skogväxt blifwit så noga upgifne, och at den tilökning, som derigenom kan winnas uti årliga höbergningen, icke eller kan så noga beskrifwas eller förslås til beräkande; dock är, efter förra undersökningen, anseelige förbättringar både til åker och slått gjorde.

Ammers byemän anhöllo [fol. 288r] i öfrigt at Allmäningsafwittringsrätten wille tillägga dem ägor och utmark efter deras skattetal och behof så nära intil gårdarna, som möjligt wara kan, och at skogsmarken måtte blifwa i sin proportion större wid Ammer, der Jon Nilsson ej får wid Kråkwåg njuta skog och utägor för den jordalott han der äger; hwarjemte Pär Andersson begärte, at han må wara bibehållen wid skogstracten Storfloskogen, såsom en särskild äga, uppå hwilken han skal haft giller för fogel och djur, och tillika såsom af en skatteäga, sålt något träwerke.

Kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg ingaf härefter följande embetsmemorial:

Utaf de hållna undersökningsprotocoller, som angå närwarande afwittringsmål för Ammers by, tillika med den öfwer skogen [fol. 288v] gjorde geometriska affattning, har jag ägt tilfälle giöra mig underrättad om beskaffenheten af det som hörer til utbrytning och tildelning af skatteskog för denna by, hwars nyttjade skatteskog emot angränsande skatteägor finnes wara afskild, men emot kronans afradsland, hwarå Ammers hemmansåboer jemwäl haft nyttningar af slätter och fäbodas, ej finnes någon laga skilnad; så ock at Ammers hemmansägare hafwa deras mästa slätter närmare intil byen, tillika med de få slättelägenheter och någre jordeparter, som medelst laga åtkomster brukas å andra bys områden.

Och aldenstund numera återstår skatteskogs tildelning för hemmanen N:o 1 och 2 i Ammer, hwilka begge bestå af ett gärdemantal eller 6 tunneland; för den skull anhåller jag [fol. 289r] å embetes wägnar, det wälloflige Syne- och afwittringsrätten, under nogaste granskning, samt på den grund, Kongl. Maj:ts nådigste instruction den 15 martii 1770 och skattelägningsmetoden föreskrifwer, täckes härwid tillägga och utstaka sådan tilräckelig skatteskog med slättelägenheter, til denna Ammers by, dermed innehafwarne skäligen måge blifwa bibehållne för dem och deras efterkommande; likwäl med det förbehåll, at efwen den öfrige delen af skogen, som för kronoallmänning kommer at förklaras, jemwäl så lämpas, medelst des belägenhet, at kronan af densamma måtte hafwa beqwämlig åtkomst såwäl med träwerke som nybyggens inrättande, om tjänlige tilfällen dertil gifwas. Och på det sådan tildömd skatteskog ej måtte ödas til åboernes egen skada, är tillika [fol. 289v] angelägit, at dem föreläggas sparsamt hus-

hålla med densamma, samt til den ändan til wedbrand uptaga windfällan jemte annan til förutnelse liggande skog.

Den 31 october. *Samma dag* blef uträkning på chartan företagen, och början uppsatt til de härwid erforderliga tre särskilde domar.

Den 1 november var allhelgonadagen.

Den 2 november. *Samma dag* församlades åter Rättens ledamöter, tillika med embetsmän och parter uti byen Ammer, hwarest Pär Andersson i Ammer och Nils Olofsson i Kråkwåg til Rätten ingåfwö en skrift så lydande:

Til loflige Skogsafwittringsrättens rättwisa skärskådande och öfwerwägande få wi ödmjukast ingifwa medgående handlingar, rörande våra urminnes häfder å så kallade Wästerammers skog, slått och fäbodas, af hwilka lägenheter [fol. 290r] wi och våra förfäder enligt köpebrefwer och afhandlingar warit ägare öfwer tvåhundra års tid, och hwarwid Ragunda loflige tingsrätt genom dom den 5 martii 1706 våra företrädare wid hemmanen bibehållit.

På sådan grund hoppas wi än vidare äga rättighet denna nyttning behålla; men i händelse, genom påstående skogsafwittring blefwo med skatteskog å annan tract lagde, så anhålles ödmjukast det oss måtte tillåtas få ofwannämnde skog, slått och slåttelägenheter, såsom ej synnerligen betydande, emot årlig ökeskatt til en fjerdedels tunna för oss hwardera nu och framgent behålla.

Derjemte inlemnades til upläsande de här frammanföre åberopade bilagor, som wisa, at i gamla tider warit handlat om [fol. 290v] den så kallade Floskogen, och at, wid yppad twist Häradsrätten, uti dom af den 5 martii 1706, derwid bibehållit förre innehafwarne, som warit Pär Anderssons och Nils Olofssons företrädare, men at samma skogstract är under Pär Anderssons och Nils Olofssons gårdsskatter inbegripne, derom hafwa de ej kunnat förete något tydeligt bewis, ehuru sådant wil slutas deraf, at på deras hemman är högre ränta, än på deras grannars, som bestå af lika tunnental.

Herr landsfiscalen Klingberg utlät sig, at ehuru, i anseende til Floskogens belägenhet, han icke kan tilstyrka, at berörde tract warder som skatteskog lagd til de gårdar, hwarunder den hittils warit nyttjad, så kan han dock ej finna annat än Kongl. Maj:ts och kronan har deraf bästa fördel, [fol. 291r] om nybygge derstädes inrättas efter anbud af Pär Andersson och Nils Olofsson, hwilke begge hafwa arbetsfolk af egna barn, som upodlingen verkställa kan.

Olof Johansson och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg, tillika med Jon Nilsson i Ammer, anförde, at i händelse den mark uppå kronoafrafslandet Halasjö- och Kjällandet, der de haft mulbete och fäbodas för sina kreatur öfwer en stor del af sommaren, skulle blifwa för krono förklarad, så begärde de, det måtte dem tillåtas ändå behålla den emot särskild afgift eller ökeskatt, såwida derpå ej gifwes lägenhet til nytt hemmans anläggande.

Herr landsfiscalen Klingberg yttrade sig, at han wid sådan begäran ej har at påminna, der så är, at intet tilfalle derstädes finnes til nybygges anläggande; dock at desse begge nu förekomne ansökningsmål til Konungens [fol. 291v] höge befallningshafwande hemstälde warda.

Jon Nilsson i Ammer anförde skrifteligen, som följer:

Utom hwad förr inlemnad förklaring uplyser om min ägande jord i Kråkwåg, och sedan högtärade Allmänningsafwittringsrätten med kronoombudsmannen wid besigtningen funnit, at den jämnförelsewis swarar til fullo för ett tunneland af gamla moderåkren för Olof Johanssons tre tunneland i Kråkwåg, insinueres Ragunda loflige tingsrätts pro-

tocoll och dom den 24 september 1721, som tydeligen nämner och bewisar, at min faderfader som den tiden åbodde Ammer, hade jord i Kråkwåg med samma rätt som des granne, och således efwen i skog och utägor, hwarföre jag ock hittils oqwald nyttjat utom hemslåtter några skogsslåtter, och aldenstund saknad särskild anmärkning [fol. 292r] i jordeboken icke kan betaga mig äganderätten til denna jordapart som mina förfäder ägdt och nyttjat under mitt åboende hemman förrän någon jordebok inrättades; men skulle emot förmodan kunna bewisas och med skjäl påstås at detta tunneland jord icke är inberäknadt i min dragande skatt af tre tunneland för Ammer, som af fordna enligt berörde dom varit aktad af ringa ägor och tilunder, så wil jag icke undandraga mig at taga särskild skatt för ett tunneland i Kråkwåg ehuru det wid undersökningen 1757 af mindre säker underrättelse, blifwit upgifwit för allenast ett halft tunnelands skatt, samt när twisten om dragonetorpet, efter Olof Johanssons inbillning och inlämnade dom intet rimligen synes röra denna fråga; hwarförutan kan ej eller obemält lemnas at mitt hemmans med fleres documenter [fol. 292v] äro förkomne af hwarjehanda öden och tillfällen, och hwad som kan finnas i Kråkwåg befaras innehåldne, när icke ens originalet til 1604 års nu upwiste afskrift kunnat framtes til uplysning och bewis, så at jorden är endast öfrig at genom jämnförelse huru stor min äganderätt är i Kråkwåg som närvarande herr landtmätare närmast och säkrast utröna kan om det bestrides. Hwilket alt til gunsträttwist och ömt öfwerwägande ödmjukast underställes.

Olof Johansson i Kråkwåg beropade sig deremot på hwad redan i protocoller och undersökningsinstrumenter infördt finnes, rörande Jon Nilssons lott i Kråkwåg.

Sedan altså wid dessa undersökningar ej war något vidare at påminna, så tog Afwittringsrätten målen under behörigt öfwerwägande, och afsade deröfwer de domar, som härefter särskildt följa. [fol. 293r]

Allmäningsafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Gevåg i Ragunda sokn och tingslag, hwaröfwer geometrisk charta blifwit uprättad, samt behörig syn och undersökning in loco förrättad i october månad år 1757, så ock den 12 och 13 i nästledne månad, och hwarom ej allenast kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, utan ock skatteägarne Anders Andersson, Swen Olofsson, Pål Pärsson, Olof Pärsson och Pär Olofsson i Gewåg, tillika med Pär Andersson ifrån Ammer, som innehafware af en del i samma by, ytterligare hörde blifwit, och sina påminnelser giordt; afsagdt på afwittringstingsstället Ammer i Ragunda sokn den 2 november 1770.

På af ingifna handlingar, och af den öfwer byen Gevåg med dertil brukadt afradsländ uprättade charta, samt genom hållen syn och besigtning, som af hwad kronans ombudsman och wederbörande jordägare anført [fol. 293v] och påstått, har Allmäningsafwittringsrätten om denna sak sig underrättad giort, och funnit, at alle hemmanen i Gevåg äro skatte, och at de tilhopa med Pär Olofssons gård i samma by, hwilken finnes liggande inom Gevågs rågång, fast den ifrån äldre tider varit i kronoräkenskaperna upförd under N:o 4 i Kråkwåg, utgöra tillsammans tretton och ett fjerdedels tunneland; eller $2\frac{5}{24}$ gärdemantal med sjutiofyra daler 23 öre silfwermynt ränta, så ock at desse gårdar hafwa tilhopa öpen åker til tjugu och en half tunnas årligit utsäde, när halfwa åkren trädes, af jordmon, som består dels af hård och dels af wåt lera, med lerbotn, och allenast på få ställen någon sandmylla, hwilken jordart, i anseende til läge och afkomst, Afwittringsrätten pröfwat närmast passande mot andra graden uti skatteläggningensmetoden för Jämteland.

Derjemte äro, efter byemännens upgifwande och til Rätten inlemnade förteckningar, wid dessa gårdar befintelige slåtter til sjutijo [lass] hårdwallshö, ett hundradetretijosex [fol. 294r]

lass hästehö och etthundradenijotijofyra lass starrfoder, och altså tilhopa fyrahundredesex lass eller sådana skringor, som wintertiden föras med en häst, hwarwid likwäl märkes, at en del af de upgifne starrslätter warda trädde hwartannat år, och at fördenskull grödan af dem ej kan til stort mera än hälften anses för årlig bergning. Och med detta upgifne hö, tilhopa med gårdarnas halmfoder, samt löf, bark, skaf och granris, som i denna byen brukas til utspisning wid kreaturens stillande, warda, efter hemmansåboernes angifwande, för dem alla tillsammans födde tolf hästar och tre folar, femtjofem mjölkkor, tjuguåtta ungnöt och etthundredretjofem småfäkskreatur eller får och getter sammanräknade; hwarförutan Pär Andersson från Ammer har inom denna bys rågång öpen åker til ett halft tunneland årligt utsäde och tu lass hö.

Widare har Afwittringsrätten funnit, at wid byen Gewåg gifwas tilräckelige lägenheter til mera åkers uptagande af lika jordmon med den, som nu är i bruk, och at slätterna kunna jemwäl förbättras [fol. 294v] och til lassetalet något ökas dels derigenom, at några lägenheter warda ånyo uparbetade, och dels dermed, at den gamla slätten blifwer bättre rögd och rensad, samt til kanterna utwidgad.

Gevågsbyens skog och utmark har laglig och fastställd skilnad såwäl på östra sidan emot hemmanen i Ragunda Kyrkoslätta eller kronans deremellan nu tildömda kil eller tract, som på den wästra kanten, der byen Kråkvåg tilstöter, och på södra sidan är Ragundaälfwen en erkänd gränts, men på norra kanten, der kronoafradsländet Halasiö- eller Kjällandet tilstöter, uti hwilket Gevågsboerne äro delägande med Ammers byemän, finnes ej någon skilnad, utan äro skatteskogen och afradsländet nyttjade på lika sätt och under enahanda rättighet; och innehåller hela rymden deraf tjugutusen etthundredetjuguett tunneland, hwarunder gårdstomter, hemägor och skogsslätter, såwäl som berg och andra onyttigheter, äro inräknade. [fol. 295r]

Uppå berörde mark hafwa byemännen nödig tilgång på såg- och husbyggnadstimmer, jemte flere gårdsförmödenheter af träwerke, så ock til någon afsalu. Mulbetet häruppå är funnits af swag beskaffenhet, hwarföre byemännen inrättat fäbodas på tu särskilte ställen, det ena på afradsländet, och det andra på den tract som de hållit för sin skatteskog.

De hållna undersökningar wisa efwen, at på den skog, som Gevågsboerne nyttjat, hafwa de något fogel- men swagt djurfänge, så ock at deras fiske i Ragundaälfwen är fögo lönande, men litet bättre uti en på afradsländet belägen siö, kallad Halasiön. Mjölqwarnar til husbehof hafwa byemännen wid pass en åttendedels mil ifrån Gevåg uti Gerilsån, hwarest jemwäl sågqwarn til husbehofs nyttning är inrättad. Deras näringsfång består i åkerbruk och boskaps-skjötsel; och, til någon hiälp at skaffa penningar til kronoutskylder och flera årliga utgifter, bruka de sälja något sågtimmer til de handlande i Sundsvall, hwilke härifrån [fol. 295v] forsla det siöledes til berörde stad.

Detta, med hwad mera handlingarna widlöftigt innehålla, har Allmänningafwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och aldenstund Gevågs byemäns skatteägor, på sätt som ofwanberördt är, finnas liggande samfælde eller utan laga skilnad med kronans jord afradsländet Halasiö- eller Kjällandet, hwarföre, och til underdånigste följe af Kongl. Maj:ts nådigste förordnande i 4§ af dess för Allmänningafwittringsrätten i Jämteland den 15 martii 1770 utfärdade instruction, det tilkommer denne rätt, at i ägor och utmark tildela berörde hemman så mycket, som emot deras skatt och behof rätteligen swarar; til utrönande hwaraf, i synnerhet hwad angår slätterna, såsom til en del af swag art och uppå skogsmarken widlöftigt kringströdde, Afwittringsrätten funnit säkrast at, jemte hållen syn och besigtning, för grund antaga byemännens [fol. 296r] upgifwande på höbergning och antal af kreatur, som här födas kunna, och hwarigenom Rätten inhämtat, at sådant antal, til fjorton hästekreatur och femtjofem mjölkkor, utom ungnöt, får och getter öfwerstiger hwad skatteläggningssmethodens utsätter för desse hemman, i synnerhet som än befintelige upodlingslägenheter härwid ej kommit i beräkning eller kunnat til wist lassetal, föreslås; fördenskull, och emedan Gevågs bys skogsmark är mycket oländig, samt för berg och sten til en del fögo dugelig, ty pröfwar Allmänningafwittringsrätten skjäligt, at, utan afseende på den jord, som Pär Andersson i Ammer wid

denna by äger, och för hwilken han kommer at njuta skog wid byen Ammer, tillägga skattehemmanen i Gevåg en skogswidd af femtontusende fyrahundredesexton tunneland, hwart tunneland räknadt til fjortontusende quadratalnar.

Och finnes denna [fol. 296v] skogs- och ägodel uppå chartan afteknad genom utsatta och updragna lineer, hwarmed början sker wid en stubbe i stranden af Ragundaälfwen wid en slått kallad Bålänge, hwarifrån lineen går efter den emot Kyrkoslätten eller emot den för kronan nu fastställda skilnad, til slättemärke wid Halstaänge, och vidare i samma sträckning alt til landskilnaden mot Ångermanland. Ifrån förstnämnde stubbe går skilnaden efter Ragundaälfwen til så kallade Matpotten, som efwen förr warit råmärke mot byen Kråkvåg, samt dädan til Grubban eller sågdammen i Gerilsån, vidare efter samma å til Högforsen och ett ställe längre up i berörde å 4 000:de alnar nedanför Limstenmyran; och wid denna punct i älfwen skjer brytning, hwarefter skilnaden går til Halasiöbäckmyrne, eller det rum, der Halasiöbäcken faller ned i Halån, och ytterligare i samma sträckning intil landsgränsen, [fol. 297r] som sedan följes, til des man träffar det ställe, der skilnadslinien på östra sidan kommit i samma landsskilnad.

Desutom warda Gevågs byemän til alla delar bibehållne wid de nyttningar i slätter, mulbete och fåbodeställen, hwartil de, efter lagakraftwunnen förlikningsdom af år 1765, berättigade äro och hittils brukat utöfwer eller på andra sidan om den emellan Jämteland och Ångermanland fastställda landsskilnad. Och skal, til följe af 2§ uti 1770 års instruction, öfwer de här frammanföre utsatte skilnader behörig råläggning af Allmänningsafwittringsrätten framdeles förrättad warda.

I öfrigt och som Gevågs byemän kunna wara försäkrade, at de upodlingar och förbättringar, som inom deras nu tildömda skattemark giorde warda, icke skola någon tid blifwa med särskild skatt eller tunga belagde; så åligger det dem, til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningabalken* och [fol. 297v] Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734, samt Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, at så sparsamt och försiktigt hushålla med sin skog, at den ej, til Kongl. Maj:ts och kronans, såwäl som hemmansägarnes skada och saknad i framtiden, må blifwa utödd eller otilräckelig giord; til förekommande hwaraf jemwäl tjänar, at de på marken befintelige windfällen, torra träen, qwistar och stubbar warda, likmätigt 8§, 10 *capitel byggningabalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, använda til wedbrand, innan friska träd dertil bleckas eller fällas. Likaledes äro, enligt 6 och 7 §§ i 1770 års instruction för Allmänningsafwittringsrätten, Gevågs skattehemmans ägare förpliktade, at til legder och slätter uparbeta de lägenheter, som kunna finnas nära intil gårdarna, på det aflägsne höbergningar och långa foderwägar måge i framtiden kunna undwikas, så ock at, til mulbetets förbättrande, efter hand, [fol. 298r] och så mycket förmågan tillåter, inrätta och uprensa beteshagar på hemlöten.

År och dag, som förr skrifwit står.

Emot föregående utslag hafwa Olof Pärsson och Pål Pärsson i Gevåg, å egna och deras granars wägnar wädjat under den wälloflige Lagmansrätten, och bör altså saken fullföljas å nästa lagmansting med Jämteland och Medelpad, såfram wadet skal äga någon werkan.

Allmänningsafwittringsrättens uti Jämtlands utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Kråkvåg i Ragunda sokn och tingslag, hwaröfwer syn och undersökning är på stället förrättad den 5 och 6 october 1757, samt den 16 och 17 i nästledne månad, och hwarom såwäl kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg som skatteägarna Nils [fol. 298v] Olofsson, Olof Johansson och Jon Nathanaelsson i Kråkvåg, tillika med Nathanael och Johan Olofssöner i Krångede, samt Jon Nilsson i Ammer, såsom delägande uti en i byen Kråkvåg be-

fintelig särskild hemmanslott, ytterligare hörde blifwit och deras påminnelser giort; afsagdt på afwittringstingsstället Ammer den 2 november 1770.

Allmänningsafwittringsrätten har ej allenast af ingifne handlingar och deribland af den öfwer Kråkvågs ägor och utmark uprättade charta, samt genom hållen syn och besigtning, utan ock af det som parterne å ömse sidor andragit och påmint, om detta undersökningsmål sig noga underrättad giort, och funnit, at byen Kråkvåg består af åtta och ett halft tunneland med fyratijofem daler tretton öre silfwermynt ränta utan förmedling, och at hemmanet N:o 1 i Krångede, hwaraf Nathanael och Johan Olofssöner nu äro innehafware, dessutom bör i byen Kråkvåg hafwa ägor för ett tunneland, så ock at [fol. 299r] de tre hemmanen i Kråkvåg hafwa tilsammans årligt utsäde, då halfwa åkren trädes, til tijo och en half tunna, hwartil för Nathanael och Johan Olofssöners lott kommer utsäde af wid pass tre fjerdedels tunna och för Jon Nilssons i Ammer andel i Kråkvåg en tunnans utsäde, så at summan deruppå blifwer tolf och en fjerdedels tunna, hwartil jordmonen består mäst af fin sandmylla med sandbotn och allenast til någon del af fast lera med lerbotn, hwilken jordart Afwittringsrätten ansedt såsom närmast passande til tridje graden af skattelägningsmetoden för Jämteland. Derjemte äro, efter byemännens upgifwande och til Rätten inlemnade förtekningar, wid dessa gårdar befinnelige slätter til fyratijotre lass hårdwallshö, siutijofyra och ett halft lass hästehö och etthundradetjugunijo lass starrfoder, och således tilsammans af alla dessa höslag tvåhundraefyrtijosex och ett halft lass, eller sådana skrindor som i [fol. 299v] orten föras med en häst om wintertiden, hwarwid likwäl märkes, at större delen af starrslätterna trädas hwart annat år, och at deras årliga afkomst fördenskull stiger til nästan hälften emot det deruppå angifne lassetal.

Och med detta hö, tilhopa med gårdarnas halmfoder, jemte det understöd af löf, bark, skaf och granris, som här brukas wid boskapens stillande, warda, efter hemmansägarnes angifwande, för alla tre gårdarna tilsammans födde sex hästekreatur, tjugusex mjölkkor, tretton ungnöt och sextioett småfäkreatur.

Widare har Afwittringsrätten funnit, at wid byen Kråkvåg äro tilräckelige lägenheter til mera åkers upbrytande, men få tilfällen at upodla ny slått, särdeles nära omkring gårdarna. Byens skog och utmark är samfäld mellan grannarne, men, genom erkända och fastställda [fol. 300r] märken skild både ifrån Gewågs byemän på den östra, och ifrån Ammersboerne på den wästra sidan, med förbehåll, at begge byemännen skola icke des mindre behålla deras å ömse sidor nyttjade slätter. På södra kanten är Ragundaälfwen för ostridig gränts erkänd, men på norrsidan emot kronoafradlandet Halasiö- och Källandet finnes ingen laga skilnad, ehuru Kråkvågs byemän icke äro deruti delägande vidare, än at de af Konungens höge befallningshafwande år 1766 fått tilstånd derå berga de slätter, som förre innehafwarne icke nyttjat.

Uppå den skogsmark, som Kråkvågs byemän intil denna tiden brukat, hwilken ock til en stor del består af stenigt land, hafwa de ägt hiälpelig tilgång på såg- och husbyggnadstimmer, giärdsle, stör och wedbrand, samt flera gårdsförnödenheter, så ock til liten sälgning af sågtimmer. Mulbetet är någorlunda godt i dälerna, men rätt swagt å [fol. 300v] backar och högder, hwarföre ock Kråkvågs byemän hafwa, til kreaturens betande sommartiden anlagt fåbodar, nemligen Olof Johansson och Jon Nathanaelsson tilhopa uppå deras gamla skatteskog wid pass en half mil ifrån gårdarna, och, med Ammersboernes tilstånd, uppå afradlandet Källandet, men Nils Olofsson har för sin gård fåbodar uppå en särskild skogstract som kallas Storflomarken, hwaruti han äger del med Pär Andersson i Ammer; warandes uppå Kråkvågsboernes skog och utmark litet fogel- men intet djurfänge; dock har Nils Olofsson uppå Storflorskogen haft bättre nyttning i begge desse delar.

Fiske hafwa Kråkvågsboerne uti Ragundaälfwen, men icke så fördelaktigt, at det är til deras hushållsbehof tilräckeligt. Uti älfwen Jerilan, som rinner ett litet stycke ifrån Kråkvåg [fol. 301r] hafwa byemännen såg- och mjölqwarnar til husbehofs nyttning. Deras näringsfång består wäl förnämligast i åkerbruk och boskapsskjötsel, men til något understöd wid penning-

ars förwärfande til kronoutlagor och flera utgifter, bruka de jemwäl sälja något sågtimmer til de handlande i Sundsvall, hwilka sedan forsla det siöledes til berörde stad.

Detta, med hwad mera undersökningsinstrumenterne innehålla, jemte yppad twist om rätta skattetalet af den jordadel Jon Nilsson i Ammer brukar i Kråkwåg för så kallade Jon Simonssons lott, och huruwida den är af sådan beskaffenhet at utägor och skogsmark dertil läggas böra, har Afwittringsrätten i noga öfwerwägande tagit. Och aldenstund emellan Kråkwågs bys ägor och utmark på ena, och angräntsande kronoafradsländ Halasiö- eller Kjällandet på andra [fol. 301v] sidan, icke finnes laga skilnad, i anseende hwartil Afwittringsrätten, til underdånigste följe af 4§ uti den af Hans Kongl. Maj:ts för Allmänningafwittringsrätten i Jämtland allernådigtst utfärdade instruction den 15 martii 1770, finner des göromål härwid wara at pröfwa, huru mycket ägor Kråkwågs by efter des skatt och nödtorft, rätteligen tildelas bör, hwarwid Rätten för säkrast ansedt at, jemte det som wid hållne syner inhämtas kunnat, hwad angår slåtterna, såsom warande mäst af swag art och på marken widlöftigt kringspridde, för grund antaga byemännens egit upgifwande på höbergning och kreatur, som härstädes kunna födas, och hwaraf antalet finnas som knappast upgå emot hwad skatteläggningens methoden för Jämtland utsätter; fördenskull, och som skogsmarken omkring denna by jemwäl är ganska bergaktig och annars så oländig, at [fol. 302r] mindre delar deraf för nyttig anses kan; altså pröfwar Allmänningafwittringsrätten skäligt, för Kråkwågs bys skattetal nijo och ett halft tunneland, hwarunder Jon Nilssons i Ammer ägande jord och andel i Kråkwåg icke är inräknad, såwida han för sådan sin lott kommer at njuta skog och utmark wid hufwudgården i Ammer, at fastställa en skogsrymd af tolf tusende åttahundradenijotijosiu tunneland, hwilken tract nu finnes genom de på chartan updragne lineer utmärkt, och kommer likmätigt 2§ i 1770 års instruction, framdeles af Allmänningafwittringsrätten at rörläggas, efter de här nämnda lineer och skiljetekn. Början sker med ett gammalt råmärke i landswägen emellan Kråkwåg och Ammer, sexhundra alnar ifrån stranden af stora älfwen, hwarifrån lineen går til Ammersbäcken, der några [fol. 302v] stenar äro nedsatte; så til Trollberget; vidare til Tallåsen; och dädan til Wattuberget, uti hwilken rågång äro år 1748 af länsmanen Frisk och två nämndemän märken satte til skilnad mot byen Ammer. Derefter skjer brytning och lineen går til slättemärket på Kånkebackflon, som skiljer emellan Kråkwågs och Ammers slätter, då åter göres krökning; och sedan går skilnaden i O: N: O: litet ostligare, hwilket wäderstrek följes intil landsgränsen, då berörde landsskilnad tjänar til rättelse intil det ställe, dit byeskilnaden emellan Gevåg och Kråkwåg deruppå träffar, när den upgås ifrån Matputten til Grubban; dädan til Högforsen; samt längre up i älfwen Gerilan til en punct fyratusende alnar nedanför Limstenmyran; så til Halasiö bäckmynne och sedan vidare i samma sträckning up til landsgränsen. På södra sidan tjänar Ragundaälfwen til skilnad emellan Björkstranden och Matputten. [fol. 303r]

Utom denna tract hafwa Kråkwågsboerne jemwäl, enligt domfäst förlikning angående gränsen emellan landskaperna Jämtland och Ångermanland, rättighet at behålla, om de warit innehafware af några nyttningar öfwer landsskilnaden inpå Ångermanlands sida.

Och som på föregående sätt Kråkwågs byemän blifwit underrättade om deras ägodel, hwaröfwer de aldrig hafwa af Kongl. Maj:t och kronan at wänta någon tilökning, efvensom de kunna på andra sidan wara försäkrade, at den under en eller annan titel icke warder dem åter frantagen eller minskad, så ock, at de upodlingar och förbättringar som derå gjorde warda, aldrig skola med särskild skatt eller tunga belagde blifwa; altså är, til följe af Sweriges lag 10 *capitel byggningabalken* och Kongl. Maj:ts nådige förordning om skogarne i riket af år 1734, med Kongl. förklaringen [fol. 303v] deröfwer af år 1739, Kråkwågsmäns skyldighet at så sparsamt och försiktigt hushålla med deras skog, at den ej, til Kongl. Maj:ts och kronans, såwäl som hemmansåboernes egen skada och saknad i framtiden, må warda utödd eller otilräckelig mot gårdarnas behof; til förekommande hwaraf jemwäl tjänar, at, enligt 8§, 10 *capitel byggningabalken* och 6§ i 1734 års skogsordning, de på marken befinteliga windfäl-

len, torra trän, qwistar och stubbar blifwa til wedbrand uphämtade och använde innan friska träd dertil bleckade eller fälde warda.

Likaledes äro, i följe af 6 och 7 §§ i 1770 års instruction, Kråkwågs byemän förpliktade, at til legder och slätter uparbete de nära intil deras gårdar warande lägenheter, samt at förbättra mulbetet medelst uparbetande och beteshagars uprensande och inrättande på hemlöten, så at Kråkwågs [fol. 304r] hemmansägare och åboer måge för framtiden alt mer och mer befrias från de känbara swårigheter, dels at nödgas tillita swaga och långt aflägsna slättemyror, hwarifrån fodret icke utan fördubblad kostnad, ändå sedan kan hemföras, och dels at, i brist på mulbete hemma wid gårdarna hafwa boskapen på aflägsna ställen, och derigenom råka i mistning både på mjölk för deras hushåll, och på sommarspillningen för deras åkrar.

Allmäningsafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Ammer i Ragunda sokn och tinglag, hwarom behörig syn och undersökning är förrättad i julii månad år 1758, och hwaröfwer kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, samt skatteägarna [fol. 304v] Jon Nilsson, Pär Andersson och Lars Andersson i Ammer nu ytterligare hörde blifwit, samt deras påståenden och påminnelser giort; afsagdt på afwittringstingsstället Ammer den 2 november 1770.

Af uptedde handlingar, och den öfwer Ammers bys ägor och utmark, samt genom hållen syn och undersökning, såwäl som af det kronans fullmäktig, jemte byemännen sielfwa andragit och påstått, har Allmäningsafwittringsrätten om denna sak sig behörigen underrättad giordt, och funnit, at enligt utdrag af Jämtelands fögderies specialjordebok bestå hemmanen N:ris 1 och 2 i Ammer, hwaraf det förre är delat emellan Pär och Lars Anderssoner, tilhopa af sex tunnland eller ett gärdemantal, med 32 daler 2 öre *silfwermynt* årlig ränta utan förmedling och särskilda dragonehåll wid [fol. 305r] Räfsunds compagnie och Kongl. Jämtelands regimente. Wid dessa gårdar är öppen åker til nijo och trifjerdedels tunnans årligit utsäde, då hälften af åkren ligger i träde, hwarförutan Jon Nilsson, på des ägolott i Kråkwåg, sår en tunna om året, och består jordmonen i den gamla åkren wid Ammer mäst af sand med sandbotn, men i den nya, som i sednare åren är med berömlig flit och til ansenlig widd uparbetad, af lera med botn af samma slag; warandes sådan åkerjord, i anseende til des läge och afkomst, närmast passande til andra graden i skattelägningsmetoden för Jämteland.

För byen Ammer äro, efter skattemännens upgifwande och til Rätten inlemnade förteckningar, slätter til 33 lass hårdwallshö, 98 $\frac{3}{4}$ dels lass hästehö, och 53 $\frac{1}{2}$ lass starr, och altså årlig bergning af etthundredsiutijosiu och fem åttendedels lass eller sådana skrindor, som på winterföret kjøres med en häst, hwarjemte Jon Nilsson för des ägodel i Kråkwåg [fol. 305v] har tre lass swalhö och ett lass starr. Med detta hö, tilhopa med halmfodret, jemte löf, bark, skaf och granris, hwarmed utställningen för boskapen här å orten underhiälpes, kunna Ammers byemän föda åtta hästar, tretijo mjölkkor, tolf ungnöt och sextijonijo småfäkskreatur eller får och getter sammanräknade.

Widare har Afwittringsrätten funnit, at wid byen Ammer gifwas tilräckelige lägenheter til mer åkers upodlande; samt några tilfällen at förbättra slätter och öka höbergningen, dels dermed at de gamla slätterna rödjäs och utwidgas, och dels derigenom at nya lägenheter uparbetas.

Byens skog och utmark, som nyttjas samfäld eller i oskifto af alla grannarna i Ammer, är genom förlikningsdomar skild ifrån angräntsande byar Kråkwåg til den östra och Döwiken til den wästra sidan, hwarwid ömse sidas [fol. 306r] förbehåll äro giorde om slätternes nyttjande efter gammal häfd och wanlighet. På den kanten, som stöter emot Ragundaelfwen, är meddjupet för gränts erkändt, men på den sidan, wid pass norrut, der skatteskogen möter kronoafradsländet Halasiö- eller Kjällandet, finnes ingen laga skilnad, utan hafwa Ammersboerne,

hwilke efwen äro deruti delägande, emot årlig afrad til kronan, nyttjadt det lika med den delen af utmarken som de hållit för sin skatteskog.

Uppå sådan tract hafwa Ammersboerne tagit deras nödtorft af såg- och byggningstimmer, samt giärdsle, wedbrand och flera behof, hwarjemte de kunnat ibland deraf sälja litet sågtimmer. Och emedan marken är nästan öfweralt bergaktig och stenbunden, så är ock mulbetet på de mästa ställen swagt, för hwilken orsak byemännen inrättat fäboddar på två särskilta ställen, nemligen [fol. 306v] på gamla skatteskogen wid pass en half mil ifrån gårdarna, och på ett ställe längre bort til en mil eller något öfwer uppå Halasiö afradsländ, der Jon Nilsson nu för tiden nyttjar fäboddar, men Pär Andersson har sitt andra fäboddeställe uppå en skogstract som kallas Storflomarken eller Wästerammersskogen, uti hwilken han tilhopa med Nils Olofsson i Kråkvåg, är delägande, och wid nyttningen hwaraf han påstår blifwa bibehållen. Litet fogelmen intet djurfänge hafwa Ammersboerne uppå deras innehafda skogsmark, förutan hwad Pär Andersson kunnat af djurfänget äga på Storflomarken.

Uti Ragunda- och Ammersälfwarna hafwa Ammers byemän fiske men ej til fullt husbehof. Qwarnställe hafwa de til husbehofs nyttning i ån Gerilan wid pass en half mil ifrån byen, hwarest jemwäl är [fol. 307r] tilfälle at inrätta sågqwarn. Ammersboernes näringsfång består förnämligast i åkerbruk och boskapsskjötsel, hwarjemte hemmansägarne haft hiälp wid penningeutgifternas erläggande dermed at de fått sälja något träwerke, som härifrån flättas til staden Sundsvall.

Detta, med hwad mera wid undersökningen inhämtas kunnat, eller af parterne anfördt och påstått blifwit, har Afwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och aldenstund emellan Ammers bys skatteägor och dertil gräntsande kronofradsländ Halasiö- eller Kjällandet icke finnes laglig eller fastställd skilnad, hwaraf följer, at Afwittringsrätten, likmätigt 4§ i Hans Kongl. Maj:ts för Allmänningsafwittringsrätten den 15 martii 1770 allernådigtst utfärdade instruction, bör i bepröfwande taga, huru stor ägodel Ammers by efter des skattetal och nödtorft, tildelas må; i hwilket afseende, och til utrönande [fol. 307v] af hemmanens nuwarande fullsutenhet, Rätten funnit säkrast, at jemte det som genom hållen syn kunnat inhämtas, för grund antaga byemännens upgifne höbergning och antal på kreatur, som dermed födde warda, hwilket ock, utan afseende på de tilgångar och lägenheter, som än gifwas til slåtternas förbättrande, något öfwerstiger hwad skatteläggningens methoden utsätter; fördenskull, och emedan begge hemmanen i byen Ammer, tilhopa med de jordalotter som byemännen äga på andra ställen, nemligen Pär Andersson inom Gevågs bys rågång och Jon Nilsson uti Kråkvågs by, och hwilka andelar Afwittringsrätten dem icke eller fränkänna kunnat, tilsammans utgöra sex tunneland eller ett gårdemantal, hwarefter skog och utmark kommer dem at tildelas wid hufwudgårdarna i Ammer, men jordmonen häromkring är så stenbunden och swagt, at mindre delar deraf kan för [fol. 308r] nyttig skogsmark anses; ty pröfwar Allmänningsafwittringsrätten skjäligt hemmanen i Ammer at tillägga en rymd af åttatusende femhundrafyrtiofyra tunneland, hwarunder gårdstomter, hemägor och slätter, såwäl som berg och flere onyttigheter äro inberäknade.

Och blef denna tract, genom updragna lineer på chartan, nu teknad och utmärkt, hwarefter behörig rörläggning skal, til följe af 2§ i 1770 års instruction, framdeles warda af Allmänningsafwittringsrätten verkställd; och tager den sin början i ett stenrå wid landsvägen emellan Kråkvåg och Ammer 600 alnar ifrån stranden af stora älfwen, der slätten Björkstranden ligger, hwadan lineen går til Ammersbäcken, Trollberget, Tållåsen och Wattuberget, hwilken skilnad är af länsman och nämndemän rålagd år 1748; dädan sträcker sig skilnaden til norra brädden af Kånkebackeflon, der slättemärke warit emellan Ammer och Kråkvåg, och der giöres knä, som ställer lineen til Rötufwan [fol. 308v] och vidare til det ställe, der Forssån faller ned i Ammersälfwen, hwilken sedan följes ned til Ragundaälfwen, som derefter tjänar til rättelse och skilnad alt til förstnämnde märke, der lineen börjades.

Alt det som ligger utom eller på västnorra kanten om den för Ammers skatteskog utsatta linea, warder härmed för krono förklaradt, och må til nye hemmans inrättande eller nybyggens understöd hälst användas, om lägenheter dertil gifwas, hwarom Rätten, utan närmare undersökning och hållen syn in loco sig icke utlåta kan för något mera, än hwad angår den så kallade Storfloskogen, hwaraf Pär Andersson i Ammer och Nils Olofsson i Kråkvåg, hwilke den ifrån äldre tider nyttjadt under någon särskild rättighet efter köp och afhandlingar, wilja göra ny hemmansinrättning, som de til början erbjuda at *[fol. 309r]* uptaga til ett halft tunneland, hwilket Afwittringsrätten, i anseende til här befintelige skjäl, tror sig böra hos Konungens höge befallningshafwande i ödmjukhet tilstyrka, efwensom ock det, at Jon Nilsson i Ammer, samt Olof Johansson och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg måge, i anledning af 7§ i 1770 års instruction för Afwittringsrätten, emot särskild afrad eller ökeskatt, få nyttja mulbete och fåbodar, som de brukat och anlagt på den del af marken hwilken blifwit för krono förklarad, och hwaruppå, såwida nu weterligt är, icke gifwes lägenhet at anlägga nytt hemman, hwartil likwäl all förmonsrätt efter högståberopade instruction och flera författningar, warder förbehållen, i händelse nybyggstillfällen derå framdeles yppas skulle.

Den skatteskog, som på föregående sätt blifwit för byen Ammer afwittrad, böra hemmansägarna til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningabalken* samt Kongl. *[fol. 309v]* Majj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734 och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, med all sparsamhet handtera, så at den ej til kronans såwäl som hemmansägarnes skada i framtiden må utödas eller göras otilräckelig; til förekommande hwaraf det jemwäl tjänar at byemännen enligt 8§ i 10 *capitel byggningabalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, til bränsle först taga de på marken befintelige windfällan, torra trån, qwistar och stubbar innan wäxande träd til det behofwet bleckas eller fällas.

Likaledes äro, i förmågo af 6 och 7 §§ i 1770 års instruction för Afwittringsrätten, Ammers byemän förpliktade, at fortfara uti det med berömlig flit företagna arbete til slätters upodlande nära intil gårdarna, så ock at efter hand uprensa och til beteshagar inrätta mulbetet, på det hemmansåboerne måge för framtiden kunna undgå de *[fol. 310r]* swårigheter at söka nödig höbergning på swaga och långt aflägsna slätter, samt at i brist af bete på närmare håll, drifwa deras boskap lång wäg, och tillika wara i mistning af den för gårdarnas åkrar så högt nyttiga sommargiödnigen.

År 1770 den 2 november instälte sig undertecknad härads höfdinge med nämndemännen Magnus Jönsson i Nygården, Salomon Olofsson i Pålgård, Jon Nathanaelsson i Kråkwåg, Jon Larsson i Böle, Olof Larsson i Näset, Lars Håkansson i Wästanede och Nils Pärsson på Österede, at för DÖVIKENS BY I RAGUNDA SOKN och tingslag företaga skogsafwittring; närwarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Pehr Björnlinde och kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg. Härwid instälte sig, efter kungörelse, ej allenast skatteägarna af hemmanen N:o 1 och 2 i Dövikens Olof Johansson och Erik Eriksson, utan ock delägande uti det nära intil berörde *[fol. 310v]* by liggande ödesböle och slätte gods ÖSTRA DÖVIKEN kalladt, nemligen Olof Pärsson och Pål Pärsson i Gewåg, Jon Nilsson i Ammer, Nathanael Olofsson i Krångede och Nils Olofsson i Kråkwåg.

Efter skjedd samling hos Olof Johansson i Dövikens uplästes Allmänningafwittringsrättens hållna undersökningsprotocoller af den 14 september 1757 samt den 14 och 15 juli 1758, det förre angående Östra Dövikens ödesböle, hwaruppå dragonen Johan Nilsson Edstedt då begärt få anlägga nybygge, och det sednare rörande Dövikshemmanens beskaffenhet i hemägö och utmark, med mera som desse undersökningsinstrumenter widlöftigt innehålla.

Interessenterne i Dövikens slätte gods inlemnade nu til Rätten den härads synedom af den 9 september 1702, som wid 1757 års undersökning blifwit saknad, och finnes innehålla, at ehuruwäl delägarna i berörde ödesböle hafwa, i förmågo af då upwista handlingar, welat under skattemannarätt detsamma förswara, och *[fol. 311r]* fördenskull ej samtycka hwarken til

högre afrads betalande, eller til afstående med de nyttningar, som de utom gamla lägder på Döviksboernes skog sig tilägnat; dock emedan slika slättegoods och ödesbölen woro ifrån långliga tider för krono förklarade, ty har Synerätten funnit, at bemälte delägande icke någon skatterättighet deraf sig tilägna kunde, i följe hwaraf de borde til Döviksmännen utlægga hwad de ytterom gamla hägnaden inkräktat. Likaledes upteddes ett af häradsskrifwaren herr Olof Granbom *den 8 september 1763* meddelt utdrag af 1761 års specialjordebok för Jämteland, som wisar at Dövikens slättegoods bör i afradspenningar ränta årligen 2 daler 20 [öre] silfwermynt, och nyttjas under Dövikens N:o 1 och 2, samt under Gevåg N:o 1 och 4; warandes uppå hwardera af desse för årlig utgift 21 öre silfwermynt. Med dessa afradspenningar är likwäl af Konungens höge befallningshafwande i Sundsvall i anledning af kronobefallningsmannens [fol. 311v] herr Jonas Bergs afgifna berättelse, *den 1 februarii 1764* det förordnande giordt, at de som af oftaberörde ödesböle nu för tiden äro innehafware, och här ofwanföre nämnde finnas, skola hwar efter sin ägandelott, afradspenningarna erlægga.

Pär Andersson i Ammer företedde Ragunda häradssynerätts utslag *den 5 september 1702*, til bewis derom, at hans hemman i Ammer äger rätt framgent behålla stora och lilla Wågslåtterna, sådana som de af ålder warit uprögde, men icke dem at utwidga. Efwenså framgaf Jon Nilsson i Ammer Ragunda häradssynerätts utslag *den 5 september 1702*, emellan Olof Johansson i Döwiken med enkan Kjerstin Pärsdotter i samma by, kårande, och Jon Nilsson i Ammer swarande, angående någon slått på wästra sidan om älfwen Amran, och således inom Döviksmäns rågång, hwarom Synerätten dömdt, at en [fol. 312r] slått eller äng, Sätern kallad, som ifrån urminnes tider lydt och legat under Jon Nilssons hemman, borde ock framgent derunder förblifwa; dock ägde innehafwarne deraf ingen rättighet den at utwidga, eller rödningslandet deromkring sig at tilägna.

Den 3 november. *Samma dag* skärskådades ytterligare den öfwer Dövikens bys ägor och utmark uprättade charta, och de til skilnader deromkring updragna lineer, hwarwid berättades, at hwad sådana råskilnader angår, så är ännu med dem lika beskaffenhet, som wid 1758 års undersökning; och således skal byn Döwiken hafwa ostridig ägoskilnad såwäl på östra sidan emot hemmanen Ammer, der älfwen Amran bör följas, med förbehåll af slåtternas nyttning efter gammal häfd för begge byarnas åboer, som ock på wästra sidan emot byen Krångede, der gräntsen efwen blifwit erkänd och upgången, efter wissa antagne skiljemärken alt intil så kallade Selstaden, dit Döviksboerne wilja med en smal rimsa sträcka sin skatteskog emot det [fol. 312v] tilstötande kronoafradlandet Selslandet, emellan hwilket och Döviksmäns skog ingen laga skilnad gifwes, men på södra sidan är Ragundaälfwen en ostridig gränts.

Utom det, som ligger inom de här frammanföre nämnde skilnader, hafwa Döviksboerne, såsom med Krångede byemän delägande i kronoafradlandet Selslandet, emot 8 öre silfwermynt årlig afgift för hwardera hemmansåboen, nyttjat deruppå åtskillige slätter, i synnerhet efter den så kallade Selsån och det ända til 5 á 6 fjärdingswäg ifrån Selstaden, och altså inemot tre mil ifrån byen Döwiken; hwarwid de efwen begärte blifwa bibehållne.

Olof Johansson i Döwiken anhölt, det måtte honom tillåtas, at å ödesbölet Östra Döwiken giöra nybygge på det sättet, at han som har sina ägor och just sielfwa åkrarna liggande intil detta ställe, må få intaga det ibland sina skatteägor, och det på alt möjeligt sätt uparbeta och [fol. 313r] förbättra, då han åtager sig at genast, och utan några frihetsår derföre erlægga skatt til kronan såsom för ett halft tunneland eller ett tolftefels gårdemantal, allenast han derefter jemwäl njuter skog och utägor. Och förmodar Olof Johansson det böra tjäna såsom skäl för honom, til winnande af förmons rätt til nybygge å detta ställe, at enligt wisadt jordeboksextract en del af räntan finnes hans hemman påförd, och det ligger honom så til mohns, at han annars ej kan tilbörliken utwidga sin åkerteg til den storlek, at hans hemman må för framtiden tåla klyfning och två åboer, som likwäl eljest påsyftes.

Döwiks byemän inlemnade til Rätten förteckning på deras slätter, såwäl som på det årliga utsädet, och de kreatur, hwilka wid gårdarna födas kunna:

Förteckning på de wid Dövikehemmanen befintliga slätter, hwaraf höbergningen uptages för medelmåttiga växterår [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä), starr (st) och åfoder (åf), som här återges i komprimerad form*]:

Döviken N:o 1 Olof Johansson

Inom åkerhågnaden 6 hå och 6 hä; Granås fåbodewall 4 ½ hå; [*fol. 313v*] Kålldalen 1 ½ hä; Wåle 7 hä; Storånge 1 hä; Offsånge 1/2 hä; Urmasaswedjan 1/4 hä; Olforssholm och -bruk 1 ½ hä; Dito strand 2 hä; Ytterwarf 2 hä; Öfwerwarf och -holm 1 hä; Ytterselet 1 ½ åf; Kallmyran 1 hä; Tufwigmyran 1 hä; Ammersbäck 2 hä; Degermyran 1 hä; Lademyrbäck 1/2 hä; Holmån Kyllern (?) 1/4 hä; Lillnyswedjan 1/4 hä; Lång- och Löfladuswedjan 1/4 hä; Öst i Swedjan 1/2 hä.

På afradslandet: Statswall och strand 3 åf; Wåstanstad och Illstrand 1 åf; Halfwa holmen och Hotingnåset 1 åf; Begge lófstrånderna 3 åf; Öfwerstugbäck 1/4 st; Kjårås och lok 1 ¾ åf; Nybuhufwud 2 åf; Stranden wid sandoset med lilla holmen 4 åf; Norr på marken 4 st; Kiårnåsmýran 3 st; Forssmýran 5 st; Swartwikmýran 3 st; Storflon och Strömsmýran 5 st. Summa 20 st, hälften deraf som är årlig slått 10 lass starr.

Summa 10 ½ hå; 27 ¾ hä; 10 st; 17 ½ åf. [*fol. 314r*]

Döviken N:o 2 Erik Eriksson

Inom åkerhågnaden 5 hå och 5 hä; Granås fåbodewall 3 ½ hå; Skýlltbåcken 3 hä; Norrskýlltbåcken 1/2 hä; Högswedjan 1 hä; Storammersångyet och Opsångyet 1/2 hä; Ledmýrbåcken 1/2 hä; Slåttkålen 1/2 hä.

På afradslandet: Ofwanfór strömmen 1 åf; På Strömsholmarna och strand 2 åf; Stranden Höggen 3 åf; Öfwerstuwiken 1 ½ åf; Kutarna och Matwiken 2 åf; Statsstranden och wall 1/2 åf; Strömsmýran 1 st; Norr på marken 1 st; Fårssmýran 5 st; Kjåråsmýran 3 st; Storflon och Strömsmýran 5 st; summa 15 st, hälften deraf som är årlig slått 7 ½ lass starr.

Summa 8 ½ hå; 11 hä; 7 ½ st; 10 åf.

N:o 1 Olof Johansson sår årligen, när hälften af åkren trådes 3 ¾ tunna; N:o 2 Erik Eriksson 2 ¼ d:o; summa 6 tunnor.

Olof Johansson föder 2 håstar, 1 fola, 12 kor, 5 ungnöt, 30 småfå; Erik Eriksson föder 2 håstar, 7 kor, 4 ungnöt, 20 småfå; summa 4 håstar, 1 fola, 19 kor, 9 ungnöt, 50 småfå. [*fol. 314v*]

At detta är råttelige upgifwit, betyga

/ Olof Johansson, Erik Eriksson i Döviken.

Denna förteckning blef nu uplåsen och til alla delar widkånd.

Kronans ombudsman, herr landsfiscalen Klingberg förbehålt sig, at til slut, och sedan Afwittringsråttten efwen werkståldt utsatt ytterligare undersökning för den i nåjden liggande by Bøle, få på en gång göra de påminnelser och påståenden, som han på åmbetes wågnar och til bewakande af kronans rått, nõdiga finna.

År 1770 den 3 november instålte sig i byen BØLE AF RAGUNDA SOKN och tingslag under-teknad håradshöfding med nåmndemånnen Magnus Jönsson i Nygård, Salomon Olsson i Pålgård, Måns Olofsson i Thorsgård, Olof Larsson i Nåset, Lars Håkansson i Wåstanede, Nils Andersson i Skogen och Nils Pårsson i Österede, [*fol. 315r*] at för berörde by förråtta skogs- och allmånningafwittring; nårwarande afwittringslandtmåtaren ådle och högaktade herr Pehr

Björnlind och kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg. Härwid instälte sig jemwäl Böle skattehemmans ägare Jon Larsson och Erik Nilsson.

Til winnande af nödig underrättelse i detta ämne uplästes Allmänningsafwittringsrättens i october månad år 1758 hållne undersökningsprotocoll öfwer byen Böle, hwarjemte Rätten skjärskådade den öfwer berörde bys ägor och utmark uprättade charta, och fann såwäl deraf, som af förrberörde undersökningsinstrument, at Böles byemän icke äro innehafware af något kronoafradsländ, och at deras förmenta skatteskog sträcker sig på östra sidan emot ödesbölet Ho, på södra sidan emot Håsjö sokn, på wästra kanten emot den skogsmark, som Krångedes byemän innehaft intil kronoafradsländet Sättsiölandet, men för [fol. 315v] den öfriga delen tjänar sjön Gesund och den derutur löpande Ragundaälfwen til skilnad för Bölesboernes påstådda skattemark, hwilken inom sådana gräntor innehåller tjugotusende tuhundra och nio-tjofyra tunneland.

Härwid påmintes af herr landsfiscalen Klingberg, at ehuru förlikning om ägoskilnad blifwit af Böles och Krångedes byemän ingången och jemwäl finnes wara för Häradsrätten wisad den 20 december 1750, så förmodes dock at marken öfwer hwilken samma byeskilnad framlöper, är en del af afradsländet Sättsiölandet, och altså krono, i anseende hwartil skattemännens förening skal ej böra minska kronans rätt. Och beslöts fördenskull at i morgon wid kyrkan foga anstalt om Krångedeboernes inkallande, at i denna omständighet höras.

Derefter ingåfwo Böles byemän upsats på deras utsäden och foder som följer.

Förteckning på slätter och deras [fol. 316r] afkomst för nedanstående [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st) som här återges i komprimerad form]:

Böle N:o 1 Jon Larsson

Inom åkerhågnaden 9 hå; Wästra fäbodewallen 8 hå; Gesunds fäbowall 3 hå och 1 st; Skeftesstadbacken 1 hä; Skeftesstadångat 2 hä; Hobäcken 3 hä; Nybäcken 1 ½ hä; Gammelbacken 1 hä; Trätmyrdrolet 1/4 hä; Sättmyrbäcken, ny upodling 1 hä; Gunnilmyrbäcken, d:o 1 hä; Starrmyran 1 st; Pitmyran 8 st; Sättmyran 2 st; Wåtmyran 3 st; Gunnilmyran 5 st; summa 19 st, hälften slås, årligen 9 ½ lass starr.

Öfwerswedjan 1/2 hå; Gammelångat 1 hå; Grubbswedjan 1 hå.

Summa 22 ½ hå; 10 ¾ hå; 10 ½ st.

Och med detta foder födas två hästar och en fola, ellofwa kor, sju ungnöt samt tjugufem småfåkreatur. Wid detta hemman sås årligen, när halfwa åkren trädes, fyra tunnor; dock en half tunna deraf på ny upodling.

Böle den 3 november 1770

/ Jon Larsson [fol. 316v]

Böle N:o 2 Erik Nilsson

Inom åkerhågnaden 9 hå; Bollsiö fäbodewall 8 hå; Gesunds fäbodewall 3 hå och 1 st; Nyånge 3 hä; Öfwerswedjan 1 hå; Gammelswedja 1 hå; Gammalånge 1 hå; Hobäcken 3 hä; Nybäcken 1 ½ hä; Stordrole 1 hä; Trätmyrdrole 1/4 hä; Sättmyrbäcken 1 hä; Gunnilmyrbäcken 1 hä; Starrmyra 1 st; Pitmyran 8 st; Sättmyran 2 st; Wåtmyran 3 st; Gunnilmyran 5 st; Ödebolmyran 1/2 st; summa 19 ½ st, hälften slås årligen, 9 ¾ lass starr.

Summa 23 hå; 10 ¾ hå; 10 ¾ st.

Med detta hö födes två hästar och en fola, ellofwa kor, sju ungnöt, samt tjugufem småfåkreatur. Wid detta hemman kan, när halfwa åkren trädes, årligen utsås tre och en half tunna i moderåkren och på ny upodling en half tunna.

Böle den 3 november 1770

/ Erik Nilsson [fol. 317r]

Denna förteckning blef upläsen och til alla delar widkänd, med förklaring, at byemännen med lass här förstå sådana skrindor, som på winterföret kjöres med en häst.

Derefter anförde Böles byemän, at uppå deras förmenta skatteskog, inom deras gränts emot ödesbölet Ho, ligger en slått Trätmyran kallad, som Ho afradslands innehafware skola sig tilägnat, men Bölesboerne förbehålla sig at sielfwa få nyttja, sedan Ho nyligen blifwit för krono förklaradt, och skilnaden faststæld så emot Böle byskog, som på de öfriga kanterna. Likaledes påstodo Böles byemän, at så hädanefter som hittils få nyttja hästbete öfwer sommarren intil så kallade Hobäcken, och således något öfwer skilnadslinien emot berörde ödesböle, skolandes de domar, som tillagt byemännen rättighet i denna del för någon tid sedan hafwa förkommit. De fäbodas, som Bölesboerne haft wid Gesund, wilja de flyttja söderut til Kubbvikdalen, emedan på förra stället skal wara otilräckeligt bete för deras boskap.

Den 4 november war söndag. [fol. 317v]

Den 5 november. *Samma dag* instälte sig Krångedes byemän och, på Rättens tilfrågan hwad bewis de kunna uppte derom, at de på södra sidan om siön Gesund äga någon skatteskog för deras hemman, ingåfwo de häradsskrifwarens herr Olof Granboms den 16 januarii detta år meddelte utdrag ej allenast af 1666 års afradsransakning och tingsrättens protocoll den 6 junii 1730, af innehåll, at kronoafradsländet Sättsiölandet är, emot tolf öre *silfwermynt* årlig afrad, lemnadt at nyttjas af tre bönder i Kråkvåg och en i Kånkebacken, samt at en uppå Sättsiölandet söder om Gesund liggande siö kallad Sättsiön är skattlagd til tijo öre *silfwermynt* årlig afgift til kronan, utan ock af 1768 års specialjordebok för Jämteland, som utsätter, at en skogspart emellan Sättsiölandet och Krångedes skatteskog räntar sex öre *silfwermynt*, och nyttjas under gårdarna i Ammer. Och härutaf, såwäl som af den omständighet, at allmänt är kunnigt, det de innehaft och nyttjat en skogstract söder om [fol. 318r] Gesund, der de jemwäl skola berga några för dem betydande slåtter, förmodes det wara ostridigt, at samma skog måste wara skatte, såwida de aldrig derföre betalt afrad; men om des gränstser, eller huru långt den rätteligen sträcker sig, hafwa de ej något bewis, utan tilstodo, at de i den delen rättat sig efter gamla härmelser, hwarpå de efwen grundat sin med Böles byemän ingångne förening om skogsskilnad.

Likaledes yttrade sig Bölesboerne, at de, hwad deras skogsträckning til kanten emot Krångedemans mark angår, icke hafwa eller kunna skaffa flera skiäl, än hwad härofwan förmodt finnes, begärandes, i anledning deraf, at de måge ej allenast få til ständig nyttning under gårdarna behålla alt hwad de hittils innehaft, utan ock förhielpas til någon kronotract emot afrad, der de kunde hafwa något understöd af slått och höbergning.

Samma dag lät Jon Olofsson i Kånkebacken hos Afwittringsrätten anmäla, at då skogsafwittring för hans hemman Kånkebacken [fol. 318v] nyligen blef hållen, så har, genom kronolänsmannens wälaktade Haqvin Frisks bortowaro händt, at ett i hans gömo warande document Kånkebackshemmanet angående, icke då kunnat för Rätten wisas; derföre, och til förwarande af sin rätt, har han nu welat det för Rätten uppte. Således ingafs och uplästes Ragunda loflige häradsrätts utslag den 29 martii 1712, af innehåll, at emedan en på Ho afradsland liggande myra Nästmyran kallad, har ifrån urminnes tider warit under hemmanet Kånkebacken brukad och häfdad; ty har Häradsrätten pröfwat skjäligt och lag likmätigt at förklara Kånkebacksmannen berättigad samma myra under des hemman ständigt at behålla, men utan rättighet til någon skogsnyttning uppå Homarken. Dock borde ägaren af gården Kånkebacken med de öfrige interessenterne taga del i afraden til fem öre *silfwermynt* årligen. Och wid sådan sina förfäders rätt til slått Nästmyran begärte [fol. 319r] nu Jon Olofsson, at han måtte wara framgent bibehållen.

Härom blef altså, efter begäran, bewis utur Rättens protocoll bewiljadt til den säkerhet, som lag förmår.

Samma dag Derefter anförde Olof Johansson i Döwiken, at ehuru han i förledne lördags för Rätten utlätit sig wilja för ödesbölet Östra Döwiken åtaga sig skatt til ett halft tunneland, så

förklarade han dock nu sig nögd at derföre skatta til ett halft tunneland [*bör troligen stå 'ett helt tunneland'*], med lika wilkor, at efwen strax och utan wilkor sådan skatt erlægga.

Erik Eriksson i Dövikén gaf härwid tilkänna, det han efwen, för sin tridjedel i byen, begär lott i upodlingen af berörde nybygge til ett halft tunneland, hwarföre jemwäl han wil genast betala skatt såsom för ett halft tunneland och således bestiger den skatt, som begge desse grannar bjuda för Dövikens ödesböle til ett och ett halft tunneland eller ett fjerdedels gärdemantal.

Olof Pärsson och Pål Pärsson i [*fol. 319v*] Gevåg inlemnade til Rätten en skrift, så lydande:

Så af ingifwen höggunstig resolution den 26 junii 1673, uppå gjord ansökning, som af utdrag utur Jämtelands fögderies jordeböcker, täckes loflige Allmänningsafwittringsrätten gunsträttwisligen inhämta, det våra företrädare redan förr den tiden warit från urminnes tider laglige innehafware af ödesbölet Östra Döwikén, hwarföre särskild skatt erlagd blifwit. Til kronans inkomsters förökande, och til winnande af sådane ödeslägenheter uphiälpande til något bättre, än de nu befinnas, anhålla wi ödmjukast om loflige Allmänningsafwittringsrättens tilstånd, at på våra delar i merberörde ödeslägenhet få göra upodling til ett tunneland, hwaraf utgående ränta wi ärbjude genast til Kongl. Maj:t och kronan betala. Wid detta ödesböle äro få och ringa lägenheter til slåtts [*fol. 320r*] uptagande, hwarföre wi i lika ödmjukhet anhålla, det nödige slätter och slättelägenheter jemte flere nödige behof, måtte oss förunnas på kronans behållne och närmast derintil liggande del i skog och mark, hwarigenom den nu begärta upodlingen kan winna framgång.

Af åberopade handlingar, och hwad mera loflige Allmänningsafwittringsrätten wid undersökningen om Östra Dövike ödesgoods, täkts inhämtat, hoppas wi äga den säkraste förmons rätt at deruppå verkställa upodlingen emot ökeskatt, eller, der sådant eij låter sig giöra, til åbyggnad och nytt hemmans inrättande.

Sedan föregående skrift war upläsen, så anförde Jon Nilsson i Ammer, at som bemälte Gevågsboer äro innehafware af två tridjedelar uti Östra Dövikens ödesböle, men han tilhopa med Nils Olofsson i Kråkwåg och två bönder i Krångede, är delägande uti den tridje lotten deraf, så begär Jon Nilsson, [*fol. 320v*] det måtte honom tillåtas, at til upodling antaga sådan tridjedel af ödesbölet, och genast derföre skatta til Kongl. Maj:t och kronan såsom för brukadt hemman til ett halft tunneland, så at i händelse nuwarande innehafware af detta ödesböle winna tilstånd det åter at uptaga, kommer kronan derföre at njuta just lika förmon och skatt, som den Döwikens byemän budit, nemligen ett och ett halft tunneland, och det strax eller utan frihetsår; förmodandes Jon Nilsson, at han, såsom interessent i detta ödesböle må, jemte de öfrige innehafwarne deraf, wara närmare til des upodlande än någon annan, som derstädes ingen rättighet eller nyttning ägt.

Kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg gjorde wid förewarande afwittringar för hemmanen Böle och Döwikén följande påminnelser:

Genom geometrisk affattning och laga undersökning [*fol. 321r*] öfwer Bölemännens skatteskog sådan som härintils blifwit hållen, är befunnit, at denne skog äger å öfrige sidorna emot angränsande behörigen godkände och gillade laga skilnader; men at sträckningen emot kronoafradlandet Sättsiölandet, med laga områden eij finnes wara anorlunda fästad, än endast med en emellan byemännen i Böle och Krångede ingången sämjoskilnad, under föregifwande af begge nämnde byars hemmansåboer, at deras bye- och skatteskogar derefter ägde deras skilnad. Ragunda wälloflige häradsrätt har sådan öfwerenskommelse, hwilken skrifteligen blifwit angifwen, jemwäl med dem stadfästad;

likwäl och emedan sådan skatteskogsskilnad, desto mindre äger grund, som Krångede-männen nu ej gittadt bewisa, at de äga någon skatteskog på södra sidan af Ragunda-älffwen och stora sjön Gesund, men wäl på den norra sidan emot Krångede; hwartil efwen kommer, at Bölesmännen [fol. 321v] icke eller kunnat uppe minsta bewis til skilnad emot Sättsjö kronoafradsländ, som gräntsar emot deras hitintils förmenta skatteskog; fördenskull och i brist af godkänd eller lagligen gillade områden emellan krono- och skatteskogen, blifwer mitt oförgripeliga påstående, det måtte på ofwannämnde sämjoskilnad begge desse byar emellan intet afseende hafwas, eller at Ragunda loflige tingsrätts derå meddelta stadfästelse, såsom endast angående nyttningen men icke ägan-derätten, må i wägen ligga.

I följe här af kan jag icke eller medgifwa, det Böles skattehemman må wara berättigad til mera eller annan skatteskog, än hwartil denna by efter Kongl. Majj:ts nådiga instruction och des ägande skattetal är berättigad, i proportion af hwad närmaste byar redan undfått; efwensom ock behålla de slätter och upodlingslägenheter, belägne närmare intil byen, som de af ålder nyttjat, och hwilke [fol. 322r] i det närmaste utgöra så stor del som swarar emot hemmanens storlek.

Och sedan jemwäl genom behörig undersökning i det nogaste är wordet anmält alt hwad som hörer til såwäl skatteskogs tildelning för Döwikehemmanen utom hwad de geometriska affattningarne öfwer skogarne utwisar, har jag skolat anhålla, denne by i Döwiken, måtte tilerkännas sådan skatteskog inom den rymd som warit förr räknad för skatteskog, som med rätt och billighet kan blifwa swarande emot hemmanens tunne- och skattetal, alt efter den grund, som Kongl. Majj:ts nådigste gifne instruction för detta afwittringswerk utstakar, men at den öfrige delen, sig sträckande emot så kallade Sels- staden tillika med kronoafradsländet Selsländet, må warda för krono förklarad.

Dernäst, och hwad angår de slätter, som af Dövikemännen ifrån förra och äldre tider innehaft och nyttjat under [fol. 322v] deras hemman på Sels kronoafradsländ wid Sels-älffwen, så emedan åboernes slättesbergning inom hägnad, jemte hwad de innehafwa inom hägnad på hemsbogen och wid Amraälffwen wid jemnförande med skatteläggning- metoden, ej synes blifwa för dem tilräckelige; fördenskull är jag wäl icke deremot, at skattmännen måge, likmätigt 6§ af högstberörde instruction efter nogaste pröfning i denna delen, få tildelning och fyllnad af förrnämnde slätter på Sels krono-afradsländ utstakad.

Wid denna skogsafwittringsförrättning är tillika vidare ransakad och undersökt samt befunnit, at slättegodset Östra Döwiken, som enligt upwiste jordeböcker innehafwes af flere hemmansåboer i denna sokn, likmätigt Ragunda loflige häradssynerätts ransakning och dom den 9 september 1702, är för krono förklarad, hwartil efwen kommer, at för detta slättegoods och kronoafradsländ gifwes särskild ränta, hwilken [fol. 323r] ej begripes under hemmansskatten för sådane hemmansägare, hwilka berga berörde slättegoods och ödesböle, som bestyrkes med utdrag af jordeböckerna. Denne kronolägenhet påstår skattebonden Olof Johansson i Döwiken, med hwars åker och hemmansågor nära wid des gård densamma finnes belägen, få uptaga emot ökeskatt eller nytt hemman; således, och på det berörde slättegoods, hwar på efwen finnes brutit land från äldre tider, men slätterne nog wanhäfdade och skoglupne, ej vidare måge wanwårdas; ty finner jag med Kongl. Majj:ts och kronans fördel närmast öfwerensstämmande, det merberörde slättegoods må emot ökeskatt, men hälst til nytt hemman uptagas efter nu skjedt anbud och ytterligare pröfning, hälst förre innehafwarne deraf, genom tildelning af slätter, allaredan undfått fyllnad af höbergning emot hemmanens skatt och ränta; til hwilken ända skogsrymd och lägenheter til sådant nytt hemman skog och mark, tillika med öfrige hemmanen i [fol. 323v] byen synes böra blifwa delaktige.

Sidst anförde Böles byemän, at i den händelse deras gårdar ej kunna bibehållas wid den hela skogsrymd, som de hittills innehaft och räknat för deras skatteskog, så begära de, at emot särskild afrad eller wiss årlig afgift til kronan, få behålla den del deraf, som kan warda för krono förklarad.

Derefter, och sedan parterna, uppå Rättens tilfrågan sig utlåtit, at de ej hafwa något vidare at andraga eller påminna, så tog Rätten begge desse afwittringsmål rörande Dövikens och Böles hemman uti behörigt öfwerwägande, och författade deröfwer särskilta domar, hwilke för parterne afkunnade blefwo.

Allmäningsafwittringsrättens uti Jämtland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen [fol. 324r] Dövikens i Ragunda sokn och tingslag, hwaröfwer geometrisk charta blifwit uprättad, samt behörig syn och undersökning in loco för rättad den 14 och 15 juli år 1758, och hwarom ej allenast kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, utan ock skatteägarne Olof Johansson och Erik Eriksson i Dövikens, ytterligare hörde blifwit, och sina påminnelser giordt; afsagdt på afwittringstingsstället Böle den 5 november 1770.

Så af ingifna handlingar och af den öfwer Dövike bys ägor och utmark, samt öfwer ett der bredewid belägit ödesböle, Östra Dövikens kalladt, uprättade charta, samt genom hållen syn å stället, som af hwad kronans ombudsman och wederbörande jordägare påstått och andragit, har Allmäningsafwittringsrätten om denna sak sig noga underrättad giort, och funnit, at byen Dövikens består af tu särskilte skattehemman, som tilhopa utgöra fyra tunneland [fol. 324v] eller två tridjedels gårdemantal, med tjugusex daler 31 öre silfwermynt årlig ränta, så ock at desse gårdar hafwa öppen åker til sex tunneland årligit utsäde, när hälften ligger i träde; och består jordmonen mäst öfweralt af lera med lerbotn, och allenast på ett litet stycke af sandmjäla, men af bratt och swårt läge, i anseende hwartil, såwäl som til wanlig gröda, denna jordart pröfwat närmast passande til tridje graden i skatteläggningssmetoden för Jämtland.

Enligt byemännens upgifwande och til Rätten inlemnade förteckning, äro wid dessa gårdar befintelige slätter til nitton lass hårdwallshö, tretjoåtta och trifjerdedels lass hästehö, siutton och ett halft lass starr och tjugusiu och ett halft lass åfoder, och således årlig bergning til ett-hundradetwå och trifjerdedels lass. Och med detta hö, tilhopa med gårdarnas halmfoder, samt det understöd [fol. 325r] wid utstillningen, som byemännen taga af löf, bark och granris, warda i medelmåttig årswäxt wid begge gårdarna tilsammans födde fyra hästar och en fola, nitton mjölkkor, nijo ungnöt och femtijo småfäkeatur.

Widare har Afwittringsrätten funnit, at wid byen Dövikens icke äro särdeles lägenheter til ny åkers uptagande, emedan det tilfalle, som i synnerhet är dertil tjänligt och ligger strax intil Olof Johanssons åkerhägna, brukas af andre byemän under titel af ödesböle. Slätterna kunna något förbättras, medelst rödning och rensning, samt några nya lägenheter upodlande; dock har Afwittringsrätten ej kunnat til wisst lassetal utsätta den tilökning i höbergningen, som dermedelst för framtiden winnas kan.

Den hållna undersökningen wisar jemwäl, at för byen Dövikens äro faststälde och ostridige skogsskilnader såwäl på östra sidan emot byen Ammer, som på wästra sidan emot Krångede, då Ragundaälfwen [fol. 325v] utgör gränts på tridje sidan, men på fjerde kanten, der Döwikensmarken stöter tilsammans med kronoafradlandet Selslandet, uti hwilket Döwikensboerne med Krångedsmännen warit delägande, finnes ej någon laga skilnad, utan påstås, at Döwikens skatteskog skal hafwa sträckt sig intil den så kallade Selstaden; och finnes samma tract inom de här frammanföre nämnde skilnader innehålla en rymd af sjutusen trehundraenijotijofyra tunneland, utom hwilken byemännen likwäl hafwa åtskilliga slätter af starrmyror och åfoder, tilsammans til fyratijofem lass årligen. Uppå den mark, som Döwikensboerne hållit för skatteskog, hafwa de nödigt skogsfång af timmer, giärdsle, wedbrand och flera behof; warandes mulbetet, i anseende til den steniga grunden, nog swagt, och fördenskull af byemännen bru-

kadt på det sättet, at de längre ifrån byen anlagt fåbodar. Uppå Döwiksbyens dels skatte- och dels afradsmark [fol. 326r] hafwa ägarne något fogel- men ringa djurfänge. Fiske nyttja de i Ragunda- och Ammersälffvarna, jemte 2:ne tjärnar på utmarken; dock icke til fullt husbehof. Deras näringsfång består, såsom de öfrige Ragunda soknemäns, uti åkerbruk, boskapsskjötsel och försälgning af något träwerke.

Detta, med hwad mera handlingarna widlöftigt innehålla, jemte hwad angående sökt nybygge på Östra Dövikens ödesböle anfördt blifwit, har Afwittringsrätten i behörigt öfverwägande tagit. Och aldenstund Dövikshemmanens skog icke med rå och rör eller på annat lagligt sätt är afskild ifrån angränsande kronoafradsländ, Selslandet, hwarföre och til underdånigste följe af Hans Kongl. Maj:ts för Allmänningafwittringsrätten den 15 martii 1770 allernådigtst utfärdade instruction och des 4§, det tilkommer denne rätt at i ägor och skogsmark tillägga Dövikens byemän så mycket, som [fol. 326v] emot deras skatt och behof rätteligen swarar; kommandes, jemte gamla skattetalet fyra tunneland, efwen at uptagas ett och ett halft tunneland skatt, som åtskillige byemän anbudit för en blifwande ny upodling af åker och hemsåtter på ödesbölet Östra Döwiken, så at hela skattetalet, hwarföre skog och utmark med skogsåtter nu böra tildelas, bestiger til fem och ett halft tunneland eller ellofwa tolfte-dels gårdemantal. Fördenskull, som den omkring Dövikens by warande mark är så stenig, bergaktig och oländig, at mindre delen deraf för nyttig skog anses kan; ty pröfwar Allmänningafwittringsrätten skäligt och högståberopade Kongl. instruction likmätigt, byen Döwiken at tildöma en rymd af siutusende tunneland, hwart tunneland räknadt til fjortontusende quadratalnar, hwilken tract ligger på den af bemälte byemän förr innehafda skatteskog, [fol. 327r] och sträcker sig ifrån märket på Buberget siutusende siuhundredsiutijosex alnar upföre den linea, som går rätt fram emellan berörde Buberget och Selstaden, och från sådan märkespunct, hwilken nu blef på chartan teknad, drages en rät linea til stranden af älfwen Amran, til en slått, som kallas öfre Öfvervarfsholmen, der Dövikens skatteskog slutes, och kronans mark eller afradsländ widtager, hwilken skilnad ock framdeles kommer at uthuggas och af Allmänningafwittringsrätten at rörläggas.

Men emedan uppå sådan Dövikens by tildömd skatteskog icke gifwas tilräckelige åtter eller nog lägenheter til upodlande deraf, så finner Afwittringsrätten enligt 6§ i 1770 års instruction, at fyllnad i den delen å kronans afradsländ, och altså på det nyttjade Selslandet, dem tildelas må, hwilket dock eij kan verkställas utan föregången ytterligare undersökning och beskrifning öfwer alla upodlingstilfällen, särdeles uti och wid den så kallade Selsdalen, hwarmed Afwittringsrätten [fol. 327v] på denna årstiden, och sedan snö fallit, sig icke befatta kan, utan nödgas låta dermed anstå til det tilfälle, då, til wördsamste följe af Konungens höge befallningshafwandes resolution af den 3 september innewarande år, Rätten kommer at undersöka om lägenhet til ett af herr fendriken Zacharias Berndt Arendt och vice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman å berörde tract sökt nybygge. Imedlertid, och med förbehåll af Kongl. Maj:ts och kronans rätt, warda Dövikens byemän bibehållne wid nyttningen af de åtter, som de efter förra wanligheten haft, dock med wilkor, at de utom de för byens skatte-mark utsatta skilnader, skogen icke angripa eller fälla måge widare än til nödig stängsel och höladubyggnad fordras kan.

Och åligger det Dövikens byemän, til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningabalken* och Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734, samt Kongl. förklaringen [fol. 328r] deröfwer af år 1739, at så sparsamt och försiktigt hushålla med den nu tildömda skatteskog, at den eij til Kongl. Maj:ts och kronans, såwål som hemmansägarnes skada i framtiden, må blifwa utödd eller otillräckelig giord, til förekommande hwaraf jemwål tjärnar, at de på marken befintelige windfällan, torra trån, qwistar och stubbar warda, likmätigt 8§ i 10 *capitel byggningabalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, använda til wedbrand innan friska träd blifwa dertil bleckade och fälde. Likaledes äro, enligt 6 och 7 §§ i 1770 års instruction för Afwittringsrätten, Dövikens byemän och hemmansåboer, förpliktade, at til

legder och slåtter uparbeta de lägenheter som finnas nära intil gårdarna, på det aflägsna höbergningar och långa foderwägar måge i framtiden kunna undvikas, så ock at, til mulbetets förbättrande efter hand och så mycket förmågan tillåter, inrätta och uprensa beteshagar på hemlöten.

I öfrigt, och hwad angår nytt hemmans uptagande af ödesbölet Östra Döwiken, hwartil såwål förre [*fol. 328v*] innehafwarne Olof Pärsson och Pål Pärsson i Gewåg samt Jon Nilsson i Ammer, som Dövikens byemän Olof Johansson och Erik Eriksson hafwa sig anmält, och derföre anbudit skatt såsom för hemman om ett och ett halft tunneland eller ett fjerdedels gärdemantal genast och utan frihetsår at erlægga; så är genom alredan år 1757 hållen undersökning utrönt, at derstädes finnes lägenhet til nybygges inrättande, som til större förmon för kronan, än hwad nu budit är, synes icke kunna upbringas, men om förmonsrätten til des anläggande måge hos Konungens höge befallningshafwande wederbörande sig ödmjukast anmäla och utslag afwakta.

Allmäningsafwittringsrättens uti Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen N:o 1 och 2 i Böle by af Ragunda sokn och tingslag, hwaröfwer syn och undersökning är förrättad i october månad år 1758, och hwarom såwål kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, som hemmansägarne Pär Larsson och Erik Nilsson ytterligare hörde blifwit och deras påminnelser giordt; afsagt i Böle den 5 november 1770.

Allmäningsafwittringsrätten har [*fol. 329r*] ej allenast af det hållne undersökningsinstrumentet och geometriska chartan med flera handlingar, utan ock af hwad parterna andragit och påstått, om denna sak sig noga underrättat, och funnit at begge skattehemmanen i Böle bestå tilhopa af fyra tunneland eller två tridjedels gärdemantal, och ränta årligen tjugufem daler 6 ½ öre silfwermynt utan förmedling, och at härwid är öppen åker til sju och en half tunnas årligt säde, när halfwa åkren ligger i träde; warandes jordmonen dertil wid pass på två tridjedelar af åkerfäldtet sandmylla, och på en tridjedel lera med lerbotn, i anseende hwartil, såwål som til afkomsten och mindre fördelaktigt läge, Afwittringsrätten funnit den hörande til tridje graden uti skatteläggningens methoden för Jämteland. Derjemte äro, enligt förteckningar, som byemännen til Rätten inlemnad, för dessa gårdar slåtter til fyratijofem och ett halft lass hårdwallshö, tjuguet och ett halft lass hästehö, samt tjugu och ett fjerdedels lass starrfoder, och altså årlig bergning til åttatijosju och ett fjerdedels lass, hwarmed, tilhopa med gårdarnas halm, jemte den utspising, som brukes af löf, bark, skaf och granris, här [*fol. 329v*] warda födde fyra hästar och två folar, tjugutvå mjölkkor, fjorton ungnöt och femtijo småfäkeatur.

Widare har Afwittringsrätten funnit, at til ny åkers uptagande gifwas några lägenheter så inom som utom gamla åkerhägnaden, samt at slåtterna kunna förbättras dels igenom rödning och rensning, och dels genom nya upodlingar, hwartil på byens mark äro några fast icke synnerligen fördelaktiga tilfällen. Byens skogsmark är, genom fastställda och erkända märken skild ifrån Håsiö sokn, som härintil gräntsar, samt ifrån Ho ödesböle, så ock genom Ragundaälfwen och stranden af sjön Gesund, intil det ställe der Böles byemän sammangräntsa med Krångedeboerne, som föregifwit, at de på den sidan om siön ägt skatteskog, som sträckt sig til början af kronoafradslandet Sättsiölandet, hwilket dock kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg sökt bestrida, och fördenskull ej welat som gällande anse den emellan Böles- och Krångedesboerne giorda och för Häradsrätten [*fol. 330r*] wisade förlikning om skogsskilnad.

Den mark som ligger inom de upgifna skilnader, innehåller tijotusende tvåhundredenijotijofyra tunneland, och deruppå hafwa byemännen hiälpelig tilgång på timmer och annat träwerke, hwaraf desse två grannar tagit sin nödtorft inom en eller högst halfannan fjerdingSwäg ifrån byen, men mulbete är mycket swagt nära omkring gårdarna, hwarföre ock byemännen anlagt fåbodrar på tu särskilte ställen för hwardera gården. Bölesmännen hafwa jemwål här-

uppå nyttjat litet fogel- och djurfänge, samt warit wana at til Sundsvalls stads handlande årligen sälja något sågtimmer, til penningars förwerfwande at betala kronoutskylder och flera utgifter, emedan deras åkerbruk och boskapskjötsel, hwari deras näringsfång eljest består, ej skal wara af den dräktighet, at de kunna sälja säd, eller något betydande af boskapsafwelen. Bölesboerne hafwa wäl fiske i åtskillige watn, dock skal det ej wara så fördelaktigt [fol. 330v] at de kunna dermed hålla sig fiskwaror til husbehof.

Hwarken såg eller mjölqwarn hafwa Böles byemän på egen grund, utan i en älf kallad Gerilan, wid pass en half mil ifrån gårdarna.

Detta, med hwad mera handlingarne widlöftigare innehålla, har Allmänningafwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och aldenstund den ägoskilnad, hwarom Böle och Krångede byemän förlikning med hwarandra ingått, så mycket mindre kan hwad Kongl. Maj:ts och kronans rätt angår, för laglig anses, som de sednare eller Krångedeboerne icke gittat wisa, hwarest de äro ägare til någon skatteskog på södra sidan om Gesund, eller huru långt den, såsom med kronans afradsland samfällt liggande, sig sträcka bör, hwartil kommer at Krångede bys skatteskog icke eller ännu blifwit fastställd eller afwittrad, hwaraf följer, det har ej stått i deras magt deras egen än mindre kronans jord och mark genom förlikning at minska, hwad äganderätten beträffar, men wäl, såsom här skett, förenas om wissa ställen, dit hwardera [fol. 331r] af de sammangräntsande sina nyttningar hafwa måtte, hwilka slags öfwerenskomelser jemwäl finnas för de mästa afrads- eller kronoägor i hela landet giorde, til förekommande af oredor, som genom samfäld nyttning tiena skulle; för den skull och som i anseende til hwad anfördt är, samt til följe af 4§ i 1770 års instruction, det tilkommer Allmänningafwittringsrätten, at af Böle byemäns nyttningar i ägor och utmark tillägga dem så mycket, som emot gårdarnas skattetal och behof rätteligen swarar, och til utrönande hwaraf Rätten, hwad angår slåtterna, såsom på skogsmarken widlöftigt kringströdde, funnit säkrast, at jemte hwad wid hållen syn inhämtas kunnat, för grund antaga byemännens egit upgifwande af höbergning och kreatur, som här födas kunna, och bestiga mycket öfwer hwad skattelägningsmetoden för hemman om fyra tunneland eller två tredjedels gärdemantal utsätter, särdeles som inga lägenheter til nya upodlingar [fol. 331v] derunder beräknade äro; ty pröfwar Allmänningafwittringsrätten, i afseende på beskaffenheten af Böle byemäns ägor och mark, skäligt, at tildöma dem en skogsrymd af femtusende tunneland, hwarunder gårdstomter, åkrar och slätter ej äro inräknade.

Och blef sådan skogstract nu på chartan teknad och afmärkt genom updragna lineer ifrån Bållberget rätt fram til wästra ändan af en slått kallad Storkjälén, hwarest blifwer knä, och derifrån går skilnaden rätt fram ned i Ragundaälfwen ettusendetwåhundra alnar ofwanför slätten Bäckeanget, hwarefter behörig räläggning efwen framdeles kommer af Allmänningafwittringsrätten at verkställas.

Alt det, som derutom ligger, warder wäl härmed för krono förklaradt. Men emedan uppå Böle byemäns således tildömda skatteskog är swagt mulbete, som ej utan ansenlig kostnad och tidsutdrägt, förbättras kan, [fol. 332r] så warder til Konungens höge befallningshafwande i ödmjukhet hemstältdt, om icke, i stöd af 7§ i 1770 års instruction, Bölesboerne måge, efter deras begäran, få emot ökeskatt, nyttja boskapsbete och anlagda fäbodas på den del af marken wästerut, som de förr innehaft, såwida derstädes ej gifwes tilfälle til nytt hemmans inrättande, men i händelse lägenhet finnes, bör kronans del til nybygges anläggande och upodling hälst användas. Imedlertid, och så länge Böle byemän äga frihet mulbete derstädes nyttja, är dem likwäl ej tillåtit kronans derwarande skog tilgripa widare, än til nödige fäbodehus, och til wedbrand wid fäbodarna, samt til stängsel omkring fäbodewallarna, hwarest den efter kreaturen fallande spillning öfwer sommaren jemwäl bör til nya ristningar användas eller ock til gårdarnas åkrar hemföras.

Böles byemän, hwilke på föregående sätt fått deras skatteskog [fol. 332v] ifrån kronans jord och allmänning afwittrad, äro, likmätigt Sweriges lag, 10 capitel byggningabalken och

Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734 med Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, förpliktade deras skog så sparsamt och försigtigt handtera, at den ej til Kongl. Maj:ts och kronans samt hemmansägarnes skada och saknad i framtiden, må warda utödd eller otillräckelig giord, til förekommande hwaraf jemwäl tjänar, at til wedbrand först tagas windfällan, torra trån med mera dylikt innan wäxande träd dertil bleckas eller fällas.

Likaledes åligger det Bölesboerne, enligt 6 och 7 §§ i 1770 års instruction, at til legder och slätter uparbeta alla nära til deras gårdar befinteliga lägenheter; så ock at efter hand, och så långt förmågan tillåter, förbättra mulbetet på hemlöten, medelst beteshagars omstängande och uprensande.

Emot föregående dom hafwa Bölesboerne i laga tid wädjat under wälloflige Lagmansrätten. [fol. 333r]

År 1770 den 6 november blef, til underdånigste följe så af 36§ i Kongl. Maj:ts nådiga resolution på allmogens allmänna beswär *den 7 julii 1752*, som af Hans Kongl. Maj:ts för Allmänningsafwittringsrätten i Jämtland i nåder utfärdade instruction *den 15 martii 1770*, skogs- och allmänningsafwittring för skattehemmanen KRÅNGEDE i Ragunda sokn och tingslag företagen af underteknad härads höfdinge, med nämndemännen Magnus Jönsson i Nygården, Salomon Olofsson i Pålgård, Måns Olofsson i Thorsgård, Olof Larsson i Näset, Lars Håkansson i Wästanede, Nils Andersson i Skogen och Nils Pärsson i Österede; närvarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Pehr Björnlind och kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg.

Härwid instälte sig, efter kungörelse, ej allenast Krångedes byemän Nathanael och Johan Olofssöner, Erik Nilsson, samt Johan och Pär Erikssöner, utan ock nybyggarna på Strömsnäs afskedade corporalen Simon Holmström och afskjedade dragonen [fol. 333v] Nils Skalberg, å egna wägnar och som fullmäktige för deras grannar Jon Isaksson och dragonen Erik Norberg; likaledes woro tilstädes innehafwarne af nybygget Höglunda dragonen Pål Höberg och Hans Jönsson.

Efter skjedd samling hos Erik Nilsson i Krångede, uplästes först Allmänningsafwittringsrättens öfwer Krångede by och des ägor i julii månad år 1758 hållne syne- och undersökningsprotocoll, jemte ett af häradskrifwaren högaktade herr Olof Granbom *den 16 januarii 1770* meddeltd utdrag af afradsransakningar och jordeböcker, hwarmed i synnerhet wil synas at Krångede byemän äga rätt til någon skogstract på södra sidan om sjön Gesund.

För Strömsnäs nybyggare ingafs och uplästes den utsyning af *den 19 och 20 julii 1758*, hwaruppå grundat sig Konungens höge befallningshafwandes *den 15 september* samma år gifne tilstånd för desse nybyggare, at å det upgifne stället norr om Gesund sätta sig neder och företaga upodling. Likaledes upteddes 2:ne Ragunda häradsrätts protocoller, begge af *den 19 december 1768*, af innehåll at syn borde hållas öfwer [fol. 334r] upodlingslägenheter på Krångede byemäns skog, samt wid så kallade Drögberget inwid Selsån.

Samma dag För samtliga skatteägare i Skogen, Munsåker, Gislegård, Thorsgård, Pålgård och Hammarsgård i Ragunda sokn blef til Allmänningsafwittringsrätten ingifwen en skrift så lydande:

Under *den 12:te* i nästwekne månad har wäl denne loflige rätt genom gunstigt utslag tillagt oss underteknade en rymd af skog och mark som kan wara swarande emot skatten, så at i den delen wi ej nu hafwa särdeles at påminna; men som ock loflige Afwittringsrätten wid de hållne syner och undersökningar nogsamt funnit, hurusom våra slätter äro ganska magra och oländiga, samt i små bitar widt kringspridde, och en stor del deraf jemte mästa mulbetet belägit utom landskapsskilnaden på Ångermanlandssidan, samt en del nu ligga på den skogstract, som är belägen wid wästnorra sidan af den skog wi be-

kommit, och är för krono förklaradt, hwilken sednare wi trodt oss bordt få behålla under våra hemman i synnerhet slåtten som består [fol. 334v] af uprögde äng-, och en del starrslätter, i blandt de närmast för våra hemman belägne, efwen ock mulbetet, såsom för oss aldeles omisteligt, til hwilken ända wi genom laga wad wår tiltrodde rätt förwarat, men då wi eftersinna huru det wil falla oss fattige skattemän ganska swårt, om icke aldeles odrägeligt, at utföra denna sak, och at föra process emot kronan; ty hafwa wi häldre welat hos loflige Afwittringsrätten ödmjukast anhålla om gunsträttwis hiälp och befordran at på den grund 1770 års instruction utsätter, emot ökeskatt til ½ tunneland få under våra eljest swaga och tungbergade hemman behålla berörde ifrån våra hemman abolienerade skogstract, med de å densamma belägne och för oss omistelige nyttningar af slätter och mulbete, och det så mycket häldre, som denne skogstract ända är så beskaffad och belägen, at den eij på annat sätt synes kunna användas til kronans nytta då derå eij kan anläggas nybygge.

Härwid hafwa wi ock ödmjukast skolat erhindra, at inom några få förflutna år, [fol. 335r] äro hos oss 5 stycken hemman klufne och til röktalet fördubblade, och torde på framtiden til kronans inkomsters förökande flere kunna klyfwas, om wi wid skog, slätter och andra tilfällen blifwa bibehållne. Öfwer alt detta täckes kronoombudsmannen landsfiscalen ädle och högaktade herr Olof Klingberg sig gunstigt utlåta hwarefter wi afwakte gunsträttwist utslag.

I anledning häraf utlät sig kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg, at i händelse ingen nybyggeslägenhet gifwes på den kronotract som sökanderne begärt emot ökeskatt af ett halft tunneland, och der sådant eij är stridande emot Allmäningsafwittringsrättens öfwer samma mark gifne utslag, som blifwit afsagdt innan herr landsfiscalen nu i höst tilträdde fullmäktigskapet för kronan wid allmäningsafwittringarna, så kan han eij annat finna, än at Kongl. Maj:t och kronan har fördel deraf, at berörde skogkil warder emot ökeskatt, lemnad til skattehemmanens understöd.

Sökanderne blifwa altså [fol. 335v] underrättade, at hos herr vice presidenten och landshöfdingen samt riddaren af Kongl. Maj:ts nordstjerneorden Germund Abraham Falkengren måge de i detta mål sig ödmjukast anmäla, och tillika förete Allmäningsafwittringsrättens för deras gårdar gifne utslag, hwaraf högwälbemälte herre hela sakens sammanhang höggunstigt inhämta täckes.

Samma dag Sedan Allmäningsafwittringsrätten hade för skattehemmanen i Böle i Ragunda sokn i går gifwit utslag, hwarigenom deras skatteskog blifwit ifrån kronans allmänning afwittrad, så blef nu af hemmansägarne i berörde by Jon [bör vara Pär] Larsson och Erik Nilsson giord följande skrifteliga ansökning:

Den tract af skog och utmark, hwilken genom loflige Allmäningsafwittringsrättens utslag och dom nu blifwit förklarad som kronans behållning, men hittils warit, i anledning af gamla erkända skiljemärken, af oss räknad för skatteskog, hwaruppå wi anlagdt fåboddar [fol. 336r] och nyttjat mulbete några weckor af sommaren, anhålle wi ödmjukast måtte oss uplåtas til ständig och säker nyttning emot det wi genast och utan föregångne frihetsår åtaga oss ett halft tunnelands ökeskatt til Kongl. Maj:t och kronan, särdeles som på denna kronodel omöjeligen kan, i brist af tjänlige tilfällen til åkers uptagande, inrättas något nytt hemman, utan är wår tanka, at hemma wid gårdarna uptaga åker af ett tunnelands storlek, hwartil swarande slått i det närmaste kan uprödjast på förrnämnde kronodel, derå wi jemwäl äro nödige, så hädanefter som hittils, om nyttningen af mulbetet, som på skatteskogen är altför knapt och otilräckeligt.

Härwid gjorde ock Böles byemän den tillägning, at der de, efter ägornes vidare uparbetande på det begärte stället, skulle finna dem göra skäl för större skatt, eller om, emot förmodan, derstädes yppas någon lägenhet til särskildt hemmans eller nybygges anläggande, [fol. 336v] så wilja de ej underlåta sådant wederbörligen tilkännagifwa, under förhoppning at de, framför främmande anses dertil berättigade.

Härom utlät sig herr landsfiscalen Klingberg, som kronans ombudsman, at som nu weterligen icke gifwes något tilfälle at anlägga nybygge eller särskildt hemman uppå den mark, som til betesland och fäbodas begäres, och Böles byemän erbjuda, at genast åtaga sig skatt derföre såsom för ett halft tunneland, med försäkran at upgifwa om några nyttningar af större wärde framdeles derå yppas skulle, så kan han för sin del ej annat finna än at det wore ländande til förmering af Kongl. Maj:ts och kronans inkomster, om Konungens höge befallningshafwande skulle nådgunstigt täckas tillåta, at Böles byemän måge på besagde sätt, få nyttja den del af deras innehafda mark, som nu blifwit för krono förklarad; dock med förbehåll, at Bölesboerne icke hafwa rättighet lägga hinder i vägen, der [fol. 337r] framdeles warder kunnigt, at å förrberörde ställe särskildt hemman anläggas och upodlas kan.

Med de af herr landsfiscalen Klingbergs nämnde wilkor, och med tillägning, at Bölesboerne kronans å förrberörde tract warande skog icke vidare än til byggnad af nödige fäbodehus, bränsle och tarfwelig hägnad, måge tilgripa, wid förlust af deras arbete och rättighet får altså, i stöd af 7§ i 1770 års instruction, hos Konungens höge befallningshafwande öfwer Sundsvalls län, Allmänningafwittringsrätten denna Böle byemäns ansökning i största ödmjukhet anmäla.

För nybyggarna på Höglunda, eller, såsom det förr warit kalladt, Sköldstenarna, framlemnades jemwäl och uplästes de handlingar, som styrka deras åtkomst til rättighet å berörde nybyggesställe, nemligen Ragunda häradsrätts protocoll den 20 december 1750, och Konungens höge befallningshafwandes, i anledning deraf utfärdade tilståndsbrief den 16 februarii 1751 för dragonerne Sven Stenbäck och Erik Frisk, at å berörde ställe [fol. 337v] nybygge inrätta, och det inom aderton frihetsår i fullt stånd sättja. Uppå giord ansökning den 25 junii 1768, och efter en samma år hållen syn, har höge landshöfdingeämbetet uti resolution af den 4 februari 1769 täckts förunna Höglunda nybyggare åtta års förlängning til deras förr nyttjade aderton frihetsår. Uti en å sidsthällne währting i Ragunda förehafd twist emellan Krångede byemän och Höglunda nybyggare om intrång med mera har Häradsrätten dömt til syn af länsman och två nämndemän, samt förordnat, at Krångedeboerne borde låta öfwersätta ett af dem åberopadt gammalt pergamentsbrief.

Den 7 november. *Samma dag* uplästes den ansökning, som hos Konungens höge befallningshafwande blifwit giord af fendriken herr *Zacharias Berndt Arendt* och *vice* landsfiscalen herr *Pehr Ersson Lundman*, hwilke begärt, at tilhopa och under frälserättighet, få göra nybygge af det som wid den så kallade Selsådalen kan wara öfrigt, sedan Krångedeboerne fått fyllnad emot deras skatt. Detta mål har högwälborne herr landshöfdingen täckts til Allmänningafwittringsrätten [fol. 338r] förwisa.

Då Rätten til ytterligare skärskådan företog den öfwer Krångede bys ägor och utmark uprättade charta, så fants, hwad angår gräntsorna omkring den mark som byemännen hållit för skatteskog, at dermed är ännu just lika beskaffenhet, som wid 1758 års undersökning, och altså, at derom icke gifwas bewis eller laglige efterrättelser. Til kunskaps inhämtande, huruwida gårdarna i Krångede äro efter den förr hållne undersökningen något förbättrade, lät Afwittringsrätten byemännen upgifwa deras utsäden och de kreatur som här födas kunna.

Således angaf *Erik Nilsson*, at han sår två och en half tunna, när halfwa åkren trädes, föder 2 hästar, 8 kor, 5 ungnöt och 18 småfäkreatur; *Johan Olofsson* sår 2 ½ tunna, föder en häst och ibland en fola, 6 kor, 4 ungnöt och 16 småfäkreatur; *Johan Eriksson* sår årligen på halfwa åkren 2 tunnor, föder 1 häst och en fola, 6 kor, 4 ungnöt och 20 smärre kreatur; *Pär Eriksson*

har årligt utsäde til 2 tunnor, foder för 1 häst, 6 kor, 5 ungnöt och 20 småfäktur; Nathanael Olofsson har årligt utsäde til 2 ¼ tunna, foder för en häst och en fola, 6 kor, 4 ungnöt och 14 småfäktur [*fol. 338v*]. Härwid märkes at utsädet skjer mäst med korn och at til understöd wid utställningen brukas löf, bark, skaf och granris.

Uppå slätterne ingåfwo Krångede byemän följande förteckningar:

Förteckning på Krångedemäns slätter [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä), åfoder (åf) och starr (st), som här återges i komprimerad form*]:

Krångede N:o 1 Nathanael Olofsson

I hemägorna 1 hå och 4 hä; I Bergfäbodarna 1 hå; I Selswiksbodarna 2 hå; Östra Ladumyran 1 hä; Ladumyran 1 hä och 1 st; I Treingen 1 hä; I Wåtmyran 1/2 hä; På Bjessmyran 1/2 st; Wid Jappkärnen 1/2 hä och 2 st; På Selsede 1 st; Stadsstranna wid Selsån 1 åf; Grantegen 1 åf; Ladstranna 1/2 åf; Wid Stugubäcken 1/2 åf; Swartwikstranna 1 åf; Lokan 1 åf; Tjärnåsen 1 åf; Långstranna 2 åf; Roflandet 1 åf; Malåhässjorne 1 åf; Floängshufwudet 1/2 åf; Storstranna 1/2 åf; Storflon 2 st; Tjärnbergmyran 1 hä och 1 st; Hålltållmyran 1 st.

Summa 4 hå; 9 hä; 11 åf; 8 ½ st. [*fol. 339r*]

Krångede N:o 1 Johan Olofsson

I hemägorna 1 hå och 4 hä; I Badstuguån 1/2 hä; I Bergebodarna 1 hå; I Selswiksbodarna 1 hå; Wid Jappkärnen 2 st; Afwamyran 2 st; Bjessmyran 1/2 st; Nyslåtten 1 hä; I Treingen 1 hä; Wåtmyran 1/2 hä; Näfwerbomyran 1 hä; Stadsstranna 1 åf; Grantegen 1 åf; Illstranna 1/12 åf; Ladustranna 1/6 åf; Stuguholmen 3/4 åf; Swartwikstranna 1 åf; Kutarne på södra sidan 1/2 åf; Kutarne på norra sidan 1/2 åf; Tjärnåsen 1 åf; Långstranna 2 åf; Långstrandloken 2 st; Malåhässjan 1 åf; Näsa 1/4 åf; Holmen 1/4 åf; Röningswika 1/2 åf; Malåslåtten 1 hä; Storflon 2 st; Tjärnbergmyran 1 hä och 1 st; Jappkärnbäcken 2 åf; Grantegmyran 1 st; Hufwe 1 åf.

Summa 3 hå; 10 hä; 13 åf; 10 ½ st.

Krångede N:o 2 Erik Nilsson

I hemägorna 2 hå och 4 hä; I Norrbäcken 1 hä; [*fol. 339v*] I Hellbäcken 1 hä; I Bergebodarna 2 hå; I Selswiksbodarna 1 hå; I Floänget 1 hä; Stadsänge 1/2 hä; Hjälänge 1/2 hä; I Wågarna 2 hä; På Ladumyran 1/2 hä och 1 st; På Måssaflon 1/2 hä; Treingen 2 hä; Wåtmyran 1/2 hä; Östra Wåtmyran 2 st; I Kuwikdalen 1/2 st; Wid Lilltjärnen 1/2 st; Afwamyren 1 st; Mesmyran 1 st; Gistmyran 1/2 st; Fjerdingsstegen 2 åf; Illstranna 1 åf; Otternäset 2 åf; Stugustranna 1/4 åf; Ladustranna 1 åf; Stranna utan Öfwerstwiken 1/2 åf; Öfwerstwikstranna 3 ½ åf; Granåsstranna 1 åf; Målåhässjan 1 åf; Strömsmyran 1 st; Storflon 2 st; Kjårsbergmyran 1 st; Granåsmyran 1/2 st; Fårssmyran 1/8 st; I Holltollmyran 1/8 st; Otternäsmyran 1/2 st.

Summa 5 hå; 13 hä; 12 ¼ åf; 11 ¾ st. [*fol. 340r*]

Krångede N:o 3 Johan Larsson

I hemägorna 2 hå; I Kjälsänget 1 hä; I Drolet 1/2 hä; I Bergebowallen 1 hå; I Selswiksbodarna 1 hå; I Bodrolet 1 hä; På Ladumyran 1 hä och 1 st; I Fredingen 1 hä; På Wåtmyran 1 st; Bjessmyran 1/2 st; På Nymyran 2 st; På Lillmyran 1 st; Kafwamyran 1 st; Rismyran 1 st; Illstranna 1/4 åf; Ladustranna 1/4 åf; Stuguholmen 1/8 åf; Swartwikstranna 1 åf; Halåstranna 1 åf; Öfwerstwikstranna 1 åf; Kiärnåsen 1 åf; Långstranna 1 åf; Målåhässjan 1/2 åf; Strömsholmen 1/2 åf; Storstranna 1 åf; Storflon 2 st; Storfloloken 1/2 st; Strömsmyran 1 st; Kjärnåsmyran 1/2 st; I bäcken på hemskogen 1/2 st.

Summa 4 hå; 5 hä; 7 ⅝ åf; 11 ½ st.

Krångede N:o 3 Pehr Ekström

I hemägorna 1 hå och 2 hä; Norr i drole 1/2 hä; I Bergebodarna 1 hå; I Selswiksbodarna 1 hå; På Ladumyran 1 st; Bjessmyran 1/2 st; [fol. 340v] I Tredingen 1 hä; Wåtmyran 1 hä; Östra Wåtmyran 1/6 hä; På Nymyran 4 st; Lillmyran 1 st; Flokärndrolet 1/2 hä; På Grantegen 1/6 åf; Hufwudet 1/6 åf; Ladustranna 1/6 åf; Swartwiksstranna 1/2 åf; Hulåstranna 1 åf; Öfwerstwikstranna 1 åf; Kjárnåsen 1 åf; Långstranna 1 åf; Målahässjan 1/6 åf; Näsa 1/3 åf; Storflon 2 st; Holltollmyran 1 st; Grantegmyran 1 st; Stadstjärnen 2 åf; Stugutjärnen 1 åf; Kjárnbergsmýran 1 åf.

Summa 3 hå; 5 1/6 hä; 8 1/2 åf; 11 1/2 st.

Desse förteckningar blefwo nu upläste och til alla delar widkände, med berättelse, at lass blifwit här så beräknade, at två winterskrindor, sådana, som här på winterföret kjöras med en häst, äro räknade på hwart lass hö; warandes af starrmyrorna allenast halfwa afkomsten upgifwen, såwida de trädas hwart annat år.

Samma dag begärte Höglunda nybyggare, at de närwarande bönderna [fol. 341r] Olof Johansson och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg måge warda som witnen hörde angående skilnaden emellan kronoafradlandet och Stugu sokneboers mark, såsom til uplysning i den händelse framdeles twist derom yppas skulle.

Och som Afwittringsrätten, i stöd af 23§, 17 *capitel rättegångsbalken*, fann skäligt dertil bifalla, med förbehåll för dem, som saken rörer, at sina jäf och påminnelser emot samma witnen anföra, så blefwo bemälte bönder emot hwilka Rätten nu ej kunde få någon anledning til jäf, uppå aflagd ed hörde; hwarefter Olof Johansson berättade, at den tiden han jemte två andre bönder i Kråkwåg, war innehafware af kronoafradlandet Sättsiölandet, har han ej wetat annat, än at skilnaden mot Stuguboerne borde ifrån Sättånäset gå något wästerom Sättsiön til ett berg som kallades Digerberget; dock har Olof Johansson och hans lagsman Jon Nathanaelsson ej ofta haft sina gångar åt den kanten af skogen. Uplästes och widkändes.

Jon Nathanaelsson gjorde med förnämnde witne lika berättelse, och har tillika hört talas om, at skilnaden skulle gå til en tjärn wäster om Sättsiön. [fol. 341v] Upläsit och widkändt.

Den 8 november. *Samma dag* uplästes en af Krångedsmännen til Afwittringsrätten ingifwen skrift, som härefter införd finnes, och hwarförutan hemmansägarne anförde, at der det hända skulle, at de icke kunna bibehållas wid all den mark som de hittils innehaft; så begäres, det måge de likwäl få, emot särskild afrad eller ökeskatt nyttja det som är för dem omisteligt särdeles af slätter, såsom mäst angelägne då deremot de kunna snart få nog af skogs- eller träwerksbehof, hwaraf de icke tagit något längre bort än på wid pass en half mil ifrån gårdarna och icke eller något af det slaget på södra sidan om sjön Gesund, fast slätterna på det stället skola wara för dem aldeles oumbärlige.

Deras skriftelige anförande blef, efter begäran, uti Rättens protocoll intagit, och fants lydande som följer:

Innan loflige Allmänningsafwittringsrätten med dom afhjälper vår förewarande sak, som är tildelning af skog och utmark, hwarpå vår timeliga wälmågo förnämligast [fol. 342r] beror, hafwa wi i största ödmjukhet welat anhålla det måtte i ömsint öfwerwägende tagas med hwad möda och arbete Krångedehemmanen kunna widmagthållas, då på 2 à 3 mil nära icke finnes annat än mäst berg och onyttigt land, hwarpå föga lägenheter gifwas til slåtts uparbetande, särdeles på norra sidan om gårdarna, hwarföre aflägsne och mattande skogsslätter af nog ringa wärde måst brukas i brist af annan tillgång på närmare håll, til hwars bergande afgår mycken tid wid fram- och återresorna, såwäl som til hemförande af fodret wintertiden; och är mulbetet på sådan mark af så ringa wärde, at wi sommartiden hafwa långt mindre nytta af boskapen, än om winteren.

Wi drista i största ödmjukhet åberopa och trygga oss med hwad wid förra undersökningen är befunnit, rörande desse och flere swårigheter wi måst widkänna, med lika ödmjuk anhållan, det wår skatteskog måtte blifwa lagd på den tract, hwarpå mästa slåtterna ligga, som är på södra sidan om siön Gesund, eller på den kanten som stöter [fol. 342v] emot Höglunda nybygge, och wid så kallade Selsån.

Af herr landsfiscalen Klingberg blef, til bewakande af Kongl. Majj:ts och kronans höga rätt, följande anfördt:

Sedan loflige Syne- och afwittringsrätten på den grund Kongl. Majj:ts nådigste instruction den 15 martii 1770 föreskrifwer, medelst skjedde undersökningar, inhämtadt de omständigheter, hwilka höra til förewarande göromål, har jag efwen i följe häraf bordt anhålla, det skattehemmanen i Krångede, hwilkas härtills innehafde skatteskog på hemmarken finnes wara skild från Döwike skog å norra sidan samt på den södra emot Ragundaälflen och siön Gesund, måtte, utan afseende på åberopad sträckning emot kronans skog och afradsland, hwilken ej finnes ifrån den sednare med laggilde rå och rör eller andra gällande bewis wara skild, tilerkännas så stor rymd, som swarar emot byens tunne- och skattetal, och hwarmed hemmansåboerne skäligen måge wara belåtne nu och i framtiden efter ofwannämnde sträckning på norra sidan af siön Gesund, utan afseende på sökt skatteskog på södra sidan om [fol. 343r] nästberörde siö, til hwars rättighet, härwid intet bewis kunnat företes; dock bestriddes dem ej de å nästberörde tract af ålder innehafde slåtters beräknande til den godhet och widd de nu innehålla.

Hwad dernäst widkommer de slätter, som härtils blifwit nyttjade under denne by Krångede såwål på deras hemskog, som å kronoafradlandet Selslandet, så är befunnit, at hemmansåboerne äga en ganska ringa bergning af de förra på hemägorna, och derföre måst berga sitt mästa foder wid Selsälflen å nästnämnde afradsland; sådan höbergning jemwål desto kostsamare, som den är belägen ej närmare än 2 til 3 mil afsides ifrån byen, hwartil upgår anseelig kostnad med dagswerken och kjörslor både winter och sommar. Således, och såwida Krångede by med deras innehafware, hwilka utan tilhielp af kronans afradsland, ej kunna äga bestånd, hälst desse hemmans åboers näringsfång merendels består af tilräckelig boskapsafwel; ty anser jag efwen nödigt, at hemmansåboerne af kronoallmanningen undfår så stor del af slätter, sedan antalet [fol. 343v] af deras höbergning på skatteskogen med giörliga upodlingar derå, gemensamt jämföra med skattelägningsmetoden, och rätteligen swarar emot hemmanens oundwikeliga förnödenhet.

Til den ändan underställes loflige Afwittringsrätten, om icke slåttelanden wid Selsån, måge komma under behörig besigtning, hwarigenom må kunna erfaras, huru stor del af sådane slätter måge kunna rödjäs och utwidgas, förrän någon wiss tract deraf skatte-
männen tilerkännas. Hwad sidst beträffar nybyggarnes i Höglunda och Strömsnäs härwid tillika giorde ansökningar, at blifwa med nödig skog och slåttelägenheter försedde, så lærer dem den delen ej kunna wilfaras förrän sedan skattebyen Krångede undfått sin afskilda del; dock bör jag härwid wördsamt begära, det igenom skattebyarnes ägors til-
delning det ena med det andra så indelas, at efwen nybyggarne i sinom tid måge undfå deras nödwändiga utkomst i skog och slätter jemte upodlingstilfällen.

Den 8 november. *Samma dag.* Sedan parterne sig förklarar, at de uti denna afwittringssak icke hade något widare at påminna; så tog Afwittringsrätten målet i behörigt öfwerwägande, och [fol. 344r] afsade deröfwer det utslag, som särskildt författadt finnes:

Allmäningsafwittringsrättens i Jämteland utslag, angående skogsskilnad för skattehemmanen Krångede i Ragunda sokn och tingslag, hwaröfwer behörig undersökning blifwit hållen i juli månad år 1758, och hwarom såwäl kronans ombudsman, landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg som skatteägarne Nathanael och Johan Olofssöner, Erik Nilsson jemte Johan och Pär Erikssöner, ytterligare hörde blifwit, samt deras påminnelser giort; afsagdt i Krångede by den 8:de november 1770.

Allmäningsafwittringsrätten har af ingifna handlingar, och af den öfwer Krångede bys ägor och utmark uprättade charta, samt genom hållen syn och besigtning, såwäl som af hwad parterne å ömse sidor andragit och påstått, om detta afwittringsmål sig noga underrättad giort och funnit at hemmanen i Krångede bestå tilhopa af nijo och ett halft tunneland, hwaraf likwäl ett tunneland, hörande under den gård, som nu är klufwen emellan [fol. 344v] Nathanael och Johan Olofssöner bör, efter Afwittringsrättens den 2 i denna månad gifne utslag njuta skog och flera utägor med hemmanen Kråkwåg, så at för denna by äro öfrige som här böra få sin fyllnad, åtta och ett halft tunneland, eller ett och fem tolfedelers gårdemantal.

Krångede hemmansägare hafwa, efter egit uppgifwande, årligt utsäde til ellofwa och en fjerdedels tunna, då halfwa åkren trädes; och består åkerjorden mästadels af sand med lös botn til den gamla åkren, men i sednare åren är någon åker bruten af lera med stadig botn, fast den icke är än kommit i fullt stånd. Rätten har altså ansedt denna jordmon närmast passande til tridje graden uti skatteläggningens methoden för Jämteland.

Derjemte äro, enligt Krångedeboernes til Rätten nu ingifna förteckningar wid dessa gårdar befintelige slätter til nitton lass hårdwallshö, fyratijotwå lass hästehö, femtjotwå och ett fjerdedels lass åfoder och femtjofyra och tre fjerdedels lass starr, och således tilhopa af alla slag åhrlig bergning til etthundradesextioåtta lass [fol. 345r] eller sådana skrindor, som äro räknade twå på hwart lass. Och med detta hö, tilhopa med gårdarnes halmfoder, jemte det understöd, som wid utställningen brukes af löf, bark, skaf och granris, warda här födde sex hästar och twå folar, tretjotwå mjölkkor, tjugutwå ungnöt och nijotijo småfäkskreatur, hwarunder får och getter begripas. Derjemte är funnit, at hemmanens slätter kunna genom rödning och rensning samt utwidgande til kanterna, något förbättras, så ock at några lägenheter til nya slätters upodlande gifwas dels närmare gårdarna och dels längre bort på marken, ehuru Afwittringsrätten icke ansett för möjeligit, at uppå den hittils skjeddä syn och affattning, til wist lassetal utsätta den tilökning i höbergningen, som gårdarna torde för framtiden härigenom winna.

För skog och utmark hafwa Krångede byemän gamla härmelser til rättelse emot angräntsande skattehemman Dövikens, så ock emot Stuguns sochneboer men emot kronans afradsländ Selslandet finnes ingen laga skilnad, icke eller på södra sidan om siön Gesund, der Krångedeboerne efwen påstått [fol. 345v] äga någon skog gräntsande intil kronans derwarande afradsländ eller allmänning.

Uppå den omkring byen Krångede liggande mark, ehuru den til stor del består af bergigt och magert land, gifwes likwäl hiälpelig tilgång på såg- och byggnadstimmer, jemte gårdsle, wedbrand och mera dylikt träwerke, samt swagt mulbete, för hwilken orsak byemännen härstädes inrättat fäbodas på tu särskilde ställen. På denna mark hafwa byemännen litet djur- och fogelfänge, men af föga värde; warandes ock lika beskaffenhet med deras fiske i Gesund och Selsån samt Rödningsvatnen. Deras näringsfång skal wäl, såsom de öfrige Ragunda sochnemäns bestå i åkerbruk och boskapskjötsel, jemte liten handel med träwerke; dock är åkerbruket här sämst, så at hemmansåboerne måste nästan alla år kjøpa säd för deras hushåll.

Detta med hwad mera inhämtas kunnat, har Allmäningsafwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och aldenstund Krångede bys skatteskog icke är lagliga skild ifrån [fol. 346r] kronans jord, afradsländ eller allmänning, hwarföre, och til underdånigste följe af 4§ uti den af hans Kongl. Maj:t för Allmäningsafwittringsrätten den 15 martii 1770 i nåder gifna

instruction, det tilkommer denne rätt, at så i hemägor och utmark tildela berörde hemman så mycket, som emot deras skatt och behof rätteligen swarar; til utrönande hwaraf, i synnerhet hwad angår slåtterna såsom til större delen af swag art och uppå skogsmarken widlöftigt kringspredde, Afwittringsrätten funnit säkrast, at jemte hållen syn och besigtning, för grund antaga byemännens egit upgifwande af höbergning och antal af de hästar och kreatur, som här blifwa födde, och hwilket synes nog nära komma öfwerens med det, som skattelägningsmetoden för Jämteland utsätter, och hwarutöfwer blifwer det, som af än befintliga lägenheter upodlas kan, emedan sådant härwid ej kommit i beräkning; fördenskull och emedan Krångedebyens skogsmark är mycket mager, stenbunden och oländig, och åboerne å dessa hemman mera af boskapsafwel, än af sädesväxt måste hafwa sin näring och utkomst; ty pröfwar [fol. 346v] Allmänningsafwittringsrätten skäligt högstberörde Kongl. instruction likmätigt, at Krångede byemän tildöma en rymd af nijotusende trijhundradetjugutwå tunneland, hwarunder gårdstomter, åkrar och andra hemägor samt skogsslätter såwål som berg, mossar och andra onyttigheter äro inräknade.

Denna Krångedes by tildelade tract och skatteskog ligger inom de på chartan updragna linneer, och följer på ena eller östra sidan den skilnad, som blifwit erkänd och gillad emot byen Dövikens, alt til det ställe, der Dövikens skatteskog sluter, som är sjutusende siuhundra-desiutijosex alnar ifrån Buberget uti den linea, som går derifrån til Selstaden, och ofwanför berörde punct, der Döviksskogen ändas, går Krångedemans äga fram til Selsån, hwilken åa derefter följes til öfwersta kanten af Selstaden der knä eller brytning blifwer på lineen, som derifrån går rätt fram til stranden af sjön Gesund, hwilken bör träffas tutusende tuhundra alnar ofwanför yttersta ändan af Jappnåset, hwarifrån Krångede ägoskilnad går efter berörde siö och efter älfwen [fol. 347r] utföre Krångedeforssen och så vidare efter samma älf, til des första märket emot Dövikemannen åter möter.

Och kommer til följe af 2§ i 1770 års instruction, förrberörde skilnad emellan skatteägorna och afradsländet framdeles at uphuggas och af Allmänningsafwittringsrätten at rörläggas. Och ehuru alt det som är belägit utom den nu beskrifna linea, och icke finnes lydande under andra hemman, härmed warder för krono förklaradt. Likwål och emedan uppå den Krångedes by tildömda skatteskog icke gifwas tilräckeliga slätter eller nog lägenheter til upodlande deraf; ty finner Afwittringsrätten enligt 6§ i 1770 års instruction, at fyllnad i den delen å kronans afradsländ dem tilläggas må och altså af den mark, som de förrut innehaft och nyttjat dels på södra sidan om Gesund, och dels på norra sidan uppå så kallade Selslandet. I följe deraf, och til ersättning af sådan brist, pröfwar Allmänningsafwittringsrätten de härwid befintelige skjäl och omständigheter likmätigt, at Krångede byemän böra, jemte den nu tildömda skatteskogen ej allenast framgent [fol. 347v] behålla deras slätter söder om sjön Gesund, sådane som de nu för tiden finnas och brukade äro, utan ock desutom och på kronoafradsländet Selslandet så mycket, som derefter brista kan, hwarom Afwittringsrätten ej med tilbörig säkerhet sig yttra kan, utan föregången nogare undersökning och beskrifning öfwer alla upodlingstillfällen, särdeles uti och wid den så kallade Selsådal, hwarmed Afwittringsrätten på denna årstiden och sedan snö fallit, sig icke befatta kan, utan nödgas låta dermed anstå til det tilfälle, då, til wördsamste följe af Konungens höge befallningshafwandes resolution den 3 september innewarande år, Rätten kommer at undersöka om lägenhet til ett af herr fendriken Zacharias Berndt Arendt och vice landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman å berörde tract sökt nybygge.

Imedlertid och med förbehåll af Kongl. Majj:ts och kronans höga rätt warda Krångede byemän bibehållne wid nyttningen af de slätter på Selslandet, som de efter förra wanligheten der haft; dock med wilkor [fol. 348r] at de, utom de skilnader, som för byens skattemark utsatte blifwit, skogen icke angripa eller fälla måge vidare, än til nödig stängsel och höladubyggnad fordras kan.

Och åligger det Krångedes byemän, til följe af Sweriges lag i 10 *capitel byggningabalken* och Kongl. Majj:ts nådiga förordning om skogarna i riket af år 1734 samt Kongl. förklaringen

deröfwer af år 1739, at så sparsamt och försiktigt handtera deras nu tildelade skatteskog, så at den ej, til Kongl. Maj:ts och kronans, såwäl som skatteägarnes och åboernes skada och saknad i framtiden, må warda utödd eller otillräckelig emot gårdarnas förnödenhet. I samma afsigt böra, likmätigt 8§ i 10 *capitel byggningabalken* och 6§ i 1734 års skogsordning, byemännen hopplägga och til wedbrand använda torra träen, windfällnen, qwistar, toppar och stubbar innan wäxande träd til det behofwet bleckas eller fällas.

Likaledes äro, enligt 6 och 7 §§ i 1770 års instruction, Krångede byemän skyldige, at til legder och slåtter uparbeta de få lägenheter, som kunna finnas nära intil deras gårdar, så ock at efter hand, och [fol. 348v] så mycket förmågan tillåter rensa och til beteshagar omstänga mulbetet, så lagandes, at de och deras efterkommande måge alt mer och mer winna lindring i de betydande och til oundwikelige fattigdom ledande swårigheter at nödgas taga höbergning af swaga och tillika mycket aflägsna slåteställnen, och at i brist af mulbete på närmare håll, hafwa boskapen långt borta öfwer sommaren och derigenom sättas i mistning af mjölk för deras barn och öfrige husfolk, samt derjemte ifrån gårdarnas åkrar sakna den både nödiga och nyttiga sommargödnigen.

År 1770 den 10 november blef til underdånigste följe så af Hans Kongl. Maj:ts nådige förordnande i 36§ af resolutionen på allmogens allmänna besvär gifwen den 7 juli 1752, som af den för Allmänningsafwittringsrätten i Jämtland af Hans Kongl. Maj:t allernådigst utfärdade instruction den 15 martii 1770, skogs- och allmänningsafwittring för skattehemmanen i SOCKNEN STUGUN af Ragunda [fol. 349r] tingslag företagen af underteknad härads höfding, med nämndemännen Magnus Jönsson i Nygården, Nils Pärsson i Österede, Olof Larsson i Näset, Måns Olofsson i Thorsgård, Salomon Danielsson i Byen, Salomon Olofsson i Pålgård och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg; närwarande afwittringslandtmätaren ädle och högaktade herr Pehr Björnlinde och kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg.

Härwid instälte sig efter behörig kungörelse, ej allenast skatteägarne af hemmanen i Stugun Pär Bengtsson genom sin son och fullmäktig dragonen Nils Westerberg; Erik och Jon Matssöner; Anders Ersson; för enkan Anna Mikaeldotter hennes son Jon Jonsson, efter intygan om muntelig fullmagt; Mårten Pålsson; Pål Pärsson; sergeanten Anders Dahlström och Nils Andersson, utan ock innehafwarne af Höglunda nybygge Paul Högberg och [fol. 349v] Hans Jonsson, tillika med nybyggarne på ett annat ställe som kallas Strömsnäset, corporalen Simon Holmström och Jon Isaksson, å egna och deras grannars dragonernes Nils Skalbergs och Erik Norbergs wägnar.

Ofwanbemälte Rättens ledamöter, med embetsmän och parter, samlades på gästgifwaregården i soknen Stugun, då Afwittringsrätten sökte om detta mål inhämta nödig kunskap så af Allmänningsafwittringsrättens undersökningsprotocoll öfwer denna sokn och deruti warande hemman med deras ägor och utmark, hållit den 26 och följande dagar i september månad år 1759, som af den öfwer berörde gårdar uprättade geometriska charta; hwarjemte blefwo ingifne och upläste ej allenast Allmänningsafwittringsrättens ransakning angående nybygge på ett ställe, som kallas Skälörn eller numera Strömsnäs, och är gräntsande intil Stuguboernas mark, hwarest, efter herr generallieutenantens och landshöfdingens samt [fol. 350r] commendeurens af Kongl. Maj:ts swerdsorden högwälborne baron Fredric Sparres resolution af den 15 september 1758, nybygge blifwit tillåtit; hwilket nu bebos af corporalen Holmström och Jon Isaksson, samt dragonerne Skalberg och Norberg, utan ock Afwittringsrättens undersökningsprotocoll hållit i juni månad år 1764 angående nybyggeslägenheter, som högwälborne herr öfwersten och riddaren af Kongl. Maj:ts swärdsorden, Carl Otto von Segebaden sökt få uptaga på de kronoafradsländ, som Stuguns soknemän innehaft, och hwaröfwer Afwittringsrätten ej kunnat sig utlåta, innan, efter utkommen ny instruction, behörig afwittring och

skogstilldenling blifwit verkstald så för hemmanen i Stugun, som för de deromkring redan anlagde nybyggen.

Likaledes upteddes för nybyggarna på Höglunda Konungens befallningshafwandes i Sundsvall den 14 martii 1764, uppå nybyggarnes Anders Swenssons och Erik Jonssons ansökning om laga utbrytning och tildelning, gifna remiss til Allmäningsafwittringsrätten [fol. 350v] som, sedan affattning försiggått hade Sättsjö kronoafradsländ ifrån angräntande byelag at afskilja, samt derefter för nybyggarna nödige uptagsland närmare at utsyna. Derjemte wille Höglunda nybyggare med skrifteligt witnessbörd under den 29 januarii 1667, såwäl som med Olof Johanssons och Jon Nathanaelssons i Kråkwåg inför Allmäningsafwittringsrätten den 7 i denna månad giorda edeliga berättelse, wisa, at skilnaden emellan den mark, hwaraf Höglunda nybyggare blifwit innehafware, och Stugu soknemäns skog, bör ifrån Sättånäset gå wäster om Sättsjön eller uti en der belägen tjärn, och dädan til Digerberget.

Den 11 november war söndag.

Den 12 november. *Samma dag* instälte sig Erik Andersson i Täng af Åhs sokn, å egna wägnar och som fullmäktig för Jon Jöransson i Sörbyn, Pär Pärsson i Ösa, Nils Jonsson i Täng, Olof Jonsson, Pär Jonsson och Helje Pärsson i Ösa, samt Erik Aronsson i Gärde, efter bewitnad skriftelig fullmakt af den 25 nästledne october, och med höge landshöfdingeembetets resolution af den 14 maji 1763 wisade, at, sedan af herr [fol. 351r] kronobefallningsmannen Berg och två nämndemän syn blifwit den 4 augusti 1762 hållen öfwer lägenhet til nybygge, som åtskillige af Åhs soknemän begärt få anlägga på det så kallade Äcklingslandet, der de förrut med högwederbörligt tilstånd, fäbodan anlagt hade, så är til Allmäningsafwittringsrätten förwisadt, at Stugu skattehemmans ägor ifrån kronoallmänningen afwittra, samt derefter de förrut tillåtne nybyggare nödige ägor efter deras utsatte skattetal at tillägga, och det som öfrigt blifwa kan, för Åhsboerne utsyna, och ifall nybygge deraf kan blifwa, upodlingslägenheterna i åker och äng beskrifwa, och frihetsåren föreslå, men i annor händelse och om derå eij annat än fäbodewall kan anläggas, så borde derföre en skälig taxa projecteras. I medlertid, och til des sådan förrättning gått i fullbordan, blefwo Åhsmännen wid deras fäbodewall, enligt förening med Stuguboerne, bibehållne.

I anledning deraf efterfrågade Rätten sådan emellan Stugu soknemän och Åhsboerne giord förening, och fann den wara ingången den 3 september [fol. 351v] 1749, och af det innehåll, at åtta bönder ifrån Åhs sokn, hwilka fått högwälborne herr landshöfdingens remiss til utsynning, at för sina kreatur anlägga fäbodan på en emellan Liths och Stugu soknar belägen skogstract kallad Äcklingslandet, hwilket skal utgöra en del af Stuguboernes taxerade afradsländ, Mållålandet kalladt, blefwe, i anseende til deras stora trångmål, bewiljad frihet, at å berörde Äcklingsland, eller på en del deraf, som ligger wäster om Målnäset wid wästra Äcklingsjön och intil Torrmyrorna, inrätta fäbodan och nyttja mulbete, med förbehåll at ingen skada eller åwerkan på Stuguboernes gamla slätter eller fiskerier tilfogas måtte, och at boskapen skulle wid larsmässotiden derifrån flyttas. Och sedan ofwanberörde förlikning, med några flera derwid anmälda omständigheter, blifwit å Ragunda häradssting den 23 junii 1753 inför Rätten widkänd, så är bewis deröfwer genom utdrag af tingsrättens protocoll meddeltd.

Hos Konungens höge befallningshafwande hafwa Åhsboerne [fol. 352r] derefter begärt tilstånd, at på berörde Äcklingsland nybygge anlägga och upodla, hwarom sedan Stugu soknemän sig förklarar, herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredrick Sparre har den 26 april 1760 gifwit den resolution at som, enligt 1666 års afradsransakning, Mållålandet är ett kronoafradsländ, som, emot särskild ränta blifwit af Stugu soknemän nyttjadt, altså är til Allmäningsafwittringsrättens undersökning förwist, såwäl om bemälte Stugu soknemäns hemmans beskaffenhet emot deras dragande skatt, som angående lägenheterna til nybygges inrättande derstädes,

och om nödvändigheten af fäbodas för Åhs soknemän, hwilka imedlertid blefwo wid det ingångne och af tingsrätten styrkte contract bibehållne.

Och begärte nu Erik Andersson i Täng, at han och hans lagsmän måge warda ansedde berättigade der at nyttja merberörde fäbodas uppå Äcklingslandet; efvensom de erbjuda sig, at derstädes uptaga och i stånd sättja nybygge [fol. 352v] om tilfälle och lägenheter dertil gifwes, och hwartil de hoppas äga förmons rätt, i anseende til deras redan år 1760 derom gjorde ansökning. Stugu soknemän utlät sig häröfwer, at det ställe, som Åhsboerne hafwa til fäbodas och mulbete begärt under namn af Äcklingslandet, skal ej wara annat än en del af deras afradsland Målålandet. Och ehuru Åhsmännen anlagt deras fäbodas utom samma afradslands gränts och in på kronoafadslandet Brynjegårdslandet, så skola de ändå nyttja bete för deras boskap uppå någon del af Målålandet, hwilket Stuguboerne ej wilja dem förmena, allenast de icke öfwerskrida de uti 1749 års förening utsatta wilkor, och at de fördenskull icke ofreda Stugumännens slätter, särdeles de nära til deras löt liggande Torrmyrorna.

Derefter, och när Afwittringsrätten jämnförde den öfwer Stugu soknemäns påstådde skatteägor och nyttjade kronoafadsland Målålandet, med deras uppedde skatte- och afradsbrefwer, så fants, at, enligt det förre eller så kallade skattebrefwet, [fol. 353r] hwilket består uti en af Jämtlands dåwarande lagrättismän på tridjedag pinges år 1545 gifwen dom, skola Stugumännen hafwa skog och annan nyttning efter följande märken: Näfveredsta, Hornsjöberg, Törmedetjärn och Eldsjöberg, dädan som genast i Strånäset, sedan söder i Degersell och i Sittesiö, vidare i Skifteshög som märket står, samt i Ramsiö och Näfversiö, och sidst åter i Näfveredstaholm.

Det sednare eller afradsbrefwet är gifwit af Konungens befallningshafwande öfwer Gefleborgs län den 3 september 1667, och innehåller, at Stugu soknemän skulle emot 3 daler silfwermynt årlig afrad, få nyttja kronoafadslandet Målålandet, belägit inom följande märken, nemligen Näfverforssholmen, Bleckåberg, Storflotiärnen, Rönningssiön, Målåberg, Bolstenäset, Digersäll, Östersidsiön, Storflo skifteshög, Ramsjön och Näfversiön. Desse märken funnes jemwäl på chartan teknade, med updragne lineer deremellan, hwarwid herr landsfiscalen Klingberg, som kronans ombudsman anmärkte, at i synnerhet skal wara owist, på hwad ställe den så kallade Näfveredstaholm är belägen, och om icke dermed förstås [fol. 353v] en slätteholma, som nu för tiden kallas Stuguön; skolandes ej wara troligt, at med Näfveredstaholm menas en annan och mindre holma i Storån, emedan den finnes särskildt nämnd och uti 1667 års afradsbref kallad Näfverforssholmen, hwilket namn skal wara lämpeligare, såwida sidstberörde holma är belägen just up i forssen eller strida fallet.

Likaledes förmodar herr landsfiscalen, at så kallade Strånäset, hwilket 1545 års råbref jemwäl för märke utsätter, icke just bör förstås på det rum eller uti yttersta udden, som Stuguboerne upgifwit, utan längre inpå samma näs, som helt och hållit eller efter hela stranden, har namn af Strånäs, uti hwilken tanka herr landsfiscalen skal styrkas deraf, at nybyggarne wid Strömsnäset der hafwa fått tildelning af slätt och upodlingsland, som utan nybyggets förswagande, derifrån ej mistas kan; efvensom på södra sidan om älflen och sjön Gesund skilnaden skal enligt de i byen Krängede afhörde witnens edeliga berättelser, emellan Stuguboernes skog och kronoafadslandet [fol. 354r] Sättsjölandet, böra ifrån Sättånäset gå något wäster om Sättsiön eller wid en der belägen tjärn til Digerberget.

Stugu soknemän påstodo, at Näfveredstaholm och Näfverforssholm skola wara samma såframt icke med Näfveredstaholm förstås Näfveredstaden, hwilket namn efwen skal utsättas på ett ställe i 1545 års råbref, men deras slätteholma Stuguön skal icke någon tid warit kallad Näfveredstaholm. Och hwad angår Strånäset, så medgafs wäl, at hela stranden ett stycke upåt, til och med Stuguboernes fäbodas, hafwa haft namn af Strånäs, men de skola dock af sina förfäder ej hört annat, än at yttersta delen eller sielfwa ändan af Strånäset blifwit hållen för märke. Och ehuru Stugumännen ej hafwa något at påminna emot de i deras frånwaro afhörde witnen Olof Johansson och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg, så skal det likwäl wara dem aldeles

obekant, at deras skogsskilnad någonsin varit rättad efter Sättånäset, eller gått västerom Sätt-sjön och så til Digerberget, hwilket ej eller är öfwerensstämmande med deras gamla bref, som de [fol. 354v] förmodade böra äga mer werkan och witsord, än witesbörd af bemälte bönder, hwilke ej eller skola haft någon nyttning til den kanten, och följakteligen tros wara mindre underrättade.

Den 13 november. *Samma dag* instälte sig innehafwarne af Målsjö nybyggen, nemligen, Jöns Tyrisson, å egna och sin grannes Karl Nilssons wägnar, samt för Pär Matsson och enkan Anna Eriksdotter, hennes afledne mans brors son Pär Jönsson. Desse företedde nu Allmänningsafwittringsrättens undersökningsprotocoll hållit i september månad år 1764, och Konungens höge befallningshafwandes den 29 januarii 1765 gifna resolution, med stadfästelse på Rättens härwid giorde författning, hwarunder nybyggarna trott wara begripen efwen den delen, som angick wissa uppå Målå kronoafradsländ belägna slåtters brukande til laga afwittring werkställd blefwe; och beklagade nu desse nybyggare, at de icke ändå fått sådant tilgodnjuta; utan hafwa i brist af nödiga slätter, måst eftersätta mycket i upodling af det nybygge om [fol. 355r] fyra tunneland, som för nuwarande sergeanten Anders Dahlström samt drängarne Hemming Bengtsson och Esbjör Pålsson redan år 1760 blifwit utsynt och bewiljadt, men sedermera inlöst af Målsjö nybyggare, hwilke blifwit förbundne at ingå uti lika wilkor som de förre, fast de ej fått njuta lika förmoner, utan mistat de förnämsta slåtterna derunder, nemligen Målåflon, Slottmyrorna, Lillmyran och Slättmyran; i anseende hwartil Mårdsjö nybygge, til hwars upodlande allenast tolf frihetsår varit föreslagne, hwilka med [år] 1772 tilända löpa, skola omöjeligen kunna bringas i det stånd, at skatteläggning deröfwer då werkställas kan.

Stugu soknemän uptedde Konungens höge befallningshafwandes resolution af den 14 maji 1765, och dermed wisade at de ej af sielftagen frihet utan efter höggunstigt tilstånd, återtagit ofwanberörde slätter i besittning, med rättighet at dem behålla til des deras skatteskog blifwit lagliga afwittrad.

Målsjö nybyggare anhöllo altså, at efter ändad afwittring för Stugu soknemän, hwilke förmodas utan twifwel hafwa nog [fol. 355v] ägor utom Målå afradsländ, de då måge komma i nyttning af förrberörde, jemte flera på Målå afradsländ belagne slätter.

Uppå Rättens tillsägelse, at Stugumännen borde upgifwa de slätter til namn och afkomst, sådan som den i medelmåttiga år wara plägar, blef följande af dem skrifteligen inlemnadt:

Förteckning på de slätter som af Stugumännen brukas årligen [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä), starr (st) och åfoder (åf), som här återges i komprimerad form*]:

Stugun N:o 1 Pär Bengtsson:

Åkerhö uti åkerrenarna 1 ½ hå; Öfwerbowallen 4 hå; Gamla bowallen 2 ½ hå.

Storröningen 3 ½ hä; Rågröningen 1/2 hä; Västerströningen 1 ½ hä; Rismyrröningen 1 ½ hä; Långgröningen 1 ½ hä; Musänge 1 ½ hä; Nyänge 1 1/5 hä; Högröningen 2 hä; Afwaänge 1 hä; Öfwerstänge 1 ½ hä; Haskelmyran 2/3 hä; Klingeån 1/3 hä.

Rörmyran 4 st; Stormyran 3 st; Näfwerån 3 st; Dito Wåhle 1/2 st; Sjöwiken 1/2 st; Åkroken 2 st; Kringlan 1/2 st; [fol. 356r] Torrmyran 3 st; Lillmyran der bredewid 1/2 st; Lillbondmyran 1/2 st; Nymyran 1/3 st; Rismyran 1/2 st; Mångelflon 1/2 st. Summa 18 5/6 st; årligen 9 5/12 lass starr.

På afradsländet Målålandet: Äcklingsmyran 3 st; Lillmyran norr om bäcken nyss upslagen 1 st; Målåflon 6 ½ st; Hornsiö 8 st; summa 18 ½ st; desse slätter trädas hwart annat år, altså blir hälften årlig slått 9 ¼ lass starr.

Åfoderslätter: Ön, grant foder som swarar mot hästehö 1 åf; Medskogsnäset 1/2 åf; Fredagsstranna 1/2 åf; Sandröningen 1 åf; Hwalpen 1/2 åf; Ristna grof starr 4 ½ st;

Lillsand grannare starr 1 st; Qwarnnåset Hära $1/3$ åf; Mörtåswägen 1 åf; Granåslåttan $1/4$ åf.

Summa 8 hå; $17 \frac{1}{5}$ hä; $18 \frac{2}{3}$ st; $10 \frac{7}{12}$ åf.

Stugun N:o 2 Jon och Erik Matssöner:

Hemslåtter inhägenes 1 hå; Kläppbowallen $4 \frac{1}{2}$ hå; Gamla bowallen $2 \frac{1}{2}$ hå.

Storänge 4 hä; Bäckan 4 hä; Moänge 2 hä; Månggolfmyra $1 \frac{1}{2}$ hä; [fol. 356v] Nyänge 2 hä; Storåänge 3 hä; Storflon 1 hä; Nyröningen $1/2$ hä; Godhole $1/2$ hä; Buröningen $1/2$ hä; Hårwantmyra 1 hä.

Starrslåttarna på skattmilen: Flissmyran $2 \frac{1}{2}$ st; Stormyran 3 st; Näfweråslått Sönerslått 3 st; Wåhle $1/2$ st; Sjöwiken $1/2$ st; Åkroken 2 st; Krimyran $1/2$ st; Torrmyran 3 st; Äcklingsflon 4 st; Mångåflon $1/2$ st; Haskelflon 1 st; summa $20 \frac{1}{2}$ st, årligen $10 \frac{1}{4}$ lass starr.

Afradslandet Målålandet: Äcklingsmyran 3 st; Östra Lilltjärnen 1 st; Målåflon $6 \frac{1}{2}$ st; Gransiön, nystranna 4 st.

Summa $14 \frac{1}{2}$ st, halfparten deraf årligen $7 \frac{1}{4}$ lass starr.

Åslåtter: Ön 1 åf; Medskogsnåset 1 åf; Sundröningen $1/4$ åf; Lokstranna $1/2$ åf; Rissna 4 åf; Småänge 6 åf; Grannåset 6 åf; Qwarnån $1/4$ åf; summa $7 \frac{1}{3}$ åf.

Summa 8 hå; 20 hä; $17 \frac{1}{2}$ st; $7 \frac{1}{3}$ åf. [fol. 357r]

Stugun N:o 3 Anders Eriksson:

I hemägorna $1 \frac{1}{2}$ hå; Mörtsiöbowallen 3 hå; Strånåsbowallen $2 \frac{1}{2}$ hå.

Äxingean 1 hä; Slåtterne ny upodling 1 hä; Buflon $1/2$ hä; Granänge 2 hä; Winterstad 3 hä; Gunnilshole $1/2$ hä; Holmänget 3 hä; Storsiömyran $1 \frac{1}{2}$ hä; Grönråen 1 hä; Bäckmyran $2/3$ hä; Baggmyrhalsen $1/8$ hä; Bergmyran 1 hä.

Starrslåttarna på skattskogen: Stormyran 3 st; Sittsiöflon $1/2$ st; Hällmyran 2 st; Korssflon $1 \frac{1}{2}$ st; Holltollmyran $1/6$ st; Torrmyran 2 st; Bunkmyran $1 \frac{1}{2}$ st; Eldsiömyran 3 st; Baggmyran $1/4$ st; Sjödalsstammen wid lineen mot Boggsjö $1 \frac{1}{2}$ st; Siöändarna wid bäcken emellan Holmsjön och Ramsjön $1/2$ st; Holmsjöflon $1/2$ st; summa $16 \frac{5}{12}$ st, årligen $8 \frac{5}{24}$ lass starr.

På afradslandet: Äcklingsmyran 6 st; Östan Kärlen 1 st; Målåflon 6 st; Lillmyran $1/2$ st; Gransiökärnsstammen 8 st; summa $18 \frac{1}{2}$ st, årligen $9 \frac{1}{4}$ lass starr. [fol. 357v]

Åfoder: Ön 1 åf; Medskogsnåset $1/2$ åf; Rissna $1 \frac{1}{2}$ åf; Qwarnnåset $1/16$ åf; Qwarnån 1 åf; Tugelfwa $1/3$ åf; Lillsanden $1/20$ åf; Strånåset 1 åf; Strånåsängen kan sällan slå $1/4$ åf.

Summa 9 hå; $15 \frac{7}{24}$ hä; $17 \frac{11}{24}$ st; 7 åf.

Stugun N:o 4 Jon Jonssons enka:

I hemägorna $1 \frac{1}{2}$ hå; Mörtsiö fäbodewall 6 hå; Strånåsbowallen 2 hå.

Änge wid älfwen $1 \frac{1}{2}$ hä; Äxingean 4 hä; Granänge 2 hä; Storsiömyran $1 \frac{1}{2}$ hä; Grinneån $1/4$ hä; Långåsen och Gammalröningen 1 hä; Lillsjömyra 1 hä; Wästersjömyran 1 hä; Fämyran $1/4$ hä; Löfåsmyran 1 hä; Fagerstrandloken $1 \frac{1}{2}$ hä.

Starrslått på skattskogen: Stormyran $2 \frac{1}{2}$ st; Sittsiöflon 3 st; Långmyran $3 \frac{1}{2}$ st; Torrmyran 4 st; Ellsiömyran 2 st; Wid Äcklingen 1 st; Wid Eldsön $1 \frac{1}{2}$ st; Wid Granängkärnen $1/2$ st; Mörtsiömyran 3 st; Lokarne 2 st; Finneråsflon 8 st; summa $23 \frac{1}{8}$ st, årligen $11 \frac{9}{16}$ lass starr. [fol. 358r]

På afradslandet: Sättmyran 7 st; Långflon $2 \frac{1}{2}$ st; Wid Kryddkärnen 1 st; summa $10 \frac{1}{2}$ st, årligen $5 \frac{1}{4}$ lass starr.

Åfoder: Ön 1 åf; Medskogsnåset $1/2$ åf; Rissna $1 \frac{1}{2}$ åf; Qwarnnåset $1/16$ åf; Qwarnån $1/8$ åf; Tugelfwa $1/3$ åf; Lillsanden $1/20$ åf; Strånåset 1 åf; Strånästängen $1/4$ åf.

Summa $9 \frac{1}{2}$ hå; 15 hä; $16 \frac{13}{16}$ st; $4 \frac{197}{240}$ åf.

Stugun N:o 5 Mårten Pålsson:

I hemägorna 1 hä; Mörtsiöbowallen 6 hä; Strandbowallen 1/4 hä.

Hästhö i Bäckan 2 hä; Kläppsunne 4 hä; Yttersunne 2/3 hä; Bergemyran 1 hä; Bergemyran ny upodling 1/2 hä; Fämyran 1 hä; Sönerfämyra 1/2 hä; Tranamyra 1 hä; Ny upodling der 2 hä; Winterstad ny upodling 1 hä; Mörtålokarna 1 hä.

Starrslått: Finneråstjärn 4 st; Bäckan 3 st; Sönnå Långtjärna 1 st; Wåtmyra 3 st; Stormyran 1 st; Wåtmyrflon 1/4 st; [fol. 358v] Öreflon 1/8 st; Sittåstranna 1/2 st; Åmyra 2 st; På Bengt Hemmingmyra 1/4 st; Middagsflon 1 st.

På afradslandet: Slåttmyran 4 ²/₃ st; Långflon 2 st.

Åfoder: Långtalmyran 2 ¹/₂ åf; Risna 1 ¹/₂ åf; Stranna 2 åf; Mörtåön 1/4 åf; Sommarstaholmen 1/4 åf.

Summa 7 ¹/₄ hä; 14 ²/₃ hä; 11 ¹⁹/₄₈ st; 6 ¹/₂ åf.

Stugun N:o 5 Pål Pärsson:

I hemägorna 1/2 hä; Mörtsiöbowallen 3 hä; Strandbowallen 1/16 hä.

Hästhöder: Dusanmyran 1 hä; Bergmyran 1 ¹/₂ hä; Femyrwålen 1 ¹/₂ hä; Afwan 1 ¹/₂ hä; Holet 1/4 hä; Småfloan 1/4 hä.

Starrslått på skattesbogen: Älgflon 4 st; Flissmyran 1 st; Sittåstranna 1/4 st; Torrmynan 2 ¹/₂ st; Tranamyran 1 st; summa 8 ³/₄ st, årligen 4 ³/₈ lass starr.

På afradslandet: Slåttmyran 2 ¹/₃ st; Kryddkärnan 1 st; summa 3 ¹/₃ st, årligen 1 ²/₃ lass starr.

Ön 2 åf; Strånäset 1/3 åf; [fol. 359r] Tången 1/4 åf; Mörtåswågen 1/4 åf; På Qwarnäset 1/16 åf; Qwarnån 1/2 åf.

Summa 3 ⁹/₁₆ hä; 6 hä; 6 ¹/₂₄ st; 3 ³⁵/₄₂ åf.

Stugun N:o 6 Sergeanten Dahlström:

I hemägorna 1 ¹/₂ hä; Mörtsiöbowallen 6 hä; Strandbowallen 1 hä.

Hästhö i Löfhässjorne 1 hä; Dusanmyran 1 hä; Granmyran 4 hä; Renmatsroten 1 ¹/₂ hä; Lillgranmyra 1/4 hä; Löfåsmåra 1/4 hä; Småfloarne 1/4 hä; Skafkålen ny upodling 3 hä; Östra Mörtsiön 1/2 hä; Älgflosunne 1/4 hä; Månggålfloarne 1 hä.

Starrslått på skattesbogen: Tranamyran 1 st; Älgflon 3 st; Wasamyran 2 st; Båtmanstjärna 1/4 st; Bäckan 3 st; Stormyran 1 st; Torrmynan 2 ¹/₂ st; summa 12 ³/₄ st, årligen 6 ³/₈ lass starr.

På afradslandet: Äcklingsmyran 3 st; Måålfon 7 st; Lillmyran 2 st; summa 12 st, årligen 6 lass starr.

Åfoder: Ön 1 ¹/₂ åf; Långtollmyran 3 åf; Sommarstaholmen 1 åf; Stranna 1/2 åf; Strånäset 3/4 åf; Tången 1/4 åf.

Summa 8 ¹/₂ hä; 13 hä; 12 ³/₈ st; 7 åf. [fol. 359v]

Stugun N:o 6 Nils Andersson:

I hemägorna 1/2 hä; Mörtsiö fäbodewall 2 hä; I Strandbowallen 1/16 hä.

Hästhöder i Gäddströmmyran 1 hä; Flakamyran 1 hä; Löfåsmåra 1/4 hä; Fåmyr råa 1/4 hä; Wåstersiömyra 1/4 hä; Hornåmyra 1/2 hä; Matwikskärna 1 hä; Bengt Hemmingsmyra 1 hä; Löpmoholet 1/4 hä; Wid Hållbustaden 1/4 hä; Bråhugge 1 ¹/₂ hä; Bållerstenssunne 1/2 hä; Bladkållmyra 1/4 hä.

Starrslått på skattesbogen: Torrmynan 3 st; Gäddströmmyra 1/2 st; Flikmyra 1 st; Nymyran 2 st; summa 6 ¹/₂ st, årligen 3 ¹/₄ lass starr.

På afradslandet: Äcklingsmyra 1 st; Måålfon 1 st; summa 2 st, årligen 1 lass starr.

Åslått: Ön 3/4 åf; Långtollmyran 1 åf; Qwarnäset 1/8 åf; Örtåswågen 1/2 åf; Finnerånäset 1/2 åf.

Summa 2 ⁹/₁₆ hä; 8 hä; 4 ¹/₄ st; 2 ⁷/₈ åf.

Än tilkommer wid siön Äcklingen starr 1 ½ st; wid Stugubäckstjärnen d:o 2 st; summa 3 ½ st, hälften deraf är 1 ¾ lass starr.

På Digerbergskilens afradsländ hafwa åboerne på N:o 6 följande starrslätter: tilhopa 12 lass som bergas hwart annat år och altså årligen 6 lass.

Derjemte och til utrönande af gårdarnas i Stugun nuwarande [fol. 360r] tilstånd, samt huruwida de, efter den år 1759 hållna undersökning, blifwit något förbättrade, lät Afwittringsrätten byemännen nu upgifwa deras årliga utsäden, och antalet på de hästar och öfrige kreatur, som med gårdarnas foder i medelmåttig årswäxt födas kunna.

Således angaf Pär Bengtsson, at han sår fyra och en half tunna, när hälften af åkren ligger i träde, föder tre och en half häst, aderton mjölkkor och åtta ungnöt samt åttatijo småfäkreatur, hwarunder får och getter begripas; Jon och Erik Matssöner hafwa tilsammans årligt utsäde til fyra och en half tunna, foder för 3 och en half häst, aderton kor, tijo ungnöt och åttatijo småfäkreatur; Anders Eriksson sår fyra tunnor, föder tre hästar, femton kor, siu ungnöt och femtijo småfäkreatur; Jon Jonssons enka, som med Anders [Eriksson] har just lika stort hemman, har jemwäl med honom lika utsäde, och foder för lika många kreatur; Mårten Pålsson sår tre tunnor, föder två och en half häst, fjorton kor, sex ungnöt och femtijo småfäkreatur; [fol. 360v] Pål Pärsson har på sin hemmanslott om två tridjedels tunneland, årligt utsäde til en och en half tunna, foder för en och en half häst, åtta kor, fyra ungnöt och tretijo småfäkreatur; sergeanten Dahlström sår wid des skattehemman fyra tunnor, föder två och en half häst, femton kor, åtta ungnöt och femtijo småfäkreatur; Nils Andersson har för sin del ett halft tunneland af nästberörde hemman årligt säde til en och en half tunna, foder för en och en half häst, åtta kor, fyra ungnöt och tretijo småfäkreatur.

Efter detta upgifwande är altså för Stuguhemmanen om femton tunneland, tilsammans årligt utsäde til tjugusiu tunnor, samt foder för tjuguet hästekreatur, etthundradeellofwa mjölkkor, femtjiofyra ungnöt och fyrahundradetjugu småfäkreatur eller får och getter, hwarwid märkes, at sådane kreatur äro födde med det foder, som blifwit bergadt eij allenast på soknemännens upgifne skatteskog, utan ock på Målå afradsländ, men at [fol. 361r] antalet derå måste förminskas i händelse berörde afradsländ warder dem frändömdt.

Uti resolutionen af den 6 october 1759 har Konungens höge befallningshafwande täckts bifalla Olof och Nils Anderssoners anhållan, at emot årlig afrad til kronan sexton öre silfwermynt, få nyttja en af dem upgifwen allmänningstract inom följande märken, nemligen til wäster Stugubäckstjärn, til öster Digerberget och til norder Storflo skifteshög, och altså wid pass en fjärdedels mil i längden och en half fjerdingSwäg i bredden, der denna trehörning är som bredast.

Genom resolution af den 9 september 1763 har högwälborne herr landshöfdingen och ridaren Örnsköld förordnat, at kronolänsmannen Frisk med två nämndemän borde förrätta utsyning öfwer den mark, som Nils och Olof Anderssoner, jemte Pål Pärsson i Stugun, begärt få upodla af byens oskifta mark inom en fjerdedels mil ifrån gårdarna; men den tract uti så kallade Quarnriset, som förr blifwit utsynad til uparbetande [fol. 361v] af Nils Andersson, efter des andel eller äganderättighet i byen, derwid är han bibehållen, såwida berörde tract kunde wid skeende afwittring, finnas höra under skatteskogen; men i annor händelse, och om den är inom afradsländets gräntsor belägen, så kommer Nils Andersson derföre särskild skatt til Kongl. Maj:t och kronan at erlægga.

I anledning af herr kronobefallningsmannens Bergs den 19 junii 1767 afgifna berättelse, angående wattudämning, rothuggning och rensning, som bönderna Pär Bengtsson och Anders Eriksson i Stugun giort uppå ett förrut onyttigt warande skogstjärr omkring den så kallade Hornsjötjärnen, liggande i skilnaden emellan Stuguns skatteskog och Målå afradsländ, har höge landshöfdingeembetet den 13 julii samma år resolverat, at til belöning för den af bemälte

bönder använda kostnad, skulle de til vidare, emot sexton öre silfwermynt årlig afrad til kronan, få under sina hemman behålla den således [fol. 362r] uparbetade slätter.

Likaledes wisades högwälborne herr landshöfdingens och riddarens Örnskölds resolution gifwen å Landstinget i Stugun den 25 junii 1768, af innehåll at sergeanten Anders Dahlström måtte under sitt hemman N:o 6 i Stugun nyttja de upodlingar han å byens mark wid så kallade Löfhässjorne dels då redan giort, och än vidare warde företagande, så ock at han uppå sådana nya upodlingar, dem han af oländig mark uparbetade, komme at tilgodonjuta hwad Kongl. Maj:ts nådiga förordningar til landsculturens uphjälpande förmå och innehålla.

Uppå de beswär, som nybyggarne på det ställe, hwilket förr blifwit kalladt Skålörn, men nu heter Strömsnäs, deröfwer anført, at de icke fått nyttja och berga de slätter, som under deras nybyggen anslagne blifwit, med begäran, at tildelning och afrösning för dem med första verkställas måtte, och at imedlertid, eller til des sådant warder fullbordadt, de kunde få bruka de slätter, som på en af dem ingifwen förteckning upförde blifwit, har herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren [fol. 362v] af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fredric Sparre den 29 maji 1761 gifwit det utslag, at bemälte sökande blifwit bibehållne wid de lägenheter och slättesmyror, som wid undersökningen dem tildelte äro; i öfrigt är til Allmänningsafwittringsrätten förwisadt, at desse nybyggen behörigen afrösa, hwarefter erfaras må, om uppå samma afradsland flere lägenheter til upodlingar och nya hemman gifwas.

Den 14 november. *Samma dag.* Uppå Stugu byemäns begäran, blef afskjedade dragonen Jöns Högström, emot hwilken intet jäf fants, som witne hörd angående skilnaden emellan Stugumäns påstådda skatteskog och angräntsande skogar, hwarom, efter aflagd ed, han gjorde den berättelse, at han ifrån år 1747 har i fjorton år tjänt i soknen Stugun, och under den tiden warit med då hemmanens skogsskilnader blifwit af landtmätare upgångna, och såwäl deraf, som af gamle mäns berättelser, wet han at Stugu soknemän hafwa omkring deras skog haft följande märken, nämligen: [fol. 363r] Skiftesflohög, Ramsjösundet, Näfversiön, Näfveredstaholm, Hornsiöberg, Eldsiöberg och Bolstenhammaren, hwarifrån skilnaden skulle sträcka sig til förste märket i Skiftesflohögen; men aldrig har han hört talas om at märke skulle wara i Digerselet, ej eller på hwad ställe af Strånäset skilnaden borde gå fram, fast han ofta sett både Digerselet och Strånäset, och hwad det sednare angår, hördt berättas at en tract af stranden på norra sidan om Gesund blifwit kallad Strånäset, så at en slått först haft det namnet å Stugukanten, dernäst en fiskebostuga, och sedan jemwäl Stuguboernes derwarande fåbodar, som efwen blifwit kallade Strånäsbodarna.

Näfverforssholmen, som ligger uti en ström norr uti Storån; har efter Stuguboernes berättelse, warit samma som Näfveredstaholm. På Storflo skifteshög har witnet sedt ett stenmärke liggande på en liten bergklint uti en grankäl, under hwilket, wid stenarnas uplyftande funnits brända kol, som herr landtmätaren Björnlind sagt wara tekn til ett riktigt märke efter de gamlas sätt, men [fol. 363v] på de öfrige nämnde ställen har Högström ej sedt några märken utan af andra närwarande hördt säjas, at de funnes der. Uppå tilfrågan swarade Högström, at wid de tilfällen, då förrberörde skilnader blefwo upgångne, har ej någon kronofullmäktig warit tilstädes, utan allenast landtmätaren och de sammangräntsande byemän; efwensom witnet icke eller warit med wid råskilnadernes upgående til alla sidor. Upläsit och widkändt.

Derefter, och sedan parterne, nemligen kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg, å ena, och Stugu soknemän, å andra sidan, hade ytterligare twistat om de för Stuguboernes skatteskog påstådda skilnadslinier, särdeles til de kanter, som ligga i öster omkring Strånäset och i wäster emot Näfveredstaden, så blef af Stugumännen följande skrifteligen anført:

Såsom kronofullmäktigen landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg wid närwarande skogsafwittringsgöromål ej funnit sig nögd med at godkänna [fol. 364r] våra upgifna

och af ålder efter vårt skattebref häfdade märken omkring vår skatteskog, så hafwa wi, til förekommande af drygare kostnad, och af god wilja mot innehafwarne af Strömsnäs och Höglunda nybyggen, welat afstå en del af våra gamla pretensioner, och, i anseende til de stridige märkesställen Eldsiöberget och Strånäset, således bewiljat, at rålineen emellan vår skatteskog och afradslandet Målålandet må tagas på Eldsiöberget ettusende femhundraåttatijofyra alnar wästerut ifrån den på berörde berg wid refningen nedsatta påla, och gå i söder til wäster östanföre och hart inwid Jon Jonssons slättemyra wid Mörtsiötjärnen, så långt söderut, at när krökning blifwer der giord och lineen drager til så kallade Wikudden i Fiskeviken, de slätter och upodlingslägenheter, som finnas i flodalen emellan Mörtsiötjärnen och Fiskviken samt der omkring må komma på nybyggarnes sida wid Strömsnäs. Derefter följer lineen meddjupet af sjön Gesund och Stuguån, upföre til Sättåmyne, hwarifrån den vidare följer älfwen Sättån upåt til Digerselet, der bäcken som kommer ifrån Finneråstjärnen [fol. 364v] nederrinner i Degerselet, vidare derifrån öfwer norra ändan af Sättsjön til det ställe der Sättån faller ned i Sättsjön eller Kråkvågstjärnen, hwadan lineen sidst går til märket på Storflo skifteshögen.

Hwad fisket angår, så nyttjas det gemensamt af oss Stuguboer och nybyggarne i Strömsnäs, och det såwäl i Fiskeviken som på botnarna der utanföre intil Strånästängen.

Derjemte hafwa wi efwen welat samtycka dertil, at Näfverån skal wara skilnad på den wästra sidan alt ifrån des utlopp ur Näfversiön til inloppet i stora älfwen, hwarifrån skilnaden må vidare gå efter meddjupet i den södra delen av älfwen, der den grenar sig kring Stuguön, hwilken nu såsom förr blifwer på vår sida, och efter samma älf följer skilnaden upföre intil Näfverforssholmen, men derifrån vidare til Hornsiöberg och de öfrige i vårt bref nämnde märken.

Innehafwarne af Strömsnäs nybygge begärte at de måge få bruka under sitt nybygge en slått som kallas Eldsiöflon, Stugu byemän upslagit [fol. 365r] och nybyggaren sedan tre gånger bergat. Stugu soknemän yttrade sig at denna slått Eldsiöflon är en ibland de få slätter på Målålandet, som icke förr blifwit disponerad, och den Stugumännen ser sig böra så mycket häldre få behålla, som det är ostridigt at de sielfwa den upslagit, och det kunde hända, at de ändå råka i mistning af några andra slättestycken.

Herr landsfiscalen Klingberg utlät sig, det han förmodar, at Stugu soknemän kunna utan mycken saknad för dem såsom flere deläggande, umbära berörde Eldsiöflo, och låta Strömsnäs nybyggare berga den åtminstone så länge, til des nybygget warder lagliga afwittradt; och skulle såwäl Stugumännen som Strömsnäs nybyggare härom ytterligare talas wid til öfwerenskommelse.

Efter detta blef af samtelige Stugu soknemän följande skrifteligen anfördt:

Sedan wälloflige Afwittringsrätten granskat alt hwad som å vår sida blifwit andragit, i hwad som hörer til förestående skogsafwittring, begära wi ödmjukast, [fol. 365v] det wälloflige Rätten täckes på de domar och bewis, som är ingifne, tillåta oss få behålla vår hittils med laga märken innehafde skatteskog; och såwida våra hemman äro under tiden både af frost och usel jordmon med missväxt beswärade, så at wi utom tilräckelige slättelägenheter eij se oss någon utwäg til födo och uppehälle, med mindre wi få föda tilräckelige boskaps kreatur, hälst wi desutom icke hafwa annan utkomst til kronoutlagornes och andre utgifters betalande, än af den boskapsafwel, som öfrig blifwer, dertil med äro wi långt mera plägade af skjuts winter och sommar på flere långa wägar, emot andra hemman och soknar i detta landskap, så at wi för den orsaken skul måste underhålla flere skjutshästar til resandes framkomst; alt derföre, och emedan Kongl. Maj:ts nådige förordningar medgifwa, at wisse ledige kronolägenheter böra, til gästgifweriernes understöd med slått bewiljas; ty är vår [fol. 366r] ödmjukaste begäran, det

wälloflige Synerätten, som noga har sig bekant desse oss berikande omständigheter, tackes medelst gunsträttwis föreskrift hos Konungens höge befallningshafwande i länet, befordre oss til bibehållande af de ringa slätter, som ännu finnas odisponerade på Måå kronoafradsländ, eller i widrig händelse, det wi finge dem nyttja emot drägelig ökeskatt, hwarmedelst våra hemman efwen efter handen tålde flera hemmansklyfningar, dock med vidare wilkor, at derest lägenhet gifwes til åkerjord å berörde afradsländ, oss efterlåtes derpå göra nya hemman framför någon annan.

Höglunda nybyggare begärte at de måge, åtminstone til des behörig afwittring för deras nybyggen blifwit förrättad, få behålla de slätter som de nyttjat, fast någon del af dem skulle finnas liggande inom Stuguboernes skogsskilnad, hwarwid Stugumännen ej eller hade något at [fol. 366v] påminna.

Mårdsjö nybyggare nybyggare anhöllo, det måtte ej någon vidare nybyggesanläggning på Måå afradsländ tillåtas, innan de fått afwittrade så stora ägor, som swara emot deras hemmans skatt och at ej eller desförinnan någon del deraf må lemnas emot särskild ökeskatt.

Kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg ingaf til Rätten följande ämbetsmemorial:

Til erhållande af nödig uplysning i de delar, som höra til skatteskog och flere ägors utbrytning ifrån angräntsande skogar och afradsländ emot Stugun by och sokn, äro flere undersökningar hållne, hwilke numera i hwarje omständighet utwisa egenteliga beskaffenheten såwäl af denna sokens härtills innehafda skogsrymd, med de inom deras förmenta skatteskogsområden liggande slätter, fäbodan och andra lägenheter, jemte den del af slätter eller starmyror, som hitintills äro bergade af nästbelägne kronoafradsländ. [fol. 367r] Ej mindre är efwen i det nogaste synat och pröfwat, denne bys ägande tunne- och skattetal, samt åkers, ängs och slätters bördighet, med hwad afkomst skattemännen såwäl deraf som genom tilräckelig boskapsafwel kunna äga, som alt protocollerne i detta ämne bredare och omständeligare omförmäla, hwarförutan denne bys förmenta skatteskog, tillika med derintil warande kronoafradsländ finnes genom geometrisk affattning med derå befintelige slätter och andre lägenheter, å charta lagde til desto redigare under rättelse.

Härwid hafwa Stugu soknemän, hwilke alle bo tilsammans uti ett byelag påstått, at de och deras förfäder från urminnes tider ägt och ännu äga sin skatteskog lagliga skild ifrån tilgräntsande skogar och afradsländ, samt til styrko derom upwisadt skriftelige handlingar och gamla pergamentsbref, ibland hwilka i synnerhet åberopas ett år 1545 å tredje dag pinges af Jämtelands dåwarande tolf lagrättismän gifwit rågångsbref, såsom grundat, efter ordens lydelse, på mäktige herrars af Sverige [fol. 367v] och Norrige bref, som af Konung Christian Fredriksson warer stadfästade, som utfäster wissa skilnadsmerken emot tilstötande soknar och kronoafradsländ, och inom hwilka merken Stugu by och sokn borde äga deras skog och nyttning, ehuru wid nu påstående undersökning, en del af sådane merken, til deras rätta lägen, icke så tydeligen finnas utstakade i brist af lagde rå och rör. Inom denna byens utsatte skatteskogs rymd äro jemwäl på charta afprickade hemmansåboernes ägande slätter, och å hwilkas höbergning til lassetalet förteckningar äro ingifne, tillika med den slättesbergning som de innehafwa på kronoafradsländ, likasom antalet af hästar och boskaps kreatur, som nu kunna födas af det foder som på berörde slätter faller, som likwäl minskas om kronoafradsländet warder på annat sätt disponerat.

Likaledes är befunnit, at åkerjordmonen i denna by är af swagare beskaffenhet, som tarfwar tilräckelig boskapsföda och gjödsel, derest den skal bära någon synnerlig frucht. Lika som det icke eller kan bestridas, at hemmansåboerna med deras barn [fol. 368r]

och tjenstefolk ej kunna äga sin tillräckliga födo, än mindre utvägar til krono- och andre utgifters betalande, utom tilhiälp af boskapsafwel, enär på denna orten icke gifwes andre synnerlige näringsfång; hwartil efwen kommer, at desse få bönder ensamma måste underhålla all förekommande skjuts för resande på 3:ne särskilte vägar, som utgöra 1 ½, 2 ¾ och 4 mil, hwartil tarfwat föda för flere hästar, än de, som til gårdsbruket annars äro nödige.

Wid öfwerwägande af desse omständigheter och det mera, som undersökningsprotocollerne widlöftigare innehålla, och ehuru skattehemmanen innehafwa widsträcktare skogsrymd, än den för dem synes wara nödig, eller eljest öfwerensstämmande med hwad flere andre skattehemman å denna orten såsom skatteskog blifwit tildelte; likwäl och emedan hemmansägare i denna by och sokn hafwa med gamla dombref och handlingar styrkt sine åberopade skatteskogsområden emot tilgräntsande skogar och kronoafradsländ, hwilke för ostridiga skilnader warit ansedde; för den [fol. 368v] skull anser jag, likmätigt med hwad Kongl. Maj:ts nådigste instruction den 15 martii 1770 härom stadgar, wara billigt och rättwist, det måge skattehemmansåboerne wid sådane skogskilnader blifwa bibehållne, dock med det uttryckeliga förbehåll, at de ändringar och rättelser, som af bristande nödige skiljemärken på ett och annat ställe blifwit giorde samt å chartan teknade måge warda antagne och gillade til bättre åtkomst för nya hemmans inrättande och slåtters uparbetande.

Och aldenstund Stugun soknemän inom rymden af sådan skatteskog, äga tillräckelige och för deras hemman nödige slätter, jämnförde med skattelägningsmetoden för Jämtland, hwilka kunna utwidgas och förbättras; altså förbehålles kronan fri disposition af omliggande kronoafradsländ til nybyggens inrättande; så ock, at Mårdsjö nybyggare utan vidare tidsutdrägt måge tilerkännas de til deras nybyggen synade och anslagne slättelägenheter på Mårdsjö kronoafradsländ, på det desse nybyggare ej måtte sakna nödig åtkomst til sådane nybyggens iståndsättjande [fol. 369r] kronan til skada och saknad.

Och som meranämnde Stugun skattehemman således hafwa tillräckeligt utrymme af byskog och flere lägenheter, jemte tilfällen til slåtternes mera utwidgande; ty anser jag nödigt at skattebönderne warda ålagde, med sådana hemmans tilhörigheter, så hushålla, at hemmanen måge äga bestånd nu och i framtiden.

Äfwenledes at denne bys och sokns skatteskog må warda, när tjänlig årstid infaller, wederbörligen rörlagd, på det de här intil belagne nybyggen derefter, utan ytterligare tidsförlopp kunna komma i besittning af nödig skog och utrymme til slåtters samt flere lägenheters upbruk och iståndsättjande inom de tracter, som för dem vidare warda utsedde och anslagne.

Öfwer alt hwad jag således anført, afwagtas wälloflige Allmänningsrättens utslag.

I anledning af hwad Stugu soknemän uti särskild skrift andragit, rörande nyttningen af Målå afradsländ, utlät sig herr landsfiscalen Klingberg, det torde säkrast wara, at med [fol. 369v] slut deruti komma at anstå til des de på Målå afradsländ anlagde nybyggen hafwa genom wederbörlig afwittring fått fyllnad så af slätter som andra ägor emot prospecterad hemmanstal, dock hemställer herr landsfiscalen til Afwittringsrättens bepröfwande, om icke Stugu hemmansägare måge imedlertid få nyttja de slätter på Målålandet, som kunna warda ledige emot det at de swara kronan än ytterligare til den årliga afraden tre daler silfwermynt.

Härmed förklarade Stugu soknemän sig nögde.

Den 15 november. Sedan wid denna undersökning ej war något vidare at påminna, så afsades det utslag som särskildt författadt finnes.

Allmänningsafwittringsrättens uti Jämteland dom, angående skogsskilnad för skattehemmanen i soknen Stugun af Ragunda tingslag hwaröfwer syn och undersökning är förrättad år 1759, och hwarom såwäl kronans ombudsman landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg, som hemmansägarne Pär Bengtsson, Erik [fol. 370r] och Jon Matssöner, Anders Ersson, afledne Jon Jonssons arfwinge Mårten Pålsson, Pål Pärson, sergeanten Anders Dahlström och Nils Andersson nu ytterligare hörde blifwit, och deras påminnelser giort; afsagd på Stuguns gästgifwaregård den 15:de november 1770.

Allmänningsafwittringsrätten har ejj allenast af det hållne undersökningsinstrumentet och den öfwer Stugu sokns ägor och utmark uprättade charta med flere hithörande handlingar utan ock af hwad parterne andragit och påstått, om denna sak sig noga underrättad giort, och funnit, at alle hemmanen i denna by, som tillika utgör en särskild sokn, äro skatte och bestå tilhopa af femton tunneland eller tu och ett halft gärdemantal med fyratijofyra daler 25 öre silfwermynt årlig ränta, som finnes frikallad från den år 1670 hemmanen i Jämteland eljest öfwergångna räntefördubbling.

Wid dessa gårdar är öppen åker til tjugusiu tunneland årligt utsäde när halfwa åkren ligger i träde, och jordmonen dertil [fol. 370v] är sandmylla med sandbotn, som Afwittringsrätten ansett passande til fjerde graden uti skattelägningsmetoden för Jämteland. Derjemte äro, enligt förteckningar, som byemän til Rätten inlemnad, för desse hemman slåtter til femtjosex lass hårdwallshö, etthundradenijo och ett tridjedels lass hästehö, etthundradetolf och två tridjedels lass starr och fyratijoåtta lass åfoder, och altså af alla dessa slag tilhopa trehundra-tjugusex lass eller sexhundra-femtijotvå skrindor, emedan två skrindor äro på hwart lass räknade. Och med detta hö, tilhopa med gårdarnas halmfoder; samt löf, bark, skaf och granris, som brukas til utspisning i boskapsstillningen, warda, efter hemmansägarnes upgifwande, för alla grannarne tilsammans i medelmåttiga wäxteår födde tjugett hästekreatur och etthundra-deellofwa mjölkkor, utom ungnöt och småfäkreatur.

Widare har Afwittringsrätten inhämtat at wid denna by äro få lägenheter til ny åkers uptagande nära intil gårdarna, men wäl något längre bort samt på södra sidan om Stuguälfwen. Slåtterna kunna [fol. 371r] något förbättras och til lassetalet ökas, dels dermed at de gamla rödjas och afrensas samt til kanterne utwidgas, och dels derigenom at några uppå marken befintelige lägenheter warda til slått uparbetade; dock har Afwittringsrätten icke kunnat til wist lassetal utsättja den tilökning i höbergningen, som Stuguhemmanen härigenom för framtiden winna kunna.

Stugu soknemäns skatteskog påstås wara på alla sidor afråad, så ifrån angränsande såwäl krono- som skatteskogar afskild genom ett på tridjedag pinges år 1545 gifwit dombref, hwilket, i kraft af då företedda domar och kungabref, tillägger soknen Stugun skog och nyttning inom följande märken: Näfveredsta, Hornsiöberg, Törmedetjärn, Eldsiöberg, Strånäset, Diger-sel, Sittesiö, Skifteshög, Ramsiö, Näfversiö och Näfveredstaholm; wid hwilka alle märken Stuguboerne påstått, at de måge warda bibehållne, men kronans ombudsman herr landsfiscalen Klingberg giort någon anmärkning och påminnelse [fol. 371v] hwad angår märkesställena Näfveredsta eller Näfveredstaholm, så ock Eldsiöberg och Strånäset, och i anledning hwaraf Stugu soknemän fogat sig til dessa skilnadsliniers lämpande i så måtto, at Kongl. Maj:t och kronan, eller des rättsinnehafware, nedsatte nybyggare på Strömsnäs, Höglunda och wid Näfveredstad, måge deraf hafwa större fördel och nytto, och hwaremot kronoombudsmannen funnit sig ejj hafwa skäl något at påminna.

Sådan af Stuguboerne nyttjad skogsmark innehåller en widd af femtijoåttatusende fyrahundradenijotijotvå tunneland, och ehuru den är mycket mager, stenbunden och bergaktig, så finnes dock deruppå hielpelig tilgång på såg- och bygningstimmer, gärdslä, wedbrand och flera husförnödenheter af träwerke, men swagt mulbete nära omkring gårdarna, hwarföre byemännen hafwa för deras boskap anlagt fäbodlar längre ifrån byen, dock inom den påstådda

skattesbogen. Utom berörde skattesbog hafwa Stugu soknemän jemwäl, efter afradsbref af den 3 september 1667, emot tre daler [fol. 372r] silfwermynt årlig afrad, warit innehafware af kronoafradsländet Mållålandet, uppå hwilket de haft några slätter, så ock djur- och fogelgiller; warandes samma afradsländ medelst utsatta och på chartan teknade märken, samt derefter updragna lineer, från skattesbogen afskildt, och genom byemännens här frammanföre nämnde begifwande ökadt, på sätt, som Stugumännens skriftelige utlåtande närmare wisar.

Til soknen Stugun hörer något fiske, fast icke alltid til fullt husbehof, så ock litet djur- och fogelfänge, dock fögo lönande, efwen såg- och miölgwarnar til husbehofs nyttning, men af skogen kunna de eij hafwa någon inkomst medelst träwerkshandel, emedan det icke kan häri- från forslas innan Krångedes- såwäl som Storforssen warda genom strömrönsning öppnade.

Stugu soknemäns näringsfång är wäl, såsom de öfrige Ragunda tingslagsboers, bestående i åkerbruk och boskapseskjöttsel, dock är, i anseende til swag och osäker åkerjord, Stuguhemma- nen at räkna ibland dem, hwars åboer mer af boskapsafwel än af sädeswäxt hafwa deras up- pehälle och utkomst; [fol. 372v] hwarjemte äro för desse hemmansägare wisade åtskillige swårigheter, hwarmed de, mer än de flästa af deras wederlikar inom landet betungade äro, såsom stark rotering af fem särskilda dragonehåll, egen kyrkas underhållande, lång skjuts- och wäghållning, samt obeqwäm och lång fart til de mästa af sina nyttningar, med mera.

Derjemte hafwa, under påstående afwittring för Stugu sokn innehafwarne af nybyggen Strömsnäs, Höglunda, Mårdsjön och Näfveredstaden, hwilke alla blifwit anlagde uppå de intil denna sokns mark gräntsande skogar, bewis om deras rättigheter uptett, med anhållan, at i synnerhet af slätter til deras nybyggen få någon hielp och understöd, til des laga afwittring för hwardera af berörde ställen särskildt werkställas kan.

Detta, med hwad inom undersökningsinstrumenterne widlöftigt innehålla, eller eljest in- hämtas kunnat, har Allmänningsafwittringsrätten i behörigt öfwerwägande tagit. Och al- denstund 5§ uti den af Hans Kongl. Maj:t för Allmänningsafwittringsrätten i Jämtland [fol. 373r] i nåder utfärdade instruction den 15 martii 1770 förmår, at då skattesbog är ifrån afradsländ utmärkt och afrösad, så skal derwid förblifwa; fördenskull och emedan Stugu soknemäns hemman, genom märken, hwilka enligt 1545 års dom, af åldern för laglige skilnader warit ansedde, äro ifrån kronans jord och afradsländ skilde, och hwaremot ingen vidare fråga eller twist yppats, än på de ställen af östra och wästra ändarna, der skattemännen friwilligt begifwit sig til hwad herr landsfiscalen Klingberg i afseende på Kongl. Maj:ts och kronans förmon funnit inrättade nybyggens bättre åtkomst och nytto påstått; ty finner Allmänningsafwittrings- rätten högstberörde Kongl. instruction likmätigt, at eij befatta sig med granskning af Stuguhemmanens fullsutenhet, eller at pröfwa, huruwida deras skatteägor äro mer eller mindre swarande emot deras skatt och ränta.

Och i kraft häraf tilerkännes gårdarna i Stugu by och sokn äganderätten af den tract, som ligger inom följande märken, nemligen ifrån [fol. 373v] Storflo skifteshög til Ramsjö, dädan til Näfversiön, hwarifrån skilnaden går efter Näfverån alt til det ställe der den faller ned i stora älfwen, då lineen följer meddjupet i södra delen af berörde älf, der den grenar sig omkring Stuguön, och går så efter älfwen upföre til Näfverforssholmen, samt vidare efter de erkända märken Hornsiöberg, Törmodetjärn och Eldsiöberg; dock så at märke på samma berg blifwer ettusende femhundraåttatijofyra alnar wästerut ifrån den på berörde berg wid refningen nedsatta påla. Dädan sträcker sig skilnaden i S:T:N östanför och hart inwid Jon Jonssons i Stugun slättemyra wid Mörtsiötjärnen, och går så långt söderut, at när krökning der göres, och lineen sedan drages til så kallade Wikudden i Fiskeviken, de slätter och upodlingslägenheter som finnas i Flodalen emellan Mörtsiötjärnen och Fiskeviken samt deromkring, måge komma på nybyggarnes sida wid Strömsnäset. Derifrån går lineen til meddjupet af siön Gesund, och följer det så i berörde sjö som i Stugu älf [fol. 374r] upföre til Sättåmyne, hwarifrån den se- dan går efter älfwen Sättån upp til Digerselet, der bäcken som kommer ifrån Finneråstjärnen rinner neder i Digerselet; vidare ifrån norra ändan af Sättåsiön til det ställe, der Sättån faller

ner i Sättsjö- eller Kråkvågstjärnen, hwadan lineen åter går til förstnämnde märke Storflo skif-teshögen.

Den skogstract, som efter ofwannämnde märken och emellan dem updragne lineer, tilkommer Stugu soknemän, innehåller en rynd af femtjotrijtusende ethundredesextijofyra tunneland, och skal, til följe af 2§ i 1770 års instruction, så snart det sig göra låter, af Allmänningsafwittringsrätten afrösad och rörlagd warda. Alt det som derutom ligger warder härmed för krono förklaradt; såwida det icke förrut någon skattegård tildömdt blifwit; och kommer däraf först at tagas fyllnad för de nybyggen, som närmast anlagde finnas, hwarefter det öfwerblifwande hälst må användas til flere nye hemman, der lägenheterna så medgifwa, och i hwilken händelse hwars och ens förmons rätt [fol. 374v] efter lag förbehållen warder. Men i brist af tilfalle at här inrätta flere hemman må öfwerskottet af kronans mark emot särskild afrad eller ökeskatt under andra hemman uplåtas.

I följe här af måge innehafwarne af Strömsnäs, Höglunda och Mårdsjö nybyggen til des laga afwittring för dem verkställd warder, hwar för sig nyttja de slätter och uparbete de lägenheter som gifwes närmast omkring dem uppå den mark, som nu blifwit för krono ansedd och hwaribland förstås slätterna Målåflon, Slättmyrona, Eldmyran och Slättmyran på Målå afradsländ, hwilke redan wid 1764 års undersökning blifwit Mårdsjö nybyggen tillagde, ehuru de, i brist af föregången afwittring för hemmanen i Stugu sokn, icke ännu kommit derunder at nyttjas, i anseende hwartil Allmänningsafwittringsrätten hos herr vice presidenten och landshöfdingen samt riddaren af Kongl. nordstjerneorden högwälborne Germund Abraham Falkengren Mårdsjö nybyggare ödmjukast anmäla til [fol. 375r] förlängning af de tolf frihetsår, som med år 1772 skulle til ända löpa; efwensom til högwälbemälte herres höggunstige godtfinnande i ödmjukhet hemställas, om icke Stugu soknemän, såsom hittils warande innehafware af Målå kronoafradsländ, måge til des de derå anlagde nybyggen blifwit afrösade och någon annan inrättning skjett med öfwerskottet, få, efter deras anbud, erlägga den wanliga afraden deraf tre daler *silfwermynt* årligen, och deremot under förbehåll af andras bättre rätt i framtiden, bruka de slätter och flera nyttningar, hwilka å samma land äro öfrige, sedan derifrån blifwit afdragit hwad under Mårdsjö nybygge här frammanföre tils vidare anslagit är. Likaledes komma Strömsnäs och Höglunda nybyggare, under inskränkt tid af behörig afwittring, at tilgodonjuta och berga de slätter, som Stugu soknemän dem bewiljat, fast de kunna wara utom soknens gränts belägne, eller ifrån nybyggesställen så långt aflägsse, at de efter anledning, icke komma inom deras afrösning. [fol. 375v]

Stugun soknemän, hwilke genom denna dom hafwa deras skatteägor ifrån kronans mark och afradsländ skilde, äro til följe af Sveriges lag i 10 *capitel byggningabalken*, samt Kongl. Maj:ts nådiga förordning om skogarne i riket af år 1734 och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, skyldige at med all sparsamhet handtera deras skog, så at den både för dem och deras efterkommande må wara tilräckelig; til hwilket ändamåls ärnäende det jemwäl tjänar, at, enligt 8§ i 10 *Capitel byggningabalken* och 6§ af 1734 års skogsordning, de på skogsmarken befinteliga windfällen, torra trän, qwistar, toppar och stubbar först tagas til wedbrand; innan wäxande trän dertil bleckas eller fällas.

Sammalunda äro i förmågo af 6 och 7 §§ i 1770 års instruction, Stugu soknemän förpliktade, at til legder och slätter uparbete de lägenheter, som gifwes nära intil deras gårdar, så ock at efter hand uprensa och til beteshagar afstänga mulbetet på hemskogen, så at byemännen eller deras efterkommande måge i [fol. 376r] framtiden undgå det, som nu är en betydande swårighet, at taga nödig bergning på swaga och långt aflägsne myror, samt at i brist af tarfweligt mulbete på närmare håll, drifwa deras boskap långt wäg, och ifrån åkrarna mista den kraftiga sommarspillningen.

Under wälloflige Lagmansrätten hafwa Stugu soknemän lagliga wädjat uti den omständighet af detta utslag, som angår nyttningen af Målå afradsländ. Och åligger dem fördenskull saken å

nästkommande års lagmansting med Jämtland och Medelpad at fullfölja, der wadet någon werkan äga skal.

Hammerdal

14 januari 1771

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 6, fol. 19v–22r, ÖLA. Ett försättsblad (fol. 1) har texten ”Allmänningafwittringsrättens uti Jämtland protocoller och utslag för åhr 1771” och påskriften ”Ink. d. 11 Maji 1772”.

Den 14 januarii. *Samma dag* blef för nybyggarna på SKYTTMON och ASPNÄSET, afskjeddade ryttaren Anders Dahl, Jöns Hindriksson, Swen Swensson, Erik Ersson, Mats Pärsson och Mats Jakobsson följande skrifteligen anfördt:

Hos herr häradshöfdingen och den loflige Afwittringsrätten drista wi ödmjukast anmäla, at sedan wi fått hans nådes högwälborne herr landshöfdingens tillåtelse at uppå så kallade Skyttmon och Aspnäset å Solbergs kronoafradsländ anläggga och upodla nya hemman, med wilkor för Erik Eriksson, Swen Swensson och Mats Pärsson at på tijo, Anders Andersson Dahl och Jöns Hindriksson femton och Mats Jakobsson aderton frihetsår sådan upodling förrätta; men som jordmonen [*fol. 20r*] til åker warit mycket stenig och nog ringa til sielfwa godheten, och slåtterna jemwäl warit litet wäxande, utom det at de äro mycket aflägse, hwarföre upodlingen ej ännu swarar emot projecterad skattetal, i synnerhet som landet icke är afskildt ifrån angräntsande skogar, och wi således warit owisse hwilka slåttetracter med säkerhet om ständig nyttning kunde uparbetas. För desse och flere orsaker skull äro wi föranlätne ödmjukast bönfalla hos loflige Allmänningafwittringsrätten om befordran at än åtnjuta tijo års förlängning i frihetsåren, til Aspnäs och Skyttmo nybyggens uparbetande i så godt stånd, at skatt til kronan erläggas kan.

Af de härjemte ingifna handlingar fann Allmänningafwittringsrätten, at ofwanbemälte nybyggare hafwa; genom Konungens höge befallningshafwandes resolutioner af *den 21 december 1758, den 24 maji 1759 och den 9 martii 1761*, fått [*fol. 20v*] tilstånd at på kronoafradsländet Solbergslandet anläggga nye hemmansbruk, tilhopa om sex och ett halft tunneland, eller ett och ett tolftefels gärdemantal, til upodlande hwaraf Anders Dahl och Jöns Hindriksson fått femton, Erik Eriksson, Swen Swensson och Mats Pärsson tijo och Mats Jakobsson aderton frihetsår, hwilke nu snart förlupit för de öfrige, men äro redan til ända för de tre som njutit allenast tijo frihetsår.

Rätten inhämtade jemwäl af den undersökning, som Allmänningafwittringsrätten i september månad år 1764 öfwer desse nybyggen och derwid befintelige lägenheter förrättat, at åkerjorden derstädes består af ganska torr och mager art, nemligen dels gröfre och dels granbare sand med lös och ostadig botn så ock at slåtterne mäst bestå af starrmyror som i wäxteligheten mer och mer aftagit, sedan folk blifwit på denna skog boende och i några år dem slagit och bergat, men at tilfälle til annan eller hårdwallsslåtts upodlande icke äro andre än sådane, som ej utan mycket och kostsamt [*fol. 21r*] arbete skulle blifwa bärande; hwartil ock kommer den omständighet, som brist på affattning öfwer ägorna och på ny instruction för Afwittringsrätten wällit, nemligen at desse nybyggares områden icke kunnat afrösas, hwaraf händt, at de med afradsländets förre innehafware och flere angräntsande om slåttenyttningarna råkat i twist, som hindrat arbetet och mattat nybyggarna, hwilke under sådan osäkerhet icke eller wågat på upodlingen använda det yttersta af sin ringa förmögenhet.

Kronofullmägtigen herr landsfiscalen Lundman yttrade sig häröfwer, at som det icke kan annat än bidraga til nye hemmans fullkomligare upodling och kronans deruppå beroende

större inkomst för framtiden om nybyggare icke för hastigt warda med skatt belagde, så finner herr landsfiscalen sin embetskyldighet likmätigt aldra ödmjukast tilstyrka, at Skyttmo och Aspñäs nybyggare måge njuta någon förlängning i frihetsåren.

I anseende til dessa omständigheter, och som Afwittringsrätten, wid ofwanberörde hållna undersökning haft [fol. 21v] tilfalle at om de wid Skyttmo och Aspñäs nybyggen befintelige ägor och lägenheter giöra sig laga underrättad, och dermedelst funnit, at å dessa ställen intet nytt hemman kan uptagas och i fullkomligt stånd sättjas på mindre än tjugu års tid, så dristar til herr vice presidenten och landshöfdingen, samt riddaren af Kongl. Maj:ts nordstjerneorden högwälborne Abraham Falkengren, Afwittringsrätten ödmjukast hemställa, om icke med frihetsåren för nybygge på Skyttmon och Aspñäset, hwilke begge ställen äro af lika swag jordmon och hafwa warit lika swåra at af ödemark uptaga, må skje den billiga jämkning at Anders Dahl och Jöns Hindriksson, hwilke fått femton frihetsår måge njuta ännu fem, men Erik Eriksson, Swen Swensson och Mats Pärsson, hwilke haft allenast tijo frihetsår måge der-til få ännu tijo års frihet, och Mats Jakobsson, som redan fått aderton frihetsår, må än njuta tu år, på hwilket sätt hwardera af desse nybyggare [fol. 22r] får erfara jämnlighet i lindring och upmuntran wid deras tunga arbetes verkställande, hwarmed de ännu icke hunnit så långt, at de utan känning af mycken brist kunna hafwa föda för sig och sina små barn.

Hammerdal

19–27 oktober 1773

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 8, fol. 446r–465r och 492v–523r, ÖLA. Avsnitt som inte rör Borgvattnet eller Stugun har utelämnats och markerats med – – –. Ett försättsblad har texten ”Allmänningsafwittringsrättens uti Jämtland dombok för år 1773”.

År 1773 den 19 och nedanstående dagar i oktober månad blef til underdånigste följe såwäl af Kongl. Maj:ts nådige förordnande uti 36§ af resolutionen den 29 junii 1752 på Jemtlands allmoges allmänna beswär, som den Allmänningsafwittringsrättens i Jemtland [utfärdade instruction, undersökning] företagen af underteknad häradshöfdinge – – – [fol. 446v] – – – nybygge Jöns Hindriksson och Anders Dahl på Aspñäset, Mats Pärsson, Pål Ersson, Swen [fol. 447r] Swensson och Mats Jacobsson på Skyttmon, Olof Jonsson, Erich Pärsson och Nils Jonsson å Örewatnsbrännan, – – – [fol. 447v] – – –.

Rättens ledamöter, embetsmän och rättsökande sammanträdde i Wikens by, hwarest desse skrifter och handlingar, som til förewarande mål höra, blefwo ingifne och upläste:

– – – [fol. 448r] – – –.

2:do: Allmänningsafwittringsrättens i september månad år 1764 hållne undersökningsprotocoll öfwer ASPNÄS- och SKYTTMO-nybygget hwaraf fants, at nybygge derstädes hafwa, genom [fol. 448v] Kongl. Maj:ts höge befallningshafwandes resolutioner den 21 december 1758, den 24 maji 1759 och 9 martii 1761, fått tilstånd at på kronoafradslandet Solbergslandet anlägga nya hemmansbruk tilhopa om sex och ett halft tunneland eller ett och ett tolfedelers gårdemantal, til upodlande hwaraf Anders Dahl och Jöns Hindriksson fått femton, Pär Rasmundsson, Mats Pärsson och Swen Swensson tijo, samt Mats Jacobsson aderton frihetsår, och äro då wissa upodlingslägenheter detta nybygge anslagne, at nyttja til dess ordäntelig afwittring så för nybygge som skattehemmansåboerne ske kunde, hwilket [fol. 449r] wälloflige landshöfdingeembetet medelst resolution den 30 januarii 1765 behagat gilla och stadfästa.

3:o: Syne- och undersökningsprotocoll angående nybygget ÖREWATNSBRÄNNAN hållit af Allmänningsafwittringsrätten i september månad år 1764, af innehåll, at trij nybyggen, hwardera om ett tunnelands skatt, fått på berörde ställe å denne kronoskog grundas, enligt Kongl. Maj:ts höge befallningshafwandes resolution af år 1758, hwilke nybyggen då redan, när berörde syneförrättning hölts, ägt någon åker och hjälpeilig slått, jemte upodlingsland [fol.

449v] hwartil Rätten lemnat dem påökning genom desse tracters tildelande, såsom nödigt utrymme intil dess afwittring för angräntsande byar och desse nybyggare wärkställd blefwe, och komme nybyggarna, som på detta sätt fingo antaga Stor- och Lillblekwatnsmyrorne samt ett myränge dersammastädes, at med 9 öre, 8 penningar silfwermynt årligen deltaga uti den afrad, en daler 16 [öre] samma mynt, som Gräninge hemmansåboer i Lits socken för några ägor å Solbergs afradsländ och deribland för ofwannämnde slättmyror, dem de til den tiden innehaft, utgiöra borde. --- [fol. 450r-454r] ---

Allmäningsafwittringsrätten gjorde sig behörigen underrättad huruwida de omkring Wike och Solbergs byar med der tilhörande skog och ägor samt kronoallmanningen Solbergslandet kalladt uti ofta berörde afradsbref år 1666 nämnde märken erkännas, eller ei, och fant af denne rätts undersökningar år 1764 öfwer de på skogen anlagda nybyggen, Aspnäset, Skyttmon och Örewatnsbrännan, at samma skilnader och märken blifwit redan [fol. 454v] wid 1757 års affattning upgångne af alle wederbörande och ostridige befunne, hwarjemte ock nu alle delägare och tilstädes warande angräntsande utlätto sig at de ei annat kunna, än lemna berörde afradsbref såsom med råbrefwen på tilstötande krono- och skatteskogor öfwerensstämmande, dess laglige witsord, så at de såwål der som på derefter förfärdigade chartorne af åren 1777 [skal vara 1717] och 1757 utsatte märken och skilnader hållas för riktige och laglige oansedt en kil, som denne rätts oftaberörde [fol. 455r] undersökningprotocoll af år 1764 omtalar finnes emellan Ede och Solbergs kronoskogor wid jämnförande af desse begges afradsbref.

--- [fol. 455v-464v] ---

Nybyggarna på ÖREWATNSBRÄNNAN och SKYTTMON, som begjärte tilstånd at under påstående undersökningar öfwer byarne, [fol. 465r] få wara hemma at skjöta sitt höstearbete, och hwartil de erhöllo bifall, tilsades gifwa Gräninge- och Mårdsjömän bud, at sielfwe eller genom fullmäktige sig med det första inställa hos Rätten, försedde med de handlingar, som til uplysning för dem tjena, [--- fol. 465v-492v] ---

Den 25 oktober --- [fol. 493r-v] ---

Häremot påminte såwål Wike och Solbergs män, som de på skogen nedsynte nybyggare, nemligen ifrån Skyttmon och Örewatnsbrännan Erich Pärsson, å [fol. 494r] egna och de öfriga wägnar, ifrån Mårdsjön Pär Matsson för sig och sina tre grannar, och ifrån Gräningen eller Långwatnsbrännan Erich Olofsson och Pär Pärsson, at emedan berörde kronojord Solbergslandet, ehuru det äger stor widd inom sig likwål begriper mycket onyttigt land, såsom stenbackar och rödmåsamyror med mera, samma land då icke måtte bortarrenderas förrän byarne Solberg och Wiken, som enligt de i förberörde afradsbref upräknade märken, ligga dermed [fol. 494v] i oskifta, fått sin fullsutenhet, och nybyggarna erhållit hwad dem efter deras projecterade skattetal och behof tilkomma bör, men ifall sedan wore något öfrigt så kunna de icke bestrida Fyrås män om sådant för dem pröfwat nödigt at emot afrad komma i åtnjutande af någon del; --- [fol. 495r-509v] ---

Den 27 oktober. Sedan Allmäningsafwittringsrätten hade på ofwanberörde sätt besett och annars utrönt beskaffenheten af de med Solbergs kronoskog i oskift liggande hemman och derjemte gjort sig underrättad om Fyrås bys trångmål at så härefter som hittils ålita samma afradsländ; så inhämtade Rätten underrättelse äfwen om de öfriga jordbrukare [fol. 510r], som nyttja någon del derpå, och då fant, at fyra nybyggen, nemligen Skyttmon, [Aspnäset, Mårdsjön och] Örewatnsbrännan äro derpå dels grundade och dels innehafwa ägor deraf, ---

I anseende härtill företog Rätten undersökning om dessa nybyggen [fol. 510v] och ägor särskildt för hwardera i den ordning, som nyss införd finnes. Hwad altså först beträffar SKYTTMON och ASPNÄSET, som begge utgiöra ett nybygge, oansedt namnen men äro

olika; så innehafwes det nu af sex särskilde nybyggare, nemligen afskeddade ryttaren Anders Dahl, Jöns Hindriksson, Mats Pärsson, Swen Swensson, Mats Jacobsson och Pål Ersson; hwilke upwiste denne rätts hållne syneprotocoll i september månad år 1764, af [fol. 511r] innehåll, at Rätten uppå befunde omständigheter, ansett för sin del skjäligt och lämpligt tillägga detta nybygge en wiss tract af skog och ägor, at tils vidare och til dess skattläggning deröfwer ske kunde, nyttja inom efterskrefne märken och skilnader, nemligen ifrån högsta Hällan rätt fram til den så kallade Mårtensmyran, hwilken nybyggarne förr brukat och borde äfwen derefter få behålla, derifrån rätt [fol. 511v] fram til Stuguberget, och sedan i rätt linea til Borgberget; hwilket förordnande wälloflige landshöfdingeembetet behagat uti resolution den 30 januarii året derpå stadfästa. Likaledes uptedde desse nybyggare utdrag af denne rätts protocoll den 14 januarii 1771, med herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens derå skrefne förordnande, som så lyder:

Til den förlängning i frihetsåren, [fol. 512r] som loflige Allmäningsafwittringsrätten för Aspnäs och Skyttmo nybyggarne tilstyrkt, wil jag af ofwan anförde skjäl mitt bifall gifwa, så at Anders Dahl och Jöns Hindriksson njuta fem, Pål Ersson, Swen Swensson och Mats Pärsson tijo samt Mats Jacobsson twenne års tilökning i frihetsåren, inom hwilken tid upodlingen bör wara wärkställd, så at skattläggning derefter må kunna förättas til utrönande [fol. 512v] af den skatt och ränta Kongl. Maj:t och kronan deraf framgent bör tilkomma.

Yttermera inhämtade Rätten, at ofwanbemälte nybyggare hafwa, genom Konungens höge befallningshafwandes resolutioner den 21 december 1758, den 24 maji 1759 och 9 martii 1761, fått tilstånd at på kronoafradslandet Solbergslandet anlägga nya hemman tilhopa om sex och ett halft tunneland eller ett och ett tolftefels gärdemantal, til uparbetande [fol. 513r] hwaraf Anders Dahl och Jöns Hindriksson då fått femton frihetsår, Pär Rasmundsson eller hans nuwarande efterträdare Pål Ersson, Mats Pärsson och Swen Swensson tijo, samt Mats Jacobsson aderton.

Nybyggarne yttrade sig nu, at de, enligt Rättens förre protocoll, gjort nödigt upbruk af åker, så at de nu så tilhopa sex och en half tunna årligen när mästadels hälften trädes, samt at, ehuru de icke fått för afradslandsinnehafwarne nyttja alla de slättelägenheter, [fol. 513v] som Afwittringsrätten år 1764 dem tilerkänt inom wissa märken, de dock bruka dessa:

Underteknade nybyggare på Aspnäset och Skyttmon bärga följande slätter och hafwa nedannämnde antal kreatur [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hä), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form]:

Mårtensmyran 24 hä; Prästgårdsflon 10 hä; Grundswedsundet 10 hä; Lillänget 3 hä; summa 47 lass hästehö.

Mårtensmyran 30 st; Grundswedflon 24 st; Grundswedmyran 2 st; Halfmiltalmyran 2 st; Glittermyran 16 st; Stakamyran 10 st; Hedningsmyran 38 st; Fjällmyran 8 st; Krokåflon 3 st; Wid Bäckmyran 4 st; Bergmyran 12 st; Tufflon 6 st; [fol. 514r] Lillångmyran 3 st; Skyttmyran 3 st; summa 161 st, som bärgas hälften årligen 80 ½ lass starr.

Fettjeslått som nyttjas årligen: Grundflyn 4 st; Likwikudden 1 st; Aspmyrfettjan 3 st; Prästgårdsfettjan 1 st; Grundsandfettjan 4 st; Öster om Fjälen 3 st; Halfmiltalfettjan 1/2 st; Stakamyrfettjan 2 st; Krokånäset 5 st; Borghofde 1 st; Björkfettjan 1 st; summa 25 ½ lass starr.

På Ede afradsland: Skyttmobäcken 12 hä; Nysundet 6 hä; Småmyrorna 5 hä; Stormyrsundet 5 hä; Rörmýran 2 hä; Sifölbäcken 3 hä; summa 33 lass hästehö.

Stormýran 12 st; Laxsiöflon 30 st; Småmyrorna 2 st; [fol. 514v]; summa 44 st; hälften deraf årligen 22 lass starr.

På fäbodewallen 6 lass hårdvallshö.

Föder tilsammans sex hästar, trettiotwa kor, tolf ungnöt och femtijo småfäkreatur med tilhjelp af skogs fång.

Wid älfwen Amran på flere ställen kan efter hand och med mycket arbete upodlas fettjeslått til 20 skrindor eller lass, dessutom kan hästhöängarne genom rödning något förbättras och några skrindor slätter ånyo uparbetas. [fol. 515r]

Den skiljaktighet som gifwes emellan det nu angifne lassetal hö och det 1764 upförde skrindalet lærer til största delen härröra deraf, at Solbergs byemän hafwa innehaft någon del deraf, dels ock at somlige slätter då blifwit angifne för mera än de wärkeligen af sig kastadt.

Å egna och öfriges Jon Swenssons, Jöns Hindrikssons, Mats Pärssons och Pål Ers- sons wägnar

/ Swen Swensson och Mats Jacobsson i Skyttmon

Nu anhöllo nybyggarne at få sin tilständiga [fol. 515v] rymd efter det redan projecterade skat- tetal, samt någon påökning om tilgång gifwes utan andras förfång.

Dernäst upropades nybyggarne på ÖREWATNSBRÄNNAN Olof Jonsson, Erich Pärsson och Nils Jonsson, hwilke til uplysning framlade Allmänningsafwittringsrättens protocoll under den 21 och 22 september 1764, deraf Rätten fant, at Konungens höge befallningshafwande år 1758 tillåtit det trij nybyggen, hwardera om ett tunneland, måtte anläggas på den så kallade Örewatnsbrännan [fol. 516r], samt at de, som nu äro deraf innehafware, hafwa hos högwäl- borne herr landshöfdingen anhållit om denne rätts skyndesamma åtgjörd tildela dem deras tilständiga lott, och at sådant blifwit bifallit genom resolution den 30 april 1764. Utom hwad berörde protocoll om detta nybyggesställe förmäler intog Rätten af nybyggarnes berättelser, at Olof Jonsson nu hafwer nijo, Erik Pärsson sex och Nils Jonsson [fol. 516v] nijo målingar öpen åker, men Rätten kunde af de nu til hands warande handlingar icke få någon underrät- telse om de til detta nybygges iståndsättjande bewilljade frihetsår, men nybyggarne förmo- dade det wara utsatt uti resolutionen af år 1758, samt fördenskul kunna deraf ses, när den in- skaffas.

Allmänningsafwittringsrätten inhämtade ock af denne rätts undersökning år 1764 och respective landshöfdingeembetets [fol. 517r] resolution den 29 derpå följande januarii, at en wiss tract blifwit til upodling detta nybygge anslagen intil dess ordentelig afwittring ske kunde, hwilken tract ligger inom och efter dessa skilnader: 1:o Borgberget, 2:do Fjärflyhällan, 3:o södra ändan af Östra Blekwatnsmyran, 4:o en punct midt emellan Västra Blekwatnsmy- ran och Östra Långwatnsmyran, 5:o norrut til åmynnet, der bäcken som rinner ur Lilla Blekwatnet faller ned i Erlandssiön, och 6:o rätt fram til dess denne linea träffar in på [fol. 517v] den som är utsatt til skilnad för Aspнас och Skyttmo nybyggare.

Sökanderne förebragte at emedan de slätter och andra nyttningar, som inom ofwanberörde skilnadspuncter äro at tilgå icke blifwit som ständig ägo deras nya hemman underlagde, utan allenast tils widare och til dess formelig afwittring wärkställd warde, så hafwa de ansett samma ägor såsom obeständige och osäkre at mycket arbete och stor kostnad derå nedlägga, men anhålla nu om en wiss ägorymd, [fol. 518r] upgifwande sine förre slätter wara följande:

Nybyggarne på Örewatnsbrännan bärga slätter som följer och föda nedanstående antal kreatur [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form]:

Olof Jonsson

Hemma wid gården 1 hå; I hemänget 3 hä; Långflon 2 hä; Wid Lilla Blekwatnet 6 hä; Öster om Storblekwatnet 1 hä; Öster om Lilla Blekwatnet 1 hä; Wid Örewatnsbäcken 1 hä; Fagerbrännan 5; summa 15 lass hästehö.

Östmyran 4 st; Fagerbrännmyran 5 st; Tufflon 2 st; Långflon 2 st; Rörtjärnen 2 st; Wid Lilltjärnen 5 st; Blekwatnsflon 7 st; [fol. 518v] Östra Blekwatnsflon 7 st; Lilla Blekwatns d:o 3 st; Långwassmyran 2 st; Örawassmyran 2 st; Stenmyran 1 st; summa 42 st; hälften årlig slått 21 lass starr.

Föder en häst, fyra kor, två ungnöt och tolf småfäktatur.

Erich Pärsson

Hemma wid gården 1 hå; I hemänget 3 hä; Wid Örewatnet 4 hä; Kring Kjällmyran 2 hä; Wid Lilla Bäckwatnet 2 hä; Öster om Storablekwatnet 1 hä; Stenmyran 3 hä; Fagerbrännan 1 hä; Långflon 1 hä; summa 17 lass hästehö.

Kjällmyran 4 st; Stenmyran 1 st; [fol. 519r] Tufflon 2 st; Långflon 2 st; Rörtjärnen 2 st; Åmyran 5 st; Sunnåflon 6 st; Västra Blekwatnsflon 7 st; Östra Blekwatnsflon 8 st; Wäster om Storablekwatnet 2 st; Långwatnet 2 st; Wid Lillblekwatnet 1 st; Örewatnsmyran 2 st; summa 44 st; hälften deraf årligen 22 lass starr.

Föder en häst, fem kor, två ungnöt och tolf småfäktatur.

Nils Jönsson

Hemma wid gården 1 hå; I Hemänget 3 hä; Kjällråken 2 hä; Stenmyran 2 hä; [fol. 519v] Wid Kjällmyran 1 hä; Storsundet 4 hä; Långtjärnsflon 1 hä; Wid Blekwatnet 2 hä; Långråken 2 hä; Wäster om Storablekwatnet 2 hä; Wid Örewatnet 1 hä; summa 20 lass hästehö.

Kjällmyran 5 st; Stenmyran 1 st; Tufflon 2 st; Långflon 2 st; Rörtjärnen 2 st; Södertjärnen 6 st; Västra Blekwatnsmyran 7 st; Östra Blekwatnsmyran 8 st; Wäster om Lillblekwatnet 2 st; Söder om samma watn 1 st; Örewatnsmyran 5 st; Östre Örewatnsmyran 2 st; Långwatnsmyran 2 st; summa 45 st; hälften deraf årligen 22 ½ lass starr. [fol. 520r]

Föder en häst, fem kor, två ungnöt och tijo småfäktatur.

Denne förteckning uplästes och wederbörligen widkändes.

Hwad för det tredje MÅRDSJÖNYBYGGET angår, som nu innehafwes af Pär Matsson, Jöns Tyrisson, Karl Nilsson och afledne Anders Pärssons enka Anna Ersdotter, så har den 24, 25 och 26 september 1764 blifwit deröfwer undersökning in loco af denne rätt hållen, hwilket protocoll nu wisades, och omtalas [fol. 520v] alla wid detta nybygge nödiga omständigheter, deraf Rätten gaf aktning i synnerhet derpå, at samma nybygge finnes icke wara grundadt egänteligen på Solbergs kronoafradsländ, hwarmed Rätten nu är sysslesatter, utan i skilnaden emellan detta och Stugu byemäns samt Gräninge byeskog wid den så kallade Mårdsjön, enligt högwederbörlig resolution den 7 december 1758, til trij tunneland eller ett halft gårdemantal, som borde på aderton frihetsår uparbetas och i fullkomligt stånd sättas. Hwarjemte [fol. 521r] desse karlar blifwit innehafware af ett annat nybyggesställe å kronoafradsländet Målålandet, efter Konungens höge befallningshafwandes resolution den 6 oktober 1760, om projecterat skattetal til fyra tunneland at uparbetas inom tolf frihetsår.

Icke desto mindre hafwa til det förre nybyggesstället wissa ägor af Solbergs kronoskog blifwit anslagne til dess methodisk skattläggning ske kunde och detta nybygge då erhålla sin wissa andel, för hwilken nyttning Rätten utsatt [fol. 521v] skilnaden böra gå ifrån Fjärflyhällan til Mårdsjöhögen emot Gräninge bys skog til en på chartan utsatt punct uti samma skilnad, ifrån hwilken Mårdsjönybyggets upodlingsmark går förbi kanten af den slått, som ligger wid wästnorra ändan af Långwatnet, och derifrån rätt fram til det ställe där bäcken, som rinner ur Lilla Blekwatnet, faller in i Erlandssjön.

De slätter, dem nybyggarne innehafwa på Solbergslandet angåfwo de wara dessa [förteckning med spalter för antal lass hårdwallshö (hå), hästehö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form]: [fol. 522r]

Mårdsjö nybyggare bärga på Solbergs afradsländ följande slätter:

Långråkan 3 hä; Söder om Slätthögmyran 2 hä; Norr om samma myra 4 hä; Rismyran 5 hä; Bäckmyran 4 hä; Bergmyran 2 hä; Väster om Mårdsjöhögen 3 hä; Wid Långråken 8 hä; summa 31 lass hästehö

Slätthögmyran 33 st; Gammalfloren 8 st; Bergmyran 8 st; Hästtjärnflon 20 st; Småmyrona 8 st; Wåtmyran 10 st; Söder om Wåtmyran 2 st; summa 89 st; hälften årlig slått 44 ½ lass starr

På egen och grannarnes Karl Nilssons, Jöns Tyrissons och enkan Anna Ersdotters vägnar

/ Pär Matsson i Mårdsjön. [fol. 522v]

Sedan denne förteckning war upläsen och widkänd war härwid icke mera at påminna, än at nybyggarna förbehöllo warda wid desse och flera lägenheter inom den förunte tracten af Solbergs kronoskog bibehållne, samt at, ifall den ei wore mot deras skattetal swarande, dem då måtte tildelas deras fullsutenhet.

Men Rätten fick, wid efterfrågan, uplysning derom, at desse nybyggare skola wid den för några [fol. 523r] år sedan wärkstälde afwittring öfwer Stugu sochns skatteskog, fått hwad dem uplätas bordt. Men sådant skal efter nybyggarnes utsago, wara endast projecterad för det nybygge om fyra tunneland, som de fått lof anlägga på Målålandet; och hade nybyggarna icke med sig tagit Afwittringsrättens deröfwer hållne protocoll, at det nu framwisa.

Hammerdal

16–17 december 1773

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 8, fol. 602v–604r, ÖLA. Ett försätsblad har texten ”Allmänningsafwittringsrättens uti Jämtland dombok för år 1773”.

År 1773 den 16 december woro wid Allmänningsafwittringsrätten i Jemteland och Hammerdals sochn tilstädes samtelige Solbergs och Wike skattmän, samt nybyggarna på Skyttmon, Örewatnsbrännan, Långwatnsbrännan och Mårdsjön, jemte Fyrås hemmans åboer, hwilkas namn i början av undersökningsprotocoll utsatte äro, med anhållan om laga afwittring så för byarne som för de å Solbergs kronoafradsländ anlagde nybyggen, då Rätten, sedan den af ojäfaktige ledamöter fullsuten blifwit, företog sig at, uti den tilförordnade kronofullmägtigens wälbetrodde Jonas Sundbergs närwaro, upläsa det förleden october månad öfwer samma byar och kronojord hållne undersökningsprotocoll, samt deraf inhämtade ibland annat, at Allmänningsafwittringsrätten, som då ei fått biträde [fol. 603r] af landtmätare eller haft fullkomlig affattning och charta upskutit til denna tid med afdömandet deröfwer.

Herr landtmätaren Biur wisade nu med herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens befallning den 6 förledne november, det borde han med förklaring inkomma hos högwälbemälte herre öfwer orsaken til uteblifwandet ifrån Afwittringsrätten i october månad detta år, och ingaf nu bemälte herr landtmätare twänne af framledne landtmätaren herr Gabriel Esping år 1751 gjorda chartor, den ena öfwer Wike och Solbergs byars då angifne skatteskog och den andra öfwer tilstötande kronoallmanning Solbergslandet kalladt, med en derinwid warande kronotract Kilen benämnd, hwilka chartor han undfått på landmätericontoiret i Sundsvall at hos Rätten upwisa; och sökte Rätten fördenskul warda om ägornes lägen och beskaffenhet deraf underrättad, men fant, at större delen af de så wid byen som på [fol. 603v] skogen warande slätter ei woro der utsatte, jemte det, at derå saknades flere omständigheter, som wid detta tilfälle nödige woro; hwarom fördenskul wederbörande tilsades, med föreställning, at ehuru Rätten wore willig efterkomma allas åstundan med slut och utslag öfwer hwad hwardera tilkomma borde, sådant gjöromål dock syntes af förrberörde skjäl hindras.

Icke desto mindre anhöllo alle wederbörande, det Rätten wille tillåta dem hos landtmätaren nu upgifwa alla sina ägors lägen och rymder, på det de måtte å chartorne teknas och målet sluteligen afhjelpas, hwilket de förmodade wara så mycket billigare, som både skattemän och nybyggare derigenom kunde undgå kostnad med vidare affattning, och wille de nästa dag wisa chartor öfwer altsammans.

Den 17 december öfwersåg Rätten öfwerberörde chartor, som då ägde afteknade slätter, men utan laglig säkerhet om de blifwit på de ställen, som emot marken passa, thitsatte, äfwen som, wid jämnförande [fol. 604r] emellan dem och hwarda skogslagarne wid undersökningen upgifwit, många slättestycken ännu saknades, utom det icke nu möjligt wore kunna säga tunnelandstalet eller areala innehållet på hwardera särskildt eller tilhopatagne, ei eller sätta höprof och wiss afläsning, med mera, som wara bör.

I anseende härtill och uppå öfwerläggning, blefwo alle ense derom, at anlita wederbörande landtmätare nästa währ, så snart möjligt blifwer, affatta och å charta lägga altsammans, som å skogen finnes, då den förr gjorde affattningen kan tjena til mycken lindring i arbetet, hwarwid Rätten fördenskul lät förblifwa.

År och dagar, som förr skrefne stå.

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell [sigill]

Hammerdal

5 och 10 december 1774

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 9, fol. 338r–363v, ÖLA. Avsnitt som inte rör Borgvattnet eller Stugun har utelämnats och markerats med ---. Ett försättsblad (fol. 2) har texten ”Allmäningsafwittringsrättens uti Jemteland dombok för år 1774”.

År 1774 den 5 december instälte sig uti Wikens by af Hammerdals sochn uti Jemteland, underteknad wid Allmäningsafwittringswärket derstädes befullmäktigad häradshöfdinge, --- [fol. 338v–339r] --- följande nybyggare: Jöns Hindriksson, Anders Dahl, Mats Pärsson, Pål Ersson, Swen Swensson och Mats Jakobsson på Skyttmon, Olof Jonsson, Erich Pärsson och Nils Jonsson eller hans son Pär Nilsson på [fol. 339v] Örewatnsbrännan, Pär Pärsson samt Erich och Pär Olofssöner på Långwatnsbrännan, Pär Matsson, Jöns Thyrisson, Karl Nilsson och afledne Anders Jonssons enka Anna Ersdotter i Mårdsjön, --- [fol. 340r–346r] ---.

Sluteligen inkom kronofullmäktigen med ett embetsmemorial, som ord ifrån ord så lyder:

--- [fol. 346v] ---.

Rörande dernäst nybyggen Skyttmon, Aspnäset och Örewatnsbrännan [fol. 347r], så aldenstund de äro efter högwederbörligt tilstånd ostridigt på kronogrund anlagde, af loflige Afwittringsrätten besigtigade, samt åboerne wisat flit och fortfarit med upodlingen, jemte at de förundte frihetsåren äro snart tiländagångne, så wille Rätten äfwen til dela dem ägor åtminstone efter det projecterade skattetalet, jemte tilökning derå der marken skulle sådant medgifwa.

Beträffande åter Mårdsjö nybyggen, så ehuru de egentligen ei äro grundade å detta afradsländ, likwäl och som de wunnit rättighet til ägor härå och ordäntelig afwittring ei skal wara öfwer samma nybyggen och Måla afradsländ försiggången, [fol. 347v] hwarförinnan icke utrönas kan huruwida de der sine behof af ägor kunna undfå, så täckes Rätten bibehålla berörde Mårdsjö nybyggare wid de nyttningar å Solbergs afradsländ som deras ingifne höga resolutioner dem förunnar. --- [fol. 348r–v] ---.

Sedan ei mera war hos Rätten andraga, författades, och efter öfwerwägande, afsades följande [fol. 349r]

Allmäningsafwittringsrättens uti Jemteland utslag, angående skogsskilnad emellan kronoallmanningen Solbergslandet – – – [fol. 349v] – – – afsagdt på afwittringsstället Wiken i ofwanberörde sochn den 10 december 1774.

– – – [fol. 350r–356v] – – –

I anseende härtil och emedan efterskrefne nybyggare äga Konungens höge befallningshafwandes resolutioner at på Solbergs afradsland gjöra upodlingar til nya [fol. 357r] hemman, nemligen Jöns Hindriksson, Anders Dahl, Mats Pärsson, Pål Ersson, Swen Swensson och Mats Jakobsson på Skyttmon eller Aspnäset til sex och ett halft tunneland inom tjugu frihetsår; Olof Jonsson, Erich Pärsson och Nils Jonsson på Örewatnsbrännan til trij tunneland inom lika många frihetsår; Pär Pärsson samt Erich och Pär Olofssöner i Gränningen eller Långwatnsbrännan til tu tunneland på tijo frihetsår; och Mårdsjö nybyggare Pär Matsson, Jöns Thyrisson, Karl Nilsson samt afledne Anders Jonssons enka Anna Ersdotter til trij tunneland på aderton frihetsår, ehuru [fol. 357v] detta sidste nybygge är grundadt icke egänteligen på Solbergslandet, såsom liggande uti skilnaden emellan berörde afradsland och Målå kronojord samt Gräninge bys skogsmark, fördenskul förklarar desse nybyggare hwardera efter sin skatt berättigade, at intil dess Mårdsjö nybygget kan å egen mark efter derwarande tilgång afröas och ordäntelig delning dem emellan derefter wärkställes, af Solbergs kronoskog nyttja en rymd af tjugutusen etthundredesjutijotu tunneland och 23 kappland, belägen inom och efter dessa skilnader och märken: [fol. 358r] N:o 18 på chartan Mordsjöhögden, derifrån til N:o 19 Fjärflyhällan, dädan til N:o 20 Borgberget, sedan til N:o 21 Swaningsklimpen, vidare til N:o 4 märket uti lineen emellan Swaningsklimpen och högsta Hällen, derifrån i fullt söder til N:o 5 yttra ändan af holmen i Grundflyn, vidare rät linea til Göttelskläppen N:o 6, och så til förstnämnde märke N:o 18 Mordsjöhögen; åliggandes nybyggarna, at använda flit och arbete, i synnerhet på hemägor, så at åkren wäl häfdas och dikes, hårdwallsslätter upodlas genom öfwerflödigt watns aftappande, rödjande och ränsande, samt alla andre lägenheter hemma wid byarne [fol. 358v] i möjeligaste måtto uphjelpas, på det långt aflägsne nyttningar och myrslätter måge med tiden kunna umbäras til fåbete; warandes nybyggarna förbudit efter 10§ i 1770 års Kongl. instruction, skogen vidare ålita, än til wedbrand och annat gårdsfång. – – – [fol. 359r–363r] – – –.

Hwad Allmäningsafwittringsrätten ansett sin skyldighet likmätigt om kronans jord i ofwanberörde delar, ödmjukast tilstyrka hemställes med all wördnad herr landshöfdingen i länet samt riddaren [fol. 363v] af Kongl. Maj:ts nordstjerneorden, högwälborne baron Falkengren, om hwars höggunstige förordnande nybyggarna och Fyrås män fördenskul skola i all ödmjukhet sig anmäla.

År och dagar, som förr skrefne stå.

På Allmäningsafwittringsrättens wagnar
Carl Mag. Wasell [sigill]

Borgvattnet–Stugun

19–25 juli 1775

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 10, fol. 322v–371r, ÖLA.

Den 19 julii. Kronosyn- och besiktningsmännen samlades uppå nybygget FULLEN hwilket ligger på östra eller nedersta ändan af Giörwiks kronoafadsland wid pass en fierdedels mil från Fulltufwan eller Flottufwan, som är ändamärke emot Ångermanland, och wisade nybyggarna härstädes Olof Pärsson och Swen Jönsson Lundblad Hammerdals loflige häradsrätts

protocoll under den 19 november 1756, samt en den 28 september samma år [fol. 323r] hållen utsyning af läns- och nämndemän på det ställe wid den så kallade Fullsiön, hwarest de anmält sig anlägga nybygge, hwilken utsyning förmäler, at stället wore beläget på afradsskogen, som blifwit nyttiad af Giörwiksboerne emot en daler silfwermynt årlig afrad och låge fyra mil österut från Hammerdals kyrka. Sjelfwa landet, der nybygget skulle uptagas, wore öfwerwuxit [fol. 323v] med grof tallskog och biörk, samt jordmonen bestående af röd sandmjäla med stadig botn til åtminstone ett tunnelands utsäde, och slätter äro utsynade til åttionio lass starrfoder, jemte fisken i några watn deromkring, men sielfwa Fullsiön wore för länsmannen Peter Hallströms hemman taxerad. Skog och mulbete woro äfwen tilräckelige. Det tilärnade nybyggets gränssor äro utsatte först i Sändåkroken, derifrån til Knäsiöhällan, [fol. 324r] vidare til Knäsiöns östra ända och til Flottufwan, sedan til Bjurtjärnen, så hela Bjurtjärnflon komme inom lineen til Borgkiälkroken, och vidare i Klingerkiälen, samt til slut tillbaka i förstnämnde märke.

Häruppå har Konungens höge befallningshafwande den 22 januarii 1760 resolweradt, at sökanderne Olof Pärsson och Pär Wikström ägde tilstånd på det utsedde stället upodla nytt hemman om tu tunneland [fol. 324v] eller ett tredjedels gärdemantal inom femton frihetsår, som slutades på 1774, och hade Allmänningafwittringsrätten, at nödiga ägor dertil afsätta. Wid efterfrågan fants at Pär Wikström nu wistas på nybygget Sörwiken, samt at byte emellan honom och Swen Jönsson Lundblad skedt, så at denne sednare är nu innehafware af Wikströms rätt på detta ställe.

Widare intog Rätten, at sedan [fol. 325r] desse nybyggare giordt ansökning wid Hammerdals häradsrätt den 12 martii 1772 om tilökning i frihetsåren och Häradsrätten dem dertil anmält; så har wälloflige landshöfdingeembetet uti resolution den 30 i samma månad bewiljat dem en förlängning af nio år, så at de tilsammans med sina förra femton nu hafwa tjugufyra frihetsår.

Desse nybyggare hafwa ock wid sidst [fol. 325v] öfwerståndne landsting den 11:te i denne månad förskaffat sig herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens remiss til denne rätt, at tilse och pröfwa huruwida de kunde, utom en wiss rymd för deras nybygge, niuta någon tract af skogen emot antingen ökeskatt eller afrad.

Efter detta gjorde Synerätten sig underrättad om detta nybygges beskaffenhet, och såg det åboerne hafwa af början [fol. 326r] satt sig ner på ett näs wästerst uti den så kallade Fullsiön, wid norra landet hwarest de byggt nödiga hus och upbrutit åker til wid pass en tunnans utsäde när ingen del trädes, men at de sedermera ansett tjenligare och bättre fortsätta upodlingen en fierdedels mil österut inwid samma siö, der de ock byggt hus och giordt åker. På det förre stället war det nämnda näset så litet, at åboerne ei kunde der hafwa sina nödiga utrymmen, [fol. 326v] och jordmohnen bestående af allenast grof röd sand med lös botn på de flästa ställen, dock hålles denne åker ännu öpen, emedan nybyggarna någon del af året här wistas med boskapen och på det sednare stället fants jordmohnen bestående af finare sand och miäla med tilsats af litet lera, men mycket stenbunden samt beswärad af watn i synnerhet på den wästre ändan, men belägen [fol. 327r] emot siön i friare wäderdrag utan särdeles fara för köld, i synnerhet om skogen på östra och wästra sidorna mera än som skedt borthugges, och diken til det öfwerflödiga watnets afförande tilgiöras; och fants äfwen här öppen åker til wid pass en tunna årligen när likaledes ingen del trädes, och utrymme til mera åkers uptagande gifwes på land härinwid af lika beskaffenhet.

Hemägorna wid begge [fol. 327v] ofwannämnde boningsställen äro ej andra, än några slättestycken inwid och omkring husen och åkrarne, och kunna de på det östre stället utwidgas när skogen rödjes och dikning sker på norra och wästra sidorne utom warande hägnaden, hwarest är granskog och sumpigt land, men at kunna erhålla några dugeliga lägdes- eller hårdwallsslätter nära omkring dessa boningsställen [fol. 328r] kunde Rätten ei finna tilfällen, utan sades slätterne nu bestå af hästehö och starrslätter, samt wara belägne til största delen söder

om siön Fullen emot Edes afradsländ inom de märken, som 1756 års utsyning förmäler, och ingåfwö nybyggarne denna förteckning derpå, som **den 20 juli** uplästes så lydandes:

Förteckning på de slätter, som bärgas af åboerne [*fol. 328v*] på nybygget Fullen jemte antal kreatur som derå födas, nemligen [*tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form*]:

Olof Pärsson

Hemma 1 hå; Wäster på näset 1 hå; summa 2 hå.

Sunne nordan siön 1 hä; Wäster på näset 1/2 hä; summa 1 ½ hä.

Flärkflon 16 st; Storflon 4 st; Sunnerfloarne 12 st; Abbormyra 1 st; Östanmyra 2 st; Örakjärnflon 1 st; Grundtjärnfloarne 6 st; [*fol. 329r*] Sunnanmyra 3 st; Sunnen under Kiälen 3 st; Klofwelmyra 1 st; summa 49 st, hälften bärgas årligen 24 ½ lass starr.

Med detta foder jemte tilhielp af halm, löf, skaf, laf, barr, tall- och granris underhålles en häst, nio kor, fyra ungnöt och trettio småfäkreatur, får och getter sammanräknade. [*fol. 329v*] Härstädes sås när ingen del trädes en och en fierdedels tunna, och Wäster på näset tre åttendedels tunna dels råg och dels korn.

Swen Jönsson

Hemma 1 hå; Wäster på näset 1 hå; summa 2 hå.

Sunne nordan siön 1 hä; Wäster på näset 1/2 hä; summa 1 ½ hä.

Flärkflon 16 st; Storflon 4 st; [*fol. 330r*] Sunnerfloarne 12 st; Abbormyra 1 st; Stränna 1/2 st; Östermyra 1 ½ st; Öratjärnmyra 1 st; Grundtjärnfloarne 6 st; Sönnmyra 3 st; Sunde under Kälen 3 st; Klofwelmyra 1 st; summa 49 st, hälften bärgas årligen 24 ½ lass starr.

Med detta foder jemte tilhielp af halm, löf, skaf, laf, barr, tall- och granris [*fol. 330v*] underhålles en häst, nio kor, fyra ungnöt och trettio småfäkreatur.

Hemma sås årligen när ingen del trädes en och en fierdedels tunna och Wäster på näset tre åttendedels tunna dels råg och dels korn.

Skogmarken och landet både på norra och södra sidorna om siön war mycket ojämt af berg, backar och stenskrafwel, hwaremellan woro myror eller floar [*fol. 331r*] och sockenland, de förre mästadels odugelige, om ej tilräckelig dikning hielper, och det sednare öfwerwäxt med granskog och öfwerdragit med måssa och lyng, hwilket kan befordras til gräsväxt, om skogen borttages at landet får någon torrka, men dock gifwes der och hwar några så kallade risbrännor, som består af jämnt land, der skogeld i gamla tider framgått, och hwarefter biörk upwuxit [*fol. 331v*] med lyng och något så kalladt tofgräs jemte andra växter, i synnerhet längre bort på skogen emot Ångermanlandsgräntsen och Ede afradsländ, så at kreaturen der kunna finna bete warandes äfwen tilgång på skog til alla nödiga behof, såsom gran och löfträn samt timmer, äfwensom någon fogel fångas höstetiden, men sällan elgsdjur i sednare åren.

Kronofullmägtigen [*fol. 332r*] förbehölt Kongl. Maj:t och kronan den förmon af detta land, at här måtte nya hemman til det skattetal, som framdeles finnes lämpeligt uptagas, oansedt jorden icke wisar sig så fördelaktig, alldenstund den likwäl kan genom idogt arbete, hwarmed i synnerhet nybyggare böra wara sysslesatte, uphielpas både til tarfwelig åker och slått, särdeles om alla på skogen warande tilfällen upbringas [*fol. 332v*] til hielp i detta sednare, och om de lägenheter som finnas närmast nybyggarnes boningsställen dertil nyttias, då långt aflägsne starrslätter, såsom litet lönande, förmodas med tiden aldeles kunna umbäras; skolandes det wara för sådane nybyggare både nödigt och nyttigt afbränna den odugelige och öfwerflödiga skogen, på det fältet må warda ränsadt samt mulbetet förkofradt; [*fol. 333r*] hwarom, jemte det mera, som detta nybygge angå kan, kronofullmägtigen wil inkomma med sitt påstående så snart han warder om Edes kronojord och derwarande tilgångar underrättad

wid nu utställd syn, alldenstund desse nya hemman skola jämwäl der hafwa någon del af sina slätter och öfriga nyttningar.

Sluteligen berättades at uti siön Fullen är allenast något swagt strålfiske denna tiden, och at det hwarcken [fol. 333v] uti Grundtjärnån, som rinner neder i siön strax bredewid det wästre nybyggesstället, eller neder i siön och derwarande ström utur siön gifwes något fördelaktigt fiske utan hafwa nybyggarne såwäl här på andra siöar och tjärnar häromkring allenast något, som knappast kan förslå til deras husbehof.

Och som icke widare war här at märka, så underrättades nybyggarne, det Rätten skal öfwer hela [fol. 334r] kronoskogen först wärkställa dess påbegynte undersökning, och sedan på den tid, som kundgiöres, meddela utlåtande öfwer altsamman.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Allmänningafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell [fol. 334v]

Den 21 julii woro Allmänningafwittringsrättens ledamöter samlade på nybygges-stället SKALLSIÖN å Edes kronoallmanning, hwarest sig nedsatt nybyggarne Hans Månsson och Elias Månsson, hwilka berättade at de hafwa med sin häradstingsfullmäktig sändt til sist öfwerståndne landsting i Häggenås sokn, de skrifter och handlingar, som detta deras nybygge angå kunna, hwarefter de dem ännu ej återfått, men dem skal wara förunnat [fol. 335r] frihet af landet uptaga ägor swarande mot tu tunneland skatt eller ett trediedels gärdemantal på tjugufyra frihetsår, som förmodas nu snart wara til ända, och anhålla de om tilökning uti detta skattetal samt om ägor deremot wid nu påstående afwittring, eller ock at få mot afrad någon kronotract af slätter och betesland, ifall sådan warder öfrig sedan Ede skattmän och de på landet grundade nybyggen sin [fol. 335v] fullsutenhet erhållit, om hwilken omständighet de sig anmält hos högwälborne herr baronen och landshöfdingen i länet, som den 11:te i denna månad behagat remittera detta ärende til denne rätts undersökning wid samma tilfälle då wissa utrymmen kommo för byen och de på skogen warande nybyggare at afsättas.

Rätten gjorde sig genom syn underrättad om nödige delar wid detta nybygge, och såg sielfwa boningsstället, derå desse [fol. 336r] twänne nybyggare byggt nödige hus hwar för sig ett stycke från hwarannan wara, jemte åkrarne liggande uppå en högd på östnorra sidan om den så kallade Skallsiön, men något sumpigt land emellan den och åkrarne nederom byen. Uti åkrarne som tyckas innehålla fyra eller fem tunnelands utsäde när, efter bruket allenast en trediedel trädes eller hwilar, fants jordmonen wara mojord och sand med större och [fol. 336v] mindre sten samt liten tilsats af lera både ofwanuppå och til grund som dock är stadig; altsammans i god slutning, utan särdeles syra eller watudrag nu, sedan någon fast ej tilräckelig dikning wärkställd blifwit, men de åkerstycken, som ligga nederst eller närmast den nämnde sumpiga tracten, synes wara underkastade någon fara för köld, särdeles medan [fol. 337r] skogen hwarcken der eller på de öfrige sidorne om byen eller nybygget blifwit på så långt håll, som wara bör, borthuggen; warandes inwid de öfriga åkrarne några små stycken, som ännu kunna, der så nödigt wore, til åker uparbetas på lika jordart med den andra, men ej utan stor möda och kostnad i anseende til den myckna stenen, deraf en del är stor och jordfast, men Rätten kunde [fol. 337v] ej ännu tilstyrka sådan upodling alldenstund den wanliga åkren redan är tilräckelig, och nyland til förkofring i höbolet ej eller skulle på sådana ställen, som äga steningt och magert land samt mycken lutning med fördel och bestånd kunna inrättas, utan må sådant sparas til framtiden, då åboerne hunnit hielpa slätterne, och finna sig mäktige at mera åker med tilräckelig gödsel förrese [fol. 338r] och underhålla.

Lägenhet til lägdes- eller hårdwallsslätter nära wid nybygget kan Rätten ej finna tjenlig, der icke något stycke österom gårdarne, hwarest dock nu står grof och tät granskog, warder med tiden dertil beredt. Men at annars erhålla godt ängesfoder pröfwar Rätten kunna wärkställas på det sätt, at den stora dal, som är söder om gårdarne, och hwarest redan det [fol.

338v] mästa fodret bärgas wid och omkring Skallsjön uppå derwarande myrtract, frias ifrån all både barr- och löfskog samt sedan får ett hufwuddike midt efter, emellan öster och väster der som längst är, om ej den derwarande å dertil passar, och bör diket wara djupt alt neder på fasta grunden, samt tre alnar bredt ofwan och en aln på botn, då ock en del af sjon och de öfriga på samma flo warande små [fol. 339r] tjärnar kan aftappas, hwarefter twänne diken på södra och norra sidorna tilgiöras, at leda watnet neder i hufwuddiket, ifrån upkom eller andra sumpar och källor, som finnes nederom högderne på samma sidor; och kan denne inrättning på landet, som är allenast litet lutande, giöras så mycket fördelaktigare, om det nämnde hufwuddiket så beredes och afpassas, at det kan wissa tider, när så behöfwes och åstundas tåla någon [fol. 339v] damm til watnets qwarhållande uppå ängeslandet at röta måsan och gifwa styrka åt gräswäxten, hwilket arbete icke annat kan än med tiden och efter några år sedan landet fått sätta sig och hårdwallsgräs rotat sig i stället för nuwarande naturväxter, wäl löna sig och mångfaldigt ersätta kostnaden, medan hela den nämnde dalen med der intil [fol. 340r] stötande granland äger dels djupare och dels grundare myrjord på botn af sandblandad miäla och lera med större och mindre sten deribland.

Dessutom äro ock några myror på marken der och hwar, som kunna förtjena lika hielp, jemte det de rödjas och ränsas, men Rätten har i synnerhet welat upmana nybyggarna, at på berörde flotract nederom gårdarne under namn af Yttre och Västra [fol. 340v] Skallsjöfloarne samt Rismyran och Risflon; utgiörande enligt chartan och chartebeskrifningen tilhopa tuhundraåttioett tunneland, använda all flit och omtanka på den slätten såsom belägen närmast, samt tillika af den beskaffenhet at den sådan som den nu är, skadar genom köld och kalla dunster deras derintil liggande åkrar.

Jemte syn och besikning på marken samt hwad [fol. 341r] chartan wisar, lät Rätten nybyggarna författa uptekning på alla de slätter dem de nu bruka på kronoskogen, med tilsägelse at derwid noga följa sanningen såwäl hwad slätter som lassetalen derpå beträffar och kreatur, hwilke dermed underhållas, då de ingåwo följande, som **den 22 julii** uplästes och lyder sålunda:

Förtekning uppå de slätter, som bärgas af underteknade wid nybygget Skallsjön jemte [fol. 341v] antalet på kreaturen, som dermed underhållas i medelmåttiga höväxtår, nemligen [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hä), hästhö (hä) och starr (st) som här återges i komprimerad form]:

Hans Månsson

Hårdwall hemma 2 hä.

Rismyran och ängtet utför åkrarne 10 hä; Lillmyran 1 hä; summa 11 hä. Ytterskallsjöflon 10 st; Västra dito 16 st; Middagsflon 9 st; Vinterväxtjärnslätten 1 ½ st; [fol. 342r] Småmyrorne 3 st; Klingerkiällmyra 2 st; Lillskallsjöflon 2 st; Rismyran 1 st; Tjärnslätten 1 st; Störåflon 1 ½ st; Västra Björnbergsmära 2 st; Östra dito 1 st; Risflon 2 st; Tjärnmyran 1 st; Storlaxsjömyra 1 st; Tjärnbergsmära 1 st; Långmarkmyrorne 2 ½ st; [fol. 342v] Storflon 5 st; Bäckmyra 3 st; Wätmyrorne 5 st; Kiltjernhole 1/2 st; Kiltjernflon 3 st; summa 74 st, hälften som årlig slått är 37 lass starr.

Med detta foder jemte tilhielp af halm, löf, skaf, barr, tall- och granris underhållas åtta kor, två hästar, fyra ungnöt och trettio småfakreatur, [fol. 343r] får och getter samräknade. När hälften trädes af åkren sår Hans Månsson en och en half tunna kornsäde årligen.

Elias Månsson

Hårdwall hemma 2 hä.

Rismyran och ängtet utför åkrarne 10 hä; Lillmyran 1 hä; summa 11 hä. Ytterskallsjöflon 10 st; Västra dito 16 st; [fol. 343v] Middagsflon 9 st; Vinterväxtjärnslätten

1 ½ st; Småmyrorne 3 st; Klingerkiällmyrorne 2 st; Lillskallsjöflon 2 st; Rismyran 1 st; Tjärnslätten 1 st; Störåsflon 1 ½ st; Västerbjörnbergsmäyra 2 st; Östra dito 1 st; Risflon 2 st; Tjärnmyran 1 st; Storlaxsjömyra 1 st; [fol. 344r] Tjärnbergsmäyra 1 st; Långmarkmyrorne 2 ½ st; Storflon 5 st; Bäckmyran 3 st; Wåtmyrorne 5 st; Kiltjärnhole 1/2 st; Kiltjernflon 3 st, summa 74 st, hälften häraf är 37 lass starr.

Med detta foder jemte tilhielp af halm, löf, skaf, barr, tall- och granris underhålles [fol. 344v] två hästar, åtta kor, fyra ungnöt och trettio småfäkeatur. När hälften trädes af åkren sår Elias Månsson en och en half tunna kornsäde årligen.

/ Hans Månsson Elias Månsson

Widare inhämtade Rätten kundskap om skog och mulbete med mera, som på marken gifwes då Rätten i anledning såwäl af hwad der besett är, som af chartan anmärkte, at landet är mycket ojämt eller bergigt och backigt [fol.345r] med dälдер, floar och sjöar eller tjärnar deremellan dels mer och dels mindre dugelige, men at på tracten finnes alle nödiga skogsfång, och deribland nyttigt timmer, men ingen eller liten aspskog och rön, samt at mulbetet är godt och hielpeligt bestående af tofgräs och andra nyttiga arter både hårdwalls- och naturväxter, så ock at något elgsdjur kan [fol.345v] då och då finnas på skogen, hwarest jämwäl fogel höstetiden fångas. Äfwen finnes fisket uti Skallsjön och andre watn så drägligt at det kunde, om tilfälle wore at det jämnt idka, underhålla de hushåll med fiskewaror, som här nu inrättade äro.

Uppå Kongl. Maj:ts och kronans wägnar anförde den tilförordnade fullmäktigen at ehuru nybyggarne, i brist af handlingar dem de sagt sig afsändt at wid [fol. 346r] landstinget upwisas, ej nu gittat styrka någon rätt til land och nyttningar på kronoallmanningen Edeslandet; så finner han sig dock föranlåten, såwida de flit och kostnad på upodlingen nedlagt, begära och påstå, det måtte de, om de fullgjöra sin lofwen at upte högwederbörligt tilstånd til denna inrättning, warda derwid bibehållne häldst marken gifwer utseende af den [fol. 346v] widd och godhet, at byen Ede, såsom härmed i oskift liggande, likafullt sin tilständiga lott niuta kan, i hwilket afseende han ock med Allmäningsafwittringsrätten sammanstämmer deruti, at åboerne intil dess en wiss rymd kan dem uplåtas, beflita sig om markens upbruk och förbättring, såsom i synnerhet at slätterne närmast gårdarne dikas och uptagas til både beqwämlighet och [fol. 347r] påökning i höbolet och åkrarnes deraf skeende tilwäxt och förkofring. För öfrigt berättade han sig af chartan hafwa intagit, det nybyggarne på Giörwikskogen, hwilkas nybyggen Rätten redan skådat, hafwa inpå detta land wissa slättestycken, ehuru det är honom obekant hwad rätt de dertil äga; äfwensom at Skyttmo nybyggare, hwilke sittia på en annan kronoskog i annan sokn och tingslag, [fol. 347v] nyttia här på Edes afradsländ fäbodas och bete utan at de någon gång warit wid denne undersökning tilstådes och sine skiäl företett, om hwilket alt med hwad mera, som på honom ankomma kan; hufwudsakligt påstående aflemnas skal innan Rätten målet til afgörande företager.

Efter detta understälte nybyggarne om icke dem må förunnas förmonsrätten framför nybyggens åboer [fol. 348r] på andra ställen, at bruka och upodla den mark, som inom Edes afradsländs gräntor finnes, såwida de sig dertil anmält och tilstånd efter de lägenheter, som finnes erhållit, så at dem må förunnas ägor ej allenast emot det projecterade skattetalet, utan ock deröfwer för ökeskatt eller afrad, enligt hwad de i början af detta protocoll inflyta låtit. [fol. 348v]

Sedan Rätten på ofwanberörde sätt besett detta nybyggesställe samt dess belägenhet och ägor med chartan jämnfört, fortsattes synen på den öfriga delen af landet wid och omkring Borgsjö nybygge beläget wid pass en half mil härifrån, hwarefter Rätten på en gång öfweraltsammans sig utlåta skal på den tid, som framdeles utsatt och kundgiord warder.

År och dag, som förr skrifwit står

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell [fol. 349r]

Den 24 julii kommo Rättens ledamöter och embetsmän tilsammans på nybygget BORGWATN kalladt, liggandes på Edes afradsland tre mil österut ifrån Hammerdals kyrka, och ingåfwo nybyggarna nu de handlingar, hwarigenom de förmodade sig berättigade til besittning å detta ställe, nemligen Hammerdals loflige häradsrätts protocollsutdrag den 18 nowember 1757, då en syn, [fol. 349v] den twänne nämndemän hållit, blifwit öfwer lägenheterne wisad, af innehåll, at Nils Olofsson och afskedade dragonen Jöns Olofsson Hagelberg, hwilke til nybygges inrättning då anmält sig, utwist ett ställe nordwäster om siön Borgwatnet, hwarest synemännen funnit hemman om tu tunneland kunna uparbetas inom aderton frihetsår, och hwilket ärende [fol. 350r] Häradsrätten för öfrigt underställt Konungens höge befallningshafwandes ompröfwan, hwarefter herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren af Kongl. Maj:ts swärdsorden högwälborne baron Fridrich Sparre den 19 maii 1759 förordnat, det nytt hemman om ett och ett halft tunneland eller ett fierdedels mantal komme här at anläggas och uppå den föreslagne frihetstiden [fol. 350v] iståndsättas, samt at den tilförordnade Allmäningsafwittringsrätten ägde detta nya hemman med behörigt utrymme afrösa.

Ofwannämnde Nils Olofsson och Jöns Olofsson äro nu boende på det utsynte stället, tillika med Olof Jonsson, hwilken siste uptedde om sin rättighet Hammerdals loflige häradsrätts protocoll den 15 nowember 1759, derigenom [fol. 351r] Erik Jonsson förwärfwat sig Borgwatns förre nybyggares tilstånd sig å stället jemte dem nedsätta, enligt föregången utsyning, och hwilken Kongl. Maj:ts befallningshafwande i länet behagat gilla genom resolution den 23 junii 1760, hwarefter bemälte Olof Jonsson wid Häradsrätten den 14 december 1773 så förents med wederbörande det han fått emot wissa wilkors [fol. 351v] fullgörande mottaga hwad Erik Jonsson innehafft.

Nu föredrog drängen Olof Jonsson, det han har för wid pass ett år sedan giort ansökning hos högwälborne herr baronen och landshöfdingen i länet om tilstånd at på denna kronoskog nytt hemman uparbeta, hwilket ärende ock skal blifwit til denne rätt remitteradt, men derom hade han nu inga handlingar at wisa, men swarade på tilfrågan, [fol. 352r] at han på ett näs, Flakanäset kalladt, uti Borgwatnssiön utsett boningsställe och åkerland, wid pass en fierdedels mil ifrån de andre nybyggen, under förmodan at slätter och slättelägenheterne, jemte skog och betesmark kunna wara för dem alla tilräckelige, dock bestridde de nuwarande nybyggare denna ansökning med påstående, at de måtte först niuta efter sina behof och få det [fol. 352v] arbete behålla, som de uppå slätterne skola nedlagt, då ingen del af slätt förmenas warda för Olof Jonsson öfrig, äfwensom betesmarken ej skal wara större eller fördelaktigare, än at den knappast kan förslå åt den boskap, som på detta nybygge nu underhålles.

Genom syn och besiktning inhämtade Rätten kundskap om nödiga delar, och såg, at detta nybygge, som nu äger [fol. 353r] tre särskilde gårdar med hielpeliga hus i man- och ladugården på hwardera stället, hafwer god belägenhet i slutningen ifrån norr til södern och Borgsiön, hwarest omkring husen åkrarne, som kunna när hälften trädes, emottaga wid pass tre tunnors kornsäde, äro belägne på mycket stenbunden jordmohn af miäla och sand uppå fast botn af samma slag med någon [fol. 353v] tilsats af mull, hwilken sidste torde mäst förorsakas af den brukning, som åkrarne fått, emedan på det land der bredewid, hwarå åker kan med tiden beredas, föga annan jordart ses, än mojord och sand med större och mindre stenar, dels sådane, som kunna uptagas och afföras, och dels jordfasta och för mycket stora för at handteras annorledes, än med sprängning.

Och ehuru detta åkerfält [fol. 354r] är, som berördt finnes, både fast och lutande, så är det dock beswäradt af wäta och watudrag ifrån berget eller backen norrut, hwarföre dugelige diken til sådant watns afledande böra gräfwas efter de rännolar, der watnet sig nu framdrager neder til siön, eller åtminstone så långt, at diket räcker neder genom åkren til dess slätten möter, då denne sednare som består af hårdt [fol. 354v] och magert land, kan derigenom få någon

wätska til förkofring, men hwarest sumpig eller myrjord möter åker bör watnet äfwen igenom sådan slått få fritt aflopp efter dike, och synes denne åker wara beswärad af någon fara för köld ifrån myrdalen wästerut. Den lösa stenen, som i hopar eller rösen blifwit samlad på åkerfältet, och der borttaga en del af rymden, samt [fol. 355r] hindrar sädens wäxt, jemte det beswär sådane rösen medföra wid sielfwa åkrens torkande och skiördande, bör afföras antingen til siön der strax nederom eller ock läggas i gropar, hwarefter på desse sednare mullen tilkiöres, at ock der ofwanuppå må warda utsäde; börandes åboerne ombeflita sig, at få så mycken åker öpen och wäl brukad, at de kunna träda årligen den ena hälften [fol. 355v] och beså den andra halfparten, på det de måtte komma i åtniutande af sådana förmoner, dem dylik inrättning medförer.

Widare sökte Rätten någon lägenhet nära nybygget tjenlig til lägders eller hårdwallsslåtters uparbetande; men som det är grundat på skarpt sten- och moland, och lika jordart träffas i norr och öster samt siön widtager i söder och myrland i wäster [fol. 356r] så kunde tilfalle til förkofring i höbohlet på detta sätt icke finnas, utan sågs hemslåtterne bestå af stycken der och hwar emellan åkrarne och neder omkring gårdstomterne, samt ifrån sådane ställen niuta något tillflöde, så at, ehuru jorden i sig sielf är mager och stenig, der dock wäxer godt och frodigt gräs, särdeles der kyor warit inrättade, så at boskapen der trampadt och giödt jorden, [fol. 356v] eller der gamla gårdstomten wästerut neder wid siön warit, men sådane hemslätter kunna näppeligen utwidgas för mager jord och den myckna jordfasta stenen, som deruppå ligger.

Med antydan at noga följa sanningen, tilsades nybyggarna, at uptekna de slätter som de på skogen bärga, med lassetalen derå, och huru många kreatur deraf i medelmåttiga gräswäxtår underhålles, [fol. 357r] samt huru stora utsäden de nu äga, då de ingåwo följande förteckning på de slätter, som nu för tiden bärgas af underteknade wid Borgwatns nybygge hwaraf följande lassetal fås nemligen [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hä), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form]:

Olof Nilsson

Hårdwall hemma 1 hä; Bjurtjärnbodarna 2 hä; summa 3 hä.

Hemma 2 hä; Ängat wäster om gårdarne 2 hä; Brattmyra 1 hä; Kiällmyra 1/2 hä; summa 5 1/2 hä [fol. 357v] Brattmyra 2 st; Bergflon 16 st; Södra Bergflon 16 st; Lillaxsiöflon 5 st; Omkring Borgsiön 3 st; Storrismyra 4 1/2 st; Lillrismyran 5 1/2 st; Wåtmyra 4 st; Bjurtjärnslätten 2 st; Buflon 2 1/2 st; Kjärneflon 1 st; Bergloken 4 st; summa 75 1/2 st, hälften deraf bärgas årligen 37 3/4 lass starr.

Med detta [fol. 358r] foder jemte tilhielp af halm, löf, skaf, barr, tall- och granris underhålles en häst och en fola, nio kor, fem ungnöt och trettio småfäkreatur, får och getter sammanräknade.

Jon Olofsson

Hårdwall hemma 1 hä; Bjurtjärnbodarne 2 hä; summa 3 hä.

Hemma 2 hä; Ängat wäster om gårdarne 2 hä; [fol. 358v] Brattmyra 1 hä; Kiällmyra 1/2 st; summa 5 1/2 hä.

Brattmyra 2 st; Bergflon 26 st; Södra Bergflon 16 st; Omkring Borgsiön 4 st; Storrismyra 4 1/2 st; Wåtmyra 4 st; Bjurtjärnslätten 2 st; Buflon 2 1/2 st; Tjärnslätten 1 st; Klingerkiälmyran 7 st; Nybuflon 3 1/2 st; Lillborgwatnmyra 2 st; [fol. 359r] Borgwatnmyra 2 st; summa 76 1/2 st; hälften häraf är 38 1/4 lass starr.

Med detta foder jemte tilhielp af halm, löf, skaf, tall- och granris födas en häst, en fola, nio kor, trij ungnöt och tiugu småfäkreatur.

Olof Jonsson

Hårdwall hemma 1/2 hå; Bjurtjärnbodarne 2 hå; summa 2 1/2 hå.

Hemma 1/2 hä; Busunne 1 1/2 hä; [fol. 359v] Norr om Laxsiön 2 hä; Båthussunne 1 hä; Laxsiösunne 1 1/2 hä; Onsdagsmyra 1 hä; Bergsunne 1 hä; Nybuflon 2 hä; Wid Buflon 1/2 hä; summa 11 hä.

Lillmyra 4 st; Borgtjernmyra 4 st; Lillaxsiöflon 10 st; Lillflon 6 st; Wid Borgkroken 10 st; Storrismyra 4 1/2 st; Tufmyra 10 st; [fol. 360r] Ofwanför Tufmyra 4 st; Bjurtjärnslått 2 st; Buflon 2 1/2 st; Tjärnaflon 1 st; Bergmyra 4 st; Myran wäster om gårdarne 8 st; summa 70 st, hälften häraf bärgas årligen 35 lass starr.

Med detta foder jemte tilhielp af halm, löf, skaf, barr, tall- och granris underhålles en häst, en fola, nio kor, fyra ungnöt och trettio småfäkskreatur, får [fol. 360v] och getter sammanräknade.

När ongefär hälften trädes sår Olof Jonsson en och tre fierdedels tunna korn, tre kannor råg och tre kannor ärter. Jon Olofsson sår när ongefär hälften trädes en och en half tunna korn, tre kannor råg och tre kannor ärter. Nils Olofsson [bör vara Olof Nilsson] träder äfwenledes ongefär hälften, men sår årligen en och en half tunna korn, tre kannor råg och fyra kannor ärter.

Olof Nilsson Jon Olofsson Olof Jonsson [fol. 361r]

På tilfrågan swarade nybyggarne, at de alt föregående riktigt upgifwit, men erkände at några lägenheter til slått särdeles til hästefoder kunna på skogen häromkring finnas, dem de ock tänka uprödja.

Den 25 julii. Ibland de slåttentytningar, som under detta nybygge innehafwas, anmälte Rätten i synnerhet den slått och de lägenheter dertil, som äro på södra och sydwästra sidorna om Borgwatnssiön strax inwid watnet hwaremot [fol. 361v] hela tracten lutar och äger tilräckeligt afhälle. Och alldenstund såwäl detta land, derå hö redan bärgas, som den med gran och biörk bewuxne eller ännu oränsade mark äger djup myrjord som är dels blötare eller dels hårdare, alt efter watnets tildragt, som saknar något aflopp, och sådan lägenhet är nära byen, samt fördenskull icke bör komma i förgätenhet at på alt möjijeligt sätt [fol. 362r] framför aflägsne myrslätter uparbetas och til större nytto än den nu af sig kastar upbringas, och sådant arbete är öfwerensstämmande med i synnerhet nybyggares skyldighet; altså pröfwar Rätten nyttigt, at nybyggarne uppå samma slätteäga, så stor som den wärkeligen blifwa kan, upkasta först ett fullkomligt twärdike wid öfwersta kanten, tre eller fyra alnar bredt [fol. 362v] ofwan och en aln på botnen som träffas när den hårda jorden eller grunden, som är sandjord och stenklapur, möter, och at de sedan giöra lika afloppsdiken, ett på hwardera ändan af twärdiket, samt der emellan i anseende til tractens längd, ett eller tu afloppsdiken neder til siön, hwilke alle diken bör ständigt öpne hållas. Skulle på detta sätt, sedan watnet är aftappadt och den lösa myrjorden [fol. 363r] fått tid at sätta sig och siunka, samt den följakteligen fallit neder om trädens rötter, skog och buskar ej ändå omkullblåsa och nedfalla, så bör all skog, både löf- och granträn nedbrytas eller upbrännas, hwilket arbete kan så mycket lättare wärkställas, som jorden är lös och stenfri, samt de flästa rötter äro då bara och mycken skog ej eller är på andra ställen stående, än öfwerst wid skogskanten. [fol. 363v]

De öfrige slätterne bestående af starr och hästehö, kunna och böra rödjas och ränsas, samt wid skogskanterne utwidgas, äfwensom åtskillige tilfällen til slätter på så kalladt råkland, dem Rätten sett belägne mellan Skallsiön och här, samt på andre ställen å skogen icke böra ligga för fäfet, då de äro af den godhet, som desse emedan kreaturen hafwer både tilräckelig om ej öfwerflödig [fol. 364r] widd med dugligt bete af tofgräs och andra nyttiga grässlåg at ändå öfwerfara på denna skog, i synnerhet på de ställen, der skogeld i gamla tider gått, och hwarefter löfskog med botn uppå så kallade brännor uprunnit. På skogen hafwa nybyggarne öfwer-

flödigg tall och timmer samt gran och björk, och finnes der fogel höstetiden, men sällan kunna elgar fångas, hwarföre [fol. 364v] de dertil gjorde giller och nu börja förfalla. Uti större och mindre Borgwatnen samt uti mindre Laxsiön idkas fiske til husbehof, men sällan fås något deröfwer.

Til Rätten inlemnade Nils Olofsson och Jon Olofsson denna skrift, som efter begäran intogs i protocollet så lydande:

Såwida wi äro de äldste som oss å detta ställe nedsatt, hafwa wi i det säkra hopp det [fol. 365r] den högtärade Rätten täckes icke allenast bibehålla oss wid våra gamla häfder och nyttningar utan ock, derest ägorne skulle finnas öfwerstiga det projecterade skattetalet, wi då må få en derefter lämpelig skatt, så at, wi i skattetalet blifwa lika med den sidst sig nedsatte grannen Olof Jonsson. Wi tilförse oss i denna delen högädle herr härardshöfdingens och den högtärade Rättens gunsträttwisa åtgärd. [fol. 365v]

Sedan den tredie åboen på detta ställe Olof Jonsson fått häraf del, inkom han med följande swar:

Med föregående mine twänne grannars billiga ansökning är jag aldeles nögd och är äfwen mitt ödmuika påstående at undfå lika skatt med de andra och det efter ägornes befintliga godhet.

Sluteligen anmärkte Rätten ock, at desse nybyggare gjort början med humlegårdars [fol. 366r] inrättning och tilsade dem at med sådan anläggning fortfara ju längre ju bättre til winnande af ej allenast egen förnödenhet i den delen, utan ock andras hielp emot betalning, om humlan finnes här trifwas och icke skadas af köld.

Sedan fördenskull det nödigaste uppå detta nybygge war besett och anteknadt, samt lägenheterne på chartan vidare skådade och dermed jämnförde, så inhämtade Rätten [fol. 366v] kundskap om beskaffenheten af det så kallade Flakanäset, hwarest drängen Olof Jonsson nu anmält sig wilja nytt hemman uptaga, och fants detta näs liggande wid pass en åttendedels mil från Borgsiö nybyggen inwid Borgsiön på norra sidan, der twänne små wikar af siön formera berörde näs, som ej är långt men något bredt, hwaruppå nu wäxa tall, gran och björkskog lika som på landet der norrom, och drager [fol. 367r] sig emellan berörde näs och fasta landet en så kallad råk eller ett litet widjekärr, som fördenskull skiljer näset ifrån det öfriga landet, men hela näset är dock fast land och synes icke på något sätt watusiukt, såsom i småningom lutande både til siön och det nämnde sumpiga landet eller widjekärret, så at byggningstomten synes lämpligast kunna blifwa ifall nytt hemman får här inrättas på det högsta landet, [fol. 367v] och åker deromkring, men åkerjorden är nog mager bestående af mojord med sand och sten, dock icke mycket stor jordfast sten å sielfwa åkerlandet utan allenast i kanterne och på yttersta delen af näset, så at den ej kan wara underkastad mycken fara för köld sedan skogen på sidorne warder borttagen, at fria wäderdrag kunna der förorsakas.

Slåtter och mulbete jemte öfriga skogsfång förmodades [fol. 368r] kunna nyttias gemensamt med de öfrige nybyggarne, men ingen tjenlighet til lägder eller hårdwallsslått fants här, om icke sådan kan med tiden göras igenom dikning på någon flo och myra, eller uppå något råkland eller sumpigt ställe bredewid näset utefter en bäck, hwarest nu är gammal och stor granskog.

Kronofullmäktigen inlemnade ett memorial, som så lyder: [fol. 368v]

I anseende såwäl til de tilståndsbrief, som åboerne uptedt, at derstädes nya hemman inrätta, som den berömliga upodling de under besittningstiden och de förflutne frihetsåren wärkstältdt, samt at både åker och slåtter kunna ännu vidare utwidgas, förkofras och

warda förbättrade, hwilket ändamål förmodeligen så mycket mera utaf flitiga arbetare winnes, som deras förmåga och förmögenhet derigenom tiltaga, så [fol. 369r] påstås å kronans wägnar, at de härwarande åboer måge wid samma uparbetade boningsställen och giorda upodlingar ej allenast warda bibehållne, utan ock för sina nya hemman utaf kronoskogen undfå ett så tilräckeligt och nödwändigt utrymme, med ett derefter lämpadt skattetal, at hemman kunna til Kongl. Maj:ts och kronans förmon i längden äga [fol. 369v] bestånd.

Men ehuru under den skedde besiktningen nogsamt kunnat inhämtas fast jordmonen är mager, och den fordrar mycken gödning, och at åboerne innehafwa mera slåttentytning jemte betesmark utom redan öpen åker, än emot det projecterade skattetalet kan wara swarande, och äfwen gifwes tilfälle til åkerjord samt lägenhet til någon slåttens vidare uparbetande för ännu ett nybygge [fol. 370r] finner jag mig dock föränlåten, at hwad skattetalet och de redan upodlade nybyggen angår, som äfwen det af Olof Jonsson nu sökte upodlingsstället, med hufwudsakligt påstående låta anstå, ehuru ägorne och marken för honom tyckes blifwa tilräckelige, alldenstund Edes afradsländ, hwarmed byen Ede ligger i oskift, och följakteligen först bör niuta sin fullsutenhet, [fol. 370v] ännu icke til hela sin widd med derå befintelige lägenheter finnes affattade och å charta lagde och anser derföre nödwändigt, at sådan felande affattning ofördröjeligen warder wärkställd, på det deraf ej må något hinder i vägen läggas.

Allmäningsafwittringsrätten, som nu förättat utsatte syner och besiktningar beslöt derefter, at nu under påstående slåttand med dylika förrättningar uphöra samt at så snart hela Edes kronoallmänning, [fol. 371r] hwilken med Giörwikskogen och derwarande nybyggen hafwer gemenskap, warder å charta lagd, företaga altsammans til behörigt afgjörande hwarom tid framdeles kundgöras skal.

År och dagar förr skrefne

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell

Hammerdal

11–19 december 1775

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 10, fol. 585r–649v, ÖLA. Avsnitt som inte rör Borgvattnet eller Stugun har utelämnats och markerats med ---.

År 1775 den 11 december sammanträdde på Mo gästgifwaregård i Hammerdals sokn och tingslag uti Jemteland underteknad häradshöfdinge --- [fol. 585v–586r] --- hwarjemte sig instälte de på afradsländan boende [fol. 586v] nybyggare Pär Andersson och Erik Olofsson i Sörwiken, Swen Jönsson och Olof Pärsson i Fullsiön, Hans Månsson och Elias Månsson i Skallsiön, Nils Olofsson, Jon Olofsson och Olof Jonsson i Borgwatn, så ock såsom delägare uti Ede by, Olof Hansson, Hans Larsson, Jöns Abrahamsson och Pär Larsson. --- [fol. 587r] ---.

Derjemte anmälte sig nu nybyggessökanden Olof Jonsson i Borgwatn, samt angräntande nybyggare på Skyttmon och Aspnauset, Swen Swensson, Mats Pärsson och Jon Swensson för sig och sine hemmawarande grannar. Afwittringslandtmätaren edel och högaktad herr Pehr Biörnlind, som ref- och affattning jemte charta öfwer Ede och Giörwik byar och skogar uprättadt, hade wäl icke ännu kommit för Rätten, men gifwit bud [fol. 587v] det han inom kort skal sig infinna, at i det som hans embete rör, Rätten til handa gå.

Allmäningsafwittringsrätten fant wid efterfrågan och förhör, det ofwannämnde ledamöter i Rätten woro ojäfaktige, och företog sig Rätten fördenskull saken til skärskådan, och uplästes til underrättelse de uti förrberörde Ede och Giörwik byar hållne undersökningsprotocoller, då,

hwad Ede by beträffar desse omständigheter deröfwer Rättens [fol. 588r] utlåttande fordras, förekomma, nemligen:

3:o: Drängen Olof Jonsson i Borgwatn, om nybygge på Edslandet, enligt denne rätts undersökningsprotocoll och utsyning förledne julii månad. --- [fol. 588v] ---

7:o: Samtelige nybyggare i Sörwiken, Fullsiön, Skallsiön och Borgwatn, om lägen och lägenheter til fullbordan af desse nya hemman, --- [fol. 589r-591r].

Drängen Olof Jonsson i BORGWATN ingaf nu til Rätten en ansökning, som han den 20 augusti 1774 gjort hos högwälborne herr baronen och landshöfdingen i länet, som den 23 september samma år behagat til Allmänningsafwittringsrätten remittera at utsyna den lägenhet, som Olof Jonsson til nybygge då sökt.

Sedan Olof Jonsson, Nils Olofsson och Jon Olofsson i Borgwatn, Hans Månsson och Elias Månsson i Skallsiön samt Swen Jönsson och Olof [fol. 591v] Pärsson i Fullsiön afgifwit ansökning derom, at ifall de skulle befinnas innehafwa större ägor wid sina nybyggen än emot deras projecterade skattetal swarade, dem ändå måtte lemnas frihet altsammans nyttia för antingen ökeskatt eller afrad; så har herr landshöfdingen och riddaren af Kongl. Maj:ts nordstierneorden högwälborne baron Falkengren under den 11 förledne julii förwist samma ärende til denne rätt; och gjorde fördenskull bemälte [fol. 592r] nybyggare nu påstående derom, häldst de icke annars skola kunna med bestånd i framtiden sätta sina påbegynta upodlingar i fullt bruk. --- [fol. 592v-593r] ---.

Drängen Olof Jonsson i Borgwatn ingaf följande skrift:

Hos den högtärade Allmänningsafwittringsrätten är min allerödmiukaste anhållan, at å det ställe, hwarest jag wid undersökningen upgifwit åkerjord få mig til nytt hemmans upodlande nedsättia, [fol. 593v] häldst efter alt utseende, såwål Ede byemän, som de å Ede afradsländ befintelige nybyggare ändå kunna få sin fullsutenhet.

Borgwatns nybyggare hwilka nu söka bestrida mig en rättighet, som de sielfwa i förmågo af lag niutit, lära numera förglömt at de wid början af deras upodling åtniutit de störste förmoner i det de fått slåtter som dels warit förr i bruk dels ock af naturen odlade, så at de ej med skäl kunna säga sig användt [fol. 594r] någon betydande kostnad på slått hwilken likwål understödt dem wid åkrens uptagande; dessa slåtter äro af betydelig widd och någorlunda godhet och kunna genom arbete i framtiden ansenligen ökas, men om en sådan skyldighet af desse nybyggare fullgiöres derom lærer framtiden och dageliga ärfarenheten witna, ty efter den öfwerlygelse jag hafwer, så lærer den som har en myckenhet och snart sagt ett öfwerflöd ej bry sig mycket om förädlandet af en [fol. 594v] jord, som derest en idog och mindre hafwande arbetare skulle deraf hafwa litet med i besittning torde kunna gifwa 2 à 3 gånger så mycket.

Jag lemnar detta til den högtärade Rättens granskning och långt ifrån at wilja giöra Borgwatns nybyggare intrång uti hwad Rätten för godt finner dem tildela eller hwad dem med rätta tilhöra bör, så kan jag likwål ej annat än aldra ödmiukast begära och påstå det mig måtte äfwen förunnas någon slått [fol. 595r] i början til upodlingens fortsättiande, då jag tillika ej wil underlåta at efter hand och så fort det sig giöra låter uparbeta hårdwalls- och hästfoderslåtter jemte det jag wil inom 24 frihetsår uparbeta och i stånd sättia 2 à 3 tunneland åker. Jag lefwer i den säkra förhoppning, det den högtärade Rätten efter den tilgång på ägor, som gifwes gunsträttwist låter mig å det nämnde stället nedsättia. --- [fol. 595v-599r] ---.

Hos Allmänningsafwittringsrätten [fol. 599v] instälte sig SKYTTMO och ASPNÄS nybyggare afskedade ryttaren Anders Dahl, Jöns Hindricksson, Mats Jacobsson, Mats Pärsson, Swen Swensson och Pär Rasmundsson, wisande denne rätts undersökningsprotocoller af åren 1764

och 1773 med Rättens detta år gifne sednare betänkande angående deras nybyggeslägenhet Skyttmon och Aspnäset uppå Solbergs kronoafradsländ liggande, men så nära i skillnaden emot Edes nu ifrågawarande kronoskog, at de, sedan skillnadslineen dessa afradsländ emellan [fol. 600r] blifwit upgången, deruppå nyttia såsom i början dem tilsynte Stormyran om 20 skrindor, Storflon 5, Småmyrorne 5 och Laxsiömyran til 40 skrindor starr annat hwart år, samt Grundswaflon 10 skrindor, Lillänget 4, Rörmýran 4, Småmysunden 4, Nysundet 6 och wid Skyttmobäcken 7 skrindor, alt hästehö; wid hwilka slätter de begära warda bibehållne, och hwarom de anförde skrifteligen sålunda:

Underskrefne nybyggare på Skyttmon och Aspnäset, som nyttia slått på Edes afradsländ får följande i ödmjukhet hos den högtärade [fol. 600v] Rätten andraga til förwarande af wår gemensamma rätt.

Utaf den högtärade Allmänningsafwittringsrättens undersökningsprotocoll och betänkande i september månad år 1764 kan klarligen skiönjas det wi då redan ägt och nyttiat slätter å Edsskogen wid namn Bäckslätten, Småmyrorne, Stormyra, Spistölsunne, Laxsiöflon och Lillänge med bowallarne å hwilka bärgas 6 lass hårdwall, ungefär 16 ½ lass hästefoder och 24 lass starr då Tjärndalsmyran och Björnflon [fol. 601r] äfwen deribland blifwa räknade, och det i anledning af Ede byemäns eget begifwande inför loflige Häradsrätten i Hammerdal den 27 martii 1756, hwilken slått ock blifwit wid afwittringen oss beräknad.

Wi hafwa å nämnde slätter nedlagt mycken kostnad och arbete, så at, om wi komma at blifwa i mistning deraf skulle wi blifwa försatte i det största lidande, såwål i anseende til foderbrist som ock i anseende til arbetet och kostnaden, som derå blifwit använd; wi fly [fol. 601v] alt derföre til den högtärade Rätten med den säkra förhoppning, at wid desse nyttningar bibehållne warda, häldst Edemän förr kunnat dem umbära.

Efter detta förekallades nybyggarne uppå Edes och Giörwiks kronoskogar, då deras undersökningsprotocoller uplästes, och hwardera nybyggets åbo tilfrågades, jemte de i saken öfrige delägare, om något vidare war at andraga, då Borgwatnsmän sig utlätö, at som de til antalet äro trenne, och lägenheter til ett [fol. 602r] tunneland för dem hwardera förmodades wara at tilgå, ett skattetal af trij tunneland fördenskull må dem förunnas, oansedt de icke gitta wisa högwederbörlig resolution den 19 maii 1759 uppå mera än ett och ett halft tunneland emedan resolutionen på det öfriga skal för dem bortkommit utan at de intil denna tid kunnat den til rätta skaffa; men vidare hade ingen af tilstädes warande parter at härwid föredraga.

Hwad SKALLSIÖ nybygge uppå Edes kronoallmanning beträffar, så war wäl icke något at tillägga wid den förledne [fol. 602v] julii månad på lägenheterne hållne undersökning, men nybyggarne derstädes Hans Månsson och Elias Månsson, som då icke haft sina handlingar tilstädes, wisade nu Kongl. Maj:ts höge befallningshafwandes resolutioner den 18 september 1758 och 8 april 1773, innehållande den förre tilstånd, at på Edsskogen wid Borgwatnet [bör vara Skallsjön] uparbeta nytt hemman til ett tunneland eller ett sjettedels gärdemantal inom fiorton frihetsår, räknade ifrån år 1758 til och med 1772, och den [fol. 603r] sednare resolutionen förmäler, at desse nybyggare erhållit sex års förlängning i friheten.

Desse nybyggare uprepade nu hwad de wid undersökningen andragit, med påstående det skal för dem wara omöjligt tilbörliken häfda sina påbegynte nybyggen och upbringa nödig åker, derest de icke få behålla alla de slättenyttningar dem de nu innehafwa, och skola sielfwa til största delen uparbetat.

Angående nybygget FULLEN, beläget uppå Giörwiks kronoskog, hwarest sig nedsatt Olof Pärsson och Swen [fol. 603v] Jönsson Lundblad, så intog Rätten af undersökningsprotocoll, at desse karlar ärhållit högwederbörligt tilstånd den 22 januarii 1760, at på detta ställe inrätta nya hemman om tu tunneland eller ett trediedels mantal inom femton frihetsår, och at de ge-

nom resolution den 30 martii 1772 wunnit förlängning i frihetsåren til nio år, tilhopa tjugufyra frihetsår. Wid undersökningsprotocollet war nu icke något at påminna.

--- [fol. 604r-605r] ---

Kronofullmäktigen ingaf detta memorial:

--- [fol. 605v-608v] ---

Rörande nybygget Fullen benämndt, så ehuru åboerne derstädes mött den olägenhet, at de efter giordt försök med åkers uptagande måst i afsigt at ernå fördelaktigare åkerjord än å det ställe, hwarå de sig först nedsatt, på en annan plats uparbeta åker, är mitt ödmiuka påstående, at åboerne [fol. 609r] derå måge derwid warda bibehållne och undfå af kronomarken så stor tract med ett derefter lämpadt skattetal at de sielfwa måge hafwa torftig och nödig utkomst samt Kongl. Majj:t och kronan nytto och förmon deraf.

Men angående nybyggesstället Skallsjön, som wid undersökningen är befunnit fördelaktigare både til åker och slätter jemte upodlingstillfällen så påstås at skattetal må efter ägornes godhet warda projecterad och åboerne derstädes således niuta tilökning deri med ålagd skyldighet at årligen såwål hädanefter som hitintils [fol. 609v] åker och äng uphielpa.

Och beträffande nybygget Borgwatnet, så har jag ansett det af den beskaffenhet at ej allenast ägor och lägenheter derstädes äro at tilgå för de redan warande trenne åboer, som wisat berömlig flit med upodlingen under sin besittningstid, utan ock för sökanden Olof Jonsson, och är fördenskul mitt ödmiuka påstående at de förre måge niuta tilökning i skattetalet och den sednare förklaras berättigad til nybygge å utsynte ställe Flakanäset kalladt, om icke til lika skattetal med de [fol. 610r] öfrige Borgwatns nybyggare, åtminstone til ett tunneland eller så stort tunnetal, som ägorne med beqwämlighet och utan andras förfördelande dertil läggas kan.

Hwad Skyttmo och Aspнас nybyggare angå såsom belägne i skillnaden emellan Solbergs och Edes kronoskogar så anser jag det wara til nybyggens styrka och skyndsammare uphielpande, at de warda wid de slätter, som dem blifwit tilsynte wid skillnaden å Edsskogen antingen emot [fol. 610v] tilökning i skatten, ifall de niutit fyllnad af Solbergslandet eller mot särskild afrad.

Till winnande af redighet, och på det upodlingen må med desto bättre drift och håg blifwa fortsatt, anser jag både nyttigt och nödigt at til hwart och ett nybyggesställe warder en wiss ägorymd anslagen til undwikande af ägoblandning och de fölgder som gemenligen dermed äro förknippade medelst oenighet och rättegångar, som nu annars kunna på en gång warda undanrögde [fol. 611r] om dermed lyckas, at höggunstigt bifall å Afwittringsrättens åtgärd winnes.

För öfrigt sedan förnämnde byar och nybyggen sine behof undfått, så wille Rätten pröfwa, hwilken af desse sökande, som hafwa närmaste företräde til hwad som kan blifwa öfrigt utaf kronoskogarne och då samma tracter til Kongl. Majj:ts och kronans förnämsta förmon uplåta.

På tilfrågan yttrade sig alla delägare och angräntsande, at de nu ej hafwa mera [fol. 611v] at föredraga, hwarföre målen öfwerwägades och afsades följande

Allmänningsafwittringsrättens uti Jemteland utslag och betänkande, angående laga afrösning för byen Ede uti Hammerdals sokn och tingslag ifrån Kongl. Majj:ts och kronans allmänning eller afradsland Edsskogen, samt om de på denne kronoskog redan utsynte nybyggesställen BORGWATN och SKALLSIÖN, med [fol. 612r] hwad mera, som dertil hörer och undersökningsprotocollen förmåla; – – samt berörde nybyggens åboer Nils Olofsson, Jon Olofsson [fol. 612v] och

Olof Jonsson; Hans Månsson och Elias Månsson, jemte öfrige wederbörande, blifwit hörde och med sine påminnelser inkommit och hwaröfwer landtmätaren edel och högaktad herr Pehr Biörnblind charta med dertil hörande beskrifning för-färdigat, och nu för Rätten wisat; afsagdt på afwittringstingsstället Mo gäst-gifwaregård i Hammerdal sokn den 19 december 1775.

— — — [fol. 613r–623r] — — —

Efter detta har Allmäningsafwittringsrätten bordt utaf den på Edslandet för krono [fol. 623v] förklarade del til nybyggen och andre kronans förmoner anordna wissa utrymmen på sätt, som 2 och 10§§ uti den för denne rätt den 15 martii 1770 gifne nådige instruction biuder, och af undersökningen funnit, at twänne nybyggen BORGWATN och SKALLSIÖ redan äro derå grundade efter högwederbörlige resolutioner den 19 maii 1759 och 23 januarii 1760, samt 16 september 1758 och 8 april 1773, på det förre stället för trenne nybyggare, hwarföre der ock nu bo Nils Olofsson, Jon Olofsson och Olof Jonsson, som söka ett tunneland [fol. 624r] skatt hwardera och ägor derefter at uparbete på den förunte frihetstiden aderton år räknade från berörde år 1759, och på det sednare nemligen Skallsiö, twänne nybyggare Hans Månsson och Elias Månsson til lika skattetal hwardera inom tiugu frihetsår, tagne från 1758 års slut, hwarutom Skyttmo och Aspånäs nybyggen, som å Solbergs kronoallmänning finnas, likwäl hafwa wissa slättenyttningar, jemte fäbodas och mulbete på Edslandet, hwilket alt de söka [fol. 624v] få behålla, och har äfwen drängen Olof Jonsson i Borgwatn uptett högwederbörlig remiss til denne rätt den 30 september 1774 at til nybyggeslägenhet på Edsskogen ned-synad warda.

Hwad förmon den ene framför den andre af dessa nybyggare niuta bör har Rätten öfwerwägat, pröfwandes skäligt, at Borgwatns- och Skallsiömän äga framför de andre rättighet på denne kronojord til ägor swarande mot ett tunneland för hwarje åbo, och har Rätten förden-skull för hwardera nybygget afpassat [fol. 625r] dess tilständiga lott, för Borgwatn efter trij tunneland eller ett halft mantal, och för Skallsiö til två tunneland eller ett trediedels gårde-mantal på följande sätt.

Borgwatn niuter en ägorymd af tiugutusende trettiosex tunneland, hwart tunneland til 14 000 qvadratalnar räknadt, hwarinom finnas nybyggarnes hemägor och slätter, tilhopa ut-görande sexhundredesextionio lika tunneland, med årlig afkastning på slätten nio lass hård-wallshö, trettiotu lass hästehö [fol. 625v] och etthundradeellofwa lass starr på hwilken rymd ock äro sextusendetolf tunneland watn, onyttige måsar och myror, samt stenland och berg, altsammans liggande inom och efter dessa på chartan uptagne lineer och skillnadspuncter: Ifrån Laxsiöbäckens utlopp utur Laxsiön N:ro 21 går lineen emellan Yttre Skallsiöflon och Brattmyrorne til wästsödra ändan af Öretjärnsflon N:ro 22, derifrån til wästsödra kanten af Rismysundet N:ro 25, sedan til Fulltufwan [fol. 626r] N:ro 26, derifrån efter sokneskillnaden emot Ragunda til Borgberget N:ro 27, vidare til Borgåkroken N:ro 28, derifrån nedföre Borg-ån til det ställe hwarest Laxsiöbäcken i samma å infaller N:ro 29, sedermera til högsta Borg-berget, som är skillnad emot Solbergs afradsländ N:ro 30 och sidst til förstnämnde märket N:ro 21.

Skallsiön råder alt det land och watn, som finnes inom följande uppå chartan utmärkte skillnader: Ifrån Skallsiötjärnen [fol. 626v] N:ro 8 til wästnorra ändan af Björnbergsmysrorne N:ro 9, så at samma myror komma inom lineen, derifrån efter den linea, som för Ede bys skat-teskog är utstakad til meddiupet på Laxsiön N:ro 20, derifrån efter samma meddiup til Lax-siöbäckens utlopp N:ro 21, derifrån söder om Småmyrorne och Yttre Skallsiöflon til wäst-södra kanten af Öretjärnsflon N:ro 22, vidare inpå den mark, som förr legat under Giörwik afradsländ til Sänneälfwens [fol. 627r] utlopp ur Wästra Sännsiön N:ro 23, derifrån til norra kanten af Bäckmyrorne N:ro 24, så at desse komma inom lineen, så til en determinerad punct på Giörwikschartan, samt sidst til första märket igen N:ro 8, hwilken tract innefattar åttatu-sende fyrahundredefemtiotu geometriska tunneland, bättre och sämre derunder begripet, nem-

ligen nybyggets hemägor och slätter, tilhopa sexhundredetolf tunneland, hwaruppå nu bärgas tu lass hårdwallshö, tiugutu och ett fierdedels lass hästefoder och etthundredesex [fol. 627v] lass starr årligen när af detta sidsta foderslag lika många lass stå oslagne det ena året, för at det andra wara så mycket bättre.

Och alldenstund Rätten i förrberörde måtto ansett marken af den beskaffenhet, at desse nybyggare deraf erhållit hwardera den widd, som här ofwan utsatt är, och Rätten äger den förhoppning, at den emot det projecterade skattetalet, som i brist af fullgoda ägor, ej eller förhöjas kunnat, rätteliga swarar, så at nybyggarne måge derpå hafwa sin [fol. 628r] mästa näring af boskapsskiötsel; fördenskull böra de ock icke underlåta at til egen fördel bidraga, samt til den ändan på alla möijeliga ställen hårdwallsslätter inrätta samt den öfriga slätten rödja och ränsa, så ock genom åker och äng dika, med mera som syneprotocollen förmåla såwål i desse omständigheter, som angående den öfwerflödige samt af gran och löftrån bestående skogens borthuggande, särdeles nära deras boningsställen. [fol. 628v]

Efter sådan för Ede by och de uppå Edsskogen redan sittande nybyggare giord fördelning är wäl något stycke öfrigt, men utan så tilräckelig slätt eller wetterlig åkerjord, at särskild åbo kan derpå besuten wara, hwarförutan Skyttmo och Aspås sex nybyggare, Anders Dahl, Jöns Hindriksson, Mats Jacobsson, Mats Pärsson, Swen Swensson och Pär Rasmundsson, som egänteligen på Solbergs afradsländ boende äro, wisat sig äga wälloflige landshöfdingeembetets resolution den 30 januarii [fol. 629r] 1765, at dock på Edsskogen, såsom nästgränsande måge ägor nyttia, som wid sielfwa nybyggesinrättningen derunder synade blifwit.

Och alldenstund desse nybyggare ännu hafwa i besittning någon del af Edsskogen, derå de fäbodas med hus och wallar uparbetat, samt på landet annan kostnad giort, samt deras, jemte deras grannars på Solbergslandet, af denne rätt sistledit år anordnade lotter, som för jordens olika beskaffenheter, ej kunnat med [fol. 629v] nytto delas dem emellan, synes tarfwa understöd; thy anser Allmäningsafwittringsrätten billigt, at låta desse nybyggare sielfwa känna fruckten af sitt arbete på Edslandet, och at emot lämpelig afrad ett halft lispund smör årligen, uplåta dem den tract, som finnes inom dessa märken och skillnader: Ifrån ett ställe N:ro 11 på skogsskillnaden emellan Eds- och Solbergslanden går lineen til norra ändan af Lillänget N:ro 180 och så vidare rätt fram til wästra stranden af Laxsiön [fol. 630r] N:ro 10, vidare til och efter meddjupet i samma siö til Laxsiöbäckens utlopp utur siön N:ro 21, derifrån gent til skogsskillnaden, som är tagen på högsta Borgberget N:ro 30, sedan efter skogsskillnaden emot Solbergs afradsländ til Swaningsklampen N:ro 31 och sidst til den förstnämnde punct N:ro 11, hwilket alt innefattar en rymd af trijtusende niohundredeniotiofyra geometriska tunneland, och hwarpå gifwas sex lass hårdwallshö uppå fäbodewallarne, tretton lass hästefoder och sex och ett halft lass starr årligen, warande nybyggarne [fol. 630v] skyldige, at beflita sig om denne jords ytterligare förbättring, och sommarspillningen efter boskapen hemföra på egna åkrar, eller nyttia på nyristor wid bodarne, dem de äga lof med hägnad omgifwa, men annars böra de sparsamt ålita den dugeliga skogen.

Widare och som Edsskogen finnes bestående af större widd på skog och betesmark, oansetd den är stycketals mycket sten- och bergaktig, än at altsammans sådandt land fordrats för härwarande nybyggare, såsom [fol. 631r] til deras skattetal och nybyggesrätt hörande, och det ej warit, i anseende til slätternes belägenhet, möijeligt för Rätten, at för Skallsiö nybygge som på ingen kant äger särdeles utrymme til fäbete, afpassa hwad dock kunde wara derwid nyttigt, och til nybygget desto bättre bestånd i framtiden tienligt; fördenskull, emedan en kil af sådan mark är ännu kronan behållen på Edsskogen, utgiörande fyratusende femhundredeniotiofyra geometriska tunneland, hwarpå [fol. 631v] allenast fyra [och] ett halft lass starr årligen är at tilgå; altså finner Rätten för sin del det Skallsiömän äro mäst nödige få densamma af Kongl. Maj:it och kronan arrendera för hwad Rätten ansett swarande mot afkastningen nemligen ett halft lispund smör om året, och omgifwes denna tract af följande märken: Borgberget N:ro 30,

Laxsiöbäckens utlopp i Borgån N:ro 29, vidare efter ån til Borgåkroken N:ro 28, Borgklimpen N:ro 27, Hällberget N:ro 35, Fjärflyhällan [fol. 632r] N:ro 34 och så i första märket.

Uppå denna skogskil böra innehafwarne giöra alla erforderliga upodlingar til hårdwallsslått, hwilket torde kunna så mycket bättre ske, när med tiden fåbodar der inrättas, men den nyttiga skogen bör sparsamt handteras, särdeles furuskogen, på det den må nyttjas wid såg och annan inrättning, som uti der framgående å torde med tiden anläggas emot särskild afgift. [fol. 632v]

Hwad Allmänningafwittringsrätten om kronojorden sig utlåtit, hemställes med wördnad högwälborne herr baronens och landshöfdingens i länet höggunstiga godtfinnande.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Allmänningafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell [fol. 633r]

Allmänningafwittringsrättens uti Jemteland utslag, angående skogsskillnad och erforderlig mark för byen Giörwik i Hammerdals sokn och tingslag emot kronans behållne del af den så kallade Giörwik kronoallmänning, — — — [fol. 633v] — — —, utan ock nybyggearne Pär Andersson och Erik Olofsson i Sörwiken, samt Swen Jönsson och Olof Pärsson i FULLEN, jemte flere delägare och angräntsande så [fol. 634r] wäl förleden julii månad, som wid detta tilfälle hörde blifwit och med sine påminnelser inkommit; afsagdt på afwittringstingsstället Mo gästgifwaregård i Hammerdal den 19 december år 1775. — — — [fol. 634v–640r] — — —.

Allmänningafwittringsrätten har ock bordt, sedan skattebyen Giörwik, til underdånigst följe af 36§ uti Kongl. resolutionen af år 1752, sin fullsutenhet ärhållit, föreslå hwad de på den öfriga delen af skogen, hwilken härmedelst för [fol. 640v] krono förklaras, nedsatte nybyggare tarfwa samt markens widd och godhet medgifwa kunna, och har Rätten fördenskull erfarit, at nybyggarene uppå Sörwiken och Fullen, som enligt undersökningsprotocollen äga Kongl. Maj:ts höge befallningshafwandes lagakraftwunne författningar til nya hemmans up-tagande derstädes hwardera om tu tunneland, tilhopa fyra tunneland, eller två trediedels gårdemantal, böra framför andra sina behof niuta, [fol. 641r] pröfwandes Rätten med den för Jemteland utgifne skattläggningsmethod samt 1770 års Kongl. instruction öfwerensstämande, at för tu tunneland på nybygget Sörwiken och dess twänne åboer, — — — [fol. 641v–642v] — — —; så ock at för tu tunneland eller ett tredjedels mantal på nybygget FULLEN, som är af lika beskaffenhet med Sörwiken, utstaka en lämpelig ägodel om [fol. 643r] ellofwa tusende fyrahundradefyrtiotrij geometriska tunneland, hwarinom gifwes berg, stenland, mindre nyttiga måsar, siöar och watn til tutusende femhundradetrettiosex tunneland, nybyggets hemägor och utslätter til tuhundradetrettionio tunneland, med årlig afkastning trij lass hårdwallshö, fyra lass hästefoder och siuttiofem starr, liggande efter och inom desse skiljepuncter: Ifrån Fulltufwan N:ro 26 til wästsödra kanten af Rismyrsundet [fol. 643v] N:ro 25, derifrån til wästsödra kanten af Öretjärnflon N:ro 22, så inpå Giörwiks skog til Sänneåns utlopp ur Västra Sännsjön N:ro 23, dädan norrom och förbi Sänntflon N:ro 32, derefter i samma sträckning til landsskillnaden emot Ångermanland N:ro 33, och sidst följes den skillnaden til första märket Fulltufwan, efter hwilka skillnader behörig rörläggning kommer at af denne rätt särdeles förrättas. [fol. 644r]

Desse nybyggare i Sörwiken och Fullen förklaras efter lag och Kongl. författningar skyldige, at använda flit och omtanka på upbruket af deras nya hemman, samt at i synnerhet beflita sig om hårdwallsslåtters upodling, samt dikning genom åker och äng, hwarest efter synebeskrifningen sådant fordras, på det aflägsne och litet lönande myrslätter måge med tiden kunna umbäras til fåbete, och säden både sås och mogna utan hinder af [fol. 644v] öfwerflö-

digt watn genom källor och upkom, samt den skada af köld, som sådane watusiuke ställen förorsaka, utestängas. [— — fol. 645r–648v].

Sidst har ock Rätten wid den på Ede och Giörwik skogar hållne besiktning funnit det ganska stor myckenhet granskog samt småbiörk växer öfwer en del land så tätt, at hwarken solens warma eller wäder der kunna framspola, utan at landet derunder, ehuru det i sig sielft kan wara dugligt, dock öfwerdrages med måsa af en ständig wäta, utan at nyttigare växter derå trifwas. I anseende dertil kan Rätten för sin del ej annat än bifalla det sådan skog och mark må brännas eller swedjas, [fol. 649r] då derefter kan på en del sås råg samt sedan wäxa gräs til förmon för både nybyggarne sielfwa och deras kreatur, jemte det friare wäderdrag på åker och äng erhållas, och kan Rätten nu, sedan domare och behörig nämnd sådant alt skadat, icke förmoda, det läns- och nämndemannasyn, som altid medförer någon kostnad och beswär på aflägsne ställen blifwer nödig; dock åligger den, som swedia wil, at ingen dugelig skog tilgripa, eller med elden så owarsamt umgå, at skada deraf sker. [fol. 649v]

Allmäningsafwittringsrätten hemställer i all ödmiukhet alt detta hwad kronans jord rörer til herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens höggunstiga bepröfwan.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell [sigill]

Hammerdal

28–29 juni 1776

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 11, fol. 161v–183v och 188v–191r, ÖLA. Avsnitt som inte rör Borgvattnet eller Stugun har utelämnats och markerats med — — —.

År 1776 den 28 juni blef, til underdånigst följe af Hans Kongl. Maj:ts nådige instruction för Allmäningsafwittringsrätten i Jämteland gifwen den 15 martii 1770, afrösning och delning för de å Solbergs kronoallmanning warande nybyggare på Skyttmon och Aspnäset, Örewatnsbrännan, Mårdsjön och Långwatnsbrännan företagen och på nedanstående dagar fortsatt af underteknad häradshöfdinge [fol. 162r] med ojäfaktige nämndemännen Lars Pärsson i Håxås, Erik Johansson på Åsen, Olof Kristensson i Håxås, Erik Hansson på Åsen, Hemming Ersson i Sikås, Erik Halfwarsson i Ede och Lars Olofsson i Solberg; närwarande ej allenast kronans ombud wälbetrodde Jonas Sundberg, samt nybyggarne Anders Dahl, Jöns Hindriks-son, Mats Pärsson, Pål [fol. 162v] Ersson, Swen Swensson och Mats Jakobsson på Aspnäset och Skyttmon, Olof Jonsson, Erik Pärsson och Nils Jonsson på Örewatnsbrännan, Pär Mattson och Karl Nilsson samt Jöns Thyrisson och afledne Anders Jonssons enka Anna Ersdotter i Mårdsjön, så ock Pär Pärsson, samt Erik och Pär Olofssöner på Långwatnsbrännan dels sielfwe och dels genom fullmäktige, utan ock angräntsande byemän i Solberg och Fyrås, de förre genom Daniel [fol. 163r] Pärsson, och de sednare genom Erik Jonsson och Johan Gabrielsson i dessa byar.

Uti desse embetsmäns och rättssökandes närwaro gjorde Rätten sig underrättad om förewarande mål, samt derföre upläste de protocoller och undersökningar af åren 1764 och 1773, som skiett såwäl öfwer desse nybyggen som öfwer byarne Wiken, Solberg och Fyrås, samt för öfrigt besåg uppå den geometriska chartan, som herr landtmätaren Biur år 1774 förfärdigat, det kronoland med dess lägenheter, hwarpå desse nybyggen belägne äro, samt inhämtade [fol. 163v] af Ede byemäns handlingar uplysning om den skog och mark, som för desse nybyggares räkning wid Ede bys afwittring blifwit afsatt; af hwilket alt Rätten intog, det äro af Solbergslandet för krono förklarade tjugutusen etthundradesiuttiotu tunneland och 23 kappel-land, samt af Edslandet trijtusen niohundradeniotiofyra tunneland, tilhopa tjugufyrtusen etthundradesextiosex tunneland 23 kappland, hwart tunneland til 14 000:de quadratalnar räk-

nadt, hwilken rynd fördenskull kommer at emellan desse [fol. 164r] nybyggare skiftas och lämpelig skatt at derefter föreslås; och företog sig Rätten altså at undersöka särskilt om hwarje nybygge.

Hwad derföre beträffar nybygget SKYTTMON och ASPNÄSET, som af desse nya hemman ligger längst norrut eller emot Edes afradsländ, så fant Rätten at ofwanbemälte nybyggare hafwa, genom Konungens höge befallningshafwandes resolutioner af den 21 december 1758, den 24 maii 1759 och den 9 martii 1761, fått tilstånd at på kronoafradsländet anlägga nya hemmansbruk tilhopa om sex och ett halft tunneländ eller [fol. 164v] ett och ett tolftedels gärdemantal, til upodlande hwaraf Anders Dal och Jöns Hindriksson fått femton, Pär Rasmundsson, Mats Pärsson och Swen Swensson tio och Mats Jakobsson aderton frihetsår.

Uppå bemälte nybyggares giorda ansökning har generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren af Kongl. swärdsorden högwälborne baron Friedrich Sparre den 20 december 1760 förordnat, at denne rätt borde af kronoafradsländet tildela dem hwad deras nybygge i proportion af åtagen skatt höra borde [fol. 165r] och sådant behörigen afrösa. Till följe deraf har Allmänningsafwittringsrätten i junii månad år 1761 sig här infunnit och sådan förrättning påbegynt, men ej kunnat fullborda, emedan den af herr landtmätaren Gabriel Esping år 1751 uprättade charta öfwer Solbergs kronoafradsländ icke då varit tilstädes eller kunnat framskaffas.

Wid derpå infallne landsting hafwa, hos högwälborne herr landshöfdingen desse nybyggare anhållit det måtte herr landtmätaren Esping anmodas [fol. 165v] at lemna nödig del af förberörde charta öfwer Solbergs afradsländ, och Allmänningsafwittringsrätten förordnas ägor och upodlingsländ efter deras skatt med första at dem tildela.

Högwälborne herr landshöfdingen har i anledning häraf den 10 september 1763 gifwit det utslag, at Allmänningsafwittringsrätten hade för desse nybyggare at utsyna tienlig och emot deras åtagne skatt swarande upodlingsmark til åker, äng och slått så nära til deras byar som möjijeligt [fol. 166r] är, samt derwid på det nogaste tilse, at de icke måtte få stryka widt och bredt öfwer afradsländet til gamla och upbrukade skatteägora bärgande, hwilket emot sunda upodlings- och nybyggesgrunder wore stridande och tilkomme Rätten äfwen at utstaka huru långt de med upodlingen måge sträcka sig; men ej innan frihetsåren woro förflutne, någon rörläggning wärkställa. Wid samma tilfälle ägde ock Rätten at noga beskrifwa deras redan giorda byggnads- och upodlingsarbete, samt til [fol. 166v] herr landshöfdingens vidare bepröfwande föreslå hwad upodling enhwar af dem komme hädanefter årligen at förrätta. I öfrigt hade herr landtmätaren Biörnlind, hwilken wid denna förrättning komme at wara tilstädes, at upte den öfwer Solbergs afradsländ uprättade och befintelige charta.

Till följe häraf har herr landtmätaren Biörnlind wid 1764 års afwittringsundersökning warit tilstädes med den omtalde chartan, som dock blifwit för felände affattning på slätter [fol. 167r] och öfriga lägenheter, samt för bristande gradering ansedd ofullkomlig, men de skiljemärken som omgifwa både krono- och skattesbogen Solbergslandet, har Rätten pröfwat wara rigtiga i anledning af råbref och wederbörandes medgifwande, samt til winnande af ändamålet synat det påtänkte nya hemmanets lägenheter, då åkerjord emot det projecterade skattetalet 6 ½ tunneländ funnits af tilräckelig widd, men af torr och mager art, nemligen dels gröfre sand med stenklapur [fol. 167v], och dels finare sand eller sandmiäla på lös grund och ostadig botn. Likaledes äro sedde slätter och slåttelägenheter under detta nybygge på åtskillige ställen, som då äro wärderade tilhopa af sig kasta årligen etthundradefyratiofem skrindor starr och niotiofem skrindor hästehö, som tilhopa blifwer tuhundradefyratio skrindor foder årlig bärgning, hwaraf på hwart tunneländ skatt för den skull komme at belöpa inemot trettiosiu skrindor.

Mulbetet nära Skyttmo- och Aspnäsnybygget [fol. 168r] är ansedt wara swagt för stenigt länd, men på den sidan längre bort som weter emot Eds afradsländ, bättre, hwarföre ock desse

nybyggare der hafwa fäbodas, och skogväxten af furu och öfriga trädslag har warit til förnödenheten tilräckelig; äfwensom fiske til husbehof warit at tilgå i älfwen Amran.

Efter sådan besiktning har Allmänningsafwittringsrätten af Solbergslandet föreslagit wissa nyttningar för dessa nybyggare, at innehafwa intil dess fullkomlig affattning skett och skattebyarna woro derifrån [fol. 168v] afwittrade; hwilket wälloflige landshöfdingeembetet i Sundsvall genom resolution den 30 januarii 1765 gillat och stadfästadt.

År 1773 har denne rätt detta afwittringsmål ånyo företagit til undersökning samt i december året derpå afsagt dess utslag för byarne Wiken, Solberg och Fyrås, som laga kraft wunnit, då Kongl. Maj:ts och kronans behållning blifwit som ofwanberördt är 20 172 tunneland och 23 kappland, men derwid har en del slått, som 1764 års afwittringsrätt föreslagit under Skyttmon och Aspnäset, kommit at lyda under gammalt skattlagde hemmanens fullsutenhet. [fol. 169r]

Af denne rätts protocoll och utdrag för Ede by af år 1775, som ock laga kraft wunnit, ser Rätten at en anseelig widd af det så kallade Eds afradsländ blifwit för krono förklarad, deraf största delen är anslagen de på samma kronojord grundade flere nybyggen, men at Skyttmo och Aspnäsets nybyggare, som sökt och erhållit högwederbörligt tilstånd endast å Solbergslandet sig nedsätta, ändå blifwit, emedan rågångarne desse afradsländ emellan icke war upgångne, under sådan owisshet om skillnaden nedsynte til någon del på Edsskogen, hwarest de förden skull slåtter uparbetat, samt anlagt fäbodas med wallar hwarföre Afwittringsrätten för sin [fol. 169v] del ansett billigt låta dem nyttia frukten af sitt arbete på den öfwerblefne tracten 3994 geometriska tunneland, hwarest de hade årlig bärgning til sex lass hårdwallshö på wallarne, tretton lass hästefoder och sex [och] ett halft lass starr, utom fäbete och något skogsfång; dock som den dryga widd til 20 172 tunneland och 23 kappland af deras egen skog Solbergslandet tyckts kunna förslå til deras och de öfrige på samma land warande nya hemmans behof, ehuru Rätten samma widd dem emellan ändå icke skifta kunnat; så hafwa desse 3994 tunneland jord af Edsskogen [fol. 170r] icke annorledes än emot afrad ett halft lispund smör om året, blifwit dem föreslagne til nyttning inom då utsatte wissa märken och skillnader.

Nu beklagade Skyttmo och Aspnäsets män, at deras slåtter särdeles starrfordret, årligen aftaga, förmodeligen för mager jordart, som nu sedan den börjat blifwa slagen, saknar det starr som förr förfallit och lika som gödt eller gifwit styrka åt myrorne at bära gräs, men medgåfwo dock, at en del af kan af dem utwidgas i kanterne och rödjas; äfwensom hårdwall ehuru jorden är mager, förmodas med tiden, då mera [fol. 170v] gödsel faller, kunna omkring åkrarne upbrukas, och intog Rätten wid genomseende af alla de slåtter, som derunder nu bärgas, at desse nybyggare efter eget upgifwande, hafwa hårdwallsslått til sex, hästehö til fyratiosex och starr til etthundradefemton lass årligen, derunder dock beräknadt hwad som tages på Edsländ, om hwilket foder de äro sex särskilde hushåll eller nybyggare på ett projecterad skattetal til sex och ett halft tunneland, eller ett och ett tolfedels gårdemantal.

Hwad angår det andra [fol. 171r] nybygget uppå Solbergs kronoskog, ÖREWATNSBRÄNNAN kalladt, så inhämtade Rätten af handlingarne, at Konungens höge befallningshafwande år 1758 tillåtit, det trij nybyggen hwardera om ett tunneland måtte anläggas på den så kallade Örewatnsbrännan, samt at de som nu äro deraf innehafwande, hafwa hos högwälborne herr landshöfdingen anhållit, det måtte Allmänningsafwittringsrätten förordnas, at wid samma tilfälle då undersökning komme at ske för Skyttmon och Mårdsjö nybygge, äfwen tildela nybyggearne på Örewatnsbrännan tarfwelig rymd af skog och ängesmark efter [fol. 171v] deras antagne skatt om trij tunneland, emedan de såsom af de angräntsande mycket trängde, icke skola wara i stånd nödiga upodlingar särdeles af slått dessförinnan at företaga.

Konungens höge befallningshafwande har i anledning deraf den 30 april detta år täkts förordna, at Allmänningsafwittringsrätten wid wärkställande af ofwanberörde flera författningar, hade at tildela nybyggearne på Örewatnsbrännan nödigt utrymme för deras nybruk.

Allmäningsafwittringsrätten inhämtade ock af denne rätts undersökning år 1764 och respective landshöfdingeembetets [fol. 172r] den 29 derpå följande januarii gifne resolution at en wiss tract blifwit til upodling detta nybygge anslagen intil dess ordäntelig afwittring ske kunde, hwilken tract ligger inom och efter dessa skillnader: 1:o Borgberget; 2:o Fjärflyhällan; 3:o södra ändan af Östra Blekwatnsmyran; 4:o en punct midt emellan Wästra Blekwatnsmyran och Östra Långwatnsmyran; 5:o norrut til åmynnet der bäcken, som rinner ur Lilla Blekwatnet, faller ned i Erlandssiön; och 6:o rätt fram til dess denna linea träffar inpå den som är utsatt til skillnad för Aspnäs och Skyttmo nybyggare.

Sökanderne förebragte, at emedan de slåtter och andra nyttningar, [fol. 172v] som inom ofwanberörde skillnadspuncter äro at tilgå, icke blifwit som ständig ägo deras nya hemman underlagde, utan allenast tils vidare och til dess formelig afwittring worde wärkställd, så hafwer de ansett samma ägor såsom obeständige och osäkre at derpå anlägga mycket arbete och stor kostnad, men anhålla nu om en wiss ägorymd, upgifwande sina förra slåtter wara til följande lassetal, enligt de år 1773 til denne rätt inlemnade förtekningar, nemligen för Olof Jonssons nybyggesställe til ett lass hårdwallshö hemma wid gården, femton lass hästefoder [fol. 173r] och tiuguett lass starr årligen; för Erik Pärssons nya hemman ett lass långhö hemma wid gården, siutton lass hästehö och tiugutu lass starr; för Nils Jonssons ställe äfwen ett lass hemma af det första slaget, tiugu af det andra och tiugutu [och] ett halft af det tredie, altsammans årlig bärgning, utom de lägenheter af slått som kunna uparbetas så at desse nybyggare hafwa nu för sine projecterade trij tunneland eller ett halft gårdemantal, tilhopa trij lass hårdwallshö, femtiotu lass hästehö och sextiofem [och] ett halft lass starr [fol. 173v] hwart år; hwarje lass tagit som det å orten kiöres med en häst til 19 eller 20 lisspunds wigt.

År 1764 äro alle desse slåtter synade, hwarpå detta lassetal foder samlas, då Rätten tillika besett åkerjorden och funnit den wara dels sandmiäla med stenklapur på högderna eller det högre landet, och dels myrjord i dälдерne eller der landet war lägre, på hwilka sednare ställen nybyggarna bordt dika efter Rättens tilsägelse, såwål til förekommande af köld på säden hwaröfwer klagas, som [fol. 174r] på det åkren måtte kunna bära säd, samt wara beqwäm å lämpelig tid emottaga frökornet eller utsädet. Dessutom bör ock skog och buskar på långt håll å alla sidor deromkring borttagas til wädrets friare drift. Imedlertid hafwer Olof Jonsson nio mälningar öpen åker, Erik Pärsson sex och Nils Jonsson nio, deraf största delen årligen besås. Huru många frihetsår desse nybyggare anslagne äro kunde icke af de nu til hands warande handlingar finnas, men [fol. 174v] de förmodade, at 1758 års resolution skal dem utsätta och lemnade til Rättens bepröfwan, om det föreslagne skattetalet kan tåla någon påökning, ifall mera ägor nu än förr erhålles.

Allmäningsafwittringsrätten har wid nybyggets utsyning år 1764 inom den förrnämnde tracten skådat åtskillige slåtter, samt utsatt afkastningen derpå til 83 skrindor starr och 70 skrindor hästehö årligen, men härwid erindrade nybyggarna at då antagit skrindetal skal icke innehålla så mycket som det år 1773 [fol. 175r] utförde lassetal, emedan 2:ne så kallade skrindor ej skola utgjöra mera tilhopa än wid pass ett godt lass, hwarutom slåtterne äfwen på detta ställe årligen aftaga och til afkastningen minska.

Wid ytterligare genomseende af dessa nybyggares skrifter och handlingar samt af det som Wikens och Solbergs byemän ingifwit, fants uti domslutet för Örewatnsnybygget wara iakttagit det samma nybygge erhållit tiugu frihetsår til trij hemmans iståndsättiande hwardera om ett tunneland eller ett siettedels gårdemantal.

Den 29 juni. Rörande för det tredie MÅRDSIÖNYBYGGET, så war det af den beskaffenhet, at Konungens [fol. 175v] höge befallningshafwande har uppå en af Lits loflige häradsrätt den 12 nowember 1751 hållen undersökning, tillåtit, genom resolution den 7 nowember 1758, Anders Pärsson, Pär Matsson, Jöns Thyrisson och Karl Nilsson, at i skillnaden emellan Solbergs och Stugu byemäns afradsländ samt Gräninge byeskog wid den så kallade Mårdsiön

anlägga nybygge om trij tunneland eller ett halft gärdemantal, som borde på aderton frihetsår uparbetas och i fullkomligt stånd sättas.

Derjemte hafwa desse nybyggare, enligt afhandling *den 25 junii 1762* och Konungens höge befallningshafwandes resolution *den 16 october* samma år blifwit innehafware af ett annat nybygge, som efter hållen [*fol. 176r*] undersökning af Allmänningssafwittringsrätten *den 16 september 1760*, är *den 16 october* derpå följande af herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren af Kongl. swärdsorden högwälborne baron Friedrich Sparre för dragonen Anders Dahlström samt drängarne Hemming Bengtsson och Esbiörn Pålsson bewiljadt til fyra tunneland uppå afradslandet, hwartil 12 frihetsår bestådde äro.

Om utbrytning af ägor och lägenheter för det förra nybygget om tre tunneland hafwa hos Konungens höge befallningshafwande nybyggarna giordt ödmiuk ansökning *den 1 december 1760* hwarpå är *den 29 augusti 1761* gifwen den resolution at de borde derom anmäla sig hos den i Jämtland [*fol. 176v*] förordnade Allmänningssafwittringsrätten; och hwad angår nybygget om fyra tunneland på Målå afradsländ så hafwa Mårdsjö nybyggare som innehafware deraf, wid 1763 års hållne landsting i Stugun hos högwälborne herr landshöfdingen anhållit, det måtte dem tillåtas at derunder bruka de ägor och i synnerhet slätter, som wid 1760 års undersökning af Allmänningssafwittringsrätten blifwit dertil anslagne; hwaremot Stuguns soknemän påstått, det måtte deras skattehemman warda bibehållne wid slätterne Målåflon med derintil liggande Lillmyran så ock Slättemyrorna [*fol. 177r*] och Slättmyran, emedan deras gårdar ej ännu fått fyllnadägor efter deras skattetäl, och berörde slätter icke skola wara lemnade til främmande, utan allenast til deras släktingar och anhöriga, som först giordt ansökning om nybygge på Målå afradsländ, med mera.

Beträffande åter det nybygge som är anlagt wid Solbergs afradsländ och Gräninge byeskog, så är ej allenast af en delägande i Solbergs afradsländ wid namn Pär Olofsson i Solberg, tillika med Mårten Olofsson i Gräningen, giordt ansökning at på några ägor hörande til Solbergslandet [*fol. 177v*] få göra nybygge, utan ock af skatteägarna uti byn Gräningen påstått, det några under Mårdsjö nybyggen brukade slätter uti den så kallade Flodalen wore deras gårdar tilhörige, samt at de måtte anses berättigade framför bemälte Pär Olofsson och Mårten Olofsson göra nytt hemman af det, som kunde wara dertil tienligt af de ägor, som de förr innehafte emot afrad til Kongl. Maj:t och kronan.

I anledning af dessa giorda ansökningar har högwälborne herr landshöfdingen *den 9 september* år [*fol. 178r*] 1763 täckts gifwa det utslag, at Allmänningssafwittringsrätten i Jemtland hade öfwer förrberörde omständigheter wederbörligen at undersöka och sitt utlåtande afgifwa.

Denne rätt har fördenskull anstält behörig undersökning öfwer Mårdsjönybygget år 1764, samt der sett åkerjorden bestående af sand och sandmiäla, med liten lerblandning på somliga ställen emot dalarne til östra kanten ofwanför Målån, der god och bärande åker kunde fås, dock at landet dugligt dikades. Till slätter för det wästra nybygget, eller det om trij tunneland, [*fol. 178v*] som stöter emot Solbergsskogen äro många ställen och lägenheter upgifne, hwilka Rätten skådat och wärderat i afkastning årligen til femtiotrij skrindor hästefoder och siuttitrij [*och*] en half skrinde starr, hwilket foder skulle bärgas på dels Solbergslandet, Målålandet, Gräningskogen och Selsålandet, hwarföre Rätten, såwida Krängede byemän i Ragunda innehafwa berörde Selsåland, ej wore deröfwer hörde, icke eller kunnat med säkerhet sig deröfwer utlåta, men hwad anginge det östra nybygget, som komme til fyra tunneland at grundas [*fol. 179r*] på Målålandet så wore i beskrifningen deröfwer en särskild förteckning på slätter intagen.

Allmänningssafwittringsrätten har berörde år tils widare, och til dess ordäntelig afrösning för detta wästra nybygge ske kunde, tildelt detsamma slätter, skog och upodlingsmark på Solbergs afradsländ, och uppå den tract, som war öfrig emellan kronoafradsländet Selsålandet i Ragunda sokn och den för nybyggarna på Örewatnsbrännan förr utsatte och på chartan tek-

nade linea ifrån märket Fiärflyhällan til Mårdsjöhögen, samt vidare efter [fol. 179v] skillnaden emot Gräninge byeskog til en på chartan utsatt punct uti samma skillnad, ifrån hwilken Mårdsjö nybygges upodlingsmark går förbi kanten af den slått, som ligger wid wästnorra ändan af Långwatnet, och derifrån rätt fram til det ställe, der bäcken som rinner ur Lilla Blekwatnet, faller in i Erlandssiön.

Hwarutom Mårdsjö nybyggare fått rättighet at bärga 30 skrindor hästehö, hwilken slått de enligt Lits häradsrätts protocoll den 10 november 1759 upslagit på den så kallade Flodalen emellan Gräninge hemman och Mårdsjö nybyggen [fol. 180r] på wid pass en fierdedels mil ifrån wästra nybyggesstället, hwarifrån desse nybyggare så mycket mindre kunde stängas af Gränigemän, som af 1750 års geometriska charta med dess beskrifning funnits, at sidstämde byemän för desse wid pass en half mil ifrån deras hemman liggande slätter icke woro skattlagde, och de hwad skog och utmark angår woro, til följe af högloflige Kongl. kammarcollegii den 17 februarii 1763 utfärdade skattebref, ej eller berättigade til mera än på deras skattetal, tilhopa fyra och tre [fol. 180v] åttendedels tunneland, wid skeende afwittring belöpa kunde.

Hwad Afwittringsrätten uti föregående dess betänkande tilstyrkt, har wälloflige landshöfdingeembetet uti resolution den 29 januarii 1765 stadfästadt, samt förbudit nybyggarna sträcka sine nyttningar vidare intil dess behörig afwittring för skattebyarne och afrösning för nybyggarna ske kunde.

Desse nybyggare berättade nu, at de ansett onödigt häfda någon öpen åker på detta wästra stället uti skillnaden emot [fol. 181r] Solbergsskogen, hwarföre de ock aldeles flyttat derifrån samt nu bo på det östra stället, hwarest kornjorden skal wara säkrare, der de å Målålandet fördenskull wilja uptaga åker för begge ställen, tilhopa siu tunneland eller ett och ett siettedels gärdemantal, men kunde ej wisa tilstånd til sådan afflyttning eller frihet at igenlägga den åker på wästra nybyggesstället, som der warit öpen; dock hafwa de enligt Lits loflige häradsrätts bewis af protocollet den 8 november 1759 anmält, det wore samma åker mycket frostaktig, [fol. 181v] så at de sällan der fått säd, hwilket de welat styrka med en af nämndemannen Erland Karlsson i Fjäl och bonden Erik Olofsson i Gräninge den 3 october samma år författad synebeskrifning, hwilken tillika med hwad herr landsfiscalen Olof Klingberg å embetes wagnar wid häradstinget anfört styrker, at sådan flyttning allenast för 2:ne nybyggare, som å detta swagare ställe den tiden boende warit synts nödig samt så för deras som Kongl. Maj:ts och kronans förmon nyttig, emedan landet å det ställe en åttendedels [fol. 182r] mil ifrån det förra wid pass ägt både bättre jordmon och belägenhet, samt widd, at alle fyra desse nybyggare der kunna finna tilräckeligt utrymme til åker och husbyggnad, hwarföre ock Häradsrätten hemställt detta ärende til Kongl. Maj:ts befallningshafwande, hwilken remiss sökanderne dock icke fullfölgt, emedan de ingen resolution derpå kunde upwisa.

År 1773 wid då företagen undersökning om detta wästra nybygget emot Solbergslandet hafwa nybyggarna upgifwit de slätter, dem de på Solbergsskogen derunder bärga til trettioett lass hästehö och fyratiofya [och] ett halft lass starr årligen, men som Rätten [fol. 182v] då ej warit försedd med fullkomlig affattning öfwer hela landet hwarpå detta nybygge, enligt förste tilståndet, grundas borde, utan derjemte fått berättelse derom, det skal nybygget wid afwittringen uti Stugu sokn, derunder Målå afradsland lyder, fått hwad det hafwa bordt, och nybyggarna ej warit försedde med utslaget eller resolutionen deröfwer; så har Rätten med afrösningen måst låta anstå.

Nu hade herr landtmätaren Biur fulländat affattningen öfwer hela Solbergslandet, deraf byen Solberg förledit år sin fullsutenhet niutit, men om Målålandet och [fol. 183r] Gräninge byskog i skillnaden emellan hwilka nybygget ligger woro riktigt affattade eller ej, kunde icke med säkerhet sägas, imedlertid hade nybyggarna nu med sig tagit denne rätts undersökningsprotocoll i september månad år 1760 öfwer Målålandet, samt Rättens gifne dom af år 1770 uti samma mål, hwaraf Rätten såg, at Målålandet blifwit å charta lagt, samt at wederbörande

Stugu soknemän erhållit deraf sin fullsutenhet, och at de derintil stötande nybyggen Strömsnäs, Höglunda och Mårdsjön hade at til dess ordäntelig afrösning för dem ske kunde nyttia de [fol. 183v] delar af kronotracten, som närmast för hwardera lågo. — — — [fol. 184r–188v] — — —.

Af denne rätts domslut öfwer den förledit år på Solbergs och Ede byars skatte- och kronoskogar för krono förklarade tract intog nu Rätten, at den på förra stället blifwit til en widd 20 172 tunneland och 23 kappland och på det sednare til 3 994 tunneland, och omgifwes den förre tracten af dessa märken: N:ro 18 på chartan Mårdsjöhögdén; derifrån til N:ro 19 Fjärflyhällan; dädan til N:ro 20 Borgberget; sedan til N:ro 21 Swaningsklimpen; vidare til N:ro 4 märket uti lineen emellan [fol. 189r] Swaningsklimpen och högsta hällan; derifrån til fullt söder til N:ro 5 yttre ändan af holmen i Grundflyn; vidare rätt linea til Höttelskläppen N:ro 6 och så til förstnämnde märke N:ro 18 Mordsjöhögen; den sednare innefattas af de skiljepuncter och den på Edes skogscharta derefter updragne linea, som utslagen deröfwer wisa och tydeligen utstaka.

Nybyggarna hwar för sig uprepade nu de skäl och omständigheter, som förra undersökningarna för dem innehålla, med anhållan, at de, som skola lika som af öde uptaga åker och alla slätter samt således på winst och förlust [fol. 189v] wåga sitt arbete och hwad de kunna äga, måge hugnas med så stora lägenheter til upodling, som möjligén gifwas, samt sig emellan niuta en jämnlikhet i frihetsår då lika arbete wid upbruket kräfwes, såwål som i öfriga tyngder.

Kronofullmägtigen wälbetrodde Jonas Sundberg ingaf desse påminnelser:

Som det wil skiönjas at nybyggen Aspånäs och Skyttmon, hwilke äro projecterade tilhopa til 6 ½ tunneland, taga någon skada på sina slätter utaf den nära intil sielfwa nybyggen framrinnande älf, och annars hafwa magrare sädesjord än Örewatns- och Långwatnsbränne [fol. 190r] nybyggen, det förre om tre och det sednare til två tunneland, samt Mårdsjönybygget som blifwit tillåtit inpå Målålandet och wid skillnaden Solbergs och berörde Målå kronoafradsländ emellan, och för sine bewiljade siu tunneland skatt, dels bör niuta fyllnaden af Målålandet och dels af Solbergsländet, samt owist kan wara hwad tilgång på slätter och andra lägenheter gifwes å den del utaf Målålandet som wid afwittringen för Stuguns sokn är för krono förklarad, innan den deröfwer uprättade charta warder wisad, och det blifwit utrönt huruwida [fol. 190v] Gräninge by som intil samma land gräntsar är lagligen med sine skatteområden derifrån skild, så hemställes med wördnad, om icke det wore til erhållande af all möjlig uplysning, at såwål chartan öfwer Målå- som Solbergsländet warder uptedd, och ifall Gräninge by låge i samfält med Målålandet, då blefwe först afwittrad, på det ägorne desto bättre kunna til hwart och ett nybygges nödwändighet och föreslagne skattetal, der ej någon tilökning deri skulle tålas warda jämkade och lagde.

Widare hade nu [fol. 191r] ingen at hos Rätten anföra, hwarföre wederbörande tilsades, det Rätten skal på den tid som framdeles utsatt och kundgiord warder, meddela dess utlåtande häröfwer, sedan Rätten fått, om möjligéheten så medgifwer, förrut giort sig om angräntande kronojordar och hwad tilgång der wara kan underrättad, på det redighet uti altsammans som härmed gemenskap äger, på en gång winnas må.

År och dagar förr skrefne.

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 11, 426r–439r, ÖLA. Avsnitt som inte rör Borgvattnet eller Stugun har utelämnats och markerats med ---.

År 1776 den 12 december blef, til underdånigst följe af Hans Kongl. Maj:ts nådiga förordnande uti den för Allmänningsafvittringsrättens i Jämtland år 1770 utfärdade instruction, samt til wördsamste åtlydnad af Kongl. Maj:ts befallningshafwandes i länet nedannämnde resolutioner, behörig afwittring til wissa utrymmens tildelande af Solbergs kronoskog för nya hemmanen Skyttmon och Aspnäset, samt Örewatnsbrännan, Mårdsjön och Långwatnsbrännan [fol. 426v] företagen, och på nedanstående dagar fortsatt af underteknad häradshöfdinge, med tilkallad ojäfachtig nämnd Pär Ersson i Hallen, Hemming Ersson i Sikås, Lars Pärsson i Håxås, Erik Halfwarsson i Ede, Olof Kristensson i Håxås, Lars Olofsson i Solberg och Erik Mårtensson i Sikås; närwarande ei allenast afwittringslandtmätaren ädel och högachtad herr Pehr Biörnlinde, samt kronans tilförordnade ombud wälbetrodde Jonas Sundberg, utan ock berörde nybyggens åboer, dels sielfwe och dels genom fullmäktige, [fol. 427r] nemnligen ifrån Skyttmon och Aspnäset Anders Dal, Jöns Hindriksson, Matts Pärsson, Pål Ersson, Swen Swensson och Matts Jakobsson; ifrån Örewatnsbrännan Olof Jonsson, Erik Pärsson och Nils Jonsson; ifrån Mårdsjön Pär Mattsson, Jöns Thyrisson, Karl Nilsson och afledne Anders Jonssons enka Anna Eriksdotter samt ifrån Långwatnsbrännan Pär Pärsson samt Erik och Pär Olofssöner i Gräningen, hwarjemte woro tilstädes, såsom angräntsande til Solbergslaget, å egna wägnar, samt efter intygad muntelig anmodan, för de öfrige byemännen [fol. 427v] i Solberg, Wiken och Fyrås, Jonas Ersson, Johan Gabrielsson, Nils Johansson, Anders Olofsson och Erik Jonsson.

Sedan desse ämbetsmän och sökande, med flere wederbörande, kommit tilhopa i Fyrås by; så emottog och upläste domaren de til detta mål hörande förra undersökningsprotocoller med öfriga skrifter och resolutioner för hwardera af desse nybyggen, samt sedan gjorde sig underättad af den til hands warande chartan om dessa nybyggares nuwarande lotter af landet med derå befintliga slätter och fördelar, samt bättre och sämre jordmon, jemte det Rätten [fol. 428r] inhämtade kunskap derom at gräntsorne omkring hela kronlandet blifwit dels wid Afwittringsrätten, och dels annars genom laga domar och råbref styrkte och stadfästade.

Derefter swarade nybyggarne, på tilfrågan, at de nu icke hafwa några ytterligare skjäl och annat at andraga, än de wid förra förhören nämndt och anfördt, det de fördenskull åberopa, men Långwatns nybyggare ingåfwo denne skrift, som efter deras begäran intogs i protocollet, så lydande ord ifrån ord:

Til ernående af nödige och tilräckelige slätter, jemte deremot swarande skogsnyttning och andra tarfwor för vårt [fol. 428v] tillätne nybygge å Långwatnsbränna, hwilket wi dock fått tillåtelse bruka som under ökeskatt wid våra hemman i Gräningen, är hos högädle och hwidtlagfarne herr häradshöfdingen och loflige Afwittringsrätten vår ödmjukaste anhållan, at enär nu behörig tildelning och skilnad för såwäl detta, som torde hända flere nybyggen kommer at verkställas, oss gunstbenägit må förunnas af näst- och angräntsande Solbergs afradsländ tildelas såwäl slätter, som andre nyttningar, at wi kunna winna nödig fyllnad, som swarar emot bemälte tillätne nybygges rättighet, efter två [fol. 429r] tunnlands skattetal, och för hwilket wi betalt ordinarie räntan, redan 2:ne års tid, nemligen för 1775 och detta år 1776.

Öfwer dessa nybyggen och den nu begärte delningen af marken, yttrade sig kronofullmäktigen sålunda:

I anseende til skogsrymden och derå warande slätter, som ei allenast kunna uphjelpas, utan ock förmodeligen flere rödjäs och uparbetas, samt det antal hästar och kreatur, som wid Aspнас, Skyttmo, Örewatns och Mårdsjö, med Långwatns nybyggen, nu redan födes och underhålles, skönjes tydeligen, at tilräckelige ägor gifwes å Solbergs kronoafradsländ [fol. 429v] för de der anlagde nybyggen, tilsammans af 14 ½ tunneland skatte, enär 4 tunneland dessutom af Mårdsjö nybygge bör undfå fyllnaden af Målålandet, i synnerhet när hwart och ett nybygge undfår efter des art och beskaffenhet sine nödwändigheter, samt i möjligaste måttön bibehålles wid hwar sine gjorde upodlingar, när ock härtil lägges, at efwen några slätter äro utsynte i skilnaden, och inpå Målålandet, för det nybygge af tre tunneland, som utaf Solbergslandet bör erhålla fyllnaden; så är fördenskull min ödmjukaste begäran det loflige Rätten täckes noga pröfwa [fol. 430r] och jämka landet och ägorne emellan förnämnde nybyggare, så at hwart och ett åtminstone behåller sitt nuwarande skattetal, der icke någon tilökning deri skulle tålas, derwid Rätten efwen täckes tilse, huruwida den tract utaf Edslandet, som blifwit för krono förklarad, kan wara för Aspнас och Skyttmo nybyggen nödwändig, såsom äger magraste åkerjorden.

Efter öfwerwägande, stadnade Rätten i följande

Utslag och betänkande:

Såwäl af den år 1774 öfwer Solbergs afradsländ uprättade och för richtig erkända charta, som af denne rätts domslut [fol. 430v] samma år för byarne Solberg och Wiken, hwilke förr legat med kronoskogen i oskift, har Rätten funnit, at af berörde Solbergsland blifwit tjugututusede etthundredesjutijotu geometriska tunneland öfrige, sedan berörde byar sin fyllnad erhållit, hwilken rymd Rätten för kronans behållning ansedt, och förklaradt liggande inom och efter dessa på chartan utsatte, och genom updragne lineer ifrån angräntsande skiljemärken, nemligen: N:o 18 Mårdsjöhögdén; therifrån til N:o 19 Fjärflyhällan; dädan til N:o 20 Borgberget; sedan til N:o 21 Swaningsklimpen; vidare til N:o 4 märket uti lineen emellan [fol. 431r] Swaningsklimpen och högsta hällan; derifrån i fullt söder till N:o 5, yttre ändan af holmen i Grundflyn; så dit ån faller ur Erlandssiön; vidare i rät linea til Höttellskläppen N:o 6; och så til förstnämnde märke N:o 18 Mordsjöhögen.

Likaledes har Allmänningsafwittringsrätten af chartan öfwer Eds kronoafradsländ, och denne rätts derwid hållne undersökningsprotocoll, samt af den gifne och lagakraftwunne domen under den 19 december sidstledit år, fått den uplysning, at trijtusede nijohundrede nijotijofyra geometriska tunneland jord äro deraf Kongl. Maj:t och kronan förbehållne, och tils vidare [fol. 431v] anslagne at nyttjas under Skyttmo- och Aspнасnybygget emot ett halft lisspund smör i årlig ränta, hwilken tract blifwit å Edes skogscharta afstakad inom och efter desse märken: Ifrån ett ställe N:o 11 på skogsskilnaden emellan Eds- och Solbergslanden går lineen til norra ändan af Lillänget N:o 180; och så vidare rätt fram til wästra stranden af Laxsjön N:o 10; sedan til och efter meddjupet i samma sjö till Laxsjöbäckens utlopp derutur N:o 21; derifrån gent til skogsskilnaden, som är tagen på högsta Borgberget N:o 30; sedan efter skogsskilnaden emot Solbergs afradsländ til Swaningsklimpen [fol. 432r] N:o 31; och sidst till den förstnämnde puncten; å hwilken tract desse nybyggare uparbetat fäbodewall, upbyggt nödiga hus derwid, och upodlat hårdwallsslätt til sex lass, utom det der förr warit at tilgå tretton lass hästefoder och sex [och] ett halft lass starr årligen, jemte något mulbete och land til slätters uparbetande.

Desse 2:ne kronan förbehållne lägenheter, som tilhopa utgjöra en rymd af tjugusextusede etthundredesextiosex tunneland, hwart tunneland til 14 000 qwadratalnar tagit, och hwilka lägenheter gräntsa tilhopa, samt derföre kunna beqwämligen sammanslås, ser Rätten fördenskull utgjöra [fol. 432v] det land, som kan til nya hemmanen uti Skyttmon och Aspnalet samt

Örewatnsbrännan, Mårdsjön och Långwatnsbrännan, hwilke tillhopa äro projecterade till fjorton och ett halft tunneland eller tu och fem tolfedelers gärdemantal, anslås til delning dem emellan, efter hwarderas skattetal och jordens bättre eller sämre beskaffenhet.

Och aldenstund Rätten finner sin skyldighet till delning på kronlandet desse särskilde nybyggen emellan wara grundad uti Kongl. Maj:ts för Afwittringsrätten i Jämtland år 1770 gifne nådige instruction, och Rätten pröfwar delning derå ländande till nybyggarnes förmohn och ägornas bättre upbruk, då hwardera får [fol. 433r] sin lott afskildt; så företog sig Rätten, at noga jämka dem emellan.

1:o: Hwad således först hörer till nybygget SKYTTMON och ASPNÄSET, som med högwederbörliche tillståndsbref under den 21 december 1758, den 24 maji 1759 och 9 martii 1761 blifwit grundadt till sex och ett halft tunneland, eller ett och ett tolfedelers mantal, at enligt Kongl. Maj:ts befallningshafwandes resolution den 9 martii 1771, uparbetas och i stånd sättas inom tjugu frihetsår; så pröfwar Afwittringsrätten lämpeligt, att emot deras ofwanberörde skattetal, samt jordens befintliga art anordna detta ei allenast kronojorden på Eds afradsländ inom förrberörde [fol. 433v] dess märken och på chartan utsatte gräntsor till en widd af trijtusende nijohundrade nijotijofyra tunneland, utan ock af Solbergs kronoskog en rymd af nijotusende nijotijo tunneland, tilhopa trettontusende åttatijofyra tunneland, hwart tunneland till 14 000:de qwadratalnar räknat; liggande denna tract af Solbergslandet inom och efter dessa märken, som genom updragne linear äro på chartan utstakade, nemligen: Bratthällan; dädan i wästra kanten af Rörmyran; och så i rät linea till skogsskillnaden emot byn Solberg då den skillnaden följes till märket Grundflyn N:o 5 på chartan; derifrån til N:o 4 puncten på skillnaden emellan Solbergs- och Edslanden; så efter den [fol. 434r] linea till Swaningsklimpen N:o 21; och vidare till Borgbergsmärket N:o 20; så till en punct uti samma skillnadslinea mitt för Bratthällan, till hwilken hälla skillnaden då går tillbaka, såsom til första märket.

För öfrigt, ehuru denne rätt wid den sidstledit år öfwer Edslandet gjorde afwittring anslagit Skyttmo och Aspнас nybyggare nyttningen tils vidare af en wiss tract derpå emot årligt arrende ett halft lispund smör. Likwäl, emedan samma tract nu blifwit här ofwanföre dem beräknad på deras fullsutenhet emot det utsatte skattetalet sex och ett halft tunneland; så finner Rätten, det de ei [fol. 434v] kunna med särskild ränta derföre beläggas härefter.

2:o: Dernäst har Afwittringsrätten öfwerwägat hwad ÖREWATNSBRÄNNE NYBYGGET, som med Kongl. Maj:ts befallningshafwandes tillstånd af år 1758 är anlagdt till trij tunneland eller ett halft mantal, att på 25 frihetsår iständsättas, tillkomma bör, derwid Rätten gjort sig underrättad om des beskaffenhet, och i afseende derpå ansedt en rymd af sjutusende tuhundra tjugonijo geometriska tunneland af Solbergslandet deremot swarande inom och efter dessa uppå chartan utmärkte skillnader: Först det ställe der Erlandsån eller bäcken faller ur Erlandssjön; sedan efter [fol. 435r] skillnaden emot Solbergs byskog till wästra ändan af Rörmyran; så gent i Bratthällan; vidare i samma linea till skillnaden emellan Solbergs och Eds kronoskogar i en punct mitt för Bratthällan; så i Fjärflyhällan; vidare norra ändan af Långflon; så sydwästra ändan af Blekwatnet; vidare uti östra ändan af Lillångwatnet; samt så i första märket.

3:o: Beträffande för det tredje nya hemmanet MÅRDSJÖN; så wisa handlingarna det innehafwarne fått högwederbörliche resolutioner den 7 nowember 1758, att i skillnaden emellan Målå- och Solbergslanden anlägga ett nybygge om trij tunneland inom 18 frihetsår, och den 16 october [fol. 435v] 1762, at uppå Målålandet uptaga nytt hemman om fyra tunneland på 12 frihetsår, för hwilka nybruk ägor ock blifwit, tills ordentelig afwittring skje kunde, utsynade på de nämnde ställen, nemligen för det förra både på Solbergs och Målå kronojordar, såwida det i skillnaden deremellan blifwit begärdt, och för det sednare på Målålandet allena, der ock nybyggarne nu äro boende, såsom på ett beqwämare och frostfriare ställe, än i skillnaden afradsländen emellan. Häraf följer icke allenast, att Afwittringsrätten, som nu är sysslesatter med Solbergslandets fördelning, ei kan wid detta tilfälle befatta sig med de ägor, som höra till

Målålandet, [fol. 436r] att deraf anordna Mårdsjönybygget des fulla lott emot det tagne skat-tetalet på begge de nämnde nybyggen till sju tunneland, utan ock, att nybyggarne för trij tun-neland i skillnaden kronoskoparne emellan ei kunna niuta fyllnad endast och allenast af Sol-bergslandet, då någon del af Målålandet derwid är utsynad redan och under deras nyttning.

I anseende härtill pröfwar Afwittringsrätten för sin del tjenligt tillägga Mårdsjönybygget för des del af Solbergslandet en ägorymd af fyratusendefemtijotu geometriska tunneland, efter dessa märken och skillnader: Östra ändan af Lillångwatnet; sedan sydwästra [fol. 436v] ändan af Blekwatnet; vidare norra ändan af Långflon; Fjärflyhällan; derifrån i Mårdsjöhögen; sedan efter Gräninge byskillnad till en punct i räta lineen, som kommer ifrån östra ändan af Lill-långwatnet; och så i samma ända af samma watn såsom första märket.

4:o: För nybygget Långwatsbrännan har Wästernorrlands wälloflige landshöfdingeem-bete uti resolution den 30 januarii 1765 behagat förordna uppå denne rätts gjorde undersök-ning, det innehafwarne af detta nybygge, Pär Pärsson samt Erik och Pär Olofssöner i Gräningen --- [fol. 437r-438r] ---.

Sedan desse ofwannämnde fyra särskilde nybyggen, tillhopa om 14½ tunneland, eller tu och fem tolfstedels gärdemantal fördenskull erhållit af Solbergs kronoallmänning, hwad dem hwardera tilkomma bör, derefter ock rörläggning skal, på den tid, som domaren framdeles utsätter till wederbörandes så mycket säkrare efterrättelse verkställa; så äro nybyggarne, en-ligt allmänna lagen samt Kongl. förordningarne om hemman och deras upbruk samt widmagt-hållande, skyldige at dika genom [fol. 438v] och omkring åker och äng, hwarest öfwerflödig wäta finnes, alla möjliga lägenheter uparbeta till hårdwallsslätter, på det afläggse och litet lönande myrslätter måge med tiden kunna utläggas till fäbete, samt den nyttigare skogen, som ei står åker eller äng till mehn och skada, sparsamt ålita, men den odugelige och öfwerflödige borthugga och afrödja, så ock genom ristningar och nylands beredande på hårdwallen och utdikade myror och floar upbringa gräswäxten och höbärgningen, såsom det säkraste medlet till egen nytta och förkofring.

Hwad Allmänningafwittringsrätten uti förrberörde [fol. 439r] mål ansedt nyttigt stadga och förordna om Solbergs kronojord, warder till underdånigst följe af 1770 års Kongl. in-struction, med wördnad hemställdt Konungens höge befallningshafwande i länet.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Allmänningafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell

Stugun–Ragunda

10–21 februari 1777

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 12, fol. 1r–78v, ÖLA. Ingår i en protokollsbok rubricerad ”1777”.

År 1777 den 10 februarii instälte sig uti STUGU SOCHN af Ragunda tingslag uti Jämteland undertecknad häradshöfdinge, at med tilkallade ojäfachtige mämndemän Jon Nathanaelsson i Kråkwåg, Nils Andersson i Skogen, Magnus Jönsson i Hammarsgård, Pål Pärsson i Stugun, Olof Larsson i Näset, Salomon Danielsson i Byn och Lars Håkansson i Wästanede, fortsättja den uti denna sochn för flera år sedan började allmänningafwittring; närwarande ei allenast landtmätaren ädel och högachtad herr Pehr Björnlind, at med geometriska chartan [fol. 1v] öfwer landet och annan uplysning, som til dess syssla hörer, gå Rätten tilhanda, samt, at bewaka Kongl. Maj:ts och kronans höga rätt, efter förordnande under den 18 förledne janu-arii, skrifwaren wälbetrodde Jonas Sundberg, utan ock enligt af predikostolarne skjedd tidig kungörelse, Stugu sochnemän: Bengt Pärsson, Nils Pärsson, Jon Mattsson, Erik Mattsson, Anders Ersson, afledne Jon Jonssons barn, Jon och Erik som myndige och de omyndigas för-myndare Pål Pärsson och Erick Mattsson; Mårten Pålsson, Pål Pärsson, sergeanten äreborne

och manhaftige Anders Dahlström och Nils Andersson, [fol. 2r] samt nybyggarna Pär Mattsson, Jöns Thyrisson och Karl Nilsson i Mårdsjön, Pål Jonsson och Hans Jönsson i Höglunda, Anders Simonsson och Jon Isaksson i Strömsnäs å egna vägnar och som fullmäktige för grannarne Nils Pärsson och Erick Nilsson enligt muntelig anmodan, som besannades af nämndemännen Olof Larsson och Lars Håkansson i Wästanede.

Sedan desse ämbetsmän, parter och rättsökande sammanträdt på gästgifwaregården i Stugu sochn, samt domaren til wederbörandes efterrättelse upläsit [fol. 2v] såwäl 1770 års för Allmänningsafwittringsrätten i Jämtland utfärdade nådige instruction, som öfrige Kongl. förordningar, som angå afwittringswercket, så företog sig Rätten, af de uti målet förr hållne protocoller och gifne utslag, inhämta uplysning om Stugu sochns beskaffenhet, huruwida derwarande hemmansåboer sin skatterymd njutit, huru stor den afstakad blifwit och hwad öfrigt är krono, til delnings för antingen redan nedsynte nybyggare på MÅLÅLANDET, HÖGLUNDA och STRÖMSNÄS, eller för de härefter blifwande nya hemmansbrukare med mera, som nödigt wara kan at iachttaga, då Allmänningsafwittringsrätten [fol. 3r] af samma rätts domslut för Stugu sochnemän under den 15 martii 1770, fann det bemälte sochnemän då haft at hos Rätten förete et dombref, gifwit tredje dag pingest år 1545, hwilket i kraft af förre domar och kungabref, tillade sochnen Stugun skog och nyttning inom följande märken: Näfweredsta, Hornsjöberg, Törmedetjern, Eldsiöberg, Strånäset, Digerselet, Sittesjö, Skifteshög, Ramsjö, Näfwersjö och Näfweredstaholm, om hwilka märken och skillnader Stugu sochnemän å den ena sidan, och landsfiscalen herr Olof Klingberg för Kongl. Majjt och kronan, å den andra, så blifwit förlikte, som sochnemännens [fol. 3v] skriftelige utlåtande wisade, hwilket fördenskull uti denne rätts undersökningsprotocoll i nowember månad år 1770 upsöktes, och war så lydande:

Såsom kronofullmäktigen landsfiscalen högaktade herr Olof Klingberg wid närwarande skogsafwittringsgjörömmål ei funnit sig nögd med at godkänna våra upgifne och af ålder efter vårt skattebref häfdade märken omkring vår skatteskog; så hafwa wi, til förekommande af drygare kostnad, och af god wilja mot innehafwarne af Strömsnäs och Höglunda nybyggen, welat afstå en del af våra gamla pretentioner, och i anseende til [fol. 4r] de stridige märkesställen Eldsiöberget och Strånäset således bewiljadt, at rålineen emellan vår skatteskog och afradslandet Målålandet må tagas på Eldsiöberget ett tusende femhundraåttatjofyra alnar wästerut ifrån det på berörde berg wid refningen nedsatte påla, och gå i söder til wäster östanföre och hardt inwid Jon Jonssons slättemyra wid Mörtsjötjernen, så långt söderut, at när krökning blifwer der gjord, och lineen dragen til så kallade Wikudden i Fiskewiken, de slätter och upodlingslägenheter, som finnas i Flodalen, emellan Mörtsjötjernen och Fiskewiken samt deromkring, måge komma [fol. 4v] på nybyggarnes sida wid Strömsnäs.

Derefter följer lineen meddjupet af sjön Gesund och Stuguån upföre til Sättåmyne, hwarifrån den vidare följer elfwen Sättån upåt til Digerberget der bäcken, som kommer ifrån Finneråstjernen nederrinner i Digerselet, vidare derifrån öfwer norra ändan af Sättsjön til det ställe der Sättån faller ned i Sättsjö- eller Kråkwågstjernen, hwadan lineen sidst går til märcket på Storflo skifteshögen.

Hwad fisket angår, så nyttjas det gemensamt af oss Stuguboer och nybyggarna i Strömsnäs, och det såwäl i Fiskewiken som på botnarne derutanföre intil Strånästången. [fol. 5r]

Derjemte hafwa wi efwen welat samtycka dertil, at Näfwerån skal wara skillnad på den wästra sidan alt ifrån des utlopp ur Näfwersjön til inloppet i stora elfwen, hwarifrån skilnaden må vidare gå efter meddjupet i den södra delen af älfwen, der den grenar sig omkring Stuguön, hwilken nu, såsom förr, blifwer på vår sida, och efter samma elf föl-

jer skilnaden upføre intill Näfwerforssholmen, men derifrån vidare til Hornsjöberg, och de öfrige i vårt bref nämnde märcken.

Denne rätt har, i afseende på 1545 års dombref, och hwad 5§ uti 1770 års instruction bjuder, fördenskull [fol. 5v] stadnat i det utslag, det Stugu sochnemän kommo at bibehållas wid den tract och de ägonyttningar, hwilke woro at tilgå inom de uti samma bref stadgade märcken, jämnförde med föregående förlikning, samt derföre förklarar Stugu sochnemän berättigade til säker och orubbad nyttning af en rymd til femtjotrijtusende åttahundredesextijofyra geometriska tunneland, altsammans inom och efter desse på chartan anteknade märkespuncter, nemligen: ifrån Storflo skifteshög til Ramsjö; dädan til Näfwersjön, hwarifrån skilnaden går efter Näfwerån alt til det ställe der den faller ned i stora älfwen, då lineen följer meddjupet i södra [fol. 6r] delen af berörde älf, der den grenar sig omkring Stuguön, och går så efter älfwen upføre til Näfwerforssholmen, samt vidare efter de erkände märcken Hornsjöberg, Törrmedtjernnen och Eldsjöberg, dock så, at märket på samma berg blifwer ett tusende femhundredåttatijofyra alnar wästerut ifrån den på berörde berg wid refningen nedsatta påla. Dädan sträker sig skilnaden i S til W östanför, och hardt inwid Jon Jonssons i Stugun slättemyra wid Mörtsjötjernnen, och går så långt söderut, at när krökning der gjöres och lineen sedan drages til så kallade Wikudden i Fiskewiken, de slätter och upodlingslägenheter, som [fol. 6v] finnes i Flodalen emellan Mörtsjötjernnen och Fiskewiken, samt deromkring måge komma på nybyggarnes sida wid Strömsnäset. Derifrån går lineen til meddjupet af sjön Gesund och följer det såwäl i berörde siö som i Stuguån upføre til Sättåmyrnet, hwarifrån den sedan går efter älfwen Sättån up till Digerselet, der bäcken som kommer ifrån Finneråstjernnen rinner neder i Digerselet, vidare öfwer norra ändan af Sättsjön til det ställe der Sättån faller ned i Sättsjö- eller Kråkwågstjernnen, hwadan lineen åter går til förstnämnde märke Storflo skifteshögen.

Alt det som låge utom desse märcken, har Rätten förklarar för [fol. 7r] krono, med förordnande at Strömsnäs, Höglunda och Mårdsjö nybyggare ägde, tils laga afwittring för dem verkstald blefwe, nyttja de slätter och uparbete de lägenheter, som närmast omkring dem gåfwes, och hwaribland borde förstas Målåflon, Slättmyrorna, Lillmyran och Slättmyran på Målå afradsland, hwilke redan wid 1764 års undersökning blifwit Mårdsjö nybyggen underlagde, men Rätten har tillika hemstaldt til Kongl. Maj:ts befallningshafwande i länet, om icke Stugu sochnemän kunde winna tilstånd, at emot den wanliga afraden tre daler silfwermynt för Målålandet, innehafwa, til des nybyggarne blefwo ordenteligen afwittrade, [fol. 7v] hwad af samma Målåland kunde ändå wara öfrigt.

Hwad Strömsnäs och Höglunda nybyggen beträffar, så kommo de på inskränkt tid af behörig afwittring at bruka och innehafwa de slätter på Stuguskogen, dem Stugu sochnemän dem bewiljadt uti föregående förlikning.

Widare inhämtade Rätten af handlingarna, det Stugu sochnemän erlagdt wad under Lagmansrätten, emot den del af 1770 års utslag, som anginge nyttningen af Målå afradsland; men at samma sochnemän å den ena sidan och Målå nybyggare på den andra, hafwa den 25 martii 1771 sig emellan uprättadt skriftelig förlikning, af det innehåll, [fol. 8r] at nybyggarne skulle nöja sig med Lillmyran och Målåflon, under det uttryckeliga förbehåll, at ehuru nybyggarne woro tilfreds med endast desse begge slätter, tils afwittring för dem skjedde, skulle dock denne förlikning icke wara hinderlig, när en wiss rymd komme at tildelas nybygget, utan förlikningen då uphöra, hwarmed twisten ock afstadnat, enligt Wästernorlands wälloflige lagmansrätts utdrag af den 20 augusti 1772.

För öfrigt finnes Wästernorlands wälloflige landshöfdingeembete hafwa uti resolution den 9 october 1771 bifallit, det Stugu sochnemän finge de nyttningar på Målå afradsland, som öfrige [fol. 8v] woro sedan nybyggarne sin del erhållit, dock med förbindelse, at om tilfälle til nya hemmans upodlande derå gåfwes, de då wore skyldige deruppå använda flit och arbete.

Yttermera, på det Afwittringsrätten måtte erhålla så mycket redigare kunskap om den del, som genom 1770 års domslut blifwit förklarad för krono inom Stugu sochns gränts, och hwilken fölgachteligen nu kan til nybyggares behof användas, fann Rätten af såwål 1545 års förr åberopade dombref, som af 1667 års afradsbref, at desse märken omgifwa såwål skatte- som kronodelarne, och fördenskull innefatta hela Stugu sochn, [fol. 9r] nemnligen Näfwerforssholmen, Blekåberg, Storflotjern, Röningssjö, Målåberg, Eldsjöberg, Bolstanäs, Digersell, Östersidsjö, Storflo skifteshög, Ramsjö och Näfwersjö, hwilke alle märcken nu jämnfördes med den af herrar landtmätare Biörnlind och Callwagen åren 1758 och 1759 förfärdigade charta, och funnes dermed til alla delar enlige.

Den 11 februarii. Wid genomseende af denna charta, märkte Rätten, det äro sedan Stugu sochnemän genom oftaberörde 1770 års dom fått, enligt befintelige och med 1545 års dombref styrckte märkespuncter, sin fullsutenhet eller skattelott utbruten, efter wissa på chartan updragna lineer, egenteligen fyra [fol. 9v] särskilde stycken eller kilar öfrige, som dock icke blifwit til arealeinhållet uträknade, af hwilka kilar, Mårdsjö nybyggare samt Stugumän nu nyttja en som är den största och mäst af det som nu bär namn af Målålandet, den andra brukas af nybyggearne på Strömsnäs, den tredje innehafwes af Näfwerreds nybyggare, hörande til Lits tingslag, och den fjerde som gräntsar til Borgsjö[!] [läs: Bogsjö] bys skog, säges wara minst nyttig, och bestående endast af sandmoar och någon furuskog, hwarföre den ock icke af någon wiss brukas denna tiden, hwilken sidste kil finnes wara tilkommen genom olikheten uti afradsbrefwen [fol. 10r] på Stugu och Bogsjö skogar, emedan det förre utsätter på den sidan såsom märkespuncter endast Storflo skifteshög och Ramsjö, men det sednare gör et mellanmärcke i Stugubäckstjernen, samt således formerar den nämnde kilen på detta ställe.

Rätten anmodade derefter herr landtmätaren Biörnlind at uträkna innehållet af desse Kongl. Maj:t och kronan förbehållne stycken eller kilar.

Uppå befallning af Rätten, ingåwo Stugumän en uppsatts på de slätter med deras årliga afkastning, hwilka de ännu nyttja uppå Målå kronoskog, hwilken uppsatts så lyder ord ifrån ord: [fol. 10v]

Förteckning på de slättemyror och deras årliga afkastning, som underteknade Stugumän nu innehafwa och nyttja på kronoafradslandet Målålandet [tabellen med angivande av antal skrindor starr återges här i komprimerad form]:

Ecklingsmyran 28; Slåttemyrorne 30; Långflon 6; Stortampen 1; summa 65 skrindor; hälften häraf, såsom årlig slått 32 ½ skrindor.

/ Mårten Pålsson, Nils Andersson, Jon Jönsson, Nils Pärsson,
Jon Mattsson, Erick Mattsson, Anders Ericksson.

Å ofwanberörde afradsländ nyttjas efwen en slått, under namn af Stammen, til årlig slått 12 skrindor, för hwilken slått underteknade [fol. 11r] gifwa särskildt afrad sexton öre silfwermynt.
/ Hindrick Ericksson, Nils Pärsson.

När ofwanstående skrindor starr räknas i lassetal til 18, 19, 20 lisspund på lasset, utgör det i det högsta 36 ½ lass.

Stugu sochnemän utlät sig derefter, det skola förrberörde slätter wara för deras hemman omistelige, hwarutom sochnemännen ei eller skola kunna hjelpa de resande med foder; utan anhålla de i anseende härtill, det måtte desse slätter ständigt lyda under deras gårdar.

Bönderne Anders Ericksson samt Bengt och [fol. 11v] Nils Pärssöner i Stugun anmärckte särskildt, at de uppå et ställe wid en bäck emellan Ecklings- och Hornsjötjernerne, Hornsjötjernerstammen kalladt, giort updämning på et widjetjärr, hwarest förr ingen slått warit, men derigenom gjort stället tjenligt till höbärgning. Och emedan dammbyggnaden der ännu under-

hålles, samt den ei skjedt utan kännbar kostnad, så förmodade de sig derigenom gjort sig berättigade til åtnjutande af de förmohner, som Kongl. förordningarne om oländig marks upbruk utsätter, samt at de fördenskull måge sådant sitt arbete tilgodonjuta; dock utlåto de sig, att de hwarken förr eller [fol. 12r] sedan arbetet war nedlagdt, hålla derå laglig syn och besigtning.

Då Rätten på förberörde sätt fått kunskap om Stugu sochn, samt om de derwid förekomne omständigheter, företog sig Rätten, at efwen om de på Stugulandet antingen helt och hållit eller till någon del grundade nybyggen gjöra sig underrättad, och fann Rätten, det Mårdsjö, Strömsnäs och Höglunda nybyggen äro de ställen, hwars åboer påstå skogs- och ägonyttningar inom denna sochns gräntor; således undersöktes om hwardera af desse ställen särskildt.

Angående fördenskull 1:mo: MÅRDSJÖNYBYGGET, hwars innehafware nu woro tilstådes, nemligen Pär [fol. 12v] Mattsson, Karl Nilsson, Jöns Thyrisson och enkan Anna Ersdotter; så ingafs denne rätts undersökningsprotocoll i september månad år 1770, om twenne ställen uppå skogen såsom tjenlige til nya hemmans uptagande, det ena uti skilnaden emellan Solbergs kronoallmanning i Hammerdals sochn och Målålandet i Stugu sochn, samt det andra inpå berörde Målåland, deröfwer wid hållen besigtning Rätten sig yttrat, at det förra, eller wästra nybygget, som den tiden beboddes af Karl Nilsson och Jöns Thyrisson, är anlagdt på det wid 1751 års landtmätarerefning föreslagne stället på et moland wid nordwästra sidan af Mårdsjön, hwarest jordmohnen består af sandmjäla [fol. 13r] både til matjord och botn, hwilken jordart fanns på nog tilräckelig widd, och war på wid pass en half alns djup under jordbrynet någorlunda stadig i synnerhet til östra och östnorra kanten af den uprögde platsen; dock har denne åkerjord synts något frostachtig, i anseende så til floar derinwid som til skogen, hwilken ändå ei blifwit ifrån åkren rögd och huggen; men tilgång på säkrare korn- eller sädesjord har der bredewid warit at tilgå.

Med det foder, som desse nybyggare hafwa bärgat, dels på Solbergs- och dels på Målålandet, hafwa de hwardera kunnat årligen föda en häst och en fåla, åtta eller tijo boskaps kreatur, [fol. 13v] utom får och getter.

Wid pass en sextonedels mil ifrån nyss beskrefne wästra nybygge hafwa Pär Mattsson och enkans dåwarande man Anders Pärsson satt sig ned som nybyggare på norra sidan om Mårdsjöns östra ända, hwarest jordarten warit sand och sandmjäla, uti en backe som ligger i sträckningen mitt för husbyggnaderne, som woro för hwardera gården satte ett stycke från hwarandra, men der nedanföre bestod jordmohnen af mjäla med lerblandning och på somliga ställen af lerbotn, på hwilken slags jord war tilfalle uptaga någon widd åker, samt att der nederom uparbeta hårdwallsslått; til öfwerflödig watns afledande. [fol. 14r]

Desse sednare nämnde hafwa den tiden bärgat foder både på Solbergs- och Målålandet, samt dermed öfwer wintren underhållit hwardera lika antal hästar och kreatur, som deras grannar på det wästra nybygget.

Wid 1760 års besigtning har någon twist förefallit emellan ofwannämnde fyra nybyggare på den ena sidan, samt dragonen Anders Dalström, drängarna Hemming Bengtsson och Esbjör Pålsson om förmohnsrätten til det östra stället, såsom werckeligen på Målå afraadsland belägit, hwilken stridighet Afwittringsrätten til Kongl. Maj:ts befallningshafwandes afgjörande hänwist, men funnit at slåtter [fol. 14v] warit til allenast det östra nybygget at tilgå på åtskilliga ställen tilhopa, enligt nu giordt sammandrag, til fyratijo medelmåttiga skrindor hästefoder och fyratijosju lika skrindor starr, af hwilket sednare foderslag dock allenast hälften bärgas årligen, för att då, när lika trädes wara så mycket mera lönande, hwarutom warit åtskillige lägenheter til slåtts upodling, samt några slåttemyror, belägne icke långt ifrån nybyggesstället, hwilke likwäl den tiden nyttjades af Stugu sochnemän, som ändå ei blifwit ifrån Målålandet afwittrade.

Skog med timmer och andra fång deraf, samt [fol. 15r] mulbete, hafwa synts tilräckelige, så ock något fiske, fast ei til fullt husbehof.

Likaledes inhämtade Rätten af andra handlingar den underrättelse, at uppå en af Lits loflige häradsrätt den 12 nowember 1751 hållen undersökning, Konungens höge befallningshafwande har genom resolution den 7 december 1758 tillåtit Anders Pärsson, Pär Mattsson, Jöns Thyrisson och Karl Nilsson, at i skilnaden emellan Solbergs och Stugu sochnemäns afradsländ samt Gräninge byeskog wid den så kallade Målsjön anlägga nybygge om trij tunneland eller ett halft gärdemantal, som borde på aderton frihetsår uparbetas och i fullkomligt stånd sättas.

Derjemte hafwa desse [fol. 15v] nybyggare enligt afhandling den 25 junii 1762, och Konungens höge befallningshafwandes resolution den 6:te october samma år blifwit innehafware af et annat nybygge, som efter 1760 års afwittringsundersökning är den 16:de october derpå följande af högwälborne herr baronen, generallieutenanten och landshöfdingen Sparre bewiljadt til fyra tunneland eller två tredjedels mantal på Målålandet för dragonen Anders Dahlström samt drängarna Hemming Bengtsson och Esbjör Pålsson inom frihetsår tolf, men sedermera, enligt Konungens höge befallningshafwandes förordnande den 12 nowember 1770, aderton år som sträckte sig til 1778 års slut, med tilstånd derjemte [fol. 16r] för nybyggarne, at sammanlägga begge ofwannämnde nybyggen, hwilke fördenskull tilhopa woro projecterade til sju tunneland eller ett och ett sjettedels mantal.

För öfrit intog Rätten jemwäl, at desse nybyggare erhållit wid allmäningsafwittringsting i Hammerdal sidstledne december månad för det uti gräntsen af Solbergs kronoallmanning anlagde nya hemmanet om trij tunneland, en proportionerlig lott af Solbergslandet, enligt denna rätts derom gifne domslut och betänkande, til en widd af fyratusendefemtijotu geometriskiska tunneland.

Den 12 februarii. 2:o: Efter detta upwiste hos Allmäningsafwittringsrätten [fol. 16v] nybyggarne på HÖGLUNDA Pål Jonsson och Hans Jönsson herr generalmajorens och landshöfdingens högwälborne baron Gripenhielms resolution den 16 februarii 1751, hwarigenom deras företrädare dragonerne Swen Stenbäck och Erick Frisk fått tilstånd at på Sättsjö kronoafradsländ anlägga nytt hemman till ett tredjedels, eller, om så lägenheter finnes til ett halft gärdemantal inom aderton frihetsår, som med 1768 woro til ända; hwarjemte de ingåfwo wälloflige landshöfdingeämbetets, uppå föregången syn och undersökning, dem meddelta resolution den 4 februarii 1769 på åtta års förlängning uti förrberörde frihetsår; hwarefter nybygget borde [fol. 17r] wara i fullkomligt stånd satt.

Uti denne rätts dom af år 1770 för Stugu sochn, hwaraf ett utdrag nu inlemnades, finnes Rätten hafwa sig utlåtut, det innehafwarne af nybygget Höglunda måge, till des laga afwittring för dem werkställd warde, nyttja de slätter och uparbete de lägenheter som gåfwos närmast omkring dem på den mark, som då blifwit för krono ansedd, samt at de likaledes under inskränkt tid af behörig afwittring, kommo at tilgodonjuta och bärga de slätter, som Stugu sochnemän dem bewiljadt, fast sådane slätter kunna wara inom Stugu sochns gränts belägne, eller ifrån desse nybyggesställen så långt aflägsse, [fol. 17v] at de, efter anledning, icke kommo inom deras afrösning.

På tilfrågan swarade nybyggarne, det Afwittringsrätten icke ännu synadt eller besedt deras nybyggesställe, men at de hade en af läns- och nämndemän deröfwer hållen beskrifning, hwilken för den skull genomsågs, och fanns wara förrättad af kronolänsmannen wälacktade Haqwin Frisk, samt Pål Pärsson och Nils Andersson i Stugun den 29 october 1768, af innehåll, at dugelige hus i man- och ladugården warit och at åkren till tu och ett halft tunneland ei ändå warit i fullt stånd, såwida jordmonen bestått af mäst gjäslera, med mager och tunn matjord, hwilken fordrat [fol. 18r] mycken gjödning, samt at då warit slått til bärgning och uppehälle för mer än en häst, tolf kor och ungnöt med någon hop smärre boskapskreatur, jemte det der funnits tilgång på upodlingslägenheter, så i åker som slått.

I anseende til dessa handlingar, förmodade Höglunda nybyggare at ehuru Sättsjö kronoafradsländ är egenteligen nämndt för deras nya hemmans uptagande, de dock skola wara berättigade till ständigt åtnjutande af den del, som de på Stugu sochns gränts eller af det för krono förklarade Mållålandet ännu innehafwa, särdeles som de skola derpå gjort något arbete, och det kunde med skjäl befaras, det Sättsjölandet [fol. 18v] ei blifwer för dem tilräckeligt och hjälpeeligt, såsom mycket magert och stenigt.

3:o: Hos Allmänningsafwittringsrätten föredde wid uprop nybyggarne Anders Simonsson och Jon Isaksson å egna samt sina grannars Erick Nilssons och Nils Pärssons i STRÖMSNÄS wägnar, och uppedde denne rätts den 19 och 20 juli år 1758 hållne syne- och undersökningsprotocoll öfwer berörde nybygge, som den tiden warit kalladt Skålörn, belägit wid stranden af sjön Gesund i Ragunda sochn och tingslag, hwarest dåwarande sökande dragonerne Olof Åkerman, Nils Skålberg och Jonas Krångberg welat nytt hemman uptaga. Detta protocoll wisar, at sedan bemälte dragon Åkerman hade den 4 martii 1757 begärt hos Konungens [fol. 19r] höge befallningshafwande i lähnet, tilstånd att på ett ställe wid skillnaden emellan sochnarne Stugun och Ragunda inrätta nytt hemman, och att derunder nyttja ett sikfiske i sjön Gesund emot afrad sexton öre silfwermynt årligen, och detta ärende blifwit til Häradsrättens i orten undersökning remitteradt, men Häradsrätten genom resolution den 16 junii samma år sig deröfwer utlåtitt, det komme skattehemmanens ägor at först behörigen afwittras, innan Rätten kunde säga, om de til nybygge ämnade lägenheter woro krono eller skatte, samt Åkerman, medelst förnyad ansökning, wunnit högwederbörlig resolution den 1:sta augustii berörde år, det Afwittringsrätten [fol. 19v] hade att med sin åtgärd främja ofwannämnde ansökning, så har bemälte rätt ärendet företagit, samt genom besigtning å stället sedt det wara belägit wid norra stranden af sjön Gesund, wid pass en och en fjerdedels mil ifrån byn Krångede i Ragunda sochn, och byemännen i sochnen Stugun, hwilke efter gammal häfd och härmelse skola sammangräntsat något wästerom det upgifne nybyggnadsstället, som fördenskull ligger på den mark, hwilken förr tilhört byn Krångede, och wid pass en sextonedels mil öster om den så kallade Bolsten, som förmentes wara skilnad emellan Stugu sochnemäns skatteskog och kronoafradsländet Mållålandet [fol. 20r].

Till åkers uptagande har der funnits lägenhet nära intill och norr om Gesund, der jordmohnen bestått af gropplera med någon swal- eller matjord ofwanuppå, samt stadig botn, och det til sådan widd at flere tunneland deraf på beqwäm och lagom slutande mark uptagas kunde. Till slätter äro åtskillige floar och lägenheter funne tjenlige, och deribland några ställen hwaruppå strax bärgning skje kunde, och mulbetet har synts af medelmåttig godhet, hwarjemte tilgång warit på timmer och annat skogs fång.

Uppå sådan undersökning har herr generallieutenanten, landshöfdingen och commendeuren högwälborne baron Fredric Sparre behagat [fol. 20v] den 15 september 1758 bewilja dragonerne Åkerman, Skålberg och Krångberg tilstånd uppå det nämnde stället nytt hemman giöra om sex tunneland eller ett gärdemantal inom fjorton frihetsår, samt förwisat till denne rätt at ägor deremot afrösa.

Sedermera, nemligen den 25 april 1772, hafwa nuwarande nybyggarne erhållit wälloflige landshöfdingeämbetets resolution på en tilökning af sex år i den förr förundte friheten, så att Kongl. Maj:it och kronan måtte wid sådana frihetsårs förlopp år 1778 kunna äga mot det projecterade skattetalet swarande och i fullt stånd bragt hemman.

Uppå tilsägelse af Rätten, läto nybyggarne författa [fol. 21r] och inlemna dessa förteckningar på de slätter, dem de denna tiden bruka inom Stugu sochns gräntsor; hwilke förteckningar så lyda:

Förteckning på de slätter, samt deras årliga afkastning, som underteknade Mårdsjö nybyggare nu nyttja på kronoafradsländet Mållålandet [tabeller med

spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästhö (hä) och starr (st) återges här i komprimerad form]:

Pär Mattsson:

Hemma wid nybygget 3 hä; Wid nybygge 2 hä; Wid Målån 7 hä; Långråken 2 hä; Änge wid Mårdsjön 1 ¼ hä; Östan Mårdsjön 2 hä; Wid Lillmyran 1 hä; Storrödflosundet 2 hä; summa 17 ¼ hä.

Österflon söder om ån 10 st; Norr om åhn 8 st; [fol. 21v] Målåflon 7 st; Lillmyran 1 st; Slättmyran 3 st; summa 29 st; hälften årligen 14 ½ lass starr.

Med detta foder jemte halm, skaf, löf och granris födes 2 hästar, 6 kor, fyra ungnöt och 24 småfäks kreatur utaf får och getter.

Enkan Anna Ersdotter:

Hemma wid nybygget 2 hä; Wid nybygget 2 hä; Wid Målån 7 hä; Långråkan 2 hä; Mårdsjöänge 1 ¼ hä; Söder om Mårdsjön 1 hä; Öster om Målåflon 3 hä; Söder om Målåflon 4 hä; Nyrödningen 3 hä; summa 23 ¼ hä.

Österflon 12 st; [fol. 22r] Norr om ån 10 st; Målåflon 6 st; Wid Ecklingsmyran 2 st; Slättmyran 3 st; 33 st; hälften som årlig slått 16 ½ lass starr.

Med förestående foder jemte halm, löf, skaf och granris, födes två hästar, sju kor, tre ungnöt samt 20 småfäks kreatur.

Karl Nilsson:

Hemma wid nybygget 1 hä; Wid nybygge 2 hä; Mårdsjöänge 1 ¼ hä; Wäster om Mårdsjön 2 hä; Söder om Målåflon 4 hä; Wid Målåflon 1 hä; summa 10 ¼ hä.

Sjömyran 5 st; Söder om bäcken 1 ½ st; Målåflon 6 st; Lillmyran 3 st; [fol. 22v] Söderom Målåflon 2 st; summa 17 ½ st; hälften årligen 8 ¾ lass starr.

Med förestående foder jemte halm, och hwad som bergas och angifwit är på Solbergslandet, löf, skaf och granris, födes en häst och en fåla, sju kor, tre ungnöt samt aderton småfäks kreatur, får och getter sammanräknade.

Jöns Thyrisson:

Wid nybygge 1 hä; Hemma 2 hä; Mårdsjöänge 1 ¼ hä; Wäster om Mårdsjön 2 hä; Hemänge och neder om högen 3 hä; Wäster om Målåflon fol. 1 hä; Söder om samma flo 3 hä; summa 12 hä.

Sjömyran 5 st; [fol. 23r] Söder om bäcken 1 ½ st; Lillmyran 3 st; Målåflon 6 st; Söder om Målåflon 1 ½ st; Nymyran 3 st; summa 20 st; hälften häraf såsom årlig slått 10 lass starr.

Med förestående foder samt hwad som bärgas på Solbergs afrafsland, jemte halm, löf, skaf och granris, födes en häst och en fåla, 7 kor, 4 ungnöt samt 20 småfäks kreatur, får och getter sammanräknade.

Hwad upodlingstilfällen angår, kunna hästehöngarne rödjäs och förbättras til några skrindslåtter, samt dessutom förväntas några lass starrslått genom en updämning som wi börjat, om dermed lyckas. Till förnämnde boskaps [fol. 23v] underhållande nyttjas efwen slått på Selså afrafsland 6 lass hästehö och tre lass starr årligen.

Förteckning på de slåtter och deras årliga afkastning som underteknade nybyggare på Strömsnäs nyttja på kronoafrafslandet Målålandet [tabellen med spalter för antal lass hästhö (hä) och starr (st) återges här i komprimerad form]:

Omkring til Slättmyran 6 hä; Öfwerdrolet 3 hä; Stor- och Lilldrolet 4 hä; Krycktjernsänge 4 hä; Långmyran och deromkring 4 hä; Lilkrycktjernsänge 1 ½ hä; Elbumyran 1 hä; Wikänge 3 hä; Kjällänge 1 ½ hä; Mörtsjödalen 6 hä; summa 34 hä.

Bolstensmyran 5 st; Wid Krycktjernen 2 st; [fol. 24r] Wid Wikjtjernen 2 st; På Wikmyran 1 st; Krycktjärnsbäcken 1/2 st; Stormyran 5 st; Gammalflon 1/2 st; Tullflon 1 st; Nyflon 2 st; Elsjöflon 10 st; Lillslättmyran 2 st; summa 31 st; hälften årlig slått 15 ½ lass starr.

/ Jon Isaksson, Anders Simonsson, Nils Pärsson och Erick Norberg i Strömsnäs.

Underteknade Höglunda nybyggare nyttja följande slätter på Målå kronoafradsländ [tabellen med spalter för antal lass hästhö (hä) och starr (st) återges här i komprimerad form]:

Gesundsdrolet 2 hä; Gångspängdrolet 2 hä; summa 4 hä.

På Brändtmyran 6 st; Wid Sättåmyrnen 1/2 st; summa 6 ½ st; hälften häraf 3 ¼ lass starr. [fol. 24v] / Hans Jönsson, Pål Jonsson Högberg i Höglunda.

Föregående uppteckningar blefwo i Rätten upläste och af nybyggarne widkände.

Ytterligare gjorde Allmänningsafwittringsrätten sig behörigen [underrättad] om de ägor till deras märkespunkter och areala innehåll, som finnas inom Stugu sochns gräntor och blifwit år 1770 för krono förklarade; finnandes, at

1:mo. En tract på norra sidan, til en widd af trettontusende sjuhundradeåttatijosju geometriskiska tunneland impedimenta derunder beräknade, är på den kanten under Mårdsjö nybyggares, Stugu sochnemäns och Strömsnäs nybyggares nyttning, dock at desse sidste der hafwa allenast twenne slättemyror, nemligen [fol. 25r] til Slättmyran och Eldsjöflon, som tilhopa af sig kasta sex skrindor hästehö och 12 skrindor starr; warandes denne tract inom och efter desse märken: Näfwerforssholmen, Blekåberg, Mårdsjöhög, Målåberg, Eldsjöberg och Hornsjöberg, samt så i första märket.

2:o. En slättes- och ägorymd om trijtusende nijohundradetjugufyra tunneland, innehafwes af Strömsnäs nybyggare, och omgifwes af dessa märken: Bergklippan, Skallen kallad wid Mörtsjötjernen Lit: E; derifrån til C på Eldsjöberget; vidare til Lit: D på samma berg; så Lit: F, Bolstenhammaren wid sjön Gesund; samt sedan efter meddjupet i samma sjö til Fenudda i Fiskewiken; och så uti första märket [fol. 25v].

3:o. Ett stycke land uträknat til åttahundradeett tunneland brukas af Höglunda nybyggare, inneslutes inom dessa märkespunkter: Digersel, Lit: H; sedan efter Sättån neder i stora älfwen; så efter samma älf til den linea som går öfwer Gesund ifrån Bolstenäs til Digersel, då den linea sedan följes til första märket.

4:o. Ännu en kil til sexhundredesextijo geometriskiska tunneland, brukas efwen af Höglunda nybyggare inom följande skilnader: Sittsjötjern; Sittsjö norra ända; och så första märket.

5:o. Bruka Stugu sochnemän en kronotract om tutusende sexhundredesju tunneland inom dessa märken: Storflo skifteshög, Stugubäcktjern och Ramsjön. [fol. 26r]

6:o. Innehafwa Näfwereds nybyggare uti Lits sochn en kil til femhundredesjutijosju geometriskiska tunneland inom märken: Näfwerforssholmen; så efter stora älfwen til Näfweråmynet; sedan efter Näfwerån upføre til den linea som går rätt emellan Näfwersjön och Näfwerforssholmen; hwarefter den lineen följes til första märket.

Den 13 februarii. Ehuruwäl Målå kronoafradsländ är genom Allmänningsafwittringsrättens utslag af år 1770, som laga kraft wunnit, ifrån Stugu sochns skatteskog skild, och af hwilket land Mårdsjö nybygge bör njuta fyllnadägor emot sina sju tunnelands skatt, när derunder efwen beräknas den tract, som blifwit [fol. 26v] samma nybygge tilslagen utaf Solbergs kronoafradsländ, och den ingifna förteckningen witnar nogsamt derom, at nybyggarne innehafwa ägor för sitt skattetal om icke deröfwer, då det uti berörde förteckning, efter deras egit angifwande, finnes wara upfördt ett antal kreatur till åtta hästar, tjugusju kor, fjorton ungnöt samt åttatjotwå småfäkreatur, som icke kan anses wara i det högsta tagen; likwäl, emedan

wid jämnförande emellan den uptedde chartan och nybyggarnes förteckningar, igenfinnes icke å chartan de flästa slätter, som både Mårdsjö, Strömsnäs och Höglunda nybyggare upgifwit, eller det lassetal hö, som Mårdsjö åboer [fol. 27r] anteknadt, tyckes wara så egenteligen swarande emot den boskap de underhålla, hwaröfwer nu, såsom wintertid, icke eller hwad slätter och upodlingstilfällen angår, någon besigtning och syn företagas kan; så hemställes, huruwida någon afrösning för Mårdsjö nybygge nu med säkerhet kan werckställas, innan alla å Målå kronoafradsländ befintelige slätter och lägenheter warda till widd, läge och afkastning behörigen affattade och å charta lagde, och det blifwit utrönt, hwad tillgång som gifwes på ägor för nybyggen Strömsnäs och Höglunda å Sättsjö och Sels afradsländ, så at deraf kan skjönjas deras mer eller mindre trångmål att ålita Målå kronoskog [fol. 27v] om sina nödwändigheter, hwarefter efwen kunde pröfwas om Mårdsjö nybyggare kunna bibehållas wid de slättestycken de bruka på Selslandet, hwilket sträcker sig såsom en kil emellan Solbergs och Målå afradsländ intill deras nybygge.

Herr landtmätaren Biörnlinde gaf wid handen, at alla de slätter som funnits på landet åren 1758 och 1759, när bemålte herr landtmätare och herr landtmätaren Callwagen förrättade affattningen, äro på chartan uptagne, så at den skiljachtighet, den kronofullmägtigen anmärkt wara emellan chartan och sjelfwa landet, å hwilket Målå nybyggare nu, enligt upgifterne, [fol. 28r] hafwa sina slättenyttningar, härrörer af de sedermera gjorda upodlingar i den delen, hwilke, såsom åren 1758 och 1759 icke warande slätter, följakteligen ei eller kunde för werckelige slätter uptagas, och å chartan tecknas.

Sedan nu icke vidare war at wid denna undersökning iackttaga; så underrättade domaren wederbörande sökande och sakägare, det Allmäningsafwittringsrätten kommer wid det den 17 i denna månad utsatte afwittringsting i Ragunda sochn, at ytterligare företaga de nu förhafde afwittringsmål, rörande Mårdsjö samt Strömsnäs och Höglunda [fol. 28v] nya hemmans afrösande, och det för de ordsaker, att emedan wid jämnförande emellan geometriska chartorne öfwer Solbergs, Stugu och Selså afradsländ och skogar det befunnes, at desse Mårdsjö nybyggare nu innehafwa slätter efwen på Selsådalen, men detta afradsländs innehafware såsom boende uti Ragunda sochn, til denna undersökning i Stugu sochn icke inkallade eller hörde blifwit; utan få wid det inom deras sochn utlyste ting sine berättelser afgifwa, samt en kil af berörde Selsåland synes blifwa liggande emellan hwad nybyggarne af Solbergslandet redan förledit år erhållit, och hwad de af Mårdsjölandet påstå, så at den kilen finnes för dem lämpelig; Strömsnäs [fol. 29r] och Höglunda nybyggen jemwäl äro grundade icke på något afradsländ eller någon kronoskog inom Stugu sochn, utan på ägor uti Ragunda, alle wederbörande, som i saken del äga eller dem annars angå kan; fördenskull måge, enligt en laga rättegångsordning, kunna deröfwer hörde warda, hwilket fördenskull kommer at skje berörde den 17 i denna månad, då både Stugu sochnemän och de nu tilstädes warande nybyggare jemwäl måge sin rätt bewaka.

År och dagar förr skrefne

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar
[underskrift saknas] [fol. 30r]

År 1777 den 17 februarii instälte sig på Ragunda gjästgifwaregård uti Jämtland underteknad härads höfdinge, med nämndemännen Nils Andersson i Skogen, Magnus Jönsson i Hammarsgård, Lars Håkansson i Wästanede, Olof Larsson i Näset, Elias Jonsson på Ede, Salomon Danielsson i Byn och Jon Nilsson i Ammer, att fortsättja den allmäningsafwittringsundersökning uti detta tingslag, som den 17 [skall vara 10] i denna månad blifwit uti Stugu sochn börjad; närwarande landtmätaren ädel och högackad herr Pehr Biörnlinde, samt den af Konungens höge befallningshafwande i länet den [fol. 30v] 18 januarii detta år förordnade kronofullmägtig, skrifwaren wälbetrodde Jonas Sundberg.

Enligt af predikostolarne uti tingslaget skjedde tidige kungörelser om termin til denna förättning, woro nu tilstådes Nathanael Olofsson, Johan Olofsson, Erick Nilsson, Pär Ersson och Johan Ersson i Krångede; Erick Ersson och Johan Olofsson i Wäster- och Österdöwiken; Mårten Jonsson och Anders Ersson i Böle; Jon Nilsson, Pär Andersson och Lars Andersson i Ammer; Salomon Esbjörsson, Jon Pärsson, Anders Andersson, Pål Pärsson och Olof Pärsson i Gewåg; Nils Andersson i Skogen; kronolänsmannen wälacktade Haqwin [fol. 31r] Frisk i Munsåker; Anders Pärsson och Erick Olofsson i Gislegård; Gustaf Ingemarsson, Olof Olofsson den äldre och yngre i Torsgård; Magnus Jönsson och Wincents Andersson i Hammarsgård; Olof Larsson, Jon Jönsson och enkan Kerstin Olofsdotter i Näset; Olof Olofsson och Elias Jonsson på Ede; Nils Pärsson i Österede; Salomon Danielsson i Byn; Erik Jonsson och Erick Jönsson i Österåsen; Jon Johansson i Wästeråsen; Olof Olofsson i Böle; Jon Nilsson och Nils Nilsson i Swedje; Lars Håkansson och Erick Salomonsson i Wästanede; Pär Håkansson och Erick Olofsson i Håsjö; Anders Månsson, Pär Nilsson och Nils [fol. 31v] Pärsson i Ansjö; Jon Jonsson i Wästanbäck; Pål Olofsson i Sandlägden; så ock följande nybyggare: Pål Jonsson och Hans Jönsson i Höglunda; Nils Pärsson och Jon Isaksson i Strömsnäs, desse sednare befullmäktigade af sina medlagare i Strömsnäs Erick Nilsson och Anders Simonsson; dragonen Elias Borg på Borglunda; Anders Pärsson, Nils Olofsson på Öfwerammer; Johan Nilsson på Österdöwiken; Pär Jöransson, Nils Göransson, Nils Isaksson och Sifwert Jonsson på Köttsjön; cornetten ädle herr Zacharias Berndt Arendt i Ho uppå Ragunda skogar; dragonen Jacob Höggwist och Swen Ersson på Gastsjön å egna och sina hemmawarande [fol. 32r] medlagares Anders Jönssons och Anders Pärssons wägnar efter bestyrkd muntelig anmodan; Pär Olofsson i Öffsjön, men Anders Nilsson på detta sidsta ställe hade munteligen anmodat bonden Erick Salomonsson i Wästanede att för honom swara, alle desse uti Håsjö sochn.

Enligt angifwande äro uti Hällesjö sochn nybyggen Alanäset och Högsjöåsen, men ingen af desse nybyggens åboer Jon Jonsson, dragonen Olof Pärsson Högström, Erick Thomasson och Nils Olofsson woro hit ankomne, ehuru kungjörelsen om terminen intygades blifwit länge sedan upläsen af predikostolen, och uti Forss [fol. 32v] sochn sades icke wara något nybygge.

Sedan alle ofwannämnde embetsmän och rättssökande kommit tilhopa, och domaren upläsit de till Allmäningsafwittringswercket hörande Kongl. förordningar, så intygades och fanns, det förrbemälte nämndemän, ehuru med någon del tingslagsboer i skyldskap, dock icke kunna derföre anses jäfacktige, såwida samma tingslagsboer nu erkände, at de förr njutit laga afwittring, samt at de nu icke äro til någon del sökande annorledes, än at af kronoskogen få något emot särskild afrad eller ökeskatt, ifall lägenhet dertil gifwes, [fol. 33r] hwaröfwer, enligt den för Rätten gifne Kongl. instruction, denne rätt äger endast undersöka och betänkande afgifwa til Konungens höga befallningshafwande, som sjelf täckes derom förordna.

Sedermera, när Rätten giordt sig något underrättad om de afwittringsmål, hwilke här torde förekomma, tilsades alle tilstådes warande, det Rätten efter den i Stugu sochn redan började ordning, will företaga undersökningarna från den kanten och fortfara österut i RAGUNDA SAMT HÄLLESJÖ OCH HÅSJÖ SOCHNAR, enligt gårdarnes och nybyggens belägenhet, samt till slut efwen utröna huruwida uti Forss sochn gifwes [fol. 33v] någon kronoskog eller eij, oansedt det angifwes, det intet nybygge är i den sochnen grundadt; och lemnade Rätten fördenskull wederbörande från de öfrige sochnarne frihet att ifrån detta ting blifwa ute till den 21 i denna månad, men Ragunda sochnemän och derwarande nybyggare komma således under den tiden at sysslesätta Rätten.

1:mo: Således anfördes först för Målå afradslands nybyggare, enligt hwad denne rätt wid sidsta undersökningen i Stugu sochn den 10 och flere dagar i denna månad förehafft, det måtte dem af Selsålandet i Ragunda sochn, ehuru deras nybygge icke egenteligen är derpå grundadt, [fol. 34r] dock tilerkännas någon del, särdeles den kil, som enligt chartans wisning, ligger emellan Målå och Solbergs kronoallmänningar, af hwilket förre de wid sidsta års afwittring redan fått ett stycke, och af hwilket sednare de uti Stugu sochn sökande warit.

Herr cornetten Arendt, å egna wägnar och som fullmäktig för *wice* landsfiscalen herr Pehr Ersson Lundman efter skriftelig anmodan, påminte härwid, det han och Lundman redan fått högwederbörlig resolution den 3 september 1770 til nytt hemmans uptagande på Selsådalen, med remiss til denne rätt, at wid då infallande afwittring för Döwike by undersöka i nödiga delar om samma tilämnade [fol. 34v] nya hemman. Och aldenstund, enligt nu wisadt utdrag af denne rätts utslag den 5:te nowember 1770, den anordnade undersökningen öfwer nybygges--stället, då, när snö betäckte marken, derå ei werckställas kunnat, utan Konungens höge befallningshafwande uti resolution den 28 maji sidstledit år åter förwisadt målet til Allmänningsafwittringsrätten, ännu bristande syn och besigtning å stället, deruti dragonen Johan Kullberg då tillika sökt blifwa delägare, samt til den ändan låtit läns- och nämndemannasyn på nybyggesstället hållas den 21 maji nästnämnde år; så påstodo herr cornetten och Kullberg, det måtte dem först tildelas hwad dem tilkommer, innan andre eller yngre [fol. 35r] sökande deruti intagas.

2:do: Höglunda nybyggare Pål Jonsson och Hans Jönsson åberopade den för deras nybyggesställe uti Stugu sochn den 11 i denna månad hållne undersökning, hwaruti de resolutioner och handlingar som til målet höra, äro intagne, och hade fördenskull nybyggarne, sedan den undersökningen war för dem upläsen, derwid icke något at tillägga, men Rätten har sig deröfwer då utlåtit, at emedan wid afwittringstinget uti Stugu sochn wederbörande, som i saken del ägde ei woro inkallade eller annars tilstädes, at öfwer hwad dem rörde, hörde warda, ytterligare undersökning fördenskull komme at uti Ragunda företagas. [fol. 35v]

Uppå tilfrågan berättades at Sättsjölandet, hwaruppå Höglunda nybygge, efter 1751 års resolution är grundadt, förr lydt under skattehemmanen N:o 1 och 2 i Ammer, samt 1, 2 och 3 i Kråkwåg samt N:o 1 i Kånkbacken, så ock til någon del under alle hemmanen i Krångede, hwaruppå äro denna tiden fem åboer. Hemmanen uti Ammer, Kråkwåg och Kånkbacken äro genom högwälborne herr generalmajorens och landshöfdingens baron Gripenhielms längst förr detta lagakraftwunne resolution den 16 februarii 1751, förklarade berättigade til deras derå förr innehafda nyttningar, bestående uti giller för djur och fogel samt fiske, och de sidste, eller Krångede byemän finnas wara [fol. 36r] derifrån lagligen afwittrade, enligt Rättens utslag den 8 nowember 1770; dock så, att emedan uppå den för byn afskilde mark icke wore tilräckelige slätter, ei eller lägenheter till slätters upodling, Krångedemän då blifwit bibehållne wid ständig nyttning och rättighet til alla de slätter dem de uppå Sättsjölandet förr haft; men som efwen de förmodadts icke wara tilräckelige för bemalte Krångedemän, så tilkomme dem af Selsålandet, som är kronans jord, så mycket at det ersatte bristen, deröfwer Rätten likwäl då ei med full säkerhet sig yttra, såwida öfwer det landet ei tilförene, och ei eller då, när snö fallit, undersökning och syn werckställas kunde. [fol. 36v]

Hwarken den öfwer Krångede bys ägor hållne undersökningen eller hela domslutet af år 1770 war nu til hands at upwisas, utan hade nybyggarne allenast ett kort utdrag af det sednare, deruti areala innehållet af det, som Krångedemän fått såsom skatte, ei finnes utsatt, icke eller hwad öfrigt blifwit til nybyggarnes behof; men ett särskildt utdrag af den 8 nowember 1770 utur denne rätts utslag för Krångede, wisade at byns skatteområde begripes inom och efter desse skillnader: på ena eller östra sidan den skillnad, som blifwit erkänd och gillad emot byn Döwiken, alt till det ställe, der Döwikens skatteskog sluter, som är sjutusende sjuhundradesjutijosex alnar ifrån Buberget, uti den linea som går derifrån till Selsstaden, [fol. 37r] och ofwanför berörde punct, der Döwiksskogen ändas, går Krångedemäns linea fram til Selsån, hwilken å derefter följes til öfwersta kanten af Selsstaden, der knä eller brytning blifwer på lineen, som derifrån går rätt fram til stranden af sjön Gesund, hwilken bör träffas tutusende tuhundrade alnar ofwanför yttersta ändan af Jappnäset, hwarifrån Krångede ägoskilnad går efter berörde sjö och efter älfwen utföre Krångedeforssen, och så vidare efter samma älf tills första märcket emot Döwikemännen åter möter.

Hwad för öfrigt beträffar såwäl Krångede skatterymd, som hwad af Sättsjö kronoskog kan wara öfrigt, samt gräntorne omkring detta sednare; så förmodades sådant alt kunna uplysas af 1768 års undersökningsprotocoll [*fol. 37v*] och 1770 års afwittringsrättsdom, hwilke byemännen lofwade at med första återskaffa ifrån Sundswall, dit de insände blifwit, men trodde det icke kunna skje så tidigt, att Rätten wid detta tilfälle kan sig deraf betjäna.

Den 18 februarii. 3:o: Nybyggarna på Strömsnäs Anders Simonsson, Jon Isaksson, Erick Nilsson och Nils Pärsson, dels sjelfwe och dels genom fullmäktige, yttrade sig att de icke hafwa något tillägga hwad denne rätts protocoll den 11 i denna månad, hållit uti Stugu sochn, för dem förmåler angående ägor uppå Stugumarken eller Målålandet, men berättade om Selsålandet hwaruppå Strömsnäsnybygget grundadt är, enligt högwederbörlig resolution den 4 martii 1775, at Krångede samt Döwike män hafwa [*fol. 38r*] förr haft Selsålandet under sin nyttning, men at de skola wara derutur dömde genom Afwittringsrättens utslag af år 1770, deraf de allenast en del, som dem enskildt angå kan, hade at upwisa, med anhållan at af kronotracten erhålla sin fullsutenhet enligt den wisade resolutionen af år 1758 till sex tunneland eller ett gärdemantal inom tjugu frihetsår.

Krångede byemän hade, eftersom de berättat, til Konungens höge befallningshafwande i länet insändt det hållne undersökningsprotocoll och gifne utslaget, men Döwikens män inlemnade denne rätts protocoll i junii månad år 1758, samt Rättens deruppå grundade dom den 5 nowember år 1770, hwaraf Rätten såg, at Döwiken warit genom laga märken skildt ifrån angräntande [*fol. 38v*] krono- och skatteskogar på alle de öfrige sidorna, men att Döwike män, utan bewislig laga skillnad med kronoafradslandet Selsålandet sammanstött på en kant, hwarföre denne rätt, medelst 1770 års dom, anslagit oftanämnde Döwike by en wiss skatteskovsrymd til sjutusende geometriska tunneland, hwilken tract låge på den af byemännen förr innehafde skatteskog, och sträckte sig ifrån märcket på Buberget sjutusende sjuhundredesjutijosex alnar upföre den linea, som går rätt fram emellan berörde Buberget och Selstaden, och från sådan märkespunct, hwilken då blifwit på chartan tecknad, är en rät linea dragen til stranden af älfwen Ambran, till en slått som kallas öfre Öfwerhwalfsholmen, [*fol. 39r*] der Döwiks skatteskog slutes och kronans mark eller afradsland widtager; och wore denna rymd swarande ei allenast mot byns förre skattetal fyra tunneland, utan ock emot en tilökning af ett och ett halft tunneland för ödesbölet Östra Döwiken, det byemännen begärt at till nytt hemman åter uptaga; hwarjemte Rätten tilerkändt Döwike män rättighet at uppå Selsålandet, såsom kronan förbehållet, hwilket dock icke finnes til areala innehållet utsatt, bruka sine gamla och wanliga slätter, till ersättning för brist i den delen och uti tjenliga slåttelägenheter uppå den tildelte skatterymden; dock at, wid skjeende syn på Selsålandet, Afwittringsrätten wille pröfwa hwad och huru stor ersättning [*fol. 39v*] dem bewiljas kunde.

Härwid instälte sig afskjedade dragonen Johan Nilsson Edstedt, och wisade herr landshöfdingens och riddarens af Kongl. Maj:ts nordstjerneorden, högwälborne baron Falkengrens den 6 martii 1771 gifne resolution, hwarigenom förmonsrätten til nytt hemmans uptagande uppå ÖSTRA DÖWIKE ödesgård honom tillagd är, framför förre innehafwarne Döwike samt Ammers och Kråkwågs män; och ålåge Edstedt upbringa stället enligt denne rätts syne- och undersökningsprotocoll den 5:te nowember 1770, till ett och ett halft tunneland eller ett fjerdedels mantal; hwilket förordnande högloflige Kongl. kammarcollegium stadfästadt den 24:de september 1772, och hwarefter [*fol. 40r*] Edstedt erhållit högwederbörlig resolution den 22:dra september 1773 på tijo års frihet, räknad ifrån år 1772 til år 1772 [*bör vara 1781*] års utgång; warandes wid 1770 års allmänningafwittring skog och öfrige ägor tillagde detta ödesböle gemensamt med Döwikehemmanens.

I anseende härtill påstod Edstedt rättighet lika med byemännen i Döwiken till de slätter på Selsålandet, hwilke, likmätigt 1770 års afwittringsdom blifwit byn på wiss tid til nyttning uplätne; underställandes derjemte, om icke särskild skog och mark med slåttentytningar måge

honom förunnas, swarande mot ett och ett halft tunneland, såwida han förr fått allenast för lika skattetal, när Konungens höge befallningshafwandes [fol. 40v] resolution år 1773 den 22 september, såsom den sidste i målet, likwäl stadgar, det Edstedt komme, efter frihetsårens förlopp skatta för trij tunneland eller ett halft gårdemantal.

Herr cornetten Arendt gjorde wid detta tilfälle lika erindran, som wid Måå nybyggares skrifers upwisande under N:o 1 i detta protocoll anförd finnes, med tillägning, det wore Edstedts resolution af år 1773 om trij tunnelands skattetal, yngre än herr cornettens och fiscalen Lundmans, samt de i anledning deraf berättigade at framför Edstedt njuta fyllnadägor, sedan han redan år 1770 fått nyttningar för det [fol. 41r] första skattetalet ett och ett halft tunneland, gemensamt med Döwike män, enligt denne rätts derom gifne utslag.

Hos Rätten wisade herr landtmätaren Biörnlind charta öfwer affattningen på Krångede byskog Sättsjölandet och Selsålandet, af hwilcken affattning Rätten gjorde sig om dessa skogars beskaffenhet och läge underrättad, och såg at hwardera af desse land äro inom sine märken inneslutne, men at Selsålandet ej kunnat, på den kanten som weter emot Sättsjö kronoallmännings genom säkra skillnadspuncter derifrån söndras, såwida ingen undersökning derom hittills hållen blifwit, i följe hwaraf desse land ej eller kunnat [fol. 41v] till arealeinnehållet uträknas; efvensom Sättsjölandet till des widd ei eller finnes utsatt, och chartebeskrifningen öfwer begge kronolanden saknas, så ock åratat, när herr landtmätaren Callwagen affattningarna häröfwer werckställa låtit.

Hwarken Sättsjö- eller Selsålanden äro ännu synade af Allmänningsafwittringsrätten, utan allenast det ställe hwarest på det sednare Strömsnäs nybygge nu ligger, år 1758 besigtigadt, enligt hwad denne rätts undersökning den 11 i denna månad hållen uti Stugu sochn, förmåler.

4:o: Företedde hos Rätten dragonen Elias Borg och å sin broders länsmanen wälacktade Christian Borgs wägnar inlemnade herr landshöfdingens och riddarens [fol. 42r] högwälborne baron Falkengrens resolution den 5 december 1774, hwarigenom bemålte länsman Borg, fått införsel, at uppå en tract söder om sjön Gesund, som wid lagmanstinget den 27 augusti 1774 skal blifwit för krono ansedd, uptaga nytt hemman til ett tunneland eller ett sjettedels mantal inom tjugu frihetsår. Och emedan länsman Borg, efter högwederbörligt tilstånd den 18 februari 1773, förr detta gjordt början med upodlingen; så anhåller hans bror dragonen Borg, det ägor af kronoskogen måtte efwen för detta nya hemman afsättas och framdeles erläggas.

Nybyggarna på Höglunda Pål Jonsson och Hans Jönsson förbehöllo härwid, det måtte dem som äga [fol. 42v] äldre resolution till nybygge på Sättsjölandet, först bewiljas ägor emot trij tunneland, innan något till yngre sökande uplåtes.

Likaledes påminte Öffsjö nybyggare Pär Olofsson och Anders Nilsson, det skola Swedje och Sättsjö kronoafradsländ sammangräntsa utan särdeles säkerhet om märcken deremellan, hwaraf händt, at desse nybyggare som sittja egenteligen på Swedjelandet, låtit wid nybyggets första inrättning för sig utsyna ägor på begge afradsländen, hwilka ägor de fördenskull skola wara nödige att framför någon annan få behålla.

På tillfrågan, swarades, att det af länsmanen Borg [fol. 43r] till nytt hemman angifne ställe, icke ännu är af Allmänningsafwittringsrätten besigtigadt.

5:o: *Samma dag* instaldte sig hos Rätten nybyggarna Nils Olofsson och Anders Pärsson på ÖFWERAMMER, upwisande högwälborne herr baronens och landshöfdingens Falkengrens dem meddelte tilståndsbrief under den 19 september 1772, att efter en af läns- och nämndemän hållen syn uppå den wid 1770 [års] afwittring för krono förklarade marck Storfloskogen kallad, hwilken förr warit nyttjad af Pär Andersson i Ammer och Olof Nilsson i Kråkwåg, nya hemman upodla till tu tunneland eller mera, om lägenheter woro, inom tjugu frihetsår, som år 1772 till [fol. 43v] ända woro.

Desse nybyggare begärde nu, det Rätten wille för dem utbryta så mycket ägor och skog, som till twenne hemman om trij tunneland fordras kan; men hemstälte, om sådan utbrytning nu wid detta tilfälle werckställas kan, såwida uppå berörde kronoskog ingen syn och under-

sökning blifwit af Afwittringsrätten hållen. Herr landmätaren Biörn lind gaf wid handen, at dette land blifwit för flere år sedan affattadt af herr landmätaren Callwagen, tillika med Ammers bys skog, men at chartan öfwer sådan affattning är icke nu här att tillgå, utan tillfinnandes på Landmätericon toiret i Sundswall. [fol. 44r]

Dessutom påstodo nybyggarne, att med sina nyttningar få nordväst gå så långt, som Flohögden sig sträcker, på det de icke måge inom för mycket trånga gräntsor inspärras.

Den 19 februarii. 6:o: Hwad beträffar nybygget HOO, som är grundadt på ett ödesböle under lika namn och nu innehafwes af cornetten ädle herr Zacharias Berndt Arendt; så har denne rätt genom utslag den 12 october 1770 samma nybygge ifrån angräntsande krono- och skatteägör afwittrat, och en wiss rymd det tillagdt, emot hwilket utslag den så kallade Kyrkoslätten eller derpå warande hemmansägare laga wad erlagdt, så att målet kommit till Wästernorlands lagmansrätt, [fol. 44v] samt likaledes der den 24 julii 1771 blifwit afdömdt, efwensom samma mål, efter laga wad hos högloflige Kongl. hofrätten förewarit, och med laga slut under den 6 april 1775 afhulpit blifwit.

Såwäl herr cornetten Arendt som hemmansåboerne på Kyrkoslätten gåfwo nu tillkänna, at målet kommit under Hans Kongl Maj:ts allernådigste bepröfwan, samt at icke ännu något förordnande deruti fallit. I anseende härtill, såg denne rätt sig icke af lag berättigad, at något, detta nybygge rörande, företaga.

7:o: Pär Göransson, Nils Göransson, Nils Isaksson och Sifwert Jonsson i KÖTTSJÖN, som uppå det så kallade Köttsjölandet innehafwa [fol. 45r] nybygge, wisade hos Rätten Ragunda loflige häradsrätts protocoll den 20 juni 1748, hwilket innehåller en af länsmanen Frisk samt nämndemän gjord utsyning på det ställe, hwarest dåwarande sökande Jöran Pärsson, Johan Nilsson och Jon Pärsson welat nytt hemman uptaga, och hafwa synemännen på norra sidan om Kjötsjön jordmon och grund till åker af röd sandmylla, samt på södra sidan om berörde siö wid öfwersta eller wästra sjön af hwit sandmylla, till trij eller fyra tunnelands widd, utom flere lägenheter dertill, dem synemännen dock icke så noga kunnat igenfinna. Starr eller myrslätter äro funne tilräckelige, samt på några ställen [fol. 45v] ängsbäcke- eller hästehöslätter, fast denna sednare torde blifwa arbetsam at uprödja.

Häradsrätten har widare intagit af en geometrisk charta under år 1719, at Köttsjö afradsländ wore en och tre fjerdedels mil långt och något öfwer en half mil bredt, dock något smälare wid begge ändarne, och att det berättadts wara skattlagdt till ett och ett halft tunneland, samt räntar deraf tre daler silfwermynt, anslagne på lieutenantslön wid Räfsunds compagnie, men derom har likwäl icke något skattlägnings- eller annat document kunnat uptes; warande femton frihetsår af Häradsrätten projecterade till detta nybyggets iståndsättande, hwilket ock wälloflige [fol. 46r] landshödingeämbetet uti resolution den 19:de julii 1748 bifallit, med tilläggning, att trumslagaren Erick Andersson Hallqwist komme at i stället för Jon Nilsson uti nybygget deltaga, tillika med Göran och Jon Pärssöner, hwilke fördenskull woro skyldige att ofelbart utgjöra den nämnde räntan samt alla andra kronoutsylder för det fjerdedels gärdemantal, som lägenheten tilföre åsatt wore, intill des Häradsrätten hunnit pröfwa, till huru stort hemman lägenheten efter des beskaffenhet swara kunde.

Sedermera har wälloflige landshödingeämbetet genom resolution den 21 februari 1765 bewiljadt Pär och Nils Göranssöner fortfara med [fol. 46v] upodlingen på nybygget och de dertill utsynta tillfällen till ett sjettedels mantal, hwarföre de år 1780 och framgent borde utgjöra skatt, intill des nybygget metodice refwadt och skattelagdt blifwit.

Allmännsafwittringsrätten inhämtade den kunskap, at desse Pär och Nils Jöranssöner nu besittja hwardera hälften af det som deras fader Göran Pärsson förr innehafte, och förmodade, i anledning deraf, Nils Isaksson och Sifwert Jonsson sig wara berättigade till lika förmoner som de twenne förre, men hade å sin sido ingen annan resolution att upte, än 1748 åhrs. [fol. 47r]

Efter detta företrädde Jon Nilsson i Ammer, och inlemnade denne rätts domslut af år 1770 för berörde by, hwaraf ses att en wiss tract till åttatusende femhundraefyrtiofyra tunneland är Ammers by, som förr legat i oskift med Halasjö- eller Kjällandet, tillagd, och at det öfrige är för kronans behållning ansedt, uppå hwilken behållning Allmänningsafwittringsrätten ibland annat tilstyrckt, det bemälte Jon Nilsson i Ammer samt Olof Johansson och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg måtte, i anledning af 7§ uti 1770 års Kongl. instruction, få emot särskild afrad eller ökeskatt nyttja mulbete och fäbodas, dem de anlagdt på den del af marken som blifwit för krono förklarad, [fol. 47v] och hwaruppå, såwida då weterligt warit, icke gafs lägenhet anlägga nytt hemman.

Uppå sådan undersökning och tilstyrkan, hafwa Olof Johanssons enka Brita Olofsdotter och Jon Nathanaelsson i Kråkwåg, samt Jon Nilsson och Pär Andersson i Ammer wunnit högwälborne herr baronens och landshöfdingens i lähnet resolution den 19 september 1772, at behålla sin fäbodenyttning och anlagda fäbodas uppå Halasjö- eller Kjällandet, emot en tilökd afrad ett halft lisspund smör årligen.

Jon Nilsson åberopade de skäl, om nödwändigheten att nyttja mulbetet på detta afradsland, hwilke förr finnas anförde [fol. 48r] såwäl uti Afwittringsrättens undersökningsprotocoll år 1770 som uti Konungens höge befallningshafwandes resolution 1772, med tillägning, det ingen ännu kunnat finna tilfälle att på den kanten gjöra nytt hemman.

Sedan nu icke flere nye hemman woro tilfinnandes inom Ragunda sochns gräntsor, tilsades de nybyggare, hwilke icke förr njutit afwittring, att till Rätten inlemnå förtekningar uppå alla de slätter, af hwad slag de wara måge, dem de nu bruka uppå kronoskogarne, hwarefter följande blefwo ingifne och upläste, samt widkände.

Förtekning på slätter och deras afkastning, som undertecknade nybyggare [fol. 48v] nyttja på kronoafradslandet Selslandet [denna och följande förtekningar har spalter för antal lass hårdvallshö (hä), hästhö (hä) och starr (st), som här återges i komprimerad form]:

Hemma wid Strömsnäs nybygge 6 hä; På ett begynt fäbodeställe 1 hä; summa 7 hä.

Öfwerstwikflon 6 hä; Elsjödrolen 6 hä; Åsänge 1 hä; Öster uti floarne 9 hä; summa 22 hä.

Wid bäcken östnorr ifrån nybygget 6 st; På Nymyran 10 st; Öfwerstwikflon 10 st; Drögbergsflon 10 st; summa 36 st; hälften årlig slått 18 lass starr.

Med detta foder jemte hwad som är angifwit på Målålandet, halm, skaf och granris, födes under Strömsnäs nybygge 4 hästar och en fåla, 17 kor, 11 ungnöt samt 48 [fol. 49r] småfäkreatur utaf får och getter.

/ Jon Isaksson, Anders Simonsson, Nils Pärsson och Erick Nilsson i Strömsnäs

Förtekning på slätter och deras afkastning, som Höglunda nybyggare innehafwa och nyttja å Sättsjö afradsland [se förklaring ovan]:

Pål Högberg:

Hemma wid nybygge 4 hä; På fäbodewallen 2 hä; summa 6 hä.

Bäckänget 7 hä; Tufdrolet 1 ½ hä; Rörmyrrödningen 2 ½ hä; Nydrolet 2 hä; Rismyran 1 hä; Tredningskjälen 3 hä; Fämyrrödningen 6 hä; summa 23 hä.

Wid Skjällstenstjärnen 2 st; Klingermyra 3 st; Digersellsflon 2 st; Digerbäckflon 1 st [fol. 49v] Digermyra 2 st; Bräntflon 1 ½ st; Småtjärnarne 1/2 st; Digtjernen 1 st; Wåtmyra 8 st; summa 21 st; hälften årligen 10 ½ lass starr.

På Swedje afradsland och den så kallade Flärkdalen bärjas följande starrslätter: Wid lilla Gnagaretjernen 3 st; Wid stora Gnagaretjernen 2 ½ st; Lilltjärnen 1 st; Lillmyran 1 st; Kjälamyran 6 st; summa 13 ½ st, som gör årlig slått 6 ¾ lass starr.

Med förestående foder jemte den lilla andel, som är antecknat på Målålandet, halm, skaf, löf och [fol. 50 överhoppad i numreringen; fol. 51r] granris, födes två hästar, sju kor, fyra ungnöt samt tjugufyra småfäkreuter utaf får och getter.

Hans Jönsson:

Hemma wid nybygge 3 hå; På fäbodewallen 2 hå; summa 5 hå.

Wid Bergmyran 5 hä; Wid Fäbodemyran 1 hä; Norr om samma myra 1 hä; Nydrolet 1 ½ hä; Fämyrrödningen 5 ½ hä; Tredingsmyran 2 hä; I Kjälén 3 hä; Storslätten 1 hä; summa 20 hä.

Wid Skjällstenstjärnen 2 st; Wid Mjösjön 1 st; Digerselflon 2 st; Digerbäckflon 1 st; Digermyran 3 st; Bräntflon 1 ½ st; Digertjärnen [fol. 51v] 1 st; Wid Småtjärnarna 1 ½ st; På Treingen 2 st; Wåtmyran 4 st; summa 18 st; hälften här af årligen 9 lass starr.

På Flärkdalen och Swedje skog: Wid Gnagaretjärnen 2 ½ st; Lilltjärnen 1 st; Lillmyran 1 st; Kjälamyran 6 st; På norra sidan om Flärkdalsmyran 16 st; I Stortjärndalen 4 st; summa 30 ½ st; hälften årlig slått 15 ¼ lass starr.

Med förestående foder jemte halm, löf, skaf och granris, födes två hästar, sju kor, fyra ungnöt, samt tjugu småfäkreuter.

/ Pål Jonsson, Hans Jönsson [fol. 52r]

Förteckning på de slätter och deras afkastning, som undertecknad nybyggare på Borglunda nybygge derunder nu nyttja [se förklaring ovan]:

Ladumyran 2 hä; Norr om samma myra 2 hä; Wid Krångedsflon 2 hä; Stortjärndalen 2 hä; summa 8 hä.

Stortjärndalen 12 st; Krångedsflon 2 st; Wid Stortjärndalen 2 st; summa 16 st; hälften årligen 8 lass starr.

Med detta foder jemte halm, skaf, ris och hwad som bärgas på dragonetorpet i Pålgård, födes en häst, fyra kor, två ungnöt samt åtta småfäkreuter.

/ Elias Borg [fol. 52v]

Förteckning på de slätter och deras afkastning, som undertecknade nyttja under nybygget Öfwerammer [se förklaring ovan]:

Österdrolet 1 hä; Lilldrolet 1 hä; Tufdrolet 1 hä; Wästerdrolet 1 hä; Norrdrolet 1 hä; Norr om Storhögden i Bäckdalen 4 hä; Omkring Storflofäbodarne 4 hä; summa 13 hä.

Storflon 80 st; Bäckdalen 4 st; Störstmyran 3 st; Widselet 4 st; Warfstranden 3 st; summa 94 st; hälften här af årligen 47 lass starr.

Föder två hästar, 8 kor, 4 ungnöt samt 12 [fol. 53r] småfäkreuter; men bärgar sex skrindor starr på Selslandet annat hwart år.

/ Anders Pärsson och Nils Olofsson i Öfwerammer

Förteckning på de slätter och deras afkastning, som undertecknade nyttja på Köttsjö kronoafrafsland under våra nybyggen [se förklaring ovan]:

Pär Göransson:

Hemma wid nybygge 1 hå; På fäbodewallen 2 hå; summa 3 hå.

Löfwikänge 1 ½ hä; Granwikänge 1 hä; Långmyra 1/2 hä; Nytjärnbäcken 1 hä; Räfänge 1/2 hä; Nyrödningen 1 hä; Nyslåttrödningen 3 hä; Wäster om Nyslåttrödningen 1 ½ hä; [fol. 53v] Wästerdrolet 1 hä; Kjældrolen 1 hä, Storslätta ½ hä; Björnmyran 2 hä; Hemma wid åkren 1 hä; summa 15 ½ hä.

Räftjärnmyran 2 st; Nyttjärnflon 24 st; Öfwernyttjärnflon 4 st; Kolsjöstranden 1 st; Småtjärnen 1 st; Nyfloarne 3 st; Tjärnflon 1 st; Wid Öretjärnen 1 st; Krokåfloarne 1 st; summa 40 st; hälften som årlig slått 20 lass starr.

Med detta foder jemte halm, löf och granris, födes en häst, sex kor, tre ungnöt samt sexton småfäks kreatur utaf får och getter.

Nils Göransson:

Hemma wid nybygge 1 hä; [fol. 54r] På fäbodewallen 3 hä; summa 4 hä.

Hemma wid åkren 1 hä; Wid bäcken 2 hä; Lillrödningen 1/2 hä; Björnmyran 2 hä; Östersjöänge 1 1/2 hä; Pomen 1 hä, Nyttjärnbäcken 1 hä; Räfänge 1/2 hä; Nyslåttrodningen 4 hä; Wästhör samma rödning 1/2 hä, Wästersthålet 1/2 hä; Nyslåttbäcken 1 hä; Långmyrrödningen 1 hä; Öretjärnen 1/2 hä; Wid Långbäcken 1 1/2 hä; Åudden 1 hä; Åholmen 1/2 hä; summa 20 hä.

Räfmyran 2 st; Nyslåttfloarne 5 st; Nyttjärnflon 26 st; [fol. 54v] Öfwernyttjärnflon 6 st; Wid Småttjärnorne 3 st; Tjärnflon 1 st; Öretjärnsstranden 1 st; Krokåflon 3 st; Långmyran 1 st; Lillbäckmyran 1 1/2 st; Qwarnflon 1/2 st; summa 50 st; hälften som årlig slått 25 lass starr.

Föder två hästar, sju kor, fyra ungnöt och tjugu småfäks kreatur.

Sifwert Jonsson:

Hemma wid nybygge 1 hä; På fäbodewallarne 3 hä; summa 4 hä.

Wid bäck söder om nybygget 5 hä; Lerwiken 1/2 hä; Wid Borgflon 2 hä; Rörflokjälän 2 hä; Långmyran 1/2 hä; Kjällmyran 1/2 hä; [fol. 55r] Wid Gräsflobäcken 1 hä; Gräsflorolen 1 hä; Storfloslåttan 2 hä; Wäster om Storflon 2 1/2 hä; Ånåset 1 hä; summa 19 hä.

Wästra Borgflon 36 st; Östra Borgflon 4 st; Gräsflo 6 st; Storflon 2 1/2 st; Qwarnflon 1 1/2 st; Tjärnflon 4 st; summa 54 st; hälften häraf årligen 27 lass starr.

På Storhalsjöflo bärgas efwen årligen 3 lass starr.

Med förestående foder jemte halm, löf, skaf och granris, födes två hästar, åtta kor, fyra ungnöt samt tjugufyra småfäks kreatur.

Nils Isaksson:

Hemma wid nybygget 1/2 hä; [fol. 55v] Fäbodewallarne 2 hä; summa 2 1/2 hä.

Wid bäcken 2 hä; Norr om Mellerstsjön 1 1/2 hä; Wäster om Mellersjön 1/2 hä; Långrumpan 1/2 hä; Klingran 2 1/2 hä; Nyttjärnbäcken 2 hä; Wid Swanattjärnen 4 hä; Wid Harsjöflon 3 hä; summa 16 hä.

Harsjöflon 25 st; Storharsjöflon 3 st; Swanattjärnflon 4 st; Lillnyttjärnen 3 st; Harsjöstranden 1 st; Tjernflon 1 st; Wid Lillnyttjern 3 st; summa 40 st; hälften häraf, som årlig slått 20 lass starr.

Med förestående foder jemte halm, skaf och granris, födes en häst, [fol. 56r] fem kor, fyra ungnöt samt sexton småfäks kreatur, får och getter sammanräknade.

Hwad hästfoderslätterne angår, kunna de wäl förbättras och uphjelpas till någon mohn, men starrslätterne deremot blifwa sämre.

/ Pär Göransson, Nils Göransson, Sifwert Jonsson och Nils Isaksson i Köttsjön

Den 20 februarii. Kronofullmäktigen ingaf detta memorial:

Under desse ransakningar har nogsamt af de flere ingifne handlingar kunnat inhämtas, at inom Ragunda sochn äro åtskillige kronans afradsländ och derå anlagde nybyggen, som fordra loflige Afwittringsrättens skyndesamma åtgärd, på det enhwar må erhålla sina tillbörliga andelar, och med så mycken större [fol. 56v] håg och flit göra all den möjelige upodling som åboerne mäga och kunna åstadkomma både till egen och kronans förmon, och det wore önskeligt, och icke utan att det märkeligen skulle lända såwäl till rättssökandes som kronans lindring i kostnad och besvär, om de nu förehafde mål kunna med slut afhjelpas, men aldenstund det befinnes at både äldre och nyare ny-

byggen gifwes, hwaröfwer wederbörlig undersökning å sjelfwa stället icke är worden förrättad, och denne rätt år 1770 pröfwat nödigt at byn Krånge[de] borde af kronolandet njuta understöd af slätter, och efwen då om byn Döwiken sig utlåtut, men innan ytterligare undersökning wore werckställd, [fol. 57r] hwilken icke ännu skjedt, kunde ei något wisst i den delen förordnas, samt wid påseende af den uptedde chartan öfwer Sättsjö och Sels afradsländ saknas större delen af de slätter nybyggarne sjelfwe antecknadt, utom des at det förmodes gifwas flere nyttige lägenheter, som icke ännu äro uparbetade, fördenskull, och på det marcken må blifwa så mycket mera tilräckelig både för redan tillåtna, som nu sökte nybyggen, är mitt ödmjukaste påstående at wederbörande landtmätare må åläggas, att så snart möjligheten medgifwer, fullborda affattningen öfwer de här befintelige kronolägenheter, på sätt som lag och författningar derom bjuda, så att ei mindre upodlingstillfällen [fol. 57v] och nyttige lägenheter än nu brukbare slätter, måge wid afrösning och tildelande åt hwart och ett nybygge komma i afseende och beräkande; förbehållande nu emedlertid, att enär behöriga undersökningar, der de tarfwas, föregått, och fullfärdige chartor warda wisade, att då i hwart och ett ämne få aflemna de påståender som kunna lända till bewakande af kronans höga rätt.

Yttermera ingaf till Rätten herr cornetten Arendt en skrift, som så lyder:

För herr wice fiscalen Lundman och mig begäres den loflige Afwittringsrättens tillstånd och föreskrift, att genast nästa sommar få börja med upodlingen på de ställen som hittills legat [fol. 58r] öde och obrukade, hwartill åkerjord anmäles wid Öfwerstuguwiken samt wid det ställe wägen träffar Selsån ifrån Tjärnberget, men till slätter anmäles ei något wisst, utan på flere ställen som hittills legat öde, kan ei med något wist namn angifwas; hwarjemte ingen något intrång tänker giöra. Men sedan den loflige Afwittringsrätten tillagdt skattemännen hwad de med rätta böra få, wi då i proportion på vår förmons rätt måtte få af det som förrut är brukadt och umbärligt; efwen anhålles i lika ödmjukhet, att Döwiks och Krångeds [män] ei måtte något af skogen tilläggas af Selslandet, hälst deras skatteskog är nog tilräckelig till alla nödiga hufworf. [fol. 58v]

Sedan Krångede och Döwike byemän här af undfått del, inkommo de med följande swar:

Hwad föregående skrift beträffar, så protesteres aldeles, att ei någon upodling må tillåtas till åker eller äng och slätter, innan loflige Afwittringsrätten förrut tilldelat skattehemmanen uti Döwiken och Krångede deras fullsutenhet efter skatten, i hwad som brister på deras skatteskog, enligt såwäl loflige afwittringsutslagen af år 1770 som Konungens höge befallningshafwandes i länet resolutioner på de af herrar cornetten Arendt och wicefiscalen Lundman, samt dragonen Johan Kullberg sökte nybyggen, hälst de nu nämnde upodlingsställen ligga så nära intill berörde byemäns slätter, att, om [fol. 59r] hemman der skulle anläggas, de oundwikeligen äro exponerade för totale ruin och undergång, men hwad sedan öfwer blifwer är oss ei emot till nybyggen användes.

Efter sådant å ömse sidor gjordt påstående, inhämtade Rätten af handlingarne, det äro genom 1770 års lagakraftwunne afwittringsdomar, Döwike och Krångede skattemän skilde ifrån Selsådalens, men emedan uppå det dem tilldelte område icke woro tilräckelige slätter, ei eller lägenheter dertill, så kommo de, at wid kronoskogens anordnande, undfå deraf ersättning emot bristen på hemmarken.

Likaledes har Rätten, wid jämnförande emellan charteffattningarne öfwer Solbergslandet i Hammerdal samt Måla och Selsådalens afradsländ, sedt att [fol. 59v] Mårdsjö nybyggare synes böra komma, för belägenheten skull, i besittning af någon liten del uppå Selsådalens;

efwen har Rätten funnit, det Strömsnäs nybygge, som genom 1757 års resolution är uppå Selsålandet grundadt till ett projecterat skattetal sex tunneland eller ett helt gärdemantal, bör af samma land undfå största delen af sina nyttningar, och att herr cornetten Arendt samt vice landsfiscalen Lundman erhållit högwederbörlig remiss till denne rätt år 1770, att för dem ut-syna och afrösa ägor till nytt hemman uppå kronoafradslandet Selsådalen, deruti ock dragonen Johan Kullberg år 1773 begärdt blifwa delägare af någon till nybygget tjänlig plats.

Huruwida detta oftanämnde Selsåland, som efter en [fol. 60r] ungefärlig mätning synes innehålla emellan 30 och 40000 geometriska tunneland, kan blifwa för alla sökande tillräckligt, finner wäl Rätten nu swårt at säga, såwida samma land icke är uppå chartan så fullständigt affattadt, at alle slätter, bättre och sämre lägenheter, eller impedimenta äro derpå uptagne, ei eller, i brist af säkra märcken på en sida, till arealeinnehållet uträknat, samt det icke eller blifwit till hela des widd någon tid synadt och beskrifwit, men sedan detta som nu saknas, werckstäldt blifwit, skal Afwittringsrätten på den tid, som framdeles utsatt warder, delningen derå företaga. Imedlertid hemställes med wörndnad till Konungens höge befallningshafwande i länet, hwad herr cornetten [fol. 60v] Arendt och vice landsfiscalen Lundman söka, angående tilstånd, at til tidens winnande få börja med någon upodling på de ställen å Selsålandet, hwar rest bättre rättägande nu icke hafwa någre nyttningar.

Samma dag företrädde hos Rätten bönderna Olof Pärsson, Anders Andersson och Pål Pärsson i Gewåg af Ragunda sochn och tingslag uti Jämteland, och, genom en till Rätten stäld skrift, begärte å egna wägnar samt såsom befullmäktigade af sine bygrannar Pär Olofsson, Salomon Esbiörsson och Jon Pärsson enligt deras skrifteliga fullmägt, det Rätten wille, för dödsfall skull på ed afhöra kronolänsmannen wälacktade Haqwin Frisk och nämndemannen [fol. 61r] Jon Nilsson i Ammer, såsom witnen uti en omständighet, rörande när och på hwad sätt Kråkwågs byemän Jon Nathanaelsson, Anders Olofsson och enkan Brita Andersdotter fått del af en Hans Kongl. Maj:ts allernådigste resolution den 15 december 1775, om försuten tids återställande uti ett wid Wästernorlands lagmansrätt den 22 augustii 1772 förehafdt afwittringsmål, emellan Gewågs byemän å den ena sidan, kårande, samt Kongl. Maj:t och kronan å den andra, swarande, hwaruti Kråkwågs män skola af Lagmansrätten blifwit inkallade, och samma rätt antagit deras fullmäktig till förliknings slutande, ehuru han icke skall warit med fullmägt i den delen försedd.

Sedan Kråkwågs män, som woro [fol. 61v] boende nära tingsstället fått kunskap härom, instäldte de sig alle, nemnligen: Jon Nathanaelsson, Anders Olofsson och enkan Brita Andersdotter genom des son studenten herr Jonas Wågmark och blefwo de med Gewågs män ense derom, at desse nämnde witnen, emot hwilcka icke något laga jäf nu utrönas kunde, måge uti den nämnde omständigheten hörde warda, hwarföre länsmannen Frisk och Jon Nilsson förekallades, samt afsade den wanliga witnesseden, då de, efter förmaning at noga utsäga sanningen, hwar för sig berättade:

Länsmannen Frisk, at han wid ett tillfälle för wid pass ett år sedan warit i Kråkwåg och der sedt ett bref till Kråkwågsmännen ifrån deras fullmäktig herr vice häradshöfdingen Tideman, [fol. 62r] af innehåll, det Hans Maj:t i nåder bewiljadt resning emot en lagmansförlikningsdom angående Gewågsmannen, med hwilket bref länsmannen tillika med Kråkwågskarlarna, begifwit sig till Gewåg för att winna förlikning, som dock ei skjedt, men brefwet har länsmannen för begge desse byars åboer wid det tillfälle upläsit, och minnes nu icke att uti samma bref wart något omtalt tiden, inom hwilken Kråkwågs män skulle äga rätt uti högloflige Kongl. hofrätten söka ändring i lagmansdomen. För wid pass fjorton dagar sedan, eller den 5 i denna månad, har länsmannen, emot lösen, tilstäldt såwäl Kråkwågs och Gewågs hemmansbrukare twenne exemplar af Hans [fol. 62v] Maj:ts nådige resolution den 15 december 1775, nemnligen et för hwardera byn, enligt herr kronobefallningsmannens i orten ordres derom. Uplästes och widkändes.

Jon Nilsson witnade, at han för wid pass ett år sedan hört länsmanen Frisk och Anders Olofsson i Kråkwåg, som är enkans Brita Andersdotters i Kråkwåg son, säga, det Kråkwågmännen då fått uplysning at de ägde fri tillgång prosessa med Gewågsmän om skogen, men om tiden när de borde börja prosessen hafwa de icke talt.

Upläsit och widkändt. Härom blef bewis meddelt.

Den 21 februarii. För bönderna Pär Jönsson, Erik Jönsson, Pär Jonsson och Erik Jonsson i ÖSTERÅSEN och Forss sochn, instaldte sig [fol. 63r] hos Rätten deras laga fullmäktig drängen Magnus Andersson i Ansjö, med berättelse at ehuru ingen främmande eller utsochnes man brukar kronojord i berörde sochn under nybyggesrätt, skola dock desse fyra bönder äga tilstånd at på sina gamla nyttningar, hwilke wid afwittringen för byn år 1775 gått dem ifrån, nytt hemman uptaga, hwarom fördenskull wisades högwälborne herr baronens och landshöfdingens i länet resolution den 23 september 1775, af innehåll, det Österåsens byemän fingo uppå de utsynte ställen uptaga nytt hemman til trij tunneland eller et halft gårdemantal inom tjugu frihetsår; dock at efwen under den tiden, den wanliga afraden, som wore till militiens aflöande uptagen uti Indelningsverket, [fol. 63v] samt ett lispund smör årligen utgjordes.

Uppå tilfrågan, hwad utsyning skjedt på det till nytt hemman ämnade ställe swarades, at herr cammereraren Berg tillika med twenne nämndemän höstetiden år 1775 derå hållit besigtning, men att den nu icke är till hands utan afsänd till Sundswall.

I det stället inlemnades Afwittringsrättens protocoll och utslag i september månad år 1755 öfwer byarne Öster- och Wästeråsen samt Böle, då desse byar emot deras skattetal, tjugu och sju tolftedels tunneland fått en skogs- och ägorymd af femtusende trijhundredesextijosju tunneland, impedimenta till en tredjedel af hela widden derunder beräknade, men alt det som desutom wore, är förklarad för krono; [fol. 64r] dock ägde, til följe af 5§ uti 1742 års afwittringsinstruction byemännen frihet, at på kronoallmänningen nyttja mulbete med fåbodar eller hwiloställen för deras boskap, samt fiske, djur- och fogelfänge.

Efter angifwande skola Österås män redan börjat med slåtters uphuggande; men med åkersupodlingen sig icke ännu befattadt, såwida det förr utsedde stället skal wara swagare än ett nu sedermera upfunnit, å hwilket sednare de för den skull gjort ansökning om tilstånd uptaga åker.

Herr landtmätare Biörnlinde gaf wid handen, at charta är öfwer landet tillfinnandes på landtmätericontoiret i Sundswall, men at ingen nu är till hands att gifwa uplysning. Wid genomseende af denne rätts syneprotocoll år 1755, fanns ingen [fol. 64v] beskrifning wara deruti intagen öfwer kronodelen eller det så kallade Åslandet, som nu til nybygge begäres.

På tilfrågan, swarade såwäl länsmanen i tingslaget, som den närwarande allmogen, at ehuru flere kronoskogar än den förr nämnde finnas i Forss sochn, så skola dock byemännen derstädes å dem icke hafwa annan säkerhet än hwad Allmäningsafwittringsrättens domar på sielfwa byskogarne, som afwittrade blifwit, omtalar, efwen för kronans behållning, som derföre nu brukas under byarne utan förhöjning i afraden.

Bönderna Anders Månsson, Pär Nilsson och Nils Pärsson i Ansjö och Hällesjö sochn begärde, i anledning af herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens [fol. 65r] resolution den 30 juli 1772, det måtte nödigt utrymme för deras derigenom bewiljade ökeskatt ett och ett halft tunneland dem tildelas af den kronoskog, Hällesjö afradsland kallad, som wid 1770 års afwittring för Ansjö by öfrig blifwit, hwarom berörde resolution wisades, af det innehåll som anfördt är, med tilläggning, det byemännen woro skyldige å afradslandet uparbete tjenliga ställen til åker, med slått och andra nödige delar som fordrades, på det med tiden folk der måtte kunna bli boende.

Rätten fann för övrigt, att ehuru Ansjö bys ägor blifwit af Allmäningsafwittringsrätten år 1770 besigtigade och beskrefne, så äro dock icke afradsägorne synade; efwen som en del af kronoskogen ei ännu blifwit affattad, [fol. 65v] men på något stycke land, som utgjör skatte-

delen och något litet stycke kronoskog, wisades affattning och charta. Ansjömän gåfwo uppå tilfrågan tillkänna, att de ei ännu funnit något ställe på kronoskogen särdeles tjänligt till åker, och derföre der hafwa ingen upodling i den delen, men skola i det stället utwidgat åkren hemma och förökadt slätten på afradslandet.

Dragonen Jacob Högqwist och Swen Ersson å egna wägnar samt för Anders Jönsson och Anders Pärsson, hwilke alle besittja ett nybyggesställe GASTSJÖN kalladt, belägit på Swedje kronoafradsländ i Håsjö sochn, wisade herr generallieutenantens och landshöfdingens samt commendeurens af Kongl. Maj:ts [fol. 66r] swärdsorden, högwälborne baron Fredric Sparres deras företrädare dragonerne Olof Anberg, Olof Frimodig, Anders Hanström och Måns Byman den 22:dra october 1762 förundte resolution, att uppå berörde ställe uparbeta nytt hemman til fyra tunneland inom tretijo frihetsår, räknade ifrån och med 1763 till och med 1792, men angående de slätter, som inspectoren Hofdlander med Håfdsjö byemäns tillstånd under sitt nybygge på kronoskogen i Sundsiö [bör vara Råfsunds] sochn innehade, hwilka desse nybyggen till någon del sökt, har högwälbemälte herr baron och landshöfdinge sig utlåtitt, att Håfdlander blefwe wid dem bibehållen, så att ofwannämnde nybyggare borde sig åtnöja med det på Swedje kronoafradsländ blifwit [fol. 66v] dem tilsynadt.

Efwen inlemnades denne rätts syne- och undersökningsprotocoll i september månad år 1762, hwilket förmåler att dragonen Olof Anberg har hos Konungens höge befallningshafwande anmaldt, at på det så kallade Rotsjönäset wore lägenhet till nytt hemman, det han sökt tilstånd uptaga inom nödiga frihetsår, samt at dragonerne Anders Hanström och Måns Byman likaledes begärt anlägga nybygge på det så kallade Gastsjölandet wid skillnaden emellan Råfsunds och Ragunda tingslager, hwarefter Anberg till lagsman antagit dragonen Olof Frimodig, och alla blifwit ense om at uptaga åkerland wid så kallade Gastsjön, der Rätten funnit jordmohnen bestående [fol. 67r] af röd sand, med botn af stenklapur under matjord till något öfwer ett eller tu quarter, med ganska liten lerblandning, hwaraf tilräckelig widd war at tillgå, nederom hwilket åkerland slätter kunde upodlas.

Uppå åtskillige uti synebeskrifningen nämnda ställen kunde starrfoder bärgas och hästehöslätter upbrukas, och har mulbetet warit hjälpeigt, samt tillgång på nödigt skogsfång och efwen timmer.

Sedan wederbörande blifwit öfwer de förekomne omständigheter hörde, har Rätten stadnat i det utslag, at emedan Rättens utslag den 3 october 1755 angående skillnad emellan Swedje och Wästanedede [fol. 67v] byars skatteskog, samt derintill gräntsande kronoallmänning, wisade att de ställen och lägenheter på Swedjelandet, hwilke blifwit till nybygge sökte och utsynade, woro belägne utom gräntsen af berörde byars tildömde skatteskog; så pröfwade Rätten at de af dragonerne Anberg, Frimodig, Hanström, och Byman åstundade nybyggen kunde, utan andras förfång, anläggas till det förr nämnde skattetalet fyra tunneland eller mera, om de anseelige slätter, dem Håfdlander innehade, blefwo derunder till någon del lagde, altsammans att på tretijo frihetsår uptagas och i stånd sättas; och ehuru, i brist af instruction, då [fol. 68r] ei kunnat skje afwittring för de tillärnade nya hemman, eller någon wiss tract af skog och utmark med säkerhet för dem afskiljas och afrösas; så är likwäl, till wederbörandes underrättelse förslagswis utsatt, att nybyggarne måtte tils widare hålla sig inom efterskrefne märcken och ställen, nemnligen på östra sidan östra Gastsjöändan; på norra sidan i högden af berget norr om Gastsjön; på wästra sidan till Ramsjön ofwanföre eller wäster om Finnsjön; och på södra sidan till Rotsjön.

Nu berättade desse nybyggare, det skal förrberörde förslagswis dem anordnade tract wara nog swag, och dessutom [fol. 68v] så trång at de derinom icke finna nödigt utrymme och tillgång på slätteland, men skola användt flit och kostnad på lägenheterne, så till åker som slätt; anhållande nu, det Rätten wille för dem afpassa så stora och fördelachtiga ägor som emot de projecterade skattetalet swara kunna, och det så snart möjligt är, på det de måge weta hwad dem och deras nya hemman med rätta tilhöra bör, och de sedan kunna derå använda den

kostnad, som till dess iståndsättjande fordras, utan at behöfwa fruchta det i tillkommande tider förlora, genom afwittring eller andra delningar.

Att blifwa underrättad hwad nyttningar i [fol. 69r] slätter desse nybyggare nu hafwa, tilsades dem at låta dem upteckna till namn och lassetal, samt at tillika gifwa upsatts på huru många hästar och boskapskreatur dermed, jemte halmfodret, underhålles; hwarefter följande inlemnades [tabeller med spalter för antal lass hårdvallshö (hå), hästfoder (hä) och starr (st) som här återges i komprimerad form]:

Anders Lundström:

Uti Brännängesbäcken 4 hå; Sör om sjön 3 hå; Väster om sjön 2 hå; summa 9 hå.

I Qwarnänget 2 hä; Kjörkänget 2 hä; summa 4 hä.

Bäckmyran 3 st; Wid Degerbäcken 6 st; Wid Finnsjöflodalen 4 st; Wid Ramsjöån 3 st; På Långflo 4 st; summa 17 st; hälften häraf 8 ½ lass starr.

Anders Hanström:

Uti Brännänget 4 hä; [fol. 69v] Sör om sjön 3 hä; Väster om sjön 2 hä; Qwarnänget 2 hä; Kjörkänget 2 hä; Bäckmyran 3 hä; summa 16 hä.

Wid Degerbäcken 6 st; Wid Finnsjöflodalen 4 st; Wid Ramsjöån 3 st; På Långflon 4 st; summa 17 st; årligen då hälften trädes 8 ½ lass starr.

Jacob Högqwist:

Kringom Lillsjön 6 hä; Sör om sjön 3 hä; Väster om sjön 2 hä; Bäckmyran 2 hä; summa 13 hä.

Wid Degerbäcken 6 st; Wid Finnsjöflodalen 4 st; Wid Ramsjön 3 st; På Långfloden 4 st; summa 17 st; årlig slått 8 ½ lass starr.

Swen Ersson:

Kringom Lillsjön 6 hä; [fol. 70r] Sör om sjön 3 hä; Bäckmyran 2 hä; Slammeråsen 3 hä; summa 14 hä.

Wid Degerbäcken 6 st; Wid Finnsjödalen 4 st; Wid Ramsjöån 3 st; På Långflon 4 st; summa 17 st; årlig slått 8 ½ lass starr.

Således hafwa Anders Lundström 16 lass hästhö [stämmer inte med ovanstående!] och 8 ½ lass starr; Anders Hanström detsamma; Jacob Högqwist 13 respektive 8 ½ lass och Swen Ericksson 14 respektive 8 ½ lass; gör 59 lass hästfoder och 34 lass starr.

Med detta foder jemte hwad nybyggarne bärjat på Håfdsjöskogen i Räfsunds sochn, samt med tillhjälp af löf, barr och skaf, föde nybyggarne tilhopa fem hästar, tjuvu kor och åtta ungnöt samt får och getter [fol. 70v] sammanräknade fyratijo eller femtijo.

Denna förteckning blef upläsen och wederbörligen widkänd.

Herr landmätaren Biörnlinde gaf tillkänna det han icke har någon charta öfwer Swedje kronoafradsländ, men förmodade den finnes på contoiret hos herr landmätaren Callwagen i Sundswall, derest detta land blifwit, tillika med angräntsande byskogar, till fulla affattadt.

Dragonen Anders Berglund uppedde hos Afwittringsrätten Konungens höge befallningshafwandes i Wästernorland remiss till denne rätt den 28 sidstledne januarii, att behörigen undersöka om Berglunds begäran och nybygges anläggning [fol. 71r] uppå Swedje kronoallmänning i Håsjö sochn. Således anmälte nu Berglund, det han wore sinnad att uppå det så kallade Orrånäset uppå Swedje kronoallmänning göra upodling, hwartill derstädes skal wara tilfälle; förmodandes, det Swedje afradsländs innehafware, nemnigen de derå förr nedsynte nybyggare samt Swedje och Wästenede byemän, såwida desse sednare som derifrån njutit

afwittring år 1770, der hafwa några nyttningar öfriga, skola dessutom kunna få hwad dem med rätta tillkommer.

Härwid påminte Erick Olofsson i Håsjö och Jon Esbjörsson i Hammaren, denna [fol. 71v] sednare för sin stjuffader Esbjör Nilsson och grannen Esbjör Månsson på Hammaren, det hafwa Walla och Hammarens byemän erhållit Konungens höge befallningshafwandes resolution den 16 december 1769, at emot årlig taxa fem marker smör, anlägga och nyttja fåbodar på Swedje kronoskog; derom såwål berörde resolution som en den 13 october 1770 wisades, denne sednare af det innehåll, at emedan comministern herr magister Anders Oldberg på Håsiö prästebords wägnar, samt des grannar Jon Pärsson och Jon Jonsson i Walla slutit skriftelig afhandling med Hammars byemän om ett gemensamt nyttjande af den fåbodetract, landshöfdingeämbetet medelst utslag den 16 december [fol. 72r] 1769 till Walla byemän, mot fem marker smör årlig afrad uplåtit, och hwilken afhandling desse Walla och Hammarens byemän, jemte särskild ansökning om bifall härutinnan, hos Konungens befallningshafwande ingifwit; fördenskull, som inga hinder derwid blifwit af någon anmälte, så äro Walla och Hammarens byemän uti den sökte fåbodelägenheten inrymde.

I anledning häraf, påstodo desse fåbodelagare rättighet, at tillgodo njuta sin wanna resolution, hwarutom angräntse byemän anförde, att det til nybygge nämnde stället skal ligga strax inwid deras gårdar och slätter, samt wara af den beskaffenhet at det ei [fol. 72v] skal kunna derifrån skiljas, hwilket de förmodade finnes när behörig besigtning af denne rätt warder derå hållen.

Efter detta kommo för Rätten Pär Olofsson och Anders Nilsson i Öffsjön, denne sednare genom sitt laga ombud bonden Erick Salomonsson i Wästanede, med anhållan, det Rätten wille för deras nya hemman afpassa den rymd som wara bör; upwisande till den ändan denne rätts undersökningsprotocoll den 11 och flere dagar i junii månad år 1757, hwaraf Rätten, hwad detta ärende egenteligen beträffar, intog att som Rättens den 3 october år 1755 [fol. 73r] gifne utslag, hwilket wunnit laga kraft, samt den i anledning deraf uprättade geometriska charta, wisa at de skogstracter i söder och wäster om Stora Öffsjön, uppå hwilka dåwarande sökande Pär Andersson och dragonen Anders Norberg begärt tillstånd inrätta nybygge och nya hemman, woro belägne utom den linea som blifwit utsatt till skillnad emellan Wästanede med Swedje hemmans skatteskog, samt ett derintill gräntsande afradsland kalladt Swedjelandet, och således uppå den del af marcken som blifwit för kronoallmänning förklarad; ty fann Afwittringsrätten, det bemälte byemäns anförande, hwarigenom de welat bestrida nybygges anläggande på berörde ställe, icke wore af den beskaffenhet, at hinder derigenom förordsakas [fol. 73v] kunde, utan pröfwade för sin del med 1742 års instruction enligt, att tu särskildte nybyggen måtte anläggas, nemnligen ett på södra och ett på wästra sidan om Stora Öffsjön, hwardera om trij tunneland eller ett halft gärdemantal, det ena på södra sidan om berörde sjö inom tretton, och det andra inom femton frihetsår, hwilke nya hemman Afwittringsrätten ock då från den öfrige kronoskogen afwittrat, enligt hwad Rättens derom berörde dato gifne betänkande innehåller.

Och aldenstund Konungens höge befallningshafwande den 17 augusti 1757 finnes hafwa gillat och faststäldt hwad Allmäningsafwittringsrätten [fol. 74r] häruti tillstyrkdt och nyttigt funnit, hwilket förordnande laga kraft wunnit, så at detta nybygge blifwit tillförne afwittrat; ty hade denne rätt at sig dermed ei vidare befatta.

Hos högwälborne herr baronen, generallieutenanten och landshöfdingen Sparre hafwa bönderna Jon Jonsson och Anders Nilsson i Wästanbäck by och Hällesjö sochn anhållit om tillstånd, at genom nybygges anläggande uppå den wid Allmäningsafwittringsrätten för krono förklarade mark, stötande intill deras tilldömde skatteskog, understödja sine hemman, hwaröfwer högwälbemälte herre behagat den 3 julii 1760 sig utlåta, at som denne rätts utslag för hemmanen By, Karlsgård, Hårgård [fol. 74v] och Wästanbäck under år 1755 bestyrckte, at den tract, som på södra sidan om den så kallade Hemsjön är belägen, som Jon Jonsson och

Anders Nilsson begärt, wore uppå kronomark liggande; samt Rättens undersökningsprotocoll den 9 och 10 october 1759 likaledes wisade, det samma ställe tjente till nytt hemmans anläggande, om ett tunneland eller ett sjettedels mantal; fördenskull är suplicanterna efterlåtit derstädes göra sådan upodling och derwid njuta tjugufem frihetsår, räknade från och med år 1761 till och med år 1785; och hade Allmäningsafwittringsrätten att detta nybygge nödig skogs- och ägorymd tildela, swarande mot det nämnde skattetalet [*fol. 75r*] ett tunneland.

Afwittringsrätten intog af ofwanberörde 1755 års utslag, det hafwa hemmanen By, Karlsgård, Hårgård och Wästanbäck fått en skogsrymd af sjutusendefemhundra geometriskas tunneland, derunder sjöar och hemägor dock icke woro inräknade, altsammans belägit inom och efter följande märkespuncter: Byewiken; hwarifrån lineen går i NO, sextusende femhundra-desextijoåtta alnar till den så kallade Bratthällan, hwarest blifwer ett knä, som ställer lineen i W til N, hwilket wäderstreck följes nittontusende trijhundradefyratijo alnar, då skillnaden kommer at gå öfwer Blicksbäcksbren [*fol. 75v*] och Långtjernen, samt emellan Bytesberget och Galberget; derefter blifwer åter knä på lineen, hwilken sedan gå i S, åttatusende åttahundra alnar öfwer Mjösjön något inpå dess södra brädd; dädan sträcker sig skillnadslinien i fullt öster sextusende sjuhundradefyratijotwå alnar intill en wik af Hemsjön, kallad Söwiken, hwilken sjö derefter blifwer skilnad intill det först nämnde märket i Byewiken.

Alt det som ligger utom föreskrefne linea, är förklaradt til kronoallmänning, och borde, efter den underrättelse byemännen af chartan lemnad blifwit, af dem icke angripas hwarken med timmerhygge, [*fol. 76r*] eller någon annan åwerkan; dock ägde de intill kronoallmänningen gräntsande hemmansbrukare, enligt 5§ uti 1742 års för Afwittringsrätten gifne instruction, att efter förre wanligheten der idka djur- och fogelfänge, samt betjäna sig af mulbete och de fiskewatn, som icke äro någon annan tillagde.

Men öfwer nyttningen af de slätter, dem byemännen förr brukat, och liggande blifwit uppå kronoskogen, har Rätten upskutit med sitt utlåtande intill des uti 1742 års afwittringsinstruction, uppå gjord förfrågan, förklaring meddeld blefwe, dock är af Rätten medgifwit och wid besigtningen funnit, att på [*fol. 76v*] den för gårdarna utsatte skatteskog war ringa slätter och lägenheter dertill.

Nybyggarne gåfwo nu tillkänna, att de gjordt, uppå det till nybygge ämnade stället, åkers uppodling till wid pass ett tunneland utsäde årligen, och innehafwa de slätter, dem Afwittringsrätten år 1759 dem tillsyndt, derom likwäl icke nu war något protocoll att wisa, icke eller war någon charteffattning att upte öfwer skatte- eller kronoskogen, utan förmodades sådan affattning skjedt, och wara tillfinnandes på contoiret i Sundswall.

Kronofullmägtigen ingaf detta memorial:

Huruwida de uti Forss, [*fol. 77r*] Hällesjö och Håsjö sochnar warande kronoafradsländ och lägenheter äro wederbörligen affattade, har jag mig wäl icke med någon säkerhet bekant, emedan inga chartor deröfwer blifwit wisade, men föreställer mig det torde lätt hända de äro underkastade samma öde som i Ragunda sochn, att derå felar fullständig affattning. Jag får derföre åberopa mig hwad jag förr under de hållne ransakningar påstått och påmindt, med tillägning att emedan herrar landtmätare Callwagen och Mellin skola förnämligast förrättadt de uti detta tingslag gjorde mätningar, måge åläggas att fullborda [*fol. 77v*] hwad de under händer haft, ifall om något skulle efwen uti förstnämnde sochnar brista, på det Kongl. Maj:t och kronan icke må widkännas någon ny kostnad för hwad de kunnat uptagit uti sina årliga mätningsskyldigheter, och förmodeligen derföre njutit betalning; warandes för öfrigt efter min tanka bäst och nyttigast, att alla inom Ragunda tingslag befintelige kronolägenheter warda till afwittring beredde, så at ägorne måge i så mycket bättre läge och beqwämlighet både till redan anlagde som nu anmälte nybyggen, föreslås, och icke bristande mätningar wara Rätten hinderlige, och förordsaka flere långa [*fol. 78r*] resor, tidsutdrägt och drygare kostnad såwäl för kronan som parter och rättsökande.

Sedan Allmänningsafwittringsrätten på förrberörde sätt intagit beskaffenheten af de uti Ragunda tingslag angifne nya hemman, men derwid saknat dels fullständige affattningar och dels syne- eller besigtningssinstrumenter, utom hwilka begge uplysningar Rätten icke ser sig i stånd, sin skyldighet med ägors tilldelande för samma nya hemman kunna fullgjöra, ty tillsades wederbörande, det domaren skal hos Konungens höge befallningshafwande i länet dessa angelägenheter anmäla, [fol. 78v] på det affattningarne måge completeraras och behörige synen sedan werckställas.

År och dagar förr skrefne.

På Allmänningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell

Stugun–Ragunda

6–24 oktober 1777

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 12, fol. 281r–333v, ÖLA. Ingår i samma protokollsbok som ovanstående protokoll.

Åhr 1777 den 6 och nedanstående dagar i oktober månad företog sig undertecknad härads höfdinge, til underdånigst följe af Kongl. Maj:ts för Allmänningsafwittringsrätten i Jemteland åhr 1770 gifne nådiga instruction samt i anledning af Konungens höge befallningshafwandes til domaren aflätne bref och anmodan, at behörigen afwittra, och nybyggare, samt öfrige sökande emellan dela de uti STUGU OCH RAGUNDA SOCHNAR för krono ansedde skogar och lägenheter; närwarande desse inkallade ojäfachtige nämndemän: Mårten Pålsson i Stugun, Pål Pärsson derstädes, Olof Larsson i Näset, Nils Andersson i Skogen, Jon Nathanaelsson [fol. 281v] i Kråkwåg, Lars Håkansson i Wästanede och Jon Nilsson i Ammer.

Härwid war tilstädes ei allenast kronofullmäktigen wälbetrodde Jonas Sundberg, utan ock, efter af predikostolen skjedd tidig kungjörelse följande byemän och nybyggare, nemnligen Stugu sochnemän Bengt Pärsson, Nils Pärsson, Jon Mattsson, Erick Mattsson, Anders Ersson, afledne Jon Jonssons barn, nemnligen myndige sönerne Jon och Erik samt de omyndigas förmyndare Pål Pärsson och Erik Mattsson, Mårten Pålsson, Pål Pärsson, sergeanten äreborne Anders Dahlström och Nils Andersson; ifrån Krångede by Nathanael Olofsson, Johan Olofsson, Erik Nilsson, Pär Ersson och Johan Eriksson; [fol. 282r] samt ifrån Döwiken Erik Ersson och Johan Olofsson; nybyggarna Pär Mattsson, Jöns Tyrisson och Karl Olofsson i Mårdsjön; Pär Jonsson och Hans Jönsson i Höglunda; Anders Simonsson och Jon Isaksson i Strömsnäs samt Nils Pärsson och Erick Nilsson derstädes; dragonen Elias Borg på Borglunda; Anders Pärsson och Nils Olofsson på Öfwerammer; Johan Nilsson på ödeshemmanet Östra Döwiken; Pär Jöransson, Nils Jöransson, Nils Isaksson och Sifwert Jonsson i Kjöttsjön; cornetten ädle herr Zacharias Berndt Arendt å egna wägnar och som fullmäktig för vice landsfiscalen wälbetrodde Pehr Ersson Lundman efter skriftelig anmodan, samt dragonen [fol. 282v] Johan Kullberg, hwilke tre sidste äro sökande at på Selsådalens kronoafradsländ nya hemman uptaga.

Desse ämbetsmän och rättsökande woro församlade på gästgifwaregården i Stugu sochn, hwarest Rätten om det som nu förrättas borde sökte blifwa underrättad, och wid upläsandet af de wisade många afwittringsundersökningar, hwilke uti detta tingslag blifwit tilförene hållne, fann, det äro skattebyarne, på sätt som derom gifne utslag förmäla, från afradsländ och kronojordarne skilde, men at Kongl. Maj:ts och kronans behållne andel, hwaröfwer [fol. 283r] ingen besigtning ändå skjedd, blifwit lemnad orörd tills ordentelig syn och derefter skjeende afwittring derå företagas kunde, dock hade såwäl skattemän som de på marken nedsynade nya hemmansåboer at imedlertid nyttja wissa dem anslagne delar deraf, hwaribland woro, wid handlingarnes genomseende, Stugu sochnemän och Mårdsjö nybyggare på Målå afradsländ; Krångede och Döwike byemän samt Strömsnäs och Mårdsjö nybyggare på Selsådahlens kro-

nojord; Öfwerammers nybyggare på afradslandet Storfloskogen kallad; Kjötsjö nybyggare på Kjötsjölandet; samt Krångede byemän [fol. 283v] jemte Höglunda och Borglunda nybyggare på kronoallmanningen Sättsjölandet, hwilke alle fördenskull icke ännu woro sig emellan laglige skilde.

Och ehuruwäl, enligt hwad de inlemnade protocollen wisa uti Forss, Hällesjö och Håsjö sochnar, såsom efwen hörande under Ragunda tingslag, krono- och skatteägor äro på lika sätt befintelige sig emellan blandade; likwäl, emedan desse sochnemän som för sina skattehemman njutit fullsutenhet likmätigt 1744 [bör vara 1742] åhrs afwittringsinstruction, som sedermera wid 1770 åhrs instructions utfärdande häfwd blifwit, och desse sochnemän i underdånighet begärt Hans Kongl. Maj:ts allernådigste tilstånd låta [fol. 284r] sine ägor med 1770 åhrs instruction och der utsatta grunder jemnföras, samt detta ärende med Kongl. Maj:ts befallningshafwande i lähnet til underdånig förklarings afgifwande communicerat blifwit, fördenskull ansåg Rätten icke ännu lämpeligt och tjänligt något desse sochnar angående, widröra, utan fann med kronans nytta och målets rätta beskaffenhet öfwerensstämmande, at uti Stugu och Ragunda sochnar, hwarest afwittring blifwit börjad redan åren 1756 och 1757, fullborda hwad ännu kan återstå, så at rätta ändamålet med den påbudne afwittringen winnas måtte, samt såwäl skattemän [fol. 284v] som nybyggare weta hwad dem hwardera med rätta tilhörer, och hwar på de med säkerhet kunna arbete och kostnad nedlägga.

Den 7 oktober öfwerlade Rätten fördenskull med wederbörande, hwarest början wid besigtgandet på dessa inom Stugu och Ragunda socknar warande kronoskogar och nya hemman skje må, och hwad tid till hwardera ställets synande och beskrifwande fordras, hwarwid til underrättelse tjente de af herr landtmätaren Biörnlinde gjorda affattningar och chartor, dem han nu til de delar som saknades, fullborda wille under nu påstående syner, och stadnade Rätten i det beslut at dem [fol. 285r] den 8 eller nästa dag börja i Höglunda, och at fortsätta synandet sedan den 13 i denna månad uti Borglunda, den 15 på Selsålandet och der angifne nybyggeställen, den 20 på Öfwerammer, och den 22:dra oktober på Kjötsjön; warandes Mårdsjönybygget och Måla afradsländ för synadt och beskrifwit.

Den 8 oktober begåfwo sig Rättens ledamöter ifrån Stugu gjästgifwaregård en och en half mil til nybygget HÖGLUNDA, samt i kronofullmäktigens, nybyggarnes och angräntsandes närwaro företog besigtning deröfwer, sedan Rätten af det förleden februarii månad hållne [fol. 285v] protocoll gjort sig om beskaffenheten underrättad, och fannt, at nybyggarne Pål Högberg och Hans Jönsson, som med högwederbörliche tilstånd innehafwa och bebo stället, äro wistande på bygningsplatser allenast några hundra steg ifrån hwarandra wid södra sidan af sjön Gesund, på någon högd af sten- och mbackar som luta neder til berörde sjö, som gör utsigten behagelig, samt förordsakar fria wäderdrag öfwer landet, hwilket ock blifwit ifrån skog tämmeligen befriat.

Desse nybyggare sade sig nu äga årlige utsäden, när hälften trädes, nemnligen Högberg två och en fjerdedels [fol. 286r] tunna, och Hans Jönsson två tunnor med korn, derunder begripen den del, som den sednares swärfader afskjedade dragonen Frisk i sin lifstid af åker nyttjar; warandes detta utsäde tagit efter den widd, som korn fordrar, ehuru nybyggarne så jemwäl någon råg. På de ställen der åker nu är, har landet warit mindre beswärat af sten än annars deromkring, dels ock hafwa åboerne upbrutit och affört större och mindre stenar, så at de platserne äro nu fria derföre, och jordmohnen fants bestå på somliga stycken af mojord med sand och småsten [fol. 286v] utan eller med tilsatts af lera på lika botn, och på andra ställen af någon matjord ofwanuppå, tilkommen af brukning och gjödsel, med fast och stadig lera under, samt åter på andra ställen, särdeles wid sjön för det wästra nybyggestället, af watumjäla med fin sand, liknande gjäsjord och skottlera, å hwilke alla ställen nybyggarne detta

år fått god och ofrusen säd, ehuru den i anseende til den kalla wäderleken, måst til en del skjäras något grön, efvensom ärterne för den ordsaken ei hunnit full mognad.

Ofwanberörde åkerstycken ligga på alla sidor [fol. 287r] om gårdstomterne med tilfällen at der och hwar, när jorden icke är mycket stenbunden, upbryta mera åker. På den wästnorra sidan strax inwid det wästra nybyggesstället finnes en til utsigt tjänlig plan til åker neder emot sjön, hwilken efwen är fri från sten, hwarest ock närmast wid sjön åker blifwit uptagen. Men emedan den wid synandet fants äga watumjäla och sand af mager art, samt wara af den beskaffenhet at den icke lätteligen låter fria sig ifrån des watuachtiga natur, så syntes tjänligare at den til slått användes, på sätt som här nedanföre omtalas [fol. 287v].

Den nuwarande åkren tarfwar at de gamla diken upgräfwas til laglig bredd och djuplek, samt at lera påføres, hwarest öfwerflödig sand och mojord finnes, och at sand åter föres dit leran är för mycken och för hård, så at en riktig blandning af dessa delar gjöres.

Til hårdwallsslätter kan den plan, som är wästerut nederwid sjön, göras dugelig genom fullkomlig dikning, så at derwarande watumjäla blifwer aldeles torr, samt genom sand och myrjords påförande sedan den förrut blifwit upkjörd; warandes för at kunna bibehålla diken, så at [fol. 288r] de icke måtte igenfalla, nödigt, åtminstone i början, at stockar och der bredewid warande windfällen lägges til förwar emot bräddarne, intil des watnet hunnit afrinna och sjelfwa jorden kunnat förbyta sin beskaffenhet.

Den 9 oktober synade Rätten en del af skogsslätten och deribland anmärkte Bergmyran och så kallade Högbergsdrolen, hwilke slätter ligga på sydwästra sidan inwid Finnberget, wid pass en fjerdedels mil ifrån nybygget, med skillnad dem emellan til en åttendedels mil. Begge desse slätter, som hwardera hafwer twenne lador, uti hwilka nu woro ungefär fem [fol. 288v] eller sex skrindor hästehö, äga swart och djup myrjord, särdeles Bergmyran, med botn af sandblandad lera, och hafwa den belägenhet med slutning emot norden, at watnet hwaraf de nu beswäras, kan från dem tappas; efvensom landet på något stycke deromkring är af lika godhet och beskaffenhet, fast skogen, som består af smågran ei ännu blifwit huggen, eller något foder derå bärgadt.

Allmäningsafwittringsrätten ansåg fördenskull nyttigt för nybygget, at desse begge slåtetracter warda behörigen dikade, så at floddiken tilgjöras i öster och wäster öfwerom hela widden, som kan [fol. 289r] warda slått, samt at den sedan får sina afloppsdiken såwäl på sidorna som deremellan, hälst på de ställen hwarest watnet nu suger sig fram, och böra sådane diken wara djupa altneder på fasta botnen samt två alnar breda ofwan och en half underst på botnen, så ock öpne hållas, men dikesjorden bör på kanterne upläggas på underkastat granris, så at mästa watnet må kunna afrinna, och sjelfwa jorden, då snö fallit, sedan hemföras på de sandacktiga och af mojord bestående åkrarne; warandes någon myckenhet granris under dikesjorden nödig efwen til den ändan, at dikesjorden ei måtte [fol. 289v] med den öfrige sammanfrysa til hinder wid uphämtningen. Uppå denna tract wid och omkring ofwanberörde slätter är landet på några ställen af den beskaffenhet, at hästehöngar kunna der uphuggas, efvensom någon slåttrimsa kan beredas wid den bäck som der framrinner.

Likaledes besigtigades Tufdrolet, Skjällstentjärnsslätten, Fämyrrödnigen, Treingskjälen, Treingarne samt Wåtmyrkjälsslätten, belägne från nybygget til wid pass en tredjedels mil, å hwilka slätter nybyggarne gjort någon rödning, men mera arbete fordras ännu til desse slåtters utwidgande; [fol. 290r] efvensom de gjort försök, enligt 1768 åhrs läns- och nämndemannasyn, med updämning wid Skjällstentjärnen, å hwilket ställe swårighet dock möter genom brist på damfäste på den ena sidan der landet är jämnt, och hwarest fördenskull förbyggnad skje måste, och tyckes jordmohnen omkring denna tjärn icke wara sådan, då der är grund matjord med sten- och sandbotn, at någon ansenlig tilökning i slätter der winnes ifall den påtänkte dambyggnaden blefwe i stånd. På flera ställen här på denna mark woro lägenheter till hästehöpodlingar, men föga tilgång på starrslätter. [fol. 290v]

Den 10 oktober besåg Rätten nybyggarnes fäbodrar, belägne bredewid hwarandra wid pass tre åttendedels mil ifrån nybyggarnes boningsplatser, och fant Rätten fäbodehusen wara upsatte på en mager sand- och mjälabacke, med större och mindre sten beswärad der Pål Högberg, som längre nyttjat stället, hade wall instängd med hölada, och så mycket som han uti sin förr detta inlemnade förteckning uppfört, men Hans Jönsson hade på detta ställe allenast en liten täppa. Begge desse slåttestycken eller wallar kunna utwidgas på lika land som det öfrige, men omkring mobacken, hwarpå [fol. 291r] bodarna ligga, är wått måsaland med gammal gran-skog, eller så kallad råkjäl, och kunde Rätten ei tilstyrcka nybyggarne använda mycket arbete eller förspilla från hemmarken gjödsel på detta fäbodeställe, utan här underhålla allenast så många hus, at de der kunde wistas någon liten tid, för at undgå hwarje dag hemdrifwa boskapen ifrån det häromkring warande fäbetet, hälst som boskapen ei kan komma på den tracten utan at drifwas öfwer det så kallade Finnberget, som är både högt och swårt.

Angående gräsbetet så är någon tilgång derpå wästerut, [fol. 291v] samt söder och öster om Finberget, men nära intil bygnadsplatserne äro torra sand- och stenmoar; warandes mästa betet så kallat tofgräs som är både drygt och kraftigt, och kan sådant gräs ökas genom odugelig skogs brännande, samt genom swedjefall, hwilket nybyggarne ock redan börjat. Uppå Fäbodemyran, som synemännen sågo, är wäl icke nu någon slått, men om nöden trängde, kan starrslått til några skrindor der upodlas. Inwid sine boningsplatser sakna nybyggarne dugelig barrskog för boskapen, men tall och gran finnes til bygnadswerke och wedbrand.

Wid dessa ställen hafwa nybyggarne icke ännu [fol. 292r] börjat anlägga humlegårdar, ei eller synes leran wara dertil tjänlig, när den ei warder närmast husen först uplöster med någon myckenhet sand, men öfwerom gårdarne, och hwarest inwid högderne skugga mot hårdt wäder gifwes, der ock sandjord är, torde wara lugnare at i framtiden göra sådan inrättning.

På skogen idkas nu icke något giller för högdjur, ehuru något enda elgsdjur kan sommartiden stryka här fram, men någon fogel tages höstetiden til liten inkomst för nybyggarne.

Fisket uti sjön Gesund, som med tiden kan komma at lyda under desse nybyggares nyttningar, [fol. 292v] gifwer wäl ibland något, men ei så mycket, at det är för deras hushåll tilräckeligt, utan måste efwen fiskewahror kjøpas; men det enda, hwaraf någon penningeinkomst skal blifwa, är at nybyggarne få sälja något kreatur samt smör.

Efter slutad syn anförde kronofullmägtigen, det finner han wäl, at desse nybyggen hafwa tilgång på ägor, såwäl närmare som fjärmare byen, allenast de fullkomligare dika lerjorden, och lemna den tilräckelig blandning af sand, men emedan han tillika har sig bekant, at ännu ett nybygge, Borglunda kalladt, ligger här inwid, samt han i brist af affattning ei [fol. 293r] wet tilgången på slätter eller Sättsjö kronoafradslands rätta beskaffenhet, så will han med hufwudsakligt påstående innehålla, til des han om Borglunda fått göra sig underrättad, och han efwen der fått se marken och des beskaffenhet.

Widare war på detta ställe icke at iachttaga.

Den 11 oktober war bönedag och

den 12 söndag.

Den 13 oktober företogs besigtning på det angifne nybyggesstället BORGLUNDA kalladt, belägit på södra sidan om sjön Gesund til wid pass en åttendedels mil ifrån de synade nybyggesplatser, dem Pål Jonsson Högberg och Hans Jönsson innehafwa under namn af Höglunda, eller, som de förr warit kallade Skjällstenen, då åboen på Borglunda [fol. 293v] dragonen Elias Borg inlemnade denne rätts protocoll under den 17 februarii detta åhr, hwaraf ses, det hade dragonen Borg då hos Rätten uptedt herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens resolution den 5 december 1774, hwarigenom hans broder kronolänsmanen wälaktade Christian Borg wunnit tilstånd, at på en tract söder om sjön Gesund, hwilken

wid lagmanstinget den 27 augustii 1774 skal blifwit för krono ansedd, uptaga nytt hemman til ett tunneland som är ett sjettedels mantal, inom tjugu frihetsåhr, och i anledning hwaraf dragonen Borg anhållit, at för berörde påtänkte nya hemman, hwarmed han allaredan början gjort, erforderligt utrymme afrösas måtte.

Likaledes ingaf han en [fol. 294r] obewitnad afskrift af Konungens höge befallningshafwandes i lähnet meddelte resolution den 15 nowember 1775 uti twisten emellan Höglunda och Borglunda nybyggare, derigenom de förres gjorda påstående blifwit afslaget, angående at den sednare ei måtte få lof befatta sig med några nyttningar på Sättsjö kronoallmänning, innan de förre, såsom förr nedsynte, erhållit hwad dem tilhöra kunde.

Höglunda nybyggare ingåfwo deremot Ragunda loflige häradsrätts utdrag af domboken, hållen den 20 december berörde år 1775, då de, efter stämning fordrat uplysning af bonden Magnus Jönsson i Nygård och nämndemannen Nils Andersson i Skogen [fol. 294v] angående en af dem för dragonen Borg eller hans broder kronolänsmannen Borg på en kronotract söder om sjön Gesund hållen utsyning til nytt hemman, då desse, under eds förpliktelse, afgifwit den i berörde protocoll widlöftigt intagne berättelse, at de, efter dragonen Borgs anmodan, warit honom fölgacktige i october månad åhr 1774, at utsyna något til nytt hemman på Sättsjö kronoskog, eller som Borg sagt, utom Krångede byemäns område, det de ock gjort, samt dessutom samma dag rest fram och åter wid pass tre mil ifrån och til Krångede by; men Höglunda nybyggare hafwa wid det tilfället ei närwarit, ei eller har warit bekant om de fått del [fol. 295r] af terminen, ehuru sådane synemän, som ei eller warit af någon rätt eller kronobetjänt anbefalte förrättningen hålla, det hört sägas wid återkomsten om aftonen til Krångede, skolandes marken ock då warit med snörim betäckt. I anledning så häraf, som det mera protocollet förmäler, hafwa Höglunda nybyggare förmodat en så beskaffad utsyning wara olaglig och obehörig, samt af den egenskap at den ei annat kan än lända Höglunda, såsom på Sättsjö kronoskog förr utsynadt och nedlagt, til mehn och intrång, då utsyningen skjedt en åttendedels mil derifrån samt nödwändigt på samma kronoskog, såwida ingen krono- eller skatteäga [fol. 295v] gåfwes emellan Sättsjö kronoafradsländ och Krångede byeskog, hwilken sednare blifwit genom Afwittringsrättens laga åtgjörd åhr 1770 skild ifrån den förre.

Höglunda nybyggare påstå fördenskuil efwen nu förmohnsrätten framför dragonen Borg til ägor uppå Sättsjö kronoafradsländ, swarande mot hwad skattetal som deras längst förr detta lagakraftwunne tilståndsbrief dem förunnar och tillägger.

Dragonen Borg gaf tilkjänna at länsmanen i Råfsund wälaktade Göran Schyllberg har en gång med nämndemän hållit utsyning på detta ställe Borglunda, och at de nämnde personerne Magnus Jönsson i Nygård och Nils Andersson i Skogen en annan [fol. 296r] gång der gjort någon syn och beskrifning, men begge gångorne skola Höglunda nybyggesåboerne fått kunskap om syneterminerne.

Borg swarade, på tilfrågan, at han nu har ingen utsyning at för Rätten wisa, ei eller andre skrifter än dem han redan inlemnadt.

Krångede byemän, för hwilke Johan Olofsson war tilstädes at bewaka hwad dem härwid rörer, efter intygad muntelig anmodan, wisade denne rätts syne- och besigtningssinstrument i julii månad åhr 1758 öfwer deras by och ägor, men beklagade at de ännu saknade 1770 åhrs domslut, hwilket de uti något ärende til Sundswall inskickat. I medlertid förmodades, at samma dom, [fol. 296v] när den til hands kommer, skal wisa, det slåtterne dem de af ålder brukat på Sättsjölandet, äro dem på deras fullsutenhet beräknade och på ständiga tider tilerkjände, och hwarföre Johan Olofsson påstår at de icke måge derifrån söndras; warandes af den upsatts, som de på slåtter förr inlemnadt, at se hwad afkastning samma slåtter gifwa, efwensom deras belägenhet kan med wisshet utrönas, när landtmätare, såsom nu i orten warande, hunnit completera affattningen öfwer hela landet.

Efter detta företog sig Rätten besigtning öfwer Borglundanybygget och ägorne deromkring, då Rätten såg belägenheten wara god wid södra stranden af sjön Gesund, hwarest [fol.

297r] Borg, som här nu sutit tu åhr, förleden wåhr sådt en half tunna korn och någon hafre, jemte det han på så kallad kya eller ett af boskapen uptrampadt och såmedelst begjödtt ställe haft något rågsåde, af hwilket alt han denna höst upskurit fyratijo skylar mogen och ofrusen säd.

Jordmohnen finnes här wara mästadels wåt lera med någon torf eller matjord ofwanpå, men på några ställen blandad med mojord eller mjäla, särdeles up i dager, altsammans på lerbotn som är tät och fast; warandes landet på den södra sidan omgifwit af stora stenar, berghällor och sandmoar bewuxne med grof tallskog, men på den nu brukade [fol. 297v] jorden emellan sjön och berget är mästadels stenfritt förutan at en backe med stora jordfasta stenar ligger til hinder strax neder eller norr om husen.

Tilfälle at upodla mera åker på lika jordart gifwes tilräckeligt på östra sidan om den nu brukliga, längs efter sjöstranden, utan at watn ändå kan i anseende til den höga belägenheten förorsaka skada. Likaledes såg Rätten ock lägenhet til åkers upbruk på en i lagom slutning liggande och der bredewid warande tallmo, hwarest jordarten war sand och mojord eller rödmjäla med någon lerblandning på somliga ställen, hwarest ock botnen kjändes stadig på lika slags jord, hwilke [fol. 298r] alle ställen icke annat kunna än wara frostfria, såwida sjön gifwer fria wäderdrag på den norra sidan, samt inga floar eller sumpiga ställen utan högder af sten och sand stöta derintil på de andre kanterne.

Såsom ländande til förbättring för hela åkerfältet, ansåg Rätten nödigt at skogen på alla sidor borthugges på längre håll än som skjedd, samt at flod- och afloppsdiaken inrättas, och at leran wäl upblandas med sand och mojord, samt, om åker inrättas på den omtalda tallmon, lera och myrjord åter ditföres, hwilket sednare Rätten så mycket häldre welat tilstyrka, som nybyggaren då kan uppå lerjorden der nedanföre behålla afflödet ifrån åkren, samt såmedelst winna på det stället, sedan det [fol. 298v] blifwit afrögdt, upkjört och med sand wäl belagdt, någon hårdwallsslått.

Den 14 oktober synade Rätten den öfrige marken omkring Borglundanybygget, och gjorde sig först underrättad hwarest hårdwallsslått må inrättas, emedan ingen sådan nu finnes annorledes, än at några små fläckar inwid åkren dertil nyttjas. Och aldenstund hela tracten på den södra sidan om boningsstället har mager jord, och består af högder med sten och berg, samt således ingen utwäg til ändamålets ledande der gifwas kunde, så sökte Rätten på östra och wästra sidorna emellan berörde stenland och sjön; finnandes på begge sidor och inwid den så kallade Ladmyrbäcken en åttendedels mil österut, landet [fol. 299r] wara stenfritt på stora stycken, äga godt läge och slutning emot sjön, samt hafwa jordmohn af lera med någon tilsatts af mjäla och sand, hwarpå nu wäxa tall, gran och några löfträn, hwarest ock såwäl wid sjelfwe bäcken som uti mindre der befintliga dälder, swart myrjord af god art är at tilgå.

I anseende härtil fant Allmänningsafwittringsrätten tjänligt, at denne med flere dylike tracter och ställen, som icke utan skada ligga obrukade, warda til hårdwallsslåtter förwandlade, samt at de til den ändan wäl rödjäs och ränsas, med nödig dikning hjelpas ifrån öfwerflödig wäta uti sjelfwa jorden, samt sedan antingen upristas eller användas [fol. 299v] til kyor, at af boskapen uptrampas, jemte det de njuta tilförsel af derwarande tilräckelig myrjord. På den wästra sidan om boningsplatsen är ock ett stycke land af lika beskaffenhet, och kan derföre på lika sätt användas, särdeles som utrymme til åker ändå synes wara.

Widare besåg Rätten skogslägenheterne, samt deribland förnämligast anmärkte Ladumyran och så kallade Nyrödningen, belagne ett stycke från hwarandra, och wid pass tre åttendedels mil ifrån nybygget, hwilke begge slåtter säges tilhöra Krångede byemän, och äro af dem detta åhr bärgade; warandes på Ladumyran dels hästefoder och dels starr, och syntes sjelfwa myran både tämmeligen stor, [fol. 300r] fördelaktig och af den beskaffenhet at den kan utwidgas, särdeles på den wästra kanten efter en der warande bäck; efwensom denne myra

kunde, om tilräckelig kostnad derpå användes, warda mera lönande när den dikades och ifrån skadelig wäta befriades.

På Nyrödningen hafwa innehafwarne ingen rödning gjort, utan äro allenast af naturen någre små stycken fria från skog, derpå hästefoder nu samlas, men som här gifwes dugligt rödnings- eller upodlingsland til slått, så lærer Rätten framdeles komma at gjöra derpå afseende.

Dragonen Borg gaf tilkjänna, at hans foderbärgning hittils skjedt på de ställen, [fol. 300v] dem Krångedemän honom godwilligt uplåtit, samt på Swedje kronoafradsländ och de ställen deraf, hwarest ingen förr tagit någon nytta, å hwilke ställen han i februarii månad detta år upgifwit til Rätten förteckning.

Den så kallde Bjessmyran sågs ligga från nybygget wid pass tre åttendedels mil, och nyttjas denna tiden icke af Krångedemän, utan är bortlemnad til Böle dragoner, som der slagit tre eller fyra skrindor dels starr och dels hästehö.

Här och der på marken kan något slåttstycke uparbetas samt fåbetet ökas och förbättras genom rödning och swedjande på odugelig skog, som nu utsynades, då nybyggaren ock kan på sådant swedjande [fol. 301r] förskaffa sig någon råg.

Skogen omkring och wid denna nybyggestract består af dugeligt furutimmer samt gran och löfträn til nödiga behof både god och tilräckelig, samt deribland någon aspskog, hwilken sidste kan räcka flera år om hushållning och besparing wid des nyttjande brukas. Uppå marken häromkring hafwa älgdjur förr uppehållit sig och kunna efwen denna tiden understundom finnas, men för dem brukas nu inga giller. Fogel kan här höstetiden finnas och skjutas, dock icke til den myckenhet, at någon wiss inkomst deraf kan beräknas. Som på denne östra kant af Sättsjölandet marken är mindre stenbunden än på [fol. 301v] den wästra, hwarest wid pass en åttendedels mil härifrån Höglunda nya hemman grundade äro, så är ock gräsbetet här bättre, och synes wara godt och tilräckeligt för det antal kreatur som med tiden på Borglunda nybyggare belöpa kan, särdeles som här finnes så kalladt tofgräs, hwilket är fett och drygt samt håller sig grönt ifrån det snön afgår om wahren, alt tils den faller på hösten.

Något fiske brukar nybyggaren i sjön Gesund strax neder om husen wid dess strand, samt uti Stortjärnen en fjerdedels mil härifrån, men ei til nödigt husbehof, emedan nybyggaren ei ännu haft tid eller [fol. 302r] mycken redskap dertil.

Dragonen Borg har kjøpt del uti någon qwarnbyggnad uppe wid Sättån en half mil härifrån, der han, jemte Höglunda nybyggare, fördenskull har tilfälle at mala, men annars torde gifwas tilfälle til sådan nyttning närmare, när marken warder delad.

Med plantering af humblerötter har nybyggaren ei ännu gjort försök, men tilfälle kan blifwa nederom stenbacken wid gården, när jorden gjøres dertil beqwäm.

Kronofullmäktigen wälbetrodde Jonas Sundberg gjorde härwid påminnelser af det innehåll, det kan han af de ingifna handlingar och annan anledning icke finna, [fol. 302v] det någon särskild kronoäga gifwes emellan Sättsjölandet i wäster och Krångede skatteskog i öster, utan at det förre wid 1770 års domslut för byn Krångede, i lika mohn ökats, som den sednare, hwilken ifrån kronojorden förr war lagliga skild, blifwit förminskad, och i afseende derpå, samt såwida Sättsjö, hwaruppå såwäl Borglunda som Höglunda nybyggen liggande äro, finnes wara Kongl. Maj:ts och kronans egendom, påstår han det måtte ei mindre Borglunda än Höglunda nybyggen, hwarpå åboerne flit och arbete wisat, bibehållas, samt wid skjeende delning och tillämpning af jord, njuta hwar sin rätt, så stor, at särskilde hemman deraf blifwa, och med bestånd [fol. 303r] i framtiden warda måge, nemnligen på Höglunda twänne och på Borglunda ett, hwartil ägor och upodlingsland skola wara at tilgå, enligt hwad wid synen det nu funnit är, och hwilket förmodes kunna tydeligare utrönas när affattningen öfwer landet warder fullbordad, då kronofullmäktigen med vidare utlåtande inkomma wil; begjärandes imedlertid det Rätten wille besörja derom, at den ännu felande affattningen warder med det första, och om möjligt är, denna höst werkställd, på det både Kongl. Maj:t och kronan må

komma til åtnjutande af sin rätt, och Höglundanybygget, derå frihetsåhren förmodas [fol. 303v] wara ute, och nybyggarne derjemte weta hwad mark dem tilhörer och på hwilka ställen de kunna sitt arbete nedlägga med säkerhet at i framtiden få det behålla.

Den 15 oktober begåfwo sig Rättens ledamöter och öfrige, enligt den i början utsatte ordning, at företaga besigtningen på det omtalda kronoafradslandet SELSÅLANDET, då Rätten färdades dels med båt och dels at gå wid pass en mil öfwer Krångede åhr 1770 tildömde skattemark, som slutar strax wäster om så kallade Selsstaden, der kronojorden widtager och sträcker sig wästerut emot Mårdsjönybygget ungefär två och en fjerdedels mil.

Wid berörde Selsstad, såsom [fol. 304r] belägen inom Krångede byeskog, hafwa samma byemän några hus inwid södra stranden af Selsån, hwilket ställe fördenskull fått namn af Selsstad, och war kronojorden som der börjas af följande beskaffenhet. Den så kallade Selsån, som kommer wästerifrån Fjärflyhällan och rinner österut förbi Selstaden och vidare neder förbi nybygget Öfwerammer samt faller ned i stora älfwen wid byn Ammer i Ragunda, har mästadels spakt och sagta gående watn, hwarupföre resan fördenskull kunde med båt anställas, då Rätten och öfrige satte iland wid de ställen hwarest woro några kjände slätter antingen närmare eller längre från [fol. 304v] åhn, hwilke då besågos, efwensom Rättens ledamöter på flera ställen gingo landet på begge sidor om åhn för at inhämta kunskap derom, särdeles som bästa slätten och upodlingsmarken war tilfinnandes wid och omkring åhn, der ock de påtänkte nya hemmanen skola kunna anläggas.

Således färdades Rättens ledamöter denna dag tre fjerdedels mil til ett ställe Öfwerstuguwiken kalladt, samt deremellan och oftanämnde Selsstad anmärckte at skogsmarken är mager, bestående af stenar och berg samt sandhedar, bewuxne med grof tallskog samt ljung och lingonris på måsa, men på begge sidor om åhn, der [fol. 305r] watnet wåhrtiden då åhn flödar, upstiger, woro några slättestycken samt lägenheter at upodla mera slått genom det at widebuskar och annan småskog samt så kallade högtufwor borttagas, såsom Porssmyran, hwilken fått sitt namn deraf at porss eller wildhumbla på densamma växer, efwen Swartwikmyran.

En fjerdedels mil häröfwerom eller wästerut wid den så kallade Tjärnbergswägen på norra sidan om älfwen utwistes af herr cornetten Arendt en mo, som förmodades wara dugelig til åker, och fants bestående af finare och gröfre sand på botn af mästadels samma slag, förutan något litet ställe, [fol. 305v] hwarest war mullblandning, men altsammans stadigt och fast på grunden utan stenar och watudrag, men nu öfwerwuxit med tallskog, måsa och ljung; warandes widden såwäl på denna som flera här befintliga lika backar så stor, at årligt utsäde kunde gifwas til wid pass tu tunnor eller ett tredjedels gärdemantal, men til hårdwallsslåtters upodling häromkring sågs ingen fördelachtigare jordmohn än sand- och pinnmoar, eller wåtländte slätter norrut, som äga stenbotn och nu gifwa litet starr eller bete för kreaturen.

Widare besågs, efter bemälte herr cornetts begjæran, en stor jämn mo på södra sidan älfwen [fol. 306r] nederom det så kallade Drögberget, hwarest för några åhr sedan stark skogseld och jordbrånad warit, hwarefter nu börjat wäxa småtallskog och war jordarten bestående efwen här af finare och gröfre sand med någon mjåla eller mojord blandad, ännu efter branden lös så at allenast stockharf syntes skulle kunna nedmylla rågen, hwarmed här borde göras försök åtminstone på något stycke, särdeles som intet omak med hägnad fordras, då här inga kreatur betas i brist af gråswäxt.

Den 16 oktober Efter nattqwarter under ett brädeskjul uti den så kallade Öfwerstuguwiken, [fol. 306v] angaf herr cornetten Arendt, det skulle der bredewid wara lägenhet til nytt hemmans uptagande i anseende til befintelig åkerjord, men slätter, som dels redan brukas och dels upodlas kunna, förmodades finnas på begge sidor om älfwen.

På norra sidan älfwen utwistes detta ställe uti lagom slutning emot älfwen söderut ifrån ett berg i norr, och bestod åkerfältet af så fin sand at den liknade lera samt war efwen af lika slag långt neder, och kjändes efwen der utgjöra fast och hård botn. Widden war tillräckelig för ett hemman af tu tunneland, nu öfwerwuxen med stor tall, [fol. 307r] måsa och ljung samt på somlige ställen af ahl eller ålder.

Rätten såg derefter strandslått emellan Tjärnåsen och Långstranden på norra sidan om åhn eller älfwen til wisst tjugu winterskrindors upodling, utom en liten del deraf som nu nyttjas och af naturen warit beqwämt, men de öfrige, som nu är bewuxit med wide och andra buskar, bör och kan upbringas til nyttig slått när det ränsas ifrån skog och högtufwor, då på det torrare landet växer efwen bladfoder. Widare fant Rätten fördelactig upodlingslägenhet wid Slått-högen, der förr allenast liten rödning skjedt, men på en starrmyra, Södra Strömsmyran kallad, belägen något ifrån älfwen [fol. 307v] på södra sidan, och hwilken gifwer starr, woro endast någre fläckar som böra uphuggas. Upefter älfwen på samma sida synades Måå hästfoderslått, som tillika med ett stycke land deromkring äger fast myrjord på en half alns eller tre quarters djup, då sandmylla som är hård, möter. Denne slått, som äger afhälle, bör icke allenast wäl rödjas och ränsas utan ock dikas, då med tiden här kan warda hårdwall til förkofring i höbolet och förbättring i höslaget, särdeles som Rätten, wid det öfrige landets påseende fant strax der wästerom, som kan wara wid pass en mil ifrån Selsåstaden, jordmohnen wara så beskaffad som [fol. 308r] följer. Uti lagom lutning emot älfwen på tämmeligen stenfritt land, som nu war bewuxit med gran, ahl och björk, fants wid pröfning och efterseende, wara swart mylla til en half alns djup der den war grundast, på ett fält af wid pass ett sjettedels mantal årligt utsäde, och der öfwerom eller söderut bestående af fin sand, hwilken ock utgjorde fast botn af samma slag. Häromkring war ei mycket sumpigt eller frostactigt, men sjelfwa den beskrefne åkerjorden ansåg Rätten sådan, at den borde från wäta genom goda diken frias.

En afskjedad dragon wid namn Kullberg, som dock nu icke instält sig, sades hafwa på ett ställe Sandnåset benämndt, [fol. 308v] här wästerut, hwilket fördenskull skådades, hafwa för flera åhr sedan sig angifwit til nytt hemmans upbruk, och fants nu stället äga allenast sand dels gröfre och dels grannare på ojämnt och backigt land, utan andra lägenheter derinwid eller tillräckeligt utrymme, än en myra som nu kallades Namnlösmyran, hwilken kan dikas.

Sedermere denna dag gjorde Rätten sig underrättad om de lägenheter, dem 1771 åhrs syneprotocoll angående nybygget Strömsnäs, omtalar och hwilkas beskrifning der införd finnes.

Den 17 october påminte herr cornetten Arendt, det hade warit honom obekant, [fol. 309r] det någre wisse slåttelägenheter woro genom berörde 1771 års utsyning intagne af Strömsnäs nybyggare, i synnerhet som de alt ifrån den tiden till nu, dem hwarken nyttjat eller på minsta sätt til upodling widrört; och förmente han fördenskull, det sådan särdeles utsyning ei skal kunna utestänga honom och hans til nytt hemman medsökande på en tract, som oförnekeligen blifwer genom erforderligt arbete för dem alla tillräckelig.

Synerätten besigtigade derpå Storstranden och så widare älfwen upføre til skiljemärket Fjärflyhällan, och hade dertil någon anledning af hwad 1768 års syneprotocoll förmäler, finndes på Storstranden [fol. 309v] nu brukelig slått til allenast tu lass, men at der och upefter älfwen til berörde skiljemärcke kunna dessutom warda wisst fjorton goda winterlass strandfoder.

För öfrigt, och emedan Mårdsjö nybyggare icke allenast gränsta emot Selsålandet, utan ock hafwa en del nyttningar der inpå, hwaröfwer denne rätt, tillika med det mera sig utlåta bör, så företog Rätten besigtning denna dag öfwer det återstående landet til wid pass en mil fram til berörde Mårdsjönybygget, då Rätten blef warse at på landet der och hwar gifwes någorlunda gräsbete för boskapen, och deribland så kalladt tofgräs, men at större delen af sjelfwa marcken [fol. 310r] är steril, dels ock bestående af måsamyror och andra odugeliga floor

samt sjöar och watn; dock gifwes tillgång å det fastare landet på dugligt bygnings- och såg-timmer, deraf likwäl nu ingen nytta tages, utan står sådant at förfalla.

Den 18 oktober Sedan Rättens ledamöter hade, på sätt som förrberördt är, synat och gjort sig underrättad om Selsådalens kronojord på de under förra dagarne beskrefne ställen, så företog sig Afwittringsrätten nu wid återfärden utföre landet til nästa förrättningsstället nybygget ÖFWERAMMER, beläget ifrån Mårdsjö til 2 ¼ mil, at syna de delar af marken som Mårdsjö-män deraf innehafwa, då Rätten [fol. 310v] gick ¾-dels mil til östra ändan af Målåflon, der desse nybyggare, för at uphjelpa slätten på samma flo, gjort wid en derwarande bäck upp-dämning af watnet. Denne inrättning fants wara nyttig, allenast den gjöres tjänlig, nemnligen först at bäcken och utloppet gräfwes djupare, så at, när myran bör wara torr alt watnet må kunna afrinna, samt at til den ändan myran njuter sina wissa twärdiken neder til bäcken, samt sedan at dammbyggnaden gjöres högre, på det watnet må kunna riktigt updämmas öfwer åtminstone större delen deraf, emedan berörde myra, som är stor och af den jordmohn, at gräs derå wäxa kan, finnes lutande från wäster [fol. 311r] til öster, der ock utloppet af bäcken är, samt blifwer brattare.

Någre myror, til widd och godhet mindre, ligga der bredewid, men landet war magert til gräsbete, dock bewuxit med öfwerflödig och dugelig timmerskog af furu, efwensom der och hwar finnes gran och björk neder til Selsån en fjerdedels mil ifrån den beskrefne dammen, och derefter färdades Rättens ledamöter och öfrige på båtar den återstående wägen til berörde Öfwerammer nybygge, samt på resan upräknade alla der wid älfwen warande höhässjor, då de funnes utgjöra öfwer trijhundrade detta åhr slagne, när wid pass en tredjedel ändå war oslagen för at nästa åhr wara mera bördig, och wärderades det nu slagne fodret til etthundrade goda winterskrindor [fol. 311v] eller lass, samt alla derwid warande dugeliga upodlingslägenheter at kunna af sig kasta lika många om ei flera lass foder, när de hulpne warda på begge sidor om älfwen up- eller wästerifrån Fjärflyhällan neder til det ställe, der Krångede byemäns tildömde skattemark möter.

Kronofullmägtigen yttrade sig, at ehuru han sedt en stor del af marcken, den han funnit wara god, men han ändå, i brist af fullständig affattning och charta, saknade fullkomlig kunskap om hela kronoafradlandet; så kunde han, innan sådant winnes, icke inkomma med hufwudsakligt påstående, utan förbehölt at affattningen må med första fullbordas samt at de ställen, dem han ansedt tjenlige til nye hemmans uptagande, imedlertid ei måtte af [fol. 312r] innehafwarne missfaras genom skogeld eller på annat sätt.

Den 19 oktober war söndag.

Den 20 oktober woro Allmänningsafwittringsrättens ledamöter församlade på nybyggesstället Öfwerammer, hwarå besigtning werckstältes, då nybyggarne derstädes Anders Pärsson och Nils Olofsson, hwilke hos denne rätt i februarii månad detta år, enligt då gifwit protocoll, sine handlingar wisat, funnes hafwa sig nedsatt på ett näs norr om Selsån wid östra stranden, der de upsatt nödige hus och börjat åkers upodling emellan husen och ån, hwarest jordmohnen är mästadels sand med någon mojord eller mjåla, men der och hwar blandad med lera på lika botn, som är stadig och fast, [fol. 312v] hwarå förr wuxit stor furuskog med ljung och måsa, och berättade desse nybyggare, at de, som hafwa hälften hwar af nybygget, förleden wår utsådt 2¼ tunnor korn hwardera när de haft i träde ingen del, samt at de dessutom fått några skylar råg på det stycke land hwarest de kyat för boskapen, men säden skal dock tagit liten skada af kjöld och ei hunnit till full mognad detta åhr, ehuru förra åhren blifwit god och ofru-sen säd på samma åkrar.

Sjelfwa åkerfältet syntes äga god belägenhet och lagom slutning ifrån norr til söder neder emot ån, utan olägenhet af sten eller annan öfwerflödig wäta, än den, som kan genom flod-

och afloppsdiaken, hwilke jemte ett dike mitt igenom åkrarne fördenskull böra tilgjöras, [fol. 313r] afledas, hwarefter åkerrynden på derwarande små backar och dälder bör jämnas, samt ännu qwarstående stubbar borttagas, jemte det at skogen på sidorna fälles; warandes, efter alt utseende icke någon anledning at här befara olägenhet af kjöld på säden, sedan åkren kommit i fullt bruk, och hwad nu föreskrifwit är verkställdt blifwit, såwida inga sumpiga tracter eller myror här nära intil finnas, och åhn som här nedanföre framlöper, äger starkt aflopp och stenbotn samt således ei kan tilskynda kjöld. På norra och södra sidorna om den nuwarande åkren är lika belägenhet och jordart til des utwidgande, så mycket som behöfwes och [fol. 313v] gjödsel tilskaffas kan. Men som denne jordart är mager och utan matjord samt fördenskull fordrar någon slags gjödsel innan säd derå wäxa kan, så ansåg Rätten tjänligt och nyttigt at mera åker på en gång icke uptages, än den som wäl häfdas må, och at til des gjödande nyttjas lera samt bäckjord och sådan swartmylla, som uti lokar och dälder plägar wara at tilgå.

Til hårdwallsslätter gifwes här nära omkring ingen annan lägenhet än på lika slag, som för åkren finnes; och bör i anseende dertil, landet hwaraf hårdwallshö wäntas skal, frias ifrån stubbar, upkjöras, med gjödsel eller god mylla blandas, til täppor eller så kallade kyor för boskapen brukas, samt till [fol. 314r] åker några åhr öppet hållas, och sedan til nyland igenläggas, hwarjemte i framtiden står at förwänta något hö på renar nederom åkrarne.

Wid detta tilfalle, och då Rätten war sysslosatter at bese de intil nybygget warande närmaste lägenheter, gjorde Rätten sig underrättad efwen om de förmohner som desse nybyggare hafwa genom sågtimmers och annat träwerkes afsalu til Sundswalls stads handlande, och til den ändan inhämtade, at furutimmer är på närmaste tracter intil åhn at erhålla denna tiden, samt at det sedan kan tagas längre ifrån til någon myckenhet årligen, och det ändå utan afsaknad på nödigt och tilräckeligt behof wid nybygget, dock at bergländte ställen, samt backar och dälder [fol. 314v] tilskynda swårighet wid framforsslen neder til åhn, och at åter uti åhn blifwer swårighet wid krokiga och starka strömmar samt stora stenar, få sådant wärcke fram neder til byn Ammer en mil härifrån, der denne å, som kallas Amran, faller neder i Ragundaälffwen, hwarefter wärcket sedan flottas neder til Storforssen två mil, der det säljes gemenligen til en daler kopparmynt eller två skillingar 8 runstycken för hwarje sågstock emellan 7 och 8 alnars längd, och så i proportion för det längre wärcket; dock hafwa nybyggarne hittils ei fått använda mycken tid på sådan handel, utan deraf haft allenast någon liten penningeinkomst til nybyggets desto mera uphjelpande, [fol. 315r] efwensom många stockar blifwit genom de beskrifne hinder i älfwen eller ån qwarliggande, tils watnet fallit eller de annars kunnat slippa löse, då de mästadels bortkommit.

Härwid anmärkte Rätten ock, at Selsålandet, som är kronans afradsländ och sträcker sig up i wäster två och en fjerdedels mil, hafwer, enligt derå gifwen särskild beskrifning, god lägenhet utan någon betydande ström här ofwanföre, at af det derwarande ymniga förråd på furuskog, lemna längre och kortare stockar efter samma å til förmohn såwäl för kronan som kronans rättssinnehafware, samt för skattemän som deruti [fol. 315v] del kunna få wid skjeende afwittring, med allenast den skillnad för dem emot Öfwerammers nybyggen, at de i afseende på sjelfwe landet, komma at få längre wäg med forsslen, alt eftersom de kunna äga land och timret tages närmare eller längre från nybygget. Hwarutom Rätten såg af 1770 åhrs afwittningsdom för byen Krångede, at den sträcker sine då lemnade skattenyttningar alt neder til åhn Amran på den östra eller södra sidan emot Öfwerammer på den wästra eller norra, samt deraf fann at Krångede byemän med flere, som efwen på sin sida hafwa dugelig skog, äga detta näringsfång med afsalu neder efter åhn och älfwen, på sätt [fol. 316r] som allmänna lagen i dylika händelser tillåter.

Af den uti februarii månad detta åhr hos denne rätt ingifne förteckning öfwer nybyggarnes slätter intog Rätten nu hwilke äro de fördelactigaste, hwilke fördenskull jemte upodlingslandet synades, och begaf sig Rätten derföre til den så kallade Storflon, belägen wid pass en fjerdedels mil ifrån nybygget, och under gåendet dit och thätan såg at landet en åttendedels

mil norrut ifrån boningsstället är magert, stenbundet och bestående af tallmoar, utan förhoppning at derpå få gräs, men längre norr gifwes der och hwar någon så kallad risgrubba och råkland, nemnligen sidländ mark bewuxen med löfträn och [fol. 316v] småskog, hwarinwid på en liten högd Ammers byemän haft fäbodas med wallar, dem de dock nu på fyra års tid ei nyttjat, och hwaraf händt, at wallen nu gifwer litet hö, men den kan åter uphjelpas om den faller på nybyggarnes lott och de äga förråd på gjödsel at umbära från sina åkrar.

Den nämnde Storflon ligger här österut och synes wara af god art, skulle ock kunna genom dikning förbättras om nybyggarne ägde förmåga gjöra sådant arbete på så stor widd, men emedlertid kunna någre stycken deraf som utwistes, efter hand njuta sådan förbättring, jemte det at kanterne uphuggas och frias från skog.

Marcken norrut ifrån denna flo består af grankjäl [fol. 317r] på något högt land och är lutande emot södren, hwaruppå warit i gamla tider swedjefall, och der, samt på andra ställen deromkring finnes nu skogen och marcken åter wara tjänlig til swedjande och rågsåde, hwari-genom efwen gräsbetet uphjelpes. På södra, wästra och norra sidorna emellan berörde kjälhögd och fäbodas kan efter bäckar och dälдер upodlas hästehöslått til wid pass sexton winter-skrindor; dock fordras dertil drygt arbete, men landet deromkring på högderne är icke gräsgifwande annorledes, än at den öfwerflödige granskogen fälles och swedjande skjer.

Den 21 oktober synade Rätten den wästra tracten omkring detta nybygge, då wid norra stranden af Selsån funnes åtskilliga tilfällen [fol. 317v] til sådan slåttis beredande, som wätas genom watnets upstigande wid stränderne, hwarpå största delen hittils warit obrukad, sedan Krångedemän slagit några små rimsor närmast watnet, hwilke af naturen warit släta och från buskar frie, men de nu utsedde ställen böra rödjas, widebuskar samt tufwor afhuggas och hela tracten sedan med gjärdesgård bewaras på den sidan, som wetar til fastare landet och sandmon, då åhn är på södra sidan.

En myra, hwaraf större delen dock är onyttig såsom bestående af högmåsa och rödtufwor, ligger ock här bredewid, men något stycke deraf, särdeles kanterna, kunna warda nyttige til starrfoderslått när rödning derå werkställes. [fol. 318r] Till huru stort lassetal af strandfoder och starr desse upodlingslägenheter på en längd emellan Selsstaden och mitt för den så kallade Gransjöbäcken på norra sidan om åhn, hwilken längd utgjör wid pass en fjerdedels mil, kunna upbringas, är wäl icke möjligt med wisshet nu säga, men efter alt utseende tyckes der kunna årligen blifwa på altsammans emellan tjugu och tretio medelmåttiga winterskrindor, den nu brukeliga slätten derunder begripen. Widare såg Rätten, at emellan åhn i söder och berg med en myckenhet större och mindre stenar i norr, på ett afstånd ifrån hwarandra til 1000:de steg eller deröfwer, äro wackre och i lagom slutning emot [fol. 318v] åhn och södern belägne moar, der jordmohnen är mästadels fin sand med mjåla på lika botn som kjännes stadig, bewuxne med någon måsa och ljung samt tallskog, eller i gamlare tider öfwergången skogseld, men närmast intil berget är jorden fördelachtigare, ehuru til sjelfwa arten lika, hwarföre ock der, hwarest watudrag ifrån berget suger sig fram, wäxa tof och andra grässlåg samt björk, selg och ahl, tillika med furuskog.

Den nämnde berg- och stenhögden sträcker sig efter Selsån alt långt wästerut i längden, men bredden är wid pass en åttendedels mil, hwarefter landet blifwer stenfriare, gifwer gräs samt gran- och tallskog. På hemvägen besåg [fol. 319r] Rätten en liten tjärn Stadstjärnen kallad, hwarest inwid stränderne starr samlas til twenne skrindor, men ingen fisk säges häruti wara, tyckes icke eller wäl kunna här planteras såwida allenast små bäckar rinna dit, men intet utlopp synes, utan isen war redan tilfrusen öfweralt, efwensom ei eller war möjligt för om-liggande backar at den uttappa. En half mil härifrån på den så kallade Wälfåsen nordost, säges wara fördelachtigaste mulbetet, hwarest nybyggarne ifall de erhålla den tracten wilja inrätta fäbodas.

I gamla tider har såväl på denna skog som på angränsande Selsåland varit elgsdjur til någon myckenhet, men nu för [fol. 319v] tiden skal allenast ibland hända, at någre här uppehålla sig; dock bruka nybyggarne giller för dem höstetiden och hafwa denna höst efwen fått en. Någon fågel kan efwen tagas på skogen til afsalu.

Mjölqwarn til husbehof nyttjas i en bäck strax norr om boningsstället, och litet fiske gifwes i Selsån, men swagt så at fiskewahror kjøpas. Början med humblegård är ei ännu gjord, men kan anställas, då planteringen bör skje nederom husen wid den nu upbrukade åkren.

På tilfrågan, swarade nybyggarne at de nu åberopa de handlingar och skjäl, dem Afwittringsrättens i februarii månad detta åhr gifne protocoll innefattar, och mera hafwa de [fol. 320r] icke at andraga.

Kronofullmäktigen yttrade sig, at han icke annat kan än å Kongl. Maj:ts och kronans wägnar påstå, det måtte detta nya hemman, hwarpå åboerna under sina fyra besittningsår gjort god början med upodlingen, njuta wid skjeende afwittring så stora och tillräckeliga ågor, som i afseende på Storfloskogen samt hwad af Selsålandet umbäras kan, måge utgjöra twenne särskilde hemman och rökar, särdeles som åkerjorden, ehuru icke af den fördelachtigaste, dock förmodas wara dugelig och til fullkomlig widd, samt slätterne såväl på skogen som i synnerhet wid Selsån tyckes kunna underhålla sådan åkerjord, sedan de behörigen uparbetade blifwit; skolande [fol. 320v] Krångede och Döwike byemän böra hjelpa sig med de widsträckta rynder af slätter både på den wid 1770 åhrs afwittring dem tildömde skatteskog, och dessutom på hela kronolägenheten Sättsjölandet, dem de der innehafwa, jemte goda lägenheter til upbruk på det förre stället, så at skjäl icke skal för dem wara inrymma sig efwen på den del af Selsålandet, hwilken detta nybygge närmast ligger och derifrån ei mistas kan, hälst desse byemän ei eller gjort någon upodling af värde på alla de goda lägenheter, dem de likwål innehaft frucktlösa intil denne tid; wiljandes kronofullmäktigen efter skjedd affattning på Storfloskogen [fol. 321r] och Selsålandet, och då fullständige chartor wisas, gjöra sig om beskaffenheten såväl af landen som angående hwad afsalu med skogswärke skje må, närmare underrättad, och då med ytterligare utlåtande inkomma.

Den 22 oktober gingo domare och nämnd med öfrige wederbörande, i brist af wäg öfwer skogar och oländig mark wisst en och en half mil ifrån nybygget Öfwerammer till nya hemmanen KJÖTTSJÖN, hwilke ställen skola dock icke ligga längre uti rät linea ifrån hwarandra, än wid pass en mil öfwer branta bergshögder och klippor, då Rätten under färdandet anmärkte, at landet wid pass en åttendedels mil norr utifrån Öfwerammer [fol. 321v] gifwer fördelactigare bete för boskapen än närmare nybygget, samt at derstädes på högderne finnes rödningsland eller sådane tilfällen til swedjefall, hwarpå råg kan wäxa, samt gräs för kreaturen sedan uprinna och tilwäxa, då Rätten ock på den del af marken som sades nyttjas under Kjöttsjön, besåg såväl landet, som några slätter, hwilke uti den beskrifningen komma såsom på sitt behöriga ställe, at omtalas.

Den 23 oktober började Allmäningsafwittringsrätten syn och undersökning öfwer nya hemmanen Kjöttsjön, som nu innehafwas af fyra särskilde åboer, nemligen Sifwert Jonsson, Nils Isaksson samt Pär och Nils Göranssöner, då Rätten af det i förledne [fol. 322r] februarii månad hållne protocoll först gjorde sig i nödiga och der befintelige delar underrättad, samt sedan fant detta ställe af följande beskaffenhet. Wid nybygget äro twänne sjöar i öster och wäster, Kjöttsjöarne kallade, och på södra sidan inwid stranden af den östra hafwa nybyggarne satt sig neder, men för några år sedan har Pär Gjöransson ifrån sin förre tomt afflyttat wästerut til wid pass en fjerdedels mil, så at han nu bor wid wästra ändan af wästra Kjöttsjön, men de öfrige tre bo ännu qwar, dock hafwa de upbrutit åkerstycken på 2:ne särskilde ställen norr om berör-

de sjöar, dit en eller twenne af dem äro sinnade gjöra utflyttning, hwartil ock Rätten som dessa [fol. 322v] ställen besåg, sökte dem at styrka.

Hwad således angår det gamlaste stället eller förste boningsstället, så är det belägit med hus och åkrar på en mästadels jämmer plan neder wid södra stranden av östra Kjötsjön, då uppå södra sidan en sumpig myrdal stöter intil åkrarne, och derefter widtager ett högt och stort berg, hwilket sträcker som en mur på södra kanten förbi byn. Sand är rådande uti åkerjorden härstädes, på somlige ställen finare och på andre gröfre med någon blandning af mojord eller mjäla, samt liten lera östsöder på åkren och uti Nils Göranssons der österom nyligen uptagne åker, men största delen af hela åkerfältet är beswärad af wäta och watudrägt [fol. 323r] ifrån den omtalda myrdalen söderut, hwilken är mästadels i lika högt läge som sielfwa åkren, och hwaraf förordsakas ei allenast kjöld, hwaraf detta åhr skjedt skada på säden, utan ock minskning wid blidare wäderlek än detta åhr eller sidstleden sommar warit på säd och gräs.

Rätten fann således, at åkerjorden synes swag samt säden derpå underkastad fara för kjöld, och at efwen solwarman kan på sandjorden förtorcka sädeswäxten; och förestälte derföre åboerne at fortfara med skogens afhuggande på myrdalen på wästra sidan alt neder til sjön, i söder up til berget och i öster inemot den så kallade Hemflon, samt at der afskjära samma flo och myrdahl med ett dike i norr och söder, så at watnet ifrån [fol. 323v] den förre ei måtte kunna suga sig fram genom den sednare, utan rinna efter det föreslagne twärdiket neder i bäcken, som nu gjenom myrdalen framgår, hwarefter på begge, nemnligen norra och södra sidorne om denna bäck, som bör wäl upräsas och djupgräfwat, diken öfwer hela dällden göras alt neder til sjön på wästra sidan, samt genom åkrarne österom husen, hwarjemte lera, den nu anwiste nyttige mjälajorden samt swartmyllan ifrån bäcken å wästra sidan om byen, der lera är emellan näset och fasta landet, böra til myckenhet årligen föras på åkrarne, hwarefter, enligt en sund eftertanke den befarade kjölden minskas i lika mon, [fol. 324r] som fria wäderdrag och dälldens torcka befrämjas, jemte det åkrarne kunna förr än när watudrägt hindrar, wåhrtiden besås samt fölgachteligen förr om hösten och innan luften blifwer mycket kall, skjåras, utom det at den nu skadelige myrdalen, som äger djup myrjord på sten och sandbotn, förwandlar sig när den warder torr til nyttig slått bredewid åkren.

Beträffande dernäst Pär Göranssons åkerrymd, så består den af en backe med sand, mojord och sten, och tarfwar wäl icke dikning såsom nog lutande til alla kanter; men skogen på den wästra och södra sidan bör borthuggas alt up til berget, då efwen någon [fol. 324v] slätterimsa deremellan kan blifwa, efwensom Pär Göranssons förmohn befordras derigenom, at han på backen och der warande åkerstycken förer lera samt swart bäckejord och mylla, så ock at han bortkjörer til sjön, men ei uti hopar på åkren samlar den sten som han upbryter, emedan sjelfwa åkerbacken icke synes större än at den bör hel och hållen anwändas til sitt rätta behof; warandes det lilla sumpiga stället uppå backen af den egenskap at wätan der förswinner efter hand när jorden warder brukad, och mullen dit såsom til ett längre ställe sammanförd, men på södra sidan om oftanämnde [fol. 325r] åkerbacke finnes dikning mitt efter dällden, der gran-skog nu står, wara nödig sedan skogen blifwit fäld, på det samma dal ei måtte genom wäta från berget, som ligger der strax söderom, hålla sig wåt och kunna tilskynda säden någon skada af kjöld.

De uti sednare tider norr om sjön uptagne åkerstycken synas wara bättre än den öfrige åkren, bewarade för kjöld, då de ligga emot sjön och middagssolen i söder, och i norr strax under derwarande höga berg, på jordmohn af sandblandad mjäla med större och mindre sten, utan någon flo eller myra der bredewid annorstädes än wid början af näset på wästra ändan, hwilken lilla floredd dock tyckes icke kunna [fol. 325v] åstadkomma någon betydande olägenhet, såwida sjön är på begge, nemnligen östra och wästra kanterna om flon, och gifwer fria wäderdrag. På desse sandacktige åkrar föreslog Rätten til jordartens förbättrande lika medel, som angående de öfrige åkerställen sagt är, men ingen annan dikning synes här nödig än wid

wästra ändan efter ett watusug emellan det nu upsatte huset i norr och en stenbacke neder emot sjön i söder, och kan samma watuledning eller dikning beqwämligast skje neder til sjön wid det ställe, der nu hö bärgas och förr är ett litet utlopp.

På det första stället kan wara tilfälle at uptaga någon mera åker på lika jordart med [fol. 326r] den nu brukliga, men ingen lägenhet gifwes at mycket utwidga åkerrymden på andra här beskrefne ställen, ei eller kunde Rätten finna tjenligare och bättre jord häromkring til åker, än den nybyggare sjelfwe för sig utsett.

På tilfrågan gafs tilkjänna, at desse nybyggare icke ännu börjat träda halfwa åkren och beså den andra hälften, men at de äro sinnade innan kort börja dermed, och at de då, när hälften hwilar, kunna äga på den nu redan upbrutna åkren följande utsäden af korn, nemligen Nils Göransson två och en fjerdedels tunna, Pär Göransson en och en half, Nils Isaksson en och en fjerdedels samt Sifwert Jonsson en och en half, tilhopa sex och en half tunna.

Rågsädet brukas här ännu [fol. 326v] icke stort, men Rätten underrättade nybyggare om nyttan deraf på sandjorden, samt underwiste dem om jordpäronsplanteringen och den förmohn sådant utsäde medförer, så ock om landets beredande dertil och om tjänliga ställen, jemte det dem lemnades berättelse, huru jordpäron til frö kunna öfwer wintren säkrast förwaras, med tilsägelse at i sådane delar se sig sjelfwe til godo, då jordpäron icke lika som säden skades, utan twärtom tiltaga och wäxa i stark solwarma, ei eller af kjöld bittida om hösten förloras, utan til den wäxt som då är, bibehålla sig oskadde uti jorden, när deremot en kall stund kan skjämna och aldeles förstöra utsädet af korn, råg och ärter.

För öfrigt besåg Rätten [fol. 327r] ock uti ladorna korn- och rågsädet samt uti hässjorne ärterne, som denne höst bärgade blifwit, då råg och korn funnos wara mästadels utan tjärna, och den hinna hwaruti tjärnan bordt förwaras war ihopkrumpen och inuti swartacktig; men på ärtriset och uti skidorne woro endast teckn efter der ärter ämnat blifwa; dock trodde nybyggare at de af säden kunde hafwa bröd nästa winter, men at dem ålåge at kjøpa den säd, hwaraf de wille lefwa nästa sommar och taga sitt frökorn eller utsäde.

Den 24 october gjorde Allmäningsafwittringsrätten sig underrättad om de öfrige delar, som nyttjas under detta nya hemman, och derföre synade slätterne som ligga så nära at syn derå anställas kunde, och fant [fol. 327v] Rätten at ibland den borde antecknas, det Pär och Nils Gjöranssöner hafwa fäbodas en fjerdedels mil norrut på marken, hwilke wallar kunna utwidgas alt eftersom gjödsel gifwes, emedan ingen gräswäxt dessförutan står at wänta på sandblandade och stembundna jordarten, så ock at de öfrige nybyggare äga fäbodas med wallar lika långt hemifrån wästerut af lika beskaffenhet med de förr omtalda.

Bredewid Bergflon kan twenne backar skje upodling til slått om åtta skrindor hästefoder. Den så kallade Nyjärnflon kan utwidgas, och ehuru någon dikning derå är gjord, förtjänar den dock djupare och flera diken, då istället för starrfoder som der nu växer, kan wara hårdwallsslått. [fol. 328r] Likaledes är ock på berörde Bergflo någon dikning gjord, men ei så fullkomlig som den wara bör, och tilsades derföre nybyggare at derå upgräfwalaggilda diken, särdeles som wid de beskrefne boningsställen liten eller ingen tilgång til hårdwall gifwes. Rätten såg jemwäl den så kallade Hemflon, hwarpå är myrjord til wid pass en alns djup eller mera på botn af sten och sand inwid bräddarne, men af sandmjäla och någon lera längre ut. Och emedan denne flo äger tilräckeligt afhälle wästerut samt kjöld til sädens skada deraf upstiger, så fann Rätten nyttigt at til dikning föreslå efwen den, tillika med hela tracten der wästerut såsom stötande mot åkrarne, och hwarom Rätten wid åkerbeskrifningen sin mening [fol. 328v] sagt.

Skogsmarken är wäl mycket stembunden och bergachtig, men gifwer dock gräsbete af så kallad tof och andra växter, jemte timmer och wedbrand, men elgar fås sällan, något fogel fälles, men ei til någon betydande inkomst. Fiske är uti Kjötsjöarne samt i några små watn på

marken, men ei til fullt husbehof. Qwarnar hafwa nybyggearne straxt norr om sjön til egen förnödenhet.

Rätten erhöft wäl den kunskap, at Kjöttssjöahn, som rinner ur östra ändan af Kjöttssjön, har sitt utlopp i Ragundaälfwen wid byen Kråkå, så at skogswärke synes skulle kunna från härwarande öfwerflödige furuskogar flottas derefter och til afsalu neder i Forss sochn lemnas, eller ock längre efter Ragunda- och Indahlselfwen föras, men fick tillika den underrättelse at på [fol. 329r] det afstånd til två och en fjerdedels mil, som är emellan åhns utlopp ur Kjöttssjön til des inlopp i Ragundaälfwen, finnas så swåra och stenlagda forssar, at något timmer eller stockar ei kunna der framforsslas. I anseende dertil såg Rätten omöjeligheten för nybyggearne at kunna genom något skogs afsalu förmera sina omständigheter.

Kronofullmägtigen yttrade sig, at han wid denne besigtning erfarit nybyggets beskaffenhet allenast til någon del, såwida fullständig affattning ei ännu skjedt; hwarföre och emedan han förmodar Rätten icke nu kunna något slut härom fatta, han innehåller med sitt påstående intil des behörig charta wisad blifwit, men emedlertid erindrar nybyggearne at med upodlingen fortfara samt verkställa de förbättringar, dem Rätten til deras nytto föreskrifwit. [fol. 329v]

Nybyggearne Sifwert Jonsson och Nils Isaksson ingaf denna skrift:

Hos loflige Allmänningsafwittringsrätten drista undertecknade andraga följande i ödmjukhet. Som detta nybygge Kjöttssjön kalladt har från första början blifwit, efter wederbörligt tilstånd af trenne åboer anlagt, hwaraf wi nu innehafwa två tredjedelar eller en tredjedel hwar, samt Nils och Pär Göranssöner en tredjedel tilhopa, och i samma proportion utgjöra såwäl den til lieutenanten af Råfsunds compagnie för ett och ett halft tunneland indelte, som för 3:ne sedermera tilkomne trij tunneland å löpande ordinarie ränta; så är fördenskull wår ödmjukaste anhållan, det loflige Rätten täckes med infallande tildelning åt detta nybygge, gunstigt hafwa oss i åtanke [fol. 330r] och bibehålla oss wid en tredjedel, hwarutaf alla de lägenheter som under desse nya hemman komma at lyda, utan afseende på den klyfning som skjedd emellan Pär och Nils Göranssöner, som endast äga sin faders Pär Göranssons [skall vara Göran Pärssons] rättighet eller tredjedel af förnämnde Köttsjö nybygge tilhopa, så at de begge icke måge komma i besittning af mera ägor och större rättighet än wi hwardera; för annars skulle wi allenast erhålla en fjerdedel i stället för en tredjedel, sedan wi flera åhr likwäl erlagt til kronan den ränta, som utgått til en tredjedel hwar, då Pär och Nils Göranssöner allenast betalt en tredjedel deraf tilsammans. [fol. 330v]

Wi wilja ingalunda härigenom förminska Kongl. Maj:ts och kronans rätt, utan wår afsigt är endast den, at wi måtte först för det skattetal, hwarföre nu betalas ordinarie räntan, njuta ägor så mycket hwardera som Pär och Nils tilsammans, och sedan om landet skulle så medgifwa at någon högre skatt kunde tålas, undfå en lika tilökning hwar som Pär och Nils tilhopa, ty i annor händelse skulle wi werkeligen komma at lida, hwilket herr häradshödingen och loflige Afwittringsrätten lærer genom wanlig rättwisa gunstigt afböja. För öfrigt, och som detta upodlingsställe, utan at wika ifrån sjelfwa sanningen, kunna wi säga at det är werkeligen beswärligt i flera delar, hwars [fol. 331r] egenteliga beskaffenhet loflige Allmänningsafwittringsrätten under denne besigtning nogsamt lærer hafwa inhämtat. Wi anse derföre onödigt dem nu omnämna, utan anhålla i all ödmjukhet, det loflige Rätten täckes wid tilökning af ägor hafwa afseende derpå, at boskaps-skjöttsel härstädes skall utgjöra den förnämsta näringen, och at här hafwa det antal kreatur som fordras til nödigt uppehälle, wil efwen wara någon ansenlig myckenhet af de magra flo- och myrslätter, som här endast gifwas.

Wi förwänta oss ändå aldrig, åtminstone icke på kortare tid kunna gjöra oss förhoppning, at icke nödgas til wårt lifsuppehälle nyttja barkbröd, det wi nog torde måst

försöka detta år, sedan vår [fol. 331v] årsgröda genom frost blifwit affrusen, hwilket synemännen tyvärr nog samt sedt.

Sedan grannarne på detta nybyggesställe fått af föregående skrift del, så hade de författat ett swar, som ingafs, så lydande:

Såsom förklaring på mine grannars Sifwert Jonssons och Nils Isakssons til loflige Allmänningsafwittringsrätten ingifne skrift, får jag ödmjukast anföra: Mine grannar hafwa wäl anfördt, at de skola erlægga såsom ordinarie, och til en del indelt hemmansränta, hwarföre de nu förmena sig framför mig och min broder Pär hafwa mera företräde til ägor än wi hwardera, men aldenstund deras föregifwande icke [allenast] är aldeles obewist, [fol. 332r] utan ock ogrundadt, när wi har fått anmäla at den nämnde räntan icke är någon hemmansränta utan blått afradspenningar, och wi, ei mindre än de, hafwa på ett kronans afradsländ oss nedsatt, hwarken wi eller våra grannar ännu erhållit någon wiss del eller någon säker skatt blifwit stadgat, så täckes loflige Afwittringsrätten wid detta måls sluteliga företagande och afgjörande, utan afseende på våra grannars owäntade föregifwande och obilliga begjären, tildela mig och min broder lika stora och fördelachtiga ägor och lägenheter som våra grannar få, at wi alla [fol. 332v] fyra åboerne erhålla ett lika skattetal, hwarigenom wi ei allenast winna den förmögn wi få hugna oss att blifwa bibehållne såwäl af det arbete och upodlingar som vår fader nedlagt på detta ställe som den kostnad och möda wi sjelfwe användt, under det wi bebygdt och upodladt twenne nya hemman, utan ock derigenom winnes större redighet i byen wid förefallande ägodelningar, och grannsämja i förefallande mål, hälst wi förmoda, ehuru landet består af mycken odugelig mark och oländigheter, at wi skola blifwa deraf någorlunda hulpne.

Nils Göransson   Pär Göransson på Kjöttsjön

På tilfrågan, war [fol. 333r] nu icke mera at andraga af nybyggarna, utan

Resolwerades:

I anseende til felande affattning på en del af det land, hwaröfwer Rätten uti denna sochnbesigtning hållit, samt såwida nybyggarna och hemmansåboerne ei nu warit försedde med alla de bewis och handlingar, deraf de på ömse sidor sig betjäna wilja och til uplysning lända; fördenskull kommer med hufwudsakligt utlåtande at anstå til den tid, som framdeles utsättes och kungjöras, då icke allenast fullständig charta öfwer affattningarne bör wisas hos Rätten, utan ock alle äga [fol. 333v] til hands at upte de skrifter och bewis, som de sig nu eller då åberopa.

Åhr och dagar, förr skrefne.

På Allmänningsafwittringsrättens wagnar
Carl Mag. Wasell

Ragunda

16–24 februari 1778

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 14, fol. 22r–74v, ÖLA. Ingår i en protokollsbok (fol. 1–333) rubricerad "Allmänningsavvittringsrättens uti Jemteland dombok för år 1778".

År 1778 den 16 och nedanstående dagar i februarii månad blef, til underdånigst följe af såwäl Hans Kongl. Maj:ts allernådigste förordnande uti 36§ af resolutionen wid 1752 års riksdag som den för denne rätt den 15 martii år 1770 gifne nådige instruction, behörig afwittring uti STUGU OCH RAGUNDA SOCHNAR uti Jemteland företagen af undertecknad häradshöfdinge med följande nämndemän: Jon Nilsson i Ammer, Nils Andersson i Skogen,

Magnus Jönsson i Hammarsgård, Olof Larsson i Näset, Elias Jonsson på Ede, Esbjör Pålsson på Kullsta och Jon Olofsson i Pålgård; närwarande ei allenast landtmätaren ädel och högaktad herr Pehr Biörnlinde, [fol. 22v] som affattning öfwer landet werkstält, utan ock Kongl. Maj:ts och kronans rätt at bewaka, ombudsmannen wälbetrodde Jonas Sundberg efter högwälborne herr baronens och landshöfdingens i länet förordnande den 19 förledne januarii.

Derjemte infunno sig nu, efter skjedd kungjörelse på predikostolarne uti Ragunda, Stugu, Lit och Hammerdal, följande byemän och nybyggare, nemnligen ifrån Stugun bonden Nils Pärsson för sig och sine grannar och sochnemän, Bengt Pärsson, Jon Mattsson, Erich Mattsson, Anders Ersson, afledne Jon Jonssons myndige barn och de omyndiges förmyndare Pål Pärsson, Erich Mattsson, sergeanten ärborne Anders Dalström [fol. 23r] och Nils Andersson ifrån Krångede by, Erich Nilsson, Nathanael Olofsson, Johan Olofsson, Johan Ersson och Pär Ersson ifrån Döwike by, Erich Ersson, Johan Olofsson, Johan Nilsson, nybyggarne Pål Jonsson och Hans Jönsson på Höglunda, wice kronobefallningsmannen herr Christian Borg på Borglunda, Anders Simonsson, Jon Isaksson, Nils Pärsson och Erich Nilsson på Strömsnäs, Nils Olofsson och Anders Pärsson på Öfwerammer, så ock ifrån Kjötsjön Nils Göransson, Pär Göransson, Sifwert Jonsson och Nils Isaksson, samt cornetten ädle herr Zacharias Berndt Arendt, å egna wägnar och såsom fullmächtig för wice landsfiscalen herr Pehr Lundman, [fol. 23v] desse twänne sednare för at iakttaga deras rätt angående ett på kronoafradlandet Selsålandet begärdt nybyggesställe, jemte Pär Mattsson på nybygget Mårdsjön, befullmächtigad af sina grannar Jöns Thyrisson och Karl Nilsson samt enkan Anna Ersdotter.

Rättens ledamöter, samt embetsmän och rättsökande kommo tilsammans på gjästgifwaregården i Ragunda, enligt den skjedde kungjörelsen, och företog sig Rätten at af de handlingar, som til hwarje härwid förekommande omständighet höra, gjöra sig på det nogaste underrättad, då för STUGU sochnemän,

1:mo, såsom de förste, inlemnades denne rätts undersökningsprotocoller af åren [fol. 24r] 1770 och 1777, hwilke uplästes, hwarefter fullmächtig Nils Pärsson sig yttrade, det han, å egna och sina medsökandes wägnar nu icke hafwa andra skäl at förete än dem samma protocoller omtala; skolandes den år 1770 dem uplåtne kronottract på Målålandet, och för hwilken de betala tre daler silfwermynt eller en half riksdaler årlig ränta, wara för deras hemman outhärlig, hwarföre ock wälloflige landshöfdingeämbetet uti resolution den 9 october 1771 förundt dem rättighet samma kronottract innehafwa, på sätt som denna rätt år 1770 tilstyrkt.

Nils Pärsson framgaf derpå en ansökning hos Konungens höge befallningshafwande i länet, gjord af kronobefallningsmannen herr Jonas Berg, med wälloflige [fol. 24v] landshöfdingeämbetets den 13 julii 1767 derå gifne resolution, af innehåll at bönderne Pär Bengtsson och Anders Ersson i Stugun blefwo tils vidare bibehållne wid en slättetract uppå Målå afradland, emot afrad 16 öre silfwermynt årligen, derå de användt arbete med inrättning af en dammbygnad til slättens uphjälpande.

Nils Pärsson gaf tilkänna, at denne damm skal wara gjord wid pass år 1749, då der förr ei warit någon slätt, men at derpå nu fås annat hwart år då slätten bärgas åtminstone tjugu medelmåttiga lass eller skrindor starrfoder, men på den öfrige kronodelen hafwa Stugu sochnemän icke användt någon märkelig kostnad med upodling eller förbättring.

Mårdsjö nybyggare utlätto sig härwid, at de icke hafwa något at påminna mot Stugu sochnemäns ofwanberörde ansökning, allenast [fol. 25r] de erhålla nödiga och emot skattetalet på deras nybygge swarande ägor, hwaruti kronofullmächtig instämde med erindran, det arbetet och kostnaden wid sådan damm redan skal wara ersatt sedan år 1749.

2:o: Uptedde nybyggarne på HÖGLUNDA Pål Jonsson Högberg och Hans Jönsson denne rätts besigtning- och undersökningsprotocoller den 10 och 17 februarii samt 6 october 1777, jemte herr landshöfdingens i länet högwälborne baron Falkengrens resolution den 26 junii samma år, hwilken lemna til denne rätts utlåtande, hwad desse nybyggare då sökt angående skattetalet på nybygget til ett halft mantal, eller om ägorne så medgåfwo til något högre. I

anseende dertil påstodo nybyggearne, det måtte dem tildelas ägor af Sättsjö kronoskog för det projecterade [fol. 25v] skattetalet.

Härwid förbehölt *wice* kronobefallningsmannen Borg, det måtte desse Höglunda nybyggare icke gå inpå den tract som Konungens höge befallningshafwande genom lagakraftwunnit utslag den 15 *nowember* 1775 tillagt hans nybygge Borglunda, hwilket skal wara grundadt på den kronodel som Krångede byemän wid 1770 års afwittring mistat, samt fölgackteligen bewiljadt och utsynadt på en ifrån Sättsjölandet skild kronoäga; påståendes at den skillnad, som 1775 års resolution utsätter ei måtte öfwerskridas, efvensom at han må njuta ägor emot tu tunneland, eller 1/3-dels mantal, til följe af högwederbörligt förordnande under den 11 i denna månad.

Höglunda män wille deremot wisa med de anledningar, dem Ragunda häradsrätts protocoll [fol. 26r] den 20 december 1775 förmäler, det Borglundanybygget tilkommit på ett sätt som med lag i alla delar ei skal kunna förenas, samt at ingen kronojord, utom Sättsjölandet, warit eller nu wore tilfinnandes, utan at Sättsjölandet då det år 1770 skildes ifrån Krångede by, ökades emot förr af hwad bemälte byemän af sine gamla och förra nyttningar kunde och borde umbära, hwarutom de skola hafwa långt äldre tilstånd af år 1751 at uptaga Höglundanybygget, än befallningsmannen Borg at anlägga Borglunda; efvensom ock wälloflige landshöfdingeembetet uti resolution den 4 februarii 1769 skal tillåtit dem uppå en af läns- och nämndemän den 29 october året [fol. 26v] förut hållen syn, at på efwen den del som Borglunda åbo nu söker, gjöra upodlingar, dem de ock derföre der verkstält med den kostnad och besvär, at de der skola nu hafwa til en tredjedel af sin bärgning i foder. I anseende härtill anhålla de at få tilgodonjuta såwäl de erhållne och lagakraftwunne resolutionerne, sådane som de lyda, och deras werckeliga mening, den de förmoda wara tydelig nog då de utfärdades, som det i anledning deraf nedlagde arbetet.

Befallningsmannen Borg anmärkte, at ingen annan förbättring skal af Höglundamän wara verkstält på den tract han för Borglunda söker, än at några gålf eller hässjor [fol. 27r] blifwit der upsatte till fodrets förwarande, samt at om någon liten skogstract blifwit fäld, den nu skal wara swårare at emottaga, än om den fått stå orörd, samt at alt sådant skjett på ett ensidigt sätt.

Kronofullmäktigen sade sig wäl icke ännu sett så noga af den på landet uprättade charta hwad Krångede byemän år 1770 mistat, eller hwad förr warit ostridigt krono under namn af Sättsjöland, men skal dock såwäl af de förr detta ingifne förteckningar å kreaturs antal och höbärgningar, som af den hållne synen och besigtningen erfarit, at slätter och lägenheter dertil jemte andra [fol. 27v] hemmansnödtorfter äro på kronoskogen at tilgå, och hoppas han fördenskull at både Borglunda och Höglunda kunna ernå sine lotter emot något lämpeligt skattetal.

3:o: Angående nybygget BORGLUNDA, så ingaf nu *herr wice* befallningsmannen Borg denne rätts undersöknings- och syneprotocoller i februarii och october månader år 1777, med anförande det skal af sådana handlingar wid jämnförande med hwad nästgräntsande nybygget Höglunda innehafwer finnas, at på kronotracten söder om sjön Gesund äro tjänlige tilfällen at tilgå uti åker och slått med andra til en gård nödiga delar såwäl för Borglunda som för Höglunda; hwarjemte erindrades, enligt hwad för Höglundanybygget härnäst [fol. 28r] frammanföre andragit blifwit, at Konungens höge befallningshafwandes resolution den 11 i denna månad förunnar Borglundanybygget tu tunnelands eller ett tredjedels mantals skatt, derwid befallningsmannen Borg fördenskull hoppas warda bibehållen, samt tilgodonjuta den wid ransakningen öfwer Höglunda wisade resolutionen af år 1775, angående der utsatt skillnad emot Sättsjö kronoallmänning och dess åboer. Hwarutom upteddes *herr* landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens förordnande den 5 december 1774, som förmäler det befallningsmannen Borg ägde införsel uti den kronotract söder om sjön Gesund, som Lagmansrätten genom dom [fol. 28v] den 27 *augusti* samma år för krono förklarar, uti hwil-

ken tract, som borde til ett sjettedels mantal eller ett tunneland uparbetas, inom tjugu frihetsår ingen borde drista sig tilfoga honom mehn eller förfång wid tjugu daler silfwermynt wite.

För öfrigt wille wice befallningsmannen Borg wisa med en af länsmannen wälaktade Göran Schyllberg samt nämndemännen Pål Pärsson i Stugun och Nils Andersson i Skogen i junii månad år 1772 hållen syn, det Borglundanybygget wore *lagligen* utsynadt och grundadt, samt at wälloflige landshöfdingeämbetet uti resolution den 18 februari 1773, som å berörde syn finnes utsatt, tillåtit honom göra början med upodlingen til ett nybygge söder om sjön Gesund.

Den åberopade läns- och nämndemannasynen [fol. 29r] af år 1772 finnes mästadels angå ägor som ligga utom Ragunda och Stugu sochnar, hwarest ock förmäles at dragonen Borg på sin broders wägnar utwist bygningsplatsen på ett ställe kalladt Kjärwiken, något östanföre Kowiken uti den fäbodewall som Bölemän innehade och nyttjade på Swedje afradsländ.

Uppå Höglunda nybyggares tilfrågan, swarade wice befallningsmannen Borg at han icke har nu til hands någon annan utsyning til Borglundanybygget än ofwanberörde, men Höglundamän förmodade at Ragunda häradsrätts protocoll den 20 december 1775 skal wisa, det Borglundanybygget är utsynadt på ett sätt, som med lag och ordentelighet icke öfwerensstämmer; dock wilja de icke bestrida Borglunda ägor, ifall några blifwa öfrige [fol. 29v] sedan de sin fullsutenhet erhållit.

Kronofullmäktigen wille med sitt yttrande inkomma, när han af chartan fått göra sig underrättad.

Den 17 februari. 4:o: *Samma dag* upropades STRÖMSNÄS nybyggare Anders Simonsson, Jon Isaksson, Nils Pärsson och Erich Nilsson, hwilke sig infunno och framlade denne rätts protocoller i julii månad år 1758 samt den 10 februari och 6 october 1777, jemte twänne utdrager under den 8:de och 15 nowember 1770 af denne rätts domslut för Stugu sochn och Krångede by, derigenom ock Strömsnäsnybygget blifwit bibehållit, tils ordentelig afwittring skje kunde, wid den mark det förr innehade. I anledning af desse handlingar, hwilkas innehåll Rätten uti undersökningsprotocoll [fol. 30r] i october månad 1777 intagit, begärte nybyggarna så stor lott af kronoskogen, som kan swara emot deras nödtorft och wara dem närmast belägen, samt at til följe af gjord utsyning på upodlingstilfällen wid Selsån samt wälloflige landshöfdingeembetet den 14 februari 1772 derpå lemnade tilstånd, dem måtte förunnas frihet werkställa samma slätteupodling och den under nybygget framgent nyttja; dock erkjändes at intet arbete blifwit derstädes ännu anlagt, medan nybyggarna ei skola wetat huruwida den delen kunnat wid skjeende afwittring falla på deras lott.

Kronofullmäktigen påminte häremot, det skal Strömsnäsbygget icke wara grundadt på [fol. 30v] någon del af slätter wid Selsån, samt således dertil oberättigadt, emedan det förmodas finnas af såwäl chartan som af syneprotocoll, det ägor af tilräckelig widd äro at tilgå på den kronoskog som Krångede by förr innehaft, samt Selsålandet skal böra til nyttigare behof eller särskildt nytt hemman användas, ifall Krångede by och de nära intil belägne nybyggen på Öfwerammer, kunna thy förutan hulpne warda.

Krångede byemän gjorde ock det förbehåll, det måtte dem först förunnas deras fullsutenhet af Selsålandet innan någon del deraf för nybyggare anslås, emedan, när om deras by undersökning nu anställes, handlingarne skola uplysa at de icke ännu erhållit hwad dem [fol. 31r] tilkomma bör, utan at dermed blifwit upskutit til des affattning öfwer Selsålandet blifwit fullbordad, hwilket denne höst skjett, så at de nu kunna göra sig förhoppning om deras tilständiga rätt at wid detta tilfälle erhålla, hwarmed ock Döwike byemän instämde.

5:o: Hos Allmänningsafwittringsrätten wisade nybyggarna på ÖFWERAMMER Nils Olofsson och Anders Pärsson de handlingar, hwarigenom de wilja styrka sin rätt til berörde nya hemman, nemligen Konungens höge befallningshafwandes i länet deras företrädare förundte resolution den 19 september 1772, samt denne rätts undersökningsprotocoller i februari och

october månader år 1777, anhållande i afseende på der befintliga skjäl, det måtte nu wid detta tilfalle en wiss [fol. 31v] ägorymd förunnas deras nya hemman ei allenast af den så kallade Storfloskogen, derå det egenteligen ligger, utan ock såwida berörde kronoskog skal wara mager och af knappa upodlingstilfällen bestående, af angräntsande Selså kronoallmänning, och det så mycket häldre som emellan desse kronoland ei skal finnas någon laglig skilnad, hwaraf ock skal händt, det någon del af slåtterne, den de nu bruka, kunna komma in på Selsålandet, i synnerhet skola de wara nödige at deraf få Tjärnbergsmyrorne samt Stadsstranden och något fäbete.

Kronofullmäktigen sade sig ei kunna neka Öfwerammers män swarande lott af ägor emot deras rätta behof och något lämpeligt [fol. 32r] skattetal, men trodde at sådant bör dem tilldelas af Storfloskogen, men ei af Selsålandet, hwarföre deras ansökning om Tjärnbergsmyrorne och Stadsstranden bestrides, hälst det förre landet skal wara tillräckeligt, och de deruppå funnit intil denna tiden hwad nödigt warit för ett antal kreatur som skal öfwerstiga rätta proportionen, och de derjemte hafwa godt understöd genom afsalu af skogen, då de efter älfwen Amran och sedan efter stora älfwen i Ragunda forssla timmer til salu för Sundswalls handlande.

Herr cornetten Arendt, såsom sökande til nybygge på Selsådalens afradsland, förmodade [fol. 32v] at nybyggarna böra hålla sig inom sin rätta tract på Storfloskogen, hwarmed de sjelfwa skola sagt sig wara hulpne den tiden de begärte tilstånd sig der nedsätta, så at det ei skal tilkomma dem at sig uti Selsådalen intränga, til förfång för dem som åstunda widare uparbета kronans jord.

Krångede byemän förbehöllo, at ingen del af Selsålandet må söndras derifrån, innan de enligt 1770 års afwittringsdom fått sin fullsutenhet.

6:o: *Samma dag* instälte sig hos Rätten nybyggarna på KJÖTTSJÖ kronoallmänning Nils och Pär Göranssöner samt Sifwert Jonsson och Nils Isaksson, med begiäran det Rätten nu wille för deras nya hemman afwittra den ägorymd, som thy tilkomma bör; återopande [fol. 33r] de skjäl och omständigheter, dem denne rätts undersökningsprotocoller i februarii och october månader sidstledit år förmåla, och hwilka fördenskull uplästes; hwarjemte de uptedde ett bewitnadt utdrag af 1768 års jordebok, hwaraf ses at Köttsjölandet warit i gamla tider upfört til ett och ett halft tunneland eller ett fjerdedels mantal, med 3 daler 3 [öre] silfwermynt årlig ränta, indeld på lönen för lieutenanten wid Räfsunds compagnie samt at åboerne på Numris 1, 2 och 3 äro, enligt högwederbörlig resolution den 31 augusti 1765 belagde med interimsskatt för ett tunneland hwardera tils ordentelig afwittring och skattläggning skje kunde, men åboen N:o 4 Nils Göransson, som [fol. 33v] erhållit tilstånd den 21 februarii 1765 der upodla nytt hemman til efwen ett tunneland, ägde frihetsår til med år 1779.

Desse nybyggare beklagade i synnerhet den swårighet, som dem händer af frost och kjöld på säden, som ock förleden höst förorsakat at de ei fått dugeligt korn til föda, mycket mindre til frö, utan skal boskapsskjötseln utgjöra deras näringsfång samt böra förskaffa dem penningar til säds inköp och andra nödige behof särdeles ock emedan syneprotocollet skal uplysa at olägenheten af kjöld ei skal kunna, i anseende til tractens widd och sumpiga belägenhet, förekommas til fullo genom dikning och skogens borthuggande.

I anledning af de befintelige resolutionerne samt hwad jordeboksutdraget innehåller, [fol. 34r] påstodo nybyggarna på N:ris 1, 2 och 3 at dem måtte tilldelas ägor swarande mot deras skatt fyra och ett halft tunneland med gamla räntan och rätta behof innan den yngre sökanden eller åboen på N:o 4 njuter någon del, såwida de fruckta at landet ei är för dem tillräckeligt. Men Nils Göransson anhölt deremot, at ehuru han kommit något sednare än de öfrige, honom ändå måtte bewiljas ägor lika med de andre, särdeles som han redan länge sutit på stället och der nedlagdt stor kostnad; förmodande, at närmaste kronotracter, ifall Kjöttsjö ei wore stort nog, kunna til samtelige nybyggarnes behof användas, så at efwen han kan ernå lika skatt med de öfrige grannarne, [fol. 34v] nemligen ett och ett halft tunneland.

Härwid anförde Jon Nilsson i Ammer, å egna samt Pär Anderssons i Ammer, enkans Brita Andersdotters och Jon Nathanaelssons i Kråkwåg wägnar, det wore de, enligt nu wisade resolutioner den 19 september 1772 och 26 juni 1777, innehafware af en wid 1770 års afwittring för krono förklarad betestrect på Halasjö- eller Kjällandet. Och emedan denne betesmark gräntsar emot Kjöttsjölandet, så skal Jon Nilsson funnit sig föranlåten nu uppte samma resolutioner, med påstående at få tilgodonjuta dem, och at Kjöttsjömän fölgakteligen ei måge komma derinpå, särdeles som han och hans fäbodlagare derföre betala särskild afrad, och denne rätt år 1770 funnit deras ägor sådana, [fol. 35r] at de ehuru ifrån kronoskogen afwittrade, dock tarfwade detta understöd.

Allmänningsafwittringsrätten inhämtade härom, det hafwa högwälborne herr baronen och landshöfdingen i länet behagat genom ofwanberörde resolutioner af åren 1772 och 1777, tillåta bemälte byemän uti Ammer och Döwiken på den nämnde Halasjö- eller Kjälaskogen behålla fäbodar och mulbete nyttja emot en tilökd afrad ett halft lisspund smör om året, särdeles som byemännen ägde på skatteskogen otilräckeligt fäbete, och ei eller tilfällen til beteshagars inrättande.

Yttermera wisade Jon Nilsson en förlikningsskrift år 1619 besegrad af lagrättismän, hwaruti til skillnad [fol. 35v] emellan Kjöttsjölandet på den ena sidan och Kjälalandet på den andra utsättes den så kallade Örebäcken; efter hwilcken skillnad som wid landens affattande skal wara iakttagen, Jon Nilsson och hans lagsmän wilja sig hålla. Kjöttsjömän inwände häremot, at de ei weta af Örebäcken eller hwar den finnes, emedan på den kanten skola wara många bäckar.

Kronofullmäktigen yttrade sig, at han önskar det tilgången på Kjöttsjölandet wore så stor, at Nils Göransson kunde ernå ett och ett halft tunnelands skatt efwen som hans grannar, men om något felade, trodde han dock Nils Göransson kunna få ägor efter ett tunneland; förmodandes at hwarken de wisade resolutionerne eller den föregifne skillnaden emellan Kjöttsjö- och Kjälalanden [fol. 36r] kunna wara hinderlige, ifall det sednare fordras til redan anlagde nybyggens behof.

7:o: *Samma dag* förekommo hos Rätten bönderna Erich Nilsson, Nathanael Olofsson, Johan Olofsson, Johan Ersson och Pär Ersson i KRÅNGEDE, samt Erich Ersson, Johan Olofsson och Johan Nilsson i DÖWIKEN, med begäran, det Rätten wille wid nu förestående afwittring sig utlåta öfwer de omständigheter, som denne rätt år 1770 upskutit, för at emedlertid göra sig närmare underrättad om beskaffenheten; och ingåfwo desse byemän til den ändan de til målet hörande widlyftige handlingar, hwaribland funnes denne rätts utslag för Krångede och Döwiken, som innehålla, det Krångede har emot [fol. 36v] des skattetal åtta och ett halft tunneland erhållit såsom skattemark en rymd til nijotusende trijhradretjugutu tunneland, hwarunder gårdstomter, åkrar och andra hemägor samt skogsslätter såwäl som berg, måssar och andra onyttigheter äro inräknade, samt at byen Döwiken fått såsom swarande mot dess skatt fyra tunneland och emot ett och ett halft tunneland för ödesbölet Österdöwiken, tilhopa fem och ett halft tunneland eller ellofwa tolftedels gårdemantal, en skogs- och ägorymd til sjutusende tunneland, hwart tunneland til 14000:de qwadratalnar räknat, med det förordnande tillika för begge desse byar, at emedan uppå sådan dem tildömd skatteskog icke gåfwes tilräckelige slätter eller nog lägenheter til upodlande deraf, Afwittringsrätten funnit med 6§ i 1770 års Kongl. [fol. 37r] instruction enligt, at fyllnad i den delen å kronones afradsland borde dem tildelas, samt således tillagt Krångede rätt ei allenast til deras wanliga slätter söder om sjön Gesund, sådane som de den tiden funnes och brukades, utan ock dessutom til så mycken slått på kronoafradslandet Selslandet, som ändå brista kunde, uppå hwilket sednare ställe jemwäl Döwike by ägde at njuta ersättning för hwad på egen skattemark wore bristande af slätter och lägenheter dertil, hwilket alt begge desse byar hade rätt framgent nyttja och innehafwa.

Häröfwer yttrade sig kronofullmäktigen, det handlingarne skola gifwa honom anledning tro, at bristen uti slätter måtte för dessa byar wara nog liten, hwarföre han ock påstår, det kronoallmänningen [*fol. 37v*] Selsålandet må sparsamt i denna del ålitas, samt inga andre delar än slätterne til ersättning läggas, ifall något brister, och at slättelägenheterne som wid den sidstledit år gjorde besigtningen funne äro, måge lika med wärkelig slått i beräkning komma.

Döwike och Krångede män begärte ock tilstånd, at en mil wästerut ifrån Selsstaden på norra sidan om älfwen inrätta fäbodas och nyttja fäbete, om något skulle blifwa öfrigt sedan sökande nybyggare, som förmodas ändå icke kunna komma til den kanten, fått hwad dem tilhör; äfwensom fisket uti Selsån skal wara dem nödigt, och hwarföre de wilja erlægga tilbörlig afrad, såwida de förr icke skola äga något fiske af wärde.

Kronofullmäktigen swarade, at desse byemän som [*fol. 38r*] hafwa fäbodas tilföre, skola ei wara nödige om flera, efvensom fisken för dem äro at tilgå uti stora sjön Gesund och i älfwen, som rinner deras gårdar förbi, och hade kronofullmäktigen ei förmodat af dem sådant försök, som skal syfta endast på förqwäfwandet af nyttigare inrättning på Selsålandet, hwarwid ock fisket i älfwen Amran skal wara nödigt.

8:o: Sedan herr cornetten Arendt, å egna och wice landsfiscalen Lundmans wägnar, ingifwit något skrifteligt anförande med de deruti åberopade resolutioner, hwilket alt uplästes, så lemnades wederbörande deraf del, efter begäran at nästa dag inkomma med swar.

Den 18 februarii företrädde hos Rätten cornetten herr Zacharias Berndt [*fol. 38v*] Arendt samt de öfrige rättsökande, då til följe af Rättens förleden dag gifne befallning, swaret å bemälte herr cornetts skrifteliga anförande inlemnades, hwilcke handlingar i protocollet intogos, så lydande:

Såsom sökande at få anlägga nytt hemman uti Selsådalen, får jag äran för herr wice fiscalen Lundman och mig följande andraga. Utaf höge landshöfdingeembetets nådgunstiga resolutioner af den 3 december 1770 och 18 september 1777, täcktes den loflige Afwittringsrätten finna hurusom wi ei allenast warit sökande, utan ock erhålligt nådigt tilstånd at få börja med upodlingen af ett nytt hemman; fördenskull ittereres i ödmjukhet wår förra anhållan at wara närmast til de upodlingslägenheter och slätter, som kunna blifwa öfrige [*fol. 39r*] sedan wederbörande först fått sin fullsutenhet af hwad å krono landet är at tilgå, och til den ändan hemskjuta til den loflige Rättens gunstiga åtgärd.

1:mo. At Krångedes byemän jemte Döwiks hemmansåboer måtte först beräknas både de slätter de hafwa på sin nog widsträckta skatteskog, jemte de fördelaktiga upodlingslägenheter til både åkers och lägders uparbetande, som finnes helt nära och inom en åttendedels mil ifrån deras gårdar, innan dem tillägges något mera utaf kronoafradslandet.

2:o. At Strömsnäs nybyggare hwilka långt för detta haft lof at gjöra någon upodling [*fol. 39v*] å Selsådalen, men detsamma hwarken tarfwat eller gittat, måtte på intet sätt utestängas undertecknade at nu til nytt hemmans upodlande få fruktbara gjöra, ei allenast de af dem på norra sidan om Selsselfwen utsynte, utan ock flere tilfällen, som dels nu äro affattade, dels ock kunna wara osedde, och at det ei måtte lända kronan til någon mistning, at de warit hogade at klyfwa sina nybyggen, efvensom ödmjukelig anhålles, at såwäl Strömsnäs nybyggare som Krångedes byemän, som fått lof at klyfwa sina hemman, måtte påläggas at wisa, om dem warit lofligit at söka sin fyllnad af kronans land, när de uti otilräckelige delar skiftat sina hemman, [*fol. 40r*] hwilka wid sådana tilfällen alltid sägas hafwa tilräckelige ågor.

3:o. At såwäl Öfwerammers som Kjötsjölands dels hemmansåboer, dels ock nybyggare ifall de ei redan hafwa sin fullsutenhet, måtte få hwad för dem brister, österut och på det så kallade Kjällandet, hwilket efwen ännu är kronans såwäl som Floskogen,

Kjöttsjölandet och Selsådalen, utan afseende på at några hemmansåboer utan laglig utsyning fått fäbodas på Kjällandet.

4:o. At den del af Målålandet, som hittintils varit brukat af Stuguns hemmansåboer emot afraad, måtte läggas Mårdsjö nybyggare til understöd ifall de något omtränga, på det [fol. 40v] ei så många hinder må läggas i vägen för nytt hemmans uparbetande i Selsådalen, hwartil ock den del af Edslandet, som Skallsjö nybyggare sig afsagt, ödmjukast begjäres, hälst den gränsar deremot och flere slätter och upodlingslägenheter är för en nybyggare ganska nyttig. Och som denna ödemark är ei allenast af en ansenlig widd, utan ock med oändeliga många härliga upodlingslägenheter och slätter försedd, så gjöra sig undertecknade, det hopp at genom den loflige Rättens rättwisa åtgjörd efwen njuta någon del deraf til ett nytt hemmans uparbetande.

Ragunda den 17 februarii 1778

Å egna och herr landsfiscalen Lundmans
wägnar
Zacharias Berndt Arendt [fol. 41r]

Till swar på herr cornettens Arendts inlemnade skrift, anföres i ödmjukhet följande:

1:mo. Beskrifwer herr cornetten en widsträckt skatteskog, som wi innehafwa hwilken skal wara upfyld med fördelachtiga upodlingslägenheter både til åker och lägder; det förre, nemnligen at skogen är wid neka wi ei til, men loflige Afwittringsrätten har förut beskrifwit beskaffenheten af densamma, nemnligen at den är upfyld med berg och onyttigt land; skulle ock några torra moar gifwas, så äro de sådana upodlingslägenheter som ei utan stort arbete och mycken gjödsel kunna göras fruktbarande, och den sednare [fol. 41v] delen kan ei utan slått och boskap erhållas; således täckes loflige Afwittringsrätten ei fästa något afseende på ett så owisst och swårt arbete, utan låta oss få vår fyllnad af de slätter wi förr å Selslandet upodlat och innehaft, ei allenast wid sjelfwa älfwen, utan ock de myrslätter som wi på ömse sidor i skogen nyttjat, hälst det ei sällan händer at desse åslätter slå felt då watuflooder iblandt stiga öfwer ei allenast slätterne, utan ock höet sedan det blifwit slagit och satt i stackar.

2:o. Sedan hwad oss nybyggare uti Strömsnäs, Öfwerammer, Kjöttsjön och Mårdsjön angår, så påstå wi i all ödmjukhet, at först och förrän något nyare hemman får anläggas, [fol. 42r] wi måge få vårt nödwändiga behof af slätter och upodlingslägenheter wid Selsdalen af hwad öfwer är sedan skattebönderne uti Krångede och Döwiken, samt Edstedt efter skattetalen fått deras fullsutenhet.

Samtelige Krångede och Döwikens hemmansåboer samt Strömsnäs, Öfwerammers, Kjöttsjö och Mårdsjö nybyggare.

Sedan kronofullmäktigen hört desse skrifter sig föreläsas, så påminte han, det han emot herr cornetten Arendts åstundan om nybygges anläggande på Selsålandet, ei har något at erhindra, utan häldre gör med honom ett deruti at jorden blifwer upbrukad och alla tjänliga lägenheter dertil användas, allenast sådant ändamål [fol. 42v] werkeligen påsyftas ei mindre af herr cornetten sjelf än af den angifne lagsmannen wice landsfiscalen Lundman, och at fölgackteligen icke någon handel och winst eller annan olaglig afsigt påsyftas; men angående ei mindre byemännens än nybyggarnes emot det påtänkte nye hemmanets grundande gjorde protest, så åberopar kronofullmäktigen hwad han för hwardera här frammanföre påstått, under säker förmodan, at när skattmän och redan nedsynte nybyggare sine lagliga andelar njutit, det öfrige warder til Kongl. Maj:ts och kronans bästa nytto afsatt och användt.

Härwid förklarade sig herr cornetten, at han wäl warit länge sökande til ett [fol. 43r] nybyggesställe på Ho ödesböle der han ock nu bor, och gjort början med upodling, men som han ei ännu fått någon wiss säkerhet derom, emedan saken blifwit dragen så långt at den nu ligger under Hans Kongl. Maj:ts allernådigste skjärskådan, och han ser sig ur stånd kunna med en så långwarig och kännbar rättegång uthärda, så har han sett sig föränlåten tänka på detta nu angifne stället, under förmodan at han der kan med mindre swårigheter ernå hemwist ifall han går miste om det förre, och förbinder sig nu efwen för wice landsfiscalen Lundman såsom lagsman, at derest dem någon tract af Selsålandet [fol. 43v] bewiljas, den upbruka och så använda som skyldigheten för nybyggare kräfwer, enligt derom utkomne Kongl. förordningar och höge wederbörandes stadgar, och det wid det answar som samma påbud förmå.

9:o: Allmäningsafwittringsrätten företog sig efwen nybygget MÅRDSJÖN til laga afdömmande, och derföre af nybyggarne derstädes infortrade de til målet hörande handlingar, då sig instälte berörde nybygges åboer Pär Mattsson, Jöns Thyrisson och Karl Nilsson samt enkan Anna Ersdotter, desse tre sednare genom fullmäktigen Pär Mattsson, hwilken såsom Anna Ersdotters barns faderbroder, tillika åtog sig at wid detta tilfälle såsom förmyndare bewaka bemälte barns rätt, och inlemnade han denne rätts undersökningsprotocoll [fol. 44r] och fattade domslut af den 16 september 1760, den 19 october 1773, den 28 juni och 12 december 1776 samt den 10 februari 1777, med anhållan at nu warda förhulplne til den del af Målå kronoskog, som emot nybyggets dryga skattetal sju tunneland eller ett och ett sjettedels mantal swara kan; dock erkände han at nybygget förr detta erhållit af Solbergs kronoafradsland i Hammerdal någon lott i beräkning härpå, hwarjemte han wisade högwederbörlig resolution den 15 maji 1777 på fyra års förlängning i frihetsåren.

Kronofullmäktigen utlät sig härwid, det han förmodar at nybygget Mårdsjön som tilföre fått något ansenligt stycke [fol. 44v] uti Hammerdals sochn, ei tarfwar hela Målålandet; hwarföre han hemställer til Rätten, om icke Strömsnäs nybyggare såsom derintil närmast, kunna med någon del deraf underhjelpas.

Mera hade nu ei någon at wid denna undersökning anföra, men det återstående af dagen blef användt at på de öfwer landen uprättade chartor inhämta uti wederbörandes närwaro, uplysning uti de omständigheter dem parterne ansett såsom mörke och twifwelachtige i anseende til skillnader och ägors belägenhet, hwarefter tillämpningar och uträkningar gjordes, samt utslag och resolutioner författades **til och med den 24 i denna månad**; men emedlertid inkom [fol. 45r] kronofullmäktigen med ett memorial rörande i synnerhet Höglunda och Borglunda nybyggen, hwilket uti protocollet intogs och lyder ord ifrån ord som följer:

Sedan jag utaf chartan fått tilfälle göra mig underrättad om Höglunda och Borglunda nybyggens nyttningars belägenhet, får jag anmärcka at aldenstund den mark på södra sidan om sjön Gesund, hwarå nybyggen Höglunda och Borglunda blifwit tillåtne wid 1770 års allmäningsafwittring genom domar, som laga kraft wunnit, från angräntsande skatteskogar skild och för krono förklarad, och Konungens höge befallningshafwande som äger döma och resolwera [fol. 45v] om kronans jord och lägenheter, har täckts uti resolution af år 1775 förmåla och utsätta skillnaden ofwanberörde nybyggen emellan; så är ei allenast mitt ödmjuka påstående at sådan skillnad nu må för gjällande anses och desse nybyggare emellan på den sidan til framgent rättelse lända, ifrån Skjälstenarne wid sjön Gesund linea recta söderut til Hwitklippan mot Håsjö sochnegränts, intil hwilken skillnad Krångedemäns förmente skatteskog på östra sidan emot Sättsjölandet sig förr 1770 sträckt, utan ock de ägor, som ligga på östra sidan, måge tilkomma Borglunda, och på den wästra Höglunda nybyggen, oansedt de hwarom annan hittils nyttjat någon slått, då jag billigt förmodar när loflige Rätten täckes i jämnförande [fol. 46r] taga de nu brukbare slåtter, det antal hästar och kreatur som nu underhålles under förrberörde nybyggen, jemte de upodlingstilfällen som ännu kunna wara ouparbetade på marken med

flere omständigheter, at ingen brist på ägor för desse nya hemman kunna förebåras; hwarom chartan och Synerättens egen undersökning och besigtning lemna fullelig öfvertygelse, at så icke Höglunda må erhålla lägenheter för 2:ne tunneland för hwardera åboen, som tilsammans gör 4 tunneland, samt 2:ne för Borglunda, hwilket sednare dock hemställes, ifall ei fyllnad kunde för 2:ne tunneland erhållas af den mark som år 1770 blifwit för krono ansedd, om icke bristen kunde ersättas af nästgräntsande [fol. 46v] Swedje afradsland i Håsjö sochn, när det kommer at undergå afwittring och pröfning, der ei någon skulle äga bättre förmohnsrätt dertil.

För öfrigt och som såwäl Höglunda och Borglunda nybyggen som Strömsnäs äro belägne wid sjön Gesund, hwarigenom stora Ragundaälfwen framrinner samt Öfwerammer wid Selsån, som efwen faller in i berörde Ragundaälf, och således tilfällen at ifrån desse skogar framkomma med träwärke neder til Sundswall, om det för Kongl. Majjts och kronans räkning skulle tarfwas, så täckes Rätten ei allenast wid delningen åt hwart och ett nybygge, hafwa afseende härpå utan efwen på det alfwarligaste påminna [fol. 47r] nybyggarne, at ei på minsta sätt åwärka skogen eller den hwarken sjelfwe, eller til--låta andre densamma fälla och försälja, som torde hända hittils skjett.

Efter detta öfwerwägades hwart mål för sig, samt följande utslag afkunnades:

[*Utslag:*]

Allmäningsafwittringsrätten har funnit, det början med afwittring härstädes skjett redan år 1745 [bör vara 1756], men at domsluten blifwit upskutna uti Stugu och Ragunda sochnar i brist af instruction til år 1770, då Rätten de här undersökte mål til afdömande företagit, likmätigt den af Hans Kongl. Majj:t samma år för denne rätt utfärdade nådige lag och efterrättelse; dock har Rätten berörde år ei kunnat, såwida fullständiga affattningar och chartor [fol. 47v] då ei warit at tilgå, altsammans på en gång afgjöra, utan låtit anstå med någon del både skatte- och kronoägor, deröfwer likwäl nu sedermera chartor uprättade blifwit til följe af högwälborne herr baronens och landshöfdingens i länet til wederbörande landtmätare gifne befallningar, och hwarefter undertecknad afwittringshäradshöfdinge ansedt sin skyldighet likmätigt samt med redighet och ordning öfwerensstämmande, at uti desse sochnar fullborda den så länge sedan började afwittringen, och derwid intagit at någon del af skatteägor uti slätter brista för byarne Krångede och Döwiken, samt at nya hemmanen Mårdsjön, Höglunda, Borglunda, Strömsnäs, Öfwerammer [fol. 48r] och Kjötsjön wänta denne rätts åtgärd med wissa utrymmens tildelande, jemte det at nybyggen och andra lägenheter på denna mark ännu sökes, hwilket alt Rätten öfwerwägat, och wid hwardera stadnat i det förordnande, som följer.

At emedan uppå de här befinteliga och uppå chartor lagde skogsrymder, hwilke alle blifwit genom denne rätts för skattebyarne gifne och lagakraftwunne domar af år 1770, för Kongl. Majj:ts och kronans behållning förklarade och ansedde, och emellan hwilka kronoägor inga skillnader fördenskull tarfwas i annat afseende än på innehafwarne deraf, det af berörde års domslut för byarne Krångede och Döwiken befinnes, det inge andre skatteägor [fol. 48v] nu böra utbrytas än allenast ersättning i slätter emot hwad i den delen för samma byar brister uppå den redan tilerkända marken, hwilken 1770 års domar omtala, altså har Rätten pröfwat med 36§ af Kongl. Majj:ts allernådigste resolution på allmogens beswär wid 1752 års riksdag enligt, att sådan utbrytning först bör werkställas, men at alt det öfrige skal på sätt som Hans Kongl. Majj:ts för denne rätt år 1770 gifne nådige instruction bjuder, hälst til nya hemman användas och dem emellan lämpas.

I anseende härtil har Rätten af undersökningarne samt af chartors öfwer Krångede och Döwikens byskogar, samt öfwer Sättsjö kronoskog gjort [fol. 49r] sig på det nogaste underrettad, samt til utrönande af den brist som år 1770 derå funnits uti slätter, men hwilken borde af Selsålandet fyllas, erfarit at desse hemman skatta tilhopa för fjorton tunneland eller tu och

ett tredjedels gärdemantal, och at på deras åkrar sås årligen, när hälften trädes, sjutton och en fjerdedels tunna korn, men at den slått på hemskogarne och Sättsjölandet som de nu innehafwa, stiger enligt chartornes och byemännens år 1770 gjorda upgifter, til allenast femtiotrij lass lägdes- eller hårdwallshö, åttatijotu och tre fjerdedels lass hästehö, samt femton och ett halft lass starr, och tu lass [fol. 49v] åfoder, tilhopa af alla slagen etthundrafemtijotrij och ett fjerdedels lass, hwilke icke kunna förslå till underhåll för de kreatur som efter skattläggningsmetoden och rätta behofwen för byarne fordras, nemligen för Krångede, såsom bestående af swag och frostachtig åkerjord, til ett antal af sex hästar och tretijosex kor, utom ungboskap, får och getter, samt för Döwiken fyra hästar och tjugu kor, såwida denne by äger bättre lägenhet och jordmohn än Krångede, så at detta beräkningssätt som är grundadt både uti skattläggningsmetoden och 1770 års afwittringsinstruction, framgent gälla bör wid delningen å de ägor, dem byarne här nedanföre erhålla af Selsålandet til ersättning [fol. 50r] för den befunne slättebristen på de öfrige skogarne.

Ehuru nu Selsålandet länge sedan blifwit med nybyggen omgifwit, hwilkas åboer ock nu påstått hwar för sig någon del deraf, jemte det nytt hemman inpå sjelfwa landet är begjardt och til denne rätts utsyning remitteradt; så har dock Rätten til underdåning åtlydnad af 36§ i högstberörde Kongl. resolution af år 1752, och til följe af denne rätts för byarna Krångede och Döwiken år 1770 gifne och lagakraftwunne domar, sett sig föranlåten at af berörde Selsåland afpassa för samma byar alla de slätter och tilfällen dertil, som ligga inom och efter följande på chartan utsatta och genom [fol. 50v] updragne lineer ifrån angränsande skilde märkespuncter, nemligen ifrån Rödningsbäckens inlopp i Selsålfwen skal lineen gå till norra ändan af norra Strömsmyran, derifrån til norra ändan af norra Tjärubergsmyran, sedan derifrån til Stadsholmen, sedan följes den för Krångedes skatteskog år 1770 utsatte skillnad til Japptjärnen, der krökning gjöres och lineen ställes til södra ändan af Drögbergsflon, samt vidare til Selsålfwen nederst för en slättefettja Granåsstranden kallad N:o 7, och sidst efter meddjupet af Selsålfwen upföre til första märket, hwilken tract utgjör til areala innehållet åttatusende tuhundra deett [fol. 51r] tunneland, hwart tunneland till 14000:de qwadratalnar räknat, och hwarefter rörläggning framdels kommer at af denne rätt verkställas; Krångede och Döwike män dock betagit at på denna tract tilgripa skogen med annat hygge och fällande än hwarest slätter antingen rödjas eller ånyo uphuggas, såwida all härwarande skog af furu, gran, björk och ahl kan framdeles tarfwas til kronans behof, til hwilken ända den ock nu afsättes och förwaras; åliggandes för öftrigt desse byemän at ställa sig til rättelse hwad denne rätts utslag af år 1770, angående dikens inrättande uti åker och äng, samt andre nödige förbättringar, [fol. 51v] omtalar och bjuder.

Efter sådan för skattebyarne Krångede och Döwiken gjord tildelning af slätter som på deras förra skattemark brista, tilhör det Rätten, likmätigt Kongl. Maj:ts för Afwittringswärket i Jemteland gifne nådige instruction år 1770, at på kronoskogen afsätta wissa utrymmen för der bewiljade nya hemman, och at til Konungens höge befallningshafwandes i lähnet höggunstiga ompröfwan samma gjöromål ödmjukast hemställa.

1:o: Allmänningsafwittringsrätten har fördenskull ibland sådana nya hemman gifwit aktning först på Mårdsjön, och af dertil hörande handlingar sedt, at sedan åboerne derstädes wunnit [fol. 52r] 2:ne högwederbörliga tilståndsbrief under den 7 december 1758 och 16 october 1760, innehållande det förra at sökanderne ägde, at uti skillnaden emellan Solbergs och Stugu sochnemäns afradsländ samt Gräninge byeskog wid den så kallade Mårdsjön uptaga nytt hemman til trij tunneland eller ett halft mantal inom aderton frihetsår, och det sednare tillåter dem at på Målålandet gjöra nybruk til fyra tunneland eller två tredjedels gärdemantal inom tolf frihetsår; så har denne rätt wid afwittring öfwer Solbergslandet i Hammerdals sochn år 1776, anordnat af det landet under Mårdsjönybygget en rymd af fyratusendefemtijotu geometriska tunneland, [fol. 52v] med förordnande at såwida Solbergslandet icke lemnade större tilgång, samt de bewiljade siu tunnelandens upbruk ei eller war grundadt endast derpå, Rätten

då wille wid behörig afwittring uti Stugu och Ragunda sochnar, derunder Målålandet lydde, sig utlåta öfwer den och angränsande kronoskogar, men de på det sednare stället utsatte tolf frihetsår finnas wara uti resolution den 12 nowember 1770 påökte til aderton så at frihetstiden räckte til innewarande års slut.

Och aldenstund Rätten har funnit, enligt hwad förr hållne undersökningar förmåla, icke allenast at Mårdsjö nybyggare förwärfwat sig laglig besittningsrätt, utan ock at de under besittningstiden användt flit och arbete på [fol. 53r] upbruket, samt stället synes af den beskaffenhet at hemman om siu tunneland eller ett och ett sjettedels mantal der blifwa kan med bestånd i framtiden; fördenskull och sedan Rätten skjärskådat och beräknat hwad år 1776 blifwit af Solbergslandet detta nybygge underlagt, har Rätten pröfwat godt och lämpeligt at såsom fyllnad emot de siu tunnelanden nu tildela detsamma följande kronopark af Målålandet, samt för belägenheten skull en liten kil af Selsålandet, som stöter emot den uti Hammerdal förr erhållne lotten, nemligen ifrån Blekåberg til Mårdsjöhögen, derifrån til Fjärflyhällan, sedan neder efter Selsån til Rödningsbäckens inlopp, derifrån til Målåbärg hwarest skillnaden emellan Sels- och Målålanden är, vidare til Mårdsjönybyggares [fol. 53v] stamm eller slättedamm i Målån, samt derifrån til östra ändan af Slättmyran N:o 39 på chartan, sedan i wästra ändan af samma myra, dock så at hela myran kommer inpå Mårdsjösidan, derefter til norra ändan af norra Slättmyran, samt vidare til Stugumännens slått wid Hornsjöstammen, derefter til Mårdsjömannens Lillmyra N:o 29 wid Stambäcken, och sedan til Äcklingstjärnen och Blekåberg tillbaka; hwilken rymd utgjör med åker, hemägor, slätter, upodlingsland, betestracter, watn, floar och onyttiga myror samt berg och sandhedar en widd af tolf tusende tuhundradetu geometriska tunneland, hwarefter skillnadslinier äro på chartorne updragne och rörläggning framdeles kommer af denne rätt verkställas. [fol. 54r]

2:o: Hwad dernäst angår nya hemmanet Strömsnäs, som i gamlare tider warit Skålörn kalladt, så aldenstund handlingarne gifwa uplysning derom at detta hemman skal wara grundadt på Selsålandet, hwarest ock år 1758 utsyning på nödiga ägor för detsamma skjett, och Rätten tillika har sig bekant, det Strömsnäs byemän i anseende til i förre tider warande owiss skillnad emellan Selså- och Målålanden, uparbetat på det sednare slått så at de der nu innehafwa tretiofyra lass med hästehö och femton [och] ett halft årligen af starr, då hälften af detta sednare trädes eller lemnas obärgat annat hwart år för at året derpå wara så mycket mera lönande, hwartil kommer at Selsålandet blifwit genom Rättens utslag denna dag, för [fol. 54v] byarne Krångede och Döwiken til fyllnad uti deras skatteslätter medtaget, så at allenast mindre delen och det mindre nyttige landet är öfrigt, hwarmed, utom förrberörde understöd af Målålandet, Strömsnäs nybyggare ei kunna wara belätne; fördenskull som herr generallieutenanten och landshöfdingen samt commendeuren högwälborne baron Fredric Sparre har behagat förinna Strömsnäs män tilståndsbrief den 15 september 1758, at uppå det samma år utsynade stället nytt hemman om sex tunneland eller ett mantal uptaga inom fjorton års frihet, som dock genom högwederbörlig resolution den 25 april 1772, blifwit ökad med sex år, så at skatt och öfrige utskylder borde innewarande år af dette nya hemman utgå; altså anser Allmänningsafwittringsrätten med lag [fol. 55r] och rätta beskaffenheten enligt, samt emot desse nybyggares nedlagde arbete och kostnad swarande, at låta dem behålla hwad de uppå Målålandet uparbetat, samt at ersätta dem bristen af Selsålandet emot det projecterade skatte-talet af ett mantal, och at i följe deraf för detta nya hemman afsätta en widd af skog och ägor uppå Selsålandet till ellofwatusende tuhundradeåttatiotu tunneland, samt på Målålandet til femtusende sexhundredenijotijosex, hwart tunneland til 14000:de qwadratalnar räknadt, begge delarne räknat liggande efter och inom desse på chartorne updragne linier och märken: Ifrån Målåberg går skillnaden til Målå slättstamm, sedan til östra ändan af Slättmyran, så södra ändan af Långflon, [fol. 55v] vidare rätt fram til dess den skiljelinea träffas som år 1770 blef för Stugu sochns skatteskog utsatt, hwilken sedan följes til Eldsjöberget, och sedan går lineen i syd til wästern östanföre och hardt inwid Jon Jonssons i Stugun slättemyra wid Mörtsjötjär-

nen så långt söderut, att när krökning der gjöres och lineen ställes til så kallade Wikudden i Fiskewiken, de slätter och upodlingslägenheter, som finnas i Flodalen emellan Mörtsjötjärnen och Fiskewiken, komma inpå nybyggarnes sida wid Strömsnäs, sedan går skillnaden efter meddjupet af sjön Gesund til det ställe på norra stranden som år 1770 blef wid Afwittringsrätten utsatt til skillnad för Krångede skatteskog, hwilken rågång sedan följes til norra brädden af Japptjärnen, hwarefter [fol. 56r] lineen vidare går til östsödra ändan af Drögbergsflon, och derifrån til Selsälwfen nederst för ett slättestycke, Granåsfetjan kalladt N:o 7 på chartan, sedan efter meddjupet i Selsån upføre til det ställe der Rödningsbäcken infaller i samma älf, och sidst derifrån til första märcket Målåberg, efter hwilken skillnad rörläggning kommer at framdeles af denne rätt utsättas.

3:o: Likaledes har Allmänningsafwittringsrätten af ransakningarne fått den kunskap om nybygget Öfwerammer, at herr landshöfdingen i länet högwälborne herr baron Falkengren har täckts meddela åboerne tilståndsbrief den 19 september 1772, at efter en af läns- och nämndemän hållen syn, [fol. 56v] twänne nya hemman tilhopa om tu tunneland uparbeta inom tjugu frihetsår uppå den wid 1770 års afwittring för krono förklarade mark Storfloskogen kallad, hwilken förr warit nyttjad af Pär Andersson i Ammer och Olof Nilsson i Kråkwåg, på hwilken tract desse nybyggare ock redan användt det arbete, at de nu äga der utsäde til en och en åttendedels tunna hwardera när lika mycket trädes, samt något hårdwallshö på åkerrenarne, tretton lass hästehö och fyratijosju lass starr om året, oansedt halfwa starrfoderslåten hwilar annat hwart år.

I anseende såwäl härtil, som at marken werkeligen är krono med omliggande tracter af lika natur, samt at nybygget [fol. 57r] til åker och slätter är af den beskaffenhet at nytt hemman kan til allmän och enskild förmohn der upodlas af twänne flitige och trefne åboer; pröfwar Allmänningsafwittringsrätten med Hans Kongl. Maj:ts allernådigste författningar rörande Afwittringswercket, öfwerensstämmande, at icke allenast bibehålla nybyggarna Anders Pärs-son och Nils Olofsson wid den redan upbrukade och förr innehafwande Storfloskogen med derå warande vidare upodlingstillfällen af en widd till fyratusende siuhundradetretioåtta geometriska tunneland, utan ock at af Selsålandet, som är kronans allmänning, tildela dem en tract af trijtusende åttahundradetretioett lika tunneland, [fol. 57v] hwilke begge delar äro belägne, enligt på chartorne updragne lineer och utsatte märken inom och efter denna rågång: Ifrån Stadsholmen i Selsstaden til norra ändan af norra Tjärubärgsmyran, derifrån til Örebäckens inlopp i Kjötsjön, sedan til Sörbäcken der gamla skillnaden emellan Sels- och Storflostranden stryker fram, sedan följes Sörbäcken neder i Färsåbäcken, och så efter den bäcken neder i Ammers- eller Selsälwfen, och så upføre efter älfwen til första märcket Selsstaden, hwarinom åboerne hafwa sina åkrar och hemägor samt slätter med upodlingstillfällen jemte skogsnyttningar så ock berg och mindre nyttige floor, hwilket alt Afwittringsrätten anser kunna blifwa framdeles och efter frihetsårens förlopp [fol. 58r] swarande mot ett skattetal af trij tunneland eller ett halft mantal, särdeles som Rätten erfarit, at uppå angräntsande krono-land under namn af Kjällandet och den del deraf som år 1770 är dömdt wara kronans behållning, derom Rätten här nedanföre sitt utlåtande afgifwer, kan wara tilfälle at erhålla någon redan brukbar slått samt upodlingslägenheter, då Konungens höge befallningshafwandes resolution den 19 september 1772 för Jon Nathanaelsson och afledne Johan Olofssons enka i Kråkwåg samt för Jon Nilsson i Ammer och Pär Andersson derstädes ei tillägger dem annan rätt än at på den parken nyttja fåbetet och behålla sina wid Gäddwatnet [fol. 58v] anlagda fåbodar, och hwilken resolution fölgackteligen ei kan ligga i vägen för Kongl. Maj:t och kronan, at til nybyggare disponera slått och upodlingstillfällen, hwilket Jon Nilsson i Ammer å egna och dess medinteressenters wagnar nu inför Rätten bewiljadt, allenast han och de warda bibehållne och fredade wid fåbodar och boskapsbete.

4:o: Angående kronolägenheten Kjötsjön, har Allmänningsafwittringsrätten intagit, det hafwer wälloflige landshöfdingeembetet uti resolution den 19 juli 1748 bifallit, at då sökande

nybyggare Jöran Pärsson, Johan Nilsson och Jon Pärsson fingo uppå Kjöttsjölandet uptaga nya hemman om ett tunneland hwardera inom femton frihetsår, utom ett och ett halft tunneland hwarföre räntan [fol. 59r] tre daler tre öre silfwermynt wore på lönen för lieutenanten wid Råfsunds compagnie indeld, så at desse tre nybyggare som woro lika delachtige både uti det gamlare och nyare skattetalet, fördenskull woro innehafware af hwar sin tredjedel, som är ett och ett halft tunneland eller ett fjerdedels gårdemantal, men sedan ofwannämnde Jöran Pärsson för ålder och bräcklighet afstått berörde sin tredjedel til sönerne Pär och Nils, så hafwa de med syn i september månad år 1764 bewist at lägenheter woro ännu til ett nytt hemman uppå Kjöttsjölandet til ett tunneland eller ett sjettedels mantal, hwilket de fördenskull [fol. 59v] begjært anlägga, och hwartil wälloflige landshöfdingeembetet lemnat dem bifall uti resolution den 21 februarii 1765 under femton frihetsår, hwarutom desse twänne Nils och Pär Göranssöner, och i synnerhet den förre, hwilken besitter det ena tunnelandet som genom 1765 års resolution tilkommit, då den sednare deremot nyttjar ensam den lott eller ett och ett halft tunneland hans fader innehaft, nu anhåller om ett halft tunneland tilökning i skattetalet, för at alle åboerne som således äro fyra, måtte få komma i åtnjutande af lika ägor och skatt, samt således kunna undwika [fol. 60r] de oredor och swårigheter som åtfölja olikhet uti dessa delar i en och samma by åboerne emellan, då Nils Göransson will åtaga sig att på lika tid skatta för detta halfwa tunneland som för det ena han nu innehafwer, nemligen år 1780, hwilken ansökning om ett halft tunnelands ökeskatt, grannarne Nils Isaksson och Sifwert Jonsson bestrida, med påstående at Nils Göransson ei måtte få med dem deltaga uti den gamla räntan tre daler 3 öre silfwermynt eller uti ägorne derföre, såwida de och deras företrädare redan länge den utgifwit samt sökt sätta deremot swarande lägenheter i stånd och upbruk, [fol. 60v] jemte det de skola upodlat åker och slått för det ena tunneland, som dem hwardera är förundt under nybyggesfrihet.

Detta, såwål som hwad til nybyggets afwittrande hörer, har Rätten öfwerwägat, och emedan såwål Kjöttsjö kronoafradsländ med chartan deröfwer som den gjorde synen och besigtningen wisa, at der gifwes tilgång på ägor och upodlingslägenheter emot sex tunneland eller ett mantal, samt de öfrige uti byen som behålla såwål gamlare skattetalet ett och ett halft tunneland som den nybygget åtföljande skatten ett tunneland hwardera, jemte dertil hörande nyttningar oafkortade, icke kunna sägas [fol. 61r] blifwa lidande derigenom at Kongl. Maj:ts och kronan disponerar hwad öfwer ett sådant skattetal är öfrigt af ägor til Nils Göransson, hwilken i anseende härtil får kronans men ei deras tilhörigheter; fördenskull hemställer Afwittringsrätten med wördnad til högwälborne herr baronens och landshödingens i lähnet höggunstiga förordnande hwad Nils Göransson häruti sökt, efwensom Rätten har så för hans lott i Kjöttsjö afradsländ som för de öfrige skattedragares och nybyggares andelar, tilhopa om sex tunneland eller ett mantal, afpassat en ägorymd af 16 929 geometriska tunneland inom [fol. 61v] och efter dessa märcken och skillnadslinier: Örebäcken såsom förste märkespuncten, derifrån til östsödra ändan af Lillharrsjöflon, sedan hardt inwid och söder om Storrharrsjöfloslåten N:o 19 på chartan, och så rätt fram til landslineen emot Ångermanland hwilken skillnad sedan följes till Flottufwan, vidare mot Hammerdal til Borgklimpen, samt vidare i hälleberget wid Selsålandet, och sidst til Örebäcken såsom första märket, hwilken rågång är på chartan med liner updragen och hwarefter rörläggning framdeles kommer af denne rätt at förrättas.

Til följe af allmänna lagen samt Kongl. skogsordningen af år 1734 och Kongl. förklaringen deröfwer [fol. 62r] af år 1739 äro nybyggarne skyldige at sparsamt ålita den nyttiga skogen, dika genom och omkring åker och äng, så ock likmätigt Hans Kongl. Maj:ts nådige instruction för denne rätt, upodla hårdwallsslätter och inrätta beteshagar, då de winna fördel i foder samt en lindring i wallgången, jemte det de kunna hafwa nytta af boskapen och dess sommarspillning, som långt öfwerstiger hwad de kunna wänta at njuta då boskapen hålles i fåbodar och långt aflägsna skogar.

5:o: Hwad Höglunda och Borglunda nybyggen beträffar, så har Afwittringsrätten af handlingarne [fol. 62v] sedt, at åboerne på begge desse ställen äro med högwederbörlige tilstånd til desse nye hemmans anläggande försedde, nemnligen Pål Jonsson Högberg och Hans Jönsson på det förra stället under den 16 februarii 1751, at på Sättsjö kronoland, beläget på södra sidan om sjön Gesund ifrån Krångede by en och en half mil och ifrån Stugu sochn wid pass en mil, upodla hemman inom aderton år til ett tredjedels, eller om så lägenhet gáfwes, till ett halft mantal, samt wice befallningsmannen herr Christian Borg på det sednare under den 5 october 1774, at inom tjugu frihetsår uparbeta til nytt hemman om ett tunneland eller ett sjettedels mantal, den tract söder om sjön Gesund, [fol. 63r] som wid Lagmansrätten blifwit samma år för krono förklarad; men om kronolandens och ägornes delande hafwa desse åboer åtskilligt sedermera anfört, enligt hwad såwäl denne som de öfwer desse nybyggen förr hållne undersökningar förmåla, jemte det wice befallningsmannen Borg wunnit ett tunnelands tilökning i skattetalet, och Höglunda nybyggare åtta års förlängning i frihetsåren, hwilket alt Rätten uti de delar, som til dess åtgjörd lyda, uti noga öfwerwägande tagit.

Och aldenstund det finnes af den öfwer landen uprättade charta [fol. 63v] med dess beskrifning samt af denne rätts syneprotocoler, jemte hwad der förrut hållne läns- och nämndemannautsyningar och besigtningar witna, att Sättsjölandet och den derintil stötande kronojorden, af hwilken förr 1770 års afwittring wisse skatttebyar woro innehafware, sammanlagde utgjöra ei allenast til widden, enligt hwad här nedanföre nämnes, utan ock til godheten i åker och slätter med tilfällen dertil, utom hwad af angränsande Swedje kronoafradsländ uti Håsjö sochn, när afwittring der skjer, står at förmodas så mycket som werkeligen swarar emot fem tunneland eller fem sjettedels gärdemantal, samt således upfyller hwad både Höglunda [fol. 64r] och Borglunda nybyggare begärt och fått lof til nya hemman använda; fördenskull pröfwar Rätten för sin del at nybyggarnes twist om förmohnsrätt och fullsutenhet, förfaller, emedan om något öfwer detta projecterade skattetal fem tunneland på antingen det egenteliga Sättsjölandet, eller hwad som åren 1770 wid Afwittringsrätten och 1774 wid Lagmansrätten blifwit af gräntsor derwid för krono förklaradt, nu funnits blifwa öfrigt, sådant oförnekneligen blifwit kronans behållning och fölgachteligen kunnat antingen til dessa eller andra nybyggare, eftersom skjälens fordras, uplåtats utan at desse nybyggens skattetal, [fol. 64v] som dessutom hade sin fyllnad, derwid kunnat wara bindande för dem gemensamt eller hwar sig.

Och hwad angår delning eller utbrytning samt påstådd skiljelinea för desse nybyggen på den i så måtto tilräckelige befunde kronoparken, den nybyggarne hwarom annan hittills nyttjat och odlad och hwaruti Krångede skattmän äro, efter 1770 års afwittringsdom som laga kraft wunnit, bibehållne wid alla sina förra slätter, hwilke ligga strödde der och hwar på marken; altså när Höglundamän i kraft af högwederbörligt tilstånd uti resolution den 4 februarii 1769, som på föregången syn sig grundar, påstå sig hafwa uppå den del som Borglunda söker, nedlagt efter 1770 års afwittring tils åbo der sattes, [fol. 65r] så mycket arbete och den kostnad, at de der skola hafwa en tredjedel af all sin bärgning i slätter, hwilket lofgifne arbete som ei ännu kunnat lemna tilräckelig belöning, fördenskull ei kan utan swarande ersättning dem ifrån gå, hwartil kommer at desse nybyggesställena ei äro längre från hwarannan belägne än wid pass en åttendedels mil, der de dock hwar på sitt ställe förr äro skilde uti hemägor, så at den påstådde skiljelineen skulle tjäna dem enskildt til rättelse endast uti skogsslätter, samt om skifteshägnad kunde på en så widsträckt mark och med Krångede byemäns förmohn och nytto stängas, uti mulbetet, anser Allmänningsafwittringsrätten icke möjligt eller til dess gjöromål [fol. 65v] hörande, at emot 1770 års afwittringsdom för Krångede byemän, först skilja dem från kronolandet, eller bringa alla deras gamla slätter i det läge at skillnad skje må utan nybyggarnes märkeliga afsaknad, och sedan liqwidera nybyggarne emellan om ersättning för hwad den ena kan hafwa på den andras lott uparbetadt och rögd; utan finner Afwittringsrätten rådligast, at nybyggare och skattmän som på detta ställe ligga såsom uti ett byelag, måge det

bästa de gitta förenas om sina andelar, eller der sådant ei kan skje, äga nybyggearne at sig emellan lagligen utföra sin talan.

Hela Sättsjölandet och den omtalde kronotracten samt en del af Måla kronoskog, som Allmänningsafwittringsrätten utser och härmed anordnar [fol. 66r] för Höglunda och Borglunda nybyggen, dock at Krångede, enligt 1770 års dom sin del behåller, består af en widd af 16 757 geometriska tunneland, hwarinom begripes både bättre och sämre med så kallade impedimenta, samt Krångede byemäns derwarande slätter, altsammans liggande inom och efter dessa märken och uppå chartorne updragne skillnadslinier, nemligen meddjupet af sjön Gesund mitt för Sittåmyrnet, sedan efter Sittån upføre til Digerselsbäckens inlopp i Sittån, derifrån til norra ändan af Sittsjön, vidare til bäckens inlopp i större Sittsjötjärnen, så uti Storflo skifteshög der märket står, sedan til Digertjärnen, vidare til Korsnäset i Sittsjön, så i Hwitklippen, derefter i Bjässmyrhögden, [fol. 66v] derifrån i Hundtjärnåsen, så i Kuwiksbäckens inlopp i sjön Gesund, och sidst efter meddjupet af samma sjö up i meddjupet mitt för Sittåmyrnet, efter hwilken rågång som ock framdeles kommer at af denne rätt rörläggas, Höglundamän råda öfwer ägor för trij och Borglunda för tu tunneland eller fem sjettedels mantal tilhopa; åliggandes nybyggearne, til följe af 10 *capitel byggningabalken* samt Kongl. Maj:ts nådige förordning om skogarne i riket af år 1734 och Kongl. förklaringen deröfwer af år 1739, at sparsamt och försigtigt handtera den dugeliga skogen, att den ei til allmän och i synnerhet til deras skada och afsaknad gjöres otillräckelig, och derföre böra de, likmätigt 8§ i berörde *capitel* och *byggningabalken* samt 6§ i 1734 års skogsordning, först taga til wedbrand qwistar, stubbar och windfällen [fol. 67r] innan friske trän dertil blekas och fällas; efvensom de äro skyldige at dika genom åker och äng samt hårdwallsslätter upbringa, på det litet lönande och aflägsne myrslätter måge med tiden kunna til fäbete utläggas, då de ock undgå drifwa boskapen långa vägar til betestracter och fäbodas, men hafwa af sina kreatur en afkastning sommartiden, som långt öfwerstiger hwad de rätteligen kunna af dem wänta ifall de hållas på aflägsna ställen och skogar.

6:o: Til underdånig åtlydnad af hans Kongl. Maj:ts allernådigste befallning uti den för Afwittringsrätten år 1770 gifne instruction, samt til wördsamste följe af herr landshöfdingens i länet [fol. 67v] högwälborne baron Falkengrens remiss den 3 september samma år til denne rätt, företog sig nu Rätten, at uppå den förledne october månad öfwer kronoafradlandet Selsålandet förrättade syn och besigtning projectera upodlingsland och ägor för ett af herr cornetten Arendt och wice landsfiscalen herr Pehr Lundman uppå berörde kronoallmanning sökt nybygge. Rätten intog fördenskull af samma synebeskrifning, det åtskillige tilfällen derå blifwit besedde, dels bättre och dels sämre, hwilke tillika med de öfrige fläste lägenheterne, dock nu genom Rättens denne dag afkunnade utslag för bättre rättägare, nemligen skattemän och äldre nybyggare använde blifwit, så at Rätten, som warit skyldig lemna dem en lämpelig fyllnad emot skatt och [fol. 68r] rätta behof, ei kunnat til dette påtänkte nye hemman spara mera än följande stycke af Selsålandet, nemligen inom och efter desse märken: Fjärflyhällan, så i Hälleberget, derifrån uti Örebäckens inlopp i Kjöttsjön, då til norra ändan af norra Tjärebergsmýran, vidare til norra ändan af norra Strömsmýran, så til Selsån mitt för Rödningsbäckens utlopp, och sidst efter Selsån up til första märcket, hwarinom icke gifwes mera nu brukbar slått än Storflon om tretio skrindor starr hwartannat år, samt Storstranden och Rödningswiken til tu och ett halft lass åfoder årligen, men som detta stycke är stort, utgjörande til [fol. 68v] arealeinnehållet sextusende sexhundredetjugu geometriska tunneland, bestående mästadels af tallmoar och grankjäl, utan många stora onyttiga floar eller bärg, samt landet närmast emot Selsån äger, efter chartans anledning, sandblandad mojord på lika botn samt god belägenhet, utom det sökanderne sjelfwe kunna uppå hela denna tract utse för sig det til åker och byggnadsställe mäst tjänliga tilfallet, så förmodar Rätten at mera slått kan här med tiden uparbetas, samt åker sättas i stånd så at här kan warda hemman om tu tunneland eller ett tredjedels mantal, om tjugu frihetsår dertil förunnas; åliggandes nybyggearne, at alla möjliga

ställen til hårdwallsslätter upodla, samt hwarest så fordras, dika genom [fol. 69r] och omkring åker och äng, såsom säkra medel til egen förmohn och förkofring, så ock sparsamt handtera den dugligare skogen, hwaraf i anseende til markens widd och skogens myckenhet, den del warder Kongl. Maj:it och kronan förbehållen, som Konungens höge befallningshafwande uti lähnet finner nödig, och täckes til behofwet afsätta.

Sedan Allmänningsafwittringsrätten, på sätt som ofwanberördt är, anordnat och tildelat såwäl nybyggare som skattemän i Krångede och Döwiken hwad dem med rätta tilkomma bör, har det efwen ålegat Rätten, at öfwer de öfrige ansökningarne, hwilke under rättegången anmälte äro, dess utlåtande [fol. 69v] aflemna. Derwid har Rätten gifwit achtning på de skjäl, angående nyttningen af Halasjö- eller Kjällandet som är kronans jord, dem Jon Nathanaelsson och afledne Olof Johanssons enka Brita Andersdotter i Kråkwåg samt Jon Nilsson och Pär Andersson i Ammer sig derom åberopadt, och funnit at desse byemän, som år 1770 njutit afwittring för hemmanen, äro, genom denne rätts domslut och i anledning af 7§ uti 1770 års afwittringsinstruction, för bristande mulbete på hemmarken bibehållne wid sina på Kjällandet innehafwande fäbodas och nödigt mulbete derwid uppå den deraf förklarade kronobehållningen emot särskild afrad ett halft lisspund smör årligen, hwilket [fol. 70r] utlåtande Konungens höge befallningshafwande uti resolutioner af den 19 september 1772 och 26 juni 1777 til alla delar gilladt och stadfästadt.

Och emedan det således är tydligt, at desse Ammers och Kråkwågs hemmansåboer kommit i nyttning af Halasjö- eller Kjällandet för den orsak at de hafwa brist på boskapsbete uppå egen skattemark; för hwilken orsak ock 7§ uti Kongl. instructionen för denne rätt af år 1770 dem sådant tillägger å närmaste kronojord, som til nybygge icke tjänlig är, och herr landshöfdingen i lähnet samt riddaren af Kongl. Maj:ts nordstjärneorden högwälborne baron Falkengren har behagat detsamma ytterligare fastställa; altså emedan berörde land i och för [fol. 70v] sig sjelft ei finnes nu af den beskaffenhet, at nybygge som ei eller der är begjärt, grundas må, pröfwar Afwittringsrätten rättwist och högstberörde Kongl. instruction likmätigt, ofwanämnde byemän i Ammer och Kråkwåg derwid bibehålla, dock at de som der äga allenast fäbodas och boskapsbetet emot den åsatte afraden, icke betaga Öfwerammers nybyggare, som wid sitt nya hemman äro nödige om slätter och slättelägenheter, bärga och upodla sådana tillfällen ifall de äro af värde at på skogen tilgå, men all skada och olägenhet är på begge sidor förbuden wid böter och skadestånd som allmänna lagen utsätter, til hwilken [fol. 71r] ända denne rätt ock skiljt, enligt dombrefwet under den 14 september 1619, Kjälalandet ifrån Kjött-sjölandet, efter den i samma bref omtalde Örebäcken; åliggande fäbodelagarne at ställa sig til efterrättelse hwad Konungens höge befallningshafwande uti den förr åberopade resolutionen af år 1772 behagat dem föreskrifwa.

Sidst har Rätten i öfwerwägande tagit Stugu sochnemäns ansökning, at af Målå kronojord få behålla hwad de nu der hafwa och af ålder innehaft, bestående, enligt på chartan nu gjord uträkning af femtusende etthundradeåttatijo geometriska tunneland, hwaruppå, efter byemännens egit upgifwande, [fol. 71v] bärgas tretijotu och ett halft gålf eller skrindor med starr årligen, samt wid en damminrättning tolf skrindor groft watugräs, hwilket skrindetal kan utgjöra tjugutu och ett fjerdedels lass årligen.

Allmänningsafwittringsrätten har härwid funnit, at ehuru Stugu sochnemän erhållit wid 1770 års afwittring sin skattemark inom gamla bewista skillnader, så har dock Rätten tilstyrkt hos Konungens höge befallningshafwande, at de dessutom måtte få sitta i nyttning af berörde deras gamla slätter på Målålandet emot den gamla afraden tre daler silfwermynt, hwilket ock högwälborne herr baronen [fol. 72r] och landshöfdingen täckts bifalla den 9 oktober 1771; hwarjemte Anders Erichsson och Nils Pärsson i Stugun wunnit särskildt tilstånd at uppå samma tract af Målålandet nyttja en der anlagd stamm eller dammbyggnad til watnets up-

dämmande på onyttig flo eller myrland til slåtters befrämjande, hwarföre de borde erlægga särskild afrad sexton öre silfwermynt.

Och aldenstund Stugumän swara för afraden tre daler silfwermynt, och billigheten råder at de måge hafwa deremot swarande nyttningar, samt sådant kan skje utan andras mehn och skada; det derjemte är intygadt och befunnit, [fol. 72v] at på det ställe hwarest Anders Ersson och Nils Pärsson med den nämnde stambyggnaden nedlagdt stort arbete och kjännbar kostnad, förr warit ei annat än kjärr och måssa eller odugelig floredd, som fölgachteligen är af dem såwida uphulpen at der nu bärgas tolf skrindor eller sex lass groft starrfoder, derföre de dock betala sexton öre silfwermynt afrad, samt det står at förmoda det samma flotract kan af dem ännu vidare upodlas, der de äga förhopning at njuta fruchten af sin flit och kostnad; förden-skull ser Rätten inga skjäl som kunna betaga Stugu sochnemän nyttningen [fol. 73r] af nedan-nämnde uppå Målålandet warande tract ifrån Blekåberg til Ecklingstjärn, så nedra ändan af Lillmyran N:o 29 på chartan belägen wid Stammbacken, sedan i norra ändan af Horn-sjöstammen, vidare i norra ändan af norra Slättmyran Numero 39, sedan til östra ändan af samma myra så at myran hel och hållen faller inpå Mårdsjömannens lott, derifrån til södra ändan af Långflon, samt sedan rätt fram inpå Stugumännens år 1770 utsatte skatteskogs linea hwilken då följes til Hornsjöberget, [fol. 73v] och derifrån til Näfwerforssholmen, samt sidst derifrån til Blekåberg tillbaka, efter hwilken rågång rörläggning framdeles kommer at af denne rätt verkställas; dock böra Stugu sochnemän så befrämja sina egna fördelar härwid, at alt det som på denna kronopark finnes tjänligt til åker eller slätt, warder gjort fruchtbärande, samt om lägenheterne så medgifwa, kommer i det stånd at nytt hemman må deraf warda, i hwilken händelse de som då redan upodlingen verkstält, kunna wara försäkrade om förmohnsrätten, som dock i annat fall kan göras dem stridig. [fol. 74r]

Hwad Afwittringsrätten om Kongl. Maj:ts och kronans jord här ofwanföre sig utlåtit, underställes med wördnad herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens höggunstiga bepröfwande.

Är och dagar, som förr skrefne stå.

På Allmäningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell

Som kronofullmägtigen lagliga wädjat emot den del af detta utslag som angår afwittring för Krångede och Döwike [fol. 74v] byar; så bör han, om wadet skal äga någon kraft, sin talan å nästa lagmansting fullfölja, betygar på embetets wägnar

Carl Mag. Wasell

Häggenås

10 juli 1778

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 14, fol. 245r–253r, ÖLA. Nedan återges ett utdrag ur protokoll från avvittringsrättens sammanträde i Häggenås gästgivargård i Lits tingslag 10 juli 1778. Utdraget gäller nybygget Näverede, som senare överfördes från Lits till Stuguns socken. Avsnitt som inte rör Stugun har markerats med – – –.

År 1778 den 10 juli sammanträdde på Häggenås gästgifvaregård – – – [fol. 250r] – – –

Samma dag företrädde hos Rätten nybyggaren Olof Rasmundsson på Näfwerede, samt å egna wägnar och som laga fullmägtig för sin lagsman nybyggaren Lars Nilsson föredrog, det skola de handlingar, dem han nu tillika framlade, styrka at desse begge karlar warit länge för-sedde med Kongl. Maj:ts befallningshafwandes i länet tilstånd nya hemman å berörde ställe, NÄFWEREDE kalladt, uptaga, och at de derwid användt mycket arbete och kostnad, men at de dock ännu skola wara uti owisshet hwad ägor rätteligen böra under deras nya hemman lyda, så at de ei kunna med någon säkerhet göra alla [fol. 250v] de upodlingar som både mar-ken och deras åstundan fordrar; önskande fördenskull afwittring.

Allmänningsafwittringsrätten upläste de handlingar som ingifne blifwit, och fant dem af det innehåll, at afskjedade dragonen Lars Nilsson Stålman och drängen Olof Rasmundsson i Näfwerede hafwa med Söre byemäns lof år 1759 eller derförrut börjat gjöra upodlingen på Sänsjö afradsländ och ett ställe derå, Näfwerede benämndt, hwarest de wille nytt hemman anlägga, och hwilket ärende Kongl. Maj:ts befallningshafwande genom resolution den 26 martii år 1761, til denne rätt förwisat.

Sedermera hafwa Lars Nilsson och Olof Rasmundsson [fol. 251r] til följe af Kongl. Maj:ts befallningshafwandes föregående remiss i october månad år 1761 njutit denne rätts utsyning på det tiltänkta nybygget, då Rätten stadnat i det slut, at den begjärte upodlingen wore på Sänsjö kronoafradsländ liggande, och derföre af den egenskap at åboerne ägde derå uparbeta hemman; dock emedan Söre byemän som nyttjade landet, föregifwit at de icke kunde samma land umbära, och de icke eller woro för sina skattehemman afwittrade; så har Rätten icke sett sig i stånd någon wiss tract anslå under detta nybygge eller utsätta skattetal och frihetsår, utan sådant hemställt [fol. 251v] til högwälborne herr baronen och landshöfdingen Sparre, med anhållan at affattning såwäl öfwer afradsländet som öfwer Söre bys ägor verkställas måtte, hwilket ock högwälbemälte herr baron och landshöfdinge uti resolution den 14 martii år 1764 bifallit, med förordnande att detta nybygge borde med det första erhålla dess tilständiga lott, sedan altsammans blifwit på charta lagdt och Rätten pröfwat hwad Söre by tilhöra borde.

Widare uptedde desse nybyggare ett utdrag af denne rätts protocoll under den 17 december år 1770, hwaraf ses at skogsafwittring för Söre by då skjett, samt at boställshafwaren och skattemännen i samma by afstått til nybyggarna någre slätter, dem Söremän tilföre nyttjat bredewid nybygget Näfwerede, hwarom [fol. 252r] Rätten bewis meddelat, med underrättelse at Allmänningsafwittringsrätten skulle, likmätigt des åliggande, afrösa nybygget så snart möjligt wore.

Af Söre byemän war nu ingen tilstädes, men nybyggarna sade sig weta med säkerhet, at Sänsjö afradsländ blifwit för flere år sedan affattadt, men ingen charta deröfwer war nu til hands. Icke desto mindre förnyade oftanämnde nybyggare sin begjæran om afrösning til nödigt utrymmes erhållande.

Kronofullmäktigen utlät sig häröfwer, det skal han af handlingarne och nybyggarnes berättelser erfarit, at början til upodling på Näfwerede [fol. 252v] nybygge länge sedan skjedd, men at hwarken skattetal eller frihetsår ännu kunnat stadgas, mindre at någon wis tract blifwit för nybygget afrösadt, när likwäl Söre by redan år 1770 sin fullsutenhet fått; och fölgachteligen blifwit ifrån kronojorden skild. I anseende härtill påstår han, det afwittring för detta nya hemman må ofördröjeligen verkställas och wederbörande landtmätare, som affattningen gjort, antydas at med chartan tilstädes wara.

Resolwerades:

Aldenstund Näfwerede nybyggare icke tilkjännagifwit hos underteknad domare hwad förr hans tid blifwit i detta mål tilgjordt, samt Afwittringsrätten fördenskull icke haft kunskap för rän nu om de delar som härwid fordras, så at chartan öfwer landet kunnat inskaffas; fördenskull [fol. 253r] måste Rätten låta anstå med målets afgjörande intil des alla handlingar kunna inskaffas och landtmätare förordnas, at Rätten biträda, hwarom domaren will foga behörig anstalt samt sedan låta kungjöra den tid, då saken kan med laga slut afhjelpas.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Allmänningsafwittringsrättens wägnar
Carl Mag. Wasell

I Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 15, ÖLA, finns protokoll från förrättningar under första halvan av 1779 som rör gränstrakterna mellan Lits och Stuguns socknar och mellan Hammerdals och Stuguns socknar. Dessa har inte medtagits här.

Ragunda

5 juli 1779

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol. A: 15, fol. 59r–97r, ÖLA. Ingår i en protokollsbok (fol. 1–182) rubricerad ”Allmänningsavvittringsrättens uti Jemteland dombok för åhr 1779”. – Denna förrättning anges i början av protokollet ha fortsatt flera dagar efter den 5 juli, men dateringen ”År och dag, som förr skrifwit står” i slutet av protokollet (fol. 95v, se även fol. 97r) talar för att den avklarades på en dag.

År 1779 den 5 och nedanstående dagar i julii månad blef, till underdånigste efterlefnad af Hans Kongl. Maj:ts nådige resolution den 21 julii år 1778 uppå FORSS, HÄLLESJÖ OCH HÅSJÖ sochneboers af Ragunda tingslag uti Jemteland underdåniga ansökning, allmänningsafvittring för berörde sochnar med därwarande nybyggen företagen och fortsatt af underteknad häradshöfdinge samt följande nämndemän ifrån Ragunda och Stugu sochnar, nemligen Nils Andersson i Skogen, Esbjör Pålsson i Kullsta, Jon Nathanaelsson i Kråkwåg, Olof Larsson i Näset, Erich Nilsson i Krångede, Esbjör Nilsson på Hammaren och Gulick Olofsson i Gisslegård, hwilken sidste nu aflade den wanlige nämndemannaeden. [*fol. 59v*]

Efter skjedd kungörelse, den domaren tidigt utfärdad till kronolänsmannen i tingslaget, infunno sig nu desse sochnars åboer och nya hemmans innehafware, nemligen ifrån Håsiö sochn Jon Nilsson och afledne Nils Nilssons myndige son Nils ifrån Svedje by, men för hans fem omyndige syskon, som jemte denne deras broder ärft hemmanet efter fadern, war ej någon tillstädes; Lars Håkansson, Johan Pärsson, Jon och Erich Salomonssöner i Wästanede; Jon Jonsson och Jon Pärsson i Walla; Pär Håkansson och Hans Olofsson i Håsiö samt Erich Olofsson därstädes; Erich Svensson i Östansjö och för enkan Brita Olofsdotter därsamstädes dess ombud bonden Erich Olofsson i Östansiö, men för fouriersbostället i denna by [*fol. 60r*] hade ej någon sig nu instält; för kyrkoherden i församlingen wälärevördige och höglärde herr magister Eric Holmer såsom innehafware af Håsiö prästebohl upptedde kyrkvärden Jon Olofsson i Pålgård fullmagt under den 2 i denne månad, at för berörde prestebohl svara; nybyggarna på Öffsiön Anders Nilsson och Pär Olofsson; samt på Gassiön Anders Pärsson, Anders Jönsson, Jacob Andersson och Sven Ersson.

Ifrån Forss sochn infunno sig Olof Olofsson, Lars Jonsson, Elias Jonsson, Erich Isaksson och Erich Olofsson i Ede; Erich Olofsson, Erich Pärsson, Salomon Danielsson, Matts och Pär Jonssöner samt Sackris Ersson i Byen; vice kronolänsmannen wälacktade Martin Edholm för sig och dess grannar [*fol. 60v*] Pär Olofsson, Erich Olofsson, Jon Mattsson och Nils Esbjörsson i Utanede; Erich Jonsson, Nils Pärsson och Erich Jönsson samt Pär Jönsson i Österåsen; Jon Jonsson, Erich Ersson, Jon Johansson och Nils Johansson i Wästeråsen; Salomon Olofsson, Olof Olofsson och Erich Olofsson i Böle; Pär Nilsson och Jon Nilsson i Österede; Erich Nilsson i Opåsen, Pål Jakobsson och Anders Andersson i Bissgården, men för lieutenantsbostället i denna by hade ej någon sig instält; men för Nils Jonsson på Åsen var befullmäktigad Erich Nilsson i Opåsen.

Ifrån Hällesiö sochn instälte sig afledne Salomon Jonssons enka Anika Mickelsdotter genom sonen Jon och Pål Olofsson i Byen; Pär Jonsson i Carlsgård; Pär Nilsson [*fol. 61r*] och Simon Ersson i Hårgård; Jon Jonsson och Anders Nilsson i Wästanbäck; Nils Ersson för sig och sina grannar Erich Nilsson och Pär Olofsson i Lund; samt för Nils Pärsson och Jon Pärsson i Thomasgård efter bestyrkd muntelig anmodan Anders Månsson; Pär Pärsson och Magnus Pärsson samt Nils Pärsson i Ansiö; Olof Pärsson i Mjösiö; nybyggarna Olof Pärsson och Jon Jonsson på Alanäset; samt Erich Thomasson och Nils Olofsson på Högsiöåsen; men för

Ljungå finbladiga sågwärk, som säges ligga på Hällesjö afradsland, war ej någon tillstädes, men inspectoren därpå herr Pehr Berg hade genom bref gifwit domaren tillkänna, det han allenast af rygte hört det afvittringsting [fol. 61v] komme at hållas wid detta tillfälle, hvilket han så mycket mindre kunde bivista som han wore af sjukdom hindrad. Härvid gåfwo Hällesiö sochnemän och länsmanen Frisk tillkänna, det predikan i sochnekyrkan ej skett nu på en månad, men at länsmanen låtit kungjorelse uti sochnen omlöpa om terminen till denna förrettning.

I anseende därtill at kronofullmäktig saknades wid detta tillfället, erindrade domaren, det han hade hos högvälborne herr baronen och landshöfdingen i länet förledne maj månad i ödmjukhet anmält terminen till denne förrettning med anhållan om förordnande till bevakande af Kongl. Maj:ts och kronans höga rätt; [fol. 62r] hwarefter och sedan Rätten fått någon kunskap om beskaffenheten af de under afvittring ställda sochnar, det ålåge Rätten at hos högvälbemälte herr baron och landshöfdinge begjära de chartaaffattningar som kunde finnas, jemte biträde af wederbörande landtmätare till detta afvittringsmåls sluteliga afgjörande.

Hwad regiments- och consistoriifullmäktige beträffar, så har domaren som hittils warit okunnig på hwilka ställen de fordras, dem ej reqvirera kunnat, men skal därom draga den försorg at de warda vederbörligen kallade innan målen till afgörande företagne warda.

Sedan ofvannämnde embetsmän och rättsökande hade, enligt den skjedde kungjorelsen, [fol. 62v] sammanträdt på Ragunda sochns gästgifvaregård Munsåker, så upplästes såväl Hans Kongl. Maj:ts nådige resolution den 21 juli 1778, om tillstånd för Forss, Håsiö och Hällesiö sochneboer at låta på egen kostnad förnya och pröfva den åren 1755 och 1756 i berörde sochnar skjedde allmäningsafvittring, utan at Afvittringsrättens förre domar därvid i vägen lågo, som den år 1770 för denne rätt utfärdade nådige instruction och skattläggningsmetoden för orten, såsom de grunder hwarefter den nu sökte afvittring värkställas bör; och anhöllo nu sochnemännen, det Rätten wille gjöra sig om detta afvittringsmål på det nogaste underrättad samt sedan tilldela hvarje by och nybyggeställe hvad dem med rätta tillkommer. [fol. 63r]

Sedermera företog sig Rätten at för hvarje by och nybygge uppläsa de handlingar och domar som förre åren fallit, på det Rätten måtte därigenom erfara såväl hvad då tillgjordt blifwit som hvad ännu brista kunde, samt hvad därvid wore at anföra. [fol. 63v]

Samma dag uppropades SWEDJE byemän i Håsjö sochn Jon Nilsson och Nils Nilsson samt WÄSTANEDE hemmansåboer i samma sochn Lars Håkansson, Johan Pärsson, Jon och Erich Salomonssöner, hwilke upptedde denne rätts undersökningsprotocoll och domslut i juli och october månader år 1755, hwaraf ses at bägge desse byar då erhållit en skogs- och ägowidd bestående af fyratusende etthundradeellofva geometriska tunneland, under hvilket tunnetal sjöar, gårdstomter och hemägor dock icke woro innebegrepne, men byemännen påstodo nu at godheten af den tilldelte tracten ej skal swara emot deras rätta behof och gårdarnes skattetal, särdeles som deras åkrar bestå af swag sandjord och äro underkastade mycken fara för köld, [fol. 64r] så at de sällan njuta duglig säd till födan, utan måste af boskapsskötsel söka sin näring och utkomst. I anseende därtill och emedan nybyggarne nu äro sittande på den del af skogen hvilken de brukat såsom skatte, anhålla de om ersättning emot hvad för dem brister på annat dugeligt och lämpeligt ställe.

Uti 1755 års undersökning fants ej anteknad om desse byemäns åkrar voro frostacktige eller ej, men nämnden och de närwarande wiste at intyga, det en stor odugelig så kallad rödmåsaflo stöter intill åkrarna, samt at den är af den widd at den ej lätteligen kan utdikas, om jordmohnen skulle kunna till nytto användas, hwaruti dock icke något försök är gjordt.

På tillfrågan swarade Svedje [fol. 64v] och Wästane men, at de väl hafva efter 1755 års afvittring gjort någon uppodling i åker och slått, men at de ändå ej så årligen mera än wid pass tolf tunnor korn tillhopa när lika mycket trädes, samt at de uti medelmåttiga höwäxtår underhålla tretton hästar och femtiotwa kor utom ungnöt samt får och getter, dock at de för detta antal kreatur ej äga tarfweligt uppehälle af skattesbogen, utan taga en stor del på den mark

som är krono, men dem enligt 1755 års dom lemnad likmätigt 5§ i 1742 års då brukeliga instruction, emedan de skola ansett det gagneligt och fölgackteligen icke förbudet, at på den kronopark, som de då undfått till mulbete samt fiske och djurfång, uppodla hvad nyttigt war, samt slå [fol. 65r] och bärga där befintelige slätter, utom det at får och getter födes med löf, skaf samt tall- och granris.

Det byarnes åkrar äro svaga och frost på säden underkastade styrkes ock med Ragunda loflige häradssynerätts protocoll och utslag i junii månad år 1757, då grannarne twistat om ett i byarne gjordt storskifte.

Härwid påminte Walla hemmansägare Jon Pärsson och Jon Jonsson samt Esbjör Nilsson och Esbjör Månsson på Hammaren så ock herr kyrkoherden Holmers fullmäktig Jon Olofsson i Pålgård, det skola de enligt Kongl. Maj:ts befallningshafwandes resolutioner den 16 december 1769 och 13 october 1770, hafwa fäbodas på den tract hvilken Svedje och Wästanede män förr 1755 års afvittring brukat som skatte, och willja desse fäbodelagare [fol. 65v] icke umbära samma ställe, särdeles som de byggt fäbodehus och gjort början med någon uppodling till wall, men bemälte Swedje och Wästanede byemän förmodade, det gammalt skattlagde gårdar böra först njuta deras andel innan något till kronobehållning och fäbete afsättes.

Sluteligen yttrade sig förnämnde byemän i Wästanede och Svedje at de icke hafwa något at klandra wid den synebeskrifning, som år 1755 är hållen öfver deras gårdar och där tillagde lägenheter och at de fördenskull ej söka någon ytterligare besigtning.

Ytterligare ingåfwö Svedje och Wästanede män en skrift som så lyder:

Då wi nu, i anseende till Hans Kongl. Maj:ts nådigste resolution skola få [fol. 66r] ägor och utmark, skog och slätter efter 1770 års instruction lika som andra Konungens undersåtar i Jemteland, utan afseende på hwad förut dömdt är i den saken, så bönfalle wi ock ödmjukast, det loflige Afvittringsrätten utan afseende på de nu imedlertid af Fugelsta byemän å vårt innehafde Svedje kronoafradsländ anlagde fäbodas, tilldelas oss skog och slätter samt nödigt mulbete å de tracter, som wi förr på desse ställen vid Bjurhusflomarken och Skräfwahögden innehafte, på hvilket sednare ställe som förr 1755 års afvittring war vårt skatte, Wallamän fäbodas inrättat. [fol. 66v]

Hos Allmänningsafvittringsrätten företrädde kyrkoherden i Ragunda herr magister Eric Hollmer, samt WALLA byemän Jon Jonsson och Jon Pärsson, jemte hemmansåboerne i HÅSJÖ, ÖSTANSJÖ OCH BY Pär Håkansson, Hans Olofsson, Erich Olofsson, Erich Svensson, enkan Brita Olofsdotter och Anders Pärsson dels sjelfve och dels genom laga fullmäktige med anhållan at tillgodonjuta den af hans Kongl. Maj:t förledit år allernådigst förunte resolutionen om ny afvittring på deras hemman och deras tillhörigheter, föregifvande, at desse byar skola förr 1755 års afvittring warit ifrån alla kronoafradsländ skilde, så at inom deras område ingen kronolägenhet funnits, men wid berörde års skogsafvittring skal dock Rätten förklarad [fol. 67r] någon hufwudsakelig del af byemarken för krono. Således, och emedan de förmoda sig böra nu njuta 1770 års Kongl. instruction och den för orten gifne skattläggningsmethod till rättelse och förmohn, samt i anledning däraf få orubbade erhålla hvad af ålder warit deras skatte, anhållande det måtte de komma till åtnjutande af den vid 1755 års afvittring för krono ansedde mark, den de nu till följe af 5§ i 1742 års den tiden brukelige instruction, ännu bruka såsom kronans tillhörighet, hvarpå några nybyggare icke sittande är och något nytt hemman utsynat, uppvisande därom till upplysning denne rätts syneprotocoll den 4 och flera dagar i october månad år 1755, hvilka upplästes och hvaraf intogs det sammanhang [fol. 67v] at desse byar bestå tillhoppa af aderton och [lucka] tunneland eller tre och [lucka] gårdemantal, samt at åkrarne därstädes äro nog magre till jordmohnen utan särdeles tillfällen till uppodling eller förbättring, och at slätterne bestå till större delen af sumpige myror som ej gifva särdeles afkast-

ning, jemte det at gräsbetet war svagt, i synnerhet på de ställen hwarest skogeld afbränt matjorden.

Men emedan Allmänningsafwittringsrätten icke kunnat finna at desse byar wore från kronojorden, ehuru de ingen sådan innehade, lagliga skilde, så har Rätten genom utslag den 4 october 1755 dömt någon del af förra skatteskogen under Kongl. Maj:t och kronan, men tillagt byarne en behållning af ettusende tuhundrade geometriska [fol. 68r] tunneland, sedan hemägor, sjöar, berg och onyttiga myror afdragne blifvit, dock hafva byarne tillika fått frihet at nyttja mulbete, fiske och fogelfänge på deras fordna skatteområde.

Widare gåfwo byemännen tillkänna, at de förr 1755 års afvittring icke haft nyttning på något kronoafradsländ, och at ej eller nu hafva annan kronojord än den del af skattemarken, som då blef för kronans ansedd, så ock at de icke gräntsa till annan kronoallmanning än till det så kallade Degerlandslandet, som efter utsatte skillnader och märkespuncter, hvilke tillika tjena till sochnerå emellan Forss och Håsiö sochnar, är därifrån utmärkdt och afrösadt, och hvarwid de fördenskull hoppas at det [fol. 68v] bör förblifva, så at de måge återfå sin vanliga skattemark till hela dess vidd. [fol. 69r]

Enligt den ordning, hvaruti Allmänningsafvittringsrätten föresatt sig undersöka om skatte- och kronojordarne uti Håsjö sochn, förekommo nu nybyggarna på GASIÖN å Svedje afradsländ Anders Pärsson, Anders Jönsson, Jakob Andersson och Sven Ersson med anhållan at vid denna afvittring få en viss tract anslagen under berörde deras nya hemman, som till ett skattetal af fyra tunneland eller två tredjedels mantal projecterade blifvit, och uppviste de denne rätts på stället gjorde synebeskrifning i september månad år 1762 samt Kongl. Maj:ts befallningshafwandes däruppå gifne stadfästelseresolution den 22 därpå följande october, hvilke handlingar upplästes och hvarwid ingen [fol. 69v] af de närvarande hade at påminna, men nybyggarna tillade at de wid afvittring detta år för Hofdsjö by och där på skogen anlagde nya hemman kommit at mista något af den lott, som denne rätt år 1762 under deras nyttning såsom förslagsvis tills vidare lagt, dock hoppas de at på Svedje kronojord skal wara tillräckligt utrymme för dem, allenast de uti nejden varande fäbodelagare Byoms män af Lillmarjebys sochn i Brunflo tingslag ej låta sina kreatur ofreda och förtrampa slätterne.

Svedje och Wästanede skattmän erindrade, at de hafwa enligt de handlingar dem de förr under denna tingstima wisat, mistat wid 1755 års afvittring och efter dåvarande afvittringsgrunder någon del [fol. 70r] af sin fordna skattemark, för hvilken, såvida nybyggarna nu därå sittja, de söka ersättning af Svedje afradsländ hvartill de fördenskull förbehålla den rätt, som den förnyade instructionen af år 1770 dem förunnar, och det i kraft af Hans Maj:ts nådige resolution förledit år på deras, jemte flere byemäns ansökning om ny afvittring, då de förmoda at gammalt skattelagde byar måge först undfå hvad de behöfva och dem tillhöra kan innan nya bohlstäder utses och afrösas, dock skal deras mening icke vara at betaga desse nybyggare boningsstället på landet och så stora ägor som till deras besutenhet fordras och möjeligen gifvas kunna. [fol. 70v]

Sedan Hans Maj:t i nåder täckts uti resolution den 21 julii sidstledit år bifalla Forss, jemte flere sochnar af Ragunda tingslag underdåniga ansökning om ny afvittring enligt de år 1770 faststälde grunder, emot hwad 1742 års i synnerhet för Ångermanland stadgade instruction och föreskrift bjuder, så woro wid upprop nu tillstädes samtelige byemän ifrån EDE, BYEN, OPÅSEN, BISSGÅRDEN OCH ÅSEN SAMT ÖSTEREDE OCH FORSS PRÄSTEBORD, nemligen kyrkoherden wälärewördige och höglärde herr magister Eric Holmer, Olof Olofsson, Lars Jonsson, Elias Jonsson, Erich Isaksson, Erich Olofsson, Erich Pärsson, Erich Olofsson, Salomon Danielsson, Matts och Pär Jonssöner, samt Sachris Ersson, Pär Nilsson och Jon Nilsson, Erich Nilsson, Pål Jakobsson och Anders Andersson [fol. 71r] samt Nils Jonsson, dels sjelfwe och dels genom laga ombud, men för capitainen wälborne herr Eric Gustaf Liljesköld såsom innehafware af lieutenantsbostället i Bissgården war ej någon tillstädes, utan berättades bemälte herr capitaine ännu wara syslosatter wid regementsmötet på Frösön.

Alle disse nærvarande anhöllo nu om tilldelning af sådane ägor under deras hemman som emot skattetal och ränta samt rätta behofwen swara kunna, och till upplysning om 1755 års allmänningsafvittring, samt om de orsaker som drifwit dem at söka ny ägodelning, inlemnade denne rätts öfwer alla ofwannämnde byar i julii och september månader 1755 hållne syner och beskrifningar, jemte Rättens *den 19* i sidst [fol. 71v] berörde månad gifne domslut, hvilke handlingar upplästes och hvarwid ej något war at andraga, men disse byars åboer trodde, at den tilldelning af ägor som år 1755 blifvit för deras hemman värckstäld skal wara så knapp, at den ej förslår emot deras rätta behof eller hvad 1770 års afwittringsinstruction förmäler. I anseende såwål därtill som alldenstund de sedermera skola blifvit försedde med domar och handlingar till bewis om laga skillnad emellan skatte- och kronoskogarne, samt 3§ uti ofvan högstberörde Kongl. instruction bjuder, at vid sådan skillnad förblifwa skal, påstå de at äfven i den delen njuta värckställighet af lagens föreskrift. Widare föredrogo byemännen at de ej [fol. 72r] skola kunna med det foder, som på deras tilldömde skatteskog gifwes, föda det antal hästar och kreatur hvilket de samt deras åkerbruk tarfwa.

Men emedan Rätten tillika upplåtit i grund af 5§ uti 1742 års instruction den för krono förklarade mark, som de förr innehafte och nyttjat, så at de fölgackteligen ännu äga lika tillgång på foder som förrberörde års afvittring, så angåfvo de at de därmed jemte halmfodret samt skaf, bark, löf och ris i medelmåttiga höväxtår underhålla öfwer vinteren följande antal kreatur, och at de hafwa dessa utsäden när halfva åkren hvilat eller trädets, nemligen Wästerede byemän så korn tretton och en half tunna, föda ellofwa hästar och fyratiotre kor; Österede sår fyra tunnor, [fol. 72v] har tre hästar och tolf kor; Opåsen har utsäde till fyra tunnor, underhåller två hästar och tijo kor; Åsen sår tre tunnor, föder två hästar och nio kor; Bissgårds män, boställshafwaren därunder räknad, sår tio tunnor, föda siu hästar och tjugufyra kor; Byen äger sexton tunnors utsädesrymd samt foder för tio hästar och fyratiotvå kor.

Till bewis därom, at ingen kronoäga skal under byarne nyttjas samt at byarne ej eller skola med någon kronans jord ligga i oskifto, uppteddes i den förre omständigheten Ragunda loflige häradsrätts undersökningsprotocoll i september månad år 1704, hwaraf ses at en äga under namn af Oxbölet, som capellanen Hans Klockhoff sökt få under sin nyttning emot [fol. 73r] afraad, ej kunnat förre innehafvaren Måns Jonsson i Biskopsgården ifrånkännas, utan blifvit genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes resolution *den 5 martii 1726*, bibehållen wid Biskopsgården såsom en dess uråldrige tillhörighet, hvilken ej borde mot högloflige Kongl. kammarcollegii skattebref *den 17 junii 1703* samt Kongl. Maj:ts reglemente för militien och landsstaten af år 1684 ifrån bohbyen söndras, och i den sednare inlemnades trenne afradsbref, hwaraf det första under *den 5 september 1667* innehåller, at Järsjölandet, som då blifvit emot 24 [öre] silfwermynt årlig afrad upplåtit hemmansåboerne i Byen, är beläget inom och efter dessa märken: Stuguudden wid Järfsjön, Storstenrån wid Nymyrebergesrufwun, [fol. 73v] Blåfintjernen, sedan i Källan, så i Ödningsforsen och sidst Kjällmyrholmen; det andre under *den 28 maj 1666* förmäler, at kronans afradsland Biskopsgårdslandet ligger inom efterskrefne råmärken, nemligen å wästra sidan Willingsberget, och sträcker sig norrut till Hwithögden, på östra sidan af Stuguudden och i Nymyrrå, Ödningsforsen, efter densamma redde som i Stuguudden och i Nymyrrå löper, dädan norrut i Björnbergshögden i Österöjansudden och Tuftjärnen, hwilket land är lagt emot 16 [öre] silfwermynt årlig afrad under Biskopsgårdsmännen; och det tredje under *den 3 september 1667* stadgar, at Torrsjölandet kronans afradsland wore begripet efter och inom dessa märken: Skogstjärnsbäcken, Björkängskasåsen, [fol. 74r] så i landamäret på wästra sidan, thadan i Hvitkällan och sidst i Willingsberget, hwilket nu innehafwes af Öster- och Wästerede byemän emot 24 [öre] silfwermynt årlig afrad.

Widare ingafs ock Häradsstyrets i Ragunda utslag *den 7 junii 1722*, däruti berörde skillnader som ofvanstående afradsbref omtala, äro dåwarande parter Biskopsgårdsmän och prästebordets innehafvare emellan till efterrättelse föreskrefne.

I anseende till dessa skjäl begjära sökanderne, at wid den skatterymd som de förr 1755 års afwittring besutit bibehållne warda, emedan inge flere än de nu nämnde kronoskogarne skola intill deras ägor [fol. 74v] gräntsa, och ej eller någon nybyggare wara på den del, som då för krono ansedd blifwit, sittjande. [fol. 75r]

Samma dag. Nybyggarna på ÖFFSJÖN uppå Svedje afradsländ Anders Nilsson och Pär Olofsson företrädde hos Rätten och angående sina nya hemman gjorde skrifteligt påstående, som intogs i protocollet så lydande.

Alldenstund våra nybyggen Öffsjön tillsammans om sex tunneland skatte eller ett gjärdemantal, hwarföre wi nu redan uti 2:ne års tid till Hans Kongl. Maj:ts och kronan betalt 8 riksdaler 12 skilling 10 runstycken specie i årlig ordinarie ränta, hafva wid den år 1757 försiggångne afwittring blifwit på en och samma grund och samma instruction som de gamla hemmanen, afwittrade och undfått ägor, så är hos loflige Afwittringsrätten vår ödmjukaste [fol. 75v] anhållan, det vi måge i följe af Kongl. Maj:ts nådige resolution den 21 julii 1778 vid nu förestående afwittring njuta 1770 års Kongl. instruction tillgodo tillika med gamle skattemän, enligt högst åberopade Kongl. resolution, som bjuder at nybyggen icke skola i sin tillståndiga rätt till ägor rubbas, utan efter en och samma grund och dess skattetal undfå ägor.

I anseende härtill gjöra wi oss den säkra förhoppning det loflige Rätten täckes gunstigt finna, det våra hemman böra njuta enahanda och samma förmohn med de öfrige hemmanen i de sochnar, som nu komma at undergå Rättens pröfning till fullsutenhet [fol. 76r] af ägor, och så mycket mera billigt som Öffsiö hemmanen äro ej allenast magre till jordmohnen utan ock underkastade fara af köld; ty annars skulle vi omöjliggen kunna uthärda at draga en så dryg ränta, som nu måst betalas efter speciemynt öfver fyratio daler silfwermynt, hwarföre vi ytterligare yrkar vår förr gjorde ödmjukaste anhållan, at nu undfå ägor och lägenheter swarande emot ofwan berörde skattetal utaf 6 tunneland, i jämförelse med höge författningarne och hemmanens art och beskaffenhet, då vi förvänta äfven få fågna oss af den förmohn, at komma till framgen och ständig besittning utaf de uppodlingar, som vi efter [fol. 76v] tillstånd förrättadt på kronoallmänningen.

Desse nybyggare visade nu Allmänningafwittringsrättens undersökningsprotocoll samt domslut och rörlägningsinstrument på deras nya hemman, altsammans på en gång hållit i junii månad år 1757, hwarjemte de upptedde Kongl. Maj:ts befallningshafvandes däruppå utfärdade stadfästelse den 17 augusti samma år, samt Wästernorrlands wälloflige landshöfdingembetes resolution under den 7 augusti 1759, hvarigenom de erhållit flera frihetsår, men där efter borde de skatta för sex tunneland eller ett helt mantal tillhopa.

Nybyggarna gåfvo ock tillkänna och med 1757 års [fol. 77r] afwittringsdom styrkte, at de lika med angräntsa skattemän fått frihet at på kronans behållna del nyttja fiske, mulbete samt djur- och fogelfänge, samt at de därföre där bruka äfwen någon slått, hwarförutan de icke skola kunna wara belåtna, särdeles när så drygt skattetal till ett helt mantal blifwit dem ifrån början åsatt, hvaremot de dock önska det ägor funnes på landet, när så många äro däruti delägare, och söka därvid bibehållne warda. [fol. 77v]

Samma dag wisade hos Allmänningafwittringsrätten vice kronolänsmannen wälacktede Martin Edholm på egna vägnar, samt, efter laga fullmagt, för sina grannar Pär Olofsson, Erich Olofsson, Jon Mattsson och Nils Esbjörsson i Utanede denne rätts syne- och undersökningsinstrument öfver berörde by UTANEDE, upprättadt i junii månad 1755, hwaraf Rätten wid uppläsande fant at uti byen äro trij hemman, som utgjöra lika många dragonehåll, under tio tunneland eller ett och två tredjedels gjärdemantals skatt och femtio daler 19 öre silfwermynts årlig ränta, samt at därunder är nyttjad ett kronoafradsländ Gudsiölandet kalladt, som enligt

afradsbref af den 3 september 1667, hade wissa märken [fol. 78r] och skillnader, nemligen Mjusmyrekullen, Ödingsbrådden, landamäret å norra sidan, Tålleråsen, Gudsjöholmen och sidst i Medskogsbacken, hvilket land Utanede män ännu innehafwa mot den åsatta afraden 24 ören silfwermynt.

Wid den afvittring, som ofwanberörde år 1755 är gjord, har Afvittringsrätten genom dom under den 11 juli sig utlåtit, det funne Rätten at Utanede by icke ägde mot kronoallmänningen Gudsjölandet sådan skillnad och de märken, som efter 1742 års då brukelige instruction och Kongl. Maj:ts nådige förklaring däröfver af år 1752 gälla kunde, men at skogsskillnaden så emot Lidens sochn i Medelpad som emot Biskopsgårds bys ägor [fol. 78v] i Forss sochn wore ostridige och har Rätten i anseende härtill stadgat emellan berörde afradsland och Utanede by annan skillnad, än den afradsbrefwet utsätter, samt såmedelst tilldelat byen en widd af skog och ägor, som efter uträkning på den gjorda chartan innehölle tutusende åttahundra och ett halft geometriska tunneland, hvarunder hemägor och sjöar ej woro begrepne, men hvaruppå, sedan en tredjedel vore afräknad för berg, myror och odugeligt land, äntå blefve i behåll ettusende åttahundraåttatio och ett tredjedels tunneland, hwaraf på ett helt gärdemantal belöpa ettusende åttahundradetjuguåtta och ett femtedels tunneland ren och god [fol. 79r] skogväxt. Uppå det öfriga af marken, som blifwit för krono förklaradt, hafva byemännen fått frihet bruka sina där anlagde fäbodas, jemte fiske och fogelfänge, men dem är förbudet där gjöra något hygge eller längre än det året nyttja de slåtter som de uppå sin förre skatteskog haft, därest de icke kunde winna höge vederbörandes särskilte tillstånd därtill.

Widare upptedde Utanede män den syn och besigtning, som uppå Kongl. Maj:ts befallningshafwandes förordnande den 5 september 1774, blifwit af nuwarande landskammereraren ädle och högacktade herr Jonas Berg med 2:ne nämndemän den 6 därpå följande [fol. 79v] oktober förrättad, hwarvid är utrönt, det berörde by ej ägde inom den vid 1755 års afvittring erhållne skogs- och ägotract annan slåtter än till trij gillingar hårdvallshö och femton [och] en fjerdedels myrhö, men at de däremot af sin gamla skatteäga mistat så mycket at däruppå vore liggande slåtter till en och en half gilling hårdwallsfoder och sexton gillingar myrhö, hwarföre är till herr landshöfdingens och riddarens högwälborne baron Falkengrens bepröfvan hemställt, om icke Utanede byemän, som funnes tarfwa äfwen denne kronodel om deras hemman skulle kunna äga bestånd, måtte därvid bibehållas emot afrad tu lispund smör årligen, hvilket hemställande högwälbemälte herr baron och landshöfdinge [fol. 80r] uti resolution den 19 november samma år stadfästas, öfwer hvilken resolution och stadfästelse Boda byemän i Liden sochn och Medelpad, som påstått, det sådana wid 1755 års afvittring för krono förklarade ägor woro deras skatte, sig dock besvärat först hos högloflige Kongl. kammarcollegium och sedan hos Hans Kongl. Maj:t, men enligt nu upptedde resolutioner under den 26 martii 1776 och 8 april 1777, afslag fått.

I anseende till dessa skjäl, som skola styrka det Utanede män wärkeligen tarfwa större ägor än 1755 års afwittring dem tillägger, samt tillika på det tydligaste wisa, såwäl at alle deras ägor äro från Gudsjölandet och angräntsande byar skiljde, dels genom [fol. 80v] 1667 års afradsbref och dels genom andra laggilda märken och lineer, som at den tract af skog och slåtter, hvilken de förr berörde års afvittring innehaft, lyder under deras by i Forss sochn och Jemteland, påstås, det Allmäningsafvittringsrätten nu wille låta dem wederfaras sådana förmoner och rättigheter som 1770 års afvittringsinstruction utsätter, och det utan hinder eller afseende på en af Indals häradssynerätt uti Medelpad i junii månad år 1777 anställd syn på samma ägor, därpå flere gjorde föreställningar och omgångar, byemännen då låtit förmå sig, at genom förlikning en stor [fol. 81r] del till Boda män afsöndra ifrån Utanede, särdeles som hvarken kronofullmächtig eller skattmän skola ägt fri- och rättighet förminska den år 1755 afvittrade kronoparken och därpå något till skattmän i annat landskap bortskänka, eller ifrån ett till annat landskap bortlemna ägor emot hvad landsskillnadsbrefwet af år 1432 ithy fult tydeligen stadgar, utan det at saken och förlikningen om ägor i Jemteland och Forss

sochn, är twärt emot 10 *capitel* 11 och 14 §§ *rättegångsbalken* upptagen och handterad af en domstol i Medelpad, i anledning hvaraf Utanede byemän ock tro sig wara berättigade till återfående af sin hälft i den dryga synekostnad [*fol. 81v*] som blifwit utsatt skolat bestiga till tjugusex *riksdaler* 19 *skilling* och 10 *runstycken* specie, när saken å högwederbörlig ort därom anmäld warder. [*fol. 82r*]

Widare och på upprop förekommo hos Allmänningsafvittringsrätten desse hemmansåboer i Forss sochn, nemligen Erich Jonsson, Nils Pärsson, Erich Jönsson och Pär Jönsson i ÖSTERÅSEN [*rättat från Östbacken*]; Jon Jonsson, Erich Ersson, Jon Johansson och Nils Johansson i WÄSTERÅSEN; samt Salomon Olofsson, Olof Olofsson och Erich Olofsson i BÖLE; anhållande om den ändring uti 1755 års skogsafvittring för deras hemman som Hans Kongl. Maj:ts nådige resolution den 21 julii sidstledit år tillåter, hwarwid Österås män androgo at de med sina skatteägor, däraf dock någon del blifwit wid berörde års afwittring för krono ansedd, ej skola gräntsa till någon annan kronojord [*fol. 82v*] än mot Åslandet på den wästsödra sidan, hwarest dock laga skillnadsmärken äro enligt afradsbref den 28 maj 1666, hwilket därför uppteddes, af innehåll at berörde kronoafradsländ som ägde dessa märken: Söråtjern, Abbortjern, Långsjöhögd och sidst Swartsjöbäck då blifwit lemnadt Österås män emot afrad sexton ören silfwermynt årligen.

Enligt herr landshöfdingens och riddarens af Kongl. nordstjerneorden högwälborne baron Falkengrens resolution den 23 september 1775, hafwa Österåsmännen erhållit tillstånd at till nytt hemman om trij tunneland eller ett halft mantal upparbeta inom tjuu frihetsår Åslandet, dock at de äfven under [*fol. 83r*] frihetsåren erlade den wanliga räntan 16 [*öre*] silfwermynt, samt dessutom ett halft lisspund smör årligen. Likaledes har högwälbemälte herr baron och landshöfdinge uti förordnande af den 5 november 1774, uppå en af nuwarande landskamereraren ädel och högackad herr Jonas Berg med 2:ne nämndemän hållen syn, bevilljat det Österås män fingo nyttja den del af deras förra skattemark som år 1755 dem ifrångått, hwarföre de borde årligen betala tu lisspund smör samt tre tolfte halfbottnsbräder för frihet at bruka såginrättning till husbehof, och det för den orsak förnämligast at den wid 1755 års afwittring dem tillslagne skattedel wore så ringa och swag, at de däraf ei kunde äga sin utkomst eller hemmanen uppehållne blifwa. [*fol. 83v*]

Hvad Wästerås och Böles män beträffar, så ägde de väl afradsbref den 28 maj 1666 dem gifwit på kronans allmänning Degerlandslandet, at få det emot 24 [*öre*] silfwermynt årlig afrad nyttja, men däruti finnes inga märken till skillnad emot skattesbogen utsatte wara, ej eller kunde desse byars åboer med något annat lag[*ligt*] bevis styrka, at skillnad är och finnes däremellan, oansedt de till säkerhet om skillnaden emot tillstötande skattebyar voro föresedde med en afskrift af Ragunda loflige häradsstyres dom den 5 september 1702 samt Ragunda häradsstyres domar den 21 maj 1698 och 5 september 1702. De påstodo dock, at de ägor som år 1755 äro dem under skatterätt tillagde, skola wara mindre än den [*fol. 84r*] förnyade instructionen bjuder, hwarföre däruti begjärtes tillökning.

Af denne rätts syne- och undersökningsprotocoller den 12 julii och 19 september 1755 med Rättens därå gifne domslut, som upplästes, fants at desse tre byar skatta tillhopa tjuu och sju tolfte delers tunneland eller [$3\frac{31}{72}$] gårdemantal, med etthundradetre *daler* 1 öre silfwermynt årlig ränta, och at de däremot erhållit såsom skatte en ägorymd af femtusende trijunderadesextiosju geometriska tunneland, af hwilket tunnental, därunder gårdstomter och åkergräden ej äro begrepne, dock borde afgå en tredjedel för berg och annan oländig mark. [*fol. 84v*]

Sedan Allmänningsafvittringsrätten i början af denna tingstima utsatt för de rättsökande från Forss, Håsiö och Hällesjö sochnar wissa dagar till deras angelägenheters företagande, och till den ändan nu uppropades byemännen i KARLSGÅRD, HÅRGÅRD, BYEN OCH WÄSTANBÄCK, nemligen Pär Jonsson, Pär Nilsson och Simon Ersson, enkan Annika Mickelsdotter, Pål Olofsson, Jon Jonsson och Anders Nilsson, hwilke ingåfwo denne rätts syne- och afvittringsprotocoll i october månad år 1755, hwilket upplästes och hvaraf fants at desse går-

dar, som alle äro skatte utgjöra tillhopa fjorton och fem sjettedels tunneland eller tu och 17/72 mantal med åttatiosiu daler 24 öre [fol. 85r] silfwermynt årlig ränta, samt at deras åkrar äro dels bättre och dels sämre styckewis på lerblandad sandjord som ej eller är säker för köld, och at slätterne icke äro fördelactige utan magre och mästadels af wattu-gräs bestående utan tillfällen till uppodlingar, äfvensom boskapsbetet på stenigt och magert land funnits svagt.

Men emedan desse byar, som sig emellan icke ägde laga skillnad, ej eller voro från kronojorden Hällesiölandet, hvilket dem år 1666 upplåtet blifvit emot årlig afrad två daler silfwermynt, genom laga märken skilde; så har Rätten dem därifrån då afvittrat, samt efter 1742 års instruction pröfwat skjäligt bibehålla dem vid [fol. 85v] en skatterymd som utgjorde sjutusen femhundra geometriska tunneland inom på den gjorde affattningen afprickade märken, under hvilken skogs- och ägowidd sjöar och hemägor dock icke voro inberäknade, men hvarwid likväl borde för berg, myror och annat odugeligt land afgå tre femtedelar. Alt såväl af skatteskogen som Hällesjölandet därutom låg är för krono ansedt och förklaradt, men byemännen tillstånd lemnat at efter förra vanligheten därpå nyttja mulbete, fiske, samt djur- och fogelfänge; dock har Afvittringsrätten ej kunnat i brist af fullständig instruction utlåta sig öfwer byarnes påstående angående nyttningen af de [fol. 86r] slätter på kronoafradlandet, som de där förr haft.

Nu förebragte hemmansåboerne det hafwa de wäl intill denna tiden nyttjat utom den tilldömde skatteslåten, någon skogsslått på Hällesjölandet hvarutom de ej eller skola kunnat hemmanen uppehålla. Men emedan sådan nyttning skal wara osäker, då de därom icke äga något vist lof och tillstånd, samt både desse och de på skattedelen warande slättestycken såväl som mulbetet, skola vara för trånge, litet bärande och af svag jordart; så anhålla de at komma i åtnjutande af sådana ägor och förmohner, som den förnyade Kongl. instructionen af år 1770 förunnar, och hvartill Hans Kongl. Maj:t [fol. 86v] uti dess nådige resolution den 21 sidstledit år uppå Forss, Hällesiö och Håsiö sochneboers underdåniga ansökning, bifall meddela täckts, hwarwid dock deras tanke icke är, at Ljungå finbladiga sågwärk eller någre nybyggare må uti dess lagliga rättighet lidande blifwa, emedan skogen skal wara så stor at den förmodas uppfylla såväl deras som byemännens behofver, allenast deras skiften komma på det lämpeligaste at utfalla. [fol. 87r]

Wid upprop af den, genom Kongl. Maj:ts nådige resolution den 21 julii sidstledit år till denne rätts upptagande och laglikmätige afgjörande återförwiste sak, om afvittring och ägodelning för sochnemännen i Forss, Hällesiö och Håsiö sochnar, instälte sig bonden Olof Pärsson i MJÖSJÖ af berörde Hällesiö sochn, och ingaf denne rätts i julii månad år 1757 hållne undersökningsinstrument öfver dess hemman Mjösjö, hvaraf ses at hemmanet består af ett och tre fjerdedels tunneland eller siu tjugufjerdedels gjärdemantal, med 7 daler 7 ören 10 ½ penningar silfwermynt årlig ränta, samt at Rätten i afseende på befunna ägor och omständigheter, wid afrösandet tillagt detsamma [fol. 87v] en skogsrymd af tusende fyrahundra femtiosju tunneland, hwart tunneland beräknadt till 14000:de quadratalnar, under hwilket tunnental sjöar och hemägor dock icke woro inräknade, men sedan tre fjerdedelar af widden afgått för myror, berg och annan onyttig mark, war ej mera behållit än sexhundra fjorton tunneland tjenlig skogväxt och betesland, så at på hwart tunneland jord belöpa trihundradefemtioett tunneland skattemark.

Nu föredrog Olof Pärsson, det skal han nogsamt måst erfara at sådan i anledning af dåvarande afvittringsgrunder hans hemman tilldömd ägorymd är emot rätta behofvet otillräckelig, särdeles då säden [fol. 88r] ofta skadas af köld, och åboen därför bör hafwa större delen af sin näring genom boskapsskjötsell, och thy anhåller han at wid nu förewarande afvittring komma i åtnjutande af sådana ägor och rättigheter, som emot gårdens behof och den för Allmänningsafvittringsrätten år 1770 gifne nådige instruction svara.

Och emedan Rätten af syneinstrumentet saknade underrättelse angående den angifne swårigheten af köld på säden wid detta hemman; så svarade på tillfrågan käranden at en lång

myrdal framstryker strax vid åkrarna och gör at säden ofta tager skada af köld, ehuru åkrarne icke äro af [fol. 88v] öfwerflödigg wäta utan mästadels af torr sandjord bestående; skolandes ingen försökt jordmohnen i den nämnde nu odugeliga myrdalen, som förmenas wara för stor och kostsam at utdikas. [fol. 89r]

Under påstående undersökning öfver de åren 1755 och 1756 uti Forss, Håsiö och Hällesjö sochnar förrättade afwittringar, dem Hans Maj:t täckts till denne rätts vidare pröfning i nåder förwisa, förekommo Nils Ersson i LUND och dess afledne grannes Anders Jonssons barns förmyndare bonden Pär Nilsson i Hårgård, samt skatteägarne af THOMASGÅRD Nils och Jon Pärssöner, wisande med en af länsmanen i tingslaget wälacktade Haqvin Frisk och twänne nämndemän i october månad år 1776 hållen synebeskrifning, at på den tract wid och uppå kronoafradslandet Hällesiölandet, som desse byemän begärt emot ett och ett halft tunneland ökeskatt, och hwaraf de före [fol. 89v] 1770 års afwittring det mästa uppodlat och innehaft, nu äro tillfinnas 78 ½ lass starr, 9 lass åfoder och 3 lass swalhö, men at sielfwa landet är besväradt med berg, sten och onyttigt floland, förutan ett stycke hvarest funnits något boskapsbete, och Lunds byemän därföre till fäbodeinrättning begjärt, men icke hafwa sökanderne kunnat visa eller synemännen sielfve finna lägenhet till nytt hemmans upptagande på den kanten, såvida ingen tillgång på åkerjord warit. Uppå denna anledning har Kongl. Maj:ts befallningshafvande uti resolution den 2 februarii 1777 bifallit, det fingo sökanderne inrymmas uti den utsynte tracten, och den [fol. 90r] nyttja mot tu lisspund smör årlig afrad, dock borde de, om möjligt vore, den till nytt hemman uppodla.

I anseende härtill, och emedan bemälte byemän, ehuru de erhållit afwittring efter 1770 års fastställde grunder, äro enligt den hållne synen, nödige om slåtten och mulbetet såsom oundgängelige delar under gårdarne och anledning till nytt hemman ei gifwes på stället, erbjuda de at genast åtaga sig två och ett halft tunneland ökeskatt, hwilken förmodes wara för Kongl. Maj:t och kronan, i anseende till både ordinarie räntan och den här i tingslaget faststälde tiandesättningen, fördelacktigare än [fol. 90v] den afrad de nu betala; hwilken deras ansökning Afvittringsrätten ödmjukast hemställer högvälborne herr baronens och landshöfdingens i länet höggünstiga förordnande. [fol. 91r]

För de trij hemman som äro i ANSIÖ by af Hällesiö sochn, sökte åboerne därstädes Anders Månsson, Pär Pärsson, Magnus Pärsson och Nils Pärsson någon tillökning på de ägor dem de fått emot ett och ett halft tunneland ökeskatt, och därom upptedde herr landshöfdingens och riddarens högvälborne baron Falkengrens resolution den 30 juni 1772 af innehåll, at ehuru denne by hade genom Afvittringsrättens åtgärd blifwit år 1770 skild ifrån kronolandet Hällesjölandet, likwäl emedan Rätten tillika ansett billigt och med 7§ i Kongl. Maj:ts nådige instruction öfverensstämmande, at byemännen, som på egen mark ägde ringa mulbete, fingo behålla [fol. 91v] sina gamla nyttningar wid och uppå kronoallmanningen emot någon särskild afgift; thy har högwälbemälte herr baron och landshöfdingens sådant bifallit emot det byen åtoge sig ett och ett halft tunneland tillökdt skatt, och hwarföre komme ifrån och med samma år full hemmansränta at erläggas; dock at åboerne borde, så kärt dem wore at sådant framgent behålla, med flit och idoghet söka at på afradslandet upptaga svarande åker där tjenliga tillfällen därtill gåfvos, och skulle då rörläggning på afradslandet skjedde, närmare pröfwat, huruwida ägorne stego öfver eller under det nämnde skattetalet. [fol. 92r]

Uppå tillfrågan om byemännen hafwa sedan ökeskattsresolutionen utföll, sökt wärkställa någon uppodling till åker på stället, utlätto de sig det skola både Afvittringsrättens och länsmans syner styrka, at på den kanten af landet inga lägenheter till åker gifwas, för det landet är dels magert af sand och sten bestående, och dels för sidlänthe myror och stora floredder hwari-från kölden till sädens skada uppstiger, hwarföre ej eller någon skal kunnat på denna sida af kronoallmanningen tillbjuda nytt hemmans upptagande; skolandes [fol. 92v] för öfrigt af chartan, när den kommer till hands, nogsamt finnas at landet är swagt och icke emot det åsatte skattetalet svarande. [fol. 93r]

Nybyggearne Nils Olofsson och Erich Thomasson på ett ställe HUKSIÖÅSEN kalladt wid Rotsalet i norra Gimdalen och Hällesiö sochn woro wid denna afvittringsundersökning tillstädes, med begjåran at därstädes njuta en viss rymd afrösad, och angående sin rättighet upp-
tedde herr landshöfdingens och riddarens högvälborne baron Falkengrens förordnande under
den 7 martii 1775, hvarigenom de fått tillstånd at därstädes anlägga hwar sitt hemman om ett
tunneland skatt inom tjugu frihetsår, därvid Wästanbäcks hemmansåboers påstående icke
kunde anses hinderligt, sedan det blifwit bevist, at berörde [fol. 93v] by redan år 1755 blifwit
med dess skatterymd föresedd och ifrån kronolandet afvittradt, hvarföre någon vidare syn ej
eller wore på nybygget nödig. [fol. 94r]

Uti resolution den 6 augusti 1757 har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet behagat
tillåta nybyggearne Olof Pärsson och Jon Jonsson, at enligt denne rätts den 7 föregående julii
hållne syn och undersökning, nytt hemman upptaga på kronoallmanningen söder om Gimåda-
len wid ALANÅSET på norra sidan om sjön Alan, och det upparbeta till fem tunneland eller
fem sjettedels gjärdemantal inom tio förunte frihetsår, hwilken frihet dock blifwit den 6 au-
gusti 1774 ökad för den förre med fem och för den sednare med trij år.

Nybyggearne sade sig nu önska det något vist stycke [fol. 94v] land blefwe dem anordnad
på det de måtte weta ej allenast hvarföre de betala jordeboksräntan tio daler 10 öre 15 pen-
ningar silfwermynt årligen, utan ock hvad ägor dem rätteligen tillhöra och hvarpå de kunna
nedlägga sitt arbete under trygghet at få det framgent behålla. [fol. 95r]

Sedan Allmänningsafvittringsrätten således hade på sätt som föregående protocoll förmä-
ler gjort sig i nödiga delar underrättad, samt funnit at till detta af Hans Kongl. Maj:t under
denne rätt återförwiste afwittringsmål för Forss, Hällesjö och Håsjö sochnar ej mera saknas än
de öfwer landen upprättade chartor, samt högvederbörligt förordnande för allmänna fullmäg-
tige till bewakande af Kongl. Maj:ts och kronans samt regiments och consistorii härwid bero-
ende rättigheter; så beslöts, det tid kommer till målens afgjörande at framdeles utsättas och
kungjöras, samt at hos högvälborne herr baronen och landshöfdingen i länet imedlertid gjöras
ansökning om chartornes inskaffande och [fol. 95v] kronofullmägtiges, jemte landtmätares
förordnande, så ock at de öfriga fullmägtige på sina ställen begjåras på det Rätten måtte kunna
altsammans på en gång med laga slut afhjelpa.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Allmänningsafvittringsrättens wagnar
Carl Mag. Wasell [fol. 96r]

Under den af Hans Kongl. Maj:t i nåder tillåtne pröfning af den afvittring, som denne rätt
åren 1755 och 1756 förrättat öfver Forss, Hällesjö och Håsjö sochneboers ägor, anmälte bön-
derne Erich Isaksson på Ede och Erich Jonsson i Österåsen, det hafwa de år 1757 sett sig för-
anlåtne at hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande begjåra, det Allmänningsafvittringsrätten i
Jemteland wille med domslut öfver dess gjöromål i landet uppskjuta intill dess Hans Kongl.
Maj:t i nåder täcktes instruction för bemälte rätt utfärda, uti hwilken ansökning de ock warit
så lyckliga, at Hans Kongl. Maj:t uppå herr lagmannens och dåvarande vice landshöfdingen
Svans underdåniga hemställan, därtill nådigt bifall [fol. 96v] lemnat hwarom ock högwäl-
borne herr baronen och landshöfding Sparre utfärdat öfver hela Jemteland dess kungjörelse af
den 30 junii 1758.

Och emedan landets inwånare, som således undgått at få efter 1742 års och egentligen för
Ångermanland gifne afwittringsinstruction sina ägor afpassade, härigenom haft en onkelig
förmon, men desse måst ensamma widkännas kostnader bestående i långa resor, tidsspillan
och resolutioners lösande; fördenskull begjåra de af landet ersättning därföre till tjugu riksdal-
ler specie, förmodande at kostnaden stege högre, om den till hwarje post noga utsattes.

De af allmogen wid detta tillfället närwarande sade sig äga kunskap därom, at sökanderne
hafwa i ofvannämnde delar besörigt, hvarföre de ej [fol. 97r] eller undandraga sig at deltaga i

ersättningen, men för öfrigt hemställes detta ärende till högvälborne herr baronens och landshöfdingens i länet höggunstiga förordnande.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Allmäningsafwittringsrättens vägnar
Carl Mag. Wasell

Bilaga 1: Styrdokument

Riksdagen upphävde den 26 oktober 1756 avvitringsinstruktionen för Ångermanland, som hade gällt även för Jämtland. Först den 5 maj 1758 gavs besked att upphävandet också gällde Jämtland. Innan dess hade vice landshövdingen Svahn i brev till avvitringsdomaren den 5 augusti 1757 beordrat rätten att fortsätta med mätningsarbete och annat i avvaktan på besked eller ny instruktion. Se även inledningarna till denna utgåva och motsvarande utgåva angående skogsavvittringen i Ragunda tingslag 1755–1758. I dess Bilaga 1 finns styrdokumentet för tiden före 1759.

Inga avvitringsförrättningar ägde rum i Jämtland 1765–1768 och bara någon enstaka 1769, men sedan en ny instruktionen utfärdats i mars 1770 tog avvitrningen ordentlig fart igen. I debatten angående den nya instruktionens utformning spelade ett inlägg från 16 jämtländska bönder en viktig roll.

Den 12 december 1780 utfärdades ”Kongl. Maj:ts förnyade nådiga instruction, hwarefter Afwittringsrätten i Jemtland har sig i underdånighet at rätta”. Den består af sju paragrafer och handlar till stor del om rättens arbetssätt, exempelvis att den ska börja i fjälltrakterna och arbeta sig fram till mer bebodda trakter. 1780 års instruktion anger vidare att 700–1400 tunnland utmärk per mantal kunde vara en lämplig tilldelning. I avvitrningen fram till och med 1779 hade betydligt större arealer anslagits till gamla och nya hemman.

Eftersom 1780 års instruktion inte kom till användning i Ragunda tingslag återges den inte här.

Den 28 september 1786 avbröts avvitrningen i Jämtland genom beslut av Gustav III. En ny omgång avvitrningar i Jämtland – den yngre avvitrningen – inleddes 1820.

Förslag givet av 16 bönder i Jämtland september 1763

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol B: 1, ÖLA; två versioner finns. Påskrifter på originalet: ”Ingif. d. 10 septr 1763. En afskrift häraf afsänd til Kgl. kammarcollegium d. 9 dec. d:o a:o, tillika med högwäl:te h:r landshöfd:s egit betänkande, och landskammererarens project. 1767 d. 27 febr. afskrifter insände til Kgl. kammcoll. 1768 d. 11 apr. en ytterligare afskrift insänd til Kgl kammarcolleg jemte påminnelser om inskr.”. – Enligt förslaget skulle hänsyn tas till markens godhet vid marktilldelning och jämkning ske mellan gott mulbete och god timmerskog med mera. Vidare skulle tydliga krav ställas på alla som tilldelades mark. Flera av formuleringarna återkom i Kungl. Maj:ts instruktion av år 1770, se nedan.

Then uti Jemteland förordnade Allmänningsafwittringsrätten, hwars gjöromål förnämligast theruti bestå at afskilja Kongl. Maj:ts och kronans afradsländ, ödesbölen och lägenheter från the skogar och rättigheter skattemän äro tildelte, och at utsyna och afrösa nybyggen, bör följande regler sig til rättelse ställa, äfwen i the händelser, under then tid förra instructionen war gällande, förewarit, och genom inhibitionen kommit at afstadna.

§ 1. Tå inga wisse märken, emellan skatteskog och afradsländ finnes, gälle allmän lag, och gånge refning öfwer bondes skatteskog, thå honom så stor andel theraf, som emot skatten

swara kan, bör tillägas, och tjena tå til mätningsgrund et af the i negden liggande, och hwarken mycken eller liten skog ägande hemman, af lika skattetal; hwarwid Afwittringsrätten åligger noga pröfwa, huru nyttig mot onyttig, timmer mot mulbets, och afsalur mot husbehofs skog, kan jemkas; ty at utsätta wisse grunder, ther jordmonen och hwarje orts särskildte omständigheter fordra olika rymder och förmoner, är en tydelig omöjelijhet.

§ 2. Är skatteskog från afradsländ utmärkt, men påstås, ej nog mot skatten swarande, utröne thå Afwittringsrätten sammanhanget theraf, och huruwida then tarfwar tilökning eller ej. Finnes mera skog böra thertil läggas, förordnes therom på sätt, som ofwan är sagt.

§ 3. Om skatteskog emot hemmansröntan swarar, men åboen säger sig therå ej slått äga, utan then i stället å afradsländ upodlat och wil then behålla, syne thet Afwittringsrätten, och ther så finnes, bör noga tilses, hwaraf sådant härrörer, samt om bondes lättja eller brist på lägenheter thertil warit wållande. I förra fallet hade wål åbo ei rätt, om slåttens behållande giöra något påstående, förty at owist synes wara om hemmanets skattewärdering och skattläggning å kronans afradsländ är fotad eller blott på de ägor inom skatteskogen finnas.

Dock på det han ei altför hastigt theraf måtte komma i mistning, til hemmantets skada, må honom sådant tillåtas, med det förbehåll, at å sin skatteskog lemna then sig anmälandes warder, the til slått försummade tilfällen at upodlas, hwilke sedan, enär thermed så långt hunnits, at the emot afradsländsslotten kunna swara, böra theremot utbytas.

Och ware hårdwallsslått räknad mot dubbel myrslått, och hästhö i sin proportion, utom the förmoner en kortare foderwäg med mera, kan medföra, hwilke äfwen uti räkningen böra inflyta.

Then bonde å hwilken skatteskog en slik upodling skall företagas, ware ock pliktig häruti ei hinder giöra, eller motwilja wisa. I sednare fallet tildelas bonden slått efter des skatt, dock therunder äfwen inbegripit, then slått å skatteägan finnes, och gifwe therföre ökeskatt, på sätt som nedanföre skall nämnas.

§ 4. Söker bonde behålla thet afradsländ han tilförene nyttiadt, therföre, at han thet til mulbete eller fäbowall för boskapen bruka will, och säger sig å skattejord sin ei lägenhet hafwa, pröfwe thå Afwittringsrätten, om han thet tarfwar, och ther annat hinder ei gifwes, än at han skogen ei afrögt och beteshagar inrättat, låte han androm, hwem thet lyster, å skatteskogen sådane hagar anläggga, at sedermera, enär wederbörlig domstol them jämngode funnit, emot hwarandra skiftas eller bytas. Finnes ei lägenhet å bondens skog, niute af afradsländ, emot ökeskatt.

§ 5. Hafwer någon sådan jord å skattehemmanet, at then til slått ei tienlig är, eller åtminstone, med större nytta, til åker kan brukas, och begiärer behålla the slätter han å kronans afradsländ innehafwer, ware thertil berättigad, dock at han therföre åtager sig en theremot swarande ökeskatt, then ther ei under et tunneland må biudas, men wål til mera, efter omständigheterna, som på Rättens bepröfwande ankommer, och swara slätter i räkning wid ökeskatten til tre åttendedelar af hemmansröntan.

§ 6. Ther så hände at kronans afradsslätter för skatteman låge mera beqwämlige, och skattemans för then å afradsländet nedsatte nybyggare, wara närmare för hands, tå må utbytning ske, af samma grund, som om upodlingar är sagt, thå slätter å skatteägan kunde upodlas, men ännu ei skedt, utan i thet ställe å afradsländet försiggått.

§ 7. Ei må nybyggare, wid nybyggets anläggande, större tract tildelas, än at then knappast til thet begiärdte skattetalet kan lämpas; och warde honom ei annat mulbete i skog tillagt, än thet

han, genom hagars inrättande kan winna, på det ei sådane skogar, som förr skedt, til kronans mistning måge kronan afsöndras. Ei eller må honom större widd tilläggas, innan han upodladt then tract han sig först påtagit.

§ 8. Hafwer nybyggare i början å myrslått blifwit nedsatt, therföre at hårdwall ännu ei kunnat upodlas, äge ei rätt then behålla, ther han wid skattläggningen eller andre syner, pröfwes hårdwall ei uptagit, utan så är at antingen hårdwall ei blifwa kan, eller äfwen then til behof tarfwar.

§ 9. Ther nybyggare wid Afwittringsrätten upgifwit the myror, hwarå han sin starrslått söka wil, och sedermera befinnes, at inom then widd the innefatta andre äro förtegade, böra the, emot andre utbytas, och nybyggaren, som them dölja sökt hafwer förwärdadt 5 frihetsåhr.

§ 10. Nu kunde wäl hända, at å et kronans afradsland, tilfällen til åker af 4 tunneland eller 3, kunde gifwas, niute ei nybyggaren mera än hälften, ther han ei å 2:ne ställen bygga wil, eller för 2:ne rökar wara ansvarig, på det at jord; som til 2:ne undersåtare kan delas, ei af en måtte brukas, thå the båda ägt lika rätt; och i thenne händelse, må ei then förste nybyggaren få sine slätter och ägor i en omkrets, utan sträckningswis, och thet andre nybygget warde på en gång med thet första utsynt.

§ 11. Fisken å kronans afradsland, som genom bondens eller andras upodling och arbete, ei kan förökas, men wäl förderfwas, böra hwart fjerde år taxeras til wiss årlig afgift, therföre, at hemmansskatten å tunnelandtalet, eller säden och ängskiötsel, egenteligen är grundat, och ei å fisken, som kunna umbäras.

§ 12. Hafwer någon fått myrslått å kronans afradsland, och kan then dikas och förbättras, men innehafwaren är thertil ei mächtig, hafwe hwem thet wara will, wåld sådane upodlingar företaga, emot thet innehafwaren årligen niuter thet antal slått å hans del i jämgoda åhr wuxit.

Jon Olofsson i Pålgård   Pål Persson i Bensiö   Erick Isacksson i Ede
Nils Andersson i Stugun   Anders Hansson i Håsjö   Per Larsson i Byie
Jon Knut i Fornbyn   Jon Karlsson i Förberg   Per Jonsson i Kalsgård
Olof Pålsson i Sanlegden och Byn
Per Månsson [*bomärke*] i Werwiken och Anders Olsson i Genwall
Erick Karlsson i Odensala   Johan Persson i Hackseng
Hindrick Andersson i Låkne   Mårten Ifwarsson i Rödön sockn

Som witnen till förestående underskrifter:
Olof Klingberg   Olof Granbom

Instruktion för avvitringsrätten i Jämtland 15 mars 1770

Källa: *Instruction För Allmännings Afwittrings-Rätten Uti Jemteland den 15 martii 1770* (Stockholm 1770). – Detta är den första instruktion som uttryckligen gällde Jämtland, men landskapets namn nämns aldrig i paragraferna. I den inledande paragrafen sägs att det liksom tidigare skall vara sju nämndemän, vilket inte stämmer eftersom det var sex nämndemän i avvitringsrätten i den gamla ordningen. Instruktionen har flera formuleringar som fanns med i böndernas förslag av år 1763.

§ 1. Allmänningsafwittringsrätten, som til följe af Kongl. Maj:ts nådiga förordnande then 9 juni 1754, och enligt förra wanligheten utgjordt en särskilt domstol, kommer äfwen hädanefter at bestå af en särskilt afwittringsdomare eller häradshöfdinge, tillika med sju närmast intil boende ojäfaktige nämndemän, at stånda uti the mål, som til landshöfdingen i orten höra, under thes inseende, men i the öfrige, hwilka röra skattemän, under Lagmansrätten i orten, samt wara skyldig till then hofrätt, therunder landet lyder, insända thes hållne protocoller, och fäldte utslag, på sätt som allmänna lagen om häradshöfdingar i allmänhet förmår, jämte et exemplar theraf til Kongl. Maj:ts befallningshafwande i länet; men kunna njuta theremot, såwäl domare som nämnden, i och utom ämbetet, lika heder och rätt, som andre thes wederlikar och häradshöfdingar tilkommer.

§ 2. Afwittringsrättens gjöromål skal, likmätigt Kongl. Maj:ts nådiga resolution på allmogens besvär then 19 juni 1752, §36, förnämligast bestå theruti, at i kronans ombudsmans och wederbörande parters närwaro, skilja Kongl. Maj:ts och kronans allmänningar, afradsländ, ödesbölen, fisken och andre lägenheter ifrån skattehemmans ägor, skogar och rättigheter, och at, sedan the theröfwer fäldte domar laga kraft wunnit, behörig rörläggning förrätta; så ock, at utsyna nybyggen och nödigt utrymme thertil afrösa, sedan Konungens befallningshafwande, i anledning af hållen undersökning, funnit godt, och för kronan nyttigt, tilståndsbrief för nybyggaren at meddela; men ej må Afwittringsrätten sig befatta med ägotwister särskilte byar och grannar emillan, såsom hörande til ordinarie domstolarne, såframt icke samma stridigheter tillika röra något kronans afradsländ eller ödesböle, och the i anseende thertil warda til Afwittringsrättens uptagande och afgjörande förwiste.

§ 3. The afwittringsmål, hwilka förr blifwit afgjorde, genom utslag som laga kraft wunnit, få ej til ändring efter thenna förnyade instruction uptagas; men the frågor och händelser, som wid Afwittringsrätten redan förewarit, och genom inställande af förra instructionen icke blifwit med ändteligit slut afhulpne, måge lika med them, öfwer hwilka ransakning icke än skedt, efter thenna instruction handteras och afdömas.

§ 4. Som häfd ej gäller uti öppen skog och mark; altså och tå inga laggilde och med domar stadfäste råmärken finnas imellan hemmans skatteägor, å ena, och afradsländ eller ödesbölen, å andra sidan, gälle allmän lag och gånge tå refning öfwer skog och mark til hela thes widd, och warde hwarje hemman tillagt åker, äng och slätter, til så stort tunne- och parm- eller gillingtal, som skattläggningsmetoden föreskrifwer. Skog och utmark tildelas ock et sådant hemman af samfälte marken i then mohn, som något annat i negden belägit och med tarfwelig skog försedt hemman af lika skattetal och ränta innehafwer. Dock härifrån undantagne the hemman, som icke kunna til skattläggningsmetoden lämpas eller äro af then beskaffenhet, at the mera af boskapsskötsel än sädeswäxt böra hafwa sin näring, hwilka Afwittringsrätten äger, at i jämförelse med hwad the i sämre sädesjorden lidit, efter yttersta förstånd och samwete tildela nödig ärsättning. Åliggande Afwittringsrätten, at noga pröfwa huru nyttig emot onyttig mark, timmerskog emot mulbetesjord och afsalu emot husbehofs nyttjande i thet närmaste jämföras och lämpas kan; men om något hemman uti åker, äng och slätter inom

gård och wård innehafwer och besitter mer än emot ofwanberörde grunder swarar, så bibehålles wäl ägaren therwid; men skog och utmarken blifwer så mycket mindre.

§ 5. Är skatteskog från afradsländ utmärkt och afrösad, så skal therwid förblifwa, och må ej eller Afwittringsrätten befatta sig med någon granskning af sådane hemmans försutenhet, som genom laga rå eller märken; hwilka af ålder för ostridige skilnader warit lagligen ansedde, äro ifrån krono- eller afradsjordarne skilde.

§ 6. Pröfwad skatteskog swarande emot gårdens storlek och behof, men åboen ej äger therå tilräckelig slått, utan then i stället upodlat och rögt å afradsländ, samt påstår blifwa therwid bibehållen; syne Afwittringsrätten sådant alt, och undersöke noga om then brist härrörer af efterlåten upodling, eller om lägenhet icke gifwes til slåtteländ å bondens mark. I förra händelsen; och så tilfälle finnes antingen til hårdwall eller til myrslätter, äge bonden ej rättighet, at behålla afradsslätter, utan efterlåtes honom allenast them nyttja åtta å tio år, efter Afwittringsrättens bepröfwande, på thet han imedlertid må kunna å egne ägor upodla slått til gårdens förnödenhet, alt som lägenheten medgifwer. Börandes wid thenna pröfning hårdwallsslätt räknas dubbelt emot myrslätt, så at et lass af thet förra anses lika med tu lass af thet senare slaget, och thet så kallade hästehö i sin proportion, efter thes art och befinteliga godhet; men i senare fallet, och ther ingen lägenhet gifwes til upodling å egen skattegrund, tildelas bonden slått på afradsländet så mycket, at han får fyllnad emot skatten efter then proportion, som skattläggningsmetoden innehåller, therunder likwäl inberäknad then slått eller lägenhet ther til, som å hemmansägorne befintelig är.

§ 7. Nu hafwer bonde både hemägor, slått och skog efter skatt och nödort sin, men söker behålla thet afradsländ han förr nyttjat til fäbodeland och mulbete för boskapen, pröfwe så Afwittringsrätten, huruwida på skatteskogen gifwes tilfälle til mulbete i öppen mark, eller genom beteshagars inrättande. Finnas sådane lägenheter, hafwe bonden så ej rättighet mulbete å afradsländ längre nyttja, än högst fem å sex år, medan rödjning eller annor inrättning thertil å egen mark verkställes; men gifwes ej på skatteskog tarfweligit mulbete, ej heller lägenheter thertil, så har Afwittringsrätten at tillägga et sådant hemman bristande mulbete å närmast belägne afradsländ, som til nybygge icke anslagit eller tjenligit är, hwaremot åboen bör betala särskilt afgift eller ökeskatt; dock må, then slik förmån njuter, kronones å samma afradsländ warande skog icke tilgripa eller nyttja widare, än til byggnad af nödige fäbodehus, och til oumgängelig wedbrand, icke eller underlåta, at hwarest thet sig så göra låter, sommarspillingen efter boskapen til bästa nytta använda, och then antingen hemföra på egen åker, eller bruka til nyristor omkring fäbodarne, then han i sådant fall äger lof med hägnad omgifwa. Hwar som häremot bryter, hafwe förwerkat thess rättighet och nedlagde kostnad; och må i then händelsen Konungens befallningshafwande samma ställe til en annan uplåta.

§ 8. Påstår bonde, at ödesböle eller någon del theraf inbegripes under thes hemmansskatt och ränta, bestyrke thet med jordebok, skattläggning eller andre laggiltige skäl, och behålle så theraf så mycket, som under hemmanet rätteligen lyder. Gitter han thet ej, och finnes likwäl gårdens beskaffenhet sådan, at thes ägor ej emot skatten swara, tildele så Afwittringsrätten thy af ödesböle så stor lott som brister, på sätt, som i 6§ föreskrifwit är.

§ 9. Nu kan så hända, at kronones afradsslätter ligga för skattehemman mera beqwämlige än thes egna, hwilket dock innom half eller trefjerdedels mil ej får räknas, så må utbyte på then grund, som i 6§ utsatt är, bewiljas, om åboen thet åstundar, hwrefter hans förra slätter istället anslås til nyttjande under något nybygge.

§ 10. Wid nybyggens utsynande å kronones parker, må ej större rynd tildelas hwarje nybyggare, än som kan rätteligen swara emot thet begärte skattetal. Dock warder, ther så nödigt finnes, nybyggare tillåtit, therutöfwer nyttja mulbete på kronones behåldne del, til thes upodling är fullbordad och frihetsåren til ända lupit, tå nybygget bör skattläggas, skog och mark thy tildelas, och behörig rörläggning för thes område förrättas; warandes nybyggaren aldeles förbudt skogen vidare ålita, än til wedbrand och annat gårdsfång, öfwer hwilket alt Konungens befallningshafwande äger förordna och alfwarsam hand lägga.

§ 11. Afwittringsrätten bör, tå ägor til något nybygge utsynas och anslås, noga tilse, om therå finnes lägenhet til hårdwallsslått, i hwilken händelse nybyggaren förklaras skyldig then efter hand upodla, ehuru honom tilstånd lämnas, at imedlertid bruka the på then utsynade tracten befinteliga myrslåtter. Finnes nybyggaren hafwa sin skyldighet theruti eftersatt, eller har han förteगत the slåtter och lägenheter, som ligga uppå then mark, han til nybygge sökt, warde sådant berättat Konungens befallningshafwande, hwilken äger efter omständigheterna och förbrytelsens beskaffenhet thermed förfara.

§ 12. Med fisken å kronans afradsland, som med konst eller arbete kunna förbättras til någon anseelig dräktighet, förhålles efter the om kronofisken i gemen utkomne Kongl. förordningar, til hwilken ända Afwittringsrätten bör uppå alle sådane större och fördelaktigare fisken författa noga förteckning, som insändes til landshöfdingen, at enligt författningarna thermed förfara; men the mindre fiskelägenheterne komma wid skattläggningarna at considereras.

§ 13. The parter, som icke nöja sig med Allmänningafwittringsrättens utslag och dom i hufwudsaken, måge genom laga wad hos lagmansrätt ändring söka, och alla rättegångsförmåner efter lag och Kongl. stadgar tilgodonjuta.

Til yttermera wisso hafwe wi thetta med egen hand underskrifwit, och med vårt Kongl. sigill bekräfta låtit.

Stockholm i rådkammaren then 15 martti 1770.

Adolph Friedrich

Locus Sigilli

/Daniel Plan

Bilaga 2: Lagmansrättsdomar

Enligt § 13 i 1770 års avvitringsinstruktion för Jämtland (se bilaga 1) gavs möjlighet att inlämna vad eller, som det också uttrycktes, vädja till lagmansrätten mot avvitringsrättens utslag, vilket utnyttjades i några fall. Ett antal lagmansrättsdomar rörande Ragunda tingslag finns i avvitringsrättens arkiv, men det är oklart om denna samling är fullständig.

Före 1770 fanns möjlighet till ändring av beslut via landshövdingeämbetet. Så skedde i det avvitringsärende då Ljungå nybygge och sågverk den 22 oktober 1755 tilldelades mark av Hällesjö avradsland, mark som tidigare nyttjats av Sörbygdens bönder. Processen avslutades först 1776 och då till Ljungås fördel. Nio lantmätare hade varit engagerade i fallet under åren 1753–1772 (se Jämtlands läns landskontor, Avgjorda mål 1764–1778, Utslagsakter, handlingar till supplikdiarier, s. 875–948, ÖLA).

Lagmansting i Sundsvall

18 juli 1771

Källa: Avvitringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 1, fol. 393r–395r, ÖLA. Se vidare nedanstående protokoll av den 17 augusti 1772.

Wästernorrlands lagmansrätts utslag, uti thet af loflige Allmänningsafwittringsrätten i Jämtland ther then 5 november nästledit år afdömde och til Lagmansrätten wädjade mål, emellan Jon Larsson och Anders Eriksson i Böle, Ragunda sochn, kärande och Kongl. Maj:t och kronan genom vice landsfiscalen wälbetrodde Pehr Ericson Lundman, swarande, angående skillnad emellan Böle bys skattemark [fol. 393v] och kronans afradsland, hwarom twistas; afsagt på lagmanstinget med Medelpad och Jämtland i Sundsvalls stad then 18 jului 1771.

Uti en til Lagmansrätten ingifwen skrift hafwa käranderne anfördt, hurusom the, sedan förbemälte Allmänningsafwittringsrätt wid then håldne undersökningen om theas skattehemmans härtils innehafde nyttningar i skog och mark, med mera, pröfwat them äga större rymd theraf, än efter skattläggningssystemet å the samma rätteligen kunde belöpa, funnit sig i [fol. 394r] anseende til omisteligheten af the them frångångne lägenheter, nödsakade, at icke allenast genom laga wad theas talan förwara, utan ock til thesto större säkerhet, likmätigt uptedt utdrag ur Afwittringsrättens protocoll under then 6 november sidstledne år, åtagit sig, att utan föregångne frihetsår, genast til Kongl. Maj:t och kronan ärlägga ett halft tunnelands årlig ökeskatt för berörde lägenheter; hwilket sednare Afwittringsrätten Konungens respective befallningshafwandes i länet närmare ompröfwande understält; men som wälbemälte Konungens befallningshafwande en sådan käranderne [fol. 394v] ansökning til kronobefallningsmannen wälbetrodde Jonas Bergs och flere wederbörandes utlåtande och förklaringar, enligt resolution af then 4 junii sidstledne, utstält; och för käranderne ej warit möjijeligt att efter then erhåldne communicationen träffa bemälte befallningsman, såsom på sine embetessförrättningar stadd, så att the omnämnde förklaringar innan thetta Lagmansting hunnit inkomma och saken afgöras; altså emedan ännu owist wore huru och på hwad sätt Konungens

befallningshafwande i förberörde omständighet sig utlåtaendes warder, ty hafwa [fol. 395r] käranderne om anstånd med theras anmälte wads fullföljande til nästa års lagmansting anhållit, och allthenstund vice landsfiscalen Lundman, i anseende til omrörde å kärandesidan andragne skjäl och omständigheter förklarar sig emot thet begärdte upskofwet ej hafwa något att påminna; för then skull will ock Lagmansrätten thertil bifalla; åliggandes thet således parterne att nästa lagmansting til sakens behöriga fullföljande sig ofelbart sjelfstemde infinna.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
[vicelagmannens namnteckning, otolkad]
[sigill]

Lagmansting i Sundsvall

24 juli 1771

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 21, fol. 4r–v och 7r–v, ÖLA. Se vidare nedanstående protokoll av den 20 augusti 1772.

Wästernorrlands lagmansrätts utslag, uti thet af loflige Allmänningsafwittringsrätten uti Jämteland then 5 november nästledit år afdömde och til Lagmansrätten genom laga wad inkomne mål, emellan Stugu sokns samtelige innewånare, Pehr Bengtsson, Erik och Jon Mattssöner, Anders Eriksson, afledne Jon Jonssons arfwingar, Mårten Pålsson, Pål Pehrsson, sergeanten Anders Dahlström och Nils Andersson å ena, kärande, och Kongl. Majj:t och kronan, å then andra sidan, swarande, angående slottenyttningar [fol. 4v] på Målå afradsländ; uti hwilket mål wice landsfiscalen wälbetrodde Pehr Ericsson Lundman å Kongl. Majj:ts och kronans wägnar efter undfångne wederbörlige ordres sig instält, men käranderne aldeles uteblifwit och Lundman för thy påstådt, thet måtte käranderne med laga pligt anses, gälda swaranden thess kostnad samt theras wad och talan förlustiga förklaras; afsagt på lagmanstinget med Medelpad och Jämteland i Sundsvalls stad then 24 juli 1771.

Allthenstund käranderne hwarken sielfwe, eller genom något laga ombud, sig [fol. 7r; fol. 5r–6r hör till ett annat protokoll] under hela tingstiman, som nu lider til slut, infunnit, och icke eller något laga förfall anmäla låtit; förthenskull och til följe af XII capitel, 2§ rättegångsbalken pröfwar Lagmansrätten rättwist, thet skola käranderne böta hwar sine fyra daler silfwermynt, ther the ej nästa lagmansting gitta wisa, att the laga förfall haft, och att the Lagmansrätten thet nu ei kundgöra kunnat; äfwensom käranderne, ther the sin talan ej nästa lagmansting behörigen fullfölja, skola theras emot loflige Allmänningsafwittringsrättens ofwanberörde dom tagne wad förlustige warda; [fol. 7v] men i så beskaffat mål, tå Lundman Kongl. Majj:ts och kronans talan förer, kan honom ej någon rättegångskostnad efter thess gorde yrkande, bestås.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
[vicelagmannens namnteckning, otolkad]
[sigill]

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 1, fol. 402r–404r, ÖLA. Se vidare nedanstående protokoll av den 22 augusti 1772.

Wästernorrlands lagmansrätts utslag, uti den, af loflige Allmänningsafwittringsrätten i Jemteland den 2 november förledit år dömde, och derifrån lagwadde sak, emellan Anders Andersson, Swen Olofsson, Pål Pehrsson, Olof Pehrsson och Pehr Olofsson i Gevåg, Ragunda sochn genom cancelisten wälbetrodde Carl Gabriel Bonge, å ena kärende, och Kongl. Maj:ts och kronan medelst vice landsfiscalen wälbetrodde Pehr Ersson Lundman, å den andra [fol. 402v] sidan, swarande, angående skogsskilnad för berörde by; uti hwilket mål, kärendefullmäktigen, ibland annat, inwändt och påstådt, att såwida denne skogstwist egenteligen Gevåg och Kråkvåg samt således 2:ne skattebyar rörde, emellan hwilka Allmänningsafwittringsrätten emot 2§ af Kongl. Maj:ts förbemälte rätt den 15 martii 1770 utfärdade nådiga instruction, ej skall ägt att döma, utan Häradsrätten frågan afgöra, det måtte altså Afwittringsrätten emot wädjade [fol. 403r] dom ogillas och saken til Häradsrätten förwisas, att der bepröfwas och med slut afhjelpas, hwarmed kronans ombud vice landsfiscalen Lundman i så måtto sig förent, att han til Lagmansrättens utlåtande hemstält huruwida Allmänningsafwittringsrätten ägt mer eller mindre fog, att ändra gamla sämjoskilnader Gevåg och Kråkvågs byar emellan; men i synnerhet har Lundman yrkadt, att Kråkvågs byemän höras måtte, hålst förr warande twistemål [fol. 403v] på thet närmaste dem angå skall, med mera, hwarom twistats. Gifwit och afsagdt på lagmanstinget med Medelpad och Jämtland i Sundsvalls stad, then 26 juli 1771.

Allthenstund bägge parterne therom äro ense, at förrwarande skogsskillnadstwist rörer Kråkvågs byemäns rätt, och förty påstådt, att the häröfwer, höras måtte; fördenskull och innan Lagmansrätten sig utlåta kan öfwer den gorda inwändningen om Allmänningsafwittringsrättens behörighet, at med detta mål sig befatta och på sätt, som skjedt är, afdöma, [fol. 404r] pröfwar Lagmansrätten nödigt och med lag enligit, at Kråkvågs byemäns yttrande härutinnan inhämta; til hwilken ända, det wid tjugu daler silfwermynts wite åligger käranderne, at til nästa lagmansting låta inkalla samtelige Kråkvågs jordägare samt sjelfwe, tillika med kronans fullmäktig, sig då infinna, behörigt slut att afwagta.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
[vicelagmannens namnteckning, otolkad]
[sigill]

Lagmansting i Sundsvall

26 juli 1771

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 1, fol. 405r–406r, ÖLA.

Wästernorrlands lagmansrätts dom, uti then af loflige Allmänningsafwittringsrätten i Jämteland then 28 september nästledne år dömde och til Lagmansrätten wädjande sak, emellan Kongl. Maj:t och kronan, kärende, och skattebönderne Jon Jönsson, Nils Olofsson och Olof Larsson i Näset, Ragunda sochn, swarande, angående skogsskillnad; uti hwilket mål vice landsfiscalen wälbetrodde Pehr Ersson Lundman, å Kongl. Maj:ts och kronans wägnar, efter undfångne wederbörlige ordres, sig instält, [fol. 405v] förberörde dom jämte Allmänningsafwittringsrättens hålldne undersökningsprotocoll samt sin til ändrings winnande i samma dom författade inlaga ingifwit, men swaranderne aldeles uteblifwit; afsagt på lagmanstinget med Medelpad och Jämteland i Sundsvalls stad then 26 Julii 1771.

Allthenstund swaranderne, utan att the något laga förfall anmäla gittat, aldeles ifrån lagmanstinget uteblifwit; för then skuld och i förmågo af 11 *capitel* 5§ rättegångsbalken pröfwar Lagmansrätten skjäligt, att på the skjäl, som kärenden [fol. 406r] företedt, i saken döma, til hwilken ända Lagmansrätten låtit sig föreläsas the ingifne handlingar, hwaraf Lagmansrätten om thetta måls beskaffenhet sökt göra sig behörigen underrättad; men finner ej något skjäl wara af kärendefullmäktigen anfördt, som ändring i Allmänningsafwittringsrättens ofwanberörde dom af then 28 september nästledit år ordsaka kan, hwadan then af Lagmansrätten warer gillad och faststald.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
[vicelagmannens namnteckning, otolkad]
[sigill]

Lagmansting i Sundsvall

17 augusti 1772

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 21, fol. 63r–64v, ÖLA. Påskrift vertikalt: ”Kronomål”. Jämför ovanstående protokoll av den 18 juli 1771.

Wästernorrlands lagmansrätts utslag, uti det af Allmänningsafwittringsrätten i Jemteland, den 5 november 1770 afdömde, och till Lagmansrätten wädjade, men wid sidsta lagmansting på anstånd lemnade sak, emellan Böhle byemän Anders Eriksson samt Mårten Jonsson i Ragunda sokn, kärende, och kronans ombudsman, vice landsfiscalen wälbetrodde Pehr Ersson Lundman, swarande, angående skillnad emellan Böhle bys skattemark och kronans afradsland; hwarom twistats. Gifwit och afsagdt på lagmanstinget med Medelpad och Jemteland uti Råfsunds prästegård den 17 augusti 1772.

Sedan Lagmansrätten wid sidsta ting, den 18 julii förledit år, af anförde skäl, ofwanberörde mål upskutit; hafwa parterne sig nu åter infunnit, och kärerndene [fol. 63v] deras skrifteliga inlaga i hufwudsaken ingifwit, hwaruti de andragit att såwida det ostridigt befunnes, att deras ägor, enligit ett upwist tolfmanna syne- och råbref, af den 11 maji 1681, samt Häradsrättens derå gjorde stadsfäststelse, af den 12 octobr samma år, wore ifrån Hoo ödeshemman med laga rör skilde; att råskillnaden emellan deras och Krångeds byemäns skogar jämwäl efter Häradsrättens dom, af den 20 december 1750 wore faststald; att rågången emellan Böhle och Swedje byemän, likmätigt tingsrättens protocoll af den 14 julii sidstnämnde år, likaledes blifwit wid-

känd; och att icke något afradsländ, eller kronoallmänning witterligen intil deras ägor någonsin angräntsats; altså och då käranderne således med laga råmärken och ostridige skillnader skola å alla sidor wara försedde, hafwa de, i förmågo af 5§ i Kongl. Maj:ts nådigste instruction för Allmänningafwittringsrätten [fol. 64r] uti Jemteland af den 15 martii 1770, påstådt, att dermed blifwa bibehållne, och att Afwittringsrätten icke bordt med någon granskning af deras hemmans besutenhet sig befatta.

I följe hwaraf, och emedan Böle bys inägor dessutom skola wara af ganska ringa bördighet, äfwensom skogen och utmarken af odugeliga berg och sandmoar mestadels skall bestå, med mera; thy hafwa de kärande sluteligen yrkat, att Afwittringsrättens dom till alla delar måtte ogillas, och hwad dem frändömd blifwit, under deras skatteområde åter läggas, samt, att den fäbodetaxa af fem marker smör måtte aldeles förswinna, hwilken de annars enligt wälloflige landshöfdingebetes resolution, af den 7 förliden october årligen skola årlägga.

Hwilket, med hwad fiscalen Lundman å kronans wägnar deremot påmint, Lagmansrätten öfwerwägat, och aldenstund parterne, bland annat, twistat [fol. 64v] om rå och rör samt bolstada skäl, och behörig uplysning om rätta beskaffenheten ithy, utan föregången besigtning, ej står att winnas; altså pröfwar Lagmansrätten, med 14 *capitel* jordabalken enligt wara, att utställa denna twist till afgörande wid en ordentelig lagmanssyn; hwartill dag framdeles kommer att utsättas: följandes af sig sjelf, att käranderne emedlertid med ofwanberörde fäbodetaxa icke skäligen kunna betungas, innan Lagmanssynrätten hufwudsaken dömdt, samt frågan om äganderättigheten såwäl uti fäbodelandet som till den öfriga i twist warande skogsrymden afgjordt.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
J. Cs. Böhnen [sigill]

Lagmansting i Revsunds prästgård

20 augusti 1772

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 21, fol. 5r–6r, ÖLA. Påskrift vertikalt: "Kronomål". Jämför ovanstående protokoll av den 24 juli 1771.

Utdrag utur Lagmansrättens minnesbok, hållen wid lagmanstinget med Medelpad och Jämteland uti Råfsunds prästgård den 20 augusti 1772.

Samma dag då Lagmansrätten til afgörande skulle företaga den ifrån sidsta ting upskutne sak, emellan Stugu sokns inwånare Pär Bengtsson, Erik och Jon Matssöner, Anders Eriksson, afledne Pär Jonssons arfwingar, Mårten Pålsson, Pär Pålsson, sergeanten Anders Dahlström och Nils Andersson, å ena, kärande, och Kongl. Maj:ts och kronan [fol. 5v] å den andra sidan, swarande, angående slättesnyttningar på Målå afradsländ, anmälte tingsskrifwaren Eric Nordhell, såsom laga fullmäktig för de kärande, att hans hufwudmän deras wad i detta mål numera öfwergifwit, och åskade ei vidare utslag härutinnan.

Och som kronans ombudsman vice landsfiscalen wälbetrodde Pähr Ersson Lundman, å swarandesidan, ei hade något deremot att påminna; altså lät Lagmansrätten derwid bero och förblifwa; och skulle bewis häröfwer [fol. 6r] genom utdrag utur minnesboken på begäran meddelas.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
J. Cs. Böhnen

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 1, fol. 396r–401r, ÖLA. Påskrift "Kronomål". Jämför ovanstående protokoll av den 26 juli 1771.

Wästernorrlands lagmansrätts dom, uti then af loflige Allmänningsafwittringsrätten i Jämteland den 2 november 1770 dömde och derifrån wädjade samt wid sidsta lagmansting den 26 juli förledit år upskutne sak, emellan Anders Andersson, Johan Swänsson, Pål Pärsson, Olof Pärsson, Pär Olofsson och Salomon Esbjörsson i Gewåg, å ena kärende, samt Kongl. Maj:t och kronan, å den andre sidan, swarande, angående skogsskilnad för berörde by, uti [fol. 396v] hwilket mål Kråkwågs byemän, nämndemannen Jon Nathanaelsson, Anders Olofsson och Nils Wågmarck jämwäl inkallade och hörde, samt änteligen med Gewågs jordägare förente blifwit. Gifwen och afsagd på lagmanstinget med Medelpad och Jämteland uti Råfsunds prästgård den 22 augusti 1772.

Lagmansrätten har om detta måls beskaffenhet sig underrättad giordt och funnit, att sedan käranderne til ändrings winnande uti Afwittringsrättens emot wädjade dom wid sidsta lagmansting ibland annat inwändt, att bemälte rätt emot 2§ [fol. 397r] uti Kongl. Maj:ts den 15 Martii 1770 utfärdade nådiga instruction ei skal ägt att döma öfwer förenämnde skogstwist, som egenteligen Gewåg och Kråkwåg, samt således twenne skattebyar rörde; och kronans ombudsman vice landsfiscalen wälbetrodde Pehr Ersson Lundman i så måtto sig dermed förmenat, at han til Lagmansrättens utlåtande hemställdt, huruwida Afwittringsrätten ägt mer eller mindre fog, att ändra gamla sämjoskilnader Gewåg och Kråkwågs byar emellan; hwarjemte Lundman i synnerhet yrckat att Kråkwågs jordägare höras måtte, hålst detta twistemål [fol. 397v] i det närmaste dem anginge, med mera. Så har Lagmansrätten, medelst utslag, sig yttradt, att innan behörigt utlåtande kunde meddelas öfwer den giorde inwändningen om Allmänningsafwittringsrättens behörighet, at med målet sig befatta, och på sätt, som skedt wore, afdöma, har Lagmansrätten funnit nödigt, att Kråkwågs byemäns tanka härutinnan inhämta; till hwilken ända det wid tjugu daler silfwermynts wite ålägo käranderne att til detta lagmansting låta inkalla samtelige Kråkwågs hemmansåboer, samt sielfwe tillika med kronans fullmäktig sig äfwen att infinna.

I anledning häraf, hafwa såwäl Anders Andersson i Gewåg å egne och sine öfrige grannars [fol. 398r] wägnar, under biträde af extra ordinarie landtmätaren wälbetrodde Eric Bångensson, såsom ock nämndemannen Jon Nathanaelsson i Kråkwåg för sig och samtelige byemännen derstädes, jämte deras dessutom antagne fullmäktig, tingsskrifwaren Eric Nordhell, tillika med kronans ombud vice landsfiscalen wälbetrodde Pähr Ersson Lundman, wid Lagmansrätten sig nu instält, och inlämnat följande skrifteliga förening.

Til undwikande af vidare rättegång om redig skilnad emellan byarna Krokåwåg och Gewåg i Ragunda sochn, är följande förening änteligen träffad, nemligen: Ifrån så kallade Matputten wid Ragundaälfwen Lit C skal, enligt loflige Härads- och afwittringsrätternes [fol. 398v] förenings domar af den 17 maji 1698 och den 17 februarii 1730, skilnaden gå efter chartans wisning til såg- och mjölqwarnarne uti Grubban, dädan upefter Gerilsåns krökningar til Rimstensmyran N:o 9, vidare i rätt linea til en punct mitt på tjärnen i Traneflon Lit F, som äfwen chartan utsätter, dädan rätt fram til Holmflon och det ställe der wintervägen går öfwer Halån, och sedan följes samma å norrut efter alla des bugter til landamäret emellan landskaperne Jämteland och Ångermanland.

Alt det, som ligger på wästra sidan om denna skilnad, tilfaller således Kråkwågs byemän [fol. 399r] och på den östre Gewågsboerne, med kraftigaste förord, att ingen äger rättighet påstå å andra sidan den aldra minsta nyttning, det ware af skog, slått, fiske

eller mulbete, eller hward det hälst wara må. Och komma Gewågsmännen, att, det bästa de gitta, förswara och bruka ensamme de nyttningar norrom landskapsskilnaden, som enligt 1765 års förlikningsdom och loflige Afwittringsrättens utslag den 2 november 1770, de nu innehafwa; dock härifrån undantagit hward beträffar fogelgiller eller wonor, som hädanefter nyttjas efter förra wanligheten på den del af skatteskogarna, [fol. 399v] hwilke förr warit ansedde för afradsländ; hwarjemte Anders Andersson i Gewåg förbehåller sig åtnjutandet af dess fastebrefs innehåll den 26 maji 1708.

Hwarå allerödmjukast anhålles om wälloflige Lagmansrättens höggunsträttwisa stadfästelse.

Räfsunds prästegård den 20 augusti 1772.

För Kråkwågs by

Jon Nathanaelsson därstädes och Eric Nordhell efter fullmagt.

För Gewågs by

Anders Andersson derstädes och Eric Bångensson efter fullmagt.

Efter upläsande af denna förening, hafwa såwål Gewågs som Kråkwågs byemän och fullmäktige richtigheten [fol. 400r] deraf ärkjändt och i öfrigt yrkat deras förra begäran, att Lagmansrätten wille samma förlikning med dem gilla; til hwilken ända de jämwål aldeles afståt ifrån den inwändning, hwilken de, som ofwan anført är, wid sidstledit års lagmansting emot Afwittringsrättens behörighet giordt, utan at widare utslag i thy nu blifwit äskadt.

Och som meranämnde förening egenteligen skal angå en skilnad emellan Kråkwågs och Gewågs byar, hwarigenom kronan, hwarcken någon nytta eller skada tilskyndades; så har ock fiscalen Lundman [fol. 400v] enligt protocollet, munteligen förklarar, det han ei funnit något hinder i wägen ligga, med mindre denna förening stadfästas måtte; hwilket Lagmansrätten hos sig i öfwerwägende komma låtit. Och aldenstund ofwanberörde förening finnes dels af Gewågs och Kråkwågs byemän sielfwe dels ock af deras fullmäktige, ei allenast behörigen underskrefwen, utan ock inför Rätten widkänd wara; och kronans ombudsman, såsom swarande part, deremot ei haft något att påminna; fördenskull och som de skilnadsmärcken, hwilka, i anseende til rågången emellan Gewågs och Kråkwågs ägor, warit ifrån äldre tider för gilde och ostridige ansedde blifwit, jämwål nu hädanåt [fol. 401r] genom denna förening warde bibehållne, och komma til rättelse at tjena.

Altså, och tå ei någon härwid i dess tilständiga rätt icke på något sätt förfördelad blifwer, pröfwar Lagmansrätten skjäligit och med 20 *capitel* rättegångsbalken enligt wara, merbesagde förlikning til alla delar gilla och fastställa.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
J. Cs. Böhnen [sigill]

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 21, fol. 8r–9v, ÖLA.

Wästernorrlands lagmansrätts dom, uti den af Hammerdals loflige häradsrätt den 12 martii 1772 dömde, och derifrån wädjade, men wid sistledne åhrs lagmansting för felande kronofullmäktige upskutne mål, emellan nybyggaren Nils Jöransson i Kjöttiölandet, Ragunda sochn, kjarande, samt nybyggarne Nils Olofsson, Jon Olofsson och Erik Jonsson i Borgvatnet, Hammerdals sochn, swarande, angående rätta skilnad i skog och mark, samt ärsättning för syne- och rättegångskostnaden; hwaröfwer Häradsrätten sig utlåtut att emedan Hammerdals och Ragunda sochnemän såwida wore ense, att the å ingenthera sidan wille uti twisten deltaga, och kronofullmäktige jämwäl icke haft derwid att påminna, hwarmed äfwen Nils Göransson instämt och afstådt Tuf- och Rismyrorne, samt [fol. 8v] förklarar sig nögd med Borgvatnets nybyggares rågång; thy hade Häradsrätten funnit, att derom ei någon widare twist gäfwes, och att altså Rättens utslag derom ei tarfades, men widkommande hwilkenthera parterne, som skulle widkännas den kostnad, som warit å ömse sidor wållad; så har Häradsrätten af befundne skjäl och omständigheter, pålagt Borgwatnets nybyggare hälften och Nils Göransson allena den andra hälften att i häradsynekostnaden til 78 daler 16 ²/₃ öre silfwermynt sig bestigande, deltaga, och att de i öfrigit skulle kjaräna hwar sin kostnad sielf. Uti hwilket mål kronofullmäktige nemligen *vice* landsfiscalen wälbetrodde Pehr Lundman å kjarande och kronolänsmannen wälaktad Christian Borg å swarandesidan sig nu wid detta lagmansting instält, att Kongl. Maj:ts och kronans rätt i agt taga och bewaka; hwarföre [fol. 9r] och som kjarandeparterne nu om ändring uti berörde Häradsrättens utslag anhållit, så hafwa swaranderne sådant bestridt; hwarom jemte ömse sidas fordrad rättegångskostnad, parterne twistat. Afsagd och utfärdad på lagmanstinget med Medelpad och Jemteland uti Sundsvalls stad den 28 augusti 1773.

Lagmansrätten har af de ingifne handlingar och parternes wäxlade skrifter desse måls beskaffenhet inhämtat. Och hwad först angår skilnaden i skog och mark, så aldenstund twisten emellan Ragunda och Hammerdals sochnar om skilnad i skog och mark dem emellan, wid den utstälte häradsynen den 23 och 24 september 1771, blifwit å ömse sidor uphäfwen, så at Nils Göranssons talan nu egenteligen är om Ris- och Tufmyrorne, emot Borgwatnets nybyggare, hwilka hans broder Per Göransson i Kjöttisjön äfwen wid häradsynen afstådt, allenast han annars njöte sin fyllnad i skatten men Nils Göransson sådant nu klandra sökt.

Fördenskull och som denne twist således är nybyggare emellan, hwaröfwer Konungens befallningshafwande [fol. 9v] enligt såwäll 16§ 10 *capitel* rättegångsbalken samt 20§ i 1752 års Kongl. resolution på allmogens allmänna beswär äger at döma; altså kan Lagmansrätten dermed sig icke befatta, utan må parterne hos Konungens befallningshafwande i den delen sig anmäla, och laga slut afwagta.

Men widkommande synekostnaden 78 daler 16 ²/₃ öre silfwermynt; så emedan Nils Göransson icke anfördt sådane skjäl, som kunna någon ändring uti Häradsrättens utslag wärcka, ty warder detsamma i den delen gilladt och faststält.

År och dag, som förr skrifwit står.

På Lagmansrättens wägnar
J. Cs. Böhnen [sigill]

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol. A: 21, fol. 41r–43r, ÖLA. Påskrift vertikalt: ”Kronomål”.

Wästernorrlands lagmansrätts dom uti then af Allmäningsafwittringsrätten i Jemtland dömde och genom wad til Lagmansrätten inkomne sak, emellan Kongl. Maj:t och kronan genom ombudsmannen wälbetrodde Jonas Sundberg, kärke, samt bönderne Erick Nilsson, Nathanael Olofsson, Johan Olofsson, Johan Ersson och Per Ersson i Krångede, Erik Ersson, Johan Olofsson och Johan Nilsson i Döwiken, genom herr auditeuren ädel och högagad Eric Tryggdahl, swarande, angående at, uppå desse senares hos Allmäningsafwittringsrätten gorde anhållan om wärkställighet af dess år 1770 den 5 november för Döwiken och den 8 i samma månad för Krångede, meddelte utlåtande, hwarigenom faststaldt blifwit såwäl af det förra, bestående af 5 ½ tunneland eller ellofwa tolftedels gårdemantal [fol. 41v] är wordet tillagd en skogstract och ägorymd af 10 002 tunneland såsom ock det senare, hwilket emot dess skattetal 8 ½ tunneland erhållit såsom skattemark en rymd 9720 tunneland, skulle, i anseende dertil, at å desse i så måtto them tillagde rynder, icke gåfwos tirläckelige slotter eller nog lägenheter til upodlande theraf, undfå fyllnad i den delen af kronans afradsländ med rättighet för Krångede ei allenast til deras wanliga slotter söder om sjön Gesund, utan ock dessutom til så mycken slott på Selslandet, som äntå brista kunde; på hwilket sednare ställe jämwäl Döwike by skulle äga at njuta ersättning för hward de på egen skattemark wore bristande af slotter och lägenheter thertil, til nyttjande alt framgent; bemälte rätt, genom utslag af den 17 februarii detta år af det skähl, at berörde år 1770 fälde 2:ne utslag wunnit laga kraft, förklaradt, det Krångede och Döwiken borde i afseende på ofwanberörde [fol. 42r] deras skatt, undfå af kronoafradsländet Selslandet alla de slotter och lägenheter thertil, som ligga inom efterföljande på chartan utsatte och genom updragne lineer från angräntsande skilde märkens puncter, nemligen: Från Rödningsbäckens inlopp i Selsälwfen til norra ändan af norra Strömsmyran, derifrån til norra ändan af norra Tjärnbergmyran, derifrån til Stads-holmen, hwarefter lineen skulle gå wästra ändan af Stadswallen och vidare följa den för Krångedes skatteskog år 1770 utsatte skillnad til Japptjärnen, der krökning komme at göras och lineer ställas til södra ändan af Drögbergsflon samt ytterligare til Selsälwfen, nederst för en slottersfettja, Granåsstranden kallad N:o 7 och sidst efter medeldjupet af Selsälwfen, upføre til första märcket, hwilken tract skal utgöra til arealinnehållet 8 201 tunneland, som framdeles komme [fol. 42v] at af Afwittringsrätten rörläggas; dock woro Krångede och Döwiks män betagit at på denna tract tilgripa skogen, med annat hygge och fällande, än hwarest slotter antingen rödjas eller af nyo uptagas kunde, såwida skogen til kronans behof afsättas och förwaras borde; hwarutinnan ändring sökes och hwarom twistas. Gifwen och afsagd å ordinarie lagmanstinget med Jemtland och Medelpad på Frösön den 30 juli 1778.

Lagmansrätten har af the ingifne widlöftige handlingar samt parternes wäxlade skrifter sig om detta måls beskaffenhet noga och behörigen underrättad gjordt. Och som Allmäningsafwittringsrättens ofwanberörde motwädjade utslag, hwarigenom en rymd af 8 201 tunneland blifwit af Selsäländets kronan tilhörige afradsländ, Krångede och Döwiks byar tildömd, icke annat är än [fol. 43r] en wärkställighet af bemälte rätts den 5 och 8:de november 1770 til desse byars förmon meddelte och lagakraftwunne utslag; altså och emedan meranämnde jordägare äro berättigade at undfå odlingsländ och lägenheter, swarande emot then skatt them är

ålagd och the redan utgöra framför andra, the ther wilja nybyggen anlägga och följakteligen ännu icke någon skatt draga, ty pröfwar Lagmansrätten rättwist, Afwittringsrättens öfwerklagade utslag, såsom på lag och goda skähl grundad at gilla och fastställa.

År och dag, som förr skrifwit står

På Lagmansrättens wägnar
Nordin
[sigill]

Bilaga 3: Brev till landshövdingen

Från domaren Johan J. Wasell

Hara 7 maj 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, ÖLA. Påskrifter: ”Ank. d. 14 maji 1759” och ”796”. Se även bilagan till Per Björnlinds brev 30/10 och Hans Bjurs brev 12/11 1759. Den undersökning av Gimdalens avradsländ, som nämns, har inte satt spår i avvittringsprotokollen.

Högwälborne herr baron, generallieutenant och landshöfdinge, samt commendeur af Kongl. Maj:ts swärdsorden, nådige herre!

Hos eder nåde har jag den äran at i djupaste ödmjukhet tilkännagifwa, det jag ärnar den 29 i denna månad, wil Gud, i wederbörandes närwaro, företaga den anbefallta undersökningen öfwer Gimådahls afradsländ i Råfsunds sochn, hwarest tu särskildte nybyggen sökas, och den 8 juni inställa mig uti Lits tingelag, at med kronans ombudsman och herrar landtmätare öfwerlägga, på hward sätt allmänningsafwittringen å den kanten beqwämligast företagas och fortsättas kan.

Med djupaste wörndnad framhärदार eders nådes aldra ödmjukaste tjänare
Hara i Jämteland den 7 maji 1759
Johan J. Wasell

Från lantmätaren Hans Bjur

Lit 8 maj 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, ÖLA. Påskrifter: ”Ank. d. 14 maji 1759” och ”795”. – Jämför Bjurs brev 12/11 som visar att han senare på sommaren återvände till Ragunda tingslag.

Högwälborne herr baron, generallieutenant, landshöfdinge och commendeur af Kongl. Maj:ts swärdsorden, nådige herre

Enligt min instruction har jag i maji månads början redan geometrice afmätt kyrkoherden herr magister Nils Feltströms åker som hörer til prästbolet i Lith sochn och samma tingslag, och sedermera ärnar jag nu åter fortsättja med åkeraftagningen i Klösta by, hart wid prästegården.

Uti anseende til then myckna snöen som ligger i skogen, kan man ej ännu börja med rågångarnes upgående omkring byarne, ej heller med slottens aftagande; hwilket eders höga nåde jag allerödmjukast wid handen gifwa bordt, samt tillika i största ödmjukhet afwaktar eders höga nådes nådgunstiga befallning om de göromål och förrättningar af mig företagas böra.

Framhärदार med djupaste wörndnad eders höga nådes allerödmjukaste tjänare
Liths prästegård den 8 maji 1759
Hans Bjur

Från lantmätaren Hans Bjur

Lit 29 oktober 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, ÖLA. Påskrifter: ”Ank. d. 5 november 1759” och ”1846”.

Högwälborne herr baron, generallieutenant och landshöfdinge och commendeur af Kongl. swärdsorden, nådige herre

Hos eder höga nåde bör mig allerödmjukast wid handen gifwa, det jag sedan sidsta inlemnade rapport, nu efter slätte- och skjördetiderne här i Lith sochn afmätt kronoafradslandet Liths Färjestad kalladt, och därstädes biträdt Allmänningsafwittringsrätten under påstående undersökning, samt tillika afmätt Klösta, Skittja och Brewågs byars åkrar och sedermera aftagit Klösta och Handog byars ängeslätterne jemte rågångarnes upgående omkring sidstnämnde byens skog.

Likaledes upgådt en rålinia emellan kronoallmänningstracten Kilen kalladt och Lorås byemän, belägen i Hammerdal sockn och tingslag, och därstädes war Allmänningsafwittringsrätten under påstående undersökning biträdig.

Äfwen bör mig i lika ödmjukhet berätta, thet jag ej befattat mig med andra förrättningar än the, som egenteligen äro hörande til min sysla; skal och hädanefter sådant i ackt taga, då eder höga nådes respective ankomne nådgunstig befallning af then 10 augusti nästledne, således upfylles.

Med djupaste wördnad framhärdar eders höga nådes allerödmjukaste tjenare

Lith den 29 oktober 1759

Hans Bjur

Från lantmätaren Per Björnlind

Stugun 30 oktober 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, ÖLA. Påskrifter: ”Ank. d. 5 november 1759” och ”1845”.

Högwälborne herr baron, generallieutenant och landshöfdinge, samt commendeur af Kongl. Majj:ts swerdsorden

Till ödmjukaste efterlefnad af eder nådes höga befallning at inkomma med berättelse om hwad af mig wid afwittringsarbetet i Jämtland blifwit tilgiordt, insändes härhos en förtekning på the arbeten jag sedan mitt tilträde til denna syssla förrättadt.

Hwarjemte alaödmjukast tilkenna gifwes, at som snö med frost redan här i landet för 8 dagar sedan wisadt sig, så har jag måst med vidare affattningsarbete uphöra.

Med djup wördnad lefwer eder höga nådes allerödmjukaste tjenare.

Stugun den 30 oktober 1759

Pehr Biörnlind

[Bilaga:]

Ödmiuk berättelse om hwad som wid afwittringsarbetet i Jemteland af underteknad blifwit förrättadt ifrån maji månads början år 1758 til oktober månads slut 1759.

Den af herr ingenieuren Calvagen påbegan affattningen af Stugun sokn i Ragunda tingelag har af mig blifwit fortsatt och til ända bragt, så at loflige Afwittringsrätten kunnat i denna höst där förrätta undersökning til afwittring, som skedde förleden september månad. Och äro altså mätningarne öfwer thetta widlyftiga Ragunda tingelag omsider fulländade.

Uti Lits tingelag är af mig början giord med twenne byar Fiäl och Hökbäck, hwarest slåtterne på hemskogen och afradslandet Sänsiölandet til thess omkrets och lägenheter för Fiäl, men allenast slåtterne på hemskogen och byägornes inneholl för Hökbäck äro affattade.

Gimdalens afradsländ i Räfsunds sokn, som til nybygge blifwit uplåtit, har til thess lägenheter af mig blifwit affattadt.

Den loflige Afwittringsrättens undersökningar har iag för öfrigit biwistat följande: I Ragunda tingelag nemligen öfwer Ammer, Döwiken, Krångede byar och Skålörs nybygge. I Räfsunds tingelag öfwer Börjesjö ödesböle samt afradsländen Gimdalen och Binkiälen. Soknerågången emellan Forss och Håsiö har iag uppgått samt biwistat rörläggningen af samma rågång. Wid then öfwer et af Wästanbäcks byemän och Hällesjö sokn och Ragunda tingelag sökt nybygge hållnda undersökning har iag äfwen warit tilstädes.

Stugun den 30 october 1759

Pehr Biörnlind

Från lantmätaren Hans Bjur

Lit 12 november 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, ÖLA. Påskrifter: ”Ank. d. 19 nov. 1759” och ”1949”.

Högwälborne herr baron, generallieutenant, landshöfdinge och commendeur af Kongl. swärdsorden, nådige herre

Eders höga nådes nådgunstiga befallning daterad den 17 october ärhölt jag först den 8 i thenna månad.

Skolandes jag nu i största ödmukhet wid handen gifwa, thet jag i thenna och nästförledne sommar förrättadt åkermätningarne och ängesslåtterna hörande til byarne Ansjö, Wästanbäck, Hårdgård, Kalsgård och Byen kalladt i Hällesjö sokn och Ragunda tingslag, samt sedermera affattadt Klösta, Skittja, Brewåg och Prästeboles åkrar i Lits sokn och tingslag; likaledes afmätt Klösta och Handog byars ängesslåtterne innom deras skatteskogar, jemte rågångarnes upgående omkring sidstnämnde byes skog och afradsländ.

Äfwenock aftagit then så kallade Färjestadens åkrar; hörer til Lit socken och tingslag, jemte en rålinias upgående emellan Lorås byemän och kronoallmänningstracten Kilen kalladt, belägen i Hammerdal socken.

Sidst aftagit Gimå-ådalen i Ragunda [*skall vara* Räfsunds] tingslag och Litselfwen ifrån torpstället Näfweredsta til Fjäll by; hwilket eder höga nåde jag allerödmjukast nu bör tilkjänna gifwa.

Med djupaste wördnad framhärdar eders höga nådes allerödmjukaste tjenare.

Lith den 12 november 1759

Hans Bjur

Från domaren Johan J. Wasell

Hara 13 november 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, ÖLA. Påskrifter: ”Ank. d. 19 nov. 1759” och ”1951”.

Högwälborne herr baron, generallieutenant och landshöfdinge, samt commendeur af Kongl. Maj:ts swärdsorden, nådige herre!

Härjemte har jag den äran, uti djupaste ödmjukhet öfwerlemna den af eder nåde mig anbefallte berättelse om det som wid allmänningsafwittringen i Jämtland tilgjordt blifwit. Skulle,

emot min önskan och wetskap, någon omständighet fattas, så skal, så snart eder nåde täckes det befalla, jag deröfwer inkomma med särskild berättelse.

Afwittringsrättens protocoller för de förrättningar, som efter innewarande åhrs andetid blifwit hållne, äro nu under arbete, och skola innan kort warda i ödmjukhet öfwerskickade.

I eder nådes höga ynnest och nådiga åtanke innesluter jag mig, och med djupaste wörndad framhårdar eder nådes aldra ödmjukaste tjänare.

Hara den 13 *nowember* 1759

Johan J. Wasell

Från domaren Johan J. Wasell

Hara 13 november 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, ÖLA. – I detta brev redovisas vad avvittringsrätten utträttat sedan 1755. Utförliga uppgifter ges om domarens, lantmätarnas och kronoombudets förordnanden och om beskedet att avvittringsinstruktionen av år 1742 för Ångermanland med tillhörande förklaring av år 1752 skulle användas. Bland de svårigheter som räknas upp ingår riksdagens beslut att upphäva dessa instruktioner i oktober 1756 utan att beslut om ny instruktion togs.

Högwälborne herr baron, generallieutenant och landshöfdinge, samt commendeur af Kongl. Maj:ts swärdsorden, nådige herre!

Uppå eder nådes höggunstiga befallning af den 17 nästledne october, har jag den äran, at om det, som wid allmänningsafwittringarna i Jämteland tilgiordt blifwit, hos eder nåde aflemna följande ödmjukaste berättelse.

Til werckställande af den, i 36§ af Hans Kongl. Maj:ts uppå allmogens allmänna besvär den 7 juli 1752 gifna nådigste resolution, anbefallte undersökning och utbrytning af kronoafradsländ och flera lägenheter i Jämteland, har Kongl. Maj:ts och riksens högloflige Swea hofrätt täckts den 24 april 1755 förordna undertecknad som domare; Kongl. landtmätericontoiret har den 2 december år 1754 gifwit extra ordinarie landtmätarne herr Eric Calwagen och herr Eric Mellin constitutorial, at derwid wara landtmätare, och Konungens höge befallningshafwande har den 19 april 1755 antydt landsfiscalen herr Olof Klingberg, at derwid bewaka Kongl. Maj:ts och kronans rätt.

Desse ämbetsmän hafwa berörde undersöknings- och afwittringsförrättning företagit på det sättet, at början är, til följe af Konungens höge befallningshafwandes förordnande, gjord i Ragunda tingslag, hwarest herrar landtmätarne hafwa, så snart barmark blifwit år 1755, börjat med geometriska affattningar, herr landtmätaren Mellin i Forss och herr Calwagen i Håsjö sochn.

Sedan högrespective landshöfdingeämbetet hade, genom höggunstig skrifwelse af den 19 juni 1755, täckts lemna domhafwanden under rättelse, at den för afwittringsmännen i Ångermanland år 1742 utfärdade instruction, med Hans Kongl. Maj:ts deröfwer gifna nådiga förklaringar, borde efwen för Jämteland tjäna til underdånig efterrättelse uti alt det som til samma landsort wore lämpeligt; så hafwa alle ofwannämnde ämbetsmän, tillika med sex nämndemän af Ragunda tingslag, den 25 juni 1755 sammanträdt i Forss sochn och Utanede by, såsom liggande på ändan af Jämteland och gräntsande emot Medelpad och Ångermanland.

Afwittringsrättens förste gjöromål har således warit, at göra sig under rättad om skilnaderne emellan Jämteland och Medelpad samt emellan Jämteland och Ångermanland, samt at til Konungens höge befallningshafwande inberätta, det inga upgångne och faststälde landskapsskilnader åt denna kanten funnes.

Wid sielfwa afwittringarnes werckställande har Rätten trodt sig böra syslesättas med afgjörande, huru stor rymd eller widd i skog och mark hwarje by och hemman skäligen borde tildelas, och at den med laga rå och märken ifrån allmänningen afskilja, samt i sådant afseende hållit ei allenast för nödigt til winnande af den anbefallte skyndsamheten, utan ock alde-

les öfwerensstämmande med Hans Kongl. Maj:ts den 17 martii 1752 gifna nådiga förklaring öfwer 1 och 2 §§ i 1742 åhrs instruction, at för denna gången låta bero wid affattningar endast öfwer skogarnes widd och omkrets, och at såwål af jordeböcker och skattelägningsinstrumenter, som genom undersökning in loco, gjöra sig om alla til uplysning tjänande omständigheter behörigen underrättad, men at icke hindra förrättningen, och med altför dryg kostnad betunga kronan genom alla hemmansägors särskilda refwande och affattning.

Efter denna grund, som är, uti ödmjukt memorial ifrån Håsjö sochn den 1 juli 1755, hos Konungens höge befallningshafwande tilkänna gifwen, och, genom höggunstigt swar af den 16 i samma månad, gillad, har Afwittringsrätten sommartiden åhr 1755 tildelt hemmanen Utanede, Byen, Biskopsgården, Forss prästebord, Åsen, Österede, Wästerede, Österåsen, Wästeråsen och Böle i Forss sochn; Swedje, Wästanede, Walla, Håsjö prästebord, Byen, Håsjöbyen och Östansjö i Håsjö sochn, samt Byen, Sandlegden, Karlsgård, Hårgård och Wästanbäck i Hällesjö sochn, hwilcke tilhopa utgjöra etthundradefemton och två tridjedels tunneland, eller nitton och sju tjugufjerdedels helgårdsmantal, deras tilståndiga skogslotter, lämpade efter hwart och ett hemmans nödortft, i anseende til marckens wäxtelighet, samt gårdarnes skattetal och särskilda beskaffenhet; hwarefter all den öfriga widsträckta marcken, som aldrig förr warit ifrån skatteskogarne skild, utan blifwit wid hemmanen brukad dels under namn af skattemil, och dels som afradsländ, är förklarad för kronoallmänning.

Desutom är på berörde åhr undersökt om ett af rådmännen i Sundswall herr Lars Lund och herr Eric Harwelin å Hällesjö afradsländ åstundadt nybygge, som Afwittringsrätten föreslagit til fyra och ett halft tunneland, och derefter tildelt sådant tilärnadt nytt hemman nödig skogsrymd; så ock undersökning förrättad til skogsafwittring för hemmanen Lund, Thomasgård och Prästebordet i Hällesjö sochn, samt til methodisk skattelägning för ett nytt hemman kalladt Mjösjö i Hällesjö sochn.

I anseende dertil, at denna landsdels beskaffenhet icke är i alla delar lika med Ångermanlands, för hwilcket sednare landskap 1742 åhrs instruction och 1752 åhrs förklaring äro utfärdade, har Afwittringsrätten i Jämtland wid tillämpningen funnit några swårigheter mötande, såsom förnämligast följande *nemligen*:

1:o. At ofta rätt många hemman eller byar icke hafwa sinsemellan lagligen faststälde skogsskilnader, utan allenast härmelser eller obewiste berättelser om wissa berg, högder, sjöar, älfwar och bäckar, eller andra dylika tekn. Och som det emot 1752 åhrs Kongl. förklaring icke tilkommer Afwittringsrätten, at befatta sig med privatorum stridigheter om ägoskilnader, utan allenast at afgjöra om skilnader emellan krono- och skatteskogar, så skulle häraf följa, at alle så beskaffade hemman och byar wid afwittringen fingo samfäld skog och utmarck, hwilcket åter synes stridande emot 1§ i högstberörde Kongl. förklaring, som påbjuder, at Afwittringsrätten bör utsätta, huru stor rymd eller widd i skog och mark hwarje by och hemman tilkommer.

2:o. Synes, til undwikande af willsenhet och oreda i framtiden, nödigt, at skilnaderne emellan sochnar warda undersökte, faststälde och uphuggne, antingen den i sochneskilnaden liggande marck blifwer för krono eller skatte ansedd.

3:o. Angående skogens affattande för de hemman öfwer hwilcka ei finnes finnes hwarcken methodiska skattelägningar eller gamla landtmätarchartor.

4:o. Huru den skogsmarck bör beräknas, som wäl, i anseende til jordmonen, är af någon wäxtelighet, men, för öfwergången skogeld eller öfwad barcktägt, denna tiden ei är bewäxt med duglig skog.

5:o. Huruwida de ängar och slåtter på kronans skogsdel eller allmänning, som, mera genom fördelachtig belägenhet i dälдер, wid sjöar eller älfwar, än genom kostsamt arbete, äro fruchtbärande, måge förstås under de upodlingar, som allmogen, efter 1752 åhrs Kongl. förklaring öfwer 1742 åhrs instruction, äger rätt at behålla.

Desse med flera omständigheter så hos Kongl. Maj:ts och riksens högloflige kammarcollegium som hos Konungens höge befallningshafwande, genom ödmjukaste memorialer af den 25 juli 1755, undertecknad extra domare anmält, men deruppå icke fått något til efterrättelse.

Til följe af Hans Kongl. Maj:ts nådige rescript den 27 augusti 1755, har Kongl. Maj:ts och riksens högloflige Swea hofrätt täckts den 22 derpå följande september förordna mig, at som uthäradsdomare med uthäradsnämnd, upgå och pröfwa landsskilnaderna emellan Jämtland och Ångermanland, samt emellan Jämtland, Medelpad och Helsingeland, på sätt, som wälloflige landshöfdingeämbetet har täckts föreslå. Sådan förrättning har jag likwäl intil denna tiden ej kunnat företaga, emedan rågången emellan Jämtland och Ångermanland, som den mäst angelägna, icke ännu är af någon landtmätare geometrice affattad, och de förekommande pretensionslineer uptagne, såwida ordinarie landtmätaren herr Gabriel Esping, hwilcken dertil haft eder nådes befallning, och fördenskull blifwit jemwäl af mig derom påmint, har tid efter annan anmält förfall. Dock förmodes detta kunna nästa sommar, wil Gud, werckställas, sedan eder nåde har, uti höggunstig skrifwelse af den 21 sidstwekne junii, täckts mig förständiga, at commissionslandtmätaren herr Lundström är, i anledning af Kongl. landtmätericonitoirets den 16 i samma månad aflemnade förklaring, til förrberörde landskilnadsarbete beordrad.

Sedan öfwerdirecteuren i Kongl. landtmätericonitoiret wälborne herr Jacob Faggot hade, genom bref, som blifwit för Rätten wisade, antydt de til skogsafwittringen förordnade landtmätarne herr Eric Calwagen och herr Eric Mellin, at, förr afwittringens werckställande, gjöra en ganska noga ref- och affattning öfwer alla såwäl skogs- som hemägor, med mera, men desförinnan icke gjöra Rätten något bistånd, och riksens högloflige ständer jemwäl hade den 26 october 1756 täckts uphäfwa 1742 åhrs instruction och 1752 åhrs Kongl. förklaring, hwilcken ändring, til underdånigste följe af Hans Kongl. Maj:ts til eder nåde aflätne nådiga rescript den 5 maji 1758, jemwäl bör sträcka sig til afwittringswercket i Jämtland; så har afwittringsarbetet i sidstnämnde landsort icke med lika fortgång som förrut drifwas kunnat.

Icke des mindre, och under wäntan, at den nya afwittrings [-stadgan?], om hwars författande riksens högloflige ständer hafwa år 1756 föranstaltat, skulle, til ämbetsmännens efterrättelse, utkomma, äro uppå Konungens höge befallningshafwades förordnande, följande förrättningar ifrån år 1756 til närwarande tid af Rätten werkstälde, nemligen:

1:o. Rörläggning af skilnadslinierne emellan alla hemmans tildömde skatteskogar och förklarade kronoallmänningar i Håsjö sochn; emedan emot Afwittringsrättens år 1755 deröfwer gifne utslag hwarken blifwit wädjadt eller beswär anförde; warandes innehället af wälloflige landshöfdingeämbetets den 19 junii 1755 aflätne höggunstiga skrifwelse wid denna och flera dylika råläggningar i acht tagit, så at, i följe deraf, de rör och råmärken, hwarmed afradslanden och kronolägenheterne blifwit afwittrade ifrån privatorum ägor, äro inrättade större och ansenligare än byarår, på det de förre måtte ifrån de sednare des bättre igenkännas och åtskiljas.

2:o. Undersökning och skogsafwittring samt råläggning för tu nye hemman i Håsjö sochn, som hwardera blifwit utsynade til trij tunneland, och hafwa derefter fått skogsmarck.

3:o. Undersökning til skogsafwittring för hemmanen Kånkbacken, Hammaren och Kullsta i Ragunda sochn.

4:o. Methodisk skatteläggning och skogsafwittring för nye hemmanet Mjösjö i Hällesjö sochn.

5:o. Undersökning och utsyning til nybyggen för twenne åboer på ett ställe kalladt Alanäset i Hällesjö sochn, hwarest föreslogs nytt hemman til fem tunneland, i proportion hwaraf skog och flera ägor jemwäl blefwo genast dertil afwittrade.

6:o. Undersökning om nybygges anläggande emellan Wästerede och Böle byars skatteskogar i Forss sochn, der inrättning af nytt hemman är sökt til trij tunneland.

7:o. Likaledes angående tu nybyggesställen uppå den så kallade Långliden i Forss sochn, hwarest någre Medelpadsboer hafwa sökt tilstånd, at anlägga nye hemman tilhopa til nio tunneland.

8:o. Syn och undersökning om lägenheter til nybygge på ett slättegods, kalladt Östra Döwiken, i Ragunda sochn, der dragonen Edstedt sökt frihet at inrätta nytt hemman til tu tunneland.

9:o. Är undersökdt om skogskilnader och flera nödiga omständigheter til afwittring emellan kronoallmänningar och skatteägor för hemmanen Näset, Lien, Thorsgård, Skogen, Munsåker, Gislegård, Pålgård, Hammarsgård, Ragunda prästegård, Gewåg och Krokståg, alle belägne i Ragunda sochn.

10:o. Är förrättad ransakning om skilnaden emellan Forss sochn och de angränsande sochnar i Ragunda tingslag, samt rå och rör uprättade emellan Forss och Ragunda sochnar.

11:o. Ransakadt om skogskilnader och flera nödiga omständigheter til afwittring emellan kronoallmänningar och skatteskorar för byarne Ammer, Döwiken och Krångede i Ragunda sochn.

12:o. Syn och undersökning angående nybyggeslägenheter på ett ställe kalladt Skålörn emellan Ragunda och Stuguns sochnar, der trij särskildte nya hemman blifwit utsynade och föreslagne hwardera til tu tunneland.

13:o. Likaledes om nytt hemmans anläggande på Börjesjö afradsländ i Råfsunds tingslag, der nybygge är sökt och föreslagit til ett och ett halft tunneland.

14:o. Fortsättning af undersökning och råläggning emellan Forss och Ragunda sochnar, til så stor del, som, i anseende til felande affattning öfwer gränsen emot Håsjö sochn, kunnat förrättas.

15:o. Undersökning om skilnad emellan skatteägor för hemmanen Ansjö i Hällesjö sochn och angränsande kronoskorar.

16:o. Likaledes för skattehemmanen Böle i Ragunda sochn.

17:o. Syn och undersökning öfwer kronoafradsländet Gimdalen uti Råfsunds tingslag, hwars gräntor äro til alla sidor faststälde, och deruppå utsynade lägenheter til tu nye hemman, det ena om trij och det andra om tu tunneland skatt.

18:o. Likaledes öfwer en allmänningstract, kallad Kilen i Hammerdals tingslag, hwarest jemwäl äro utsynade lägenheter för ett projecteradt nytt hemman om trij tunneland.

19:o. Ransakning om en kronolägenhet kallad Färjestaden, belägne på Söre byemäns skog i Liths sochn och tingslag.

20:o. Undersökning om skilnad emellan kronoskorar och skatteägor för alla hemmanen i sochnen Stugun af Ragunda tingslag; hwarwid jemwäl är ransakadt om nye hemmanslägenheter på Stuguns hemmans hittils brukade afradsländ, kalladt Mårdsjölandet.

21:o. Råläggning af skillnaden emellan Håsjö och Forss sochnar i Ragunda tingslag.

22:o. Utsyning til nybygge på kronoallmänningen wid hemmanen Wästanbäck i Hällesjö sochn, hwarest blef projecteradt nytt hemman om ett tunneland.

23:o. Syn och undersökning öfwer kronoafradsländet Binkjälén uti Råfsunds tingslag, hwars gräntor rundt omkring blifwit faststälde, och derefter ransakadt om lägenheter til nybyggen, som äro derstädes begärte til fyra tunneland.

Således har Afwittringsrätten i Jämtland, utom syner, undersökningar och afwittringar til skilnad emellan kronoallmänningar och skatteskorar för alla hemman i Forss, Håsjö, Hällesjö, Ragunda och Stuguns sochnar, samt rörläggningar så emellan krono- och skatteskorar i Håsjö sochn, som emellan Forss sochn och angränsande sochnar i Ragunda tingslag, tillika med skogsafwittring och methodisk skatteläggning för ett nytt hemman i Mjösjö, utsynat lägenheter til tjugi nya hushåll eller hemman, gjörande, efter project och wederbörandes anbud, tilhopa femtio tunneland. Och är, såwida mig weterligt är, intil denna tiden ei något ogjordt, som på Afwittringsrättens gjöromål ankommit, och hittils werckställas kunnat.

Dels af nuwarande commissionslandtmätarne herr Eric Mellin och Eric Calwagen, och dels af de til Afwittringswercket i stället förordnade landtmätare herr Pehr Björnlind och herr Hans Bjur, äro öfwer skogar samt utmarcker och hemägor, affattningar gjorde för hela Ragunda tingslag, som består af sochnarna Ragunda, Forss, Hällesjö, Håsjö och Stugun, samt desutom öfwer de til nybyggen anslagne kronoafradsländ Gimdalen och Börjesjö i Råfsunds tingslag; hwarjemte herrar landtmätarne hafwa en i sänder biwistat Rättens gjöromål wid skogsafwittringar, rörlägingar, undersökningar och utsyningar til nybyggen, med flera dylika förrättningar.

Sedan nödiga affattningar öfwer Ragunda tingslag blifwit fullbordade, så är herrar landtmätarnes arbete nästledit åhr 1758 flyttadt til det näst intil Ragunda liggande tingslag Lith, hwarest, enligt ämbetsmännens den 18 junii detta år hållne rådpläggning, och eder nådes höggunstige gillande af den 14 sidstwekne augusti, kommer at fortfaras med ref- och affattningar, af herr landtmätaren Björnlind på södra sidan om Lithsälfwen ifrån byen Fjäl, och af herr landtmätaren Bjur på norra sidan om berörde älf ifrån hemmanen Handog.

Wid hwart åhrs afwittringsförrättnings slut äro af alla Rättens protocoller och utslag förfärdigade trij exemplar, af hwilcka det ena är insändt til Kongl. Maj:ts och riksens högloflige kammarcollegium, det andra til Konungens höge befallningshafwande och det tridie förwaradt til wederbörlig rättelse i orten; men mig är icke bekant, huruwida herrar landtmätarne hafwa ännu kunnat deras chartor, med tillhörige beskrifningar, renritade och skrifna til högwederbörlige orter öfwerlemna.

Sidst bör mig ock, på Allmänningsafwittringsrättens wägnar, med djupaste wördnad erkänna den öma wård och oförtrutna försorg, hwarigenom eder nåde har på alt möjeligt sätt med så fullkomligt eftertryck täckts lätta och befordra afwittringsarbetet i Jämteland, at eder nådes höggunstige åtgärd har oftast både förekommit och öfwerträffat mina och de öfrige ämbetsmännens aldra ödmjukaste ansökningar om handräckning.

Med oafslätelig djup wördnad framhärdat eder nådes aldra ödmjukaste tjänare.

Hara i Jämteland den 13 nowember 1759

Johan J. Wasell

Från domaren Johan J. Wasell

Hara 11 december 1759

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol A: 2, fol. 52, ÖLA. Påskrift "Ank. d. 24 dec:r 1759".

Högwälborne herr baron generallieutenant och landshöfdinge, samt commendeur af Kongl Maj:ts swärdsorden, nådige herre!

Hos eder nåde warda härjemte i djupaste ödmjukhet ingifne Allmänningsafwittringsrättens i Jämteland protocoller och utslag för september och october månader innewarande åhr. Och äro, efter wanligheten, häraf färdigade ännu tu exemplar, hwaraf det ena kommer at i ödmjukhet öfwersända til Kongl. Maj:ts och riksens högloflige kammarcollegium, och det andra skal i orten förwaras.

Med största wördnad framhärdat eder nådes aldra ödmjukaste tjänare.

Hara i Jämteland den 11 december 1759

Johan J. Wasell

Från domaren Johan J. Wasell

Hara 22 januari 1762

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, avd. I, vol A: 3, fol. 1, ÖLA. Påskrift "Ank. d. 1 Febr. 1762".

Högwälborne herr baron generallieutenant och landshöfdinge, samt commendeur af Kongl. Maj:ts swärdsorden, nådige herre!

Allmänningsafwittringsrättens uti Jämtland protocoller och utslag för år 1761 får hos eder nåde jag nu i djupaste ödmjukhet aflemna, tillika med räkning öfwer domarens och nämndens arfwodi, hwarwid jag aldra ödmjukast anhåller, det täckes eder nåde uppå vår underdåniga fordran 380 daler silfwermynt höggunstig anordning utfärda låta.

Jag framhärdar med wördnad eders nådes aldraödmjukaste tjänare

Hara i Jemtland den 22 januari 1762

Johan J. Wasell

Från chefen för Jämtlands regemente

Frösön 12 juli 1775

Källa: Avvittringsrättens i Jämtlands län arkiv, Avd. I, vol B: 1, fol. 1, ÖLA. Regementschefen hade 20 år tidigare i fyra brev begärt skyndsamt tilldelning av mark till de militära boställena.

Ödmjukt memorial

Wid det önskade tilfälle, at högwälborne herr baron, landshöfdingen och riddaren nu är här i landet at såwäl rätta som reglera des hushållning, har jag ej bordt underlåta, å regementets wägnar interiodera om des grace och rättwisa, som jag wäl wet desutom hwar och en wederfares, men jag nu i synnerhet mig utber, i en sak, som på det närmaste rörer regementets rätt och wälfärd.

Under de flere år jag warit här i landet och efter min förmåga sökt uppfylla den plickt mig såsom militair åligger både med manskapets inöfning, såwäl som dugligt folks samt monderingens och rustningshästars riktiga presterande, har jag altjämt måst höra de swaga indelningarne åberopas. Jag kan icke eller frångå, at i synnerhet underofficerare och rusthållare, med den lön de nu få i banquens transportsedlar utan förmedling, tjena för ganska ringa inkomst, i anseende till andra regementen, hwilka njuta förmedlingarne til godo.

Ännu mera och nästan til total undergång både för löntagare och hemmanen de besitja, skulle det störta regementet, om de på lön och rustning samt förr, wid och efter Indelningen i possession lemnade kronoafradslanden skulle boställen och rusthållen undandragas.

Wid Afradslandsafwittringsrätten hände, at de til fältwäbelsbostället och rusthållet i Österåsen och Häggenås sokn indelte afradslanden bortdömdes, af hwad skäl är mig icke bekant. Sedan wälloflige Lagmansrätten detta rättat, är af bemälte indelningshafware mig tilkänna gifwit, at höge herr baron, landshöfdingen och riddaren skal wara sinnad begära eller åska riddarsyn til winnande af ändring deruti.

I de södra och mer populerade orterne, hwaret et underofficersboställe i afkomsten wäl upstiger emot ett regementsofficerareboställe herstädes och et rusthåll i den orten hafwer så stor förmon som 5 eller 6 rusthåll härstädes, hörer man aldrig talas om, at någon äga eller tilhörighet som blifwit indelt af hwad natur den wara må, och i possession lemnad, någonsin återtages eller från indelningarne afgår.

Jag skulle derföre tro, at hwarken riddaresynerätt och allraminst vår nådige Konung sielf stadnade i det slut, at de härwarande boställen och rusthåll skulle afhändas något af de för deras lön och rustningspresterande indelte och i possession lemnade ägorna och afradslanden, fastän af krononatur, så länge Indelningsverket äger bestånd, och tjänstgöring och rustning däremot skal presteras.

Men hwad jag med detta ödmjuka memorial mig önskade, warde den ömhet för regementets wälfärd, at bemälte indelningar fingo njuta afradslanden tilgodo, utan den tiltänkte riddaresynen och någon ökeskatts påläggande; ty ehuru en sådan syn förmodeligen skulle utfalla til ännu mera förmon för jordägarne och bostället, hade den dock beswär med sig, och alternativet, med skattens ökande, eller ägornes minskande för byar emot Indelningen, medförde den omedelbara werkan, at sedan de användt all sin förmåga på upodling af kronones jord och genom laga wägar sökt bibehålla sig wid frukten däraf i förlitan på Indelningswerkets säkerhet, men de ändock til slut sågo, at intetdera wore at lita på, utan at så godt som återlösa deras eget arbete, så lemnades sedermera altsammans handlost, och hwar och en lefde för dag, som han kunde, til ingen nytto hwarken för sig eller det allmänna.

Frösön den 12 julii 1775

Göran Gustaf Hierta

Bilaga 4: Sammanfattande tabeller

Tabellerna 1–2 visar hur stora arealer skogsmark som anslogs under åren 1755–79 till gamla och nya hemman i Ragunda tingslag, med reservation för att tilldelningen i något fall kan ha ändrats genom senare beslut. Jämförelsetalen tunnland per mantal är beräknade utan hänsyn till avdrag för oduglig skog. Gärdemantal eller enbart mantal samt ”tunnland skatte” var mått på hemmanens skatt. Sex tunnland skatte var härvid detsamma som ett mantal, men som arealmått var ett tunnland 14 000 kvadratalnar eller cirka en halv hektar. Tabell 3 visar översiktligt hur avvitringsarbetet bedrevs i Jämtland som helhet.

Tabell 1: Tilldelning till gamla hemman och byar, sockenvis

Fors socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
Bispgården och Byn, 8 hemman	3 ² / ₃	8 423	2 297	18 sept 1755	1/2 oduglig
Böle, Västeråsen och Österåsen, 8 hemman	3 ³¹ / ₇₂	5 367	1 564	27 sept 1755	1/3 oduglig
Fors prästbord, Åsen och Österede, 4 hemman	1 ¹ / ₄	1 904	1 523	18 sept 1755	1/3 oduglig
Utanedede, 3 hemman	1 ² / ₃	2 820	1 692	11 juli 1755	1/3 oduglig
Västerede, 4 hemman	1 ³ / ₄	6 036	3 449	18 sept 1755	2/3 oduglig
Håsjö socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
By, Håsjö, Håsjö präst- bord, Valla, Östansjö, 10 hemman	3 ¹ / ₈	9 375	3 000	14 okt 1755	3/4 oduglig
Svedje och Västanedede, 5 hemman	1 ¹¹ / ₁₂	4 111	2 145	3 okt 1755	
Hällesjö socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
Ansjo, 3 hemman	1	9 416	9 416	23 okt 1770	Se även 2 okt 1758 2/3 oduglig
Byn, Hårdgård, Karls- gård och Västanbäck (Sörbygden), 7 hem- man	2 ¹⁷ / ₃₆	7 500	3 034	21 okt 1755	3/5 oduglig
Prästbordet, Lund och Tomasgård (Hälle- sjöby), 4 hemman	1 ¹³ / ₂₄	14 433	9 362	23 okt 1770	Se även 27 okt 1755 och 2 okt 1770
Ragunda socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
Ammer, 3 hemman	1	8 544	8 544	2 nov 1770	Se även 12 juli 1758
Böle, 2 hemman	2/3	5 000	7 500	5 nov 1770	Se även 7 okt 1758
Dövikén, 2 hemman	11/12	7 000	7 636	5 nov 1770	Inkl. Östra Dövikén Se även 14 juli 1758
Gevåg, 5 hemman	2 ⁵ / ₂₄	15 416	6 981	2 nov 1770	Se även 1 okt 1757

Gisselgård, Hammarsgård, Lien, Munsåker, Pålgård, Ragunda prästbord, Skogen och Torsgård, 15 hemman	5 ⁴³ / ₁₀₈	29 445	5 455	12 okt 1770	Se även 21–23 sept 1757 1/2 oduglig
Hammaren, 2 hemman	2/3	4 878	7 317	27 okt 1770	Se även 28 juni 1757
Krokvåg, 3 hemman	1 ⁷ / ₁₂	12 897	8 145	2 nov 1770	Se även 6 okt 177057
Krångede, 3 hemman	1 ⁵ / ₁₂	9 322	5 888	8 nov 1770	Se även 17 juli 1758
Kullsta, 3 hemman	1 ³ / ₄	5 962	3 407	27 okt 1770	Se även 28 juni 1757
Kånkbacken, 1 hemman	2/3	3 163	4 744	27 okt 1770	Se även 28 juni 1757
Näset, 3 hemman	19/24	8 030	10 143	27 sept 1770	Se även 17 sept 1757
Stuguns socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
Stuguns kyrkby, 8 hemman	2 ¹ / ₂	53 164	21 266	15 nov 1770	

Tabell 2: Tildelning till nya hemman, sockenvis

De nybyggen som markerats med * ingår i Haqvin Frisks länsmansberättelser från 1763 i *Skogsavvittringen i Jämtland. Protokoll från Ragunda tingslag 1755–1758*, Bilaga 4. Observera att inga nybyggen tillkom i Fors socken.

Nuv. Borgvattnets sn	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
Borgvattnet, 3 nybyggen	1/2	20 036	40 072	19 dec 1775	
Fullen, 2 nybyggen	1/3	11 443	34 329	19 dec 1775	
Skallsjön, 2 nybyggen	1/3	8 452	25 356	19 dec 1775	
Skyttmon och Aspнас, 6 nybyggen	1 ¹ / ₁₂	13 084	12 078	12 dec 1776	Se även 4 juni 1761 och 19–20 sept 1764
Håsjö socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
*Gastsjön (senare Hällesjö socken), 4 nybyggen	2/3			17 sept 1762 21 febr 1777 och 5 jul 1779	Principbeslut Gränser, men inte areal
*Västerövsjö, 1 nybygge	1/2	1 756	3 512	19 juni 1757	Ca 1/2 oduglig
*Österövsjö, 1 nybygge	1/2	1 781	3 562	19 juni 1757	Ca 1/2 oduglig
Hällesjö socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
*Alanäset/Albacken, 2 nybyggen	5/6	2 333	2 800	7 juli 1757	3/5 oduglig
Hucksjöåsen, 2 nybyggen	1/3			5 juli 1779	Endast begäran om avrösning
*Ljungå, 1 nybygge	3/4	3 688	4 917	22 okt 1755	3/4 oduglig
Mjösjö, 1 nybygge	7/24	2 457	8 424	4 juli 1757	Se även 29 okt 1755 3/4 oduglig
*Sunnansjö/Hemsjö, 1 nybygge	1/6			9 okt 1759 21 febr 1777	Ofullständigt, ej gränser
Ragunda socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
*Köttsjön, 4 nybyggen	1	16 929	16 929	24 okt 1777	
Överammer, 2 nybyggen	1/3	8 569	25 707	24 febr 1778	Från två avradsländ Se även 20 okt 1777
Nuv. Stuguns socken	Mantal	Tunnland	Tunnl/mtl	Datum	Anmärkning
*Höglunda och Borglunda, 3 nybyggen	5/6	16 757	20 108	24 febr 1778	
Mårdsjön, 4 nybyggen	1 ¹ / ₆	16 254	13 932	12 dec 1776 24 febr 1778	Se även 2 okt 1759 och 23 sept 1764. Från två avradsländ
*Strömsnäs/Skålörn, 3 nybyggen	1	16 978	16 978	24 febr 1778	Se även 14 juli 1758. Från två avradsländ
Öravattnet, 3 nybyggen	1/2	7 229	14 458	12 dec 1776	Se även 4 juni 1761

Tabell 3: Sammanställning av avvitringsarbetet i Jämtland 1759–1786

Avvittringsrätten för Jämtland hade naturligtvis hela landskapet som ansvarsområde. De första fyra åren koncentrerades arbetet nästan helt till Ragunda tingslag, men senare arbetade rätten betydligt mera splittrat. Vad som styrde uppläggningsen är svårt att läsa ut av protokoll och andra dokument. Noteras kan att de folkrika socknarna Frösön, Rödön och Ås nåddes mycket sent av avvitrningen.

År	Händelser	Antal nya socknar	Totalt antal socknar
1755	Start i Fors, Håsjö och Hällesjö. Utslag.	3	3
1756–57	Första förrättningen i Ragunda socken. Inga utslag.	1	4
1758	Första förrättningen i Sundsjö, den första utanför Ragunda tingslag. Inget utslag.	1	5
1759–61	Första i Stugun (1759), första i Hammerdal, Lit m fl. Inga utslag.	11	16
1762–64	Första i Föllinge, Bräcke m fl. Inga utslag.	8	24
1765–68	Inga förrättningar.		
1769	Första i Berg, Hallen och Rätan. Inga utslag.	3	27
1770	Instruktion för avvitringsrätten i Jämtland utfärdad. Nystart i Lit och Oviken. Ett stort antal förrättningar i Ragunda tingslag.		
1770–79	Första i Oviken (1770), Ström (1773), Rödön (1777) m fl. 4–13 olika socknar per år. Utslag.	6	33
1780	Ny instruktion för avvitringsrätten i Jämtland utfärdad.		
1781–86	Första i Ås, Frösön m fl. 0–9 olika socknar per år; ej Ragunda tingslag. Utslag.	6	39
1786	Avvittringen avbryts.		

Den så kallade yngre avvitrningen i Jämtland startade år 1820 med början i Jämtlands centrala socknar. Den nådde Ragunda tingslag vid mitten av 1820-talet.

Översiktligt ortregister

I detta register upptas endast ett urval orter, i första hand de byar och platser som stått i fokus vid avvitringsrättens rannsakingar, enligt protokollen och lagmansrättsdomarna. Siffror hänvisar till sidor i utgåvan.

Ragunda tingslag

Plan för förrättningar 27 f., 200 ff.
Sockengränser 22 ff., 35 ff.

Borgvattnets socken (blivande)

Aspnäs, se Skyttmon
Borgvattnet 169 ff., 174 ff., 275
Fullen (Fullsjön) 163 ff., 175 f., 179 f.
Skallsjön 166 ff., 175 ff.
Skyttmon 32 ff., 42 ff., 155 ff., 174 f., 181 ff.

Fors socken

Bispgården 253 f.
Byn 253 f.
Böle 257
Ede, se Västerede
Oppåsen 253 f.
Prästbordet 253 f.
Utanede 255 ff.
Västerede 253 f.
Västeråsen 257
Åsen 253 f.
Österede 253 f.
Österåsen 210, 257

Håsjö socken

By 252 f.
Håsjö(byn) 252 f.
Svedje 251 f.
Valla 252 f.
Västanede 251 f.
Östansjö 252 f.
Övsjö (Väster- och Öster-) 255, 283

Hällesjö socken

Alanäset (Albacken) 200, 260, 283
Ansjö 88 ff., 210 f., 259 f.
Byn 24 ff., 257 f.

Gastsjön (då i Håsjö socken) 35 ff., 211 ff., 253
Hucksjöåsen 200, 260
Hårdgård 24 ff., 257 f.
Karlsgård 24 ff., 257 f.
Ljungå 268
Lund 63 ff., 88 ff., 259
Mjösjö 65, 258, 283
Prästbordet 63 ff., 88 ff.
Sandlägden, se Byn
Sunnansjö (Hemsjö) 24 ff., 213 f., 284
Sörbygden (se även Byn, Hårdgård, Karlsgård och Västanbäck) 268
Tomasgård 63 ff., 88 ff., 259
Västanbäck 24 ff., 257 f., 284

Ragunda socken

Ammer 86 f., 111 ff., 120
Böle 124 ff., 268 f., 271 f.
Dövikén 122 ff., 202 f., 236, 276, 284
Gevåg 83 ff., 109 ff., 209 f., 270, 273 f.
Gisselgård 59 ff., 69 f., 74 ff.
Hammaren 100 ff.
Hammarsgård 59 ff., 69 f., 74 ff.
Ho 70 ff., 81 f., 204
Krokvåg 83 ff., 109 ff., 209 f., 270, 273 f.
Krångede 133 ff., 219 ff., 236, 241, 276
Kullsta 100 ff.
Kyrkslätten 55 ff., 74 ff.
Kånkback 100 ff.
Köttsjön 204 ff., 227 ff., 235 f., 243 f., 275
Lien 55 ff., 69 f., 74 ff.
Mann, ödesböle, 100 ff.
Munsåker 59 ff., 69 f., 74 ff.
Näset 55 ff., 69 f., 271
Prästbordet 59 ff., 69 f., 74 ff.
Pålgård 59 ff., 69 f., 74 ff.
Selsålandet 200 ff., 222, 241, 276
Skogen 59 ff., 69 f., 74 ff.
Torsgård 59 ff., 69 f., 74 ff.
Österdövikén, se Dövikén
Överammer 203 ff., 224 ff., 234 f., 243

Stuguns socken

Borglunda 203 ff., 206, 218 ff., 232 f., 245 f.

Höglunda 39, 135, 150, 191 ff., 201 ff., 216 ff.,
232 f., 245 f.

Kilen 28 ff.

Kyrkbyn 13 ff., 141 ff.

Målålandet 17 ff., 39 f., 142 ff., 191 ff., 269, 272

Mårdsjön 17 ff., 49 ff., 144, 160 ff., 183 ff., 194 ff.,
239 ff.

Näverede (då i Lits socken) 248 f.

Sköldstenarna, se Höglunda

Skålörn, se Strömsnäs

Strömsnäs 39 f., 148 f., 191 ff., 202 ff., 234, 242 f.,
284

Sättsjölandet, se Höglunda

Öravattnet 33 ff., 47 ff., 156 ff., 187 ff.

I serien *Källor till Jämtlands och Härjedalens historia* har Landsarkivet i Östersund och Jämtlands läns fornskriftsällskap hittills publicerat följande utgåvor:

- 2009: *Härjedalsbrev 1531–1645*. Red. av Christer Kalin.
2010: *Fale Burmans dagböcker över resor genom Jämtland 1793–1802*.
2011: *Hammerdals tingslags domboksprotokoll 1649–1690*. Red. av Georg Hansson.
— *Revsunds tingslags domboksprotokoll 1649–1700*. Red. av Ingegerd Richardsson.
2012: *Jämtlands avradsland 1649 och 1666*.
2013: *Undersåkers tingslags domboksprotokoll 1649–1690*. Red. av Karin Bark.
2014: *Offerdals tingslags domboksprotokoll 1649–1690*. Red. av Curt Malting.
2015: *Skogsavvittringen i Jämtland. Protokoll från Ragunda tingslag 1755–1758*. Andra, utökade utgåvan 2017. Red. av Anders Sjöberg.
— *Svegs tingslags domboksprotokoll 1649–1690*. Red. av Marianne Andersson.
2016: *Hammerdals tingslags domboksprotokoll 1691–1700*. Red. av Georg Hansson.
— *Offerdals tingslags domboksprotokoll 1691–1700*. Red. av Curt Malting.
2017: *Alsens tingslags domboksprotokoll 1649–1679*. Red. av Curt Malting.
— *Lits tingslags domboksprotokoll 1649–1690*. Red. av Sonja Olausson Hestner och Monica Kämpe.
2018: *Häggensås sockenstämmoprotokoll 1821–1862*. Red. av Birgitta Nyman.
— *Ragunda tingslags domboksprotokoll 1649–1690*. Red. av Tobias Sundin.
— *Skogsavvittringen i Jämtland. Protokoll rörande Ragunda tingslag och Borgvattnet 1759–1779*. Red. av Anders Sjöberg.
— *Undersåkers tingslags domboksprotokoll 1691–1700*. Red. av Karin Bark.
— *Rödöns sockenstämmoprotokoll 1742–1862*. Red. av Märta Ohlsson och Georg Hansson

Serieredaktörer: 2009–10: Olof Holm; 2011–17: Olof Holm och Georg Hansson;
2018–: Olof Holm, Georg Hansson och Mats Göransson.

www.fornskrift.se

www.diva-portal.org